

สรุปทเรียนการดำเนินงาน
และกิจกรรมของ Key actors
ในการลดปัจจัยเสี่ยง
และการเพิ่มปัจจัยเสริมใน
พื้นที่ภาคเหนือ
ตอนล่าง

สรุปบทเรียนการดำเนินงาน
และกิจกรรมของ Key actors
ในการลดปัจจัยเสี่ยง
และการเพิ่มปัจจัยเสริมใน
พื้นที่ภาคเหนือตอนล่าง

สรุปบทเรียนการดำเนินงาน และกิจกรรมของ Key actors ในการลดปัจจัยเสี่ยง และการเพิ่มปัจจัยเสริมใน พื้นที่ภาคเหนือตอนล่าง

บรรณาธิการ

รศ.ดร.ชนิษฐา นันทบุตร

ผศ.ดร.พีรพงษ์ บุญสวัสดิ์กุลชัย

กองบรรณาธิการ

นางพรธัญญา ไชยรัตน์

นางสาวอรอนงค์ บัวลา

นางสาวนิลาราวรรณ จินตาคำ

นางสาวรุจิรัฐ ทะนาวา

ข้อมูลและเนื้อหา

เทศบาลตำบลบางไผ่ อ.บางมูลนาก จ.พิจิตร
เทศบาลตำบลพยุหะ อ.วิเชียรบุรี จ.เพชรบูรณ์
อบต.คอรัม อ.พิชัย จ.อุตรดิตถ์
อบต.วังท่าดี อ.หนองไผ่ จ.เพชรบูรณ์
อบต.หนองไผ่ อ.หนองขาหย่าง จ.อุทัยธานี
อบต.แม่ปะ อ.แม่สอด จ.ตาก
อบต.พรหมนิมิต อ.ตากาลี จ.นครสวรรค์
อบต.ตากตก อ.บ้านตาก จ.ตาก
อบต.วังนกแอ่น อ.วังทอง จ.พิษณุโลก
อบต.วังดิน อ.เมือง จ.อุตรดิตถ์

เทศบาลตำบลป่าเซ่า อ.เมือง จ.อุตรดิตถ์
เทศบาลตำบลไทรย้อย อ.เนินมะปรางค์ จ.พิษณุโลก
อบต.หัวดง อ.เมือง จ.พิจิตร
อบต.ทุ่งโพ อ.หนองฉาง จ.อุทัยธานี
อบต.หนองจอก อ.บ้านไร่ จ.อุทัยธานี
อบต.อุทัยเก่า อ.หนองฉาง จ.อุทัยธานี
อบต.วังประจบ อ.เมือง จ.ตาก
อบต.ท่าช้าง อ.พรหมพิราม จ.พิษณุโลก
อบต.ชัยสมบูรณ อ.วิเชียรบุรี จ.เพชรบูรณ์
อบต.วังกรด อ.บางมูลนาก จ.พิจิตร

กราฟฟิก design สำหรับแผนภาพ

นางสาวกัลลิสญา บวชเดช	อบต.นาทอน	อ.ทุ่งหว้า	จ.สตูล
นางสาวพัชริน จันทรา	อบต.นาทอน	อ.ทุ่งหว้า	จ.สตูล
นางสาวเกศินี ทองบุญชู	ตำบลเกาะจันทร์	อ.ชะอวด	จ.นครศรีธรรมราช
นางสาวศศิมา ประเวระไข	ตำบลเกาะจันทร์	อ.ชะอวด	จ.นครศรีธรรมราช
นางสาวชุนีรา สาเหมาะ	อบต.บาละ	อ.กาบัง	จ.ยะลา
นางสาวนุรฮัยนิง ตือระ	อบต.บาละ	อ.กาบัง	จ.ยะลา
นางสาวอาลัม สาเหมาะ	อบต.บาละ	อ.กาบัง	จ.ยะลา
นางสาวนันทญา สุขแก้ว	อบต.บึงคอกไห	อ.ลำลูกกา	จ.ปทุมธานี
นางสาวพยอม อินแจ้	อบต.คอรัม	อ.พิชัย	จ.อุตรดิตถ์
นายจิตรกร สอาด	อบต.ทุ่งโพ	อ.หนองฉาง	จ.อุทัยธานี
นายบัณฑิต ชานิศาสตร์	อบต.หนองชุมพลเหนือ	อ.เขาย้อย	จ.เพชรบุรี
นายมงคล แซ่ฮุ้น	อบต.แม่ปะ	อ.แม่สอด	จ.ตาก
นายวินชัย บัวนาค	เทศบาลตำบลพยุหะ	อ.วิเชียรบุรี	จ.เพชรบูรณ์
นายสุเทพ มุขอ	อบต.แวง	อ.แวง	จ.นราธิวาส
นายไพโรจน์ พวงทอง	โครงการขับเคลื่อนพิษณุโลกอาหารปลอดภัย	อ.เมืองพิษณุโลก	จ.พิษณุโลก
นายปัญญา พงษ์ถาวร	ศูนย์วิจัยและพัฒนาระบบสุขภาพชุมชน		

คำนำ

การประชุมเวทีสุดยอดผู้นำชุมชนท้องถิ่น วาระลดปัจจัยเสี่ยงสุขภาพและเพิ่มปัจจัยเสริมสุขภาพะ กลุ่มจังหวัดภาคเหนือตอนล่าง ซึ่งจัดขึ้นระหว่างวันที่ ๓-๕ ตุลาคม ๒๕๖๑ ณ ศูนย์แสดงสินค้าและการประชุม อิมแพ็ค เมืองธานี จังหวัดนนทบุรี มีวัตถุประสงค์เพื่อเป็นพื้นที่เรียนรู้นวัตกรรมหรืองานเด่นของสุดยอดผู้นำ (Key Actors) จากกลุ่มหรือองค์กรที่ขับเคลื่อนงานในพื้นที่ พร้อมทั้งได้วิเคราะห์เทียบเคียงการดำเนินงานกับพื้นที่ตนเอง เพื่อสะท้อนให้เห็นรูปแบบการดำเนินงาน ความแตกต่างของกลไกการจัดการพื้นที่และนำสู่จินตนาการการต่อยอดงานตัวเองได้

หนังสือสรุปบทเรียนนวัตกรรมหรืองานเด่นที่ขับเคลื่อนโดยสุดยอดผู้นำชุมชนท้องถิ่นของพื้นที่ในกลุ่มจังหวัดภาคกลางประกอบด้วยเนื้อหา ๓ ส่วน ได้แก่ ส่วนที่ ๑ ภาพรวมที่แสดงนวัตกรรมหรืองานเด่นใน ๕ ประเด็นและภาพรวมสุดยอดผู้นำจากกลุ่มและองค์กรที่ขับเคลื่อนงานของแต่ละประเด็น ส่วนที่ ๒ แผนภาพแสดงภาพรวม นวัตกรรมหรืองานเด่นของผู้นำจากกลุ่มและองค์กรที่ขับเคลื่อนงานในแต่ละพื้นที่จำนวน ๘๑ ภาพ และส่วนที่ ๓ Factsheet สรุปบทเรียนที่แสดงเนื้อหาในแผนภาพจำนวน ๘๑ เรื่องจากพื้นที่เข้าร่วมแลกเปลี่ยนเรียนรู้ทั้งหมด ๒๐ พื้นที่ คณะผู้จัดทำหวังเป็นอย่างยิ่งว่าหนังสือเล่มนี้จะเป็นประโยชน์ต่อผู้เข้าร่วมแลกเปลี่ยนเรียนรู้ นักวิชาการและผู้ที่เกี่ยวข้อง จะสามารถนำไปเป็นเอกสารประกอบการเรียนรู้ สำหรับเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้ห้องย่อยกลุ่มจังหวัดภาคกลางในการประชุมสุดยอดผู้นำชุมชนท้องถิ่นในครั้งนี้และนำไปต่อยอดและพัฒนางานในพื้นที่ตนเองในอนาคตต่อไปได้

ขนิษฐา นันทบุตร และคณะ
กันยายน ๒๕๖๑

สารบัญ

คำนำ	๓
บทนำ	๑๑

สรุปบทเรียนที่แสดงเนื้อหา ประเด็น “ดูแลเด็กปฐมวัย...โดยชุมชนท้องถิ่น”

เทศบาลตำบลบางไผ่	๑๙
ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กบ้านคลองกล้วย	๒๒
โรงเรียนองค์การบริหารส่วนตำบลหัวดง	๒๕
ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กตำบลวังท่าดี	๒๘
ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กบ้านทุ่งโพ	๓๑
ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กตำบลหนองไผ่	๓๔
โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลบางไผ่	๓๗
โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลโพทะเล	๔๐
โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลวังดิน	๔๓
ชมรมผู้สูงอายุ	๔๖
เทศบาลตำบลบางไผ่	๔๙

สรุปบทเรียนที่แสดงเนื้อหา ประเด็น “สูงวัยสร้างเมือง...ปฏิบัติการ ๕อ. ๕ก.”

องค์การบริหารส่วนตำบลวังกรด	๕๕
เทศบาลตำบลบางไผ่	๕๘
องค์การบริหารส่วนตำบลคอรัม	๖๑
องค์การบริหารส่วนตำบลแม่ปะ	๖๔
องค์การบริหารส่วนตำบลอุทัยเก่า	๖๗
องค์การบริหารส่วนตำบลวังท่าดี	๗๐
ผู้ใหญ่บ้าน หมู่ที่ ๓	๗๓
องค์การบริหารส่วนตำบลพรหมนิมิต	๗๖
ชมรมผู้สูงอายุ	๗๙
โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลบางไผ่	๘๒
โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล	๘๕

อาสาสมัครดูแลผู้สูงอายุที่บ้าน (อผส.)	๘๘
องค์กรสวัสดิการชุมชน	๙๒
เทศบาลตำบลบางไผ่	๙๕
องค์การบริหารส่วนตำบลวังประจวบ	๙๘
องค์การบริหารส่วนตำบลตากตก	๑๐๑
องค์การบริหารส่วนตำบลวังท่าดี	๑๐๔
องค์การบริหารส่วนตำบลชัยสมบูรณ	๑๐๗
องค์การบริหารส่วนตำบลหัวดง	๑๑๐
ชมรมผู้สูงอายุ	๑๑๓

สรุปบทเรียนที่แสดงเนื้อหา ประเด็น “ชุมชนท้องถิ่น...ไม่ทอดทิ้งกัน”

องค์การบริหารส่วนตำบลวังกรด	๑๑๙
ชมรมคนพิการตำบลตากตก	๑๒๒
เทศบาลตำบลบางไผ่	๑๒๕
ชมรมคนพิการตำบลแม่ปะ	๑๒๘
ศูนย์บริการคนพิการเทศบาลตำบลพุดเตย	๑๓๑
เทศบาลตำบลบางไผ่	๑๓๔
องค์การบริหารส่วนตำบลวังท่าดี	๑๓๗
กลุ่มกู้ชีพ กู้ภัย เมืองแม่ปะ	๑๔๐
กลุ่มอาสา NCD (โรคไม่ติดต่อเรื้อรัง)	๑๔๔
กลุ่มธงสามสี	๑๔๖
เทศบาลตำบลบางไผ่	๑๔๙
กลุ่มจิตอาสาเมืองแม่ปะ	๑๕๒
องค์การบริหารส่วนตำบลวังกรด	๑๕๕
องค์การบริหารส่วนตำบลแม่ปะ	๑๕๘
เครือข่ายหัวดงไม่ทอดทิ้งกัน	๑๖๑

สรุปบทเรียนที่แสดงเนื้อหา ประเด็น “สร้างภูมิ...คุ้มนิเวศ”

กลุ่มทำปุ๋ยหมักบ้านแก่งหิน	๑๖๗
ศูนย์เรียนรู้ชุมชนบ้านคลองกล้วย (โรงเรียนข้าว)	๑๗๐
กลุ่มเกษตรปลอดสาร อาหารปลอดภัย	๑๗๓
กลุ่มวิสาหกิจชุมชนปุ๋ยอินทรีย์	๑๗๖
กลุ่มผู้ใช้น้ำคลองแม่ระกา	๑๘๐

องค์การบริหารส่วนตำบลหัวดง	๑๘๓
กลุ่มป่าชุมชนบ้านลานเต็ง ตามแนวพระราชดำริ	๑๘๖
กลุ่มอนุรักษ์พันธุกรรมพืชป่าชุมชนตำบลวังท่าดี	๑๘๙
กลุ่มสตรีแปรรูปบ้านหนองไม้	๑๙๑
วัดลำชะล่า	๑๙๕
กลุ่มวิสาหกิจชุมชนปุ๋ยอินทรีย์	๑๙๘
เทศบาลตำบลพยุหะ	๒๐๒
องค์การบริหารส่วนตำบลตากตก	๒๐๔
เทศบาลตำบลบางไผ่	๒๐๗
เทศบาลตำบลป่าเช่า	๒๑๐
เทศบาลตำบลพยุหะ	๒๑๓
องค์การบริหารส่วนตำบลหนองไผ่	๒๑๖

สรุปบทเรียนที่แสดงเนื้อหา ประเด็น “อาหารมั่นคง...ชุมชนปลอดภัย”

วิสาหกิจชุมชนผักปลอดสารพิษบ้านเกาะไทย	๒๒๓
กลุ่มข้าวใส่ใจ	๒๒๖
กลุ่มวิชาลัยชานาตำบลหัวดง	๒๒๙
กลุ่มสวนบุญสัมฤทธิ์	๒๓๒
ศูนย์เรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงบ้านท่าช้าง	๒๓๕
องค์การบริหารส่วนตำบลคอรัม	๒๓๘
องค์การบริหารส่วนตำบลซับสนบูรณ์	๒๔๑
เทศบาลตำบลบางไผ่	๒๔๔
เทศบาลตำบลพยุหะ	๒๔๗
ศูนย์เรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงบ้านผารังหมี	๒๕๐
โรงเรียนวัดทุ่งโพ	๒๕๓
โรงเรียนวัดหนองนาตำพิทยา	๒๕๕
กองทุนสวัสดิการเพื่อการเกษตร	๒๕๘
ศูนย์ข้าวชุมชน	๒๖๑
ศูนย์เรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียง ด้วยหัวใจเพียงพอ	๒๖๔
หมู่บ้านต้นแบบ (จัดการตนเองบ้านหินไคว)	๒๖๗
คณะกรรมการป่าชุมชนบ้านแก่งหิน	๒๗๐
กลุ่มเกษตรกรเกษตรกรรมเชิงนิเวศบ้านไผ่ใหญ่	๒๗๓

สารบัญแผนภาพ

ภาพที่ ๑.๑	ภาพรวมนวัตกรรมหรืองานเด่น ประเด็น “ดูแลเด็กปฐมวัย...โดยชุมชนท้องถิ่น”	๑๖
ภาพที่ ๑.๒	ภาพรวมสุดยอดผู้นำชุมชนจากกลุ่มหรือองค์กรที่ขับเคลื่อนงาน ประเด็น “ดูแลเด็กปฐมวัย...โดยชุมชนท้องถิ่น”	๑๗
ภาพที่ ๑.๒.๑	เทศบาลตำบลบางไผ่	๑๘
ภาพที่ ๑.๒.๒	ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กบ้านคลองกล้วย	๒๑
ภาพที่ ๑.๒.๓	โรงเรียนองค์การบริหารส่วนตำบลหัวดง	๒๔
ภาพที่ ๑.๒.๔	ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กตำบลวังท่าดี	๒๗
ภาพที่ ๑.๒.๕	ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กบ้านทุ่งโพ	๓๐
ภาพที่ ๑.๒.๖	ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กตำบลหนองไผ่	๓๓
ภาพที่ ๑.๒.๗	โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลบางไผ่	๓๖
ภาพที่ ๑.๒.๘	โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลโพทะเล	๓๙
ภาพที่ ๑.๒.๙	โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลวังดิน	๔๒
ภาพที่ ๑.๒.๑๐	ชมรมผู้สูงอายุ	๔๕
ภาพที่ ๑.๒.๑๑	เทศบาลตำบลบางไผ่	๔๘
ภาพที่ ๒.๑	ภาพรวมนวัตกรรมหรืองานเด่น ประเด็น “สูงวัยสร้างเมือง...ปฏิบัติการ ๕๐. ๕ก.”	๕๒
ภาพที่ ๒.๒	ภาพรวมสุดยอดผู้นำชุมชนจากกลุ่มหรือองค์กรที่ขับเคลื่อนงาน ประเด็น “สูงวัยสร้างเมือง...ปฏิบัติการ ๕๐. ๕ก.”	๕๓
ภาพที่ ๒.๒.๑	องค์การบริหารส่วนตำบลวังกรด	๕๔
ภาพที่ ๒.๒.๒	เทศบาลตำบลบางไผ่	๕๗
ภาพที่ ๒.๒.๓	องค์การบริหารส่วนตำบลคอรัม	๖๐
ภาพที่ ๒.๒.๔	องค์การบริหารส่วนตำบลแม่ปะ	๖๓
ภาพที่ ๒.๒.๕	องค์การบริหารส่วนตำบลอุทัยเก่า	๖๖
ภาพที่ ๒.๒.๖	องค์การบริหารส่วนตำบลวังท่าดี	๖๙
ภาพที่ ๒.๒.๗	ผู้ใหญ่บ้าน หมู่ที่ ๓	๗๒
ภาพที่ ๒.๒.๘	องค์การบริหารส่วนตำบลพรหมนิมิต	๗๕
ภาพที่ ๒.๒.๙	ชมรมผู้สูงอายุ	๗๘
ภาพที่ ๒.๒.๑๐	โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลบางไผ่	๘๑
ภาพที่ ๒.๒.๑๑	โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล	๘๔
ภาพที่ ๒.๒.๑๒	อาสาสมัครดูแลผู้สูงอายุที่บ้าน (อผส.)	๘๗
ภาพที่ ๒.๒.๑๓	องค์กรสวัสดิการชุมชน	๙๑

ภาพที่ ๒.๒.๑๔	เทศบาลตำบลบางไผ่	๙๔
ภาพที่ ๒.๒.๑๕	องค์การบริหารส่วนตำบลวังประจวบ	๙๗
ภาพที่ ๒.๒.๑๖	องค์การบริหารส่วนตำบลตากตก	๑๐๐
ภาพที่ ๒.๒.๑๗	องค์การบริหารส่วนตำบลวังท่าดี	๑๐๓
ภาพที่ ๒.๒.๑๘	องค์การบริหารส่วนตำบลชัยสมบูรณ์	๑๐๖
ภาพที่ ๒.๒.๑๙	องค์การบริหารส่วนตำบลหัวดง	๑๐๙
ภาพที่ ๒.๒.๒๐	ชมรมผู้สูงอายุ	๑๑๒
ภาพที่ ๓.๑	ภาพรวมนวัตกรรมหรืองานเด่น ประเด็น “ชุมชนท้องถิ่น...ไม่ทอดทิ้งกัน”	๑๑๖
ภาพที่ ๓.๒	ภาพรวมสุดยอดผู้นำชุมชนจากกลุ่มหรือองค์กรที่ขับเคลื่อนงาน ประเด็น “ชุมชนท้องถิ่น...ไม่ทอดทิ้งกัน”	๑๑๗
ภาพที่ ๓.๒.๑	องค์การบริหารส่วนตำบลวังกรด	๑๑๘
ภาพที่ ๓.๒.๒	ชมรมคนพิการตำบลตากตก	๑๒๑
ภาพที่ ๓.๒.๓	เทศบาลตำบลบางไผ่	๑๒๔
ภาพที่ ๓.๒.๔	ชมรมคนพิการตำบลแม่ปะ	๑๒๗
ภาพที่ ๓.๒.๕	ศูนย์บริการคนพิการเทศบาลตำบลพยุหะ	๑๓๐
ภาพที่ ๓.๒.๖	เทศบาลตำบลบางไผ่	๑๓๓
ภาพที่ ๓.๒.๗	องค์การบริหารส่วนตำบลวังท่าดี	๑๓๖
ภาพที่ ๓.๒.๘	กลุ่มกู้ชีพ กู้ภัย เมืองแม่ปะ	๑๓๙
ภาพที่ ๓.๒.๙	กลุ่มอาสา NCD(โรคไม่ติดต่อเรื้อรัง)	๑๔๒
ภาพที่ ๓.๒.๑๐	กลุ่มธงสามสี	๑๔๕
ภาพที่ ๓.๒.๑๑	เทศบาลตำบลบางไผ่	๑๔๘
ภาพที่ ๓.๒.๑๒	กลุ่มจิตอาสาเมืองแม่ปะ	๑๕๑
ภาพที่ ๓.๒.๑๓	องค์การบริหารส่วนตำบลวังกรด	๑๕๔
ภาพที่ ๓.๒.๑๔	องค์การบริหารส่วนตำบลแม่ปะ	๑๕๗
ภาพที่ ๓.๒.๑๕	เครือข่ายหัวดงไม่ทอดทิ้งกัน	๑๖๐
ภาพที่ ๔.๑	ภาพรวมนวัตกรรมหรืองานเด่น ประเด็น “สร้างภูมิ...คุ้มนิเวศ”	๑๖๔
ภาพที่ ๔.๒	ภาพรวมสุดยอดผู้นำชุมชนจากกลุ่มหรือองค์กรที่ขับเคลื่อนงาน ประเด็น “สร้างภูมิ...คุ้มนิเวศ”	๑๖๕
ภาพที่ ๔.๒.๑	กลุ่มทำปุ๋ยหมักบ้านแก่งหิน	๑๖๖
ภาพที่ ๔.๒.๒	ศูนย์เรียนรู้ชุมชนบ้านคลองกล้วย (โรงเรียนข้าว)	๑๖๙
ภาพที่ ๔.๒.๓	กลุ่มเกษตรปลอดภัย อาหารปลอดภัย	๑๗๒
ภาพที่ ๔.๒.๔	กลุ่มวิสาหกิจชุมชนปุ๋ยอินทรีย์	๑๗๕
ภาพที่ ๔.๒.๕	กลุ่มผู้ใช้น้ำคลองแม่ระกา	๑๗๙
ภาพที่ ๔.๒.๖	องค์การบริหารส่วนตำบลหัวดง	๑๘๒
ภาพที่ ๔.๒.๗	กลุ่มป่าชุมชนบ้านลานเต็ง ตามแนวพระราชดำริ	๑๘๕
ภาพที่ ๔.๒.๘	กลุ่มอนุรักษ์พันธุ์กรรมพืชป่าชุมชนตำบลวังท่าดี	๑๘๘

ภาพที่ ๔.๒.๙	กลุ่มสตรีแปรรูปบ้านหนองไม้	๑๙๑
ภาพที่ ๔.๒.๑๐	วัดลำชะล่า	๑๙๔
ภาพที่ ๔.๒.๑๑	กลุ่มวิสาหกิจชุมชนปุ๋ยอินทรีย์	๑๙๗
ภาพที่ ๔.๒.๑๒	เทศบาลตำบลพยุเตย	๒๐๑
ภาพที่ ๔.๒.๑๓	องค์การบริหารส่วนตำบลตากตก	๒๐๓
ภาพที่ ๔.๒.๑๔	เทศบาลตำบลบางไผ่	๒๐๖
ภาพที่ ๔.๒.๑๕	เทศบาลตำบลป่าเซ่า	๒๐๙
ภาพที่ ๔.๒.๑๖	เทศบาลตำบลพยุเตย	๒๑๒
ภาพที่ ๔.๒.๑๗	องค์การบริหารส่วนตำบลหนองไผ่	๒๑๕
ภาพที่ ๕.๑	ภาพรวมนวัตกรรมหรืองานเด่น ประเด็น “อาหารมั่นคง...ชุมชนปลอดภัย”	๒๒๐
ภาพที่ ๕.๒	ภาพรวมสุดยอดผู้นำชุมชนจากกลุ่มหรือองค์กรที่ขับเคลื่อนงาน ประเด็น “อาหารมั่นคง...ชุมชนปลอดภัย”	๒๒๑
ภาพที่ ๕.๒.๑	วิสาหกิจชุมชนผักปลอดสารพิษบ้านเกาะไทย	๒๒๒
ภาพที่ ๕.๒.๒	กลุ่มข้าวใส่ใจ	๒๒๕
ภาพที่ ๕.๒.๓	กลุ่มวิชาลัยชาวนาตำบลหัวดง	๒๒๘
ภาพที่ ๕.๒.๔	กลุ่มสวนบุญสัมฤทธิ์	๒๓๑
ภาพที่ ๕.๒.๕	ศูนย์เรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงบ้านท่าช้าง	๒๓๔
ภาพที่ ๕.๒.๖	องค์การบริหารส่วนตำบลคอรัม	๒๓๗
ภาพที่ ๕.๒.๗	องค์การบริหารส่วนตำบลชัยสมบูรณ์	๒๔๐
ภาพที่ ๕.๒.๘	เทศบาลตำบลบางไผ่	๒๔๓
ภาพที่ ๕.๒.๙	เทศบาลตำบลพยุเตย	๒๔๖
ภาพที่ ๕.๒.๑๐	ศูนย์เรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงบ้านผารังหมี	๒๔๙
ภาพที่ ๕.๒.๑๑	โรงเรียนวัดทุ่งโพ	๒๕๒
ภาพที่ ๕.๒.๑๒	โรงเรียนวัดหนองนาคำพิทยา	๒๕๔
ภาพที่ ๕.๒.๑๓	กองทุนสวัสดิการเพื่อการเกษตร	๒๕๗
ภาพที่ ๕.๒.๑๔	ศูนย์ข้าวชุมชน	๒๖๐
ภาพที่ ๕.๒.๑๕	ศูนย์เรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียง ด้วยหัวใจเพียงพอ	๒๖๓
ภาพที่ ๕.๒.๑๖	หมู่บ้านต้นแบบ (จัดการตนเองบ้านหินไคว้)	๒๖๖
ภาพที่ ๕.๒.๑๗	คณะกรรมการป่าชุมชนบ้านแก่งหิน	๒๖๙
ภาพที่ ๕.๒.๑๘	กลุ่มเกษตรกรกรรมกรกรรมเชิงนิเวศบ้านไผ่ใหญ่	๒๗๒

บทนำ

“เวทีสุดยอดผู้นำชุมชนท้องถิ่น วาระลดปัจจัยเสี่ยงสุขภาพ และเพิ่มปัจจัยเสริมสุขภาพ”

กลุ่มจังหวัดภาคเหนือตอนล่าง

วันที่ ๓-๕ ตุลาคม ๒๕๖๑

ณ ห้อง Royal Jubilee ศูนย์แสดงสินค้าและการประชุม อิมแพ็ค เมืองธานี

๑. ที่มา

พื้นที่เครือข่ายร่วมสร้างชุมชนท้องถิ่นน่าอยู่ดำเนินงานภายใต้การสนับสนุนของสำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.) โดยสำนักสนับสนุนสุขภาพชุมชน (สำนัก ๓) ภายใต้หลักการทำงาน ๒ หลักการ คือ (๑) ใช้พื้นที่เป็นตัวตั้ง (Area-Based Development) และ (๒) คำนึงถึงสุขภาพในทุกนโยบาย (Health in all Policies) ที่มุ่งเน้นเพิ่มขีดความสามารถให้ชุมชนท้องถิ่นจัดการตนเองการเสริมความเข้มแข็งของชุมชนในการดูแลประชาชนทุกกลุ่มวัยจากประสบการณ์การดำเนินงานที่ผ่านมา ได้มีการพัฒนาขีดความสามารถของพื้นที่ที่มีศักยภาพเป็นศูนย์จัดการเครือข่ายสุขภาพชุมชน (ศจค.) ศูนย์ประสานงานเครือข่ายเฉพาะประเด็น (ศปง.) ศูนย์เรียนรู้ (ศร.) ทำให้พื้นที่ที่มีปฏิบัติการได้ผลดีจริง เกิดองค์ความรู้ นวัตกรรมการต่อยอดขยายงาน มีศักยภาพในการจัดการแก้ปัญหา และมีผู้นำที่ขับเคลื่อนในแต่ละงานทำให้เห็นกระบวนการที่จะสามารถนำสู่การสร้างการเรียนรู้ของพื้นที่และก่อให้เกิดการพัฒนาอย่างยั่งยืน

หนังสือสรุปบทเรียนการดำเนินงานที่เป็นนวัตกรรมหรืองานเด่นที่ขับเคลื่อนโดย สุดยอดผู้นำชุมชนท้องถิ่น ได้จัดทำขึ้นเพื่อใช้เป็นคู่มือประกอบการแลกเปลี่ยนเรียนรู้การประชุมนโยบายสุดยอดผู้นำชุมชนท้องถิ่น วาระลดปัจจัยเสี่ยงสุขภาพ และเพิ่มปัจจัยเสริมสุขภาพ เพื่อให้พื้นที่ที่มีรูปแบบการดำเนินงานเด่นและนวัตกรรมที่มีผู้นำจากกลุ่มและองค์กรที่ขับเคลื่อนปฏิบัติการต่างๆในชุมชนท้องถิ่น (Key Actors) ของแต่ละงานและนวัตกรรม ได้ร่วมเรียนรู้ วิเคราะห์เทียบเคียงการดำเนินงานกับพื้นที่ตนเอง เพื่อสะท้อนให้เห็นรูปแบบการดำเนินงาน ความแตกต่างของกลไกการจัดการพื้นที่และนำสู่จินตนาการการต่อยอดงานตัวเองต่อไปได้

๒. กระบวนการถอดบทเรียน Key actor

การค้นหาสุดยอดผู้นำชุมชนท้องถิ่น ซึ่งมีรูปแบบการดำเนินงานและนวัตกรรมในการลดปัจจัยเสี่ยงสุขภาพ และเพิ่มปัจจัยเสริมสุขภาพชุมชนท้องถิ่น ใช้กระบวนการถอดบทเรียนงานและนวัตกรรมเด่นของเครือข่ายร่วมสร้างชุมชนท้องถิ่นน่าอยู่ ด้วยข้อมูลจากการวิจัยชุมชน (Rapid Ethnographic Community Assessment Process หรือ RECAP) ในแต่ละพื้นที่ เพื่อเป็นข้อมูลในการชี้เป้า กลุ่มและองค์กร ที่เป็นผู้ขับเคลื่อนปฏิบัติการต่างๆในชุมชนท้องถิ่น (Key Actors) ของแต่ละงานและนวัตกรรม ทำให้รู้จักศักยภาพของผู้นำในแต่ละ Key Actor รวมทั้งภาพรวมศักยภาพของชุมชนท้องถิ่นในการสร้างสุขภาพชุมชนด้วย

โดยมีขั้นตอนของกระบวนการถอดบทเรียน ๖ ขั้นตอน คือ

(๑) การสำรวจข้อมูลสถานการณ์ของพื้นที่ มีเป้าหมายเพื่อรวบรวมข้อมูลสถานการณ์ปัญหาและความต้องการของพื้นที่ใน ๗ ประเด็น ของการลดปัจจัยเสี่ยงสุขภาพและเพิ่มปัจจัยเสริมสุขภาพชุมชนท้องถิ่น อันได้แก่ ๑)การควบคุมการบริโภคยาสูบ ๒)การควบคุม เครื่องดื่มแอลกอฮอล์เพื่อลดอุบัติเหตุจราจร ๓)การพัฒนาระบบอาหารชุมชน ๔)การพัฒนาระบบการดูแลเด็กปฐมวัยโดยชุมชนท้องถิ่น ๕)การพัฒนาระบบการดูแลผู้สูงอายุโดยชุมชนท้องถิ่น ๖)การจัดการ

ระบบนิเวศชุมชนและลดโลกร้อนโดยชุมชนท้องถิ่น และ ๗) การพัฒนาระบบการดูแลกลุ่มเปราะบางโดยชุมชน จากนั้นจึงทำการวิเคราะห์กลุ่มเป้าหมายและบุคคล องค์กร กลุ่ม ที่ให้การดูแลช่วยเหลือในแต่ละประเด็นปัญหา พร้อมทั้งวิเคราะห์งานและกิจกรรมที่ได้ดำเนินการดูแลช่วยเหลือกลุ่มเป้าหมายใน ๗ ประเด็น

(๒) **การทบทวนทุนทางสังคมของพื้นที่** เป็นการวิเคราะห์การดำเนินงานและบทบาทของ คนหลัก คนร่วม และคนสนับสนุน ที่เป็นทุนทางสังคมของชุมชนท้องถิ่น ทั้ง ๖ ระดับ ซึ่งได้แก่ ระดับบุคคลและครอบครัว ระดับกลุ่มและองค์กรชุมชน ระดับหน่วยงานองค์กรในพื้นที่และแหล่ง ประโยชน์ ระดับหมู่บ้าน ระดับตำบล และระดับเครือข่าย ในการจัดการปัญหาและความต้องการ ของพื้นที่ในแต่ละประเด็น ของการลดปัจจัยเสี่ยงสุขภาพและเพิ่มปัจจัยเสริมสุขภาพะชุมชนท้องถิ่น

(๓) **การวิเคราะห์และสรุปงานเด่นและนวัตกรรมของพื้นที่** เป็นการวิเคราะห์รูปธรรมการ ดำเนินงาน ที่สะท้อนความสำเร็จ หรือแสดงให้เห็นถึงเทคนิค วิธีการดำเนินงานใหม่ที่ได้ผลดี หรือ เกิดการพัฒนาเป็นนวัตกรรม ที่สนับสนุนการแก้ไขปัญหาหรือการพัฒนาในพื้นที่ ทั้งนี้เป็นการ ดำเนินงานและกิจกรรมของผู้นำในแต่ละกลุ่มและองค์กรของทุนทางสังคม

(๔) **สรุปผู้นำเด่นในการดำเนินงาน** หลังจากสรุปงานเด่นและนวัตกรรมในพื้นที่แล้วเสร็จ ทำให้เห็นผู้นำของกลุ่มหรือองค์กรที่เป็นทุนทางสังคมที่ขับเคลื่อนปฏิบัติการของงานเด่นและ นวัตกรรม ซึ่งผู้นำเหล่านี้มีศักยภาพและความเชี่ยวชาญในการชี้แนะและจัดการปัญหาและความ ต้องการของพื้นที่ร่วมกับสมาชิกกลุ่มและองค์กรอื่นๆ ในประเด็นต่างๆโดยเฉพาะใน ๗ ประเด็นของ การลดปัจจัยเสี่ยงสุขภาพและเพิ่มปัจจัยเสริมสุขภาพะชุมชนท้องถิ่น จนเกิดเป็นผลดีเป็นที่ ประจักษ์ต่อชุมชนท้องถิ่น จึงได้ทำการสรุปรวบรวมรายชื่อของผู้นำเด่นและจัดกลุ่มตามในแต่ละ ประเด็น ดังกล่าว

(๕) **จัดทำแผนที่สุดยอดผู้นำชุมชนท้องถิ่น** เมื่อได้รายชื่อของผู้นำเด่นในแต่ละประเด็น เรียบร้อยแล้ว ได้นำรายชื่อดังกล่าวมาจำแนกในแต่ละพื้นที่ พร้อมทั้งประสานไปยังพื้นที่เพื่อให้ นักวิจัยชุมชนได้ดำเนินการถอดบทเรียนงานเด่นและนวัตกรรม โดยมีสุดยอดผู้นำเป็นผู้ถ่ายทอด บทเรียน ตามที่กำหนดไว้

(๖) **การสรุปบทเรียน** การสรุปบทเรียนสุดยอดผู้นำของแต่ละพื้นที่ กำหนดให้มีข้อมูล และความรู้ที่ผู้นำควรถ่ายทอดได้ อย่างน้อยใน ๘ ด้าน ได้แก่ ๑) แนวคิดการพัฒนางานเด่นหรือนวัตกรรม ๒.) กลุ่มประชากรเป้าหมาย ๓.) ผลลัพธ์ที่ต้องการ ๔) ข้อมูลและเครื่องมือในการ ดำเนินงาน ๕) รูปธรรมงาน ๖) วิธีดำเนินงาน ๗) ผลผลิตและผลลัพธ์ และ ๘) ผลกระทบที่เกิดขึ้น ต่อชุมชนท้องถิ่น ทั้งนี้เพื่อให้การสร้างการเรียนรู้ระหว่างผู้นำชุมชนท้องถิ่นเกิดขึ้นอย่างเป็น ธรรมชาติมากที่สุด ผู้นำสามารถนำเสนอนวัตกรรมผ่านบทเรียนดังกล่าวได้

๓. องค์กรประกอบการสรุปบทเรียนของพื้นที่

หนังสือสรุปบทเรียนการดำเนินงานที่เป็นนวัตกรรมหรืองานเด่นที่ขับเคลื่อนโดยสุดยอด ผู้นำชุมชนท้องถิ่น มีองค์ประกอบของเนื้อหาการสรุปบทเรียนจากพื้นที่กลุ่มจังหวัดภาคเหนือ ตอนล่าง ประกอบด้วยพื้นที่จำนวน ๒๐ พื้นที่ โดยมีผู้นำมานำเสนอนวัตกรรมการดำเนินงานเด่น เพื่อแก้ปัญหาและดูแลกลุ่มประชากรทุกกลุ่มวัยในพื้นที่ ทั้งนี้ในส่วนของหนังสือเล่มนี้มีการ นำเสนอประเด็นการแลกเปลี่ยนเรียนรู้เพียง ๕ ประเด็น ได้แก่

ประเด็นที่ ๑ ดูแลเด็กปฐมวัย...โดยชุมชนท้องถิ่น มีผู้นำจาก ๑๑ พื้นที่ ประกอบด้วย ฐานการเรียนรู้ ๕ ฐาน ได้แก่ ๑)เด็กปฐมวัย “รู้ชุมชน รักบ้านเกิด” ๒)เด็กปฐมวัย“เรียนรู้ คู่ประสบการณ์” ๓) โรงเรียนผู้สูงอายุสอนหลาน ๔) ส่งเสริมสุขภาวะ “เด็กดี” และ๕)ศูนย์พึ่งได้

ประเด็นที่ ๒ สูงวัยสร้างเมือง...ปฏิบัติการ ๕๐. ๕ก.มีผู้นำจาก ๒๐ พื้นที่ ประกอบด้วยฐานการเรียนรู้ ๕ ฐาน ได้แก่ ๑) ท้องถิ่นใส่ใจ“สูงวัยสร้างเมือง” ๒) “เสริมพลัง คนสูงวัย ” ๓) สุขภาพผู้สูงวัยใครๆก็ร่วม ๔)ชุมชน สูงวัย “ร่วมใจสร้างสวัสดิการ” และ ๕) ชุมชน “สร้างสุขภาวะสูงวัย”

ประเด็นที่ ๓ ชุมชนท้องถิ่น...ไม่ทอดทิ้งกัน มีผู้นำจาก ๑๕ พื้นที่ ประกอบด้วยฐานการเรียนรู้ ๕ ฐาน ได้แก่ ๑)พลังชุมชนเพื่อคนพิการ ๒) เรื่องด่วน เราช่วยได้ ๓) เรือจริงเราเอาอยู่ ๔) ชุมชนไม่ทิ้งกัน แบ่งปันช่วยเหลือ และ ๕)เครือข่ายอุ้มชู

ประเด็นที่ ๔ สร้างภูมิ...คุ้มนิเวศ มีผู้นำจาก ๑๗ พื้นที่ ประกอบด้วย ฐานการเรียนรู้ ๕ ฐาน ได้แก่ ๑) ดินดี อาหารมี ๒) ปันน้ำ เพิ่มสุข ๓) รักป่า ตามรอยพ่อ ๔)ชุมชน คนรักพลังงาน ๕)ขยะ (ท้องถิ่น)จัดการได้

ประเด็นที่ ๕ อาหารมั่นคง...ชุมชนปลอดภัย มีผู้นำจาก ๑๘ พื้นที่ ประกอบด้วยฐานการเรียนรู้ ๕ ฐาน ได้แก่ ๑) อาหารปลอดภัย เพื่อชุมชน ๒) ท้องถิ่น “รักโลก” ๓)อาหารกลางวันเพื่อน้อง ๔) สวัสดิการเพื่ออาหาร ๕) ชุมชน “สร้างอาหาร”

ดังรายละเอียด

สรุปบทเรียน
ที่แสดงเนื้อหาประเด็น

“ดูแลเด็กปฐมวัย...
โดยชุมชนท้องถิ่น”

ผู้นำ เวทีสุดท้าย
ชุมชนคนท้องถิ่น
 วาระ : ลดปัจจัยเสี่ยงสุขภาพ เพิ่มปัจจัยเสริมสุขภาพ

ประเด็น ดูแลเด็กปฐมวัย...โดยชุมชนท้องถิ่น

- สถิติการเกิด ป่วย ตาย
- ทวนการศึกษา
- ประสบการณ์ องค์การชุมชนที่มีความเชี่ยวชาญของเด็ก
- กองทุนแบ่งผลประโยชน์ที่ได้จากการประกอบการสนับสนุนกิจกรรมสำหรับเด็ก
- แกนนำโรงเรียนผู้สูงอายุ จัดทำหลักสูตรท้องถิ่น และเข้าไปสอน จัดการเรียนรู้ให้เด็ก

การตรวจสภาพแวดล้อมที่เอื้อ

ต่อการดูแลเด็ก

- ตรวจสอบสนามเด็กเล่น ปลอดภัย
- มาตรการความปลอดภัยในศพค. เช่น พื้นที่ห้องเรียนปลอดภัย แนวทาง และซ่อมแซมเคลื่อนย้ายอุบัติเหตุ
- จัดจุดรับส่งเด็ก มีพื้นที่ปลอดภัย แนวทางการรับเด็ก
- การจัดการขยะในศพค.

สร้างการเรียนรู้

- จัดการเรียนรู้วัฒนธรรมท้องถิ่น (การแต่งกายประจำวัน ทำขนม ฟ้อนรำ)
- จัดมุมของเล่น มุมการแสดง
- ส่งเสริมการอ่าน
- ผลิตของเล่นพื้นบ้าน
- กิจกรรมรักการอ่าน
- เรียนรู้วิถีอาชีพในชุมชน (แปลงเกษตรปลอดภัย การทำปุ๋ยหมัก)
- หลักสูตรเรียนรู้ท้องถิ่นกับผู้สูงอายุ (ของเล่นพื้นบ้าน ใช้นิทาน เพลงพื้นบ้าน เป็นต้น)
- จัดทำสื่อ ของเล่นภูมิปัญญา

การเฝ้าระวังและ ควบคุมโรคติดต่อ

- จุดล้างมือ พร้อมผ้าเช็ดมือสะอาด
- นำใช้แนวทางเฝ้าระวังควบคุมโรคติดต่อ (ใช้เสื้อคลุม มือทำปาก สุราใส่)
- แยกของใช้เด็กและทำความสะอาดแผน (ที่นอน หมอน ผ้าห่ม แปรงสีฟัน แก้วน้ำ เป็นต้น)
- คัดกรองเด็กที่บ้านและก่อนเข้า ศพค.ทุกวัน

ส่งเสริมการเจริญเติบโตและพัฒนาการ

- ตรวจสอบเป็นภาวะโภชนาการ ๑ ครั้งต่อเดือน และติดตาม เมื่อพบผิดปกติ
- ประเมินพัฒนาการโดยใช้แบบประเมิน DSPM พบผิดปกติ ส่งต่อ
- ฝึกอบรมทักษะการประเมิน และแนวทางดูแล เมื่อผิดปกติ

**กลุ่ม
องค์กรชุมชน.**

• โรงเรียนผู้สูงอายุสอนหลาน

**ศูนย์
ยุติธรรมชุมชน**

การจัดการบริการ

- บริการให้คำปรึกษาหญิงตั้งครรภ์ ผู้เสี่ยงสูง
- ตรวจรักษาเบื้องต้น
- ตรวจคัดกรองสุขภาพช่องปาก
- ตรวจประเมินภาวะโภชนาการ พัฒนาการ
- ประเมินและให้ช่วยเหลือฉุกเฉิน และส่งต่อ
- ตรวจสุขภาพในศพค.

ส่งเสริมสุขภาพและป้องกันโรค

- สนับสนุนอุปกรณ์จำเป็นและยาสำหรับเด็กป่วยเรื้อรัง
- ให้ความรู้เกี่ยวกับโรคความดันโลหิตสูง
- แนวทางบริการให้ภูมิคุ้มกันเด็ก
- บริการฝากครรภ์ จัดโรงเรียนพ่อแม่
- ให้คำปรึกษา และเตรียมความพร้อมหญิงเจริญพันธุ์
- ก่อนตั้งครรภ์ ขณะตั้งครรภ์ หลังคลอด
- ส่งเสริมการกินนมแม่อย่างค่อย ๆ ใจ
- เยี่ยมบ้านเด็กป่วย พิการ คลอดผิดปกติ

การจัดการข้อมูล

- ข้อมูลบริการสุขภาพ พัฒนาการ โภชนาการ
- ภาวะสุขภาพช่องปาก การรับภูมิคุ้มกัน
- นำใช้เพื่อออกแบบ วางแผนการดูแล

การพัฒนากิจกรรมผู้ดูแล

- ฝึกอบรมพ่อแม่และครู
- ฝึกทักษะอบรม.

จัดการข้อขัดแย้ง

- สார்วจจุดเสี่ยง พื้นที่เสี่ยง อาชญากรรม
- กระทำรุนแรง
- ให้คำปรึกษาข้อกฎหมาย และไกล่เกลี่ยข้อขัดแย้ง

เฝ้าระวังความรุนแรงและเสริมครอบครัวอบอุ่น

- โครงการค่ายสามวัย ครอบครัวอบอุ่น
- กิจกรรมปั่นเสริมความสัมพันธ์ครอบครัว
- เฝ้าระวังคนถูกทอดทิ้ง เร่ร่อน ยากจน
- พบเหตุการณื มีแนวทางช่วยเหลือ

ภาพที่ ๑.๑ ภาพรวมนวัตกรรมหรืองานเด่น ประเด็น “ดูแลเด็กปฐมวัย...โดยชุมชนท้องถิ่น”

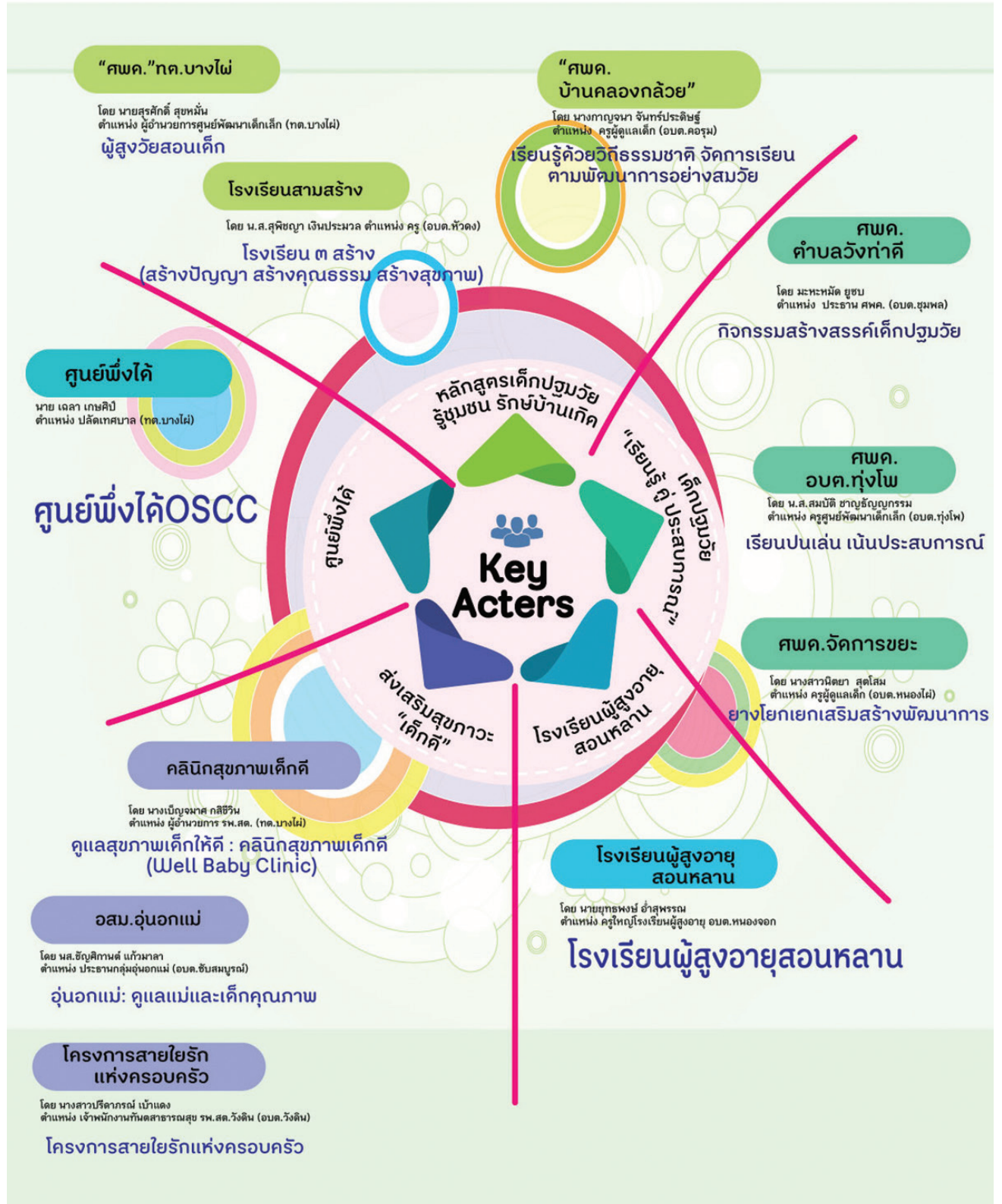

ผู้นำ เติบโตสุดยอด

วาระ : ลดปัจจัยเสี่ยงสุขภาพ เพิ่มปัจจัยเสริมสุขภาพ

ประเด็น ดูแลเด็กปฐมวัย...โดยชุมชนท้องถิ่น

ภาพที่ ๑.๒ ภาพรวมสุดยอดผู้นำชุมชนจากกลุ่มหรือองค์กรที่ขับเคลื่อนงาน ประเด็น “ดูแลเด็กปฐมวัย...โดยชุมชนท้องถิ่น”

เทศบาลตำบลบางไผ่

เทศบาลตำบลบางไผ่ อำเภอบางมูลนาก จังหวัดพิจิตร

ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กเทศบาลตำบลบางไผ่
ถ่ายโอนจากคณะกรรมการ
ปฐมศึกษาแห่งชาติ (สปช.)
เมื่อ พ.ศ. ๒๕๔๔
โดยมีการจัดการศึกษาและดูแล
เด็กปฐมวัยอายุ ๒ - ๕ ปี

กลุ่มประชากรเป้าหมาย เด็กปฐมวัย
ในและนอกพื้นที่เข้าเรียนใน ศพค.
จำนวน ๘๐ คน

ข้อมูลและเครื่องมือในการดำเนินงาน

จำนวนเด็กปฐมวัย อายุ ๒ - ๕ ปี และครอบครัว จากแหล่งข้อมูล TCNAP , RECAP ,
ทะเบียนราษฎร์ และเอกสารข้อมูลจากแหล่งอื่นๆที่เกี่ยวข้องทั้งในเขตเขตเทศบาลตำบลบางไผ่
และพื้นที่ใกล้เคียง ข้อมูล จปฐ. กชช. ๒ค ข้อมูลสุขภาพจาก รพ. สต.บางไผ่

รูปธรรมงาน

ศพค.บางไผ่

เทศบาลตำบล
บางไผ่

จัดการศึกษา
ตามหลักสูตร
การศึกษาปฐมวัย

โครงการผู้สูงวัยสอนเด็ก
ร่วมกับโรงเรียนผู้สูงอายุ
บางไผ่วิทยา

ศพค.บางไผ่ เปิดสอนภาคการศึกษาละ
ไม่ต่ำกว่า ๒๓๐ วัน ตามหลักสูตรเด็กปฐมวัย
ส่งเสริมพัฒนาการทั้ง ๔ ด้าน ให้กับเด็กอายุ
๒ - ๓ ปี จากทั้งในและนอกพื้นที่

ผลกระทบ

- ด้านสังคม เด็กปฐมวัยได้เรียนรู้วิถีชีวิต วัฒนธรรมและ
สถานการณ์โลกปัจจุบัน
- ด้านสุขภาพ มีพัฒนาการการเจริญเติบโตเหมาะสมกับวัย
- ด้านสภาวะแวดล้อม มีการสร้างสภาวะแวดล้อมที่เอื้อต่อ
การเรียนรู้ และเหมาะสมสำหรับเด็ก ปฐมวัย

มีการจัดให้ผู้สูงอายุมาสอนเกี่ยวกับ
การแต่งกายตามวิถีวัฒนธรรม อาเซียน
ร้องเพลง และมีการเล่นิทานพื้นบ้านให้กับ
เด็กที่ศูนย์พัฒนาการเด็กเล็ก เพื่อสร้างการ
เรียนรู้ให้กับเด็กปฐมวัย

ผลที่เกิดขึ้น

เด็กมีพัฒนาการที่เหมาะสมกับช่วงวัย ครอบคลุมด้าน
ร่างกาย จิตใจ สังคมและสติปัญญา และส่งเสริมเรียนรู้
ที่สอดคล้องกับสังคม วัฒนธรรมท้องถิ่นและ
สถานการณ์โลกปัจจุบัน

Key actors	เทศบาลตำบลบางไผ่
งานเด่น	ผู้สูงวัยสอนเด็ก
พื้นที่	เทศบาลตำบลบางไผ่ อำเภอบางมูลนาก จังหวัดพิจิตร
วิทยากร	นางณัฐพัชร์ วรรณนิมม ตำแหน่ง ครู คศ. ๑ ศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ทต.บางไผ่ เบอร์โทรศัพท์ ๐๘๓ - ๘๗๔๔๑๖๘

๑. ที่มาหรือฐานความคิดของการดำเนินงาน

ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กเทศบาลตำบลบางไผ่ ได้รับการถ่ายโอนจากคณะกรรมการปฐมศึกษาแห่งชาติ (สพช.) เมื่อพ.ศ. ๒๕๔๔ โดยมีการจัดการศึกษาและดูแลเด็กปฐมวัยอายุ ๒ - ๓ ปี ให้บริการการอบรมเลี้ยงดู จัดประสบการณ์และส่งเสริมพัฒนาการเรียนรู้ให้เด็กเล็กได้รับการพัฒนาทั้งด้านร่างกาย อารมณ์ จิตใจ สังคมและสติปัญญาที่เหมาะสมตามวัยตามศักยภาพของเด็กแต่ละคน ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กเทศบาลตำบลบางไผ่ได้มีการจัดหลักสูตรทางด้านวิชาการและกิจกรรมที่สอดคล้องกับการเรียนรู้และเหมาะสมตามช่วงวัยของเด็กปฐมวัย มีการจัดสภาพแวดล้อมให้เหมาะสมต่อการเรียนรู้และมีความปลอดภัย ซึ่งศูนย์พัฒนาเด็กเล็กเทศบาลตำบลบางไผ่ ได้มีการจัดกิจกรรมร่วมกับโรงเรียนผู้สูงอายุ ได้แก่ โครงการผู้สูงวัยสอนเด็ก โดยจะมีผู้สูงอายุในตำบลบางไผ่มาสอนเกี่ยวกับการแต่งกายแบบวิถีวัฒนธรรมท้องถิ่นและอาเซียน ร้องเพลง และมีการเล่านิทานพื้นบ้านให้กับเด็ก ซึ่งทำให้เกิดการสร้างการเรียนรู้ให้กับเด็กปฐมวัยภายในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กเทศบาลตำบลบางไผ่

๒. กลุ่มประชากรเป้าหมาย

เด็กปฐมวัย ๒ - ๓ ปี ทั้งที่อยู่ในเขตเทศบาลตำบลบางไผ่และพื้นที่ใกล้เคียงที่เข้าเรียนใน ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กจำนวน ๒๐ คน

๓. ผลที่ต้องการให้เกิดขึ้น

เด็กปฐมวัย ๒ - ๓ ปีที่เข้าเรียนในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กตำบลบางไผ่ ได้รับประสบการณ์การเรียนรู้วิถีวัฒนธรรมท้องถิ่นและอาเซียนซึ่งเป็นการเสริมสร้างการเรียนรู้ที่เหมาะสมกับช่วงวัย

๔. ข้อมูลและเครื่องมือในการดำเนินงาน

ข้อมูลที่ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กเทศบาลตำบลบางไผ่นำใช้ได้แก่ จำนวนเด็กปฐมวัยอายุ ๒ - ๓ ปี และครอบครัว จากแหล่งข้อมูล TCNAP , RECAP , ทะเบียนราษฎรและเอกสารข้อมูลจากแหล่งอื่นๆที่เกี่ยวข้องทั้งในเขตเทศบาลตำบลบางไผ่และพื้นที่ใกล้เคียง ข้อมูล จปฐ. กชช. ๒๓ ข้อมูลสุขภาพจากรพ. สตบางไผ่

๕. รูปธรรมงาน

ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กเทศบาลตำบลบางไผ่ดำเนินการร่วมกับเทศบาลตำบลบางไผ่ ในการจัดการศึกษาตามหลักสูตรการศึกษาปฐมวัย และมีการจัดกิจกรรมโครงการผู้สูงวัยสอนเด็กร่วมกับโรงเรียนผู้สูงอายุบางไผ่วิทยา

๖. วิธีการดำเนินงาน

ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กเทศบาลตำบลบางไผ่มีการจัดการเรียนการสอน และเปิดการเรียนการสอนในแต่ละภาคการศึกษา รวมกันไม่น้อยกว่า ๒๓๐ วัน โดยจัดให้มีการเรียนการสอนตามหลักสูตรการศึกษาเด็กปฐมวัย ให้การดูแลเด็กปฐมวัยส่งเสริมพัฒนาการเรียนรู้ให้กับเด็กมีพัฒนาการทั้ง ๔ ด้าน ตามมาตรฐานการดำเนินงานศูนย์พัฒนาเด็กเล็กขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จัดประสบการณ์ และส่งเสริมพัฒนาการเรียนรู้ให้กับเด็กอายุ ๒ - ๓ ปี ที่เข้าเรียนภายในศูนย์โดยมีเด็กปฐมวัยทั้งที่มีภูมิลำเนาอยู่ในเขตเทศบาลตำบลบางไผ่และพื้นที่ใกล้เคียงเข้าเรียนภายในศูนย์ ซึ่งมีการทำโครงการร่วมกับโรงเรียนผู้สูงอายุบางไผ่วิทยา โดยจะมีการจัดให้ผู้สูงอายุมาสอนเด็กสอนเกี่ยวกับการแต่งกายตามวิถีวัฒนธรรม และอาเซียน ร้องเพลง และมีการเล่านิทานพื้นบ้านให้กับเด็กที่ศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก เพื่อสร้างการเรียนรู้และสร้างการมีส่วนร่วมของทุน

ทางสังคมที่มีอยู่ในตำบลบางไผ่ นอกจากนั้นยังมีการดูแลภาวะสุขภาพของเด็กปฐมวัยที่ได้รับความร่วมมือจากรพ.สต บางไผ่

๗. ผลที่เกิดขึ้น (ผลผลิต ผลลัพธ์)

เด็กมีพัฒนาการที่เหมาะสมกับช่วงวัย ครอบคลุมด้านร่างกาย จิตใจ สังคมและสติปัญญา และส่งเสริมเรียนรู้ที่สอดคล้องกับสังคม วัฒนธรรมท้องถิ่นและสถานการณ์โลกปัจจุบัน

๘. ผลกระทบที่เกิดขึ้น

ส่งผลต่อโครงสร้างพื้นฐานของชุมชน ได้แก่ (๑) ด้านสังคม เด็กปฐมวัยได้เรียนรู้วิถีชีวิต วัฒนธรรมและสถานการณ์โลกปัจจุบัน ฝึกการอยู่ร่วมกับผู้อื่นและการปฏิบัติตนเป็นสมาชิกของสังคมที่ดี (๒) ด้านสุขภาพ มีพัฒนาการเจริญเติบโตเหมาะสมกับวัย (๓) ด้านสภาวะแวดล้อม มีการสร้างสภาวะแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ และเหมาะสมสำหรับเด็ก ปฐมวัย

องค์การบริหารส่วนตำบลคอหมู

ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กบ้านคลองกล้วย อำเภอพิชัย จังหวัดอุตรดิตถ์

เรียนรู้ด้วยวิถีธรรมชาติ

เด็กปฐมวัยที่เข้าเรียน ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กบ้านคลองกล้วย **จำนวน ๕๖ คน**
เด็กปฐมวัย ศพด.คลองกล้วย คิดเป็นร้อยละ ๒๗.๕๗ ของเด็กทั้งหมดในตำบลคอหมู
ร้อยละ ๕๐ อาศัยอยู่กับพ่อแม่ ผู้ปกครอง ร้อยละ ๕๐ อาศัยอยู่กับปู่ ย่า ตา ยาย

ในรอบ ๓ ปีที่ผ่านมา ศพด.บ้านคลองกล้วยไม่มีโรคติดต่อมือ เท้า ปาก

"เติบโตสมัย พัฒนาก้าวไกล พวงโยสิ่งแวดล้อม"

จัดการเรียนตามพัฒนาการอย่างสมัย

ข้อมูลเด็กปฐมวัย และครอบครัว จากศพด. และ TCNAP

บูรณาการการจัดการเรียนการสอน โดยการเรียนรู้หลักสูตรท้องถิ่น

ข้อมูลสุขภาพ ของเด็กปฐมวัย จาก ศพด.บ้านคลองกล้วย

จัดการเรียนรู้ แก่เด็กปฐมวัย

"เจริญเติบโตให้เหมาะสมกับวัย"

ด้านร่างกาย

ด้านอารมณ์

ด้านสังคม

ด้านสติปัญญา

เรียนรู้หลักสูตร ท้องถิ่น

การปลูกแก้วมังกร

นำวัสดุที่เหลือใช้ มาประดิษฐ์ ของเล่น

ภูมิปัญญาท้องถิ่น

ห้องเรียน ธรรมชาติ

ทำแล้วเกิดอะไร

ปลูกฝังเด็กปฐมวัยในการเรียนรู้ธรรมชาติของชุมชน วิถีของชุมชน เช่นการผลิตอาหาร วิถีประเพณีท้องถิ่น และเรียนรู้ข้ามกลุ่มวัย (เด็กกับผู้สูงอายุ) ทุกสัปดาห์เฉลี่ยสัปดาห์ละ ๑ ครั้ง ทำให้เด็กเกิดการปรับตัวในการเรียนรู้ร่วมกับสังคม

อะไรบ้างที่เปลี่ยนแปลง

การบูรณาการกิจกรรมร่วมกับผู้สูงอายุ ในพื้นที่ลานกิจกรรมสร้างสรรค์ "ตลาดชุมชนรอย ๓ วิถีคนธรรม"

การส่งเสริมวิถีชีวิต ภูมิปัญญาท้องถิ่นให้แก่เด็กรุ่นใหม่

ส่งเสริมอาหารปลอดภัยและ โภชนาการที่เหมาะสมต่อวัย

Key actors	ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กบ้านคลองกล้วย
งานเด่น	เรียนรู้ด้วยวิถีธรรมชาติ จัดการเรียนตามพัฒนาการอย่างสมวัย
พื้นที่	องค์การบริหารส่วนตำบลคอรุม อำเภอพิชัย จังหวัดอุตรดิตถ์
วิทยากร	นางกาญจนา จันทร์ประดิษฐ์ ตำแหน่ง ครูผู้ดูแลเด็ก เบอร์โทรศัพท์ ๐๘๙-๘๖๐๓๘๓๙

๑. ที่มาหรือฐานคิดของการดำเนินงาน

ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กบ้านคลองกล้วยก่อตั้งขึ้นเมื่อปี พ.ศ. ๒๕๓๓ โดยนายพยม นาคย่านยาว อดีตผู้ใหญ่บ้านหมู่ที่ ๘ เนื่องจากราษฎรในหมู่บ้านประกอบอาชีพเกษตรกรรมเป็นส่วนใหญ่ มีฐานะค่อนข้างยากจน จึงขอมติจากคณะกรรมการและชาวบ้านในการจัดตั้งศูนย์พัฒนาเด็กเล็กขึ้นมา เพื่อที่จะแบ่งเบาภาระของผู้ปกครอง และได้มีการคัดเลือกครูสอนเด็ก ๑ คน คือนางกาญจนา จันทร์ประดิษฐ์ และมีเด็กมาเรียนครั้งแรกจำนวน ๕๔ คน และยังได้รับความอนุเคราะห์จากโรงเรียนบ้านคลองกล้วยในการให้ใช้อาคาร สถานที่ในการเรียนการสอนเด็ก พร้อมงบประมาณในการจ้างครูสอน และโครงการได้รับงบประมาณจากกรมพัฒนาชุมชน ในปี พ.ศ. ๒๕๓๖ ต่อมาในปี พ.ศ. ๒๕๓๘ มีนโยบายให้ให้ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กอยู่ในความดูแลของกรมพัฒนาชุมชน จึงมีการได้รับสมัครครูสอนเพิ่มเติมอีก ๑ คน มาจากการคัดเลือกของประชาชน คือนางอัญชลี พรหมปัญญา ปี ๒๕๓๙ กรมพัฒนาชุมชนได้ให้งบประมาณในการสร้างอาคารเรียน โดยมีนางมารวม ปานศักดิ์ เป็นผู้บริจาคงบประมาณในการซื้อที่ดินพร้อมกับชาวบ้านช่วยบริจาคในส่วนที่เหลือ พออาคารสร้างเสร็จเด็กได้ย้ายเข้ามาอยู่ที่ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กใหม่ ที่มีสนามเด็กเล่น ต่อมาครูกาญจนา จันทร์ประดิษฐ์ ได้เข้าร่วมกิจกรรมในการประกวดศูนย์พัฒนาเด็กเล็กน่ายุของกรมอนามัยจนได้รับรางวัลศูนย์พัฒนาเด็กเล็กในระดับดี ตั้งแต่ปี ๒๕๔๗ - ๒๕๔๙ ส่วนในปี ๒๕๔๙ ได้รับรางวัลระดับดีมาก รางวัลครูผู้ดูแลเด็กดีเด่น ประจำปีการศึกษา ๒๕๕๒ และผลจากการได้รับรางวัลครูผู้ดูแลเด็กดีเด่นส่งผลให้ทางมหาวิทยาลัยสวนดุสิตได้มอบรางวัลฉลาดรู้ภาษาไทยให้อีก ๑ รางวัล และยังมีรางวัลอื่น ๆ อีกมากมาย ทั้งนี้เป็นเพราะการได้รับการสนับสนุนจาก อบต. ในการจัดเข้ารับการอบรมพัฒนาศักยภาพของบุคลากรในศูนย์เด็กเล็กทำให้ครูมีประสิทธิภาพ รวมถึงการจัดการเรียนการสอนโดยใช้หลัก ๖ กิจกรรม เพื่อให้เด็กมีพัฒนาการตามวัย ๔ ประการ ทำให้ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กบ้านคลองกล้วยเป็นที่ยอมรับของผู้ปกครองและคนในชุมชนในการฝากลูกหลานมาเรียนยังศูนย์เด็กเล็กบ้านคลองกล้วยแห่งนี้เสมอมา

๒. กลุ่มประชากรเป้าหมาย

เด็กอายุระหว่าง ๒ - ๔ ปี ในพื้นที่ตำบลคอรุมที่เข้าเรียนในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กบ้านคลองกล้วย ๔๖ คน

๓. ผลที่ต้องการให้เกิดขึ้น

เด็กเกิดจิตสำนึกรักบ้านเกิดตนเองได้เรียนรู้จากแหล่งเรียนรู้ธรรมชาติจริง และได้ฝึกปฏิบัติจริง และบุคลากรทางการศึกษามีความเสียสละต่อศูนย์พัฒนาเด็กที่ตนสอนอยู่ โดยมีจิตอาสา และไม่หวังผลตอบแทน

๔. ข้อมูลและเครื่องมือในการดำเนินงาน

๔.๑ ข้อมูลจาก ศพด.บ้านคลองกล้วย ได้แก่ ข้อมูลเกี่ยวกับเด็กที่อาศัยอยู่กับผู้ปกครอง จำนวน ๒๓ คน อาศัยอยู่กับปู่ ย่า ตา ยาย ๒๓ คน

๔.๒ ข้อมูลสุขภาพจากรพ.สต. บึงท่าवन เช่น ข้อมูลการได้รับวัคซีน พัฒนาการ การเกิดโรคระบาดในเด็กปฐมวัยซึ่งในรอบ ๓ ปีที่ผ่านมา ศพด.บ้านคลองกล้วยไม่พบเด็กปฐมวัยป่วยเป็นโรค มือ เท้า ปาก

๔.๓ ข้อมูล TCNAP ได้แก่ จำนวนจำนวนเด็กปฐมวัยในตำบลคอรุมมีจำนวน ๑๖๕ คน

๕. รูปธรรมงาน

เกิดระบบการดูแลเด็กปฐมวัย ในพื้นที่ตำบลคอรัม อายุ ๒ - ๔ ปี ซึ่งเสริมสร้างทักษะในการเตรียมพร้อมสำหรับการเข้าสู่การเรียนการสอนในระดับชั้นอนุบาลต่อไป มีหลักสูตรท้องถิ่นสำหรับเด็กปฐมวัย โดยมีกิจกรรม เช่น การปลูกแก้วมังกร ห้องเรียนธรรมชาติ และการนำวัสดุเหลือใช้มาประดิษฐ์ของเล่น

๖. วิธีการดำเนินงาน

ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กบ้านคลองกล้วยเปิดรับเด็กตั้งแต่อายุ ๒ ปี ขึ้นไป จัดหลักสูตรการเรียนการสอนตามมาตรฐานหลักสูตรการเรียนรู้เด็กปฐมวัย และมีหลักสูตรท้องถิ่น มีการทำกิจกรรมเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ของเด็ก ให้ครบ ๖ กิจกรรมในทุกๆวัน ปลูกฝังให้เด็กปฐมวัยเรียนรู้ธรรมชาติของชุมชน วิถีวัฒนธรรม ประเพณี เรียนรู้กับผู้สูงอายุ และส่งเสริมให้เด็กได้เรียนรู้จากสถานที่จริง แหล่งเรียนรู้จริง เพื่อเสริมสร้างพัฒนาการเด็กให้เหมาะสมตามวัย และมีการประชุมชี้แจงรายละเอียดการทำกิจกรรมแก่ผู้ปกครองเด็กในทุกๆเดือน

๗. ผลที่เกิดขึ้น (ผลผลิต ผลลัพธ์)

สร้างจิตสำนึกรักบ้านเกิด การมีจิตอาสาต่อตนเองและสังคมให้กับเด็กปฐมวัยที่เข้าเรียนในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กบ้านคลองกล้วย และสร้างการมีส่วนร่วมของชุมชนในด้านการพัฒนาเด็ก เยาวชน ให้รักบ้านเกิด และนำความรู้มาพัฒนาชุมชนตนเองในอนาคต ดังคำที่ว่า “ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กบ้านคลองกล้วย พัฒนาเด็กให้ได้คนดี มากกว่าคนเก่ง” มีการบูรณาการกิจกรรมร่วมกับผู้สูงอายุในการทำกิจกรรมในพื้นที่ลานกิจกรรมสร้างสรรค์

๘. ผลกระทบที่เกิดขึ้น

ส่งผลต่อโครงสร้างพื้นฐานของชุมชน ได้แก่ (๑) ด้านสังคม ปลูกฝังเด็กปฐมวัยในการเรียนรู้ธรรมชาติของชุมชน วิถีของชุมชน เช่นการผลิตอาหาร วิถีประเพณีท้องถิ่น และเรียนรู้ข้ามกลุ่มวัย (เด็กกับผู้สูงอายุ) ทุกสัปดาห์เฉลี่ยสัปดาห์ละ ๑ ครั้ง ทำให้เด็กเกิดการปรับตัวในการเรียนรู้ร่วมกับสังคม (๒) ด้านสุขภาพ มีพัฒนาการการเจริญเติบโตเหมาะสมกับวัย (๓) ด้านสภาวะแวดล้อม มีการสร้างสภาวะแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ และเหมาะสมสำหรับเด็กปฐมวัยในพื้นที่อบต. คอรัม

โรงเรียนองค์การบริหารส่วนตำบลห้วยคด
องค์การบริหารส่วนตำบลห้วยคด

โรงเรียน ๓ สร้าง (สร้างปัญญา สร้างคุณธรรม สร้างสุขภาพ)

เด็กที่เข้าเรียนใน คพค. องค์การบริหารส่วนตำบลห้วยคด ๔๓ คน

ข้อมูลและเครื่องมือในการดำเนินงาน

จำนวนเด็กปฐมวัยและครอบครัว จากแหล่งข้อมูล TCNAP, RECAP, ทะเบียนราษฎร์และเอกสารข้อมูลจากแหล่งอื่นๆที่เกี่ยวข้องได้แก่ ข้อมูลจปฐ. กชช. ๒ค ข้อมูลสุขภาพจาก รพ. สด.

ปลูกฝังให้เด็ก
เป็นคนดี

มีคุณธรรม
จริยธรรม

รู้จักบาปบุญ
คุณโทษ

สร้าง ๑
๑๓ ศูนย์การเรียนรู้

ศูนย์หนังสือ

ศูนย์ปั้น

ศูนย์บล็อก

ศูนย์เครื่องเล่นสัมผัส

ศูนย์วาดภาพสีเทียน

ศูนย์กระดาษ
ศูนย์บ้าน

ศูนย์กระดาษ

ศูนย์สีน้ำ

ศูนย์น้ำ

ศูนย์เล่นกับทราย

ศูนย์ทักษะ
(เน้นการฟัง พูด อ่าน)

ศูนย์บ้าน

ศูนย์ดนตรี

ศูนย์กิจกรรมพิเศษ

สร้าง ๒
กิจกรรมเสริมทักษะ

เรียนรู้จากปราชญ์ชาวบ้าน พระและวิทยากรที่เชี่ยวชาญในด้านต่าง ๆ ให้เด็กได้ร่วมทำกิจกรรมวันสำคัญทางศาสนา

สร้าง ๓
กิจกรรมดูแลสุขภาพ

จัดให้เด็กนักเรียนมีกิจกรรมช่วงเช้าก่อนเข้าเรียนได้ออกกำลังกายหน้าเสาธงทุกวัน ไม่ว่าจะเป็นการเดินอารบิก เล่นฮูลาฮูป และในเวลาหนึ่งสัปดาห์จะมีชั่วโมงการฝึกโยคะ

ผลที่เกิดขึ้น

- ๑) เน้นการพัฒนาทักษะชีวิตให้กับเด็ก
- ๒) สร้างการมีส่วนร่วมของ บ้าน วัด โรงเรียน
- ๓) สร้างกิจกรรมที่สร้างพัฒนาการเรียนรู้ให้กับเด็ก

ผลกระทบที่เกิดขึ้น

ด้านสังคม ปลูกฝังให้เด็กเป็นคนดี รู้จักบาปบุญคุณโทษ มีคุณธรรม จริยธรรม

ด้านสุขภาพ เด็กรู้จักวิธีปฐมพยาบาลเบื้องต้นรู้จักการดูแลช่วยเหลือตัวเองในการฝึกให้รู้จักการปฐมพยาบาลเบื้องต้น

Key actors	โรงเรียนองค์การบริหารส่วนตำบลห้วยดง
งานเด่น	โรงเรียน ๓ สร้าง (สร้างปัญญา สร้างคุณธรรม สร้างสุขภาพ)
พื้นที่	องค์การบริหารส่วนตำบลห้วยดง
วิทยากร	น.ส.สุพิชญา เงินประมวล ตำแหน่ง ครูโรงเรียนองค์การบริหารส่วนตำบลห้วยดง เบอร์โทรศัพท์ ๐๙๘-๕๕๙๐๕๕๙

๑. ที่มาหรือฐานคิดของการดำเนินงาน

โรงเรียน ๓ สร้าง อบต.ห้วยดง เริ่มก่อตั้งขึ้นเมื่อวันที่ ๒๒ มีนาคม พ.ศ. ๒๕๔๙ โดยได้รับอนุมัติให้จัดตั้งโรงเรียนในสังกัดองค์การบริหารส่วนตำบลห้วยดง ชื่อว่า โรงเรียนองค์การบริหารส่วนตำบลห้วยดง ที่ตั้งอยู่เลขที่ ๒๓๑ หมู่ที่ ๔ ตำบลห้วยดง อำเภอเมือง จังหวัดพิจิตร มีการเริ่มเปิดทำการเรียนการสอนเมื่อวันที่ ๑๖ พฤษภาคม พ.ศ. ๒๕๕๐ มีนักเรียนอนุบาลปีที่ ๑ จำนวน ๑๖ คน โดยมีนางรัฐติกร รักทุ่ง นักวิชาการศึกษาดำรงตำแหน่งรักษาการหัวหน้าส่วนการศึกษาศาสนาและวัฒนธรรมมารักษาการในตำแหน่งผู้บริหารคนแรก มีจำนวนครูผู้สอน ๑ คน และข้าราชการบำนาญสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาพิจิตรเขต ๑ ได้มาเป็นที่ปรึกษาด้านการศึกษาที่ส่วนการศึกษา เริ่มแรกของการก่อตั้งโรงเรียนนั้นได้ใช้ห้องเรียนชั่วคราวของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก อบต. ห้วยดง ต่อมาเมื่อปี พ.ศ. ๒๕๕๑ องค์การบริหารส่วนตำบลห้วยดงได้รับงบประมาณในการจัดสร้างโรงเรียนจำนวน ๑ หลัง จำนวน ๘ ห้องเรียน เพื่อเปิดสอนในระดับอนุบาลชั้นปีที่ ๑ - ๓ ต่อมา ในปี ๒๕๕๖ นายภูริชัย ต่ายเกิด เข้ามาดำรงตำแหน่งผู้อำนวยการโรงเรียน และคณะข้าราชการครูรวมทั้งหมด ๓ คน ครูอัตราจ้างจำนวน ๒ คน ซึ่งมีเด็กทั้งโรงเรียนรวมทั้งหมด ๔๕ คน และมีเด็กที่เข้าเรียนในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กองค์การบริหารส่วนตำบลห้วยดง ๔๓ คน มีการพัฒนาการเรียนการสอนอย่างต่อเนื่องเพื่อสร้างการเรียนรู้ อันเป็นการวางรากฐานชีวิตและการเตรียมความพร้อมของให้กับเด็กทั้งทางร่างกาย อารมณ์ จิตใจ สังคม สติปัญญา

๒. กลุ่มประชากรเป้าหมาย

เด็กที่เข้าเรียนในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กองค์การบริหารส่วนตำบลห้วยดง ๔๓ คน

๓. ผลที่ต้องการให้เกิดขึ้น

ปลูกฝังให้เด็กเป็นคนดี รู้จักบาปบุญคุณโทษ มีคุณธรรม จริยธรรม ตั้งแต่ยังเด็กโดยใช้หลัก ๓ สร้าง

๔. ข้อมูลและเครื่องมือในการดำเนินงาน

ข้อมูลนำใช้ได้แก่ จำนวนเด็กปฐมวัยและครอบครัว จากแหล่งข้อมูล TCNAP , RECAP , ทะเบียนราษฎร และเอกสารข้อมูลจากแหล่งอื่นๆที่เกี่ยวข้องได้แก่ ข้อมูล จปฐ. กชช. ๒๓ ข้อมูลสุขภาพจากรพ. สด

๕. รูปธรรมงาน

๕.๑ มีศูนย์การเรียนรู้ที่มีการร่วมทำกิจกรรมต่าง ๆ นอกเวลาเรียนร่วมกันในทั้งหมด ๑๓ ศูนย์การเรียนรู้

๕.๒ มีกิจกรรมเสริมสร้างทักษะวิชาการในทุกภาคเรียนให้กับเด็กนักเรียนได้เรียนรู้จากปราชญ์ชาวบ้าน

พระและวิทยากรที่เชี่ยวชาญในด้านต่าง ๆ ให้เด็กได้ร่วมทำกิจกรรมวันสำคัญทางศาสนา เช่น เข้าพรรษา ออกพรรษา งานบุญ ต่าง ๆ กิจกรรมวันแม่แห่งชาติ

๕.๓ มีกิจกรรมดูแลสุขภาพ ได้แก่ ออกกำลังกายหน้าเสาธงทุกวัน เช่น เต้นแอโรบิก เล่นฮูลาฮูป เป็นต้น

๖. วิธีการดำเนินงาน

จัดรูปแบบการเรียนการสอนให้เป็น โรงเรียน ๓ สร้าง โดยที่มีการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่นอกเหนือจากเวลาเรียน คือการลดเวลาเรียนเพิ่มเวลาเรียนรู้ เพื่อเป็นการวางรากฐานชีวิตและการเตรียมความพร้อมของเด็กทั้งทางร่างกาย อารมณ์ จิตใจ สังคม สติปัญญา มีการประชุมผู้ปกครองร่วมกับเด็กนักเรียนในการหาแนวทางในการจัดการเรียนการสอนในแต่ละเทอมว่าเด็กอยากเรียนรู้หรืออยากทำกิจกรรม

อะไร เพื่อให้ผู้ปกครองเข้ามามีส่วนร่วมในการถ่ายทอดความรู้กิจกรรมต่าง ๆ ให้นักเรียนได้ศึกษา เพื่อให้ นักเรียนสามารถนำมาค้นคว้าหาความรู้ด้วยตัวนักเรียนเองได้ เพื่อนำไปสู่การเพิ่มความรู้ที่ได้จากการลงมือ ปฏิบัติ การฟัง การสังเกตจากครูผู้สอน โรงเรียน ๓ สร้าง สร้างปัญญา สร้างคุณธรรม สร้างสุขภาพ ซึ่งแต่ละ สร้างจะมีความหมายดังนี้ สร้างที่ ๑ สร้างปัญญาจะประกอบไปด้วยศูนย์การเรียนรู้ที่มีการร่วมทำกิจกรรม ต่าง ๆ นอกเวลาเรียนร่วมกันในทั้งหมด ๑๓ ศูนย์การเรียนรู้ ได้แก่ ศูนย์หนังสือ ศูนย์บ้าน ศูนย์วาดภาพสี เทียน ศูนย์กระดาษ ศูนย์ปั้น ศูนย์สีน้ำ ศูนย์กิจกรรมพิเศษ ศูนย์ทักษะ (เน้นการฟัง พูด อ่าน) ศูนย์ดนตรี ศูนย์บล็อก ศูนย์เครื่องเล่นสัมผัส ศูนย์น้ำ และศูนย์เล่นกับทราย สร้างที่ ๒ สร้างคุณธรรม โดยจะมีกิจกรรม เสริมสร้างทักษะวิชาการในทุกภาคเรียนให้กับเด็กนักเรียนได้เรียนรู้จากปราชญ์ชาวบ้าน พระและวิทยากรที่ เชี่ยวชาญในด้านต่าง ๆ ให้เด็กได้ร่วมทำกิจกรรมวันสำคัญทางศาสนา เช่น เข้าพรรษา ออกพรรษา งานบุญ ต่าง ๆ กิจกรรมวันแม่แห่งชาติ โดยมีชั่วโมงการเรียนธรรมะที่วัด การปฏิบัติธรรม เป็นต้น สร้างที่ ๓ สร้าง สุขภาพ โดยจะมีการจัดให้เด็กนักเรียนมีกิจกรรมช่วงเช้าก่อนเข้าเรียนได้ออกกำลังกายหน้าเสาธงทุกวันไม่ว่า จะเป็นการเต้นอารบิก เล่นฮูลาฮูป และในเวลาหนึ่งสัปดาห์จะมีชั่วโมงการฝึกโยคะ การฝึกอบรมเรื่องการดูแล สุขภาพการห่างไกลจากยาเสพติด การเรียนพลศึกษาโดยวิทยากรจากอบต.หัวดงและยังมีชั่วโมงการฝึกเด็ก นักเรียนให้รู้จักการดูแลช่วยเหลือตัวเองโดยฝึกให้รู้จักการปฐมพยาบาลเบื้องต้นโดยมีวิทยากรจากศูนย์ EMS อบต.หัวดงเป็นผู้ฝึกสอน

๗. ผลที่เกิดขึ้น (ผลผลิต ผลลัพธ์)

- ๗.๑ เน้นการพัฒนาทักษะชีวิตให้กับเด็ก
- ๗.๒ สร้างการมีส่วนร่วมของ บ้าน วัด โรงเรียน
- ๗.๓ สร้างกิจกรรมที่สร้างพัฒนาการเรียนรู้ให้กับเด็ก

๘. ผลกระทบที่เกิดขึ้น

สร้างผลกระทบต่อโครงสร้างชุมชนท้องถิ่น ได้แก่ ด้านสังคม ซึ่งโรงเรียน ๓ สร้าง ปลุกฝังให้เด็กเป็นคน ดี รู้จักบาปบุญคุณโทษ มีคุณธรรม จริยธรรม ตั้งแต่เล็กสอนให้รู้จักการช่วยเหลือตัวเองและนำความรู้ที่ได้ จากการเรียนรู้ไปใช้ในชีวิตประจำวันและใช้เวลาว่างให้เกิดประโยชน์ สามารถนำความรู้ที่ได้ไปเผยแพร่สู่คนใน ชุมชนได้ ด้านสุขภาพ เด็กรู้จักวิธีปฐมพยาบาลเบื้องต้นรู้จักการดูแลช่วยเหลือตัวเองในการฝึกให้รู้จักการ ปฐมพยาบาลเบื้องต้นได้

ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กตำบลวังท่าดี

องค์การบริหารส่วนตำบลวังท่าดี อำเภอหนองไผ่ จังหวัดเพชรบูรณ์

เด็กปฐมวัยที่เข้าเรียน
ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กตำบลวังท่าดี

จำนวน ๕๐ คน

คิดเป็นร้อยละ ๓๐.๘๒ ของเด็กอายุ ๐-๕ ทั้งหมด

- ข้อมูลจากศูนย์พัฒนาเด็กเล็กตำบลวังท่าดี
- ข้อมูลจำนวนเด็กและครอบครัว จาก TCNAP และ RECAP
- ข้อมูลจำนวนเด็กและครอบครัว จาก จปฐ., กช.๒ค.
- ข้อมูลสุขภาพเด็กปฐมวัยจาก รพ.สต.

เครื่องมือข้อมูลที่ใช้

จัดการเรียนรู้ แก่เด็กปฐมวัย

"เจริญเติบโตให้เหมาะสมกับวัย"

ส่งเสริมการเรียนรู้ กิจกรรมสร้างสรรค์

ทำแล้วเกิดอะไร

- เด็กปฐมวัยในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กวังท่าดีทั้งหมดมีการเรียนรู้เหมาะสมตามวัย สร้างความร่วมมือในการทำกิจกรรมสร้างสรรค์ของเด็กปฐมวัยร่วมกับคนในชุมชน และองค์การบริหารส่วนตำบลวังท่าดี

อะไรบ้างที่เปลี่ยนแปลง

ด้านสังคม เด็กปฐมวัยได้เรียนรู้วิถีชีวิต วัฒนธรรม ฝึกการอยู่ร่วมกับผู้อื่นและการปฏิบัติตนเป็นสมาชิกของสังคมที่ดี

ด้านสภาวะแวดล้อม การสร้างสภาวะแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ และเหมาะสมสำหรับเด็ก ปฐมวัย

ด้านสุขภาพ ลดการเกิดฟันผุมีสุขภาพแข็งแรง พัฒนาการการเจริญเติบโตเหมาะสมกับวัย

Key actors	ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กตำบลวังท่าดี
งานเด่น	กิจกรรมสร้างสรรค์เด็กปฐมวัย
พื้นที่	องค์การบริหารส่วนตำบลวังท่าดี อำเภอหนองไผ่ จังหวัดเพชรบูรณ์
วิทยากร	นางเพทาย บุญพึ้ง ตำแหน่ง หัวหน้าศูนย์พัฒนาเด็กเล็กตำบลวังท่าดี

๑. ที่มาและฐานความคิดในการดำเนินงาน

ปัจจุบันสื่อออนไลน์ได้เข้ามามีบทบาทในชีวิตประจำวันของคนในสังคมมากขึ้น ส่งผลให้เด็กปฐมวัยได้รับอิทธิพลจากสื่อ จนทำให้เด็กปฐมวัยใช้เวลาอยู่กับสมาร์โฟนมากกว่าการทำกิจกรรมอื่น เช่น การเล่นเพื่อเสริมสร้างพัฒนาการ ขาดการเรียนรู้จากปัจจัยภายนอก ทำให้มีการสื่อสารกับสมาชิกในครอบครัวน้อยลง สื่อสารกับสิ่งรอบข้างน้อยลง ซึ่งก่อให้เกิดพัฒนาการด้านการเรียนรู้ของเด็กช้าลง มีอารมณ์ที่ก้าวร้าว พุดและทำกิจกรรมร่วมกับผู้อื่นน้อยลงออนไลน์ สถานการณ์ในพื้นที่ตำบลวังท่าดีมีจำนวนเด็กปฐมวัยอายุ ๐-๕ ปี ๒๕๒ คน เพื่อเป็นการส่งเสริมให้เด็กปฐมวัยได้มีกิจกรรมอื่นๆ ที่เบี่ยงเบนความสนใจจากสื่อ ทางศูนย์พัฒนาเด็กเล็กตำบลวังท่าดีจึงมีการจัดให้มีการส่งเสริมการเรียนรู้จากประสบการณ์ด้านอื่นๆ โดยการจัดกิจกรรมสร้างสรรค์เด็กปฐมวัย ได้แก่ การจัดกิจกรรมโครงการฟันสะอาด ให้เด็กได้เรียนรู้การแปรงฟันอย่างถูกวิธีโดยใช้สื่อออนไลน์ประกอบเพลงในการช่วยดึงความสนใจและให้เด็กๆ ได้ลงมือปฏิบัติจริง มีกิจกรรมอาหารพื้นบ้าน ให้เด็กได้เรียนรู้ได้การทำอาหารและขนมไทยเพื่อเป็นการดึงดูดการเรียนรู้สร้างเสริมประสบการณ์และเสริมสร้างประสบการณ์เรียนรู้ให้เด็กดียิ่งขึ้นเหมาะสมตามวัย

๒. กลุ่มประชากรเป้าหมาย

เด็กปฐมวัยในศูนย์พัฒนาเด็กปฐมวัยจำนวน ๔๐ คน

๓. ผลที่ต้องการให้เกิด

เด็กปฐมวัยมีการใช้สมาร์โฟนอย่างเหมาะสม เกิดความร่วมมือกันระหว่างองค์การบริหารส่วนตำบลวังท่าดี โรงเรียนชราภิบาลและศูนย์พัฒนาเด็กปฐมวัยตำบลวังท่าดี

๔. ข้อมูลและเครื่องมือในการดำเนินงาน

ข้อมูลที่ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กตำบลวังท่าดีที่นำใช้ได้แก่ จำนวนเด็กปฐมวัยและครอบครัว จากแหล่งข้อมูล TCNAP , RECAP , ข้อมูล จปฐ. กชช. ๒๐ ข้อมูลภาวะสุขภาพของเด็กปฐมวัยจากรพ. สด

๕. รูปธรรม

เด็กปฐมวัยได้เข้าร่วมกิจกรรมสร้างสรรค์ที่ส่งเสริมให้เกิดการเรียนรู้ให้เหมาะสมกับช่วงวัย เช่น กิจกรรมอาหารพื้นบ้าน ให้เด็กรู้จักชื่อ ทำขนมไทย วิธีการแปรงฟัน

๖. วิธีการดำเนินงาน

ศูนย์พัฒนาเด็กปฐมวัยตำบลวังท่าดีมีการจัดหลักสูตรการเรียนการสอนตามมาตรฐานหลักสูตรการเรียนรู้อายุเด็กปฐมวัย มีหลักสูตรท้องถิ่น และมีการทำกิจกรรมสร้างสรรค์เพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ของเด็ก โดยมีการกำหนดวัน - เวลาในการเรียนรู้ของเด็กศูนย์พัฒนาเด็กปฐมวัย และสังเกตพฤติกรรมเด็กนักเรียนจากการสอบถามผู้ปกครองว่ามีพฤติกรรมอย่างไร ปรับวิธีการร่วมกิจกรรมโดยมีเสียงเพลงหรือสื่อการสอนที่น่าสนใจ มีกิจกรรมที่สร้างสรรค์ที่让孩子ได้ลงมือปฏิบัติกิจกรรมจริง โดยแบ่งเป็นฐานกิจกรรม ซึ่งแบ่งเป็น ๒ ฐานกิจกรรมคือ ๑.) ฟันสะอาดที่จะสอนเด็กๆ แปรงฟันอย่างถูกวิธีและการดูแลรักษาฟัน ๒.)ขนมไทย โดยสอนให้รู้จักชื่อของขนม มีการสาธิตการทำขนมตัวแทนจากผู้สูงอายุจากโรงเรียนชราภิบาลและให้เด็กช่วยทำตามความเหมาะสมที่มีการคำนึงถึงความปลอดภัยของเด็ก มีการติดตามผลพฤติกรรมผลการเรียนรู้ของเด็กในศูนย์ทุก ๑ เดือน เพื่อประเมินความผิดปกติของการเรียนรู้

๗. ผลที่เกิดขึ้น (ผลผลิต ผลลัพธ์)

เด็กปฐมวัยในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กวังท่าดีทั้งหมดมีการเรียนรู้เหมาะสมตามวัย สร้างความร่วมมือในการทำกิจกรรมสร้างสรรค์ของเด็กปฐมวัยร่วมกับคนในชุมชน และองค์การบริหารส่วนตำบลวังท่าดี

๘. ผลกระทบที่เกิดขึ้น

ส่งผลต่อโครงสร้างพื้นฐานของชุมชน ได้แก่ (๑) ด้านสังคม เด็กปฐมวัยได้เรียนรู้วิถีชีวิต วัฒนธรรม ฝึกการอยู่ร่วมกับผู้อื่นและการปฏิบัติตนเป็นสมาชิกของสังคมที่ดี (๒) ด้านสุขภาพ ลดการเกิดฟันผุ มีสุขภาพแข็งแรง พัฒนาการการเจริญเติบโตเหมาะสมกับวัย (๓) ด้านสภาวะแวดล้อม มีการสร้างสภาวะแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ และเหมาะสมสำหรับเด็ก ปฐมวัย

ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กบ้านทุ่งโพ

องค์การบริหารส่วนตำบลทุ่งโพ อำเภอหนองฉาง จังหวัดอุทัยธานี

เด็กปฐมวัยที่เข้าเรียน
ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กบ้านทุ่งโพ
จำนวน ๒๕ คน

ได้รับรางวัล
รองชนะเลิศอันดับที่ ๒
ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กดีเด่นในด้าน
การส่งเสริมเศรษฐกิจพอเพียง

ข้อมูลเด็กปฐมวัย
และครอบครัว
จากศพค. และอบต.ทุ่งโพ

ข้อมูลและเครื่องมือในการดำเนินงาน

ข้อมูลสุขภาพ
ของเด็กปฐมวัย
จาก รพ.สต.ทุ่งโพ

จัดการเรียนรู้ แก่เด็กปฐมวัย

“เจริญเติบโตให้เหมาะสมกับวัย”

ด้านร่างกาย

ด้านอารมณ์

ด้านสังคม

ด้านสติปัญญา

เรียนรู้ปรัชญา เศรษฐกิจพอเพียง

การปลูกผัก

นำวัสดุที่
เหลือใช้
มาประดิษฐ์
ของเล่น

นำผลผลิตที่ได้
ไปทำเป็นอาหาร

การออม

ทำแล้วเกิดอะไร

- ปลูกฝังเด็กปฐมวัยในศพค.รักในการออม
- ทำให้เด็กรู้จักการปลูกผักกินเองในศพค. และในครัวเรือน

เด็กในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ผู้ปกครอง
หรือผู้ดูแลเด็ก และคนในชุมชนมี
ความรักและสามัคคีช่วยเหลือกัน
เช่น การดูแลแปลงผักในศพค.

ประหยัดรายจ่าย
ส่งเสริมให้เกิดการออม

เด็กได้รับประทานอาหาร
ที่ปลอดภัย มีสุขภาพ
ร่างกายแข็งแรง

ปลูกฝังให้เด็กปฐมวัยมีความ
จงรักภักดีดี เคารพต่อสถาบัน
พระมหากษัตริย์ปลูกฝังการรู้จัก
สิทธิที่ทุกคนมีสิทธิเท่าเทียมกัน

Key actors	ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กบ้านทุ่งโพ
งานเด่น	เรียนปนเล่น เน้นประสบการณ์ตรง
พื้นที่	องค์การบริหารส่วนตำบลทุ่งโพ อ.หนองฉาง จ.อุทัยธานี
วิทยากร	นางสาวสมบัติ ชาญธัญกรรมตำแหน่ง ครูผู้ดูแลเด็กเบอร์โทรศัพท์ ๐๘๖-๐๘๘๖๖๐๐

๑. ที่มาหรือฐานความคิดของการดำเนินงาน

ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กบ้านทุ่งโพ เริ่มก่อตั้งเมื่อปี ๒๕๓๕ โดยใช้อาคารที่ทำการสภาตำบลทุ่งโพ เป็นสถานที่ดำเนินการมีวัตถุประสงค์ในการก่อตั้งศูนย์พัฒนาเด็กเล็กเพื่ออบรมเลี้ยงดูเด็กก่อนวัยเรียน ในปี พ.ศ. ๒๕๔๐ ได้รับสนับสนุนงบประมาณจากกรมการพัฒนาชุมชน เป็นจำนวนเงิน ๕๕๐,๐๐๐ บาท และได้รับบริจาคที่ดินที่ใช้ในการก่อสร้างจาก นายดิเรก ยศนันท์ จำนวนประมาณ ๒ งาน เพื่อเป็นสถานที่ก่อสร้างศูนย์พัฒนาเด็กเล็กบ้านทุ่งโพเพื่อช่วยส่งเสริมพัฒนาเด็กก่อนวัยเรียนให้มีความพร้อม ทางด้านร่างกาย อารมณ์จิตใจ สังคมและสติปัญญาช่วยแบ่งเบาภาระผู้ปกครองให้สามารถไปทำงานประกอบอาชีพได้ ในปี พ.ศ. ๒๕๔๑ ได้เริ่มก่อสร้างอาคารศูนย์พัฒนาเด็กเล็กบ้านทุ่งโพจนแล้วเสร็จเมื่อปลายปี ๒๕๔๒ และในปี พ.ศ. ๒๕๔๓ ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กบ้านทุ่งโพได้รับการถ่ายโอนไปยังองค์การบริหารส่วนตำบลทุ่งโพให้เป็นผู้กำกับ ดูแล ส่งเสริม และสนับสนุนในทุก ๆ ด้านเรื่อยมาจนถึงปัจจุบัน ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กบ้านทุ่งโพ ตั้งอยู่ที่ ม.๘ ต.ทุ่งโพ. อ.หนองฉาง จ.อุทัยธานี ซึ่งปัจจุบันเด็กปฐมวัยในตำบลทุ่งโพ มีทั้งหมด ๑๔๒ คน มีศูนย์พัฒนาเด็กเล็กทั้งหมด ๕ ศูนย์ มีนักเรียนที่เข้าเรียนในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กตำบลทุ่งโพทั้งหมด ๗๕ คน ซึ่งปัจจุบันศูนย์พัฒนาเด็กเล็กบ้านทุ่งโพมีเด็กนักเรียน ๒๔ คน มีการจัดการเรียนการสอนเด็กปฐมวัยที่มุ่งเน้นให้เด็กมีพัฒนาการทั้ง ๔ ด้าน ได้แก่ ด้านร่างกาย ด้านอารมณ์ ด้านสังคม และด้านสติปัญญา และให้เด็กมีการเจริญเติบโตให้เหมาะสมกับวัย โดยยึดหลักการสอน “เรียนปนเล่น เน้นประสบการณ์ตรง มีการสอดแทรกหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดชบรมนารถบพิตร ได้แก่ ให้เด็กปลูกพืชผักสวนครัว รู้จักความพอเพียง รักในการออม ประหยัด และมีความรับผิดชอบ โดยการนำวัสดุที่เหลือใช้มาประดิษฐ์ของเล่น ซึ่งศูนย์พัฒนาเด็กเล็กบ้านทุ่งโพ เคยประกวดศูนย์พัฒนาเด็กเล็กเศรษฐกิจพอเพียง และได้รับรางวัลรองชนะเลิศอันดับที่ ๒ ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กดีเด่นในด้านการส่งเสริมให้เด็กในโรงเรียนทำเศรษฐกิจพอเพียง

๒. กลุ่มประชากรเป้าหมาย

เด็กปฐมวัยที่เข้าเรียนในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กบ้านทุ่งโพ จำนวน ๒๔ คน และผู้ปกครอง หรือผู้ดูแลเด็ก

๓. ผลที่ต้องการให้เกิดขึ้น

เด็กปฐมวัยได้เรียนรู้หลักปรัชญาความพอเพียง รักในการออม ประหยัด และมีความรับผิดชอบ และมีพัฒนาการที่เหมาะสมกับวัย

๔. ข้อมูลและเครื่องมือในการดำเนินงาน

ข้อมูลเด็กปฐมวัย และครอบครัว จากศพด. และอบต.ทุ่งโพ ข้อมูลจากแหล่งอื่นๆ เช่น TCNAP RECAP จปฐ. กชช.๒.ค. และข้อมูลสุขภาพของเด็กปฐมวัย จาก รพ.สต.ทุ่งโพ

๕. รูปธรรมงาน

จัดกิจกรรมการเรียนการสอนตามหลักสูตร และสอดแทรกปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงให้กับเด็กปฐมวัย เช่น เรียนรู้วิธีการปลูกผัก เก็บผัก การออม ของเล่นที่ผลิตจากวัสดุที่เหลือใช้ในชุมชน

๖. วิธีการดำเนินงาน

ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กบ้านทุ่งโพมีการจัดการเรียนการสอนตามหลักสูตรการศึกษาเด็กปฐมวัย ให้การดูแลเด็กปฐมวัยส่งเสริมพัฒนาการเรียนรู้อุปกรณ์ให้เด็กมีพัฒนาการทั้ง ๔ ด้าน ได้แก่ ด้านร่างกาย ด้านอารมณ์ ด้านสังคม และด้านสติปัญญา เจริญเติบโตให้เหมาะสมกับวัย โดยยึดหลักการสอน “เรียนปนเล่น เน้นประสบการณ์ตรง” โดยยึดหลักจิตวิทยา และธรรมชาติของเด็กที่ชอบเล่น และการใช้เทคนิควิธีบูรณาการสาระความรู้ ทักษะ

ประสบการณ์ที่ต้องการให้เกิดกับเด็กและการเล่นให้เข้าด้วยกันทำให้เด็กได้เล่น รู้สึกสนุกสนาน อยากเรียนรู้มากขึ้นโดยศูนย์พัฒนาเด็กเล็กบ้านทุ่งโพจะมีการสอดแทรกหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดชบรมนารถบพิตร ซึ่งในการสอนจะใช้ ๖ กิจกรรมหลัก มีการให้เด็กปลูกพืชผักสวนครัวรั้วกินได้ ปลูกพืชสมุนไพร ปลูกไม้ดอกไม้ประดับ รดน้ำต้นไม้ และเก็บผลผลิตที่ได้มาให้แม่ครัวทำเป็นอาหารกลางวัน สอนให้เด็กรู้จักความพอเพียง รักในการออม ประหยัด และมีความรับผิดชอบ โดยการนำวัสดุที่เหลือใช้มาประดิษฐ์ของเล่น รู้จักวิธีรักษาสิ่งของของตนเอง มีพัฒนาการการเจริญเติบโตเหมาะสมกับ

๗. ผลที่เกิดขึ้น (ผลผลิต ผลลัพธ์)

ปลูกฝังเด็กปฐมวัยเรียนรู้หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง เด็กปฐมวัยในศพด. ทั้งหมดมีการออม สร้างการเรียนรู้เรื่องอาหาร ได้แก่ การปลูกผักกินเองในศพด. และในครัวเรือน

๘. ผลกระทบที่เกิดขึ้น ประกอบด้วย

ส่งผลต่อโครงสร้างพื้นฐานของชุมชน ได้แก่ (๑) ด้านสังคม ทำให้เด็กในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ผู้ปกครอง หรือผู้ดูแลเด็ก และคนในชุมชนมีความรักและสามัคคีช่วยเหลือกัน เช่น การดูแลแปลงผักในศพด. (๒) ด้านเศรษฐกิจ ทำให้ผู้ปกครองประหยัดรายจ่ายในครัวเรือน ส่งเสริมให้เกิดการออม (๓) ด้านสภาวะแวดล้อม มีการสร้างสภาวะแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ ทำให้สภาวะแวดล้อมในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ชุมชนดีไม่มีการใช้สารเคมี (๔) ด้านการเมืองการปกครอง ปลูกฝังให้เด็กปฐมวัยมีความจงรักภักดีดี และเคารพต่อสถาบันพระมหากษัตริย์ ปลูกฝังการรู้จักสิทธิที่ทุกคนมีสิทธิเท่าเทียมกัน (๕) ด้านสุขภาพ ทำให้ในเด็กในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กได้รับประทานอาหารที่ปลอดภัย มีสุขภาพร่างกายแข็งแรง มีพัฒนาการการเจริญเติบโตเหมาะสมกับวัย

**องค์การบริหารส่วนตำบลหนองไผ่ อ.หนองขาหย่าง จ.อุทัยธานี
ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กตำบลหนองไผ่**

วิธีการดำเนินงาน

- **ขั้นเตรียมการ**
ประชุมวางแผน ปรึกษาหารือ จัดเตรียมวัสดุอุปกรณ์ จัดเตรียมสถานที่
- **ขั้นดำเนินงาน**
จัดเตรียมอุปกรณ์เพื่อผลิตยางโยกเยก ตามรูปแบบที่ออกแบบไว้ พร้อมทั้งตรวจสอบความแข็งแรงและความปลอดภัยสำหรับเด็กปฐมวัย
- **ขั้นประเมินผล**
ส่งรายงานสรุปผลการดำเนินงานการผลิตของเล่นจากยางรถยนต์ (ยางโยกเยก) ประเมินพัฒนาการเด็กตามช่วงวัย และประเมินความคิดเห็นของผู้ปกครองและผู้ดูแลเด็ก

- ข้อมูลเด็กปฐมวัยและครอบครัวตำบลหนองไผ่
- ข้อมูลจากระบบฐานข้อมูลตำบล (TCNAP) และการวิจัยชุมชน (RECAP)
- ข้อมูลจาก จปฐ. รพ.สต.หนองไผ่
- กองทุนสวัสดิการชุมชนตำบลหนองไผ่
- ข้อมูลทางสังคมที่มีศักยภาพ มีส่วนร่วมในการจัดหาวัสดุเหลือใช้และผลิตสื่อของเล่น ได้แก่ กำเนิน ผู้ใหญ่บ้าน สอบค. เกษนนำชุมชน ผู้ปกครองและสมาชิกในชุมชน

ผลที่เกิดขึ้น

เสริมสร้างพัฒนาการ

สร้างการมีส่วนร่วม

ความสามัคคี

ประหยัด

รักษาสิ่งแวดล้อม

ผลกระทบ

- **ด้านสังคม** สร้างพื้นที่สร้างสรรค์ให้กับเด็ก สร้างพัฒนาการการเรียนรู้จากการเล่น
- **ด้านเศรษฐกิจ** ลดค่าใช้จ่ายในเรื่องการจัดหาสื่อของเล่นสำหรับเด็ก
- **ด้านสุขภาพ** เสริมสร้างความแข็งแรงของขงกล้ามเนื้อหัวใจ กระดูก และการทรงตัว
- **ด้านสภาวะแวดล้อม** ช่วยลดภาวะโลกร้อนได้จากการนำยางรถยนต์มาใช้ใหม่ให้เกิดประโยชน์โดยนำมาทำเป็นของเล่น

Key actors	ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กตำบลหนองไผ่
งานเด่น	ยางโยกเยกเสริมสร้างพัฒนาการ
พื้นที่	องค์การบริหารส่วนตำบลหนองไผ่ อ.หนองขาหย่าง จ.อุทัยธานี
วิทยากร	นางสาวนิตยา สุตโสเม ตำแหน่ง ครูผู้ดูแลเด็ก เบอร์โทรศัพท์ ๐๙๑๘๔๓๙๔๙๘

๑. ที่มาหรือฐานคิดของการดำเนินงาน

ตำบลหนองไผ่มีเด็กปฐมวัยทั้งหมด ๖๒ คน โดยศูนย์พัฒนาเด็กเล็กตำบลหนองไผ่รับดูแลเด็กปฐมวัย ตั้งแต่อายุ ๒ ขวบขึ้นไป ถึง ๔ ปี ปัจจุบันมีเด็กเข้าเรียนทั้งหมด ๑๙ คน โดยเด็กปฐมวัยอาศัยอยู่กับพ่อแม่มีจำนวน ๑๔ คน คิดเป็นร้อยละ ๗๓.๖๘ เด็กปฐมวัยอาศัยอยู่กับปู่ย่าตายาย จำนวน ๕ คน คิดเป็นร้อยละ ๒๖.๓๒ ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กตำบลหนองไผ่มีการจัดการเรียนการสอนตามหลักสูตร เพื่อส่งเสริมให้เกิดการเรียนรู้ให้เหมาะสมกับช่วงวัย และมีการจัดหาสื่อของเล่นของเด็กปฐมวัยเพื่อส่งเสริมให้เกิดการสร้างพัฒนาการของกล้ามเนื้อต่างๆของร่างกาย เสริมสร้างความแข็งแรงของกระดูก และการทรงตัวของเด็ก มีการดูแลภาวะสุขภาพเด็กตามมาตรฐานที่กำหนด โดยในช่วงปีที่ผ่านมาไม่มีการเกิดโรคระบาดภายในศูนย์ จากการที่สื่อของเล่นที่กำหนดจำหน่ายตามท้องตลาดมีราคาค่อนข้างแพง ในปี ๒๕๖๑ ทางศูนย์พัฒนาเด็กเล็กตำบลหนองไผ่ จึงคิดค้นการผลิตสื่อของเล่นเด็กที่ผลิตจากวัสดุเหลือใช้ในชุมชน คือยางรถยนต์นำมารีไซเคิล และดัดแปลงเป็นยางโยกเยก เนื่องจากยางเก่าที่เหลือใช้ในชุมชนมีจำนวนมาก เพื่อช่วยลดปริมาณขยะที่เป็นมลพิษ ยางรถยนต์เก่าถือเป็นขยะชิ้นใหญ่ ที่มีความยุ่งยากในการกำจัด จึงมีแนวคิดในการนำยางรถยนต์เก่ากลับมาใช้ใหม่ เพื่อนำมาเป็นของเล่นให้เด็กปฐมวัย และเป็นสื่อการเรียนการสอนเพื่อสร้างการเรียนรู้

๒. กลุ่มประชากรเป้าหมาย

เด็กปฐมวัย จำนวน ๑๙ คน

๓. ผลที่ต้องการให้เกิดขึ้น

เด็กปฐมวัยตำบลหนองไผ่มีสื่อของเล่นที่เสริมสร้างพัฒนาการของกล้ามเนื้อที่ผลิตจากวัสดุรีไซเคิลในชุมชน

๔. ข้อมูลและเครื่องมือในการดำเนินงาน

๔.๑ ข้อมูลเด็กปฐมวัยและครอบครัวตำบลหนองไผ่ ข้อมูลจากระบบฐานข้อมูลตำบล (TCNAP) และการวิจัยชุมชน (RECAP) ข้อมูลจาก จปฐ. รพ.สต.หนองไผ่ โรงเรียนวัดหนองระแหงเหนือ กองทุนสวัสดิการชุมชนตำบลหนองไผ่

๔.๒ ข้อมูลทุนทางสังคมที่มีศักยภาพ และมีส่วนร่วมในการจัดหารวัสดุเหลือใช้ และผลิตสื่อของเล่น ได้แก่ กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน สอบต. แกนนำชุมชน ผู้ปกครองและสมาชิกในชุมชน

๕. รูปธรรมงาน

เด็กปฐมวัยตำบลหนองไผ่มีสื่อของเล่นที่เสริมสร้างพัฒนาการของกล้ามเนื้อที่ผลิตจากวัสดุรีไซเคิลในชุมชน ลดปริมาณขยะที่เกิดขึ้น

๙. วิธีการดำเนินงาน

ขั้นเตรียมการ ครูผู้ดูแลเด็กของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กตำบลหนองไผ่มีการประชุมวางแผนงาน วางรูปแบบงาน เตรียมคิดรูปแบบของเล่นเป็นวัสดุที่เหลือใช้ในชุมชน ร่างโครงการเสนอผู้อำนวยการกองการศึกษา องค์การบริหารส่วนตำบลหนองไผ่ และปรึกษาหารือกับกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน สอบต. แกนนำชุมชน ผู้ปกครอง และสมาชิกในชุมชนเพื่อจัดเตรียมวัสดุอุปกรณ์ที่จะทำของเล่นจากการรีไซเคิลยางรถยนต์ จัดเตรียมสถานที่ในการผลิตของเล่น

ขั้นดำเนินงาน จัดเตรียมอุปกรณ์เพื่อผลิตยางโยกเยก ได้แก่ ยางเปอร์เซ็นต์ ยางเก่า หรือ ยางมือสอง และอุปกรณ์ต่างๆ ทำการวัดและตัดแบ่งครึ่งตามรูปแบบที่ออกแบบไว้ นำยางแผ่นไม้มาตัดแล้วมาใช้

กระดาษทรายขัดให้เรียบประกอบเข้ากับแผ่นไม้ที่ตัดเข้าด้วยกัน ทาสี ตกแต่งให้สวยงาม และทำการติดตั้งภายในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก พร้อมทั้งตรวจสอบความแข็งแรง และความปลอดภัยสำหรับเด็กปฐมวัย

ขั้นประเมินผล ส่งรายงานสรุปผลการดำเนินงานการผลิตของเล่นจากยางรถยนต์ (ยางโยกเยก) ประเมินพัฒนาการเด็กตามช่วงวัย และประเมินความคิดเห็นของผู้ปกครองและผู้ดูแลเด็ก

๗. ผลที่เกิดขึ้น (ผลผลิต ผลลัพธ์)

เด็กปฐมวัยตำบลหนองไผ่มีสื่อของเล่นที่เสริมสร้างพัฒนาการของกล้ามเนื้อที่ผลิตจากวัสดุรีไซเคิลในชุมชน สร้างการมีส่วนร่วม และความสามัคคีในชุมชน ปลุกฝังให้เด็กรู้จักวิธีการประหยัด และรักษาสິงแวดล้อม

๘. ผลกระทบที่เกิดขึ้น

มีผลกระทบต่อโครงสร้างชุมชนท้องถิ่น ได้แก่ ด้านสังคม สร้างพื้นที่สร้างสรรค์ให้กับเด็ก สร้างพัฒนาการการเรียนรู้จากการเล่น ด้านเศรษฐกิจ ลดค่าใช้จ่ายในเรื่องการจัดหาสื่อของเล่นสำหรับเด็ก ด้านสุขภาพ เสริมสร้างความแข็งแรงของของกล้ามเนื้อมัดใหญ่ กระดูก และการทรงตัว และด้านสภาวะแวดล้อม ช่วยลดภาวะโลกร้อนได้จากการนำยางรถยนต์มาใช้ใหม่ให้เกิดประโยชน์โดยนำมาทำเป็นของเล่น

โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลบางไผ่
เทศบาลตำบลบางไผ่ อ.บางมูลนาก จ.พิจิตร

คลินิกสุขภาพเด็กดี (Well Baby Clinic)

เด็กปฐมวัยทั้งหมด ๘๐ คน

จัดตั้งในปี พ.ศ ๒๕๕๗

ข้อมูลและเครื่องมือในการดำเนินงาน

- ข้อมูลจากฐานข้อมูลของรพ. สด JHCIS ทะเบียนประวัติสมุดฝากครรภ์ สมุดตรวจพัฒนาการ DSPM และข้อมูลทะเบียนราษฎร์ ข้อมูล TCNAP , RECAP , จปฐ. , กชช ๒ ค.
- ชุดตรวจพัฒนาการ DSPM และอุปกรณ์การให้วัคซีน

คลินิกสุขภาพเด็กดี (WCC) ให้บริการฉีดวัคซีน ตรวจร่างกาย ประเมินพัฒนาการ การเฝ้าระวัง โรคระบาด เช่น ไข้หวัดใหญ่ มือ เท้า ปาก ไข้หวัดใหญ่ และดูแลทันตสุขภาพ นอกจากนี้ยังมีกิจกรรมโรงเรียนพ่อแม่ ติดตามเยี่ยมหลังคลอด

วิธีการดำเนินงาน

- นำข้อมูลที่มีอยู่ในพื้นที่นำมาวิเคราะห์ ค้นหาคุณภาพของชุมชนในการสร้างงานและ กิจกรรมของรพ. สด. จัดรณรงค์ ส่งเสริมให้เด็กปฐมวัยในพื้นที่ได้รับการเลี้ยงดูลูกด้วยนมแม่ อย่างเดียวอย่างน้อย ๖ เดือน
- ฉีดวัคซีนตามช่วงอายุตามเกณฑ์ของสิทธิประโยชน์ของเด็กไทย ทุกวันที่ ๑๕ ของเดือน
- ร่วมมือกับโรงพยาบาลอำเภอในการตรวจพัฒนาการในช่วง ๙ , ๑๘ , ๓๐ และ ๔๒ เดือน ถ้าตรวจพบเด็กพัฒนาการผิดปกติจะส่งต่อไปยังโรงพยาบาลเพื่อให้เด็กได้รับการกระตุ้นและ รักษาต่อเนื่อง โดยมีการทำงานร่วมกันระหว่างภาคีเครือข่ายในและนอกพื้นที่ หน่วยงานในการ ดูแลเด็กปฐมวัย การมีส่วนร่วมของหน่วยงานภาคีเครือข่ายในและนอกพื้นที่

ผลที่เกิดขึ้น

มีพัฒนาการ สมวัย

ได้รับการรักษา ต่อเนื่อง

ได้รับวัคซีน ตามเกณฑ์

ผู้ปกครอง ตระหนักใน สุขภาพเด็ก

ผลกระทบ

- ด้านสังคม เด็กปฐมวัยมีพัฒนาการที่ดีสมวัยเพื่อเป็นบุคคลที่มีคุณภาพ ได้รับการรักษาดูแลตามเกณฑ์ของสิทธิประโยชน์ของเด็กไทย
- ด้านสุขภาพ เด็กปฐมวัยมีพัฒนาการที่ดีสมวัย เด็กปฐมวัยได้รับการ คัดกรองความเสี่ยงของโรคต่างๆ คัดกรองพัฒนาการ และได้รับการ ดูแลรักษาทันที
- ด้านเศรษฐกิจ ลดค่าใช้จ่ายในการรักษาพยาบาล
- ด้านสภาวะแวดล้อม มีการแนะนำให้ผู้ปกครอง หรือผู้ดูแลเด็กจัดสภาพ สิ่งแวดล้อมให้เหมาะสมสำหรับการพัฒนาการของเด็กทั้งร่างกาย และจิตใจ

Key actors	โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลบางไผ่
งานเด่น	ดูแลสุขภาพเด็กให้ดี: คลินิกสุขภาพเด็กดี (Well Baby Clinic)
พื้นที่	เทศบาลตำบลบางไผ่ อ.บางมูลนาก จ.พิจิตร
วิทยากร	นางสาวเบญจมาศ กลีชีวิน ตำแหน่ง ผู้อำนวยการโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลบางไผ่ เบอร์โทรศัพท์ ๐๘๑ - ๖๕๑๖๗๔๙

๑. ที่มาหรือฐานคิดของการดำเนินงาน

ปัจจุบันสถานการณ์เด็กปฐมวัยอายุ ๐ - ๕ ปี ตำบลบางไผ่มีเด็กปฐมวัยทั้งหมด ๘๐ คน การดูแลสุขภาพเด็กปฐมวัยเป็นเรื่องที่ควรให้ความสำคัญ เนื่องจากเป็นการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ที่ให้ผลตอบแทนในระยะยาวที่คุ้มค่า ในปี พ.ศ. ๒๕๕๗ ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กเทศบาลตำบลบางไผ่ได้กำหนดเป้าหมายในการดูแลเด็กปฐมวัยร่วมกับกับโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลบางไผ่ โดยมีเทศบาลตำบลบางไผ่สนับสนุนงบประมาณและจากกองทุน สปสช. โดยโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลบางไผ่นำระบบมาตรฐานบริการด้านคลินิกสุขภาพเด็กดี มาปรับใช้ตามนโยบายของกระทรวงสาธารณสุข มีการจัดตั้งคลินิกสุขภาพเด็กดี (Well Baby Clinic: WBC) ซึ่งมีวัตถุประสงค์เพื่อป้องกันโรคติดต่อ และค้นหาภาวะผิดปกติต่างๆ เช่น พัฒนาการ ภาวะโภชนาการ เพื่อให้เด็กปฐมวัยได้รับการแก้ไขได้ทันที มุ่งเน้นการพัฒนาส่งเสริม IQ และ EQ ซึ่งเป็นการส่งเสริมการเจริญเติบโตของเด็กแรกเกิด ๐ - ๕ ปี โดยปัจจุบันมีจำนวนเด็กปฐมวัยได้รับการดูแลด้านสุขภาพครบถ้วน ซึ่งจะส่งผลให้เด็กมีการเจริญเติบโตดี มีร่างกายแข็งแรง สติปัญญาดีมีความสามารถในการเรียนรู้ สร้างระบบภูมิคุ้มกันต้านทานโรค และลดความเสี่ยงต่อการเกิดโรคเรื้อรัง ทำให้เด็กมีการเจริญเติบโตเต็มศักยภาพพร้อมที่จะเป็นประชากรที่มีคุณภาพของประเทศต่อไปในอนาคต

๒. กลุ่มประชากรเป้าหมาย

เด็กปฐมวัยอายุ ๐ - ๕ ปี ตำบลบางไผ่ทั้งหมด ๘๐ คน

๓. ผลที่ต้องการให้เกิดขึ้น

๓.๑ ส่งเสริมการเจริญเติบโตและการพัฒนาการของเด็กปฐมวัยให้มีสุขภาพที่ดี มีการเจริญเติบโตและ พัฒนาการที่ดี

๓.๒ พ่อแม่และผู้ที่เกี่ยวข้องดูแลเด็กปฐมวัยได้รับความรู้การเลี้ยงดู และนำไปปฏิบัติกับเด็กให้มีการพัฒนาสมวัย ลดอัตราเสี่ยงการเกิดโรค ตั้งแต่ตั้งครรภ์เป็นต้นไป

๔. ข้อมูลและเครื่องมือในการดำเนินงาน

๔.๑ ข้อมูลจากฐานข้อมูลของรพ. สต JHCIS ทะเบียนประวัติสมุดฝากครรภ์ สมุดตรวจพัฒนาการ DSPM และข้อมูลทะเบียนราษฎร ข้อมูล TCNAP , RECAP จปฐ. กชช ๒ ค.

๔.๒ ชุดตรวจพัฒนาการ DSPM และอุปกรณ์การให้วัคซีน

๕. รูปธรรมงาน

คลินิกสุขภาพเด็กดี (WCC) ให้บริการฉีดวัคซีน ตรวจร่างกาย ประเมินพัฒนาการ การเฝ้าระวัง โรคระบาด เช่น ตาแดง มือ เท้า ปาก ใช้หวัดใหญ่ และดูแลทันตสุขภาพ นอกจากนี้ยังมีกิจกรรมโรงเรียนพ่อแม่ ติดตามเยี่ยมหลังคลอด

๖. วิธีการดำเนินงาน

๖.๑ นำข้อมูลที่มีอยู่ในพื้นที่นำมาวิเคราะห์ ค้นหาทุนศักยภาพของชุมชนในการสร้างงานและกิจกรรมของรพ. สต. จัดตั้งรณรงค์ ส่งเสริมให้เด็กปฐมวัยในพื้นที่ได้รับการเลี้ยงดูลูกด้วยนมแม่อย่างเดียวยาวอย่างน้อย ๖ เดือน

๖.๒ ฉีดวัคซีนตามช่วงอายุตามเกณฑ์ของสิทธิประโยชน์ของเด็กไทย ทุกวันที่ ๑๕ ของเดือน

๖.๓ ร่วมมือกับโรงพยาบาลอำเภอในการตรวจพัฒนาการในช่วง ๙, ๑๘, ๓๐ และ ๔๒ เดือน ถ้าตรวจพบเด็กพัฒนาการผิดปกติจะส่งต่อไปยังโรงพยาบาลเพื่อให้เด็กได้รับการกระตุ้นและรักษาต่อเนื่อง โดยมีการทำงานร่วมกันระหว่างภาคีเครือข่ายในและนอกพื้นที่ หน่วยงานในการดูแลเด็กปฐมวัย การมีส่วนร่วมของหน่วยงานภาคีเครือข่ายในและนอกพื้นที่

๗. ผลที่เกิดขึ้น (ผลผลิต ผลลัพธ์)

๗.๑ เด็กปฐมวัยได้รับการบริการส่งเสริมสุขภาพครบถ้วน มีการเจริญเติบโตและพัฒนาการเหมาะสมวัย

๗.๒ เด็กปฐมวัยที่มีความผิดปกติได้รับการดูแลและรักษาต่อเนื่อง ๑๐๐ %

๗.๓ เด็กปฐมวัยได้รับวัคซีนครบตามเกณฑ์

๗.๔ ผู้ปกครองและผู้ดูแลเด็กปฐมวัยมีความตระหนักในการดูแลสุขภาพเด็ก โดยเข้าร่วมกิจกรรมดูแลสุขภาพ และส่งเสริมการเรียนรู้

๘. ผลกระทบที่เกิดขึ้น

ผลกระทบ ๕ มิติโครงสร้างพื้นฐานของชุมชน ได้แก่ (๑) ด้านสังคม เด็กปฐมวัยมีพัฒนาการที่ดีสมวัย เพื่อเป็นบุคคลที่ดีคุณภาพ ได้รับการรักษาดูแลตามเกณฑ์ของสิทธิประโยชน์ของเด็กไทย (๒) ด้านสุขภาพ เด็กปฐมวัยมีพัฒนาการที่ดีสมวัย เด็กปฐมวัยได้รับการคัดกรองความเสี่ยงของโรคต่างๆ คัดกรองพัฒนาการ และได้รับการดูแลรักษาทันที (๓) ด้านเศรษฐกิจ ลดค่าใช้จ่ายในการรักษาพยาบาล(๔) ด้านสภาวะแวดล้อม มีการแนะนำให้ผู้ปกครอง หรือผู้ดูแลเด็กจัดสภาพสิ่งแวดล้อมให้เหมาะสมสำหรับการพัฒนาการของเด็กทั้งร่างกายและจิตใจ

โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลโพทะเล
องค์การบริหารส่วนตำบลชัยสมบูรณ์ อำเภอยะนิงบุรี จังหวัดเพชรบูรณ์

ดูแลแม่และเด็กคุณภาพ

กลุ่มแม่และเด็ก

รวมกลุ่มอาสาสมัคร ในปี พ.ศ. ๒๕๕๓

มีการขับเคลื่อนงานในการดูแลภาวะสุขภาพแม่และเด็ก ตั้งแต่ระยะตั้งครรภ์จนกระทั่งคลอด

หญิงตั้งครรภ์ และหญิงหลังคลอด ในปี ๒๕๖๑ จำนวน ๑๗ คน

- ข้อมูลจากฐานข้อมูล JHCIS ของ สว.สต.โพทะเล
- ระบบข้อมูล TCNAP ข้อมูลวิจัยชุมชน RECAP
- ฐานข้อมูลทะเบียนราษฎร์

- ผลที่เกิดขึ้น**
- เกิดเครือข่ายในการดูแลแม่และเด็ก รวมทั้งวัยรุ่นในชุมชนทำให้มีฐานข้อมูลแม่และเด็ก
  - หญิงตั้งครรภ์มีการตั้งครรภ์คุณภาพครบ ๕ ครั้ง ได้รับการดูแลการฝากครรภ์ และได้รับยาบำรุงครรภ์ ตามมาตรฐานจากโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลโพทะเล จำนวน 17 คน
  - เกิดนวัตกรรม รุงเสื้อสมุนไพร "แน่นอก" ขึ้น เพื่อช่วยประคบเต้านมให้หญิงหลังคลอด

- ผลกระทบที่เกิดขึ้น**
- ด้านสังคม เกิดการประสานงานกันระหว่าง อบต สว.สต. อสม. เชี่ยวชาญแม่และเด็กจิตอาสา ส่งเสริมสถาบันครอบครัว
  - ด้านสุขภาพ เพิ่มคุณภาพการดูแลเรื่องแม่และเด็กหลังคลอด สามารถดูแลตัวเองและการกีดอย่างถูกต้อง ส่งเสริมภูมิปัญญาท้องถิ่นในการดูแลสุขภาพแม่และเด็ก ส่งผลให้เด็กปฐมวัยมีพัฒนาการที่ดีสมวัย
  - ด้านเศรษฐกิจ ลดค่าใช้จ่ายในการรักษาพยาบาลจากการเกิดภาวะแทรกซ้อนจากการเจ็บป่วย
  - ด้านสภาวะแวดล้อม มีการจัดสภาพสิ่งแวดล้อมให้เหมาะสมสำหรับภาวะสุขภาพตั้งแต่ระยะตั้งครรภ์จนกระทั่งคลอด

Key actors	โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลโพทะเล
งานเด่น	ดูแลแม่และเด็กคุณภาพ (กลุ่มอ่อนอกแม่)
พื้นที่	องค์การบริหารส่วนตำบลชัยสมบูรณ อำเภอวิเชียรบุรี จังหวัดเพชรบูรณ์
วิทยากร	นางสาวชัญฉิภาณต์ แก้วมาลา ตำแหน่ง ประธานกลุ่มอ่อนอกแม่ เบอร์โทรศัพท์ ๐๘๔-๔๙๓-๙๙๐๘

๑. ที่มาหรือฐานคิดของการดำเนินงาน

ปี พ.ศ. ๒๕๕๓ ได้เกิดการรวมกลุ่มของอาสาสมัครสาธารณสุขที่มีความสนใจงานด้านอนามัยแม่และเด็ก จนเกิดกลุ่มสายใยรักตำบลชัยสมบูรณขึ้น บทบาทการทำงานคือประสานงานเกี่ยวกับการเยี่ยมบ้านหญิงหลังคลอด ออกเยี่ยมหญิงหลังคลอดคู่กับเจ้าหน้าที่สาธารณสุขของโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลโพทะเล โดยมีการส่งเสริมให้สมาชิกในกลุ่มเข้าร่วมอบรม อสม.เชี่ยวชาญด้านนมแม่สายใยรักแห่งครอบครัว ส่งเสริมให้สมาชิกเข้าร่วมกิจกรรมประกวดชมรมสายใยรักระดับอำเภอที่โรงพยาบาลวิเชียรบุรี โดยเข้าร่วมกิจกรรม เช่น การปรุงอาหารบำรุงน้ำนมสำหรับหญิงหลังคลอด ประกวดแม่ลูกสายใยรัก ประกวดเล่านิทาน ประกวดร้องเพลงกล่อมเด็ก เมื่อกลุ่มสายใยรักตำบลชัยสมบูรณ ได้ออกไปเรียนรู้จากการร่วมกิจกรรมระดับอำเภอ ทำให้เกิดแรงจูงใจที่จะพัฒนาในกลุ่มสายใยรักตำบลชัยสมบูรณและจัดตั้งกลุ่มอ่อนอกแม่ รพ.สต.โพทะเล ขึ้นซึ่งมีการขับเคลื่อนงานในการดูแลภาวะสุขภาพแม่และเด็กตั้งแต่ระยะตั้งครรภ์จนกระทั่งคลอด

๒. กลุ่มประชากรเป้าหมาย

หญิงตั้งครรภ์ และหญิงหลังคลอดในพื้นที่ได้รับการดูแลอย่างมีคุณภาพ ในปี ๒๕๖๑ จำนวน ๑๗ คน

๓. ผลที่ต้องการให้เกิดขึ้น

๓.๑ หญิงตั้งครรภ์สามารถดูแลตัวเองได้อย่างถูกต้องระหว่างการตั้งครรภ์ มีการตั้งครรภ์อย่างมีคุณภาพ และหญิงหลังคลอดสามารถดูแลตัวเองและทารกได้อย่างถูกต้อง

๓.๒ สถาบันครอบครัวมีความเข้มแข็งและ ชุมชนมีการช่วยเหลือและดูแลกัน

๔. ข้อมูลและเครื่องมือในการดำเนินงาน

มีการนำใช้ข้อมูลจากฐานข้อมูล JHCIS ของ รพ.สต.โพทะเล ระบบข้อมูล TCNAP ข้อมูลวิจัยชุมชน RECAP ฐานข้อมูลทะเบียนราษฎรในการค้นหาหญิงตั้งครรภ์ทั้งกลุ่มที่เป็นการตั้งครรภ์วัยรุ่น และตั้งครรภ์ปกติ หญิงหลังคลอดเพื่อดำเนินการดูแลให้ความรู้แก่หญิงตั้งครรภ์และหญิงหลังคลอดให้สามารถดูแลตนเองและทารกได้อย่างถูกต้อง

๕. รูปธรรมงาน

๕.๑ กลุ่มอ่อนอกแม่ อบต.ชัยสมบูรณ ร่วมกับผู้นำท้องที่ ท้องถิ่น จัดเวทีประชาคมหมู่บ้าน โดยมีเจ้าหน้าที่สาธารณสุขและกลุ่มอ่อนอกแม่ เข้าไปให้ความรู้เกี่ยวกับโรคภัยต่างๆ ที่เกิดจากการมีเพศสัมพันธ์และบอกถึงวิธีแนวทางการป้องกันโรคติดต่อทางเพศสัมพันธ์และการตั้งครรภ์ก่อนวัยอันควรกับกลุ่มวัยรุ่น รวมทั้งเด็กและผู้ปกครอง

๕.๒ เจ้าหน้าที่ รพ.สต. ตั้งเพจ facebook ชื่อ “คลินิก วัยรุ่น วัยใส” เพื่อให้คำปรึกษากับวัยรุ่นและผู้ปกครองสามารถเข้ามาสอบถามปัญหาต่างๆ โดยเป็นความลับระหว่างผู้สอบถามและเจ้าหน้าที่

๖. วิธีการดำเนินงาน

อาสาสมัครสาธารณสุขตำบลชัยสมบูรณมีการรวมสมาชิกเพื่อจัดตั้งกลุ่มอ่อนอกแม่ขึ้น โดยมีการค้นหาหญิงตั้งครรภ์ในชุมชน และส่งเสริมให้มาฝากครรภ์เมื่อรู้ว่าตั้งครรภ์ทันทีซึ่งมีการสร้างแรงจูงใจเพื่อให้หญิงตั้งครรภ์มาฝากครรภ์ตามกำหนดหรือก่อน ๑๒ สัปดาห์ โดยการมอบชุดอาหารตัวอย่างบำรุงครรภ์ให้ ได้แก่ ไข่ไก่ นม เกลือ ให้ความรู้เรื่องสมุนไพรที่สามารถใช้กับหญิงที่ตั้งครรภ์ได้อย่างปลอดภัย ออกเยี่ยมบ้านหญิงหลังคลอดและทารก แนะนำให้มีการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่อย่างน้อย ๖ เดือน และหลังจาก ๖ เดือน ถึง ๒ ปี ให้

เลี้ยงนมแม่ควบคู่กับอาหารเสริมที่เหมาะสมตามวัย มีการสร้างนวัตกรรมถุงเสื้อสมุนไพโร “แน่มอก” ขึ้น เพื่อช่วยประคบเต้านมให้หญิงหลังคลอด ออกเยี่ยมบ้านทารกแรกเกิดถึง ๖ เดือน เพื่อติดตามอาการผิดปกติ การเจริญเติบโต การได้รับวัคซีน และพัฒนาการของเด็ก และบันทึกข้อมูลการเยี่ยมบ้านลงในสมุดบันทึก การปฏิบัติงานของกลุ่มอ่อนอกแม่ นอกจากนี้ยังมีการให้บริการแพทย์แผนไทยในกรณีหญิงหลังคลอดมีความต้องการและสมัครใจในการรับบริการทั่วมือเกลือ จากแพทย์แผนไทยที่ผ่านการอบรม

๗. ผลที่เกิดขึ้น (ผลผลิต ผลลัพธ์)

- ๗.๑ เกิดเครือข่ายในการดูแลแม่และเด็ก รวมทั้งวัยรุ่นในชุมชนทำให้มีฐานข้อมูลแม่และเด็ก
- ๗.๒ หญิงตั้งครรภ์มีการตั้งครรภ์คุณภาพครบ ๕ ครั้ง ได้รับการดูแลการฝากครรภ์ และได้รับยาบำรุงครรภ์ตามมาตรฐานจากโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลโพทะเล จำนวน ๑๗ คน คิดเป็นร้อยละ ๑๐๐
- ๗.๓ เกิดนวัตกรรมถุงเสื้อสมุนไพโร “แน่มอก” ขึ้น เพื่อช่วยประคบเต้านมให้หญิงหลังคลอด

๘. ผลกระทบที่เกิดขึ้น

ผลกระทบ ๕ มิติโครงสร้างพื้นฐานของชุมชน ได้แก่ (๑) ด้านสังคม เกิดการประสานการทำงานร่วมกันระหว่าง อบต.ชัยสมบูรณ กับ รพ.สต.โพทะเล มีกลุ่มจิตอาสาในการดูแลแม่และเด็ก และส่งเสริมให้สถาบันครอบครัวมีความเข้มแข็งชุมชนมีการช่วยเหลือและดูแลกัน (๒) ด้านสุขภาพ เพิ่มคุณภาพการดูแลเรื่องแม่และเด็กหลังคลอดในตำบลชัยสมบูรณ ตั้งแต่ระยะครรภ์จนกระทั่งระยะหลังคลอด หญิงหลังคลอดสามารถดูแลตัวเองและทารกได้อย่างถูกต้อง เป็นการส่งเสริมภูมิปัญญาท้องถิ่นในการดูแลสุขภาพคนในชุมชน ส่งผลให้เด็กปฐมวัยมีพัฒนาการที่ดีสมวัย (๓) ด้านเศรษฐกิจ ลดค่าใช้จ่ายในการรักษาพยาบาลจากการเกิดภาวะแทรกซ้อนจากการเจ็บป่วย (๔) ด้านสภาวะแวดล้อม มีการจัดสภาพสิ่งแวดล้อมให้เหมาะสมสำหรับภาวะสุขภาพตั้งแต่ระยะตั้งครรภ์จนกระทั่งคลอด

โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลวังคีน

องค์การบริหารส่วนตำบลวังคีน อำเภอเมืองอุตรดิตถ์ จังหวัดอุตรดิตถ์

สตรีที่ตั้งครรภ์
๕๕คน

โครงการสายใยรักแห่งครอบครัว

- ดูแลสุขภาพแม่ระหว่างตั้งครรภ์จนถึงคลอด
- เด็กรับนมแม่จนอายุ ๖ เดือน

ข้อมูลและเครื่องมือ

ข้อมูลการฝากครรภ์จาก รพ.สค.วังคีน

ข้อมูลจากอสม. และอปท.

สำรวจข้อมูล
แม่และเด็กในพื้นที่

จัดทำแผนที่ทางเดิน
ยุทธศาสตร์ ส่งเสริมการ
เลี้ยงลูกด้วยนมแม่

อบรมฝึกทักษะแม่อาสา
และ อสม. นมแม่
เพื่อเป็นพี่เลี้ยงส่งเสริม
การเลี้ยงลูกด้วยนมแม่

แต่งตั้งคณะทำงาน
ตำบลนมแม่เพื่อ
สายใยรักแห่งครอบครัว

จัดสวัสดิการให้หญิงตั้งครรภ์
อาหารเสริม ไข่ไก่ ๑ ถาด นมจืด
เสริมอาหารที่มีเกลือไอโอดีน

ติดตาม/เฝ้าระวัง
อาการผิดปกติ การเจริญ
เติบโต การได้รับวัคซีน
และพัฒนาการของเด็ก

เยี่ยมบ้านหญิงหลังคลอด
และการกหลังคลอด
แนะนำให้มีการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่
การดูแลด้านอาหารโภชนาการ
และการส่งเสริมพัฒนาการตามวัย

สตรีตั้งครรภ์ได้รับสวัสดิการไข่ไก่ และนม

ฝากครรภ์คุณภาพครบตามเกณฑ์ ๕ ครั้ง

ผลที่เกิดขึ้น

มีการช่วยเหลือแบ่งปันในการจัดหาไข่ไก่ นมให้สตรีตั้งครรภ์เกิดเครือข่ายกลุ่มครอบครัว
สัมพันธ์ในชุมชน ทุกภาคส่วนมีส่วนร่วมในการขับเคลื่อนงานและกิจกรรม

มีการแนะนำให้จัดสภาพ
สิ่งแวดล้อมให้เหมาะสม
กับการดูแลสุขภาพของแม่
และเด็ก

- สตรีตั้งครรภ์ได้รับอาหารเสริมตามหลัก
โภชนาการส่งผลให้ทารกแรกเกิดมีน้ำหนัก
ไม่น้อยกว่า ๓๐๐๐ กรัม
- สตรีตั้งครรภ์มีการตั้งครรรอย่างมีคุณภาพ
ฝากครรภ์คุณภาพครบ ๕ ครั้ง ครบ ๑๐๐ %
- เด็กได้กินนมแม่อย่างเดียวจนถึง ๖ เดือน

สตรีตั้งครรภ์มีสุขภาพร่างกาย
แข็งแรงดี ตั้งครรภ์คุณภาพครบ
ทารกแรกเกิดมีสุขภาพแข็งแรง
และได้รับนมแม่อย่างน้อย ๖ เดือน

ลดค่าใช้จ่ายในการซื้อนม และอาหารที่บำรุง
สุขภาพสตรีตั้งครรภ์ ค่าใช้จ่ายในการรักษาพยาบาล

Key actors	โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลวังดิน
งานเด่น	โครงการสายใยรักแห่งครอบครัว
พื้นที่	องค์การบริหารส่วนตำบลวังดิน อำเภอเมืองอุตรดิตถ์ จังหวัดอุตรดิตถ์
วิทยากร	นางสาวปริดาภรณ์ เป้าแดง ตำแหน่ง เจ้าพนักงานทันตสาธารณสุข เบอร์โทรศัพท์ ๐๕๕ ๘๑๙ ๐๘๗

๑. ที่มาหรือฐานคิดของการดำเนินงาน

โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลวังดิน มีการดำเนินงานตามนโยบายและมาตรฐานของกระทรวงสาธารณสุข และมีเป้าหมายการดำเนินงานในการส่งเสริมสถาบันครอบครัวให้อยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข เด็กได้รับการเลี้ยงดู ความรัก ความอบอุ่น ได้รับนมแม่ซึ่งเป็นอาหารที่ดีที่สุด อย่างเดียวจนอายุ ๖ เดือน เพื่อสร้างภูมิคุ้มกันโรค สร้างสายใยความรักระหว่างแม่ ลูก รพ.สต.วังดินจึงได้จัดทำโครงการสายใยรักแห่งครอบครัว ร่วมสร้างสายใยคุณภาพแม่และเด็กโดยอาศัยความร่วมมือกับหน่วยงาน องค์กรในพื้นที่ได้แก่ องค์การบริหารส่วนตำบลวังดิน กองทุน สปสช. กลุ่มอสม.ตลอดจนประชาชนในพื้นที่ตำบลวังดิน เพื่อร่วมกันดูแลสุขภาพแม่ระหว่างตั้งครรภ์จนถึงคลอด ดูแลสุขภาพเด็กแรกเกิด และเพื่อให้สตรีในตำบลที่ตั้งครรภ์ได้ตระหนักถึงความสำคัญของการดูแลสุขภาพครรภ์จนกระทั่งคลอด ตลอดจนปลูกฝังการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ รณรงค์ให้ประชาชนในระดับท้องถิ่นได้ตระหนักถึงความสำคัญของการดูแลสุขภาพครรภ์จนกระทั่งคลอด ตลอดจนปลูกฝังการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ รณรงค์ให้ประชาชนในระดับท้องถิ่นได้ตระหนักถึงความสำคัญของการดูแลสุขภาพครรภ์จนกระทั่งคลอด ตลอดจนปลูกฝังการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ รณรงค์ให้ประชาชนในระดับท้องถิ่นได้ตระหนักถึงความสำคัญของการดูแลสุขภาพครรภ์จนกระทั่งคลอด ตลอดจนปลูกฝังการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ รณรงค์ให้ประชาชนในระดับท้องถิ่นได้ตระหนักถึงความสำคัญของการดูแลสุขภาพครรภ์จนกระทั่งคลอด

๒. กลุ่มประชากรเป้าหมาย

สตรีที่ตั้งครรภ์ในตำบลวังดิน ในปีพ.ศ ๒๕๖๐ - ๒๕๖๑ จำนวน ๔๙ คน

๓. ผลที่ต้องการให้เกิดขึ้น

- ๑) หญิงตั้งครรภ์ได้รับสวัสดิการ มีโภชนาการที่ดีส่งผลให้มีการตั้งครรภ์อย่างมีคุณภาพ
- ๒) เด็กได้รับนมแม่อย่างเดียวจนถึง ๖ เดือน
- ๓) เสริมสร้างสถาบันครอบครัวให้มีความรักความอบอุ่น

๔. ข้อมูลและเครื่องมือในการดำเนินงาน

ข้อมูลจากฐานข้อมูลของรพ. สต วังดิน JHCIS ทะเบียนประวัติสมุดฝากครรภ์ ข้อมูลของอสม. ข้อมูล TCNAP, RECAP , จปฐ. กชช ๒ ค.

๕. รูปธรรมงาน

สตรีตั้งครรภ์ได้รับสวัสดิการไข่ไก่ และนม มีการฝากครรภ์ครบตามเกณฑ์คุณภาพ ๕ ครั้ง เด็กได้รับนมแม่อย่างเดียวจนถึง ๖ เดือน

๖. วิธีการดำเนินงาน

สำรวจข้อมูลแม่และเด็กในพื้นที่ทั้งหมด ติดตามหญิงตั้งครรภ์ให้มาฝากครรภ์ ส่งเสริมให้มาฝากครรภ์ เมื่อรู้ว่าตั้งครรภ์ทันทีหรือก่อน ๑๒ สัปดาห์ มีการจัดสวัสดิการให้หญิงตั้งครรภ์ทุกรายในตำบล ได้รับประทานอาหารเสริม ได้แก่ ไข่ไก่ ๑ ถาด นมจืด เสริมอาหารที่มีส่วนประกอบของเกลือไอโอดีนทุกเดือน จนกระทั่งคลอด และออกเยี่ยมบ้านหญิงหลังคลอดและทารกหลังคลอดทุกราย แนะนำให้มีการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่อย่างน้อย ๖ เดือน และหลังจาก ๖ เดือน ถึง ๒ ปี ให้เลี้ยงนมแม่ควบคู่กับอาหารเสริมที่เหมาะสมตามวัย ออกเยี่ยมบ้านทารกแรกเกิดถึง ๖ เดือน เพื่อติดตามอาการผิดปกติ การเจริญเติบโต การได้รับวัคซีน และพัฒนาการของเด็ก โดยมีการทำงานแบบมีส่วนร่วมของหน่วยงานภาคีเครือข่ายในและนอกพื้นที่

๗. ผลที่เกิดขึ้น (ผลผลิต ผลลัพธ์)

๗.๑ สตรีตั้งครรภ์ภายในตำบลวังดินได้รับอาหารเสริมที่ถูกต้องตามหลักโภชนาการ ส่งผลให้ทารกแรกเกิดมีน้ำหนักไม่ต่ำกว่า ๓,๐๐๐ กรัม

๗.๒ สตรีตั้งครรภ์มีการตั้งครรภ์อย่างมีคุณภาพ ฝากครรภ์คุณภาพครบ ๕ ครั้ง ครบ ๑๐๐ %

๗.๓ เด็กได้กินนมแม่อย่างเดียวจนถึง ๖ เดือน

๘. ผลกระทบที่เกิดขึ้น

ผลกระทบ ๕ มิติโครงสร้างพื้นฐานของชุมชน ได้แก่ (๑) ด้านสังคม มีการช่วยเหลือแบ่งปันในชุมชนในการจัดหาไข่ไก่ นมให้สตรีตั้งครรภ์ ทำให้เกิดสร้างความสามัคคีในชุมชน เกิดเครือข่ายกลุ่มครอบครัวสัมพันธ์ในชุมชน หน่วยงานระดับท้องถิ่นตระหนักถึงความสำคัญของโครงการ และให้การสนับสนุนให้มีการจัดโครงการอย่างต่อเนื่องเป็นรูปธรรม (๒) ด้านสุขภาพ สตรีตั้งครรภ์มีสุขภาพร่างกายแข็งแรงดี มีการตั้งครรภ์คุณภาพครบ ทารกแรกเกิดมีสุขภาพแข็งแรง และได้รับนมแม่อย่างเดียวได้อย่างน้อย ๖ เดือน (๓) ด้านเศรษฐกิจ ลดค่าใช้จ่ายในการซื้อนม และอาหารที่บำรุงสุขภาพสตรีตั้งครรภ์ ค่าใช้จ่ายในการรักษาพยาบาล (๔) ด้านสภาวะแวดล้อม มีการแนะนำให้จัดสภาพสิ่งแวดล้อมให้เหมาะสมกับการดูแลสุขภาพแม่และเด็ก

โรงเรียนผู้สูงอายุสอนหลาน

องค์การบริหารส่วนตำบลหนองจอก อำเภอบ้านไร่ จังหวัดอุทัยธานี

โรงเรียนผู้สูงอายุสอนหลาน

ทุกวันศุกร์

ผู้สูงอายุ
ในโรงเรียน ๕-๑๐ คน

สืบสานภูมิปัญญา
สร้างสัมพันธ์ช่วงวัย

๓ ศพค.
๔๗ คน

ข้อมูลและเครื่องมือในการดำเนินงาน

- ข้อมูลเด็กที่เข้าเรียนในศพค. ทั้ง ๓ แห่ง ภาวะสุขภาพ สภาพการอยู่อาศัยและศักยภาพครูผู้สอน
- หลักสูตรแนวทาง จัดการเรียนการสอนร่วมกันของครูศพค. และครูผู้สูงอายุ

Key actors	ชมรมผู้สูงอายุ
งานเด่น	โรงเรียนผู้สูงอายุสอนหลาน
พื้นที่	องค์การบริหารส่วนตำบลหนองจอก อำเภอบ้านไร่ จังหวัดอุทัยธานี
วิทยากร	นายสนอง ศรีเดช ตำแหน่ง แกนนำชุมชน/ประธานโรงเรียนผู้สูงอายุ เบอร์โทรศัพท์ ๐๘๗-๑๗๐๘๗๑

๑. ที่มาหรือฐานคิดของการดำเนินงาน

โรงเรียนผู้สูงอายุตำบลหนองจอก จัดตั้งขึ้นเมื่อ วันที่ ๙ ตุลาคม ๒๕๖๐ โดยแกนนำผู้สูงอายุ ที่มีความเชี่ยวชาญ ความรู้ภูมิปัญญา และขยายการจัดการเรียนการสอนไปยังศูนย์พัฒนาเด็กเล็กในพื้นที่ตำบลหนองจอกจำนวน ๓ แห่ง(ศพด.บ้านหนองจอก ศพด.บ้านจัน ศพด.บ้านหนองไม้แก่น) จัดการเรียนการสอนเดือนละ ๒ ครั้ง โดยแกนนำผู้สูงอายุในโรงเรียน ๕-๑๐ คน บูรณาการเข้าไปในหลักสูตรการสอนของครูผู้ดูแลเด็ก เช่น มีการสอนร้องเพลงประกอบท่าทางสำหรับเด็กปฐมวัย การประดิษฐ์สิ่งของจากวัสดุพื้นบ้านภูมิปัญญาท้องถิ่น สอนเกี่ยวกับประเพณี วัฒนธรรม รวมถึงการใช้วัสดุพื้นบ้านเพื่อประดิษฐ์สิ่งของภูมิปัญญาชาวบ้าน รวมถึงวิถีชีวิตประจำวัน กิจกรรมการเล่านิทาน ผ่านหนังสือนิทาน หุ่นถุงมือ ส่งผลให้เด็กที่เข้าเรียนในศพด. ได้เรียนรู้ข้ามกลุ่มวัย ความรู้ท้องถิ่น ความสัมพันธ์ระหว่างผู้สูงอายุและเด็กปฐมวัย ตลอดจนการมีแผนการสอนแบบมีส่วนร่วมระหว่างโรงเรียนผู้สูงอายุ และศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ต่อไป

๒. กลุ่มประชากรเป้าหมาย ผู้สูงอายุจัดการเรียนการสอน ๓ ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กในพื้นที่

- ๒.๑ จำนวนเด็กในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กบ้านหนองจอก จำนวน ๓๗ คน
- ๒.๒ จำนวนศูนย์พัฒนาเด็กเล็กบ้านจัน จำนวน ๓๐ คน
- ๒.๓ จำนวนศูนย์พัฒนาเด็กเล็กบ้านหนองไม้แก่น จำนวน ๓๐ คน
- ๒.๔ จำนวนครูผู้สอนจากโรงเรียนผู้สูงอายุ ๑๒ คน

๓. ผลที่ต้องการให้เกิดขึ้น

ผลที่ต้องการให้เกิดขึ้นกับเด็กปฐมวัย หลักสูตรการเรียนการสอนแบบท้องถิ่น การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ข้ามวัย และใช้ประโยชน์จากวัสดุพื้นบ้าน ที่นำมาประดิษฐ์สิ่งของ ทำให้เด็กได้เรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น เกิดการเรียนรู้และพัฒนาทักษะด้านการสื่อสาร การคิด การลงมือปฏิบัติกับผู้สูงวัย

ผลที่เกิดกับผู้สูงอายุ เกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างผู้สูงวัยและเด็กปฐมวัย ลดช่องว่างระหว่างวัย พื้นที่แสดงแสดงความรู้ความสามารถ และประสบการณ์ของตนเอง

๔. ข้อมูลและเครื่องมือในการดำเนินงาน

- ๔.๑ ข้อมูลเด็กที่เข้าเรียนในศพด.ทั้ง ๓ แห่ง ภาวะสุขภาพ สภาพการอยู่อาศัย และศักยภาพครูผู้สอนทั้ง ๓ ศพด.
- ๔.๒ หลักสูตร แนวทาง จัดการเรียนการสอนร่วมกันของครูศพด. และครูผู้สูงอายุ

๕. รูปธรรมงาน

การจัดการเรียนการสอนในศพด.โดยผู้สูงอายุจากโรงเรียนผู้สูงอายุ และการเรียนการสอนในแหล่งเรียนรู้ใน

๖. วิธีการดำเนินงาน

การเรียนรู้ร่วมกับผู้สูงอายุของเด็กปฐมวัยในศพด. ๓ แห่ง เฉลี่ยเดือนละ ๑-๒ ครั้งต่อศูนย์ หรือทุกวันศุกร์ แบ่งทีมผู้สูงอายุเป็น ๓ ทีมๆละ ๔ คน มีกิจกรรมการเรียนรู้ ๒ กิจกรรม ได้แก่ ๑) สอนในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ได้แก่ การสอนร้องเพลงประกอบท่าทาง สอนเกี่ยวกับประเพณี วัฒนธรรม การประดิษฐ์สิ่งของจากวัสดุพื้นบ้านภูมิปัญญาท้องถิ่น และของที่เหลือใช้ในวิถีประจำวัน การเล่านิทานผ่านหนังสือนิทานเด็ก หุ่นถุงมือ เล่านิทาน ร้องเพลงประกอบท่าทาง และ เล่นเรื่องเพลงเก่า เพลงสมัยโบราณให้เด็กๆ ฟังเป็นต้น ๓) จัดการ

เรียนรู้สำหรับเด็กนอกสถานที่ เป็นการเรียนรู้นอกห้องเรียน ได้แก่ เรียนรู้การปลูกพืช ผัก กระบวนการผลิตอาหาร ใน หมู่ ๕ แปลงสาธิตเศรษฐกิจพอเพียง และวิถีของภูมิปัญญาการทอผ้าที่ หมู่ ๑ ศูนย์ผ้าทอ ตำบลหนองจอก

๗. ผลที่เกิดขึ้น (ผลผลิต ผลลัพธ์)

เกิดหลักสูตรเรียนรู้ท้องถิ่น โดยชุมชน การเรียนรู้ข้ามวัย ลดช่องว่างสร้างความสัมพันธ์ของคนต่างวัย ส่งผลต่อความสัมพันธ์ในครอบครัว

๘. ผลกระทบที่เกิดขึ้น

ด้านสังคม ความสัมพันธ์ต่างวัยในครอบครัวเกิดการเปลี่ยน ความคุ้นเคยกับผู้สูงอายุส่งผลกระทบต่อพฤติกรรม การแสดงออกของเด็ก ปรับเปลี่ยนแนวทางการจัดการเรียนรู้สำหรับเด็กในชุมชนได้

ด้านสุขภาพ ส่งเสริมพัฒนาการเด็ก ผู้สูงอายุสุขภาพจิตดีขึ้น เสริมคุณค่า และศักยภาพของผู้สูงอายุ

เทศบาลตำบลบางไผ่

เทศบาลตำบลบางไผ่ อำเภอบางมูลนาก จังหวัดพิจิตร

เด็ก อายุต่ำกว่า ๑๘ ปี
จำนวน ๒๕๑ คน

สตรีและผู้สูงอายุ
จำนวน ๖๔๔ คน

ผู้พิการ
จำนวน ๕๗ คน

ข้อมูลและเครื่องมือ
ในการดำเนินงาน

- ข้อมูลเด็กอายุ ๐ – ๑๘ ปี, สตรี ผู้สูงอายุ ๖๐ ปีขึ้นไป, คนพิการจากแหล่งข้อมูล TCNAP, RECAP
- เอกสารข้อมูลหน่วยงาน ทุกภาคส่วนจากแหล่งอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง ข้อมูล จปฐ. กชช.๒ค

วิธีการดำเนินงาน

ผลกระทบที่เกิดขึ้น

- ผลที่เกิดขึ้น
- ผู้ประสบปัญหาได้รับการแก้ไข
  - ได้รับการฟื้นฟูเยียวยา
  - บุคคลหรือกลุ่มคนได้รับการคุ้มครอง
  - ผู้กระทำผิดถูกดำเนินคดีตามกฎหมาย

- **ด้านสังคม** ผู้ได้รับผลกระทบจากปัญหาไม่ได้รับความเสมอภาคหรือความเท่าเทียมกันในสังคม ได้รับการเยียวยาให้กลับไปใช้ชีวิตอยู่ในสังคมอย่างปกติสุข
- **ด้านสุขภาพ** ได้รับการบริการที่ดูแลสุขภาพให้แข็งแรงทั้งด้านร่างกายและจิตใจ
- **ด้านสภาวะแวดล้อม** การประสานงานกับหน่วยงานอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องในการให้บริการด้านจัดการสิ่งแวดล้อมให้เหมาะสมกับปัญหาแต่ละประเด็น
- **ด้านการเมืองการปกครอง** การศึกษาด้านกฎหมายต่างๆ เช่น การคุ้มครองพิทักษ์สิทธิและการดำเนินการตามกฎหมาย

Key actors	เทศบาลตำบลบางไผ่
งานเด่น	ศูนย์พึ่งได้ OSCC
พื้นที่	เทศบาลตำบลบางไผ่ อำเภอบางมูลนาก จังหวัดพิจิตร
วิทยากร	นายเฉลา เกษศิลา ตำแหน่ง ปลัดเทศบาลตำบลบางไผ่ เบอร์โทรศัพท์ ๐๘๙ - ๕๖๕๘๒๖๒

๑. ที่มาหรือฐานความคิดของการดำเนินงาน

การเปลี่ยนแปลงทางสังคมส่งผลให้เด็ก สตรี ผู้สูงอายุ และคนพิการได้รับผลกระทบจากปัญหาต่างๆ เพิ่มมากขึ้น โดยเฉพาะปัญหาสำคัญ ๔ เรื่อง ได้แก่ ๑) การตั้งครรภ์ไม่พร้อม ๒) การค้ามนุษย์ ๓) การใช้แรงงานเด็ก ๔) การใช้ความรุนแรงต่อเด็กและสตรี ผู้สูงอายุและคนพิการ โดยเฉพาะอย่างยิ่งกลุ่มเป้าหมายที่ต้องการการดูแลอย่างใกล้ชิด เช่น เด็กปฐมวัยอายุ ๐ - ๕ ปี ซึ่งปัญหาดังกล่าวนี้วันจะมีความรุนแรงมากขึ้น ปัญหาต่างๆ ได้ส่งผลกระทบต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนและการพัฒนาประเทศชาติโดยรวม ตามนโยบายของรัฐบาลในการบูรณาการดำเนินงานของหน่วยงานภาครัฐและเอกชนที่เกี่ยวข้องให้ตั้งศูนย์ช่วยเหลือกลุ่มคนที่ประสบปัญหาภายใต้ชื่อว่า “OSCC ศูนย์ช่วยเหลือสังคม” ปี พ.ศ. ๒๕๕๘ เทศบาลตำบลบางไผ่ตอบรับนโยบายด้วยการจัดตั้ง “ศูนย์พัฒนาครอบครัวเทศบาลตำบลบางไผ่” ภายใต้แนวคิด “การบูรณาการช่วยเหลือกลุ่มเป้าหมายที่ประสบปัญหาเพื่อสร้างความเสมอภาคและเท่าเทียมกันในสังคม” จัดทำระบบการให้บริการประชาชนในลักษณะศูนย์บริการเบ็ดเสร็จเพื่อให้บริการและส่งต่ออย่างมีประสิทธิภาพ การทำงานร่วมกับระหว่างหน่วยงานภาครัฐและเอกชน มูลนิธิและเครือข่ายภาคประชาชน เพื่อให้ผู้ประสบปัญหาได้รับการช่วยเหลืออย่างรวดเร็วทันเหตุการณ์ครบวงจรจนสามารถกลับไปใช้ชีวิตอยู่ในครอบครัวและสังคมได้อย่างปกติสุข

๒. กลุ่มประชากรเป้าหมาย

กลุ่มเป้าหมายหลักของศูนย์ OSCC เทศบาลตำบลบางไผ่ ได้แก่ ๑) เด็ก คือ ผู้มีอายุต่ำกว่า ๑๘ ปี แต่ไม่รวมถึงผู้บรรลุนิติภาวะด้วยการสมรส จำนวน ๒๕๑ คน ๒) สตรี ๓) ผู้สูงอายุ คือผู้ที่มีอายุ ๖๐ ปี ขึ้นไป จำนวน ๖๔๔ คน และ ๔) คนพิการ จำนวน ๕๗ คน

๓. ผลที่ต้องการให้เกิดขึ้น

เพื่อให้ผู้ประสบภัยทั้ง ๔ กลุ่ม ได้แก่ เด็ก สตรี ผู้สูงอายุ ได้รับการคุ้มครองพิทักษ์สิทธิและการดำเนินการตามกฎหมาย การฟื้นฟูเยียวยาด้านร่างกายจิตใจและสังคม และผู้ประสบภัยได้รับการช่วยเหลืออย่างรวดเร็วทันเหตุการณ์ครบวงจร

๔. ข้อมูลและเครื่องมือในการดำเนินงาน

ข้อมูลที่ศูนย์ OSCC เทศบาลตำบลบางไผ่นำมาใช้ ได้แก่ ข้อมูลเด็กอายุ ๐ - ๑๘ ปี สตรี ผู้สูงอายุ ๖๐ ปีขึ้นไปและคนพิการจากแหล่งข้อมูล TCNAP, RECAP เอกสารข้อมูลหน่วยงานทุกภาคส่วนจากแหล่งอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง ข้อมูล จปฐ. กชช.๒ค

๕. รูปธรรมงาน

เทศบาลตำบลบางไผ่ เป็นหน่วยงานที่มีหน้าที่ให้บริการความช่วยเหลือแก่ผู้ประสบปัญหา แต่มิได้เป็นหน่วยงานเจ้าภาพหลัก พัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์เป็นเจ้าภาพหลักประสานหน่วยงานภาครัฐ โดยเฉพาะสถานพยาบาล กรมแรงงาน สถานีตำรวจ และหน่วยงานราชการอื่นและองค์กรเอกชนที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้บริการประชาชนที่ประสบปัญหาในระบบเดียวกัน เกิดการเชื่อมต่อบริการที่ชัดเจนและไม่เกิดช่องว่างในระบบบริการ ตั้งแต่รับแจ้งเบาะแสจนถึงการติดตามและรายงานผล โดยได้รับการช่วยเหลืออย่างต่อเนื่องจนได้รับการกลับสู่สังคมอย่างปกติสุข

๖. วิธีการดำเนินงาน

ศูนย์ OSCC เทศบาลตำบลบางไผ่เป็นสถานที่บริการรับแจ้งเหตุ/เบาะแส ที่ต้องดำเนินการสอบถาม ข้อมูลการแจ้งเหตุ/เบาะแสให้ชัดเจน รวบรวมข้อมูลเบื้องต้นจากการรับแจ้งเหตุ เช่น ข้อมูลผู้ประสบปัญหา สภาพพฤติการณ์ สถานที่เกิดเหตุ เป็นต้น คัดกรอง วิเคราะห์ เบื้องต้นตามประเด็นปัญหาว่ามีความรุนแรง มากน้อยเพียงใด ประสานและให้คำแนะนำทางด้านกฎหมาย ดูแลทางด้านความปลอดภัย แล้วบันทึกข้อมูล ลงสู่ระบบ OSCC ส่งต่อไปยังหน่วยงานเจ้าภาพหลักหรือหน่วยงานให้บริการตามประเด็นปัญหาเพื่อให้ความ ช่วยเหลือต่อไป

๗. ผลที่เกิดขึ้น (ผลผลิต ผลลัพธ์)

การให้ความช่วยเหลือเด็ก สตรี ผู้สูงอายุและคนพิการ ที่ประสบปัญหาได้รับการแก้ไข ช่วยเหลืออย่าง รวดเร็วทันเหตุการณ์และครบวงจร เพื่อให้บุคคลหรือกลุ่มคนได้รับการคุ้มครองพิทักษ์สิทธิ ผู้ที่กระทำผิดได้ ดำเนินตามกฎหมายและการได้รับการฟื้นฟูเยียวยา ทั้งด้านร่างกายจิตใจและทางสังคมกลับไปใช้ชีวิตในสังคม อย่างปกติสุข

๘. ผลกระทบที่เกิดขึ้น

ต่อ ๕ มิติโครงสร้างพื้นฐานของชุมชน ได้แก่ ๑) ด้านสังคม ผู้ที่ได้รับผลได้รับผลกระทบจากปัญหาไม่ได้ รับความเสมอภาค หรือความเท่าเทียมกันในสังคม จากเด็ก สตรี ผู้สูงอายุ และคนพิการ การได้รับการเยียวยา ให้กลับไปใช้ชีวิตอยู่ในสังคมอย่างปกติสุข ๒) ด้านสุขภาพ ได้รับการบริการสุขภาพ ที่ดูแลสุขภาพให้แข็งแรง ทั้งด้านร่างกายและจิตใจ ๓) ด้านสภาวะแวดล้อม การประสานงานกับหน่วยงานอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องในการ ให้บริการด้านจัดการสิ่งแวดล้อมให้เหมาะสมกับปัญหาแต่ละประเด็น ๔) ด้านการเมืองการปกครอง การศึกษาด้านกฎหมายต่างๆ เช่น การคุ้มครองพิทักษ์สิทธิและการดำเนินการตามกฎหมาย

สรุปบทเรียน
ที่แสดงเนื้อหาประเด็น

“สูงวัยสร้างเมือง...
ปฏิบัติการ ๕๐. ๕๓.”

ผู้นำวัยสุดท้าย ชุมชนท้องถิ่น

วาระ : ลดปัจจัยเสี่ยงสุขภาพ เพิ่มปัจจัยเสริมสุขภาพ

ประเด็น

สูงวัยสร้างเมือง...ปฏิบัติการ ๕๐. ๕๓.

๑) การพัฒนาศักยภาพผู้สูงอายุ

- จัดการเรียนรู้ตามหลักสูตรโรงเรียนผู้สูงอายุ (ธรรมะ/ศาสนา การดูแลสุขภาพ ภูมิปัญญา ฝึกทักษะอาชีพ วิชาศิลปะบำบัด นครบำบัด เป็นต้น)
- สนับสนุนให้ผู้สูงอายุเป็นผู้สอน วิทยากร ในโรงเรียน แหล่งเรียนรู้ เป็นคณะกรรมกรกลุ่ม กองทุน ในชุมชน เป็นต้น

การจัดการและนำใช้ข้อมูล

- ทำแผนพัฒนาตำบล
- ประสานงานเครือข่าย ร่วมช่วยเหลือ
- ข้อมูลกองทุนดูแล ช่วยเหลือ
- ข้อมูลสภาพครัวเรือน และภาวะสุขภาพพล.
- แผนการดำเนินงาน (แผนช่างสวัสดิการ กองทุน ทรัพยากร)

การดูแลช่วยเหลือกันในชุมชน

- ประสานผู้เกี่ยวข้องจัดอุปกรณ์ ภายอุปกรณ์ พื้นที่สำหรับออกกำลังกาย ฟื้นฟูสภาพ เช่น รอก ราวจับช่วยเดิน คอกพยุงเดิน ลานออกกำลังกาย เป็นต้น
- จัดของที่จำเป็นช่วยเหลือเมื่อเยี่ยมบ้าน เช่น ผ้าอ้อมสำเร็จรูป ของใช้จำเป็น อาหาร ข้าวสาร นม เป็นต้น
- อาสาสมัคร/จิตอาสา ดูแลช่วยเหลือกิจวัตร อาบน้ำ สระผม ตัดผม อยู่เป็นเพื่อน พาไปธุระ เยี่ยมให้กำลังใจ มอบสิ่งของ อุปกรณ์ ให้เงินชดเชย

เสริมภาวะผู้นำ และอาสา

- สนับสนุนให้ผู้สูงอายุรวมกลุ่มทำอาสา ชมรมผู้สูงอายุ หน่วยงานสาธารณะ เช่น การทำความสะอาด วัด โรงเรียน ศาลากลางบ้าน ถนนในหมู่บ้าน การปรับปรุงที่สาธารณะทำแปลงปลูกผักรวม ทำนารวม จัดการขยะ เป็นต้น

๒) การฟื้นฟูสภาพ

- ร่วมกับประชาชนชุมชน จัดทำอุปกรณ์ออกกำลังกาย แก้อาการปวด ฟื้นฟูสภาพ เช่น โม่กด ก้านตาลนวดเท้า เป็นต้น
- สนับสนุนกายอุปกรณ์ เครื่องมือ อุปกรณ์ สิ่งของจำเป็น
- จัดศูนย์บริการแพทย์แผนไทย นวด อบ เพื่อการฟื้นฟู

โรงเรียนฝึกอาชีพ ผู้สูงอายุ

กองทุน สป.สข.

โรงเรียนผู้สูงอายุ

ศูนย์พัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ

ศูนย์บริการผู้สูงอายุ

อุปถัมภ์

ก่อนสูงวัย 50-59 ปี

ความสามารถในการช่วยเหลือตัวเอง (ไปมาได้ คิดบ้าน คิดเตียง)

มีความพิการ (การมองเห็น การเคลื่อนไหว การได้ยิน)

ผู้สูงอายุที่เป็นผู้นำ (ผู้สอน ผู้ทรงคุณวุฒิ ประชากร ครูโรงเรียนพล. ครูสอนศพ.)

ผู้สูงอายุที่ได้รับเบี้ยยังชีพ

เจ็บป่วยโรคเรื้อรัง (เบาหวาน ความดันโลหิตสูง อัมพาต ไตวาย เป็นต้น)

มีความเสี่ยง (ดื่มสุรา สูบบุหรี่ ไม่ออกกำลังกาย)

กองทุนในชุมชน

กองทุนสวัสดิการชุมชน

องค์กรสวัสดิการชุมชน

ส่งเสริมการออม

- ส่งเสริมให้ผู้สูงอายุออมเพื่อจ่ายเงินเข้าสวัสดิการ

๓) การจัดสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อผู้สูงอายุ

- จัดบ้าน ปรับบ้านสำหรับผู้สูงอายุพิการ เจ็บป่วย เช่น ปรับห้องน้ำ ราวจับบันได พื้นบ้าน ราวจับห้องน้ำ โตชักโครก เป็นต้น
- สนับสนุนให้มีการซ่อมแซมบ้าน สร้างบ้าน เพื่อการมีที่อยู่อาศัย มีนาคงปลอดภัย
- ปรับโครงสร้างในอาคาร สำนักงานให้เอื้อต่อผู้สูงอายุ เช่น การปรับทางลาด ราวจับในสำนักงาน อบต. รพ.สต.

★ บริการรถรับ-ส่งร่วมกิจกรรม

★ เสริมการอาสา

- ร่วมกันทำความสะอาดพื้นที่สาธารณะ

ในชุมชน เช่น วัด ศพด. แหล่งน้ำสาธารณะ เป็นต้น

- รวมกลุ่มเยี่ยมเพื่อน ดูแลที่บ้าน

ในกรณี ผู้สูงอายุป่วย ติดเตียง ติดบ้าน ระยะสุดท้าย

พิการ เป็นต้น

การจัดการและนำใช้ข้อมูล

- สักส่วนอาสาสมัครร่วมบริการ
- วน.บุคลากรภาควิชาชีพกับบริการ
- โรคและการเจ็บป่วย
- แผนการดูแล (care plan)
- นำใช้เพื่อออกแบบบริการ ให้การดูแลร่วมกับอาสาสมัคร

ศูนย์กาย อกุณดูแล ุปกรณ์ ระยะยาว

อาสาสมัครดูแลผู้สูงอายุที่บ้าน

ดูแลสภาพที่บ้าน

- ฝึกทักษะผู้สูงอายุ ผู้ดูแล เพื่อดูแลที่บ้าน เช่น เตรียมอาหารสายยาง การทำแผล ประเมินอากาศผิดปกติ การให้ออกซิเจน การบริหารข้อ กล้ามเนื้อ ฟื้นฟูสภาพทีมสุขภาพเยี่ยมบ้าน ประเมินสภาพทุกมิติ ให้การดูแลตามความจำเป็น ปรับยา ปรับแนวทางการดูแล ส่งต่อ

การจัดบริการสุขภาพ

- ตรวจคัดกรอง (เบาหวาน ความดัน ข้อเสื่อม ต้อกระจก มะเร็ง ความเครียด และ ช่องปาก เป็นต้น)
- บริการฉุกเฉิน (รับ-ส่ง ปฐมพยาบาล)

สวัสดิการสังคมโดยชุมชน

- ระดมเงินสิ่งของ อุปกรณ์ ตั้งเป็นกองทุน เพื่อช่วยเหลือผู้สูงอายุในชุมชน
- พล.รวมเงินช่วยเหลือเมื่อป่วย เสียชีวิต
- กองทุนในชุมชนใช้เงินผลกำไร จัดเป็นกองทุน สำหรับช่วยเหลือผู้สูงอายุ
- กองทุนสวัสดิการชุมชน จ่ายเงินสมทบวันละแทนผู้สูงอายุที่ยากจน ไม่มีคนดูแล
- ให้พล.เป็นสมาชิกกองทุนที่มีสวัสดิการป่วย-ตาย-ฉุกเฉิน-ภัยพิบัติ

ภาพที่ ๒.๑ ภาพรวมนวัตกรรมหรืองานเด่น ประเด็น “สูงวัยสร้างเมือง...ปฏิบัติการ ๕๐. ๕๓.”

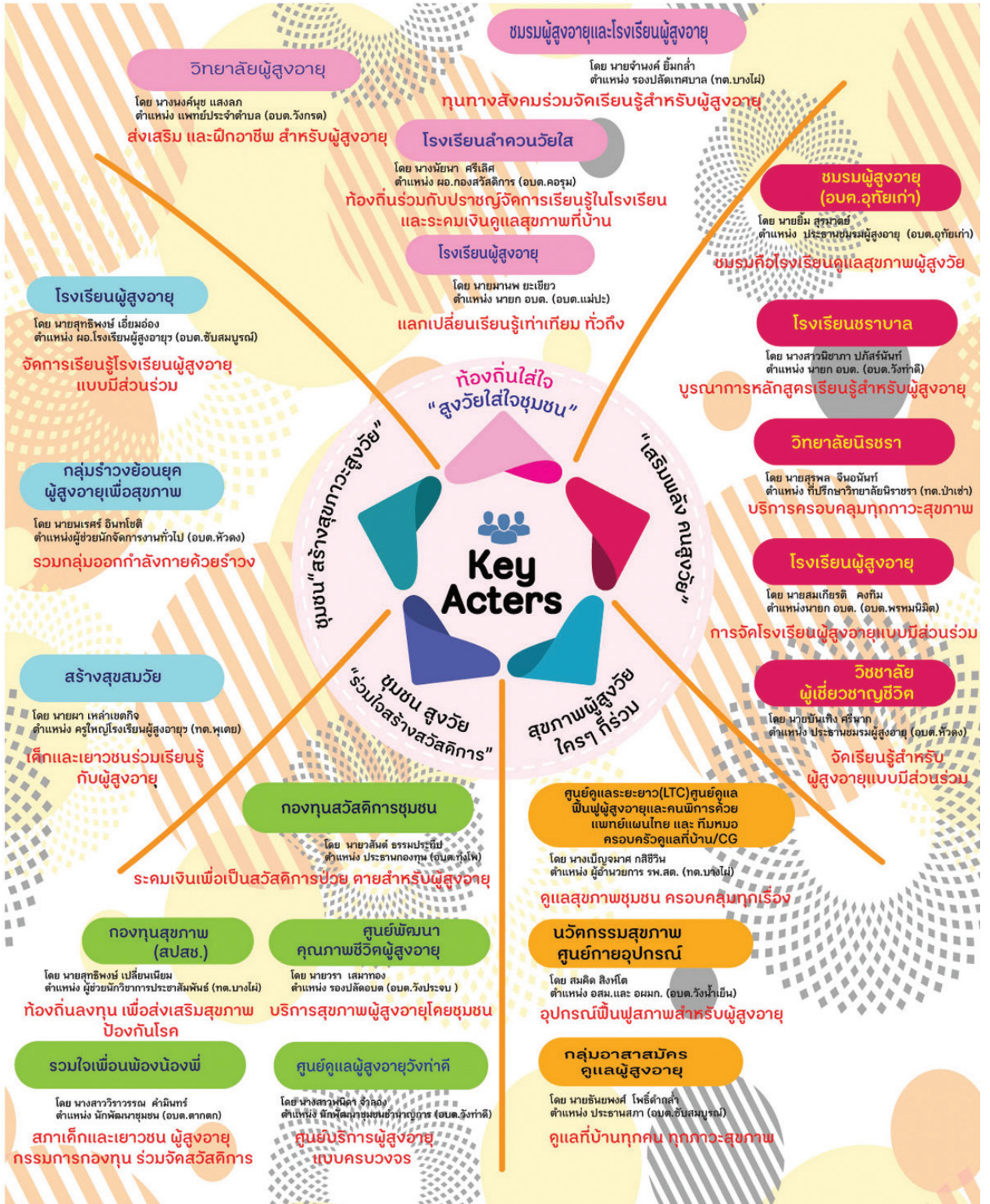

เวทีสุดท้าย ผู้นำชุมชนท้องถิ่น

วาระ : ลดปัจจัยเสี่ยงสุขภาพ เพิ่มปัจจัยเสริมสุขภาพ

ประเด็น สูงวัยสร้างเมือง...ปฏิบัติการ ๕๐. ๕ก.

ภาพที่ ๒.๒ ภาพรวมสุดยอดผู้นำชุมชนจากกลุ่มหรือองค์กรที่ขับเคลื่อนงาน ประเด็น "สูงวัยสร้างเมือง...ปฏิบัติการ ๕๐. ๕ก."

ส่งเสริม และฝึกอาชีพ สำหรับผู้สูงอายุ

พื้นที่ตำบลวังกรดมีทั้งหมด ๖ หมู่บ้าน มีประชากรทั้งหมด ๒,๕๕๖ คน ๗๓๙ ครัวเรือน มีเนื้อที่ ๕๐.๙๓ ตารางกิโลเมตร เป็นพื้นที่ทำการเกษตร ๒๑,๒๔๒ ไร่ ส่วนพื้นที่ที่เหลือปลูกบ้าน ใช้สำหรับเป็นที่อยู่อาศัยและเป็นแหล่งน้ำ คลอง หนองและเหมือง การประกอบอาชีพ ประชากรส่วนใหญ่มี อาชีพเกษตรกรรวมทำนา ไร่ยาละ ๗๐.๘๑

ประชากรทั้งหมด **๒,๕๕๖** คน

ข้อมูลและเครื่องมือ

- ข้อมูลผู้สูงอายุ เช่น จำนวน การประกอบอาชีพ ที่ได้จากแหล่งฐานข้อมูลตำบล TCNAP
- ข้อมูลทุนทางสังคม และศักยภาพในการดูแล จากการวิจัยชุมชน RECAP ข้อมูลคนยากจน รายได้ตามเส้นแบ่งความยากจน จากฐานข้อมูล จปฐ.

กลุ่มประชากรเป้าหมาย

กลุ่มผู้สูงอายุในตำบลวังกรด จำนวน ๕๙๓ คน

บูรณาการ

ประกอบด้วยงาน กิจกรรม หลัก ๒ ส่วน ได้แก่

- ๑) การจัดการเรียนรู้ในวิทยาลัย ผู้สูงอายุมีหลักสูตรที่เน้นการฝึกอาชีพ
- ๒) การจัดการตลาด ให้สินค้าที่ผลิต มีแหล่งจำหน่าย

วิธีการดำเนินงาน

มีการจัดขึ้นตอนดำเนินการอย่างน้อย ๓ ระยะ ได้แก่

- ๑) การแต่งตั้งคณะกรรมการหรือกลไกการจัดการ จัดทำแผนการฝึกปฏิบัติ
- ๒) การประสาน และจัดหาวิทยากรทั้งผู้รู้ผู้เชี่ยวชาญเพื่อให้ผู้สูงอายุได้เรียนรู้หลากหลาย
- ๓) จัดทำหลักสูตรฝึกอาชีพที่เหมาะสม สำหรับผู้สูงอายุเดือนละ ๒ ครั้ง

ผลที่เกิดขึ้น

ผู้สูงอายุเข้าเรียนรู้ตามหลักสูตรวิทยาลัย จำนวน ๕๐-๕๐ คนต่อรอบการเรียนรู้ ได้ฝึกทักษะอาชีพ นำใช้ในการดำรงชีวิตประจำวัน และเพิ่มรายได้ในครัวเรือน

ผลที่ต้องการให้เกิดขึ้น

เพื่อเสริมสร้างการเรียนรู้ตลอดชีวิต ฝึกทักษะที่ทำให้เกิดอาชีพได้ สามารถต่อยอดเพิ่มรายได้

ผลกระทบที่เกิดขึ้น

- ๑) ด้านสังคม ผู้สูงอายุมีพื้นที่สร้างสรรค์ ในการทำกิจกรรม
- ๒) ด้านสุขภาพ สามารถดูแลสุขภาพและยังลดการเกิดผลกระทบต่อผู้สูงอายุ ที่อยู่อาศัย
- ๓) ด้านเศรษฐกิจ กลุ่มผู้สูงอายุที่เข้าวิทยาลัย ผู้สูงอายุ จะได้รับการศึกษาทักษะวิชาชีพและนำทักษะที่ได้รับนำไปต่อยอดพัฒนาให้เกิดมีมูลค่าเพิ่มขึ้น

Key actors	องค์การบริหารส่วนตำบลวังกรด
งานเด่น	ส่งเสริม และฝึกอาชีพ สำหรับผู้สูงอายุ
พื้นที่	องค์การบริหารส่วนตำบลวังกรด อำเภอบางมูลนาก จังหวัดพิจิตร
วิทยากร	นางสาวรัตนภร ตาสวรรธน์ ตำแหน่งผู้ช่วยนักพัฒนาชุมชน เบอร์โทรศัพท์ ๐๖๑-๒๙๓๔๔๔๔

๑. ที่มาหรือฐานคิดของการดำเนินงาน

พื้นที่ตำบลวังกรดมีทั้งหมด ๖ หมู่บ้าน มีประชากรทั้งหมด ๒,๔๕๖ คน ๗๓๙ ครัวเรือน มีเนื้อที่ ๔๐.๙๓ ตารางกิโลเมตร เป็นพื้นที่ทำการเกษตร ๒๑,๒๔๑ ไร่ ส่วนพื้นที่ที่เหลือนอกบ้าน ใช้สำหรับเป็นที่อยู่อาศัยและเป็นแหล่งน้ำ คลอง หนองและเหมือง การประกอบอาชีพ ประชากรส่วนใหญ่มี อาชีพเกษตรกรรมทำนา ร้อยละ ๗๑.๘๑ และสามารถทำนาได้เพียงปีละ ๑ ครั้งรองลงมา คือ เกษตรทำสวน ทำไร่ เลี้ยงไก่ เลี้ยงเป็ด ปลูกผักขาย เป็นต้น มากกว่าครึ่งมีพฤติกรรมเสี่ยง ได้แก่ สูบบุหรี่ ดื่มสุรา และเป็นวัยทำงานเป็นส่วนใหญ่ที่สูบบุหรี่ แต่วัยรุ่นส่วนใหญ่ดื่มสุรา เมื่อว่างจากการทำนา ทำงาน มักชวนกันไม่ดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ และพากันไม่เล่นการพนัน จึงทำให้เกิดภาระหนี้สินในครัวเรือนเฉลี่ย ๑๐,๐๐๐ บาทต่อเดือน มีผู้สูงอายุ ๔๙๓ คน ร้อยละ ๒๐.๔๘ ตัดบ้านไปมาลำบากต้องช่วยเหลือ ๔ คน โดยองค์การบริหารส่วนตำบลวังกรดได้เล็งเห็นถึงความสำคัญในการส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต การจัดการศึกษา การพัฒนาทักษะด้านอาชีพสำหรับผู้สูงอายุ เพื่อให้สามารถนำไปประกอบอาชีพ เพิ่มรายได้ พัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุได้ จึงได้จัดตั้งวิทยาลัยผู้สูงอายุเน้นการเรียนรู้ด้านอาชีพ ฝึกทักษะ และส่งเสริมการตลาดเพื่อให้ผู้สูงอายุที่ไปมาฝึกอาชีพ นำกลับไปต่อยอดในครัวเรือนเพื่อเสริมอาชีพ เพิ่มรายได้

๒. กลุ่มประชากรเป้าหมาย

กลุ่มผู้สูงอายุในตำบลวังกรด จำนวน ๔๙๓ คน

๓. ผลที่ต้องการให้เกิดขึ้น

เพื่อเสริมสร้างการเรียนรู้ตลอดชีวิต ฝึกทักษะที่ทำให้เกิดอาชีพได้ สามารถต่อยอดเพิ่มรายได้ หรือทำเป็นอาชีพเสริม มีพื้นที่ให้ผู้สูงอายุได้รวมกลุ่ม ทำกิจกรรมร่วมกัน เสริมสัมพันธ์ภาพที่มีต่อกัน

๔. ข้อมูลและเครื่องมือในการดำเนินงาน

ข้อมูลผู้สูงอายุ เช่น จำนวน การประกอบอาชีพ ที่ได้จากแหล่งฐานข้อมูลตำบล TCNAP ข้อมูลทุนทางสังคม และศักยภาพในการดูแล จากการวิจัยชุมชน RECAP ข้อมูลคนยากจน รายได้ตามเส้นแบ่งความยากจน จากฐานข้อมูล จปฐ.

๕. รูปธรรมงาน

ประกอบด้วยงาน กิจกรรม หลัก ๒ ส่วน ได้แก่ ๑) การจัดการเรียนรู้ในวิทยาลัยผู้สูงอายุ มีหลักสูตรที่เน้นการฝึกอาชีพ ทั้งอาชีพในครัวเรือน และการรวมกลุ่ม ๒) การจัดการตลาด ให้สินค้าที่ผลิตมีแหล่งจำหน่าย

๖. วิธีการดำเนินงาน

มีการจัดขั้นตอนดำเนินการอย่างน้อย ๒ ระยะ ได้แก่ ๑) การแต่งตั้งคณะกรรมการหรือกลไกการจัดการ กำหนดบทบาทหน้าที่ จัดทำแผนการฝึกปฏิบัติ ๒) การประสาน และจัดหาวิทยากรทั้งผู้รู้ ผู้เชี่ยวชาญในและนอกชุมชนมาสอน เพื่อให้ผู้สูงอายุได้เรียนรู้หลากหลาย และเลือกไปปฏิบัติในครอบครัว ๓) จัดทำหลักสูตรฝึกอาชีพที่เหมาะสมสำหรับผู้สูงอายุเดือนละ ๒ ครั้ง โดยกิจกรรมฝึกทักษะอาชีพที่ดำเนินการและเป็นประโยชน์สำหรับผู้สูงอายุ เช่น ๑) ทักษะการผลิตของใช้ในครัวเรือน หรือของใช้ส่วนตัวการทำน้ายาเอนกประสงค์ (น้ายาล้างจาน ชักผ้า ถูพื้น ล้างห้องน้ำ เป็นต้น) ทำยาต้ม ยาหอม การบูร ๒) ทักษะการทำผลิตภัณฑ์ที่เป็น

ความรู้ ภูมิปัญญาในชุมชน เช่น ไม้กวาดดอกหญ้า ไม้กวาดก้านมะพร้าว การปั้นโอ่ง ถักพรมเช็ดเท้า สานเปลญวน ทักษะทางช่าง ไม้ ปูน เป็นต้น

๗. ผลที่เกิดขึ้น (ผลผลิต ผลลัพธ์)

ผู้สูงอายุเข้าเรียนรู้ตามหลักสูตรวิทยาลัย จำนวน ๔๐-๕๐ คนต่อรอบการเรียนรู้ ได้ฝึกทักษะอาชีพ นำใช้ในการดำรงชีวิตประจำวัน และเพิ่มรายได้ในครัวเรือน และมีพื้นที่สร้างสรรค์สำหรับผู้สูงอายุให้มีโอกาสพูดคุย สร้างสัมพันธ์ภาพกันและกัน

๘. ผลกระทบที่เกิดขึ้น

ต่อ ๕ มิติโครงสร้างพื้นฐานของชุมชน ๑) ด้านสังคม ผู้สูงอายุมีพื้นที่สร้างสรรค์ในการทำกิจกรรม เพื่อแสดงศักยภาพของตนเอง ภายในตำบล และเกิดความกล้าแสดงออก รวมทั้งการสร้างการดูแล และสร้างสังคมให้กับผู้สูงอายุในชุมชนและตำบล ช่วยเหลือกัน ๒) ด้านสุขภาพ สามารถดูแลสุขภาพและจัดการตัวเองได้ และยังเป็นการลดการเกิดผลกระทบต่อผู้สูงอายุที่อยู่ติดบ้าน/และอยู่คนเดียวตามลำพัง ๓) ด้านเศรษฐกิจ กลุ่มผู้สูงอายุที่เข้าสู่ระบบวิทยาลัยผู้สูงอายุ ทุกท่านจะได้รับประสบการณ์ในการศึกษาทักษะวิชาชีพต่างๆ ที่ทางวิทยาลัยผู้สูงอายุ นำเชิญวิทยากรและผู้มีความรู้มาสอนเพื่อเป็นการต่อยอดและนำทักษะที่ได้รับนำไปต่อยอดพัฒนาให้เกิดมีมูลค่าเพิ่มขึ้นและเป็นการสร้างรายได้ให้เกิดขึ้นต่อ ตนเองและชุมชน

เทศบาลตำบลบางไผ่ อำเภอบางมูลนาก จังหวัดพิจิตร

“ทุนทางสังคมร่วม จัดการเรียนรู้ สำหรับผู้สูงอายุ”

แนวโน้มประชากรผู้สูงอายุสูงขึ้นจนเป็นสังคมผู้สูงอายุ เทศบาล รพ.สต. ท้องถิ่น แก่นนำผู้สูงอายุ มีการทำแผนและ ออกแบบงานที่สอดคล้องกับปัญหาและความต้องการ

ข้อมูลและเครื่องมือในการดำเนินงาน

- ข้อมูล TCNAP ข้อมูลผลการตรวจสุขภาพ การเจ็บป่วยจาก รพ.สต. และข้อมูลจากการประชาคม
- หลักสูตร การเรียน การสอน และการบริหารจัดการเพื่อให้สอดคล้องกับความต้องการของผู้สูงอายุ

“โรงเรียนผู้สูงอายุบางไผ่วิทยา” ขยายกลุ่มผู้สูงอายุที่สนใจไปในทุกหมู่บ้าน และกลุ่มเตรียมสูงวัย(๕๐-๕๙ ปี) ให้เข้ามาเป็นอาสาสมัคร และผู้ร่วมเรียนรู้ ตามความสนใจ

จัดทำแผน และออกแบบการจัดการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม

- อปท. รพ.สต. กศน. วัด และ จิตอาสาผู้ทรงคุณวุฒิ
- โดยแต่งตั้งคณะกรรมการอำนวยการ คณะทำงาน ครูผู้สอนหลัก และแผนเรียนรู้ตามอัธยาศัย

จัดการเรียนรู้ตามหลักสูตรทุกวันพุธ

เรียนรู้ ๕ หมวดวิชาหลัก ประกอบด้วย ธรรมะกับวิถีชีวิตสุขภาพกายและจิตใจ วิถีชีวิตวัฒนธรรม หน้าที่พลเมือง และวิชาเลือกตามอัธยาศัย เช่น วิชาออกกำลังกาย จิตอาสา ทักษะอาชีพ สันทนาการ เป็นต้น

ชุมชนได้อะไร

มีผู้สูงอายุเข้าเรียนรู้ในโรงเรียน
จำนวน ๖๐ คน **๑๕.๓๑%**

ผู้สูงอายุที่เป็นผู้ทรงคุณวุฒิ
เป็นผู้สอน **๕คน**

กลุ่มเตรียมผู้สูงอายุ
๑๐คน

ผู้เข้าร่วมมีทักษะดูแลตนเอง เข้าใจวิถีสูงวัย
ความเสื่อมที่เกิดขึ้น และการชะลอ ส่งเสริมสุขภาพ

มีพื้นที่กิจกรรม แลกเปลี่ยนเรียนรู้พัฒนาผู้เรียน

ผู้สูงอายุสามารถดูแลรักษา
สุขภาพตนเองให้มีสุขภาพ
แข็งแรง ลดการเจ็บป่วย

ผู้สูงอายุร่วมกิจกรรม การ
พบปะพูดคุย เกิดกลุ่ม
ทางสังคม

เกิดการเปลี่ยนแปลงอย่างไร

เกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้
ในกลุ่มวัยเดียว และข้ามกลุ่มวัย
ข้ามบทบาททางสังคม

ทักษะด้านอาชีพ สามารถทำ
ให้เกิดรายได้เสริม ลดค่าใช้จ่าย
ของครอบครัว

Key actors	เทศบาลตำบลบางไผ่
งานเด่น	ทุนทางสังคมร่วมจัดเรียนรู้สำหรับผู้สูงอายุ
พื้นที่	เทศบาลตำบลบางไผ่ ป่าเช่า อำเภอบางมูลนาก จังหวัดพิจิตร
วิทยากร	นายจำนงค์ ยิ้มกล้า ตำแหน่งรองปลัดเทศบาลตำบลบางไผ่ เบอร์โทร ๐๘๙ - ๘๕๗๑๘๒๐

๑. ที่มาหรือฐานคิดของการดำเนินงาน

เขตพื้นที่ในความรับผิดชอบเทศบาลบางไผ่ ๓ หมู่บ้าน คือ หมู่ที่ ๒ ๔ และ ๕ ประชากรส่วนใหญ่จะกระจายกันอยู่ในหลายช่วงอายุตั้งแต่ เด็ก วัยรุ่น วัยทำงานและมีแนวโน้มประชากรผู้สูงอายุสูงขึ้นจนเป็นสังคมผู้สูงอายุโดยสมบูรณ์แล้วคือมีสัดส่วนผู้สูงอายุถึงร้อยละ ๒๕.๒๑(๓๙๒ คน) และยังมีกลุ่มเตรียมสูงอายุ (๕๐-๕๙ ปี) ถึงร้อยละ ๑๖.๕๓ ที่ผ่านมามีการจัดการดูแลผู้สูงอายุในพื้นที่ผ่านการทำงานขององค์กรหลัก ได้แก่ เทศบาล รพ.สต. ชมรมผู้สูงอายุ ท้องที่ ประชาชน ผู้เชี่ยวชาญ เป็นต้น มีการทำแผนร่วมกัน และออกแบบบริการที่สอดคล้องกับปัญหาและความต้องการครอบคลุมกลุ่มแข็งแรง ป่วย รวมถึงมิติด้านเศรษฐกิจ สังคม สภาวะแวดล้อม ที่สร้างผลกระทบต่อผู้สูงอายุและครอบครัว ช่วงปี พ.ศ. ๒๕๔๙-๒๕๕๐ ได้ทำประชาคม และจัดตั้งชมรมผู้สูงอายุ ให้มีการดำเนินกิจกรรมตรวจคัดกรอง ตรวจสุขภาพ ให้ความรู้ ออกกำลังกาย และจนเกิดชมรมออกกำลังกาย เช่น แอโรบิก รำไม้พอง ฮูลาฮูป ช่วงปี พ.ศ. ๒๕๕๖-๒๕๕๙ จัดให้แกนนำไปเรียนรู้พื้นที่ต้นแบบการดูแลผู้สูงอายุ ได้แนวทางการพัฒนากลไกสนับสนุนการดูแล เช่น การจัดตั้งกองทุนสวัสดิการสำหรับผู้สูงอายุ และเข้าร่วมเป็นเครือข่ายตำบลสภาวะ เสนอตัวขอรับทุนพัฒนาระบบการดูแลผู้สูงอายุ และได้จัดตั้งโรงเรียนผู้สูงอายุ มีกลไกคณะกรรมการบริหารโรงเรียน คณะทำงาน ครู และพัฒนาหลักสูตรการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง ในนาม “โรงเรียนผู้สูงวัยบางไผ่วิทยา” ขยายกลุ่มผู้สูงอายุที่สนใจไปในทุกหมู่บ้าน และกลุ่มเตรียมสูงอายุ(๕๐-๕๙ ปี)ให้เข้ามาเป็นอาสาสมัคร และผู้ร่วมเรียนรู้ ตามความสนใจและความพร้อม

๒. กลุ่มประชากรเป้าหมาย

๒.๑ ผู้สูงอายุที่เป็นผู้นำ แกนนำชุมชน กลุ่มผู้เตรียมสูงอายุ (๕๕-๕๙) จำนวน ๒๕๗ คน

๒.๒ กลุ่มผู้สูงอายุติดสังคม ติดบ้าน ในเขตเทศบาลตำบลบางไผ่ทั้งหมด ๓๙๒ คน และผู้สูงอายุในเขตพื้นที่ใกล้เคียง

๓. ผลที่ต้องการให้เกิดขึ้น

ให้ผู้สูงอายุได้รับการพัฒนาทักษะส่วนบุคคลที่เกี่ยวข้องกับการดูแลสุขภาพ ทักษะอาชีพ ทักษะทางสังคม เช่น การสื่อสาร เทคโนโลยี เป็นต้น และมีศักยภาพในการจัดการกับปัญหา และดูแลช่วยเหลือกันได้ กลุ่มเตรียมผู้สูงอายุ(๕๐-๕๙ ปี)ได้พัฒนาทักษะ เรียนรู้ และเตรียมความพร้อมเข้าสู่ผู้สูงอายุ เพิ่มจำนวนจิตอาสาที่มีศักยภาพในการดูแลช่วยเหลือ ผู้สูงอายุ เช่น ผู้นำ ผู้จัดการงาน ผู้ทรงคุณวุฒิ อาสาสมัครดูแล ประชาญ์ครู เป็นต้น

๔. ข้อมูลและเครื่องมือในการดำเนินงาน

ข้อมูลที่โรงเรียนผู้สูงวัยบางไผ่วิทยานำมาใช้ประกอบการจัดบริการ ได้แก่ ข้อมูลกลุ่มเตรียมสูงวัย ๕๕-๕๙ ปี และกลุ่มผู้สูงวัยอายุ ๖๐ ปีขึ้นไปในเขตเทศบาลตำบลบางไผ่และในเขตพื้นที่ใกล้เคียง จากข้อมูล TCNAP ข้อมูลผลการตรวจสุขภาพ การวิเคราะห์ความเสี่ยงโรคเรื้อรัง พฤติกรรมเสี่ยงข้อมูลโรคและการเจ็บป่วยจากรพ.สต. และข้อมูลจากการประชาคม ในส่วนของหลักสูตร การเรียน การสอน และการบริหารจัดการเพื่อให้สอดคล้องกับความต้องการของผู้สูงอายุ

๕. รูปธรรมงาน

มีงาน กิจกรรมภายใต้การจัดบริการแบบโรงเรียนผู้สูงอายุ ๒ ส่วน ได้แก่ จัดทำแผนการเรียนรู้รูปแบบโรงเรียนผู้สูงอายุแบบมีส่วนร่วม และจัดบริการตามแบบหลักสูตรที่กำหนด

๖. วิธีการดำเนินงาน

เทศบาลตำบลบางไผ่เป็นเจ้าภาพหลักร่วมกับโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลบางไผ่ กศน. อำเภอบางมูลนาก วัดบางไผ่แก้วมณีรัตน และ จิตอาสาผู้ทรงคุณวุฒิในพื้นที่ โดยแต่งตั้งคณะกรรมการอำนวยการ คณะทำงาน ครูผู้สอนหลัก และแผนเรียนรู้ตามอัธยาศัย

จัดการเรียนรู้ตามหลักสูตรสัปดาห์ละ ๑ ครั้ง คือ ทุกวันพุธ ตั้งแต่ ๐๘.๐๐ น. – ๑๕.๐๐ น. ณ โรงเรียนผู้สูงอายุบางไผ่วิทยา โดยจัดการเรียน การสอนในแต่ละรอบสัปดาห์เป็น ๕ หมวดวิชาหลัก ประกอบด้วย ธรรมะกับวิถีชีวิต สุขภาพกายและจิตใจ วิถีชีวิตวัฒนธรรม หน้าที่พลเมือง และวิชาเลือกตามอัธยาศัย ตามความต้องการของผู้สูงอายุ เช่น วิชาออกกำลังกาย จิตอาสา ทักษะอาชีพ สันทนาการ เป็นต้น มีผู้สอนแต่ละวิชามาจากหลายภาคส่วน เช่น วิชาสุขภาพกายและจิต จากรพ.สต. วิชาธรรมะกับวิถีชีวิตจากวัด และผู้ทรงคุณวุฒิที่มีความเชี่ยวชาญพิเศษ สับเปลี่ยนหมุนเวียนกันสอน

๗. ผลที่เกิดขึ้น (ผลผลิต ผลลัพธ์)

มีผู้สูงอายุเข้าเรียนรู้ในโรงเรียนจำนวน ๖๐ คน(๑๕.๓๑%) ผู้สูงอายุที่เป็นผู้ทรงคุณวุฒิ เป็นผู้สอน ๕ คน กลุ่มเตรียมผู้สูงอายุ ๑๐ คน ผู้มาเรียนมีทักษะดูแลตนเอง เข้าใจวิถีสูงวัย ความเชื่อมโยงที่เกิดขึ้น และการชะลอส่งเสริมสุขภาพด้วยตนเอง และทำให้ตำบลบางไผ่มีพื้นที่กิจกรรม แลกเปลี่ยนเรียนรู้พัฒนาผู้เรียน ผู้ร่วมให้ เห็นความสำคัญของการดูแลผู้สูงอายุ

๘. ผลกระทบที่เกิดขึ้น

ผลกระทบ ๕ มิติโครงสร้างพื้นฐานของชุมชน (๑) ด้านสุขภาพ การพัฒนาทักษะและศักยภาพการดูแลสุขภาพของผู้สูงอายุให้สามารถดูแลรักษาสุขภาพตนเองให้มีสุขภาพแข็งแรง ลดความเสี่ยงจากการเจ็บป่วย (๒) ด้านสภาวะแวดล้อม ผู้สูงอายุได้ร่วมกันทำกิจกรรม มีการพบปะพูดคุยระหว่างผู้สูงอายุด้วยตนเอง เกิดกลุ่มทางสังคม (๓) ด้านสังคม เกิดการเรียนรู้ แลกเปลี่ยนในกลุ่มวัยเดียว และข้ามกลุ่มวัย ข้ามบทบาททางสังคม ทำให้เกิดบทเรียนพัฒนางาน ต่อยอดงานอื่นได้ (๔) ด้านเศรษฐกิจ ทักษะด้านอาชีพ สามารถทำให้เกิดรายได้เสริม ลดค่าใช้จ่ายของครอบครัว

ประเด็น **สูงวัยสร้างเมือง ... ปฏิบัติการ ๕๐. ๕๓.**

องค์การบริหารส่วนตำบลคอรั่ม อำเภอพิชัย จังหวัดอุตรดิตถ์

ท้องถิ่น + ประชาชน

**ท้องถิ่นร่วมกับประชาชนจัดการเรียนรู้
ในโรงเรียนและระคมเงินดูแลสุขภาพที่บ้าน**

๕ วิชาหลัก

- ๑) วิชาธรรมะนำชีวิต สอนโดยพระจากวัดในพื้นที่ตำบลคอรั่ม
- ๒) วิชาสุขภาพดีวิถีชุมชน สอนโดยเจ้าหน้าที่จากรพ.สต.
- ๓) วิชาวิถีชีวิต และวัฒนธรรมพื้นบ้าน ภูมิปัญญาเกือกกลิ้งคัม (เศรษฐกิจพอเพียง) สอนโดยประชาชน แกนนำกลุ่มทางสังคม ด้านเกษตรปลอดภัย เจ้าหน้าที่อบต. กองการเกษตร
- ๔) วิชาหน้าที่พลเมือง (จิตอาสา) สอนโดย แกนนำผู้สูงอายุ เจ้าหน้าที่ส่วนศึกษา

๓ วิชาเลือก

- ๑) วิชาศิลปะบำบัด สอนโดยกองการศึกษา
- ๒) ดนตรีบำบัด สอนโดยเจ้าหน้าที่กองสวัสดิการ
- ๓) ทันโลกก้าวไกล สอนโดยนิตกร

คนคอรั่ม ๙,๓๕๕ คน

๒,๕๙๒ ครีวเรือน

ท้องถิ่น

**โรงเรียนลำคนวนวัยใส
สูงวัยสร้างเมือง**

ผู้สูงอายุ ๑,๗๘๖ คน
๑๙.๑๐%

กลุ่มเตรียม
(๕๐-๕๙ ปี)
๑,๒๙๒ คน
๑๓.๘๐%

พิการ
๑๑๖ คน
๖.๕๐%

ผู้สูงอายุที่เป็น
ผู้นำ แกนนำ ผู้สอน **๒๐ คน**

แต่งตั้ง คณะกรรมการ ที่ทำงาน

- ทำหลักสูตร
- กำหนดปฏิทินการเรียน
- มอบหมายผู้สอน (จนท. อบต. พระ เจ้าหน้าที่สาธารณสุข ประชาชน แกนนำกลุ่มทางสังคมด้านเกษตรปลอดภัย)

ทำจิตอาสา

- ทำกิจกรรมอาสา เช่น การเยี่ยมดูแลผู้ป่วย ตัดบ้าน ตัดเตียง ระยะท้ายในชุมชน และร่วมกันพัฒนา ปรับปรุงสภาพแวดล้อม บ้านผู้สูงอายุที่ขาดแคลน และทำความสะอาด วัด ศพด. ที่สาธารณะ

โครงสร้างหลักสูตร การเรียนการสอน

- จัดการเรียนรู้อุทกวันพฤหัสบดี
- เตรียมความพร้อมก่อนเข้าวิชาเรียน การเคารพธงชาติ สวดมนต์ไหว้พระ นั่งสมาธิ ออกกำลังกาย ร้องเพลงมาร์ชโรงเรียน ๓ เพลง

จัดตั้งกองทุน ลำคนวนวัยใส

- ระดมเงินบริจาคตามกำลัง และศรัทธาของผู้สูงอายุที่มาโรงเรียน
- ขายขยะรีไซเคิลที่ผู้สูงอายุนำมาจากบ้านสมทบกองทุน

๓ วิชาเลือก

- มีผู้สูงอายุเข้าร่วมเรียนรู้ในหลักสูตรจำนวน ๑๕๐ คน มีศักยภาพในการประเมิน และดูแลตนเองด้านสุขภาพ
- มีกองทุนในการดูแลกัน เมื่อเจ็บป่วย เมื่อเสียชีวิต
- มีงานอาสา ที่เกิดประโยชน์กับพื้นที่สาธารณะในตำบล รวมถึงการเสริมความสามัคคี เกิดคนนำ คนพาทำใหม่ที่เป็นผู้สูงอายุ

เกิดการเปลี่ยนแปลงอย่างไร

- สุขภาพแข็งแรง กระฉับกระเฉง ลดความเสี่ยงจากการเจ็บป่วย ลดระยะเวลาการพึ่งพาผู้อื่น มีอายุยืนยาว
- ช่วยให้คลายเหงาจากการพบปะกลุ่มเพื่อนและสร้างความรู้สึก และตระหนักในคุณค่าของตนเองมีมุมมองเชิงบวกต่อตนเอง
- มีความสัมพันธ์ที่ดีกับคนวัยเดียวกันและคนต่างวัยได้รับการยอมรับในฐานะสมาชิกของกลุ่ม

Key actors	องค์การบริหารส่วนตำบลคอรัม
งานเด่น	ท้องถิ่นร่วมกับปราชญ์จัดการเรียนรู้ในโรงเรียนและระดมเงินดูแลสุขภาพที่บ้าน
พื้นที่	องค์การบริหารส่วนตำบลคอรัม อำเภอพิชัย จังหวัดอุตรดิตถ์
วิทยากร	นางนัยนา ศรีเลิศ ตำแหน่งผู้อำนวยการกองสวัสดิการสังคม เบอร์โทร ๐๖๕-๘๖๔๕๑๖๓

๑. ที่มาหรือฐานคิดของการดำเนินงาน

ตำบลคอรัมมีประชากร ๙,๓๕๔ คนจำนวน ๒,๔๙๒ ครัวเรือน เป็นประชากรผู้สูงอายุ ๑,๗๘๖(๑๙.๑%) คน แนวโน้มเข้าใกล้สังคมผู้สูงอายุแบบสมบูรณ์ เนื่องจากสัดส่วนประชากรกลุ่มเตรียม(๕๐-๕๙ ปี) ๑,๒๙๒ (๑๓.๘%) คน สภาพปัญหาของผู้สูงอายุส่วนใหญ่เป็นปัญหาด้านสุขภาพ ป่วยเรื้อรัง อยู่บ้านกับบุตรหลาน อยู่คนเดียว และอยู่กันเฉพาะกับผู้สูงอายุด้วยกัน เป็นผู้ติดบ้าน ติดเตียง จำนวนกว่า ๔๐ คน และ มีความพิการจำนวน ๑๑๖ คน อดบ.ต้องช่วยเหลือ ปรับบ้าน ทางเดิน ห้องน้ำถึง ๑๑ หลัง และกลุ่มที่กล่าวมาต้องมีผู้ให้การดูแลทั้งแบบบางเวลา และตลอดเวลา ทุนทางสังคม และศักยภาพในการดูแลผู้สูงอายุ ได้แก่ ประชาชน ถ่ายทอดภูมิปัญญา กลุ่มผู้สูงอายุ อสม. care givers รพ.สต. กองทุนสุขภาพตำบล เป็นต้น ปี พ.ศ. ๒๕๕๗ ส่วนสวัสดิการสังคมองค์การบริหารส่วนตำบลคอรัม ร่วมกับคณะทำงานส่วนราชการในองค์การบริหารส่วนตำบลคอรัม เจ้าคณะจังหวัด ผู้อำนวยการโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล ร่วมจัดทำหลักสูตรการเรียนการสอนโรงเรียนผู้สูงอายุคนคอรัมขึ้น เพื่อเป็นพื้นที่สร้างสรรค์ สำหรับการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ การพัฒนาทักษะ การศึกษาตามอัธยาศัยสำหรับผู้สูงอายุตามหลักสูตรที่กำหนด ซึ่งต้องเป็นกิจกรรมที่ผู้สูงอายุสนใจ และจำเป็นต่อการดำเนินชีวิต ช่วยเพิ่มพูนความรู้ ทักษะชีวิตที่จำเป็น โดยวิทยากรจิตอาสา ผู้ทรงคุณวุฒิในพื้นที่ ประชาชนชาวบ้านและในขณะเดียวกันก็เป็นพื้นที่ที่ผู้สูงอายุได้แสดงภาวะผู้นำ การอาสา ในการดูแลช่วยเหลือเพื่อนในชุมชน

๒. กลุ่มประชากรเป้าหมาย

- ๒.๑ ผู้สูงอายุที่ไปมาได้ ๑,๗๔๖ คนที่สนใจเข้าร่วม
- ๒.๒ เจ็บป่วยติดบ้าน ติดเตียง ๔๐ คน
- ๒.๓ มีความพิการ ๑๑๖ คน
- ๒.๔ ผู้สูงอายุที่เป็นผู้นำ แกนนำ ผู้สอนในโรงเรียนผู้สูงอายุ ๒๐ คน

๓. ผลที่ต้องการให้เกิดขึ้น

ผู้เข้าร่วมเรียนรู้ในกิจกรรมของโรงเรียนมีทักษะและความรู้ในด้านต่างๆสามารถดูแลสุขภาพ และจัดการตนเองได้ สามารถถ่ายทอดแนวคิดทางศาสนา การดูแลสุขภาพ วิธีชีวิต วัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่น และนำไปใช้เพื่อดูแลตนเอง และผู้สูงอายุติดเตียง ติดบ้าน พิการ มีคนช่วยเหลือดูแล รวมถึงผู้ที่ประสบภาวะทุพขยยาก ลำบากมีคนดูแล ช่วยปรับบ้าน จัดบ้าน

๔. ข้อมูลและเครื่องมือในการดำเนินงาน

- ๔.๑ หลักสูตรเรียนรู้ที่ได้จากกระบวนการออกแบบแบบมีส่วนร่วมของเจ้าหน้าที่ท้องถิ่น ประชาชน และกลุ่ม องค์กร หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง
- ๔.๒ ข้อมูลผู้สูงอายุที่ไปมาได้ ป่วย ติดบ้าน ติดเตียง จากฐานข้อมูลตำบล ข้อมูลบริการของรพ.สต.และ ข้อมูลความเชี่ยวชาญของครูจิตอาสา

๕. รูปธรรมงาน

รูปธรรมงานเด่น คือการออกแบบหลักสูตรการเรียนรู้อาสาสมัครสำหรับผู้สูงอายุแบบมีส่วนร่วม ระดมเงินจากสมาชิกตั้งเป็นกองทุนลำดวนวัยใส ใช้เพื่อเป็นทุนทำกิจกรรมจิตอาสา ซึ่งดำเนินการ ๒ ส่วน คือ อาสาเยี่ยมดูแลเพื่อนที่บ้าน และจิตอาสาทำความสะอาดส้วมที่สาธารณะ

๖. วิธีการดำเนินงาน

การจัดการเรียนการสอนตามหลักสูตรโรงเรียนผู้สูงอายุ มีการแต่งตั้งคณะกรรมการ และคณะทำงาน ตามความเหมาะสม หรือบทบาท หรือความเชี่ยวชาญ ได้แก่ คณะผู้บริหารอบต. เจ้าหน้าที่อบต. วัด โรงเรียน รพ.สต. เป็นต้น คณะทำงานจะร่วมกันจัดทำโครงสร้างหลักสูตรการเรียนการสอน รวมถึงกำหนดระยะเวลา ดำเนินงาน และการประชาสัมพันธ์โครงการผ่านชมรมผู้สูงอายุตำบลคอรั่ม ที่ประชุมประจำเดือนระดับตำบล หอกระจายข่าวประจำหมู่บ้าน และประจำตำบลคอรั่ม วิทยุชุมชนวัดขวางชัยภูมิ ตำบลคอรั่ม จัดการเรียนการสอนตามโครงสร้างหลักสูตรทุกวันพฤหัสบดี เวลา ระหว่างเวลา ๐๘.๐๐-๑๕.๐๐ น. โดยมีกิจกรรมเตรียมความพร้อมก่อนเข้าวิชาเรียน ได้แก่ การเคารพธงชาติ สวดมนต์ไหว้พระ นั่งสมาธิ ออกกำลังกาย มาร์ชโรงเรียน ๓ เพลง กำหนดวิชาเรียนเป็นกิจกรรมครอบคลุม ๔ วิชาหลัก ได้แก่ ๑) วิชาธรรมะนำชีวิต สอนโดยพระจากวัดในพื้นที่ตำบลคอรั่ม ๒) วิชาสุขภาพดีวิถีชุมชน สอนโดยเจ้าหน้าที่จากรพ.สต. ๓) วิชาวิถีชีวิต และวัฒนธรรมพื้นบ้าน ภูมิปัญญาเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อม (เศรษฐกิจพอเพียง) สอนโดยปราชญ์ แกนนำกลุ่มทางสังคมด้านเกษตรปลอดภัย เจ้าหน้าที่ อบต.กองการเกษตร ๔) วิชาหน้าที่พลเมือง (จิตอาสา) สอนโดยแกนนำผู้สูงอายุ เจ้าหน้าที่ส่วนศึกษา เป็นต้น และ ๓ วิชาเลือก ได้แก่ ๑) วิชาศิลปะบำบัด สอนโดยกองการศึกษา ๒) ดนตรีบำบัด สอนโดยเจ้าหน้าที่กองสวัสดิการ และ ๓) ทานโลกก้าวไกล สอนโดยนิติกร

จัดตั้งกองทุนลำดวนวัยใส ในวันที่จัดการเรียนการสอน ขอระดมเงินบริจาคตามกำลัง และศรัทธาของผู้สูงอายุเพื่อตั้งเป็นกองทุน รัชชชะริโซเคิลที่ผู้สูงอายุนำมาจากบ้าน รวมถึงขะที่กองสาธารณสุขและสิ่งแวดล้อมคัดแยกก่อนเข้าเตาเผา ขายนำเงินที่ได้สมทบกองทุนเพื่อเป็นทุนในการทำกิจกรรมอาสา ๒ ส่วน ได้แก่ ๑) การเยี่ยมผู้ป่วย ดิดบ้าน ดิดเตียง ระยะเวลาในชุมชน โดยแกนนำผู้สูงอายุจะแบ่งทีมกันตามหมู่บ้าน รวมกันไปเยี่ยมบ้านผู้สูงอายุ ดิดบ้าน ดิดเตียง พิกการ เพื่อช่วยเหลือปรับบ้าน ทำความสะอาด จัดของเยี่ยม และ ๒) ร่วมกันพัฒนา ปรับปรุงสภาพแวดล้อมที่บ้านผู้สูงอายุที่ขาดแคลน และทำความสะอาด วัด ศพด. ที่สาธารณะ เป็นต้น

๗. ผลที่เกิดขึ้น (ผลผลิต ผลลัพธ์)

มีผู้สูงอายุเข้าร่วมเรียนรู้ในหลักสูตรจำนวน ๑๔๐ คน มีศักยภาพในการประเมิน และดูแลตนเองด้านสุขภาพ มีกองทุนในการดูแลกัน เมื่อเจ็บป่วย เมื่อเสียชีวิต จากการรวมเงินของผู้สูงอายุที่เป็นสมาชิกโรงเรียน และสมทบจากการขายขยะของอบต. ปัจจุบันมีเงินกองทุน ๑ แสนบาท ผู้สูงอายุ ดิดบ้าน ดิดเตียง ระยะเวลาได้รับการดูแล ๔๐ คน ปรับบ้าน จัดบ้านให้คนพิการ ผู้สูงอายุ พิกการ ยากจน ๑๑ หลัง มังงานอาสา ที่เกิดประโยชน์กับพื้นที่สาธารณะในตำบล รวมถึงการเสริมความสามัคคี เกิดคนนำ คนพาทำใหม่ที่เป็นผู้สูงอายุ ดำเนินการ ๓ วัดในเขตพื้นที่ รวมถึงแหล่งน้ำที่สาธารณะในชุมชน

๘. ผลกระทบที่เกิดขึ้น

ผลกระทบต่อโครงสร้างพื้นฐานชุมชน ๕ มิติ ได้แก่ ๑) ด้านสุขภาพ ผู้สูงอายุได้รับการบริการสุขภาพ มีศักยภาพในการจัดการตนเอง คนที่ต้องการความช่วยเหลือมีคนดูแล ประสาน สนับสนุนให้ครอบครัวจัดการตนเอง ๒) ด้านสังคม มีการช่วยเหลือเกื้อกูล การทำงานข้ามกลุ่ม เรียนรู้ได้ทุกวัย ๓) ด้านสภาพแวดล้อม มีการจัดการสภาพแวดล้อมในบ้านที่เป็นปัญหาและความต้องการของผู้สูงอายุ สภาพแวดล้อมนอกบ้าน หรือที่สาธารณะในชุมชน รวมถึงการจัดการขยะแบบแปลงเป็นเงินขยายเป้าหมายที่ต้อง เปลี่ยนเป็นกองทุนช่วยเหลือดูแลกัน

องค์การบริหารส่วนตำบลแม่ปะ อำเภอแม่สอด จังหวัดตาก

เรียนทุกคน เรียนทุกหมู่ เรียนทุกวัน

สูงวัยเมืองแม่ปะ

๓ ชั้นปี

- ๑) หลักสูตรขั้นต้น (Basic) เน้นการเรียนการสอนในระดับพื้นฐานทั่วไปมีเป้าหมายให้ "รู้จริง"
- ๒) หลักสูตรขั้นกลาง (Intermediate) เป็นการศึกษาเชิงลึกซึ่งเป็นการฝึก ปฏิบัติจริง มีเป้าหมาย "รู้จริง ปฏิบัติได้"
- ๓) หลักสูตรขั้นสูง (Advanced) เป็นการศึกษาวิเคราะห์

ช่วยเหลือ

ชุมชน

เทือกกุล

ทั่วถึง

๖ โรงเรียน

- ๑. โรงเรียนผู้สูงอายุบ้านแม่ปะเหนือ
- ๒. โรงเรียนผู้สูงอายุบ้านแม่ปะกลาง
- ๓. โรงเรียนผู้สูงอายุบ้านแม่ปะใต้
- ๔. โรงเรียนผู้สูงอายุบ้านห้วยกระโหลก
- ๕. โรงเรียนผู้สูงอายุบ้านหนองบัว
- ๖. โรงเรียนผู้สูงอายุบ้านรวมใจพัฒนา

ประชากรแม่ปะ ๑๕,๘๗๖ คน

๘,๕๗๑ คน ครัวเรือน

ผู้สูงอายุที่เป็น

ผู้สูงวัย ๒๐๒๐ คน
๑๒.๗๒%

ผู้นำ แกนนำ ผู้สอน
๓๐

กลุ่มเตรียม

(๕๐-๕๙ ปี) ผู้สูงอายุที่มีความพิการ
๑,๘๓๓ คน ๒๘๐ คน
๑๑.๕๕% ๑.๗๖%
คน

โครงสร้างหลักสูตร

- (๑) วิชาแนวคิดทางศาสนา
- (๒) วิชาการดูแลสุขภาพผู้สูงอายุ
- (๓) วิชาวิถีชีวิต วัฒนธรรม ภูมิปัญญาท้องถิ่น
- (๔) วิชาตามอัธยาศัย

กระบวนการจัดตั้ง

- การสำรวจ และทำความเข้าใจกับผู้สูงอายุ
- การคัดเลือก และแต่งตั้งคณะทำงานขับเคลื่อนการดำเนินงานโรงเรียนผู้สูงอายุ
- การจัดทำแผนการดำเนินงานและการออกแบบหลักสูตร
- การจัดตั้งโรงเรียนผู้สูงอายุและขับเคลื่อนการดำเนินงาน
- การติดตามและประเมินผลการดำเนินงาน

พัฒนาจิตอาสา

แกนนำจำนวน ๓๐ คน เพื่อช่วยเสริมความเข้มแข็งให้การดำเนินการโรงเรียนผู้สูงอายุ ซึ่งคุณครูจิตอาสาจะเป็นผู้ที่มีความรู้ความสามารถได้รับการยอมรับจากคนในชุมชน เช่น ครู ช่างราชการ หัวหน้าหน่วยงานเจ้าของธุรกิจที่ประสบความสำเร็จ เป็นต้น

ผลที่ต้องการ

- เพิ่มจำนวนครูอาสา ผู้นำ แกนนำ
- ผู้สูงอายุเข้าถึงบริการ มีพื้นที่รวมกลุ่มทำกิจกรรมที่ครอบคลุมทุกพื้นที่
- โรงเรียนผู้สูงอายุเป็นแหล่งเรียนรู้ พัฒนาศักยภาพผู้สูงอายุให้สามารถดูแลจัดการตนเองได้

ประโยชน์ที่ได้รับ

- ผู้สูงอายุได้รับการพัฒนาศักยภาพให้ดูแลตนเองได้ จำนวน ๓๕๐ คน เช่น การออกกำลังกาย อาหาร ประเมินความผิดปกติ หรือเจ็บป่วย
- เสริมสร้างความเข้มแข็งให้กับองค์กรผู้สูงอายุในตำบล ๑,๕๕๓ คน
- นำใช้ศักยภาพในการจัดกิจกรรมในชุมชน เช่น ความสามารถทางด้านคนตรี การประกอบอาหาร งานฝีมือ ภาษา หรือ มีทักษะในงานด้านอื่นๆ ให้นำเอาความรู้ความชำนาญที่มีอยู่นั้นไปถ่ายทอด ช่วยสอน ช่วยฝึกหัดเด็กหรือผู้ที่สนใจในชุมชน

ผลกระทบที่เกิดขึ้น

- การรวมกลุ่มกิจกรรม ค่อยออกงานโรงเรียน เช่น กลุ่มจิตอาสา กลุ่มออกกำลังกาย
- การส่งเสริมสุขภาพ ตรวจสอบตรวจสุขภาพ และติดตามตรวจความผิดปกติเสมอ รวมถึงการพัฒนาทักษะส่วนบุคคลในการจัดการสุขภาพ
- การส่งเสริมเศรษฐกิจ สร้างอาชีพยามว่าง ให้กับผู้สูงอายุ

Key actors	องค์การบริหารส่วนตำบลแม่ปะ
งานเด่น	โรงเรียนผู้สูงอายุ เรียนทุกวัน เรียนทุกหมู่บ้าน เรียนทุกคนที่ต้องการ
พื้นที่	องค์การบริหารส่วนตำบลแม่ปะ อำเภอแม่สอด จังหวัดตาก
วิทยากร	นายมานพ ยะเขี้ยว ตำแหน่งนายกองค์การบริหารส่วนตำบลแม่ปะ เบอร์โทรศัพท์ ๐๘๖-๒๐๔-๘๘๘๐

๑. ที่มาหรือฐานคิดของการดำเนินงาน

พื้นที่รับผิดชอบอบต.แม่ปะจำนวน ๑๑ หมู่บ้าน ประชากร ๑๕,๘๗๖ คนเป็นผู้สูงอายุ ๒,๐๒๐(๑๒.๗๒%) คน ช่วยเหลือตัวเอง ไปมาได้ ร้อยละ ๔๕.๒๒ ติดบ้าน ติดเตียงต้องมีคนช่วยเหลือ ๔๐ คน(๒.๖๒%) สภาพการอยู่อาศัยพบว่ามากกว่าครึ่ง เป็นผู้สูงอายุอยู่กับผู้สูงอายุ และผู้สูงอายุอยู่คนเดียว เจ็บป่วยเรื้อรังต้องติดตามภาวะสุขภาพ และรับบริการสม่ำเสมอ ๗๘๒ คน(๕๑.๒๕%) ที่ผ่านมาในพื้นที่มีการจัดกิจกรรมเพื่อแก้ปัญหา เช่น รวมกลุ่มจิตอาสาดูแลกัน ออกกำลังกาย กองทุนสวัสดิการช่วยเหลือเมื่อป่วย ตาย กลุ่ม อสม. ให้การดูแล ประสานเมื่อป่วย มีศูนย์ฟื้นฟูสภาพคนพิการช่วยฟื้นฟูสภาพผู้ที่มีปัญหาสุขภาพโดยไม่มีค่าใช้จ่าย เนื่องจากในพื้นที่มีประชากรแฝง เช่น ประชากรสัญชาติพม่า ชนเผ่า มีจำนวนมากเกิดผลกระทบด้านการเข้าถึงบริการ เนื่องจากจำนวนผู้สูงอายุที่อาศัยอยู่จริงจึงสูงกว่าประชากรตามการสำรวจเกือบเท่าตัว บริการสาธารณะที่จัดโดยอปท. จึงต้องปรับรูปแบบให้คนในพื้นที่เข้าถึงง่าย ครอบคลุมทุกพื้นที่ ประกอบกับกลุ่มแกนนำผู้สูงอายุได้ไปเรียนรู้กับพื้นที่ต้นแบบ จึงร่วมกันทบทวนสถานการณ์ที่เกี่ยวข้องกับผู้สูงอายุโดยการทำประชาคม จัดทำแผนงาน และออกแบบการดำเนินงานที่เกี่ยวข้องกับผู้สูงอายุโดยมีผู้แทนผู้สูงอายุครบทุกหมู่บ้าน กำหนด ผู้ใหญ่บ้าน ร่วมให้ข้อคิดเห็นและหาข้อตกลงในรูปแบบการจัดกิจกรรมที่เอื้อต่อผู้สูงอายุ ซึ่งในปี พ.ศ. ๒๕๕๖ ได้ทำข้อตกลงเปิดบริการผู้สูงอายุในรูปแบบโรงเรียน โดยกำหนดให้ผู้บริหารอบต.แม่ปะเป็นคณะกรรมการ และบริหารจัดการทั้งหลักสูตรการเรียนการสอน วิทยากร และงบประมาณ ต่อมาได้ปรับคณะกรรมการเป็นรูปแบบคณะกรรมการนักเรียน ได้กำหนด กฎ ระเบียบของโรงเรียน เช่น การแต่งกาย การลา และการประเมินผลการเรียน ขณะนั้นมีผู้สนใจเข้าเรียน ๒๒๐ คนจาก ๑๑ หมู่บ้าน เมื่อการเรียนรู้นี้เป็นที่สนใจของผู้สูงอายุจึงมีการขยายไปยังกลุ่มหมู่บ้านเพื่อให้ผู้สูงอายุเดินทางง่าย สะดวก ปลอดภัย จนในปัจจุบันมีหลักสูตรเรียนรู้ ๓ หลักสูตร เปิดดำเนินการ ๖ โรงเรียน จัดการเรียนการสอนสัปดาห์ละ ๑ วัน มีเป้าหมายให้ผู้สูงอายุเข้าถึงครอบคลุมทุกหมู่บ้าน

๒. กลุ่มประชากรเป้าหมาย

๒.๑ ผู้สูงอายุ ไปมาได้ ๑,๔๕๓ คน

๒.๒ ครูจิตอาสา เป็นปราชญ์ ผู้เชี่ยวชาญ ช่างราชการบำนาญ ๓๐ คนร่วมดำเนินการ

๓. ผลที่ต้องการให้เกิดขึ้น

โรงเรียนผู้สูงอายุเป็นแหล่งเรียนรู้ พัฒนาศักยภาพผู้สูงอายุให้สามารถดูแลจัดการตนเองได้ เข้าถึงบริการสุขภาพ บริการทางสังคม มีพื้นที่รวมกลุ่มทำกิจกรรมที่ครอบคลุมทุกพื้นที่ และเพิ่มจำนวนครูอาสา ผู้นำ แกนนำ

๔. ข้อมูลและเครื่องมือในการดำเนินงาน

๔.๑ หลักสูตรเรียนรู้ที่ได้จากกระบวนการออกแบบแบบมีส่วนร่วม และปรับปรุงตามความต้องการของผู้สูงอายุ

๔.๒ ข้อมูลผู้สูงอายุที่ไปมาได้ทั้ง ๑๑ หมู่บ้าน และครูจิตอาสาที่ร่วมเป็นผู้สอน

๔.๓ ข้อมูลทุนทางสังคมที่มีศักยภาพ ความเชี่ยวชาญเฉพาะ สนับสนุนการเรียนการสอนในโรงเรียนทั้ง

๖ แห่งในตำบลแม่ปะ

๕. รูปธรรมงาน

ประกอบด้วย กระบวนการทำงาน ๓ ระยะ ได้แก่ ๑) การดำเนินงานก่อนการก่อตั้งโรงเรียนผู้สูงอายุ ซึ่งเป็นที่มาของการพัฒนาหลักสูตรที่ต่อเนื่อง และครอบคลุมความต้องการของผู้สูงอายุ ๒) การจัดกิจกรรมการเรียน การสอนตามหลักสูตรโรงเรียนผู้สูงอายุ ซึ่งเป็นการเรียนรู้ด้วย ๓ หลักการ คือ เรียนพื้นฐาน เรียนตามความชอบ หรือตามอัธยาศัย และ เรียนรู้ขั้นสูง และ ๓) การพัฒนาครุจิตอาสา แกนนำในโรงเรียน

๖. วิธีการดำเนินงาน

ระยะก่อนจัดตั้งโรงเรียนผู้สูงอายุ มีการดำเนินการตามขั้นตอนดังนี้ ๑) การสำรวจ และทำความเข้าใจกับผู้สูงอายุ เพื่อชี้แจงวัตถุประสงค์และความสำคัญของการดำเนินการ อีกทั้งเพื่อรับฟังความเห็นของผู้สูงอายุ เพื่อปรับรูปแบบการดำเนินงานให้เหมาะสมกับบริบทและความต้องการ ๒) คัดเลือก และแต่งตั้งคณะทำงาน ขับเคลื่อนการดำเนินงานโรงเรียนผู้สูงอายุ โดยการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้อง ๓) ทำให้การประสานงานและบูรณาการงานร่วมกันได้อย่างลงตัว และบรรลุตามเป้าหมายที่วางไว้ ๔) การจัดทำแผนการดำเนินงานและการออกแบบหลักสูตร เพื่อเป็นกรอบในการขับเคลื่อนงานให้อย่างมีประสิทธิภาพและมีทิศทางที่ชัดเจน ๕) จัดตั้งโรงเรียนผู้สูงอายุและขับเคลื่อนการดำเนินงาน ตามแผนงานที่ได้วางแผนไว้ พร้อมทั้งแผนงาน โครงการ การติดตามและประเมินผลการดำเนินงาน เพื่อปรับปรุงแก้ไขการดำเนินงานให้ดียิ่งขึ้น และตอบสนองความต้องการของผู้สูงอายุ

ระยะพัฒนาการจัดกิจกรรมโรงเรียนตามหลักสูตร โดยแบ่งหลักสูตรการเรียนรู้เป็น ๓ ระดับ คือ ๑) หลักสูตรขั้นต้น (Basic) เน้นการเรียนการสอนในระดับพื้นฐานทั่วไปไม่มีเป้าหมายให้ “รู้จริง” ได้แก่ วิชา แนวคิดทางศาสนา วิชาการดูแลสุขภาพผู้สูงอายุ วิชาวิถีชีวิต วัฒนธรรม ภูมิปัญญาท้องถิ่น และ วิชาตามอัธยาศัย ๒) หลักสูตรชั้นกลาง (Intermediate) เป็นการศึกษาเชิงลึก ซึ่งเป็นการฝึกปฏิบัติจริง มีเป้าหมาย “รู้จริง ปฏิบัติได้” และ หลักสูตรขั้นสูง (Advanced) เป็นการศึกษาวิเคราะห์ เช่น การศึกษาดูงาน และนำมาออกแบบงานเพื่อให้สามารถนำประสบการณ์มาต่อยอด เพิ่มเติมถ่ายทอดได้ ปัจจุบันจัดการเรียนการสอน ๖ โรงเรียน จัดการเรียนการสอนเป็นสัปดาห์ละ ๑ วัน ช่วงเวลา ๐๙.๐๐-๑๒.๐๐ น. โดยใช้วิธีการจับกลุ่มบ้าน

สนับสนุนให้มีการพัฒนาครุจิตอาสา แกนนำในโรงเรียน เพื่อช่วยเสริมความเข้มแข็งให้การดำเนินการโรงเรียนผู้สูงอายุ ซึ่งคุณครุจิตอาสาจะเป็นผู้ที่มีความรู้ความสามารถ ได้รับการยอมรับจากคนในชุมชน เช่น ครู ช่างราชการ หัวหน้าหน่วยงาน เจ้าของธุรกิจที่ประสบความสำเร็จ เป็นต้น ที่มีความเป็นจิตอาสาเข้ามาช่วยสอนหรือพูดคุยสร้างการเรียนรู้ให้กับผู้สูงอายุในโรงเรียนโดยไม่ได้มุ่งหวังสิ่งใดตอบแทน แต่ต้องการใช้

๗. ผลที่เกิดขึ้น (ผลผลิต ผลลัพธ์)

ผู้สูงอายุได้รับการพัฒนาศักยภาพให้ดูแลตนเองได้ เช่น การออกกำลังกาย อาหาร ประเมินความผิดปกติ หรือเจ็บป่วย เสริมสร้างความเข้มแข็งให้กับองค์กรผู้สูงอายุในตำบล นำใช้ศักยภาพในการจัดกิจกรรมในชุมชน เช่น ความสามารถทางด้านดนตรี การประกอบอาหาร งานฝีมือ ภาษา หรือ มีทักษะในงานด้านอื่นๆ และสามารถให้นำเอาความรู้ ความชำนาญที่มีอยู่นั้นไปถ่ายทอด ช่วยสอน ช่วยฝึกหัดเด็กหรือผู้ที่สนใจในชุมชน

๘. ผลกระทบที่เกิดขึ้น

ผลกระทบ ๕ โครงสร้างพื้นฐานในชุมชน ๑) ด้านสังคม มีการรวมกลุ่มกิจกรรม ต่อยอดงานโรงเรียน เช่น กลุ่มจิตอาสา กลุ่มออกกำลังกาย ๒) ด้านสุขภาพ ได้รับการส่งเสริมสุขภาพ ตรวจคัดกรอง ดูแลสุขภาพ และติดตามตรวจตามนัดสม่ำเสมอ รวมถึงการพัฒนาทักษะส่วนบุคคลในการจัดการสุขภาพ

ประเด็น

สูงวัยสร้างเมือง... ปฏิบัติการ ๕๐. ๕๓.

องค์การบริหารส่วนตำบลอุทัยเก่า

ตำบลอุทัยเก่า อำเภอหนองฉาง จังหวัดอุทัยธานี

ชมรมคือโรงเรียนผู้สูงอายุ ดูแลสุขภาพผู้สูงวัย

ผู้สูงอายุ ๑ ใน ๑๐
อาศัยอยู่เพียงลำพัง

ป่วยเรื้อรังอย่างน้อย ๑ โรค ๕๓๓ คน

ร้อยละ ๗๒.๙๕

ผู้สูงอายุ ๗๙๑ คน

ร้อยละ ๓๑.๒๑

ตำบลอุทัยเก่า ๑๐ หมู่บ้าน

ประชากรทั้งสิ้น ๒,๕๓๕ คน

ชมรม=โรงเรียนผู้สูงอายุดูแลสุขภาพ

-รำไม้พลอง
-รำมวยจีน

มีอะไร

เปลี่ยนแปลงบ้าง

ผลที่เกิดขึ้น

ผู้สูงอายุมีความสุขทั้งกาย
และจิตใจ มีคุณค่า มีศักดิ์ศรี
พึ่งตนเองได้

ผู้สูงอายุที่เป็นสมาชิก
ชมรมจำนวน ๑๒๐ คน

ผู้สูงอายุมีส่วนร่วม
กับชุมชนอย่างต่อเนื่อง

ผู้ป่วยติดเตียง ติดบ้าน
จำนวน ๕๒ คน มีคนดูแล
ช่วยเหลือ

ผู้สูงอายุมีพื้นที่สร้างสรรค์
ในการทำกิจกรรม และ
เกิดความกล้าแสดงออก
รวมทั้งการสร้างการดูแล
ช่วยเหลือกัน

สามารถดูแลสุขภาพและ
จัดการตัวเองได้ และสามารถ
ให้การดูแล ช่วยเหลือผู้อื่น

การส่งเสริมอาชีพทำให้
เกิดรายได้ในครอบครัวและ
การลดค่าใช้จ่ายของครอบครัว

Key actors	องค์การบริหารส่วนตำบลอุทัยเก่า
งานเด่น	ชมรมคือโรงเรียนดูแลสุขภาพผู้สูงอายุ
พื้นที่	องค์การบริหารส่วนตำบลอุทัยเก่า อำเภอหนองฉาง จังหวัดอุทัยธานี
วิทยากร	นายยุทธพงษ์ ศรีสรรพ์ ตำแหน่ง นักพัฒนาชุมชนชำนาญการ เบอร์โทร ๐๙๘-๗๔๔๔๘๖๗

๑. ที่มาหรือฐานคิดของการดำเนินงาน

สถานการณ์ผู้สูงอายุในพื้นที่ตำบลอุทัยเก่า ๑๐ หมู่บ้านประชากรทั้งสิ้น ๒,๕๓๔ คนมีจำนวนผู้สูงอายุ ๗๙๑ คน (๓๑.๒๑%) ป่วยเรื้อรังอย่างน้อย ๑ โรค ๕๓๓ คน (๗๒.๔๕%) ส่วนใหญ่อาศัยอยู่กับลูกหลานมี ๑ ใน ๑๐ ที่อาศัยอยู่เพียงลำพัง หรืออยู่ด้วยกันเฉพาะผู้สูงอายุ เป็นชุมชนเขตชนบท ประกอบอาชีพเกษตรกรรมทำนา ทำไร่ เป็นหลัก อบต.อุทัยเก่าสนับสนุนการปลูกพืชทดแทน คือ สนุดำและ เลี้ยงสัตว์เพื่อช่วยเหลือเกษตรกรที่ผลผลิตราคาตกต่ำ ส่งผลให้คนวัยทำงานย้ายแรงงานเข้าเขตเมืองอุตสาหกรรม เหลือกลุ่มวัยเด็กและผู้สูงอายุที่อยู่ประจำในพื้นที่และประกอบอาชีพดั้งเดิม ชมรมผู้สูงอายุก่อตั้งขึ้นตั้งแต่ปี พ.ศ. ๒๕๓๘ มีกิจกรรมเฉพาะมีงานบุญเทศกาล จนกระทั่งในปี พ.ศ. ๒๕๔๙ รพ.สต. หรือสถานีอนามัยขณะนั้นได้จัดให้มีการรวมตัวแกนนำผู้สูงอายุ จัดทำแผนออกแบกิจกรรมของชมรมให้เป็นรูปธรรม เช่น รวมกลุ่มเรียนรู้เรื่องการดูแลสุขภาพ ตั้งกองทุนการออม พร้อมทั้งจัดสวัสดิการป่วย ตาย รวมกลุ่มออกกำลังกาย สัปดาห์ละ ๒ วัน และได้ขยายกิจกรรมไปยังหมู่บ้านต่างๆ เพิ่มสมาชิก ผู้สนใจอื่นเข้าร่วมด้วยไม่เฉพาะแต่ผู้สูงอายุ จนกระทั่งอบต.อุทัยเก่าเข้าร่วมเป็นเครือข่ายตำบลสุขภาพะ ชมรมผู้สูงอายุจึงเป็นแหล่งเรียนรู้ในระบบการดูแลสุขภาพชุมชน ยกกระดับการเรียนรู้เฉพาะเรื่องสุขภาพ และการออกกำลังกาย เป็นการเรียนรู้ครอบครัวทุกมิติ เพิ่มจำนวนจิตอาสา ผู้ทรงคุณวุฒิในพื้นที่มาสอน ถ่ายทอดความรู้ที่สั่งสมมาจากประสบการณ์ กับเพื่อนผู้สูงอายุ และผู้ที่สนใจในพื้นที่ จนเกิดงานต่อยอด เช่น อุปกรณ์ออกกำลังกายจากภูมิปัญญา(กะลาพาเพลิน กาบตาล ไม้กายสิทธิ์ Bamboo Exercise ไม้หนีบไล่เส้น เป็นต้น) กลุ่มอาชีพเสริม และจัดกิจกรรมเรียนรู้ในรูปแบบโรงเรียนผู้สูงอายุ เมื่อปี พ.ศ. ๒๕๕๙ ดำเนินการมาอย่างต่อเนื่องจนถึงปัจจุบัน

๒. กลุ่มประชากรเป้าหมาย

๒.๑ ผู้สูงอายุไปมาได้ เข้าร่วมรับบริการ ร่วมกิจกรรมในชุมชนจำนวน ๔๙๒ คน

๒.๒ ผู้สูงอายุที่ป่วยติดบ้าน ติดเตียง จำนวน ๔๒ คน

๓. ผลที่ต้องการให้เกิดขึ้น

ผู้สูงอายุที่เข้าร่วมกิจกรรมมีทักษะการดูแลตนเอง ทางกาย จิต สุขภาพกายที่แข็งแรง มีพื้นที่แลกเปลี่ยนเรียนรู้กันเอง และเรียนรู้ข้ามวัย ขยายกลุ่มที่เข้ามาเรียนรู้ เพิ่มจำนวนสมาชิกและพื้นที่เรียนรู้ครอบครัวในพื้นที่ เพิ่มจำนวนจิตอาสาในชุมชน สามารถถ่ายทอด และจัดการเรียนรู้ได้เกิดความภาคภูมิใจในตนเอง เห็นคุณค่าและศักยภาพของตนเองมากขึ้น แลกกลุ่มป่วย ติดบ้าน ติดเตียง มีผู้ให้การดูแลช่วยเหลือ

๔. ข้อมูลและเครื่องมือในการดำเนินงาน

๔.๑ ข้อมูลทุนและศักยภาพในการดูแลผู้สูงอายุจากวิจัยชุมชน

๔.๒ ข้อมูลภาวะสุขภาพ การเจ็บป่วย ผลการตรวจคัดกรองสุขภาพผู้ร่วมกิจกรรมจากโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล

๔.๓ ข้อมูลผู้สูงอายุที่ไปมาได้ เจ็บป่วยพิการ ติดบ้าน ติดเตียง จากกองทุนดูแลระยะยาว

๕. รูปธรรมงาน

มีรูปธรรมงานประกอบด้วย ๓ กิจกรรมหลัก ได้แก่ ๑) การเรียนรู้แบบโรงเรียนผู้สูงอายุ ๒) จัดตั้งกองทุนเพื่อส่งเสริมการออม และจัดสวัสดิการปวยตาย ๓) ให้การดูแล และฟื้นฟูผู้สูงอายุติดบ้าน ติดเตียง ๔) จัดตั้งกลุ่มออกกำลังกายตามความสนใจในชุมชน

๖. วิธีการดำเนินงาน

กิจกรรมการเรียนรู้แบบโรงเรียนผู้สูงอายุ โดยจัดการเรียนรู้เดือนละ ๑ ครั้งทุกวันศุกร์สุดท้ายของเดือน ประกอบไปด้วย ๔ กิจกรรม ดังนี้ ๑) การดำเนินชีวิตตามหลักพระพุทธศาสนา เน้นการนำความรู้ไปปรับใช้ใน ชีวิตประจำวัน การสวดมนต์ การฝึกสมาธิ บริหารจิตและการเจริญปัญญา ๒) การดูแลสุขภาพผู้สูงอายุ เน้นให้ผู้สูงอายุเรียนรู้การดูแลสุขภาพของตนเอง การตรวจสุขภาพเพื่อป้องกันกลุ่มเสี่ยงโรคเรื้อรัง สุขภาพช่องปาก ส่งเสริมให้ผู้สูงอายุมีสุขภาพจิตที่ดี มีการออกกำลังกายที่เหมาะสมต่อร่างกาย ฝึกให้ผู้สูงอายุได้ออกกำลังกายด้วยตนเอง การยืดเหยียดกล้ามเนื้อ รำไม้พลองกลองยาว รำผ้าขาวม้า นันทนาการต่างๆ และส่งเสริมโภชนาการสำหรับผู้สูงอายุ ๓) การสร้างอาชีพด้วยภูมิปัญญาท้องถิ่น ส่งเสริมทักษะการประกอบอาชีพให้ผู้สูงอายุ โดยการแลกเปลี่ยนความรู้ที่มีอยู่และถ่ายทอดให้แก่ผู้สูงอายุหรือเยาวชนที่สนใจ นอกจากนี้ จะเป็นการสร้างรายได้ให้แก่ผู้สูงอายุแล้ว ยังจะทำให้ผู้สูงอายุเกิดความภาคภูมิใจในตนเอง เห็นคุณค่าและ ศักยภาพของตนเองมากขึ้น ๔) หน้าที่พลเมืองและการนำใช้หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ส่งเสริมให้ผู้สูงอายุเข้าใจในความเป็นพลเมืองภายใต้ระบอบ ประชาธิปไตย เป็นบุคคลที่มีคุณภาพเป็นประโยชน์ต่อชุมชน และมีจิตอาสา ภายใต้แนวคิด “สูงวัยจิตอาสา” และส่งเสริมการนำใช้หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในการดำเนินชีวิตประจำวันให้ผู้สูงอายุ

จัดตั้งกองทุนเพื่อส่งเสริมการออม และจัดสวัสดิการปวยตาย ในวันที่ผู้สูงอายุรวมกลุ่มสมาชิกจะร่วมกัน ออมวันละ ๑ บาท ออมเป็นเงินกองทุนไว้ช่วยเหลือผู้สูงอายุในยามเดือดร้อน เมื่อดำเนินการมาระยะหนึ่ง อดบ.อุทัยเข้าร่วมกับพมจ.สมทบเพิ่มและกำหนดกฎ กติกา ตามหลักการกองทุนสามขา ที่เป็นนโยบาย ส่งเสริมสวัสดิการในชุมชนที่แกนนำชมรมผู้สูงอายุ ร่วมกับอบสม. โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลให้การ ดูแล และฟื้นฟูผู้สูงอายุติดบ้าน และได้ออกแบบอุปกรณ์ที่ทำจากวัสดุพื้นบ้านใช้ประกอบการฟื้นฟูผู้ปวยติด บ้านติดเตียง และจำหน่ายในและนอกพื้นที่ เช่น กะลาพาเพลิน กาบตาล ไม้กายสิทธิ์ Bamboo Exercise ไม้ หนีบไล่เส้น เป็นต้น

จัดตั้งกลุ่มออกกำลังกายตามความสนใจ โดยมีสม.ร่วมและสนับสนุน เช่น รำไม้พอง รำมวยจีน เป็นต้น รวมถึงการจัดกีฬาพื้นบ้านของผู้สูงอายุในงานบุญประเพณี วันสงกรานต์ ปีใหม่ เป็นต้น

๗. ผลที่เกิดขึ้น (ผลผลิต ผลลัพธ์)

ผู้สูงอายุที่เป็นสมาชิกชมรมจำนวน ๑๒๐ คนจาก ๑๐ หมู่บ้านเข้าร่วมกิจกรรมชมรม มีสุขภาพดีทั้งกาย และจิตใจ มีคุณค่า มีศักดิ์ศรี พึ่งตนเองได้ มีส่วนร่วมกับชุมชนอย่างต่อเนื่อง ผู้ปวยติดเตียง ติดบ้าน จำนวน ๔๒ คน มีคนดูแล ช่วยเหลือ รวมถึงสวัสดิการของชุมชนเมื่อเสียชีวิต หรือนอนโรงพยาบาล

๘. ผลกระทบที่เกิดขึ้น

ผลกระทบต่อ ๕ มิติโครงสร้างพื้นฐานของชุมชน (๑) ด้านสังคม ผู้สูงอายุมีพื้นที่สร้างสรรค์ในการทำ กิจกรรม เพื่อแสดงศักยภาพของตนเอง ภายในตำบล และเกิดความกล้าแสดงออก รวมทั้งการสร้างการดูแล ช่วยเหลือกัน (๒) ด้านสุขภาพ สามารถดูแลสุขภาพและจัดการตัวเองได้ และสามารถให้การดูแล ช่วยเหลือ ผู้อื่น (๓) ด้านเศรษฐกิจ การส่งเสริมอาชีพทำให้เกิดรายได้ในครอบครัวและการลดค่าใช้จ่ายของครอบครัวใน การซื้ออุปกรณ์ จากผลิตภัณฑ์ที่ผลิตจากวัสดุพื้นบ้าน

องค์การบริหารส่วนตำบลวังท่าดี

ตำบลวังท่าดี อำเภอหนองไผ่ จังหวัดเพชรบูรณ์

โรงเรียนชราบาล

ผู้สูงอายุจำนวน ๘๖๙ คน ร้อยละ ๑๕.๐๕

ไปมาได้ ไม่ป่วย ๓๘๐ คน ร้อยละ ๔๓.๗๓

ป่วยด้วยโรคเรื้อรัง ๓๘๐ คน ร้อยละ ๔๕.๕๕

พิการ ๕๒ คน ร้อยละ ๕.๙๘

ติดเตียง ๑๔ คน ร้อยละ ๑.๖๑

ติดบ้าน ๒๘ คน ร้อยละ ๓.๒๒

ข้อมูลและเครื่องมือ

การพูดคุยทำแผนงานโดยการมีส่วนร่วมของอบต. และชมรมผู้สูงอายุ ข้อมูลตำบล(TCNAP) วิจัยชุมชน (RECAP) ที่มีข้อมูลผู้สูงอายุ และครอบครัว กุณและศักยภาพที่สนับสนุน การดำเนินการ

บูรณาการหลักสูตร เรียนรู้สำหรับผู้สูงอายุ

ทำแล้วได้อะไร

- มีกิจกรรมหรือพื้นที่ให้ผู้สูงอายุมารวมกลุ่ม แลกเปลี่ยนเรียนรู้ จนทำให้เกิดผู้นำใหม่ คนอาสา
- เพิ่มทักษะทางสังคมสำหรับผู้สูงอายุ กลุ่มติดสังคม และผู้นำ รวมถึงการนำใช้ทุนทางสังคมให้เกิดประโยชน์สูงสุด
- สร้างการมีส่วนร่วมของภาคีเครือข่ายในและนอกพื้นที่ สนับสนุนการจัดการเรียนรู้สำหรับผู้สูงอายุ
- ส่งเสริมให้ชุมชน เห็นคุณค่า และศักดิ์ศรีผู้สูงอายุ เตรียมความพร้อมเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุของชุมชน

จัดกิจกรรมการเรียน การสอนตามหลักสูตร ทำอย่างไร

- กิจกรรมแลกเปลี่ยนเรียนรู้ข้ามพื้นที่
  - กิจกรรมจิตอาสาในพื้นที่สาธารณะในเขตชุมชน
  - ตั้งกองทุนกองทุนสวัสดิการ เพื่อดูแลกันเมื่อป่วย ตาย
  - กิจกรรมร่วมกลุ่มทางสังคม
  - จัดกิจกรรมการเรียน การสอนสัปดาห์ละ ๑ ครั้ง
  - สามารถดูแลสุขภาพและจัดการตัวเองได้ และสามารถให้การดูแล ช่วยเหลือผู้อื่น
-

มีอะไรเปลี่ยนแปลงบ้าง

- ผู้สูงอายุมีพื้นที่สร้างสรรค์ ในการทำกิจกรรม
  - เอื้อประโยชน์แก่สมาชิก ครอบครัวและผู้ดูแล ที่มีเวลาในการประกอบอาชีพ
  - มีการปรับสภาพแวดล้อม สำหรับการดำเนินชีวิต ของผู้สูงอายุให้ปลอดภัยขึ้น
-

Key actors	องค์การบริหารส่วนตำบลวังท่าดี
งานเด่น	บูรณาการหลักสูตรเรียนรู้สำหรับผู้สูงอายุ
พื้นที่	องค์การบริหารส่วนตำบลวังท่าดี อำเภอหนองไผ่ จังหวัดเพชรบูรณ์
วิทยากร	นางสาวนิชาภา ปภัสร์นันท์ ตำแหน่งนายกองค์การบริหารส่วนตำบลวังท่าดี

๑. ที่มาหรือฐานคิดของการดำเนินงาน

สถานการณ์ผู้สูงอายุในพื้นที่ตำบลวังท่าดีมีแนวโน้มเพิ่มขึ้น จนปัจจุบันมีผู้สูงอายุจำนวน ๘๖๙ คนหรือร้อยละ ๑๔.๐๔ เมื่อจำแนกภาวะสุขภาพและการเจ็บป่วย พบว่าส่วนใหญ่เป็นกลุ่มที่แข็งแรงไปมาได้ ไม่ป่วยด้วยโรคเรื้อรังอย่างน้อย ๑ โรคและไปมาได้ ๑๗๓ (๒๑.๕%) คน มีความพิการแต่ยังช่วยตัวเองได้ รับผิดชอบยังชีพกับอบต. ๕๙(๗.๓%) คน ติดบ้าน ไปมาลำบากต้องดูแลช่วยเหลือทำกิจวัตรบางครั้ง ๕๙ (๗.๓%) คน ติดเตียงไปมาไม่ได้ ต้องมีคนดูแลตลอดเวลา ๕(๐.๖%) คน มีความครอบคลุมในการดูแลผู้สูงอายุในทุกภาวะสุขภาพ โดยมีการติดตามบริการสุขภาพโดยรพ.สต. อสม. Care givers บริการสวัสดิการสังคม เบี้ยยังชีพกองทุนสวัสดิการชุมชน การจัดบ้านปรับบ้านให้เหมาะสมกับสภาพการเจ็บป่วย สนับสนุนให้ครอบครัวเข้าถึงอาชีพเพิ่ม รายได้ เช่น การรวมกลุ่มอาชีพ การฝึกทักษะอาชีพเสริม และสนับสนุนทุนประกอบอาชีพ โดยอบต. ท้องที่ และองค์กรชุมชน ในพื้นที่ รวมถึงการเพิ่มพื้นที่ และช่องทางเข้าถึงบริการทั้ง ๕ มิติด้วยการรวมกลุ่มทำกิจกรรมที่เอื้อต่อผู้สูงอายุ ผ่านกิจกรรมโรงเรียนผู้สูงอายุ ซึ่งมีที่มาจากกำเนินกิจกรรมของชมรมผู้สูงอายุ ในช่วงปีพ.ศ. ๒๕๕๓ เน้นกิจกรรมด้านวัฒนธรรม งานบุญประเพณีโดยผู้สูงอายุ และดูแลสุขภาพช่วยเหลือคนที่ลำบาก ทุกข์ยาก ซึ่งขยายงาน กิจกรรม ค้นหาแกนนำจนครบทุกหมู่บ้าน และเห็นว่าควรจะมีกิจกรรมที่ทำให้ผู้สูงอายุมารวมกันอย่างต่อเนื่อง ในปี พ.ศ.๒๕๕๕ จึงจัดตั้งโรงเรียนผู้สูงอายุ โดยมีเป้าหมายบริการ ผู้สูงอายุที่ไปมาได้ให้มีพื้นที่เรียนรู้ เข้าถึงบริการของอบต.ทุกมิติ จึงร่วมกับแกนนำผู้สูงอายุกำหนดหลักสูตร ครอบคลุมทั้งด้านสุขภาพ สังคม และเศรษฐกิจ ให้ผู้สูงอายุที่สนใจเข้ามาเรียนรู้แลกเปลี่ยนสัปดาห์ละ ๑ ครั้งไม่จำกัด ตามความพร้อมตลอดเวลาที่จัดกิจกรรม

๒. กลุ่มประชากรเป้าหมาย

- ๒.๑ ผู้สูงอายุที่เป็นผู้นำ ผู้สอน ถ่ายทอดจำนวน ๑๐ คน
- ๒.๒ กลุ่มเตรียม(๕๐-๕๙ ปี)
- ๒.๓ ผู้สูงอายุที่ไปมาได้แข็งแรง ป่วยเรื้อรัง พิการ)จำนวน ๗๒๗ คน

๓. ผลที่ต้องการให้เกิดขึ้น

โรงเรียนชราบาล ให้การดูแลผู้สูงอายุที่ไปมาได้ มีการรวมกลุ่มทำกิจกรรม เรียนรู้แลกเปลี่ยนซึ่งกันและกัน มีทักษะอาชีพรวมกลุ่มทำอาชีพเสริม หรือเพิ่มรายได้ ลดรายจ่ายในครัวเรือนได้ มีสวัสดิการสำหรับผู้สูงอายุที่ครอบคลุมป่วย ตาย อาชีพ และส่งเสริมการเรียนรู้สำหรับผู้สูงอายุ รวมถึงเตรียมความพร้อมสำหรับกลุ่มเตรียมผู้สูงอายุ(๕๐-๕๙ ปี)ที่สนใจเข้าร่วมเรียนรู้

๔. ข้อมูลและเครื่องมือในการดำเนินงาน

๔.๑ ข้อมูลประกอบการดำเนินงานโรงเรียนผู้สูงอายุ หรือโรงเรียนชราบาล มาจาก ๒ ส่วน ได้แก่ ๑)การพูดคุยทำแผนงานโดยการมีส่วนร่วมของอบต. และชมรมผู้สูงอายุ ได้แก่ ข้อมูลปัญหาและความต้องการของผู้สูงอายุ หลักสูตรกิจกรรมในโรงเรียนที่ผู้สูงอายุต้องการ ๒)ข้อมูลกลุ่มเป้าหมายที่เข้าร่วมในแต่ละบทบาท เช่น ผู้เรียน ผู้สอน หน่วยงาน องค์กรที่สนับสนุน

๔.๒ เครื่องมือสนับสนุนการออกแบบงานกิจกรรม ได้แก่ ข้อมูลตำบล(TCNAP) วิจัยชุมชน(RECAP)ที่มีข้อมูลผู้สูงอายุและครอบครัว ทุนทางและศักยภาพที่สนับสนุนการดำเนินการ

๕. รูปธรรมงาน

การจัดการเรียนรู้สำหรับผู้สูงอายุในนามโรงเรียนชราบาล มีรูปธรรมงานที่เป็นความร่วมมือ มือหลายฝ่าย ได้แก่ ๑) จัดกิจกรรมการเรียนการสอนตามหลักสูตรโรงเรียนผู้สูงอายุ ๒) กิจกรรมแลกเปลี่ยนเรียนรู้ข้ามพื้นที่ ๓) กิจกรรมจิตอาสาในพื้นที่สาธารณะในเขตชุมชน เช่น ทำความสะอาดวัด ซ่อม ปรับปรุงสิ่งแวดล้อม วัด โรงเรียน เป็นต้น ๔) ตั้งกองทุนกองทุนสวัสดิการเพื่อดูแลกันเมื่อป่วย ตาย ๕) กิจกรรมร่วมกลุ่มทางสังคม หน่วยงาน ในพื้นที่ในวันสำคัญ เทศกาล งานบุญประเพณี

๖. วิธีการดำเนินงาน

การเรียนการสอนตามหลักสูตร มีขั้นตอนดำเนินการดังนี้ ๑) แต่งตั้งคณะกรรมการโรงเรียนชราบาล ๒) จัดทำแผนการสอน และประสาน จัดลำดับ และรับ ส่งวิทยากร ซึ่งดำเนินการโดย อบต.วังท่าดี ๓) จัดกิจกรรมการเรียนการสอนสัปดาห์ละ ๑ ครั้ง โดยทุกครั้งเนื้อหาการเรียนรู้อาจประกอบด้วย ๔ วิชาหลัก ประกอบด้วย วิชาธรรมะบำบัด กิจกรรมบำบัด สุขภาวะบำบัด และสวัสดิการบำบัด ส่วนเพิ่มเติมจะเป็น วิทยากรพิเศษที่ต้องเชิญจากหน่วยงาน กลุ่มทางสังคมในพื้นที่ เช่น รพ.สต. โรงเรียน กองทุน สถาบันการเงิน เช่น การช่วยเหลือกรณีฉุกเฉิน การออม กฎหมาย สิทธิของผู้สูงอายุ การฝึกทักษะอาชีพสำหรับผู้สูงอายุ เป็นต้น

กิจกรรมเสริมหลักสูตรเพื่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงหลายมิติ ได้แก่ ๑) การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ข้ามพื้นที่ เช่น โรงเรียนผู้สูงอายุต้นแบบ ตำบลต้นแบบผู้สูงอายุ เป็นต้น ๒) การทำจิตอาสาในพื้นที่สาธารณะ เช่น ปรับห้องน้ำ ทางลาดสำหรับผู้สูงอายุ และทำความสะอาดในวัด ที่บ้านผู้สูงอายุที่ทุกข์ยาก ลำบาก ทำความสะอาดปรับภูมิทัศน์บริเวณที่ สาธารณะ แหล่งน้ำ สวนสาธารณะ เป็นต้น ๓) จัดตั้งกองทุนสวัสดิการ และออมสำหรับผู้สูงอายุ โดยระดมเงินผู้สูงอายุที่เป็นสมาชิกโรงเรียนเป็นทุน และสมทบเพิ่มโดยอบต.วังท่าดี ใช้เพื่อเยี่ยมผู้ป่วย ช่วยเหลือครอบครัวเมื่อเสียชีวิต พร้อมเงินออมที่ผู้สูงอายุจ่ายในกองทุน และ ๔) กิจกรรมร่วมกลุ่มทางสังคม หน่วยงาน ในพื้นที่ในวันสำคัญ เทศกาล งานบุญประเพณี เช่น กีฬาผู้สูงวัยวันสงกรานต์ รดน้ำดำหัว งานแห่ บุญประเพณี ไหว้ครูโรงเรียน เป็นต้น

๗. ผลที่เกิดขึ้น (ผลผลิต ผลลัพธ์)

๗.๑ มีกิจกรรมหรือพื้นที่ให้ผู้สูงอายุมารวมกลุ่ม แลกเปลี่ยนเรียนรู้ จนทำให้เกิดผู้นำใหม่ คนอาสา

๗.๒ เพิ่มทักษะทางสังคมสำหรับผู้สูงอายุกลุ่มติดสังคม และผู้นำ รวมถึงการนำใช้ทุนทางสังคมให้เกิดประโยชน์สูงสุด

๗.๓ สร้างการมีส่วนร่วมของภาคีเครือข่ายในและนอกพื้นที่สนับสนุนการจัดการเรียนรู้สำหรับผู้สูงอายุ

๗.๔ ส่งเสริมให้ชุมชน เห็นคุณค่า และศักดิ์ศรีผู้สูงอายุ เตรียมความพร้อมเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุของชุมชน

๘. ผลกระทบที่เกิดขึ้น

ต่อโครงสร้างพื้นฐานของชุมชน ๑) ด้านสังคมผู้สูงอายุมีพื้นที่สร้างสรรค์ในการทำกิจกรรม เพื่อแสดงศักยภาพของตนเองภายในตำบล และกล้าแสดงออก ๒) ด้านสุขภาพสามารถดูแลสุขภาพและจัดการตัวเองได้ และสามารถให้การดูแล ช่วยเหลือผู้อื่น ๓) ด้านเศรษฐกิจ เอื้อประโยชน์แก่สมาชิกครอบครัวและผู้ดูแลที่มีเวลาในการประกอบอาชีพมากขึ้น รวมทั้งการได้รับการส่งเสริมอาชีพทำให้เกิดรายได้ในครอบครัวและการลดค่าใช้จ่ายของครอบครัวในการซื้ออุปกรณ์ ๔) ด้านสภาวะแวดล้อมมีการปรับสภาพแวดล้อมสำหรับการดำเนินชีวิตของผู้สูงอายุให้ปลอดภัยขึ้น

ผู้ใหญ่บ้าน

เทศบาลตำบลป่าเป้า อำเภอเมือง จังหวัดอุตรดิตถ์

จัดโรงเรียนผู้สูงอายุ แบบมีส่วนร่วม

มีผู้สูงอายุ ๑,๕๑๑ คน
๒๐.๑๑%

ไปมาได้
๙๗.๓๕%

ต้องช่วยเหลือ
๓.๕%

เจ็บป่วยเรื้อรัง
๓๖.๖๐%

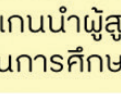
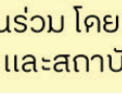
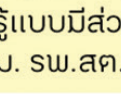
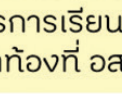

พิการ
๗.๕๑%

จัดการเรียนการสอนแบบโรงเรียน “วิทยาลัยนिरชรา”

หลักสูตรการเรียนรูแบบมีส่วนร่วม โดยแกนนำผู้สูงอายุ

ผู้นำท้องที่ อสม. รพ.สต. และสถาบันการศึกษา

ข้อมูลและเครื่องมือ ในการดำเนินงาน

- ข้อมูลประกอบการดำเนินงานวิทยาลัยนिरชรา
  - การมีส่วนร่วม ๓ ฝ่าย อปท. รพ.สต. และชมรมผู้สูงอายุ
  - เป้าหมาย เช่น ผู้เรียน ผู้สอน หน่วยงาน องค์กรที่สนับสนุน
- ข้อมูลตำบล(TCNAP) วิจัยชุมชน(RECAP) ที่มีข้อมูลผู้สูงอายุและครอบครัว ทุนทางและศักยภาพ ที่สนับสนุนการดำเนินการ

ทำอย่างไร

การเยี่ยมดูแลคนป่วยที่บ้าน

- มีอาสาแกนนำในโรงเรียนร่วมกันเยี่ยม ดูแลที่บ้าน ชี้ของไปฝาก ตรวจสอบสุขภาพ ประสานช่วยเหลือ ตามความจำเป็น ปรับบ้าน ปรับห้องน้ำ
- มีอาสาชีพ ผู้สูงอายุ ผู้ดูแล การทำดอกไม้จันทน์ การทำไข่เค็ม และการ ทำน้ายาล้างจานไว้ใช้เอง ในครัวเรือน

จัดการเรียนการสอนตามหลักสูตร

จัดการเรียนการสอนสัปดาห์ละครั้ง วิชาบังคับตามหลัก ๕๐.

- ส่งเสริมอาชีพผู้สูงอายุ**
การฝึกทักษะอาชีพ จักสาน ทำขนม ไข่เค็ม น้ายาล้างจาน ดอกไม้จันทน์
- อาหารสำหรับผู้สูงอายุ**
การสาธิตอาหาร ความรู้เรื่องอาหาร ที่เหมาะกับโรค สมวัย
- ส่งเสริมการออกกำลังกาย**
โยคะ แอโรบิก ราวงโยนยุค
- การออมสำหรับผู้สูงอายุ**
การออมเพื่อตนเองไว้เป็น สวัสดิการ และการตั้งกองทุน เพื่อนดูแลเมื่อเจ็บป่วย ตาย
- อาสาสร้างเมือง**
ทำจิตอาสาด้วยการทำความสะอาด บริเวณที่เรียน วัด ที่สาธารณะ

ทำแล้วเกิดผลอย่างไร

ผู้สูงอายุเข้าโรงเรียน
สม่ำเสมอ ๕๗ คน
มีทักษะในการดูแลสุขภาพ และจัดการตนเอง
รวมถึงมีจิตอาสาช่วยเหลือผู้อื่นด้วย

เป็นต้นแบบให้ผู้สูงอายุ
สนใจเข้ามาร่วมกิจกรรม
ทำแผนต่อยอด ขยายกลุ่ม ขยายสมาชิก
ที่เข้าร่วมแลกเปลี่ยนเรียนรู้

อะไรบ้างที่เปลี่ยนแปลง

ด้านสังคม
ผู้สูงอายุมีพื้นที่สร้างสรรค์ในการทำกิจกรรม ค้นหาผู้นำ คนสำคัญ
คนเก่งของผู้สูงอายุเพื่อต่อยอดการพัฒนาด้านอื่น

ด้านสุขภาพ

ผู้สูงอายุสามารถดูแลสุขภาพและจัดการตัวเองได้
และสามารถให้การดูแล ช่วยเหลือผู้อื่น

ด้านเศรษฐกิจ

มีทักษะการประกอบอาชีพ ครอบครัวที่ต้อง
ดูแลคนป่วยมีรายได้ลดรายจ่ายของครัวเรือน

ด้านสภาวะแวดล้อม

มีการปรับสภาพแวดล้อมสำหรับการดำเนินชีวิต
ของผู้สูงอายุที่เจ็บป่วยให้ปลอดภัยขึ้น

Key actors	ผู้ใหญ่บ้าน หมู่ที่ ๓
งานเด่น	จัดโรงเรียนผู้สูงอายุแบบมีส่วนร่วม
พื้นที่	เทศบาลตำบลป่าเขา อำเภอเมือง จังหวัดอุดรธานี
วิทยากร	นายสุรพล จินอนันต์ ตำแหน่งที่ปรึกษาวิทยาลัยนिरชรา และผู้ใหญ่บ้าน เบอร์โทรศัพท์ ๐๙๙-๑๓๔๘๓๓๗

๑. ที่มาหรือฐานคิดของการดำเนินงาน

ตำบลป่าเขาเป็นพื้นที่เขตเมือง เป็นที่ตั้งของสถานศึกษาทุกระดับ หน่วยงานภาครัฐ เอกชน รวมถึงหมู่บ้านจัดสรรอีกหลายโครงการ สภาพการอยู่อาศัยเริ่มแออัด การเคลื่อนย้ายประชากรเพิ่มจำนวนมากขึ้นพร้อมกับประชากรแฝงจำนวนมากทั้งคนไทย และคนข้ามชาติ ส่วนใหญ่คนที่อยู่กับบ้านไม่เคลื่อนย้ายคือผู้สูงอายุ และตำบลป่าเขาจึงเป็นสังคมผู้สูงอายุเต็มขั้นซึ่งในพื้นที่มีผู้สูงอายุ ร้อยละ ๒๐.๑๑(๑,๕๑๑ คน)ของประชากรทั้งหมด ร้อยละ ๙๗.๓๕ ไปมาได้ ร้อยละ ๓.๔ ไปมาลำบากต้องช่วยเหลือ ต้องมีคนอยู่ด้วย ป่วยเรื้อรังอย่างน้อย ๑ โรค เช่น เบาหวาน ความดันโลหิตสูง หัวใจ ไตวาย เป็นต้น ร้อยละ ๓๖.๖๐(๕๕๓ คน) ร้อยละ ๗.๔๑(๑๑๒ คน) มีความพิการส่วนใหญ่เป็นความพิการการเคลื่อนไหว มีทุนทางสังคม และศักยภาพที่ให้การดูแลช่วยเหลือในพื้นที่ เช่น อาสาสมัครดูแลผู้สูงอายุที่บ้าน(อผส.) care givers ๘ คนดูแลผู้สูงอายุติดบ้าน ติดเตียงสัดส่วน ๑ คนต่อผู้สูงอายุติดบ้านติดเตียง ๖ คน อสม. ๑๑๔ คน (๑ ต่อ ๒๖ คริวเรือน) โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล กลุ่มนिरชรา(กลุ่มผู้สูงอายุ) เป็นต้น การพัฒนาระบบการดูแลผู้สูงอายุในพื้นที่จึงเป็นสิ่งจำเป็น เนื่องจากต้องมีพื้นที่ให้ผู้สูงอายุเข้าถึงบริการที่ครอบคลุมทั้งด้านสุขภาพ เศรษฐกิจ สังคม ซึ่งเดิมตำบลป่าเขามีกลุ่ม นिरชรา(กลุ่มผู้สูงอายุ หมู่ที่ ๓)มีการรวมตัวกันของผู้สูงอายุทำกิจกรรม เช่น ออกกำลังกาย ฝึกทักษะอาชีพเสริม ตรวจสอบคัดกรอง ติดตามเยี่ยมดูแลที่บ้านถ้าเจ็บป่วย ในปี พ.ศ. ๒๕๕๙ ทต.ป่าเขา ต้องการขยายพื้นที่ ขยายกลุ่มสมาชิก โดยเปิดรับผู้สูงอายุที่สนใจครอบคลุมทั้ง ๘ หมู่บ้านเข้ามาแลกเปลี่ยนเรียนรู้ จัดการเรียนการสอนแบบโรงเรียน เรียกว่า “วิทยาลัยนिरชรา” พร้อมทั้งออกแบบหลักสูตรการเรียนการสอนแบบมีส่วนร่วม โดยมีแกนนำผู้สูงอายุ ผู้นำท้องที่ อสม. รพ.สต. มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี สาขาสาธารณสุขศาสตร์ เป็นต้น และนำใช้ประกอบการเรียนการสอนในโรงเรียนมาจนถึงปัจจุบัน

๒. กลุ่มประชากรเป้าหมาย

๒.๑ ผู้สูงอายุที่ไปมาได้ทุกหมู่บ้าน จำนวน ๑,๕๗๑ คน

๒.๒ กลุ่มเตรียมเข้าสู่วัยสูงอายุ ๕๐๘ คน

๓. ผลที่ต้องการให้เกิดขึ้น

ผู้สูงอายุที่ไปมาได้ ได้รับการพัฒนาศักยภาพ มีโอกาสเข้าแลกเปลี่ยนเรียนกับเพื่อนผู้สูงอายุและวิทยากร ผู้สูงอายุที่เป็นผู้นำ ปราชญ์ มีโอกาสถ่ายทอดความรู้ภูมิปัญญา เพื่อสืบทอด ลดความเสี่ยงจากภาวะซึมเศร้าที่ต้องอยู่คนเดียว หรือลูกหลานไม่มีเวลาดูแลใกล้ชิด เพิ่มความสัมพันธ์ เพิ่มเพื่อนในหมู่บ้าน และต่างหมู่บ้าน กลุ่มติดบ้าน ติดเตียงได้รับการฟื้นฟู ดูแลที่บ้าน

๔. ข้อมูลและเครื่องมือในการดำเนินงาน

๔.๑ ข้อมูลประกอบการดำเนินงานวิทยาลัยนिरชรา มาจาก ๒ ส่วน ได้แก่ ๑) การพูดคุยทำแผนงานโดยการมีส่วนร่วมของทต. รพ.สต.และชมรมผู้สูงอายุ ได้แก่ ข้อมูลปัญหาและความต้องการของผู้สูงอายุ หลักสูตรกิจกรรมในโรงเรียนที่ผู้สูงอายุต้องการ ๒) ข้อมูลกลุ่มเป้าหมายที่เข้าร่วมในแต่ละบทบาท เช่น ผู้เรียน ผู้สอน หน่วยงาน องค์กรที่สนับสนุน

๔.๒ เครื่องมือสนับสนุนการออกแบบงานกิจกรรม ได้แก่ ข้อมูลตำบล (TCNAP) วิจัยชุมชน(RECAP)ที่มีข้อมูลผู้สูงอายุและครอบครัว ทุนทางและศักยภาพที่สนับสนุนการดำเนินการ

๕. รูปธรรมงาน

มีรูปธรรมของวิทยาลัยนिरชอย่างน้อย ๒ งานหลัก ได้แก่ จัดการเรียนการสอนตามหลักสูตรโรงเรียนผู้สูงอายุที่ผ่านการทบทวน ปรับปรุงมาจากกิจกรรมของกลุ่มผู้สูงอายุนिरชา สู่การเป็นวิทยาลัยนिरชา และการเยี่ยมดูแลผู้ป่วยที่บ้าน รวมถึงการเสริมทักษะอาชีพผู้ดูแล

๖. วิธีการดำเนินงาน

๖.๑ จัดการเรียนการสอนตามหลักสูตรโรงเรียนผู้สูงอายุ มีขั้นตอนดำเนินการ ๓ ขั้นตอน ได้แก่ ๑) แต่งตั้งคณะกรรมการโรงเรียน หรือวิทยาลัยนिरช ๒) จัดประชุมระดมสมองออกแบบหลักสูตร การเรียนรู้ ประกอบด้วยเนื้อหา วิธีการเรียน กลุ่มผู้เรียน ผู้สอน และการบริหารจัดการ จนได้หลักสูตรเรียนรู้ สำหรับนักเรียนผู้สูงอายุที่สนใจ ๓) จัดการเรียนการสอนสัปดาห์ละ ๑ ครั้ง แต่ละครึ่ง ต้องมีวิชาบังคับตามหลัก ๕ อ.ให้เรียนรู้ ได้แก่ (๑) การส่งเสริมอาชีพผู้สูงอายุ เช่น การฝึกทักษะอาชีพ จักสาน ทำขนม ไข่เค็ม น้ำยาล้างจาน ดอกไม้จันทน์ เป็นต้น (๒) อาหารสำหรับผู้สูงอายุ เช่น การสาธิตอาหาร ความรู้เรื่องอาหารที่เหมาะสมโรค สมวัย เป็นต้น (๓) การส่งเสริมการออกกำลังกาย เช่น โยคะ แอโรบิก รำวงย้อนยุค เป็นต้น (๔) การออมเพื่อผู้สูงอายุ เช่น การออมเพื่อตนเองให้เป็นสวัสดิการ และการตั้งกองทุนเพื่อดูแลเมื่อเจ็บป่วยตาย และ (๕) อาสาสร้างเมือง เช่น ทำจิตอาสาด้วยการทำความสะอาดบริเวณที่เรียน วัด ที่สาธารณะในตำบล เป็นต้น

๖.๒ การเยี่ยมดูแลคนป่วยที่บ้าน มีอาสาแกนนำในโรงเรียนร่วมกันเยี่ยม และดูแลคนเจ็บป่วยที่บ้านโดยกลุ่มติดเตียงจะมีการออกไปเยี่ยมซื้อของไปฝากพร้อมกับตรวจสุขภาพ และกลุ่มติดบ้าน ติดสังคม ได้มีการนำมาฝึกอาชีพ ได้แก่ การทำดอกไม้จันทน์ การทำไข่เค็ม และการทำน้ำยาล้างจานไว้ใช้เองในครัวเรือน ช่วยปรับบ้าน ห้องน้ำให้เหมาะกับภาวะสุขภาพผู้สูงอายุ

๗. ผลที่เกิดขึ้น (ผลผลิต ผลลัพธ์)

ผู้สูงอายุเข้าโรงเรียนสม่ำเสมอ ๕๗ คน มีทักษะในการดูแลสุขภาพ และจัดการตนเอง มีศักยภาพเป็นผู้นำ เป็นต้นแบบให้ผู้สูงอายุสนใจเข้ามาร่วมกิจกรรม ทำแผนต่อยอด ขยายกลุ่ม ขยายสมาชิกที่เข้าร่วม แลกเปลี่ยนเรียนรู้ รวมถึงมีจิตอาสาช่วยเหลือผู้อื่น

๘. ผลกระทบที่เกิดขึ้น

ต่อโครงสร้างพื้นฐานของชุมชน (๑) ด้านสังคมผู้สูงอายุมีพื้นที่สร้างสรรค์ในการทำกิจกรรม ค้นหาผู้นำคนสำคัญ คนเก่งของผู้สูงอายุเพื่อต่อยอดการพัฒนาด้านอื่น (๒) ด้านสุขภาพ ผู้สูงอายุสามารถดูแลสุขภาพ และจัดการตัวเองได้ และสามารถให้การดูแล ช่วยเหลือผู้อื่น (๓) ด้านเศรษฐกิจ มีทักษะการประกอบอาชีพ ครอบครัวที่ต้องดูแลคนป่วยมีรายได้ ลดรายจ่ายของครัวเรือน (๔) ด้านสภาวะแวดล้อมมีการปรับสภาพแวดล้อมสำหรับการดำเนินชีวิตของผู้สูงอายุที่เจ็บป่วยให้ปลอดภัยขึ้น

โรงเรียนผู้สูงอายุ แบบมีส่วนร่วม

เกือบครึ่งมีสภาพการอยู่อาศัยอยู่คนเดียวหรือผู้สูงอายุอยู่ด้วยกัน ซึ่งต้องช่วยตัวเอง หรือมีลูกหลานช่วยเหลือบ้าง แต่ไม่ได้ช่วยเหลือประจำวัน

ผู้สูงอายุ ๑,๑๒๒ คน

ข้อมูลและเครื่องมือ

- ข้อมูลทุนทางสังคมและศักยภาพ มีงานที่สร้างผลกระทบตรงกับผู้สูงอายุ จากการวิจัยชุมชน RECAP
- ข้อมูลจำนวนผู้สูงอายุ การเจ็บป่วย ความเสี่ยง พฤติกรรมเสี่ยง ผลการตรวจคัดกรองเป็นต้น

ผลที่ต้องการให้เกิดขึ้น

เพื่อให้ผู้สูงอายุมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น มีการทำกิจกรรมร่วมกับผู้สูงอายุด้วยตนเอง มีอาชีพ มีรายได้สามารถเข้าถึงบริการสุขภาพ มีกิจกรรมที่ส่งเสริมด้านการศึกษา สุขภาพ การจิตสวดิการ และส่งเสริมการเรียนรู้ และเพิ่มทักษะทางสังคมสำหรับผู้สูงอายุกลุ่มติดสังคม

ผลกระทบที่เกิดขึ้น

- ด้านสังคมผู้สูงอายุมีพื้นที่สร้างสรรคในการทำกิจกรรมเพิ่มผู้นำ เพิ่มกลุ่มกิจกรรมทางสังคม และส่งเสริมการอาสา
- ด้านสุขภาพ สามารถดูแลสุขภาพและจัดการตัวเองได้
- ด้านสภาวะแวดล้อมมีการปรับสภาพแวดล้อมสำหรับการดำเนินชีวิตของผู้สูงอายุให้ปลอดภัยขึ้น

รูปธรรมงาน

ประกอบด้วยการ ทักษะ ๒ ส่วน ได้แก่ การจัดการเรียนการสอนตามหลักสูตรและสนับสนุนกิจกรรมอาสาเพื่อเป็นผู้สอน และพัฒนาปรับปรุงสถานที่สาธารณะ

วิธีการดำเนินงาน

มีวิธีการทำงานของโรงเรียนผู้สูงอายุ ๒ ส่วน ได้แก่
๑. การจัดการเรียนการสอนตามหลักสูตร
๒. กิจกรรมสุขภาวะบำบัด โดยได้วิทยากรทางโรงพยาบาลตากลี ส่งเจ้าหน้าที่ให้คำแนะนำในการตรวจสุขภาพ สอนการดูแลสุขภาพด้วยสมุนไพร

ผลที่เกิดขึ้น

มีกิจกรรมหรือพื้นที่ให้ผู้สูงอายุมารวมกลุ่ม แลกเปลี่ยนเรียนรู้ จนทำให้เกิดผู้นำใหม่ คนอาสาเพิ่มทักษะทางสังคมสำหรับผู้สูงอายุกลุ่มติดสังคม และผู้นำ รวมถึงการนำใช้ทุนทางสังคมให้เกิด ประโยชน์สูงสุด

Key actors	องค์การบริหารส่วนตำบลพรหมนิมิต
งานเด่น	การจัดโรงเรียนผู้สูงอายุแบบมีส่วนร่วม
พื้นที่	องค์การบริหารส่วนตำบลพรหมนิมิต อำเภอตากลี จังหวัดนครสวรรค์
วิทยากร	นายสมเกียรติ คงทิม ตำแหน่ง นายกององค์การบริหารส่วนตำบลพรหมนิมิต เบอร์โทรศัพท์ ๐๘๓-๙๖๒๓๙๖๖

๑. ที่มาหรือฐานคิดของการดำเนินงาน

การจัดการดูแลผู้สูงอายุในตำบลพรหมนิมิต ใช้ข้อมูลทุนทางสังคมและศักยภาพกับข้อมูลสถานการณ์ปัญหา ที่เกิดขึ้นในพื้นที่ ผู้สูงอายุมีจำนวนเพิ่มมากขึ้น ปัจจุบันมีผู้สูงอายุ ๑,๑๒๒ คน มีปัญหาสุขภาพ คือ เป็นโรคซึมเศร้า เบาหวาน ความดันโลหิตสูง ไชมันในเลือด ไชข้อเสื่อม นำใช้ข้อมูลเพื่อการออกแบบบริการวางแผนจัดการ โดยมีการจัดเวทีประชุม ประกอบด้วย กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน โรงเรียนในพื้นที่ โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพชุมชน (รพ.สต.) และแกนนำผู้สูงอายุ เพื่อร่วมกันออกแบบการพัฒนาผู้สูงอายุโดยได้จัดตั้งโรงเรียนผู้สูงอายุ เพื่อเป็นกลไกในการดูแลผู้สูงอายุ โดยนำใช้หลักอย่างมีส่วนร่วมทั้งร่วมคิด ร่วมทำ และเอื้อประโยชน์ที่เกี่ยวข้องตามภารกิจของแต่ละหน่วยงาน องค์กรที่เข้าร่วม องค์กรการบริหารส่วนตำบลพรหมนิมิต มีเป้าหมายในการดูแลสุขภาพ กาย ใจ สังคมและปัญญา ให้ผู้สูงอายุ อย่างครอบคลุม ทั้งถึง

๒. กลุ่มประชากรเป้าหมาย

- ๒.๑ ผู้สูงอายุที่เป็นผู้นำ ผู้สอน ผู้ถ่ายทอดที่มาจากชมรมผู้สูงอายุ จำนวน ๑๐ คน
- ๒.๒ ผู้สูงอายุที่สนใจเรียนรู้อายุ ๖๐ ปีขึ้นไป ที่ไปมาได้ ๑,๑๒๒ คน

๓. ผลที่ต้องการให้เกิดขึ้น

เพื่อให้ผู้สูงอายุมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น มีการทำกิจกรรมร่วมกับผู้สูงอายุด้วยตนเอง มีอาชีพ มีรายได้ สามารถเข้าถึงบริการสุขภาพ มีกิจกรรมที่ส่งเสริมด้านการดูแลสุขภาพ การจิตส่วสติการ และส่งเสริมการเรียนรู้ และเพิ่มทักษะทางสังคมสำหรับผู้สูงอายุกลุ่มติดสังคม และผู้นำ

๔. ข้อมูลและเครื่องมือในการดำเนินงาน

- ๔.๑ ข้อมูลทุนทางสังคมและศักยภาพที่มิงานที่สร้างผลกระทบตรงกับผู้สูงอายุ จากการวิจัยชุมชน RECAP
- ๔.๒ ข้อมูลจำนวนผู้สูงอายุ การเจ็บป่วย ความเสี่ยง พฤติกรรมเสี่ยง ผลการตรวจคัดกรอง เป็นต้น

๕. รูปธรรมงาน

ประกอบด้วย งาน กิจกรรม ๒ ส่วน ได้แก่ การจัดการเรียนการสอนตามหลักสูตรการเรียนรู้ของโรงเรียนผู้สูงอายุแบบมีส่วนร่วม และ สนับสนุนกิจกรรมอาสาเพื่อเป็นผู้สอน และพัฒนาปรับปรุงสถานที่สาธารณะ

๖. วิธีการดำเนินงาน

มีวิธีการทำงานของโรงเรียนผู้สูงอายุ ๒ ส่วน ได้แก่ ๑)การจัดการเรียนการสอนตามหลักสูตรการเรียนรู้ของโรงเรียนผู้สูงอายุแบบมีส่วนร่วม ซึ่งมีองค์การบริหารส่วนตำบลพรหมนิมิต เป็นผู้ดำเนินการหลัก ร่วมมือกับโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล และกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน สมาชิกอบต. พัฒนาหลักสูตรโรงเรียนผู้สูงอายุ โดยกำหนดหลักสูตรการเรียนรู้เดือนละ ๒ ครั้ง โดยแต่ละครั้งของการจัดการเรียนรู้ ประกอบด้วย (๑)วิชา ธรรมะบำบัด โดยได้วิทยากรพระในตำบลพรหมนิมิตเรื่องธรรมะ สอนการนั่งสมาธิทำจิตใจให้สงบ ฟ้อนคลาย (๒)กิจกรรมสุขภาพะบำบัด โดยได้วิทยากรทางโรงพยาบาลตากลี ส่งเจ้าหน้าที่ให้คำแนะนำในการตรวจสุขภาพ การเตรียมตัวรับมือกับโรคต่าง ๆ สอนการดูแลสุขภาพด้วยสมุนไพร การใช้สมุนไพรในการรักษาโรค แต่ในส่วนเนื้อหาเป็นไปตามความพร้อมในการประสานวิทยากร และความสะดวกของเนื้อหาการเรียนรู้ที่ผ่านมา การเตรียมความพร้อมสำหรับผู้สูงอายุ ในกรณีฉุกเฉิน และอุบัติเหตุ มีทักษะการเตรียมความพร้อมสำหรับผู้สูงอายุ การส่งเสริมการออม การส่งเสริมอาชีพ สร้างการเรียนรู้ต่อเนื่อง ๒)ส่งเสริมให้ผู้สูงอายุ

รวมกลุ่มจิตอาสา และเป็นวิทยากรในเรื่องของความรู้ท้องถิ่น การอนุรักษ์วัฒนธรรมภูมิปัญญาท้องถิ่น การร่วมกันปรับปรุงภูมิทัศน์ จัดสภาพแวดล้อมในวัด ห้างน้ำ ราวจับ ทางลาด เป็นต้น และการศึกษาดูงานนอกสถานที่

๗. ผลที่เกิดขึ้น (ผลผลิต ผลลัพธ์)

มีกิจกรรมหรือพื้นที่ให้ผู้สูงอายุมารวมกลุ่ม แลกเปลี่ยนเรียนรู้ จนทำให้เกิดผู้นำใหม่ คนอาสา เพิ่มทักษะทางสังคมสำหรับผู้สูงอายุกลุ่มติดสังคม และผู้นำ รวมถึงการนำใช้ทุนทางสังคมให้เกิด ประโยชน์สูงสุด สร้างการมีส่วนร่วมของภาคีเครือข่ายในและนอกพื้นที่สนับสนุนการจัดการเรียนรู้ ส่งเสริมให้ชุมชน เห็นคุณค่า และศักดิ์ศรีผู้สูงอายุ เตรียมความพร้อมเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุของชุมชน

๘. ผลกระทบที่เกิดขึ้น

ต่อโครงสร้างพื้นฐานของชุมชน (๑) ด้านสังคมผู้สูงอายุมีพื้นที่สร้างสรรค์ในการทำกิจกรรม เพิ่มผู้นำเพิ่มกลุ่มกิจกรรมทางสังคม และส่งเสริมการอาสา (๒) ด้านสุขภาพ สามารถดูแลสุขภาพและจัดการตัวเองได้ และสามารถให้การดูแล ช่วยเหลือผู้อื่น (๓)ด้านสภาวะแวดล้อมมีการปรับสภาพแวดล้อมสำหรับการดำเนินชีวิตของผู้สูงอายุให้ปลอดภัยขึ้น

ประเด็น

สูงวัยสร้างเมือง... ปฏิบัติการ ๕๐. ๕๓.

ชมรมผู้สูงอายุ

องค์การบริหารส่วนตำบลห้วยคด อำเภอเมือง จังหวัดพิจิตร

ผู้สูงอายุทั้งหมด ๗๐๐ คน

ร้อยละ ๑๗.๕๗

รับเบี้ยยังชีพ ๕๗๕ คน

ติดบ้าน ติดเตียง ๒๕ คน

จัดเรียนรู้สำหรับ ผู้สูงอายุแบบมีส่วนร่วม

พ.ศ. ๒๕๕๙ อบต. ห้วยคด ร่วมกับแกนนำผู้สูงอายุ มีกิจกรรมส่งเสริมความร่วมมือในการอยู่กับวัยสูงอายุ เช่น การออกกำลังกาย ยืดเหยียด สุขภาพจิต การตรวจประเมินความเสี่ยง ความรู้ด้านสุขภาพเบื้องต้น การตรวจคัดกรองโรคเบาหวาน และความดันโลหิตสูง

ข้อมูลประกอบการจัดกิจกรรม ได้แก่ ข้อมูลภาวะสุขภาพผู้สูงอายุ การเจ็บป่วย ทูตทางสังคม และศักยภาพที่เกี่ยวข้องกับผู้สูงอายุ

ข้อมูลและเครื่องมือ

หลักสูตรการเรียนรู้เป็นเครื่องมือในการจัดการเรียนรู้ และความร่วมมือของหน่วยงาน องค์กรในและนอกพื้นที่ สนับสนุนการจัดการเรียนรู้

การเรียนรู้ตามหลักสูตร

เรียนสัปดาห์ละ ๑ วัน (ทุกวันจันทร์)

มีหลักสูตรการเรียนรู้ ๗ รายวิชา ได้แก่

- ๑) การพัฒนาจิตสำหรับผู้สูงอายุ
- ๒) การดูแลสุขภาพที่จำเป็นของผู้สูงอายุ
- ๓) นันทนาการและการใช้เวลาว่างให้เกิดประโยชน์
- ๔) สูงวัยอย่างมีคุณค่าอย่างไร มีความสุข
- ๕) ภูมิปัญญาและวัฒนธรรม ประเพณีตำบลห้วยคด
- ๖) เทคโนโลยีและการสื่อสารสำหรับผู้สูงอายุ
- ๗) กิจกรรมพิเศษ

ทำอย่างไร

งานอาสาบริการ

ประกอบด้วยงาน ๒ ลักษณะ ได้แก่

๑) อาสาเยี่ยมบ้าน

- ฝึกบริหารข้อกล้ามเนื้อฝักสมอง
- ให้กำลังใจ
- ประสานสวัสดิการ
- จัดบ้าน

๒) อาสาทำความสะอาด

- ปรับปรุงสภาพแวดล้อมในพื้นที่ละ
- การช่วยเหลือครอบครัวเมื่อเสียชีวิต

มีอะไรเปลี่ยนแปลงบ้าง

ผู้สูงอายุได้รับการบริการ

ติดตามดูแลครอบคลุมทุกภาวะสุขภาพ

เกิดผู้นำใหม่ พาทำจัดการเรียนรู้

ถ่ายทอดได้

มีความครอบคลุมของการได้รับสวัสดิการจากรัฐ สวัสดิการโดยชุมชนช่วยเหลือกัน

ปัญหาและความต้องการได้รับการแก้ไข โดยชุมชนจัดการตนเอง

ทำแล้วได้อะไร

มีสมาชิกชมรมผู้สูงอายุเข้าเรียน

ในวิทยาลัยผู้สูงอายุชีวิตจำนวน

๖๐ คน

ผู้สูงอายุติดบ้าน ติดเตียง ๒๗ คน

ได้รับการดูแลที่บ้าน ช่วยเหลือปรับบ้าน

ผู้สูงอายุพิการ ๓ หลัง

Key actors	ชมรมผู้สูงอายุ
เรื่องเด่น	จัดเรียนรู้สำหรับผู้สูงอายุแบบมีส่วนร่วม
พื้นที่	ศูนย์จัดการเครือข่ายองค์การบริหารส่วนตำบลห้วยดง
วิทยากร	นายบรรเทิง ศรีนาก ตำแหน่งประธานชมรมผู้สูงอายุ เบอร์โทร ๐๘๔-๗๐๘๐๗๐๒

๑. ที่มาหรือฐานคิดของการดำเนินงาน

ตำบลห้วยดงมีพื้นที่ที่รับผิดชอบจำนวน ๖ หมู่บ้าน ประชากรทั้งหมด ๓,๓๔๒ คน จำนวน ๔๐๗ ครัวเรือน มีจำนวนผู้สูงอายุทั้งหมด ๗๐๐ คน คิดเป็นร้อยละ ๑๗.๕๗ ของจำนวนประชากรทั้งหมด ทูทางสังคม และศักยภาพที่เมือง กิจกรรมสร้างผลกระทบกับผู้สูงอายุ ได้แก่ ความครอบคลุมการจัดสวัสดิการเบี้ยยังชีพ ๕๗๕ คน พัฒนาอาชีพเสริม กองทุนสวัสดิการชุมชน โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลให้บริการสุขภาพกายจิต โดยเฉพาะให้การดูแลที่บ้านผู้สูงอายุติดบ้าน ติดเตียงจำนวน ๒๕ คน ช่วงปี พ.ศ. ๒๕๕๙ อบต.ห้วยดงร่วมกับแกนนำผู้สูงอายุ ตั้งชมรมผู้สูงอายุ รับสมัครผู้สนใจเข้าร่วมเป็นสมาชิกโดยมีค่าสมัครคนละ ๔๐ บาท มีจำนวน ๗๗ คน แต่งคณะกรรมการเพื่อเป็นกลไกการจัดการ มีแกนนำหลัก ๓ คนที่เป็นประธาน รองประธานอีก ๒ คน และมีตัวแทนจาก ๖ หมู่บ้านๆละ ๓ คนเข้ามามีส่วนร่วมบริหารจัดการชมรม มีสมาชิกทั้งสิ้น ๔๒๙ คน มีกิจกรรมส่งเสริมความพร้อมในการอยู่กับวัยสูงอายุ เช่น การออกกำลังกาย ยืดเหยียด สุขภาพจิต การตรวจประเมินความเสี่ยง ความรู้ด้านสุขภาพเบื้องต้น การตรวจคัดกรองโรคเบาหวาน และความดันโลหิตสูง ร่วมกับทางโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล ๒ แห่ง ช่วยปรับสภาพแวดล้อมและที่อยู่อาศัยที่ปลอดภัย การส่งเสริมการพัฒนาอาชีพ การถ่ายทอดภูมิปัญญา โดยแกนนำผู้สูงอายุ ต่อมาจึงเกิดแนวคิดการจัดการเรียนรู้ที่มีหลักวิชาที่เป็นระบบ จัดตั้งวิทยาลัยผู้เฒ่าชาญชีวิต โดยอบต.ห้วยดงเป็นเจ้าภาพหลัก ได้ทำความร่วมมือกับส่วนราชการต่างให้ร่วมจัดตั้ง ได้แก่ สำนักงานพัฒนาความมั่นคงของมนุษย์ โรงพยาบาลพิจิตร สถาบันศาสนาตำบลห้วยดง และวิทยาลัยชุมชนพิจิตร มีบทบาทสนับสนุนด้านวิชาการ วิทยากร จัดการเรียนรู้สำหรับผู้สูงอายุรอบละ ๓๐ สัปดาห์ ให้ผู้สูงอายุที่สนใจเข้าเรียนรู้ได้ตามความพร้อม

๒. กลุ่มประชากรเป้าหมาย

- ๒.๑ ผู้สูงอายุทั้งหมดจำนวน ๗๐๐ คน
- ๒.๒ ผู้สูงอายุติดบ้าน ติดเตียง ๒๕ คน
- ๒.๓ ผู้สูงอายุพิการ ๘๖ คน

๓. ผลที่ต้องการให้เกิดขึ้น

ผู้สูงอายุรวมกลุ่มกันในรูปแบบชมรมผู้สูงอายุ และมีการบริหารจัดการกันเอง ครอบคลุมหมู่บ้าน มีแนวทางการส่งเสริมสุขภาพกาย สุขภาพจิต ป้องกันโรค และให้ความรู้กับผู้สูงอายุอย่างเป็นระบบและสามารถจัดการตนเองได้ รวมถึงเสริมภาวะผู้นำ สร้างจิตอาสา ดูแลช่วยเหลือผู้ที่อยู่ในภาวะติดเตียง ติดบ้าน

๔. ข้อมูลและเครื่องมือในการดำเนินงาน

๔.๑ ข้อมูลประกอบการจัดกิจกรรม ได้แก่ ข้อมูลภาวะสุขภาพผู้สูงอายุ การเจ็บป่วย ทูทางสังคมและศักยภาพที่เกี่ยวข้องกับผู้สูงอายุ

๔.๒ หลักสูตรการเรียนรู้เป็นเครื่องมือในการจัดการเรียนรู้ และความร่วมมือของหน่วยงาน องค์กรใน และนอกพื้นที่สนับสนุนการจัดการเรียนรู้

๕. รูปธรรมงาน

รูปธรรมงานเด่นของวิทยาลัยผู้เฒ่าชาญชีวิต หรือชมรมผู้สูงอายุ ประกอบด้วย ๓ งานหลัก ได้แก่ ๑) การเรียนรู้ตามหลักสูตรวิชาของวิทยาลัยผู้เฒ่าชาญชีวิต ๒) งานอาสาบริการเยี่ยมผู้ป่วย และทำความสะอาดปรับปรุงสภาพแวดล้อม ๓) กองทุนฌาปนกิจช่วยเหลือครอบครัวเมื่อสมาชิกเสียชีวิต

๖. วิธีการดำเนินงาน

การเข้าเป็นสมาชิกชมรมผู้สูงอายุที่มีคณะกรรมการมาจากทุกหมู่บ้าน ร่วมกันบริหารจัดการ รับสมาชิก โดยมีค่าสมัครคนละ ๔๐ บาท จ่ายเพียงครั้งเดียวและเป็นสมาชิกได้ตลอดชีพ ร่วมกับหน่วยงานรัฐบริการ สมาชิก เช่น ร่วมกับรพ.สต.ตรวจคัดกรองโรคเบาหวาน ความดันโลหิตสูง ให้ความรู้การดูแลสุขภาพสำหรับผู้สูงอายุ ร่วมกับอปท.สำรวจและขึ้นทะเบียนผู้สูงอายุที่พิการ ความครอบคลุมการได้รับเบี้ยยังชีพ การฝึกอาชีพเสริม เป็นต้น

การเรียนรู้ตามหลักสูตรวิชาของวิทยาลัยผู้เฒ่าชาวนาชีวิต รอบการเรียนรู้ละ ๓๐ สัปดาห์ (๑๕๐ ชั่วโมง) เรียนสัปดาห์ละ ๑ วัน (ทุกวันจันทร์) วันละ ๕ ชั่วโมง โดยใช้สถานที่เรียนที่องค์การบริหารส่วนตำบลห้วยดง มีหลักสูตรการเรียนรู้ ๗ รายวิชา วิธีการเรียนการสอนโดยการบรรยาย สาธิต เรียนรู้นอกสถานที่ในตำบล นอกตำบล ได้แก่ ๑) การพัฒนาจิตสำหรับผู้สูงอายุ ๒) การดูแลสุขภาพที่จำเป็นของผู้สูงอายุ ๓) นันทนาการและการใช้เวลาว่างให้เกิดประโยชน์ ๔) สูงวัยอย่างมีคุณค่าอย่างไรมีความสุข ๕) ภูมิปัญญาและวัฒนธรรมประเพณีตำบลห้วยดง ๖) เทคโนโลยีและการสื่อสารสำหรับผู้สูงอายุ ๗) กิจกรรมพิเศษ ได้แก่ การศึกษาแหล่งเรียนรู้ในท้องถิ่น วัฒนธรรมประเพณีท้องถิ่น การทำอาหารและผลิตภัณฑ์ท้องถิ่น การถ่ายทอดความรู้จากภูมิปัญญาท้องถิ่นการจัดกีฬาผู้สูงอายุ การศึกษาดูงานกับโรงเรียนผู้สูงอายุ

งานอาสาบริการ ประกอบด้วยงาน ๒ ลักษณะ ได้แก่ ๑) อาสาเยี่ยมบ้าน ผู้สูงอายุติดบ้าน ติดเตียง ไม่มีคนอยู่ดูแลกลางวัน ยากจน โดยให้การดูแลที่บ้าน ฝึกบริหารข้อ กล้ามเนื้อฝึกสมอง ให้กำลังใจ ประสานสวัสดิการถ้าจำเป็นที่นอน ห้องน้ำ จัดในบ้าน และรอบบ้าน ๒) อาสาทำความสะอาด ปรับปรุงสภาพแวดล้อมในพื้นที่สาธารณะ รวมถึงการปรับสาธารณะเช่น ทำความสะอาดวัด แหล่งน้ำ เป็นต้น และการช่วยเหลือครอบครัวเมื่อเสียชีวิต โดยจัดตั้งกองทุนฌาปนกิจผู้สูงอายุ ระดมเงินกันช่วยงานศพ

๗. ผลที่เกิดขึ้น (ผลผลิต ผลลัพธ์)

มีสมาชิกชมรมผู้สูงอายุเข้าเรียนในวิทยาลัยผู้เฒ่าชาวนาชีวิตจำนวน ๖๐ คนปัจจุบันปอดรอบการศึกษารอเปิดภาคเรียน ผู้สูงอายุติดบ้าน ติดเตียง ๒๗ คนได้รับการดูแลที่บ้าน ช่วยเหลือปรับบ้านผู้สูงอายุพิการ ๓ หลัง

๘. ผลกระทบที่เกิดขึ้น

ผู้สูงอายุได้รับการบริการ ติดตามดูแลครอบคลุมทุกภาวะสุขภาพ เกิดผู้นำใหม่ พาทำจัดการเรียนรู้ ถ่ายทอดได้ ความครอบคลุมของการได้รับสวัสดิการจากรัฐ สวัสดิการโดยชุมชน ช่วยเหลือกัน ปัญหาและความต้องการได้รับการแก้ไข โดยชุมชนจัดการกันเอง

ดูแลสุขภาพชุมชน ครอบคลุมทุกเรื่อง

เทศบาลตำบลบางไผ่ อำเภอบางมูลนาก จังหวัดพิจิตร

จังหวัดพิจิตรมีผู้สูงอายุในปี ๒๕๕๗-๒๕๕๙ ร้อยละ ๑๓.๐๙ ๑๕.๘๑ ๒๕.๕๑ และมีจำนวนเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่องเห็นได้จากจำนวนประชากรกลุ่ม ๕๐-๕๙ ปี ยังมีสัดส่วนที่ใกล้เคียงกัน พื้นที่ตำบลบางไผ่ที่โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลบางไผ่รับผิดชอบจำนวน ๗ เขต

ประชากรในเขตเทศบาลตำบลบางไผ่ ๑,๕๕๕ คน

ข้อมูล และ เครื่องมือ

- ★ แนวปฏิบัติการบริหารจัดการกองทุนดูแลระยะยาว
- ★ ข้อมูลภาวะสุขภาพ การเจ็บป่วย ผู้สูงอายุไปมาได้ ผู้สูงติดบ้าน ผู้สูงอายุติดเตียงและผู้สูงอายุพิการ จากแหล่งข้อมูล TCNAP
- ★ ข้อมูลบริการสุขภาพของรพ.สต. และฐานข้อมูลของกองทุนดูแลระยะยาว

กลุ่มเป้าหมาย

กลุ่มเตรียมสูงอายุ (๕๐-๕๙) จำนวน ๒๕๗ คน ได้แก่ บุคคลที่เป็นผู้นำ แก่นนำบุคคล ผู้สูงอายุทั้งหมด ได้แก่ ผู้สูงอายุไปมาได้ ๓๐๕ คน ผู้สูงอายุติดบ้าน ๖๓ คน ผู้สูงอายุติด

รูปธรรมงาน

- มีกิจกรรมอย่างน้อย ๕ งานหลัก ได้แก่
- ๑) บริการตรวจคัดกรองโรคต่างๆ
  - ๒) ดูแลสุขภาพที่บ้านกรณีอยู่ในสภาพติดบ้าน
  - ๓) พัฒนากิจกรรมอาสาสมัครในการดูแลผู้สูงอายุ
  - ๔) ทำแผนการดูแลร่วมกับอาสาสมัคร
  - ๕) บริการในศูนย์ฟื้นฟูผู้สูงอายุ และคนพิการด้วยแพทย์แผนไทย

ผลที่ต้องการให้เกิดขึ้น

- ต้องการให้เกิดผลกับผู้สูงอายุและครอบครัว ๓ ส่วน
- ๑) ผู้สูงอายุกลุ่มติดบ้าน
  - ๒) มีระบบการดูแลระยะยาว
  - ๓) รูปแบบการดูแลสุขภาพระยะยาว เพื่อให้ผู้สูงอายุที่ทุกภาวะสุขภาพมีคุณภาพชีวิต
  - ๔) มีแนวทางการดูแลของอาสาสมัคร ผู้ดูแลในครัวเรือน

วิธีการดำเนินงาน

- ๑) บริการตรวจคัดกรองโรคเรื้อรัง เบาหวาน เป็นต้น
- ๒) พัฒนากิจกรรมอาสาสมัครดูแลผู้สูงอายุในเรื่องการดูแลที่บ้าน
- ๓) รพ.สต.จะประเมินสภาพผู้สูงอายุที่บ้านทุกราย ทำแผนการดูแลร่วมกับอาสาสมัคร
- ๔) บริการในศูนย์ฟื้นฟูผู้สูงอายุและคนพิการด้วยแพทย์แผนไทย
- ๕) ประสานทีมสหวิชาชีพช่วยปรับแผนการรักษา ปรับยา ประเมินสภาพปัญหาที่ซับซ้อน รพ.สต.เป็นผู้เลี้ยงฝักกิจกรรมอาสาสมัคร

ผลที่เกิดขึ้น

ผู้สูงอายุติดบ้านติดเตียงได้รับการดูแลสุขภาพที่บ้านครอบคลุมคน จำนวน ๖๗ คน ผู้สูงอายุพิการ ๒๒ คน ทำให้ผู้สูงอายุที่มีภาวะพึ่งพิง เข้าถึงบริการสุขภาพ

ผลกระทบที่เกิดขึ้น

- ๑) ด้านสังคม การพัฒนาคนในครอบครัวให้มีการดำรงชีวิตทางสังคมใกล้เคียงของเดิมให้มากที่สุด
- ๒) ด้านสุขภาพ ผู้ป่วยมีอาการของโรคคงที่จากการฟื้นฟูและการรักษาต่อเนื่อง
- ๓) ด้านเศรษฐกิจ ผู้ป่วยและครอบครัวมีความสามารถในการหารายได้
- ๔) ด้านสภาวะแวดล้อม การปรับสภาพบ้านให้เอื้ออำนวยให้ผู้สูงอายุดูแลกิจวัตรประจำวันได้
- ๕) ด้านการเมือง การปกครอง ผู้ป่วยเข้าถึงสิทธิ์ที่ควรจะได้รับ

Key actors	โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลบางไผ่
งานเด่น	ดูแลสุขภาพชุมชน ครอบคลุมทุกเรื่อง
พื้นที่	เทศบาลตำบลบางไผ่ อำเภอบางมูลนาก จังหวัดพิจิตร
วิทยากร	นางเบญจมาศ กลีชีวิน ผู้อำนวยการโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลบางไผ่ เบอร์โทรศัพท์ ๐๘๑ - ๖๕๑๖๗๔๙

๑. ที่มาหรือฐานความคิดของการดำเนินงาน

เนื่องจากประเทศไทยเข้าสู่สังคมวัยผู้สูงอายุ และข้อมูลสัดส่วนประชากรของจังหวัดพิจิตรมีแนวโน้มเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็ว ร้อยละผู้สูงอายุในปี ๒๕๕๗-๒๕๕๙ คือร้อยละ ๑๓.๐๙ ๑๕.๘๑ ๒๕.๕๑ และยังมีจำนวนเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่องเห็นได้จากจำนวนประชากรกลุ่ม ๕๐-๕๙ ปียังมีสัดส่วนที่ใกล้เคียงกัน พื้นที่ตำบลบางไผ่ที่โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลบางไผ่รับผิดชอบจำนวน ๗ เขตนอกเหนือจากเขตรับผิดชอบของเทศบาลบางไผ่ มีจำนวนประชากรทั้งสิ้น ๓,๗๒๕ คน และในเขตเทศบาลตำบลบางไผ่มีจำนวนประชากรทั้งสิ้น ๑,๕๕๕ คน มีจำนวนกลุ่มเตรียมสูงอายุ (๕๐-๕๙) จำนวน ๒๕๗ คน คิดเป็นร้อยละ ๑๖.๕๒ มีผู้สูงอายุทั้งหมด ๓๙๒ คน คิดเป็นร้อยละ ๒๕.๒๑ ปี โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลจัดบริการสุขภาพสำหรับคนป่วยเรื้อรัง ผู้สูงอายุ ที่มีปัญหาปวดกล้ามเนื้อ ปวดข้อ ไปมาลำบาก ด้วยบริการฟื้นฟูสภาพช่วงกลางวัน ที่ศูนย์ฟื้นฟูผู้สูงอายุและคนพิการด้วยแพทย์แผนไทย มือสม.ดูแล ประธานงานด้านสุขภาพครัวเรือนสัดส่วน อสม. ๑ คน ต่อ ๑๔ ครัวเรือน พ.ศ.๒๕๕๙ นโยบายจากภาครัฐที่มุ่งเน้นการดูแลผู้สูงอายุในพื้นที่ต้องมีส่วนร่วมจากภาคีเครือข่ายทุกองค์กรหน่วยงานร่วมกันในการดำเนินงาน เพื่อให้การดูแลผู้สูงอายุที่อยู่ในภาวะพึ่งพิง สนับสนุนงบประมาณภายใต้การบริหารจัดการกองทุนดูแลระยะยาว จากการดำเนินงานมีสถานการณ์ ผู้สูงอายุป่วยติดบ้าน ไปมาลำบาก จำนวน ๖๓ คน ติดเตียงต้องดูแลช่วยเหลือทั้งหมด ๔ คน มี ผู้ดูแลผู้สูงอายุ (Care giver) ๑๑ คน ให้การดูแลผู้ป่วยติดเตียง ที่ประเมินร่วมกับพยาบาลผู้จัดการดูแล ตามแผนการดูแลที่มอบหมาย และติดตามประเมิน กำกับดูแล โดยทีมรพ.สต. อบต.และปรับปรุงข้อมูลผู้สูงอายุจากระดับการปฏิบัติกิจวัตรประจำวันทุก รอบไตรมาส

๒. กลุ่มประชากรเป้าหมาย

- ๒.๑ กลุ่มเตรียมสูงอายุ (๕๐-๕๙) จำนวน ๒๕๗ คน ได้แก่ บุคคลที่เป็นผู้นำ แกนนำ บุคคล
- ๒.๒ ผู้สูงอายุทั้งหมด ได้แก่ ผู้สูงอายุไปมาได้ ๓๑๕ คน ผู้สูงอายุติดบ้าน ๖๓ คน ผู้สูงอายุติดเตียง ๔ คน และผู้สูงอายุพิการ ๒๑ คน

๓. ผลที่ต้องการให้เกิดขึ้น

ต้องการให้เกิดผลกับผู้สูงอายุและครอบครัว ๓ ส่วน ได้แก่ ๑) ผู้สูงอายุกลุ่มติดบ้าน ติดเตียงได้รับการดูแลที่บ้าน ตามแผนการดูแล ๒) มีระบบการดูแลระยะยาวตั้งแต่เจ็บป่วยจนถึงเสียชีวิต ตลอดจนดูแลช่วยเหลือครอบครัว ๓) รูปแบบการดูแลสุขภาพระยะยาวเพื่อให้ผู้สูงอายุที่ทุกภาวะสุขภาพมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น ๔) มีแนวทางการดูแลของอาสาสมัคร ผู้ดูแลในครัวเรือน

๔. ข้อมูลและเครื่องมือในการดำเนินงาน

- ๔.๑ แนวปฏิบัติการบริหารจัดการกองทุนดูแลระยะยาว
- ๔.๒ ข้อมูลภาวะสุขภาพ การเจ็บป่วย ผู้สูงอายุไปมาได้ ผู้สูงติดบ้าน ผู้สูงอายุติดเตียงและผู้สูงอายุพิการ จากแหล่งข้อมูล TCNAP ข้อมูลบริการสุขภาพของ รพ.สต. และฐานข้อมูลของกองทุนดูแลระยะยาว

๕. รูปธรรมงาน

ประกอบด้วยรูปธรรมงาน กิจกรรม ที่โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลบางไผ่เป็นผู้ดำเนินการหลัก ร่วมกับทต.บางไผ่ กลุ่มอสม. อย่างน้อย ๕ งานหลัก ได้แก่ ๑) บริการตรวจคัดกรองโรคเรื้อรัง เบาหวาน ความดันโลหิตสูง ข้อเสื่อม ต้อกระจก สมองเสื่อม เป็นต้น ๒) ดูแลสุขภาพที่บ้านกรณีอยู่ในสภาพติดบ้าน ติด

เตียง ๓) พัฒนากิจกรรมอาสาสมัครในการดูแลผู้สูงอายุที่บ้าน เช่น การอาบน้ำ เช็ดตัว เคลื่อนย้าย ทำแผล เป็นต้น ๔) ทำแผนการดูแลร่วมกับอาสาสมัคร พร้อมทั้งกำหนดแนวทางกำกับ ติดตาม ๕) บริการในศูนย์ฟื้นฟูผู้สูงอายุและคนพิการด้วยแพทย์แผนไทย

๖. วิธีการดำเนินงาน

บริการตรวจคัดกรองโรคเรื้อรัง เบาหวาน ความดันโลหิตสูง ข้อเสื่อม ต้อกระจก สมองเลื่อม เป็นต้น ดำเนินการร่วมกับอาสาสมัครสาธารณสุขตามแบบคัดกรองภาวะสุขภาพผู้สูงอายุดำเนินการรอบปี และสรุปผลการคัดกรอง เป็นฐานในการงานแผน ออกแบบบริการ

พัฒนากิจกรรมอาสาสมัครดูแลผู้สูงอายุ ในเรื่องการดูแลที่บ้าน เช่น การอาบน้ำ เช็ดตัว เคลื่อนย้าย ทำแผล เป็นต้น ตามแนวทางหลักสูตรของกรมอนามัย ปัจจุบันมีผู้ดูแลผู้สูงอายุ (care givers) จำนวน ๑๑ คน ดูแลผู้สูงอายุติดบ้าน ติดเตียงสัดส่วน ๑ ต่อ ๖ ดูแลตามแผนการดูแล

รพ.สต.จะประเมินสภาพผู้สูงอายุที่บ้านทุกราย ทำแผนการดูแลร่วมกับอาสาสมัคร พร้อมทั้งกำหนดแนวทางกำกับ ติดตาม โดยการประชุมทีม วิเคราะห์กรณีศึกษา หาปัญหา และกำหนดแนวทางแก้ไขร่วมกัน พร้อมทั้งประเมินระดับความสามารถในการช่วยเหลือตนเอง

บริการในศูนย์ฟื้นฟูผู้สูงอายุและคนพิการด้วยแพทย์แผนไทย เปิดบริการในพื้นที่บริการของรพ.สต. บริการฟื้นฟูสภาพเช่น บริการข้อ กล้ามเนื้อ นวด และอบสมุนไพร ประคบร้อน และช่วยในการฟื้นฟูสภาพ

ประสานทีมสหวิชาชีพเช่น แพทย์ พยาบาล เภสัชกร ช่วยสนับสนุน ช่วยปรับแผนการรักษา ปรึกษา ประเมินสภาพปัญหาที่ซับซ้อน รพ.สต.เป็นที่เลี้ยงฝึกกิจกรรมอาสาสมัคร

๗. ผลที่เกิดขึ้น (ผลผลิต ผลลัพธ์)

ผู้สูงอายุติดบ้านติดเตียงได้รับการดูแลสุขภาพที่บ้านครอบคลุมคน จำนวน ๖๗ คน ผู้สูงอายุพิการ ๒๒ คน ทำให้ผู้สูงอายุที่มีภาวะพึ่งพิง เข้าถึงบริการสุขภาพ ตามความจำเป็น อย่างทั่วถึง ส่งเสริมให้ประชาชนและชุมชนสามารถพึ่งพาตนเองได้และไม่ทอดทิ้งกัน สร้างความร่วมมือจากภาคีเครือข่ายทั้งในและนอกพื้นที่ ในการจัดบริการสุขภาพในชุมชน

๘. ผลกระทบที่เกิดขึ้น

ต่อ ๕ มิติ โครงสร้างพื้นฐานของชุมชน (๑) ด้านสังคม การพัฒนาคนในครอบครัวให้มีการดำรงชีวิตทางสังคมใกล้เคียงของเดิมให้มากที่สุด (๒) ด้านสุขภาพ ผู้ป่วยมีอาการของโรคคงที่จากการฟื้นฟูและการรักษา ต่อเนื่อง(๓) ด้านเศรษฐกิจ ผู้ป่วยและครอบครัวมีความสามารถในการหารายได้เป็นค่าใช้จ่ายเพื่อความ ต้องการพื้นฐานได้อย่างพอเพียง รวมถึงสวัสดิการต่างๆ ที่ผู้ป่วยพึงมีพึงได้ (๔) ด้านสภาวะแวดล้อม การปรับสภาพบ้านให้เอื้ออำนวยให้ผู้ดูแลกิจวัตรประจำวันได้ (๕) ด้านการเมือง การปกครอง ผู้ป่วยเข้าถึงสิทธิที่ควรจะได้รับพร้อมทั้งการแสดงสิทธิทางการเมืองได้

“กายอุปกรณ์ ชุมชนก็ทำได้”

ผู้สูงอายุ
๓๑.๒๑%
๗๙๑ คน

ป่วยเรื้อรัง
๗๒.๙๕%
๕๓๓ คน

๑ ใน ๑๐
ที่อาศัยอยู่เพียงลำพัง
หรืออยู่ด้วยกันเฉพาะ
ผู้สูงอายุ

ค้นหาและนำใช้ทุนทางสังคม
ในการออกแบบ อุปกรณ์
สำหรับบริหาร ปั่นพู่สภาพ

บริการให้ยืม จำหน่าย
สาริตการผลิตและ
การใช้ประโยชน์

● ระดมผู้มีความรู้เกี่ยวกับการดูแลผู้ป่วย และการออกแบบอุปกรณ์

● ออกแบบและผลิตอุปกรณ์ออกกำลังกาย

● เป็นศูนย์บริการให้ยืมที่โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลสำหรับผู้ป่วยติดบ้าน ติดเตียง

● ผู้สูงอายุที่เป็นประจักษ์ผลิตจำหน่ายสำหรับผู้ที่ต้องการเป็นส่วนตัว

ทำแล้วเกิดอะไร

- เกิดการบูรณาการหลายภาคส่วน เข้าร่วมคิด ร่วมทำ ร่วมรับผลประโยชน์
- พื้นที่แลกเปลี่ยนเรียนรู้ การดูแลสุขภาพ และจัดการปัญหาที่เกี่ยวข้องด้วยตนเอง
- ผู้ป่วยติดบ้าน ติดเตียงเข้าถึงบริการสุขภาพ และมีแนวทางช่วยเหลือ ดูแล

อะไรบ้างที่เปลี่ยนแปลง

- มีทุนทางสังคม มีการเรียนรู้ แลกเปลี่ยนข้ามกลุ่ม
- ส่งเสริมการประกอบอาชีพ การแปรรูป และใช้วัตถุดิบในชุมชน ลดรายจ่าย
- ดูแลตนเอง ลดการใช้ยาเมื่อเจ็บป่วย และมีการดูแลช่วยเหลือกัน

Key actors	โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล
งานเด่น	อุปกรณ์ฟื้นฟูสภาพสำหรับผู้สูงอายุ
พื้นที่	องค์การบริหารส่วนตำบลอุทัยเก่า อำเภอหนองฉาง จังหวัดอุทัยธานี
วิทยากร	นางสาวอริญญา เสลา ตำแหน่ง ผู้อำนวยการโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล เบอร์โทร ๐๘๑-๘๘๗๖๗๑๗

๑. ที่มาหรือฐานคิดของการดำเนินงาน

สถานการณ์ผู้สูงอายุในพื้นที่ตำบลอุทัยเก่า ๑๐ หมู่บ้านประชากรทั้งสิ้น ๒,๕๓๔ คนมีจำนวนผู้สูงอายุ ๗๙๑(๓๑.๒๑%)คน ป่วยเรื้อรังอย่างน้อย ๑ โรค ๕๓๓(๗๒.๙๕%)คน ส่วนใหญ่อาศัยอยู่กับลูกหลานมี ๑ ใน ๑๐ ที่อาศัยอยู่เพียงลำพัง หรืออยู่ด้วยกันเฉพาะผู้สูงอายุ ข้อมูลบริการสุขภาพของโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล เป็นผู้สูงอายุที่ช่วยเหลือตัวเองไม่ได้เลย หรือต้องการคนช่วยเหลือบางส่วนมีถึง ๔๒(๕.๐%)คน ซึ่งเจ้าหน้าที่ อสม. care giver ต้องเข้าไปเยี่ยมดูแลที่บ้าน ส่วนการเจ็บป่วยของผู้สูงอายุที่พบบ่อย ที่มารพ. สด.ต้องให้การบำบัดรักษาออกจาก โรคเบาหวาน และ ความดันโลหิตสูง คือ กลุ่มอาการกระดูกและข้อ เช่น อาการปวดกล้ามเนื้อ ปวดเมื่อยตามร่างกาย เมื่อยล้าอ่อนแรง เหน็บชา เป็นต้น ปี พ.ศ.๒๕๕๙ มีการรวมตัวผู้สูงอายุตั้งเป็นชมรมผู้สูงอายุ มีผู้สูงอายุที่มีความรู้ ภูมิปัญญาในการนำวัสดุท้องถิ่นผลิตอุปกรณ์เพื่อบริหารฟื้นฟูสภาพผู้สูงอายุตามความจำเป็น ปี พ.ศ.๒๕๕๙ ตำบลอุทัยเก่าได้เสนอตัวเพื่อพัฒนาเป็นศูนย์เรียนรู้ดูแลผู้สูงอายุ จึงรวบรวมอุปกรณ์ที่ออกแบบเพื่อผู้สูงอายุ ผลิต ออกแบบเพิ่มตามสภาพปัญหา และการเจ็บป่วยของผู้สูงอายุ โดยอาศัยความร่วมมือของคนในชุมชน ภูมิปัญญาท้องถิ่น ผู้ดูแลผู้ป่วยติดเตียงและผู้พิการที่มีฝีมือด้านช่าง ประชาชนท้องถิ่น ประสบการณ์ของผู้ดูแลผู้สูงอายุ ผสมผสานความรู้จากเจ้าหน้าที่สาธารณสุข เกิดเป็นนวัตกรรมศูนย์กายอุปกรณ์และดูแลที่บ้าน การฟื้นฟูสมรรถภาพผู้สูงอายุ ผู้ป่วยติดเตียง และผู้พิการ นอกจากกายอุปกรณ์ทางการแพทย์แล้วยังมีอุปกรณ์ที่ผลิตเพื่อดูแลผู้ป่วยตามสภาพการเจ็บป่วยบริการให้ยืม จำหน่าย ใช้ประกอบการสอนในโรงเรียนผู้สูงอายุ และเพิ่มประเภทอุปกรณ์ เพิ่มจำนวนตามความต้องการอย่างต่อเนื่อง

๒. กลุ่มประชากรเป้าหมาย

๒.๑ ผู้สูงอายุไปมาได้ เข้าร่วมรับบริการ ร่วมกิจกรรมในชุมชนจำนวน ๗๔๙ คน

๒.๒ ผู้สูงอายุที่ป่วยติดบ้าน ติดเตียง จำนวน ๔๒ คน

๓. ผลที่ต้องการให้เกิดขึ้น

ผู้สูงอายุ ผู้ป่วยติดเตียง และผู้พิการมีศูนย์กายอุปกรณ์ อุปกรณ์ที่ผลิตจากวัสดุพื้นบ้าน ที่ได้จากภูมิปัญญาพื้นบ้าน ด้วยการผลิตเอง ให้ยืมตามความจำเป็น จำหน่าย สาธิตในโรงเรียนผู้สูงอายุ และบำรุงรักษา สนับสนุนการดูแลผู้สูงอายุ การฟื้นฟูสภาพ รวมถึงชุมชนมีทางเลือกในการดูแลสุขภาพทั้งสำหรับคนป่วย แข็งแรง อุปกรณ์ และเครื่องมือ อุปกรณ์จัดการเรียนรู้ให้ผู้สูงอายุทั้งที่โรงเรียนผู้สูงอายุ ที่บ้าน

๔. ข้อมูลและเครื่องมือในการดำเนินงาน

๔.๑ ความรู้ หลักการมาจาก ๓ แหล่ง คือ ๑)ความรู้ ภูมิปัญญาการดัดแปลง ปรับปรุงวัสดุพื้นบ้านของประชาชน ๒)ความรู้ตามหลักการแพทย์จากเจ้าหน้าที่ รพ.สด. ๓) ประสบการณ์การดูแลผู้ป่วยของญาติ

๔.๒ ข้อมูลการมารับบริการของผู้สูงอายุ เช่น โรคที่พบบ่อย โรคเรื้อรัง ติดบ้าน ติดเตียง เป็นต้น จากโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล

๕. รูปธรรมงาน

รูปธรรมงานเด่น ในการผลค้นหาและนำใช้ทุนทางสังคมในการออกแบบ อุปกรณ์ ฟื้นฟูสภาพ ผู้สูงอายุ ติดบ้าน ติดเตียง บริการให้ยืมตามความจำเป็น จำหน่าย สาธิตในโรงเรียนผู้สูงอายุ และบำรุงรักษา สนับสนุนการดูแลผู้สูงอายุที่บ้าน และการฟื้นฟูสภาพ

๖. วิธีการดำเนินงาน

ค้นหาและนำใช้ทุนทางสังคมในการออกแบบ อุปกรณ์ สำหรับบริหาร ฟันฟูสภาพ โดยการระดมผู้มี ความรู้เกี่ยวกับการดูแลผู้ป่วย และการออกแบบอุปกรณ์ ได้แก่ ประชาชนท้องถิ่น ประสบการณ์ของผู้ดูแล ผู้สูงอายุ ความรู้จากเจ้าหน้าที่สาธารณสุข ร่วมกันออกแบบและผลิตอุปกรณ์ออกกำลังกาย โดยทีมสุขภาพ ร่วมกับบอส.เป็นผู้ดูแลแนะนำให้เหมาะสมกับผู้ป่วยติดเตียงและผู้พิการ เช่น Bamboo Exercise เช่น กะลา พาเพลิน ช่วยในการบริหารกล้ามเนื้ออก หลัง ไหล่ ต้นแขน ขา บริหารเอว ออกกำลังกายได้ทั้งเดี่ยวและคู่ นั่ง นอน ยืน ใช้สำหรับบริหารกล้ามเนื้อไหล่ ต้นแขน ขา หน้าท้อง กาบตาลกายสิทธิ์ ใช้สำหรับยืดเหยียดฝ่าเท้า ยืดเส้น บริเวณเอ็นร้อยหวาย ข้อเท้า หลังเท้า น่อง *ไม้ไผ่มหัศจรรย์* ใช้หวดฝ่าเท้า ยืดเหยียดกล้ามเนื้อขา รักษาอาการเหน็บชา *เม็ดมะขามหวดฝ่ามือ ยางยืดกันติด* ใช้สำหรับหวดฝ่ามือบริหารข้อนิ้ว ข้อมือ หมอนวด กะลา ไม้หนีบไล่เส้น อุปกรณ์สำหรับหวดผ่อนคลายกล้ามเนื้อ ลดการใช้ยาแก้ปวด เป็นต้น

บริการให้ยืม จำหน่าย สาธิตการผลิตและการใช้ประโยชน์ โดยเป็นศูนย์บริการให้ยืม ที่โรงพยาบาล ส่งเสริมสุขภาพตำบลสำหรับผู้ป่วยติดบ้าน ติดเตียง ผู้สูงอายุที่เป็นประชาชน ผลิตจำหน่ายสำหรับผู้ที่ต้องการ เป็นส่วนตัว จัดให้ผู้สูงอายุในโรงเรียนใช้ประกอบการดูแลสุขภาพ เช่น นวดฟื้นฟูกล้ามเนื้อ บริหารร่างกาย

๗. ผลที่เกิดขึ้น (ผลผลิต ผลลัพธ์)

เกิดการบูรณาการทุกภาคส่วน เพื่อขับเคลื่อนงาน โครงการและกิจกรรมให้แก่ผู้สูงอายุในพื้นที่ การสร้าง ความร่วมมือในชุมชน ความร่วมมือการประสานงานงบประมาณจากหน่วยงานภายนอก ผู้สูงอายุได้รับการ ดูแลอย่างทั่วถึงและครอบคลุม ลดปัญหาด้านสุขภาพของผู้สูงอายุ ผู้ป่วยติดเตียง และผู้พิการภายในตำบล อุทัยเก่า เกิดการขับเคลื่อนกิจกรรมในการเปิดพื้นที่ศูนย์กายอุปกรณ์สำหรับผู้สูงอายุ การดูแลผู้สูงอายุ ผู้ พิการและผู้ป่วยติดเตียงที่บ้าน

๘. ผลกระทบที่เกิดขึ้น

ต่อ ๕ มิติโครงสร้างพื้นฐานของชุมชน ๑) ด้านสังคม มีทุนทางสังคม มีการเรียนรู้แลกเปลี่ยนข้ามกลุ่ม ๒) ด้านเศรษฐกิจ ส่งเสริมการประกอบอาชีพ การแปรรูป และใช้วัตถุดิบในชุมชน ลดรายจ่าย ๓) ด้านสุขภาพ ดูแลตนเอง ลดการใช้ยาเมื่อเจ็บป่วย และมีการดูแลช่วยเหลือกัน

องค์การบริหารส่วนตำบลชัยสมบูรณ์ ตำบลชัยสมบูรณ์ อำเภอวิเชียรบุรี จังหวัดเพชรบูรณ์

อาสาสมัคร ดูแลผู้สูงอายุที่บ้าน

ผู้สูงอายุจำนวน **๘๘๘** คน
ร้อยละ **๑๗.๘๘**

มีความพิการ **๖๖** คน

ร้อยละ **๗.๘๗**

ดูแลที่บ้านทุกคน ทุกภาวะสุขภาพ

วัยเตรียมวัยสูงอายุ(๕๐-๕๙ปี)

๖๘๖ คน ร้อยละ **๑๓.๘๗**

ประชากร **๘,๙๘๕** คน

ปี พ.ศ.๒๕๕๓ กลุ่มอาสาสมัครดูแล
ผู้สูงอายุ มีขึ้นครั้งแรก

ปี พ.ศ.๒๕๕๕ ได้มีการจัดอบรม
อาสาสมัครดูแลผู้สูงอายุ
โดยกระทรวงพัฒนาสังคม

ปี พ.ศ.๒๕๕๖ กลุ่มอาสาสมัคร
ออกเยี่ยมดูแลผู้สูงอายุในตำบล
ชัยสมบูรณ์

ข้อมูลและ เครื่องมือ

- ข้อมูลประชากรเป้าหมาย ทุนทางสังคม และศักยภาพจากฐานข้อมูลตำบล TCNAP และ RECAP
- ข้อมูลการเจ็บป่วย บริการสุขภาพ เจ้าหน้าที่ที่ให้การดูแล จากรพ.สต.
- เครื่องมือ แนวทางการดูแลผู้สูงอายุ ผู้ป่วยที่บ้าน และการประสานบริการทางสังคม

ทำอย่างไร

ผู้สูงอายุติดสังคม **๗๖๙** คน

- ฝึกทักษะการออกกำลังกาย
- ประเมินภาวะสุขภาพ
- ตรวจคัดกรอง

กำหนดสิทธิของธง ตามระดับความสามารถ
ในการปฏิบัติงาน

- กลุ่มติดสังคม
- กลุ่มติดบ้าน (ธงสีเหลือง)
- กลุ่มติดเตียง (ธงสีแดง)

ผู้สูงอายุติดบ้าน **๓๖** คน (ธงเหลือง)

- ประเมินภาวะสุขภาพ
- ตรวจคัดกรอง
- ปรับบ้าน, ตรวจบ้าน
ให้กายอุปกรณ์

ผู้สูงอายุติดบ้าน **๕** คน (ธงแดง)

- ดูแลกิจวัตร(สระผม, อาบน้ำ)
- ประเมินภาวะสุขภาพ

เกิดการเปลี่ยนแปลงอย่างไร

- ชุมชนมีกลไกในการดูแล ช่วยเหลือกัน
จัดการปัญหาและความต้องแบบมีส่วนร่วม
- ครัวเรือนที่มีคนเจ็บป่วย ได้รับการช่วยเหลือ
ผ่านปรนคำใช้จ่ายในการดูแล
- กลุ่มอาสาสมัครจัดบ้านสำหรับผู้สูงอายุที่ป่วย
- ผู้สูงอายุได้รับการ ดูแลที่ตอบสนองความ
ต้องการ และสภาพจิตใจ

มีผลลัพธ์อย่างไร

- ผู้สูงอายุติดบ้าน ติดเตียงได้รับการดูแลที่บ้าน โดยอพส. รพ.สต.
ทีมหมอครอบครัวจากโรงพยาบาล ครอบคลุมทุกราย
- มีจำนวนอาสาสมัครเพิ่มขึ้นสัดส่วนต่อผู้สูงอายุติดบ้าน ติดเตียง
คือ อพส. ๑ คน ดูแลผู้สูงอายุ ติดบ้าน ติดเตียง ๒ คน
- ผู้ที่ต้องการความช่วยเหลือ คนทุกวัยยากลำบากมีคนช่วยเหลือดูแล

Key actors	อาสาสมัครดูแลผู้สูงอายุที่บ้าน(อผส.)
งานเด่น	ดูแลที่บ้านทุกคน ทุกภาวะสุขภาพ
พื้นที่	องค์การบริหารส่วนตำบลชัยสมบุญ อำเภอวิเชียรบุรี จังหวัดเพชรบูรณ์
วิทยากร	นายสุทธิพงษ์ เอี่ยมอ่อน ตำแหน่งนายกองค์การบริหารส่วนตำบลชัยสมบุญ เบอร์โทร ๐๘๑-๗๕๒๙๕๖๕

๑. ที่มาหรือฐานคิดของการดำเนินงาน

ตำบลชัยสมบุญมีประชากร ๔,๙๔๕ คน ๑,๓๕๖ ครัวเรือน ปัจจุบันมีผู้สูงอายุจำนวน ๘๘๔(๑๗.๘๘%) คน และกลุ่มเตรียมวัยสูงอายุ(๕๐-๕๙ ปี) มีสัดส่วนที่ใกล้เคียงกันคือ ๖๘๖(๑๓.๘๗%)คน ป่วยเรื้อรัง ๔๓๕ (๔๙.๒๑%)คน เป็นโรคความดันโลหิตสูงมากที่สุด รองลงมา เป็นเบาหวาน ข้อเสื่อม เป็นต้น มีความพิการ ๖๖(๗.๔๗%)คน ๑ ใน ๑๐ ต้มสุรา หรือ สูบบุหรี่ การเจ็บป่วยจำเป็นต้องเสริมความเข้มแข็งให้ครอบครัวในการจัดการ

กลุ่มอาสาสมัครดูแลผู้สูงอายุ มีขึ้นครั้งแรก ปี พ.ศ.๒๕๕๓ ได้มีการจัดอบรมอาสาสมัครดูแลผู้สูงอายุ โดยกระทรวงพัฒนาสังคม ปี พ.ศ.๒๕๕๕ กลุ่มอาสาสมัครดูแลผู้สูงอายุตำบลชัยสมบุญ ได้ดำเนินงานโดย มาสมาชิกทั้งหมด ๑๕ คน ออกเยี่ยมดูแลผู้สูงอายุในตำบลชัยสมบุญ ปี พ.ศ.๒๕๕๖ โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลโพทะเลและคณะกรรมการกองทุนสุขภาพตำบลชัยสมบุญ ให้ความสำคัญในการดูแลผู้สูงอายุ โดยเฉพาะคนเจ็บป่วยอยู่บ้าน และ อผส.ก็เป็นกลไกในการบริการที่บ้าน ประสานการช่วยเหลือ ดูแลตาม ความจำเป็น จึงให้ทีมอาสาสมัครเข้าร่วมจัดทำแผนสุขภาพตำบลชัยสมบุญ และได้มีการเสนอแผนเข้า กองทุนสุขภาพตำบล จัดทำโครงการภาคีเครือข่ายสุขภาพห่วงใยผู้สูงอายุและผู้พิการ คนด้อยโอกาส ได้ ฝึกอบรมเพิ่มจำนวนอาสาสมัครดูแลผู้สูงอายุเฉลี่ยหมู่บ้านละ ๑ คน และได้เพิ่มกลุ่มเป้าหมายที่จะเข้าไปเยี่ยม บ้านคือ ผู้พิการ ผู้ด้อยโอกาส โดยใช้งบประมาณจากกองทุนหลักประกันสุขภาพตำบลชัยสมบุญ ปี พ.ศ. ๒๕๕๗ การดำเนินโครงการภาคีเครือข่ายสุขภาพห่วงใยผู้สูงอายุและผู้พิการ ที่ด้อยโอกาส ได้มีการเพิ่มจำนวน อาสาสมัครดูแลผู้สูงอายุ เป็นเฉลี่ยหมู่บ้านละ ๒ คน โดยใช้งบประมาณจากกองทุนหลักประกันสุขภาพตำบล ชัยสมบุญ และออกแบบติดตามดูแลสุขภาพที่บ้านในผู้สูงอายุติดบ้าน ติดเตียง ช่วยตัวเองไม่ได้ พิจาร รวมถึงการพัฒนากิจกรรมด้านการดูแลสุขภาพสำหรับผู้สูงอายุ โดยแบ่งบทบาทหน้าที่แยกหมู่บ้าน และมี เวทีสรุป ประเมินผล ผลการดำเนินการร่วมกับทีมเจ้าหน้าที่ รพ.สต. อย่างสม่ำเสมอ

๒. กลุ่มประชากรเป้าหมาย

- ๒.๑ ผู้สูงอายุไปมาได้ ๗๖๙ คน
- ๒.๒ ผู้สูงอายุติดบ้าน ติดเตียง ๓๖ คน
- ๒.๓ คนพิการ ๑๓๑ คน
- ๒.๔ อาสาสมัครดูแลผู้สูงอายุ ๒๐ คน

๓. ผลที่ต้องการให้เกิดขึ้น

มีเป้าหมายให้ผู้สูงอายุที่ไปมาได้ มีความเสื่อมตามวัย ติดบ้านไปมาลำบาก และผู้พิการในชุมชนได้รับการดูแล สุขภาพที่บ้านและฟื้นฟูสภาพ เพิ่มจำนวนอาสาสมัคร และฝึกทักษะการดูแล ช่วยเหลือผู้สูงอายุ คนด้อย โอกาส คนพิการมีคนให้การดูแลช่วยเหลือ

๔. ข้อมูลและเครื่องมือในการดำเนินงาน

- ๔.๑ ข้อมูลประชากรเป้าหมาย ทูทางสังคม และศักยภาพ เช่น ผู้สูงอายุ คนป่วยเรื้อรัง ติดบ้าน ติด เตียง คนพิการ คนด้อยโอกาส จากฐานข้อมูลตำบล TCNAP และ RECAP
- ๔.๒ ข้อมูลการเจ็บป่วย บริการสุขภาพ เจ้าหน้าที่ที่ให้การดูแล จากรพ.สต.

๔.๓ เครื่องมือ แนวทางการดูแลผู้สูงอายุ ผู้ป่วยที่บ้าน และการประสานบริการทางสังคม เช่น สวัสดิการช่วยเหลือ การขึ้นทะเบียนคนพิการ

๕. รูปธรรมงาน

รูปธรรมงานเด่นของกลุ่มอาสาสมัครดูแลผู้สูงอายุที่บ้าน มีการฝึกอบรมทักษะอาสาสมัครดูแลผู้สูงอายุที่บ้าน เพิ่มจำนวนอาสาสมัครทักษะการดูแลช่วยเหลือสำหรับผู้สูงอายุ และผู้ดูแลในครัวเรือน ทำแผนการดูแลที่บ้าน พร้อมทั้งมอบหมาย กำกับติดตาม ประเมินผลโดยรพ.สต. ร่วมกับอบต.ชั้นสมบูรณ

๖. วิธีการดำเนินงาน

ฝึกอบรมทักษะอาสาสมัครดูแลผู้สูงอายุที่บ้าน ผู้สูงอายุ และผู้ดูแลในครัวเรือน มีขั้นตอนดำเนินงาน ดังนี้ ๑) สํารวจข้อมูลผู้สูงอายุในเขตตำบลชั้นสมบูรณ เตรียมข้อมูลกลุ่มเป้าหมาย ปัญหาและความต้องการของชุมชน ประชาสัมพันธ์ให้ประชาชนได้รับทราบถึงแผนงาน / โครงการ คัดเลือกอาสาสมัคร (อผส.ยาใจผู้สูงอายุ) ให้มีบทบาทเป็นแกนนำในการดูแล สนับสนุนให้ผู้สูงอายุทั้ง ๑๐ หมู่บ้านได้รับการดูแลตามความจำเป็น ซึ่งปัจจุบันมี อผส. เฉลี่ยหมู่บ้านละ ๒ คน ๒) ฝึกอบรมพัฒนาทักษะการออกกำลังกาย การดูแลสุขภาพตนเอง สำหรับผู้สูงอายุที่เป็นสมาชิกชมรมผู้สูงอายุ ๒) ฝึกอบรมทักษะผู้ดูแลผู้สูงอายุในครัวเรือนในการช่วยเหลือ เคลื่อนย้าย และ ทักษะอื่นๆที่จำเป็น เช่น การช่วยพยุง การบริหารข้อฟื้นฟูสภาพ การจัดหาอาหาร ป้อนอาหาร เป็นต้น

อาสาสมัครดูแลผู้สูงอายุที่บ้าน(อผส.) ให้การดูแลสุขภาพที่บ้านสำหรับผู้สูงอายุ ติดบ้าน ติดเตียง พิการ ผู้ด้อยโอกาส โดยดำเนินการร่วมกับ อสม. มีงาน กิจกรรมที่ดำเนินการร่วมกันดังนี้ ๑) จัดทำข้อมูลจำแนกภาพสุขภาพผู้สูงอายุรายครัวเรือนโดยใช้ธงสีระบุความสามารถในการการปฏิบัติกิจวัตรประจำวัน โดยกำหนดสีของธง ตามระดับความสามารถในการปฏิบัติกิจวัตรประจำวัน และการจัดการดูแลดังนี้

๑) **กลุ่มติดสังคม** (สุขภาพทั่วไปแข็งแรง ทำกิจวัตรประจำวันได้ ไปเข้าร่วมกิจกรรมต่างๆทางสังคมได้) กลุ่มนี้ อผส.ยาใจผู้สูงอายุ และ อสม.จะให้คำแนะนำการดูแลสุขภาพได้เอง

๒) **กลุ่มติดบ้าน** (ทำกิจวัตรประจำวันได้เองหรือได้บ้างส่วนแต่ไม่ติดเตียง และมีปัญหาสุขภาพทางกายจนไม่สามารถไปเข้าสังคมเพื่อร่วมกิจกรรมต่างๆได้ หรือ ผู้สูงอายุที่มีอายุ ๙๐ ปีขึ้นไป) กลุ่มนี้ อผส.ยาใจผู้สูงอายุ และ อสม.จะให้ติดธงสีเหลืองที่หน้าบ้าน และแก้ปัญหาโดยมี นสค.ของ รพ.สต.โพทะเลเป็นที่ปรึกษา

๓) **กลุ่มติดเตียง** (บกพร่องกิจวัตรประจำวันหรือนอนรักษาตัวบนเตียงแบบถาวร) กลุ่มนี้ อผส.ยาใจผู้สูงอายุ และ อสม.จะให้ติดธงสีแดงที่หน้าบ้าน และส่งต่อ รพ.สต.โพทะเล หรือ กลุ่มแพทย์แผนไทย หรือ งานมิตรภาพบำบัดเยี่ยมบ้านของ รพ.วิเชียรบุรี เพื่อให้การช่วยเหลือตามสภาพปัญหาต่อไป ถ้าหากพบปัญหาด้านขาดสวัสดิการสังคม ขาดรายได้ ที่อยู่อาศัยมีสิ่งแวดล้อมไม่เหมาะสม ทีมงานจะส่งขอความช่วยเหลือจากผู้นำชุมชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และหน่วยงานอื่นที่เกี่ยวข้องต่อไปตามลักษณะของสภาพปัญหา โดยตำบลชั้นสมบูรณจะถือว่าธงเป็นสื่อการขอความช่วยเหลือเพื่อในชุมชนเกิดความตระหนัก และมีส่วนร่วมในการช่วยเหลือทั้งผู้สูงอายุและผู้พิการ มีการประชุม อผส.ยาใจผู้สูงอายุ และ อสม.ทุกคนเพื่อประเมินผลการดำเนินงาน ๓) จัดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ และกำกับ ติดตามประเมินผลร่วมกันระหว่างรพ. สต. อบต. และอาสาสมัคร

อบต. รพ.สต. และกลุ่มอาสาสมัครจะประชุมสรุปผลการดำเนินโครงการ และนำเสนอกรณีศึกษาเพื่อให้เกิดการช่วยเหลือ ประสานส่งต่อ ให้การดูแลเฉพาะจากโรงพยาบาลชุมชนในพื้นที่ เช่น ต้องปรึกษาแผนการรักษา กับแพทย์ ปรึกษาเรื่องยากกับเภสัชกร การดูแลทางเลือก กล้ามเนื้อ กระดูและข้อกับแพทย์แผนไทย เป็นต้น

๗. ผลที่เกิดขึ้น (ผลผลิต ผลลัพธ์)

ผู้สูงอายุติดบ้าน ติดเตียงได้รับการดูแลที่บ้าน โดยอผล. เจ้าหน้าที่รพ.สต. ทีมหมอครอบครัวจากโรงพยาบาล ครอบครัวทุกราย จำนวนอาสาสมัครเพิ่มขึ้นสัดส่วนต่อผู้สูงอายุติดบ้าน ติดเตียง คือ อผล. ๑ คน ดูแลผู้สูงอายุ ติดบ้าน ติดเตียง ๒ คน ผู้ที่ต้องการความช่วยเหลือคนทุกขั้วาก ลำบากมีคนช่วยเหลือดูแล

๘. ผลกระทบที่เกิดขึ้น

ผลกระทบต่อ ๕ มิติโครงสร้างพื้นฐานชุมชน ๑) ด้านสังคม ชุมชนมีกลไกในการดูแล ช่วยเหลือกัน จัดการปัญหาและความต้องแบบมีส่วนร่วม ๒) ด้านเศรษฐกิจ คริวเรือนที่มีคนเจ็บป่วย ได้รับการช่วยเหลือผ่อนปรนค่าใช้จ่ายในการดูแล ๓) ด้านสภาวะแวดล้อม กลุ่มอาสาสมัครจัดบ้านสำหรับผู้สูงอายุที่ป่วย ๔) ด้านสุขภาพ ผู้สูงอายุได้รับบริการ ดูแลที่ตอบสนองความต้องการ และสภาพจิตใจ และแนวทาง ในการดูแล ประเมินผู้สูงอายุในภาวะสุขภาพต่างกัน หรือเกิดภาวะฉุกเฉิน โดยอาสาสมัคร และคนในครัวเรือน

กองทุนสวัสดิการผู้สูงอายุตำบลทุ่งโพ(องค์กรสวัสดิการชุมชน)
องค์การบริหารส่วนตำบลทุ่งโพ อำเภอหนองดาว จังหวัดอุทัยธานี

ระดมเงินเพื่อเป็น
สวัสดิการสำหรับ
ผู้สูงอายุ ผู้พิการ
และผู้ด้อยโอกาส

ตำบลทุ่งโพมี
๑๕
หมู่บ้าน

ประชากรทั้งสิ้น
๗,๙๕๖
คน

ผู้สูงอายุ
๑,๕๖๐ คน
(๑๙.๖๑%)

เจ็บป่วยเรื้อรัง ศึกษาน เมื่อเสียชีวิต ขาดแคลนเงินใช้จ่าย
เมื่อต้องเฝ้าดูแล หรือจัดงานศพ ขาดเงินเก็บนำมาใช้จ่าย

ชุมชน ระดมกันช่วย อย่างไร..

ข้อมูลและเครื่องมือในการดำเนินงาน

- ข้อมูลสถานการณ์การเจ็บป่วย ปัญหาและความต้องการจากประชาชน และเวทีระดมสมองของผู้มี แกนนำ หน่วยงานรัฐ และอปท.
- ข้อมูลประชากรเป้าหมายจาก ฐานข้อมูลตำบล ทะเบียนราษฎร
- เครื่องมือที่นำมาใช้ในการจัดทำระเบียบข้อบังคับของกองทุน ซึ่งเป็นนิติบุคคลเนื่องจากจดทะเบียนรับรองเป็นองค์กรสวัสดิการชุมชนตามกฎหมาย

ค้นหาผู้ต้องการ
ความช่วยเหลือ

องค์กรสวัสดิการชุมชน

มีผู้สูงอายุเป็นสมาชิกกองทุนจำนวน ๖๗๐ คน(๕๑.๙๕%)

จัดสวัสดิการช่วยเหลือ
ป่วย คาย นอนโรงพยาบาล ภัยพิบัติ

ระดมทุน
ทำผ้าป่า

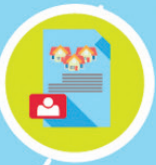
การจัดตั้ง และบริหารจัดการกองทุน

- ประชาคมเพื่อหามติการตั้งกองทุนสวัสดิการ
- คัดเลือกตัวแทนผู้สูงอายุมาเป็นคณะกรรมการ
- ท้องที่ ผู้บริหารท้องถิ่น หน่วยงานรัฐเป็นที่ปรึกษา

ระดมทุนจากชุมชนและจากสมาชิกเพื่อจัดสวัสดิการ

- การระดมทุนในกองทุนมีการได้มาของเงิน ๓ ช่องทาง
  - ๑) ค่าสมัครสมาชิก รายละ ๕๐๐ บาทต่อปี
  - ๒) ทำผ้าป่าสมทบกองทุนทุกปี
  - ๓) เงินจากกลุ่มหรือองค์กรต่างๆ ร่วมสมทบ

กฎ กติกา ระเบียบ และประเภทของสวัสดิการ

- การจัดสวัสดิการของกองทุนสำหรับผู้สูงอายุ
  - ๑) เยี่ยมดูแลผู้สูงอายุที่บ้าน ๕๐๐ บาทต่อปี
  - ๒) นอนโรงพยาบาล ๑๕๐ บาทต่อคืน ไม่เกิน ๓ ครั้งต่อปี
  - ๓) สมาชิกที่ป่วยติดเตียง หรือผู้ที่มีอายุ ๘๐ ปีขึ้นไป ได้รับของเยี่ยม ๑ ครั้งต่อปีมูลค่าไม่เกิน ๒๐๐ บาท
  - ๔) สมาชิกเสียชีวิต รับเงินตามระเบียบการเป็นสมาชิก
- ช่วยเหลือผู้พิการ หรือผู้ด้อยโอกาส ลำบาก ทุกข์ยากตามความเหมาะสม

ชุมชนได้อะไร

ด้านสังคม

มีผู้ให้การดูแลช่วยเหลือผู้สูงอายุ
ที่เป็นสมาชิกเมื่อเจ็บป่วย

ด้านสุขภาพ

มีกองทุนช่วยเหลือผู้สูงอายุ คนพิการ
ผู้ด้อยโอกาสเมื่อประสบภาวะยากลำบาก
ทุกข์ยากโดยไม่ได้เป็น

Key actors	องค์กรสวัสดิการชุมชน
งานเด่น	ระดมเงินเพื่อเป็นสวัสดิการป่วย ตายสำหรับผู้สูงอายุ
พื้นที่	องค์การบริหารส่วนตำบลทุ่งโพ อำเภอหนองฉาง จังหวัดอุทัยธานี
วิทยากร	นายวสันต์ ธรรมประทีป ตำแหน่งประธานกองทุน เบอร์โรคัพท์ ๐๕๖-๙๗๑๕๐๔

๑. ที่มาหรือฐานคิดของการดำเนินงาน

ตำบลทุ่งโพธิ์มีทั้งหมด ๑๕ หมู่บ้านประชากรทั้งสิ้น ๗,๙๕๖ คน เป็นผู้สูงอายุ ๑,๕๖๐ คน (๑๙.๖๑%) ส่วนใหญ่เป็นกลุ่มติดสังคม ไปมาได้ มีเจ็บป่วยเรื้อรังบ้าง และเป็นผู้สูงอายุติดบ้าน ติดเตียง ๓๐ คน(๑.๙๒%) ที่ต้องติดตามดูแล ช่วยเหลือ และต้องมีคนอยู่ดูแล นอกจากนั้นยังมีผู้นำผู้สูงอายุที่มีศักยภาพ ความเชี่ยวชาญ เป็นที่เคารพนับถือในชุมชน ก่อนปี พ.ศ. ๒๕๕๗ สถานการณ์ผู้สูงอายุที่เจ็บป่วย ติดบ้าน เสียชีวิตขาดแคลนเงินใช้จ่ายในบ้าน เมื่อต้องเฝ้าดูแล หรือจัดงานศพ ผู้บริหาร อบต.ทุ่งโพ ท้องที่ ผู้ใหญ่บ้าน กำหนดทุกหมู่บ้าน รพ.สต. ผู้ทรงคุณวุฒิ จึงประชุมหารือแนวทางการช่วยเหลือ จึงมีมติระดมทุนในชุมชนโดยทำผ้าป่าเพื่อตั้งเป็นกองทุนสวัสดิการผู้สูงอายุ รวมถึงแต่งตั้งคณะกรรมการที่เป็นผู้แทนผู้สูงอายุแต่ละหมู่บ้าน ในลักษณะศูนย์ประสานงาน และจัดประชาคมเพื่อหาสมาชิก และกำหนด กฎ กติกา ข้อตกลง ประเภทสวัสดิการสำหรับสมาชิก ได้ยื่นคำขอต่อคณะกรรมการ ส่งเสริมการจัดสวัสดิการสังคมแห่งชาติ เพื่อขอรับรองให้องค์กรภาคประชาชน เป็นองค์กรสวัสดิการชุมชน ตาม มาตรา ๔๐/๑ วรรคสอง แห่งพระราชบัญญัติส่งเสริมการจัดสวัสดิการสังคม พ.ศ. ๒๕๔๖ ในปี พ.ศ. ๒๕๕๙ ผู้ที่เข้าเป็นสมาชิกต้องจ่ายสมทบรายละ ๕๐๐ บาทต่อปี มีการระดมทุนแบบผ้าป่าต่อเนื่องทุกปี และจัดสวัสดิการสมาชิกตามระเบียบกองทุน

๒. กลุ่มประชากรเป้าหมาย

- ๒.๑ ผู้สูงอายุ ๑,๕๖๐ คน
- ๒.๒ คณะกรรมการกองทุน(ผู้สูงอายุ) ๑๕ คน

๓. ผลที่ต้องการให้เกิดขึ้น

ผู้สูงอายุทุกคนมีสวัสดิการช่วยเหลือเมื่อป่วย ตาย ช่วยเหลือผู้ดูแลเมื่อป่วยหนัก และไม่รอฟังบริการหรือการสนับสนุนจากรัฐ

๔. ข้อมูลและเครื่องมือในการดำเนินงาน

- ๔.๑ ข้อมูลสถานการณ์การเจ็บป่วย ปัญหาและความต้องการจากประชาคม และเวทีระดมสมองของผู้นำ แกนนำ หน่วยงานรัฐ และอปท.
- ๔.๒ ข้อมูลประชากรเป้าหมายจาก ฐานข้อมูลตำบล ทะเบียนราษฎร
- ๔.๓ เครื่องมือที่นำไปใช้ในการจัดทำระเบียบข้อบังคับของกองทุน ซึ่งเป็นนิติบุคคลเนื่องจากจดทะเบียนรับรองเป็นองค์กรสวัสดิการชุมชนตามกฎหมาย

๕. รูปธรรมงาน

รูปธรรมงานในกองทุนสวัสดิการชุมชน ประกอบด้วยงาน ๓ ลักษณะ ได้แก่ ๑) การจัดตั้ง และบริหารจัดการกองทุนสวัสดิการชุมชน ๒) ระดมทุนจากชุมชน และจากสมาชิกที่เป็นผู้สูงอายุเพื่อจัดสวัสดิการป่วย ตาย และ ๓) กฎ กติกา ระเบียบ และ ประเภทของสวัสดิการที่เอื้อต่อผู้สูงอายุและครอบครัว

๖. วิธีการดำเนินงาน

คณะกรรมการเป็นกลไกหลักในการขับเคลื่อนกองทุน ได้มาโดยการจัดตั้ง ทำหน้าที่บริหารจัดการกองทุนสวัสดิการชุมชน ให้เป็นไปตามระเบียบ ข้อบังคับของการจัดตั้งองค์กรสวัสดิการชุมชน และมติจากการประชาคม ได้แก่ มติการตั้งกองทุนสวัสดิการสำหรับผู้สูงอายุ การได้มาของตัวแทนผู้สูงอายุอายุในแต่ละหมู่บ้าน ซึ่งเป็นคณะกรรมการกองทุนมีบทบาทหลักในการบริหารกองทุนส่วนกลาง และกำหนดให้มีบทบาท

เป็นศูนย์ประสานงานย่อย กำหนดให้คณะกรรมการมีวาระ ๒ ปีต้องปรับ และเลือกตั้งใหม่ไม่น้อยกว่าครึ่งหนึ่ง และมีคณะที่ปรึกษากองทุนประกอบด้วยทีมผู้นำท้องถิ่น ผู้บริหารท้องถิ่น และหัวหน้าหน่วยงานรัฐในพื้นที่

การระดมทุนในกองทุนมีการได้มาของเงิน ๓ ช่องทาง ดังนี้ ๑) ค่าสมัครสมาชิกของกองทุนสวัสดิการผู้สูงอายุ หรือเงินค่าสวัสดิการ รายละ ๕๐๐ บาทต่อปี ๒) เงินจากการดำเนินกิจกรรมของกองทุนสวัสดิการผู้สูงอายุโดยทำผ้าป่าสมทบกองทุนทุกปี ๓) เงินจากกลุ่มหรือองค์กรต่างๆในหมู่บ้าน หรือกลุ่มส่งเสริมอาชีพต่างๆ กลุ่มวิสาหกิจชุมชน ที่ร่วมสมทบ

กฎ กติกา ระเบียบ และ ประเภทของสวัสดิการที่เอื้อต่อผู้สูงอายุและครอบครัวระดมทุนจากชุมชน และจากสมาชิกที่เป็นผู้สูงอายุเพื่อจัดสวัสดิการป่วย ตาย มี ๔ ลักษณะ ได้แก่ ๑) ผู้สูงอายุทุกคนที่เป็นสมาชิกมีการเยี่ยมดูแลที่บ้าน ๕๐๐ บาทต่อปี ๒) เจ็บป่วยนอนพักรักษาในโรงพยาบาล ได้รับสวัสดิการ ๑๕๐ บาทต่อคืน แต่ไม่เกิน ๓ ครั้งต่อปี ๓) สมาชิกที่ป่วยติดเตียง หรือผู้ที่มีอายุ ๘๐ ปีขึ้นไปได้รับของเยี่ยม ๑ ครั้งต่อปี มูลค่าไม่เกิน ๒๐๐ บาท ๔) เมื่อสมาชิกเสียชีวิตจะได้รับเงินช่วยเหลือศพ ตามระเบียบการเป็นสมาชิก ส่วนผู้ที่ไม่ได้เป็นสมาชิก กองทุนจะให้การช่วยเหลือผู้พิการ หรือผู้ด้อยโอกาส ที่อยู่ในภาวะยากลำบาก ทุกข์ยากตามที่คณะกรรมการพิจารณาคัดเลือก ตามความจำเป็นและเหมาะสม

๗. ผลที่เกิดขึ้น (ผลผลิต ผลลัพธ์)

ปัจจุบันมีผู้สูงอายุเป็นสมาชิกกองทุนจำนวน ๖๗๐ คน(๔๒.๙๕%) มีสวัสดิการช่วยเหลือครอบครัวเมื่อเจ็บป่วย ตายทุกราย ช่วยเหลือผู้ด้อยโอกาส คนพิการที่ไม่มีคนดูแล ๕ ราย ปัจจุบันมีเงินทุนหมุนเวียน ๖ แสนบาท

๘. ผลกระทบที่เกิดขึ้น

ผลกระทบ ๕ มิติโครงสร้างพื้นฐานของชุมชน (๑) ด้านสุขภาพ มีผู้ให้การดูแลช่วยเหลือผู้สูงอายุที่เป็นสมาชิกเมื่อเจ็บป่วย (๒) ด้านสังคม มีกองทุนช่วยเหลือผู้สูงอายุ คนพิการ ผู้ด้อยโอกาสเมื่อประสบภาวะยากลำบาก ทุกข์ยากโดยไม่ได้เป็นสมาชิก

เทศบาลตำบลบางไผ่

ตำบลบางไผ่ อำเภอบางมูลนาก จังหวัดพิจิตร

ท้องถิ่นลงทุน เพื่อส่งเสริมสุขภาพ ป้องกันโรค

ศูนย์พัฒนาเด็ก ๑ แห่ง
ผู้ป่วยเรื้อรังจำนวน ๓๐๕ คน
คนพิการและทุพพลภาพ ๕๗ คน
ผู้สูงอายุ จำนวน ๓๙๒ คน
เด็กปฐมวัย ๐-๕ ปี จำนวน ๖๗ คน
ประชากร ๑,๕๕๕ คน ๔๗๖ ครัวเรือน

ทำอย่างไร

ดำเนินการตามกรอบที่ สปสช. กำหนด

แต่งตั้งคณะกรรมการกองทุนฯ และแต่งตั้ง
คณะอนุกรรมการเพื่อการดำเนินงานกองทุนฯ
จำนวน ๓ คน:

- ด้านการพิจารณากลับกรองโครงการ
- ด้านการเงินและบัญชี
- ด้านการติดตามประเมินผล

จัดกิจกรรมโครงการสร้างเสริมสุขภาพ ป้องกันโรค

ทำแล้วได้อะไร

ชุมชนร่วมจัดบริการเพื่อการสร้างเสริมสุขภาพ
และป้องกันโรค ท้องถิ่นสมทบ หรือลงทุน
ด้านสุขภาพสูงถึง ๔ เท่าของเงื่อนไขที่กำหนด
กองทุนมีการบริหารจัดการที่โปร่งใส
ตรวจสอบได้

ได้รับรางวัล กองทุนที่พัฒนานวัตกรรม
ระดับประเทศ

ได้รับรางวัลกองทุนสุขภาพ(สปสช)

ข้อมูลและเครื่องมือ

ข้อมูลศักยภาพ ความเชี่ยวชาญ ผู้นำ
แกนนำในการดำเนินการกองทุน ๑๖ คน

ข้อมูลภาวะสุขภาพของประชาชนในพื้นที่
ข้อมูลการเจ็บป่วย การตาย การเกิดอุบัติเหตุ
ข้อมูลพฤติกรรมเสี่ยงจากหน่วยบริการสุขภาพ

ข้อมูลประชากรเป้าหมายที่เกี่ยวข้องกับสุขภาพ

มีอะไรเปลี่ยนแปลงบ้าง

ประชาชนในตำบลบางไผ่มีพื้นที่สร้างสรรค์ในการ
ทำกิจกรรม เพื่อแสดงศักยภาพของตนเอง ภายใน
ตำบล มีการทำงานร่วมกันกับภาคีเครือข่าย

สามารถดูแลสุขภาพและจัดการตัวเองได้มีการป้องกัน
การบาดเจ็บ และสามารถให้การดูแล ช่วยเหลือผู้อื่น

มีการปรับสภาพแวดล้อมสำหรับการดำเนินชีวิตของประชาชน
ตำบลบางไผ่ ให้ปลอดภัยขึ้น

Key actors	เทศบาลตำบลบางไผ่
งานเด่น	ท้องถิ่นลงทุน เพื่อส่งเสริมสุขภาพ ป้องกันโรค
พื้นที่	เทศบาลตำบลบางไผ่ อำเภอบางมูลนาก จังหวัดพิจิตร
วิทยากร	นายสุทธิพงษ์ เปลียนเนียม ผู้ช่วยนักวิชาการประชาสัมพันธ์

๑. ที่มาหรือฐานคิดของการดำเนินงาน

กองทุนสุขภาพ (สปสช.) จัดตั้งขึ้นเมื่อปี พ.ศ. ๒๕๕๓ มีเป้าหมายเพื่อส่งเสริมและดูแลสุขภาพประชาชน ตำบลบางไผ่ในทุกมิติ ประชากร ๑,๕๕๕ คน ๔๗๖ ครัวเรือน เพื่อให้ประชาชนสามารถเข้าถึงบริการสาธารณสุขได้อย่างทั่วถึง มีประสิทธิภาพทั้งการส่งเสริมสุขภาพ การป้องกันโรค การตรวจวินิจฉัย การรักษาพยาบาล และการฟื้นฟูสมรรถภาพที่จำเป็นต่อสุขภาพและการดำรงชีวิต ซึ่งการดูแลสุขภาพประชาชนในพื้นที่เป็นภารกิจสำคัญของเทศบาลตำบล บริหารจัดการกองทุนตามหลักการ แนวทางการจัดตั้งกองทุนสุขภาพตำบล (สปสช.) ในปีแรกสมทบตามเงื่อนไขของสปสช. คือ ร้อยละ ๕๐ ของเงินรายหัวประชากรสิทธิหลักประกันสุขภาพถ้วนหน้า ในปี พ.ศ. ๒๕๕๔ ทางเทศบาลเห็นว่างบประมาณที่ดำเนินการเพื่อส่งเสริมสุขภาพ และป้องกันโรค จึงตั้งเทศบัญญัติสมทบเพิ่มปีละ ๑.๕ แสนบาท ซึ่งเกินกว่าเงื่อนไขของสปสช. มากกว่า ๔ เท่า ของเงินที่ต้องสมทบตามระเบียบ เพื่อให้ นำใช้ในการจัดกิจกรรม ที่สร้างผลกระทบต่อสุขภาพทุกกลุ่ม ประชากร และทุกกลุ่ม องค์กรในชุมชน

๒. กลุ่มประชากรเป้าหมาย

- ๒.๑ เด็กปฐมวัย ๐-๕ ปี จำนวน ๖๗ คน
- ๒.๒ ผู้สูงอายุ จำนวน ๓๙๒ คน
- ๒.๓ คนพิการและทุพพลภาพ ๕๗ คน
- ๒.๔ ผู้ป่วยโรคเรื้อรัง ผู้ป่วยเรื้อรังจำนวน ๓๑๕ คน
- ๒.๖ ศูนย์พัฒนาเด็ก ๑ แห่ง

๓. ผลที่ต้องการให้เกิดขึ้น

มีกองทุนสนับสนุนการส่งเสริม ป้องกันโรคในชุมชน สร้างการมีส่วนร่วมดำเนินการ รวมถึงกลุ่มทางสังคม องค์กรชุมชนเข้าถึง และใช้ประโยชน์จากกองทุน เพื่อสร้างงาน กิจกรรมที่กระทบสุขภาพ

๔. ข้อมูลและเครื่องมือในการดำเนินงาน

๔.๑ ข้อมูลศักยภาพ ความเชี่ยวชาญ ผู้นำแกนนำในการดำเนินการกองทุน ๑๖ คน(คณะกรรมการบริหารกองทุนสุขภาพ)

๔.๒ ข้อมูลภาวะสุขภาพของประชาชนในพื้นที่ ข้อมูลการเจ็บป่วย การตาย การเกิดอุบัติเหตุ ข้อมูลพฤติกรรมเสี่ยงจากหน่วยบริการสุขภาพ

๔.๓ ข้อมูลประชากรเป้าหมายที่เกี่ยวข้องกับสุขภาพ เช่น เด็ก ๐-๕ ปี เด็กและสตรี เด็กเข้าเรียนศพด. หญิงตั้งครรภ์ ผู้ป่วย

๕. ธุรกรรมงาน

ประกอบด้วย ธุรกรรมงานหลัก ๒ งาน ได้แก่ ๑) การบริหารจัดการกองทุน ๒) แผนงานโครงการที่กองทุนสนับสนุน และการประเมินผล

๖. วิธีการดำเนินงาน

การบริหารจัดการกองทุน ดำเนินการตามกรอบที่ สปสช. กำหนด โดยการแต่งตั้งคณะกรรมการกองทุนฯ และแต่งตั้งคณะอนุกรรมการเพื่อการดำเนินงานกองทุนฯ จำนวน ๓ คณะ ได้แก่ คณะอนุกรรมการ ด้านการพิจารณากลับกรองโครงการ คณะอนุกรรมการ ด้านการเงินและบัญชี คณะอนุกรรมการ ด้านการติดตามประเมินผล

การได้มาของโครงการที่กองทุนจะสนับสนุนจะเป็นการเสนอโครงการเพื่อรับทุนจัดกิจกรรมโครงการสร้างเสริมสุขภาพ ป้องกันโรค ตามแผนของหน่วยงาน กลุ่มทางสังคม องค์กรชุมชนในพื้นที่ และให้งานสร้างเสริมสุขภาพ และป้องกันโรค เป็นส่วนหนึ่งการจัดทำแผนพัฒนาตำบล และเครือข่ายบริการสุขภาพ ยกตัวอย่างโครงการที่ได้รับ ดังนี้ โครงการที่เกี่ยวข้องผู้สูงอายุ (โรงเรียนผส. ชมรมออกกำลังกาย ดูแลที่บ้าน) ๑๐ โครงการ เด็กและเยาวชน ๒ โครงการ เด็กปฐมวัย ๑ โครงการ และสนับสนุนกิจกรรม โครงการของหน่วยบริการสุขภาพ

๗. ผลที่เกิดขึ้น (ผลผลิต ผลลัพธ์)

ชุมชนร่วมจัดบริการเพื่อการสร้างเสริมสุขภาพ และป้องกันโรค ท้องถิ่นสมทบ หรือลงทุนด้านสุขภาพสูงถึง ๔ เท่าของเงื่อนไขที่กำหนด กองทุนมีการบริหารจัดการที่โปร่งใส ตรวจสอบได้ จนในปี พ.ศ. ๒๕๕๕-๒๕๕๗ ได้รับรางวัล กองทุนที่พัฒนานวัตกรรมระดับประเทศ และปี พ.ศ. ๒๕๖๑-๒๕๖๑ ได้รับรางวัลกองทุนสุขภาพ(สปสข)

๘. ผลกระทบที่เกิดขึ้น

ต่อ ๕ มิติโครงสร้างพื้นฐานของชุมชน ได้แก่ ๑) ด้านสังคม ประชาชนในตำบลบางไผ่มีพื้นที่สร้างสรรค์ในการทำกิจกรรม เพื่อแสดงศักยภาพของตนเอง ภายในตำบล มีการทำงานร่วมกันกับภาคีเครือข่าย ๒) ด้านสุขภาพสามารถดูแลสุขภาพและจัดการตัวเองได้มีการป้องกันการบาดเจ็บ และสามารถให้การดูแล ช่วยเหลือผู้อื่น ส่วนเด็กปฐมวัยมีพัฒนาการที่สมวัย ทั้งทางร่างกายและสติปัญญา ผู้สูงอายุได้รับการบริการด้านสุขภาพ ได้รับการตรวจประเมินสุขภาพ และสามารถดูแลสุขภาพตนเองได้ทั้งทางร่างกายและจิตใจ ๓) ด้านสภาวะแวดล้อมมีการปรับสภาพแวดล้อมสำหรับการดำเนินชีวิตของประชาชนตำบลบางไผ่ ให้ปลอดภัยขึ้น

บริการสุขภาพผู้สูงโดยชุมชน

ผู้สูงอายุ
๑,๐๙๐ คน

๑๒.๕๐%

**เจ็บป่วย
โรคเรื้อรัง**
๕๓๗ คน
๔๙.๒๗%

พิการ
๓๙ คน
๓.๕๘%

ติดบ้าน ติดเตียง
๒๘ คน
๒.๕๗%

อบต.วังประจวบ ร่วมกับสำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัดตาก จัดตั้งศูนย์พัฒนาและฟื้นฟูคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ เพื่อส่งเสริมสุขภาพ ส่งเสริมอาชีพ ส่งเสริมวัฒนธรรมภูมิปัญญา สร้างและพัฒนาอาสาช่วยเหลือสุขภาพ ช่วยเหลือคนที่ลำบาก ทุกข์ยาก

Key actors	องค์การบริหารส่วนตำบลวังประจบ
งานเด่น	บริการสุขภาพผู้สูงอายุโดยชุมชน
พื้นที่	องค์การบริหารส่วนตำบลวังประจบ อำเภอเมืองตาก จังหวัดตาก
วิทยากร	นายวรา เสมาทอง ตำแหน่ง รองปลัดองค์การบริหารส่วนตำบล เบอร์โทรศัพท์ ๐๘๗-๔๓๘๔๕๑๐

๑. ที่มาหรือฐานคิดของการดำเนินงาน

ตำบลวังประจบ มี ๑๔ หมู่บ้าน ประชากร ๘,๗๑๖ ครัวเรือน ๒,๒๑๗ ครัวเรือน สถานการณ์ผู้สูงอายุพบว่า มีจำนวน ๑,๐๔๐ คน คิดเป็นร้อยละ ๑๒.๕๐ เป็นประชากรกลุ่มเตรียม ๑,๑๖๒ คน ร้อยละ ๑๓.๓๓ เจ็บป่วยเรื้อรัง ๕๓๗ คนร้อยละ ๕๑.๒๗ มีความพิการ ๓๔ คน ตีบ้น ตีบตึง ๒๘ คน ต้องการบริการสุขภาพที่บ้านและ ชุมชนต้องเข้าไปดูแล จากสถานการณ์มีแนวโน้มว่าประชากรสูงอายุในตำบลวังประจบจะเพิ่มสูงขึ้นอย่างต่อเนื่อง ปี พ.ศ. ๒๕๕๙ องค์การบริหารส่วนตำบลวังประจบมีโครงการดูแลระยะยาวสำหรับผู้สูงอายุที่อยู่ในภาวะพึ่งพิง หรือติดบ้านติดเตียง เพื่อพัฒนาศักยภาพอาสาสมัครให้ทำงานร่วมกับ รพ.สต. ให้การดูแลสุขภาพที่บ้าน พร้อมทั้งแผนการดูแลระยะยาว รายการนี้ตามกลุ่มเป้าหมาย เพื่อให้การดำเนินโครงการบรรลุผลตามเป้าหมายที่ต้องการ ด้วยเงื่อนไขการบริหารจัดการกองทุน และความต้องการของผู้สูงอายุในมิติด้านสังคม เศรษฐกิจ ในปี พ.ศ. ๒๕๖๑ จึงจัดตั้งศูนย์พัฒนาและฟื้นฟูคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุตำบลวังประจบมีการจัดกิจกรรมที่ครอบคลุม งาน กิจกรรม ๒ ส่วน ได้แก่ งาน กิจกรรมด้านเศรษฐกิจ สังคม และงานดูแลสุขภาพที่บ้านของผู้จัดการดูแลระยะยาว และผู้ดูแลผู้สูงอายุ (care givers) รวมถึงการสร้างความร่วมมือกันทุกภาคส่วนทั้งครอบครัว ชุมชน หน่วยบริการ โดยมีศูนย์พัฒนาและฟื้นฟูคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุตำบลวังประจบ เป็นกลไกบริหารจัดการทั้งงบประมาณ และคุณภาพการบริการ

๒. กลุ่มประชากรเป้าหมาย

- ๒.๑ ผู้สูงอายุ ๖๐ ปีขึ้นไปจำนวน ๑,๐๔๐ คน
- ๒.๒ ผู้สูงอายุ ติดบ้าน ติดเตียง ๒๘ คน
- ๒.๓ ผู้ดูแลผู้สูงอายุ ๑๓ คน อสม.๓๖๐ คน

๓. ผลที่ต้องการให้เกิดขึ้น

เพื่อให้ผู้สูงอายุมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น มีการทำกิจกรรมร่วมกับผู้สูงอายุด้วยตนเอง มีอาชีพ มีรายได้ สามารถเข้าถึงบริการสุขภาพ มีกิจกรรมที่ส่งเสริมด้านการดูแลสุขภาพ การจัดสวัสดิการ และส่งเสริมการเรียนรู้ และเพิ่มทักษะทางสังคมสำหรับผู้สูงอายุกลุ่มติดสังคม และผู้นำ

๔. ข้อมูลและเครื่องมือในการดำเนินงาน

ข้อมูลสถานการณ์ผู้สูงอายุ ได้แก่ ร้อยละก่อนสูงวัย ๕๐-๕๙ ปี ผู้สูงอายุทั่วไป ผู้สูงอายุติดสังคม ผู้สูงอายุติดบ้าน ติดเตียง ผู้สูงอายุพิการ ผู้สูงอายุเป็นผู้นำหรือแกนนำ เป็นต้น จากแหล่งข้อมูล TCNAP RECAP เอกสาร ข้อมูลจากแหล่งอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องกับการดูแลผู้สูงอายุ และฐานข้อมูลบริการในระบบ JHCIS หน่วยบริการสุขภาพในพื้นที่

๕. รูปธรรมงาน

มีรูปธรรมงาน ๒ ส่วนดังนี้ ๑) งานดูแลสุขภาพที่บ้าน และฟื้นฟูสภาพผู้สูงอายุ ติดบ้าน ติดเตียง และการพัฒนาศักยภาพอาสาสมัคร ทั้งกลุ่มผู้ดูแลผู้สูงอายุ และ อสม. ๒) สนับสนุนให้เกิดงาน กิจกรรมสำหรับผู้สูงอายุ เช่น การเสริมอาชีพ การสนับสนุนให้เข้าร่วมกิจกรรมทางสังคม งานบุญประเพณี วันสำคัญ เป็นต้น โดยร่วมกับรพ.สต. ๓ แห่ง อบต. กลุ่มผู้สูงอายุ ในพื้นที่

๖. วิธีการดำเนินงาน

จัดตั้งศูนย์พัฒนาและฟื้นฟูคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ แต่งตั้งคณะกรรมการที่ผู้แทนเป็นผู้สูงอายุ ผู้บริหาร ท้องถิ่น ท้องที่ และเป็นคณะกรรมการดูแลระยะยาวในพื้นที่ จัดทำโครงการประสานกองทุนดูแลระยะยาว เพื่อบริหารจัดการงบประมาณให้อาสาสมัคร และรพ.สต.จัดทำแผนการดูแล มอบหมายงาน รวมทั้งการ กำกับติดตาม ในงานดูแลสุขภาพ และฟื้นฟูสภาพผู้สูงอายุ ติดบ้าน ติดเตียงที่บ้าน การพัฒนาศักยภาพ อาสาสมัคร ทั้งกลุ่มผู้ดูแลผู้สูงอายุ และ อสม.โดยการฝึกอบรมพัฒนาทักษะการดูแลสำหรับผู้สูงอายุ เจ้าหน้าที่รพ.สต.ร่วมดูแลสุขภาพที่บ้านกับอาสาสมัคร และการประชุมสรุปผลการจัดบริการ ตามแผนการ ดูแล

การบริหารจัดการงบประมาณ ดูแลระยะยาว มีขั้นตอนดำเนินการ คือ พิจารณาเอกสารและตรวจสอบ รายชื่อผู้สูงอายุที่มีภาวะพึ่งพิงในพื้นที่ เปิดบัญชีรับงบประมาณ และจัดตั้งอนุกรรมการ LTC ศูนย์พัฒนาและ ฟื้นฟูคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ ที่มีภาวะพึ่งพิง ประเมินความต้องการการบริการด้านสาธารณสุข จัดทำ Care Plan รายบุคคล (ตามตามแบบกรมอนามัย) พิจารณาเห็นชอบ Care Plan หรือแผนการดูแลผู้ป่วย . รับทราบผลพิจารณาอนุมัติให้เบิกจ่ายงบประมาณกองทุน LTC

สนับสนุนให้เกิดงาน กิจกรรมสำหรับผู้สูงอายุในพื้นที่ เช่น การเสริมอาชีพ การสนับสนุนให้เข้าร่วม กิจกรรมทางสังคม งานบุญประเพณี วันสำคัญ เป็นต้น

๗. ผลที่เกิดขึ้น (ผลผลิต ผลลัพธ์)

ผู้ดูแลผู้สูงอายุที่มีภาวะพึ่งพิง จำนวน ๑๓ ราย ได้รับการพัฒนาศักยภาพ มีทักษะการดูแลสุขภาพที่บ้าน ผู้สูงอายุติดบ้าน ติดเตียง จำนวน ๒๘ คนได้รับการดูแลสุขภาพที่บ้านตามแผนการดูแล

๘. ผลกระทบที่เกิดขึ้น

ต่อ ๕ มิติโครงสร้างพื้นฐานของชุมชน ๑) ด้านสังคม ผู้สูงอายุและครอบครัว ได้รับการดูแลช่วยเหลือ มี กลไกในชุมชนที่จัดบริการสุขภาพสำหรับผู้สูงอายุโดยตรง ๒) ด้านสุขภาพ คนที่มีปัญหาด้านสุขภาพ ได้รับการ ดูแลแก้ไข มีแนวทางที่ชัดเจนที่จัดการโดยชุมชน ๓) ลดค่าใช้จ่ายด้านสุขภาพ และการเข้ารับบริการของ ผู้สูงอายุ และครอบครัว

สภาเด็กและเยาวชน ผู้สูงอายุ กรรมการกองทุน ร่วมจัดสวัสดิการ

ปี พ.ศ. ๒๕๕๔ ประชาคมและจัดตั้งกองทุนสวัสดิการชุมชน เน้นให้ออมเงินวันละบาทเพื่อสวัสดิการ เมื่อคลอด ป่วย ตาย

ปี พ.ศ. ๒๕๕๕ จัดการบัญชี การเงินด้วยระบบ คอมพิวเตอร์ สภาเด็กและเยาวชนเข้าร่วม เป็นทีมบริหารจัดการกองทุน เก็บเงิน ทำบัญชี

๑. กฎ ระเบียบการดำเนินงานกองทุนสวัสดิการ หรือ กลุ่มรวมใจเพื่อนพ้องน้องพี่
๒. โปรแกรมคอมพิวเตอร์สำหรับใช้ในการจัดการบัญชีกองทุน
๓. ข้อมูลของประชากรเป้าหมายที่ต้องให้มีสวัสดิการช่วยเหลือ เช่น คนพิการ คนคอยโอกาส ผู้สูงอายุ แก่นนำเด็กและเยาวชน เป็นต้น

กองทุน ได้มาอย่างไร

ระดมเงินออมกับผู้สนใจ
วันละ ๑ บาท
เพื่อรับสวัสดิการ
เกิด ป่วย ตาย

ให้สวัสดิการอะไรบ้าง

เกิด

ตาย

ป่วยนอน
โรงพยาบาล

อุบัติเหตุ
อุบัติเหตุ

การบริหารกองทุนแบบ
บูรณาการหลายกลุ่มหลายวัย

ผู้แทนของ
แต่ละหมู่บ้าน

สภาเด็กและ
เยาวชน เก็บเงิน
ทำบัญชี

เกิดการเปลี่ยนแปลงอย่างไร

- ประชาชนมีสวัสดิการดูแล ช่วยเหลือกัน เมื่อป่วย ตาย ประสบอุบัติเหตุ ภัยพิบัติ
- กลุ่มเยาวชนมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการกองทุน เช่น การจัดทำบัญชี งานเอกสารกองทุน มีรายได้ และสวัสดิการ

Key actors	องค์การบริหารส่วนตำบลตากตก
งานเด่น	สภาเด็กและเยาวชน ผู้สูงอายุ กรรมการกองทุน ร่วมจัดสวัสดิการ
พื้นที่	องค์การบริหารส่วนตำบลตากตก อำเภอบ้านตาก จังหวัดตาก
วิทยากร	นางสาววิลาวรรณ คำมินทร์ ตำแหน่งนักพัฒนาชุมชน เบอร์โทร ๐๕๕ - ๘๙๘ ๕๘๘

๑. ที่มาหรือฐานคิดของการดำเนินงาน

ตำบลตากตกร่วมกับหน่วยงานในสังกัดกระทรวงพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ ประชาคม และจัดตั้งกองทุนสวัสดิการชุมชนมาตั้งแต่ปี พ.ศ. ๒๕๕๔ รับสมัครสมาชิกทุกกลุ่มวัยให้ออมเงินวันละเพื่อสวัสดิการตัวเองเมื่อป่วย ตาย และเป็นกองทุนช่วยเหลือกันเองในชุมชน เมื่อคลอด ป่วย ตาย ในปี พ.ศ. ๒๕๕๗ สมาชิกจำนวนเพิ่มขึ้นจำเป็นต้องใช้ระบบคอมพิวเตอร์บันทึก คณะกรรมการขาดทักษะการใช้คอมพิวเตอร์ มีปัญหาการจัดการบัญชี การเงิน เนื่องจากคณะกรรมการ ผู้นำแกนนำกลุ่มทำงานเป็นผู้สูงอายุ จึงสนับสนุนให้สภาเด็กและเยาวชนเข้าร่วมเป็นทีมบริหารจัดการกองทุน จัดแบ่งทีมเป็นหมู่บ้าน รวม ๕ ทีมๆ ละ ๑๑ คน ทำหน้าที่ จัดเก็บค่าสวัสดิการวันละบาท และจัดทำบัญชี โดยมีเจ้าหน้าที่องค์การบริหารส่วนตำบลตากตกคอยเป็นที่ปรึกษาในการบริหารจัดการกลุ่ม ครบรอบปีจะมีหมุนเวียนทีม หมุนเวียนกลุ่ม และรับเด็กและเยาวชนเป็นสมาชิกให้จ่ายเงินสมทบกองทุนเพียงปีแรกละ ๒๐๐ บาทต่อคน ปีต่อไปจ่ายสมทบเองปัจจุบันมีสมาชิกจำนวน ๔๑๑ คน คิดเป็นร้อยละ ๑๓.๗๔ ของประชากรทั้งหมด การจัดประเภทสวัสดิการสำหรับสมาชิกได้แก่ การเกิด การเจ็บป่วยนอนโรงพยาบาล (ยกเว้นกรณีคลอดบุตร) กรณีประสบอุบัติเหตุทุกประเภท รับสมาชิก ๔ ครั้งต่อปี ต่อมาจึงปรับชื่อกองทุนเป็นกลุ่มรวมใจเพื่อนพ้องน้องพี่

๒. กลุ่มประชากรเป้าหมาย

ประชากรทั้งหมดในเขตรับผิดชอบบต.ตากตก จำนวน ๒,๙๙๑ คน

๓. ผลที่ต้องการให้เกิดขึ้น

การดำเนินกิจกรรมของกองทุนสวัสดิการชุมชน มีเป้าหมายให้ประชาชนในพื้นที่มีสวัสดิการช่วยเหลือเมื่อเกิด ป่วย ตาย มีการบริหารจัดการที่ดี เข้าถึงง่าย ตอบสนองปัญหาและความต้องการของคนในพื้นที่

๔. ข้อมูลและเครื่องมือในการดำเนินงาน

๔.๑ กฎ ระเบียบการดำเนินงานกองทุนสวัสดิการ หรือ กลุ่มรวมใจเพื่อนพ้องน้องพี่

๔.๒ โปรแกรมคอมพิวเตอร์สำหรับใช้ในการจัดการบัญชีกองทุน

๔.๓ ของประชากรเป้าหมายที่ต้องให้มีสวัสดิการช่วยเหลือ เช่น คนพิการ คนด้อยโอกาส ผู้สูงอายุ แกนนำเด็กและเยาวชน เป็นต้น

๕. รูปธรรมงาน

รูปธรรมงานเด่นของกองทุนสวัสดิการชุมชน คือการบริหารกองทุนแบบบูรณาการหลายกลุ่มหลายฝ่าย เพื่อสอบถามงานกันและกัน โดยเฉพาะการมีสภาเด็กและเยาวชน เข้าร่วมเป็นสมาชิก แบบให้สวัสดิการ และจัดการบัญชี จัดการเงิน(เก็บ บันทึก จ่ายสวัสดิการ) การออมเงินเพื่อจ่ายเข้าสวัสดิการ และรูปแบบสวัสดิการที่ตอบสนองปัญหา และความต้องการของผู้สูงอายุ

๖. วิธีการดำเนินงาน

การบริหารกองทุนแบบบูรณาการหลายกลุ่ม หลายวัย มีคณะกรรมการกองทุนซึ่งเป็นผู้แทนของแต่ละหมู่บ้าน และมีสภาเด็กและเยาวชนเข้าร่วมทำการเงิน และจัดการบัญชีด้วยโปรแกรมคอมพิวเตอร์ โดยตั้งไว้ ๕ ทีมๆละ ๑๑ คน แบ่งหมู่บ้านรับผิดชอบเก็บเงิน และบันทึกบัญชี การเบิกจ่ายสวัสดิการ มีเจ้าหน้าที่อบต.ตากตกดูแล และเป็นพี่เลี้ยง

ระดมเงินออมกับผู้สนใจวันละ ๑ บาท เพื่อรับสวัสดิการ เกิด ป่วย ตาย การรับสมาชิกกองทุนจะประชาสัมพันธ์รับสมาชิกปีละ ๔ ครั้ง ผ่านที่ประชาคมหมู่บ้าน ตำบล ผู้ใหญ่บ้าน สมาชิกอบต. ทั้ง ๑๑ หมู่บ้าน

เพื่อให้ผู้สนใจสมัครเป็นสมาชิก จัดทำข้อตกลง และชี้แจงวัตถุประสงค์ ของกลุ่มรวมถึงเงื่อนไขการรับสวัสดิการแต่ละประเภท ทีมสภาเด็กและเยาวชนจะดำเนินการเก็บเงินออม แบบรายเดือน รายปี และบันทึกบัญชีในโปรแกรมคอมพิวเตอร์

ประเภทสวัสดิการสำหรับผู้ที่เป็นสมาชิกรูปแบบต่างๆ มีดังนี้ ๑) สวัสดิการเมื่อเกิด สวัสดิการรับขวัญ (เฉพาะกรณีคลอดบุตร) บุตรของสมาชิกจะได้เป็นสมาชิกกองทุนทันที โดยไม่ต้องเสียค่าสมัครในปีแรก แต่ปีต่อไปต้องจ่ายค่าสมทบเอง ๒) สวัสดิการเมื่อเจ็บป่วยนอนโรงพยาบาล (ยกเว้นกรณีคลอดบุตร) ต้องเป็นสมาชิก ๔๕ วันขึ้นไป ช่วงปีแรก -ปีที่ ๓ ให้ ๓๐๐ บาทต่อครั้ง เป็นสมาชิกปีที่ ๔ -ปีที่ ๖ ให้ ๔๐๐ บาทต่อครั้ง ค่าพาหนะไปโรงพยาบาลกรณีเจ็บป่วยและคลอดบุตร (ต้องเป็นสมาชิกครบ ๓ ปี) เริ่มให้สวัสดิการ ๒๐๐ บาทต่อครั้ง กรณีประสบอุบัติเหตุทุกประเภท (ไม่ได้นอนโรงพยาบาล) ๓) การเสียชีวิต เป็นสมาชิกปีแรกจะเริ่มที่ ๑,๐๐๐ บาทปีที่ ๒ - ปีที่ ๖ เพิ่มขึ้นปีละ ๑,๐๐๐ บาท และ ๔) กรณีประสบอุบัติเหตุทุกประเภท (ต่อครัวเรือน) เสียหายบางส่วนไม่ถึงครึ่ง ปีแรก -ปีที่ ๖ ช่วยเหลือ ๒,๕๐๐ บาท) เสียหายเกินครึ่งหรือทั้งหมด ปีแรก - ปีที่ ๖ ช่วยเหลือ ๕,๐๐๐ บาท

๗. ผลที่เกิดขึ้น (ผลผลิต ผลลัพธ์)

ปัจจุบันมีผู้เข้าร่วมเป็นสมาชิกกองทุนสวัสดิการจำนวน ๔๑๑ คน เป็นวัยทำงาน ๑๖๑ คน เด็กและเยาวชน ๕๘ คน ผู้สูงอายุ ๑๓๘ คน ผู้พิการ ๓๗ คน ผู้ด้อยโอกาส ๑๗ คน ประชาชนมีสวัสดิการดูแลช่วยเหลือกัน เมื่อป่วย ตาย ประสบอุบัติเหตุ ภัยพิบัติ ๑๑ หลังคาเรือน กลุ่มเด็กและเยาวชน ๕๕ คนมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการกองทุน เช่น การจัดทำบัญชี งานเอกสารกองทุน เป็นต้น และมีรายได้

๘. ผลกระทบที่เกิดขึ้น

เกิดผลกระทบด้านสังคมเมื่อเจ็บป่วย เกิด ตาย มีสวัสดิการช่วยเหลือ และเกิดการเรียนรู้ข้ามรุ่น ข้ามวัย เกิดผู้นำรุ่นใหม่ และผลกระทบด้านเศรษฐกิจ เพิ่มรายได้ให้กลุ่มเด็กและเยาวชน เงินกองทุนบางส่วนช่วยสนับสนุนผู้ที่ขาดแคลนเป็นทุนประกอบอาชีพ สำหรับผู้ยากไร้ ยากจน

ศูนย์บริการผู้สูงอายุแบบครบวงจร

อบต.วังท่าดี ร่วมกับสำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัดเพชรบูรณ์ จัดตั้งศูนย์พัฒนาคุณภาพชีวิตและส่งเสริมอาชีพผู้สูงอายุ เพื่อส่งเสริมสุขภาพ ส่งเสริมอาชีพ ส่งเสริมวัฒนธรรมภูมิปัญญา สร้างและพัฒนาอาสาช่วยเหลือสุขภาพ ช่วยเหลือคนที่ลำบาก ทุกวัยจาก

ข้อมูล ความเจ็บป่วย โรคเรื้อรัง การตรวจสุขภาพ และการตรวจคัดกรอง และประเมินความเสี่ยงโรคเรื้อรัง

เครื่องมือ แนวทางการดูแลสุขภาพ แนวทางการดูแลทางสังคม แหล่ง หรือ หน่วยงานที่ต้องประสานขอความช่วยเหลือ สำหรับผู้สูงอายุ คนพิการ

ผู้สูงอายุได้อะไร

มีข้อมูลผู้สูงอายุที่รับเบี้ยยังชีพ จำนวน ๘๑๑ คน
 ติดบ้าน ติดเตียง ๒๓ คนได้รับการเยี่ยมดูแลที่บ้าน
 เข้าโรงเรียนผู้สูงอายุ ๕๐ คนได้ฝึกอบรมทักษะอาชีพ
 มีผู้สูงอายุรวมกลุ่ม ๒ กลุ่ม ได้แก่กลุ่มเย็บผ้าห่ม
 กลุ่มปลูกผัก และอบต.มีบทบาทกระจายสินค้าใน
 งานบุญประเพณี นิทรรศการ

สร้างการเปลี่ยนแปลงอะไรในชุมชน

การจัดตั้งโรงเรียนชราภิบาลในการขับเคลื่อนกิจกรรม
 ผู้สูงอายุได้ทำกิจกรรมร่วมกันพบปะพูดคุยกันและ
 มีเพื่อนใหม่ร่วมชั้นเรียน
 เพิ่มรายได้และลดรายจ่าย ทำบัญชีครัวเรือน และฝึกอาชีพ
 กิจกรรมปลูกป่า การดำเนินการซ่อมแซมบ้านผู้สูงอายุ
 การทำทางลาด ราวจับ ห้องน้ำสำหรับผู้สูงอายุและผู้พิการ
 ส่วนร่วมในการประชุมชมหมู่บ้าน การทำแผนพัฒนาตำบล
 และมีส่วนร่วมในการปฏิบัติตามนโยบายของหน่วยงานราชการ

Key actors	องค์การบริหารส่วนตำบลวังท่าดี
งานเด่น	ศูนย์บริการผู้สูงอายุแบบครบวงจร ตำบลวังท่าดี
พื้นที่	องค์การบริหารส่วนตำบลวังท่าดี อำเภอหนองไผ่ จังหวัดเพชรบูรณ์
วิทยากร	นางสาวพนิดา จำลอง ตำแหน่งนักพัฒนาชุมชนชำนาญการ เบอร์โทร ๐๙๗-๓๓๐๔๔๑๖

๑. ที่มาหรือฐานคิดของการดำเนินงาน

สถานการณ์ผู้สูงอายุในพื้นที่ตำบลวังท่าดีมีแนวโน้มเพิ่มขึ้น จนปัจจุบันมีผู้สูงอายุจำนวน ๘๖๙ คนหรือร้อยละ ๑๔.๐๔ เมื่อจำแนกภาวะสุขภาพและการเจ็บป่วย พบว่าเป็นกลุ่มที่แข็งแรงไปมาได้ ไม่ป่วย ๓๘๐ (๔๓.๗๓%)คน ป่วยด้วยโรคเรื้อรังอย่างน้อย ๑ โรคและไปมาได้ ๓๘๐(๔๔.๔๕%)คน มีความพิการแต่ยังช่วยตัวเองได้ รับเบี้ยยังชีพกับอบต. ๕๒(๕.๙๘%) คน ตัดบ้าน ไปมาลำบากต้องดูแลช่วยเหลือทำกิจวัตรบางครั้ง ๒๘ (๓.๒๒%)คน ตัดเตียงไปมาไม่ได้ ต้องมีคนดูแลตลอดเวลา ๑๔(๑.๖๑%) มีความครอบคลุมในการดูแลผู้สูงอายุในทุกภาวะสุขภาพ โดยมีการติดตามบริการสุขภาพโดย รพ.สต. อสม. Care givers บริการสวัสดิการสังคม เบี้ยยังชีพ กองทุนสวัสดิการชุมชน การจัดบ้านปรับบ้านให้เหมาะสมกับสภาพการเจ็บป่วย สนับสนุนให้ครอบครัวเข้าถึงอาชีพเพิ่มรายได้ เช่น การรวมกลุ่มอาชีพ การฝึกทักษะอาชีพเสริม และสนับสนุนทุนประกอบอาชีพ โดยอบต. ท้องที่ และองค์กรชุมชน ในพื้นที่ รวมถึงการเพิ่มพื้นที่ และช่องทางเข้าถึงบริการทั้ง ๕ มิติด้วยการรวมกลุ่มทำกิจกรรมที่เอื้อต่อผู้สูงอายุ ผ่านกิจกรรมโรงเรียนผู้สูงอายุ ซึ่งมีที่มาจาก การดำเนินกิจกรรมของชมรมผู้สูงอายุ ในช่วงปีพ.ศ. ๒๕๕๓ เน้นกิจกรรมด้านวัฒนธรรม งานบุญประเพณีโดยผู้สูงอายุ และดูแลสุขภาพ ช่วยเหลือคนที่ลำบาก ทุกข์ยาก ซึ่งขยายงาน กิจกรรม ค้นหาแกนนำจนครบทุกหมู่บ้าน ปี พ.ศ. ๒๕๕๘ อบต.วังท่าดี ร่วมกับสำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัดเพชรบูรณ์ จัดตั้งศูนย์พัฒนาคุณภาพชีวิตและส่งเสริมอาชีพผู้สูงอายุ เพื่อเป็นสถานที่จัดกิจกรรมที่สร้างผลกระทบกับผู้สูงอายุ เช่น รวมกลุ่มทำกิจกรรมด้านอาชีพ การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ของปราชญ์ และภูมิปัญญาชาวบ้าน การรวมตัวของผู้สูงอายุที่เป็นผู้นำ เป็นอาสาให้การช่วยเหลือ สนับสนุนกลุ่มทางสังคมองค์กรอื่นได้ โดยที่นักพัฒนาชุมชนของอบต. เป็นผู้ประสานงาน เตรียมการเพื่อสนับสนุนให้กิจกรรมดำเนินการได้ราบรื่น ต่อเนื่อง

๒. กลุ่มประชากรเป้าหมาย

จำนวนผู้สูงอายุทั้งหมด ๘๑๕ คน

๓. ผลที่ต้องการให้เกิดขึ้น

เป็นศูนย์กลางในการส่งเสริม สนับสนุนการจัดการดูแลผู้สูงอายุ ครอบคลุมทุกมิติบริการ โดยการรวมกลุ่มทำกิจกรรม เรียนรู้แลกเปลี่ยนซึ่งกันและกัน ของผู้สูงอายุ และให้เป็นศูนย์ข้อมูลข่าวสารที่เอื้อต่อผู้สูงอายุ และครอบครัว เพื่อให้เข้าถึงข้อมูลภาวะสุขภาพ การเจ็บป่วย ข้อมูลแหล่ง/หน่วยงานที่ให้การดูแล ทุนทางสังคมที่มีศักยภาพด้านการดูแลผู้สูงอายุ สิทธิ กม.ที่จำเป็น

๔. ข้อมูลและเครื่องมือในการดำเนินงาน

๔.๑ เครื่องมือที่นำใช้ ประกอบด้วย แนวทางการดูแลสุขภาพ แนวทางการดูแลทางสังคม แหล่ง หรือหน่วยงานที่ต้อง ประสานขอความช่วยเหลือ สำหรับผู้สูงอายุ คนพิการ

๔.๒ ข้อมูลภาวะสุขภาพผู้สูงอายุ เช่น ความเจ็บป่วย โรคเรื้อรัง การตรวจสุขภาพ และการตรวจคัดกรอง และประเมินความเสี่ยงโรคเรื้อรัง

๕. รูปธรรมงาน

รูปธรรมงานเด่นของศูนย์บริการผู้สูงอายุ ตำบลวังท่าดี มีงาน กิจกรรมที่ต้องดำเนินการ ๒ ส่วนหลัก ได้แก่ ๑) งานพัฒนาศักยภาพแกนนำ ผู้นำ ทั้งที่เป็นอาสาสมัคร และผู้สูงอายุ ๒) ส่งเสริมการฝึกอาชีพให้กับผู้สูงอายุและกลุ่มแม่บ้าน ทั้งแบบรวมกลุ่มอาชีพ ใหม่ ต่อยอดงานของกลุ่มเดิม และจ้างงานให้มีรายได้

๖. วิธีการดำเนินงาน

การดำเนินงานของศูนย์บริการผู้สูงอายุมีวิธีดำเนินงานอย่างน้อย ๓ งานหลัก ดังนี้ ๑) การจัดทำข้อมูลปัญหาและความต้องการผู้สูงอายุ ๒) พัฒนาศักยภาพคณะกรรมการศูนย์ และอาสาสมัครดูแลผู้สูงอายุ ทั้งในนาม อสม. อผส. และ care givers ๓) ฝึกอบรม เสริมทักษะอาชีพสำหรับผู้สูงอายุทั้งแบบรวมกลุ่มผลิต และเป็นศูนย์กลางกระจายสินค้า เพิ่มรายได้สำหรับผู้สูงอายุ

๗. ผลที่เกิดขึ้น (ผลผลิต ผลลัพธ์)

มีข้อมูลผู้สูงอายุที่รับเบี้ยยังชีพ จำนวน ๘๑๑ คน ติดบ้าน ติดเตียง ๒๓ คน ได้รับการเยี่ยมดูแลที่บ้าน เข้าโรงเรียนผู้สูงอายุ ๘๐ คนได้ฝึกอบรมทักษะอาชีพ มีผู้สูงอายุรวมกลุ่ม ๒ กลุ่ม ได้แก่กลุ่มเย็บผ้าห่ม กลุ่มปลูกผัก และอบต.มีบทบาทกระจายสินค้าในงานบุญประเพณี นิทรรศการ

๘. ผลกระทบที่เกิดขึ้น

กิจกรรมที่ดำเนินการส่งผลต่อกลุ่มผู้สูงอายุปกติ พิกการ ผู้เจ็บป่วยเรื้อรัง ติดบ้านติดเตียงโดยส่งผลต่อคุณภาพ ๕ มิติ ดังนี้ ๑) ด้านสังคม การจัดตั้งโรงเรียนชราภิบาลในการขับเคลื่อนกิจกรรมผู้สูงอายุได้ทำกิจกรรมร่วมกันพบปะพูดคุยกันและมีเพื่อนใหม่ร่วมชั้นเรียน ๓) ด้านเศรษฐกิจ”การเพิ่มรายได้และลดรายจ่ายโดยการจัดทำบัญชีครัวเรือนและฝึกอบรมอาชีพเช่น การฝึกทำน้ำพริก ไม้กวาดดอกหญ้า ไม้กวาดทางมะพร้าว การทอเสื่อ และทำกระเป่า เป็นต้น ๓)ด้านสภาวะแวดล้อม”กิจกรรมปลูกป่า การดำเนินการซ่อมแซมบ้านผู้สูงอายุ การทำทางลาด ราวจับ ห้องน้ำสำหรับผู้สูงอายุละผู้พิการ ๔) “ด้านการเมืองการปกครอง”กลุ่มผู้สูงอายุมีส่วนร่วมในการประชาคมหมู่บ้าน เสนอปัญหาและความต้องการรวมทั้งกำหนดทิศทางในการพัฒนาตำบล และมีส่วนร่วมในการปฏิบัติตามนโยบายของหน่วยงานราชการ

องค์การบริหารส่วนตำบลชัยสมบูรณ์

ตำบลชัยสมบูรณ์ อำเภอวิเชียรบุรี จังหวัดเพชรบูรณ์

จัดการเรียนรู้โรงเรียน ผู้สูงอายุแบบมีส่วนร่วม

โรงเรียนผู้สูงอายุ

ผู้สูงอายุจำนวน ๘๘๔ คน
(๑๗.๘๘%)

เตรียมวัยสูงอายุ(๕๐-๕๙ ปี) ๖๘๖ คน
(๑๓.๘๗%)

ข้อมูลและเครื่องมือที่ใช้

๑. ข้อมูลภาวะสุขภาพผู้สูงอายุที่สมัครใจเข้าร่วมกิจกรรมโรงเรียนผู้สูงอายุ
๒. หลักสูตรโรงเรียนผู้สูงอายุที่ดำเนินการแบบมีส่วนร่วมของอบต. รพ. สศ. กลุ่มอสม. แหล่งเรียนรู้ในพื้นที่

“ รุ่งริ่ง ปฏิบัติได้ ถ่ายทอดเป็น ”

จัดการเรียนรู้ ๓ หมวดวิชา ได้แก่

- ๑) หมวดวิชาบังคับ ได้แก่ วิชาแนวคิดศาสนา วิชาการดูแลสุขภาพตนเอง วิชาวิถีชีวิตวัฒนธรรม วิชาหน้าที่พลเมือง วิชาเกษตรพอเพียง
- ๒) หมวดวิชาเลือกตามอัธยาศัย ตามความสนใจของผู้เรียน ได้แก่ วัฒนธรรมกลองยาว การแสดงพื้นบ้าน
- ๓) หมวดวิชากิจกรรมพัฒนาผู้เรียนรู้ ศึกษาดูงาน

ทำแล้วเกิดผลอย่างไร

- ๑) ผู้สูงอายุมีทักษะและความรู้ในด้านต่างๆสามารถอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข
- ๒) ผู้สูงอายุสามารถถ่ายทอดแนวคิดทางศาสนา การดูแลสุขภาพ วิถีชีวิต วัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่น
- ๓) เพิ่มจำนวนผู้นำ จัดอาสาผู้สูงอายุ

อะไรบ้างที่เปลี่ยนแปลง

๑. มีความสัมพันธ์ที่ดีกับคนวัยเดียวกัน และคนต่างวัย
๒. มีการฝึกทักษะอาชีพสำหรับผู้สูงอายุ ช่วยให้เพิ่มรายได้
๓. บุรณาการการจัดการขยะในหลักสูตรการเรียนรู้
๔. ผู้สูงอายุสามารถดูแลตนเอง และถ่ายทอดให้เพื่อน เพื่อนบ้านได้

Key actors	องค์การบริหารส่วนตำบลชัยสมบูรณ
งานเด่น	จัดการเรียนรู้โรงเรียนผู้สูงอายุแบบมีส่วนร่วม
พื้นที่	องค์การบริหารส่วนตำบลชัยสมบูรณ อำเภอวิเชียรบุรี จังหวัดเพชรบูรณ์
วิทยากร	นายสุทธิพงษ์ เอี่ยมอ่อง ตำแหน่งนายกองค์การบริหารส่วนตำบลชัยสมบูรณ เบอร์โทร ๐๘๑-๗๕๒๙๕๖๕

๑. ที่มาหรือฐานคิดของการดำเนินงาน

สถานการณ์ผู้สูงอายุตำบลชัยสมบูรณมีแนวโน้มเพิ่มขึ้นจนเข้าใกล้สังคมผู้สูงอายุ ปัจจุบันมีผู้สูงอายุจำนวน ๘๘๔(๑๗.๘๘%)คน และกลุ่มเตรียมวัยสูงอายุ(๕๐-๕๙ ปี) มีสัดส่วนที่ใกล้เคียงกันคือ ๖๘๖ (๑๓.๘๗%)คน นั่นคือตำบลชัยสมบูรณจะเป็นสังคมผู้สูงอายุอย่างสมบูรณ์ในไม่กี่ปีข้างหน้า ที่ผ่านมามีพื้นที่มีทุนทางสังคม และศักยภาพในการดูแลผู้สูงอายุครอบคลุมทุกภาวะสุขภาพ และในทุกมิติของการดูแล ได้แก่ อสม. ๒๐ คน(๑ ต่อ ผู้สูงอายุ ๔๔ คน) อสม. ๘๖ คน(๑ คนดูแล ๑๖ คริวเรือน) care givers ๑๐ คน(๑ ต่อ ผู้สูงอายุติดบ้าน ติดเตียง ๔ คน) มีกองทุนสวัสดิการที่ให้การดูแลช่วยเหลือเมื่อป่วย ตาย โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล อบต. กองทุนสุขภาพตำบล การจัดการข้อมูลผู้สูงอายุแบบธงสีบ่งชี้สุขภาพ เป็นต้น ทุนทางสังคมเหล่านี้ล้วนให้การดูแลผู้สูงอายุได้ครอบคลุมทุกภาวะสุขภาพ จากสถานะสุขภาพผู้สูงอายุที่กว่าครึ่งป่วยเรื้อรัง และมีพฤติกรรมเสี่ยง ซึ่ง ๑ ใน ๑๐ ตี๋มสุรา และ หรือ สูบบุหรี่ ส่วนใหญ่ยังไปมาได้ หรือแม้จะป่วยเรื้อรัง ในปี พ.ศ. ๒๕๕๗ อบต.ชัยสมบูรณ สร้างความร่วมมือกับ รพ.สต. วัด โรงเรียน กลุ่มอสม. อสม. กองทุนสุขภาพ ร่วมกันออกแบบการบริการผู้สูงอายุที่ไปมาได้ ในรูปแบบโรงเรียนผู้สูงอายุ โดยจัดตั้งคณะทำงาน กำหนดหลักสูตร บทบาทหน้าที่สนับสนุนการดำเนินกิจกรรมของโรงเรียนเพื่อสร้างการมีส่วนร่วมในการดูแลผู้สูงอายุ และเปิดรับผู้สูงอายุในพื้นที่ ที่สนใจเข้ามาเรียนตามหลักสูตรที่กำหนด ๑ ปี แบ่งเป็น ๒ เทอม ติดตามประเมินผล และปรับปรุงหลักสูตรให้สอดคล้องกับปัญหา และความต้องการของผู้สูงอายุ จนถึงปัจจุบัน

๒. กลุ่มประชากรเป้าหมาย

๒.๑ กลุ่มเตรียมสูงอายุ (๕๐-๕๙ ปี) ๖๘๖ คน

๒.๒ ผู้สูงอายุ ไปมาได้ ๗๖๙ คน

๓. ผลที่ต้องการให้เกิดขึ้น

ให้มีพื้นที่แลกเปลี่ยนเรียนรู้ ทำกิจกรรมร่วมกันของผู้สูงอายุที่ไปมาได้ และผู้สูงอายุที่เข้าร่วมกิจกรรมของโรงเรียน ได้รับการพัฒนาทักษะผู้สูงอายุในการดูแลตนเองทั้งทางร่างกายและจิตใจ

๔. ข้อมูลและเครื่องมือในการดำเนินงาน

๔.๑ ข้อมูลภาวะสุขภาพผู้สูงอายุที่สมัครใจเข้าร่วมกิจกรรมโรงเรียนผู้สูงอายุ

๔.๒ หลักสูตรโรงเรียนผู้สูงอายุที่ดำเนินการแบบมีส่วนร่วมของอบต. รพ.สต. กลุ่มอสม แหล่งเรียนรู้ในพื้นที่

๕. รูปธรรมงาน

จัดการเรียนรู้สำหรับผู้สูงอายุตามหลักสูตรบูรณาการทุกภาคส่วนเข้าร่วมออกแบบ

๖. วิธีการดำเนินงาน

หลักสูตรการเรียนการสอน ดำเนินการออกแบบ แบบมีส่วนร่วมเน้นให้ “ รู้จริง ปฏิบัติได้ ถ่ายทอดเป็น ” สอดคล้องกับแผนผู้สูงอายุแห่งชาติฉบับที่ ๒ (พ.ศ.๒๕๔๕-๒๕๖๔) และปรับให้สอดคล้องกับยุทธศาสตร์ขององค์การบริหารส่วนตำบลชัยสมบูรณ ในยุทธศาสตร์ด้านการพัฒนาสังคม การศึกษา สาธารณสุข ศาสนา วัฒนธรรม กีฬาและนันทนาการ เพื่อให้ผู้สูงอายุดำรงชีวิตอย่างมีศักดิ์ศรีพึ่งพาตนเองได้และมีคุณภาพชีวิตที่ดี เป็นผู้สูงอายุที่มีคุณค่าต่อสังคม แบ่งเป็น ๒ ภาคเรียน เรียนภาคเรียนละ ๒๔ สัปดาห์ๆละ ๑

วันๆ ๕ ชั่วโมง จัดการเรียนรู้ ๓ หมวดวิชา ได้แก่ ๑) หมวดวิชาบังคับ ได้แก่ วิชาแนวคิดศาสนา(๑๕ ชั่วโมง) วิชาการดูแลสุขภาพตนเอง(๑๕ ชั่วโมง) วิชาวิถีชีวิตวัฒนธรรม (๑๕ ชั่วโมง) วิชาหน้าที่พลเมือง(๑๕ ชั่วโมง) วิชาเกษตรพอเพียง (๑๕ ชั่วโมง) ๒) หมวดวิชาเลือกตามอัธยาศัยตามความสนใจของผู้เรียน ได้แก่ วัฒนธรรมกลองยาว การแสดงพื้นบ้าน ๓) หมวดวิชากิจกรรมพัฒนาผู้เรียนรู้ ศึกษาดูงาน(ตามความเหมาะสมของเวลาและความพร้อม) (๑๒๐ ชั่วโมง)

การจัดการให้หลักสูตรสามารถขับเคลื่อนจนสร้างผลกระทบต่อผู้สูงอายุที่เข้าร่วม มีกลุ่มทางสังคม องค์กรชุมชน หน่วยงานที่เข้าร่วมดำเนินการ ดังนี้ ๑) องค์กรบริหารส่วนตำบลชัยสมบูรณ สนับสนุนเรื่อง การบริหารจัดการโรงเรียนผู้สูงอายุ และบุคลากรในการจัดเตรียมทุกเรื่อง เช่น ทีมสหสาขาการ จัดเตรียม สถานที่ วัสดุ อุปกรณ์ฯลฯ ๒) โรงเรียนชัยสมบูรณวิทยาคม สนับสนุนเรื่องสถานที่เรียน และสนับสนุน บุคลากรครูผู้สอนและเป็นวิทยากร รวมถึงส่งเด็กนักเรียนมาช่วยสหสาขาการ โดยทีมสภาเด็กและเยาวชน ๓) โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล สนับสนุนบุคลากรเป็นครูผู้สอน และวิทยากร เช่น การออกกำลังกาย การตรวจสุขภาพเบื้องต้น ภาวะความเครียดที่จะเกิดกับผู้สูงอายุหลังเข้าเรียนโรงเรียนฯ ๔) วัดใหม่ไร่ อุดม วัดกระทุ่มทอง โรงเรียนบ้านชัยสมบูรณ ศพด. สนับสนุนด้านวิทยากร

๗. ผลที่เกิดขึ้น (ผลผลิต ผลลัพธ์)

ผู้สูงอายุมีกทักษะและความรู้ในด้านต่างๆสามารถอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข และสามารถถ่ายทอด แนวคิดทางศาสนา การดูแลสุขภาพ วิถีชีวิต วัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่น รวมทั้งเกิดผู้นำ แกนนำใหม่ และจิตอาสาผู้สูงอายุเพิ่มขึ้น

๘. ผลกระทบที่เกิดขึ้น

ผลกระทบ ๕ มิติโครงสร้างพื้นฐานของชุมชน ๑)ด้านสังคม มีความสัมพันธ์ที่ดีกับคนวัยเดียวกัน และ คนต่างวัยได้รับการยอมรับในฐานะสมาชิกของกลุ่ม ๒) ด้านเศรษฐกิจ มีการฝึกทักษะอาชีพสำหรับผู้สูงอายุ ช่วยให้เพิ่มรายได้ นำใช้ในครอบครัว ๓) ด้านการจัดการสิ่งแวดล้อม บุรณาการการจัดการขยะในหลักสูตร การเรียนรู้ เช่น การคัดแยกขยะ สิ่งประดิษฐ์จากขยะรีไซเคิล ๔) ด้านสุขภาพ ผู้สูงอายุสามารถดูแลตนเอง และถ่ายทอดให้เพื่อน เพื่อนบ้านได้

ข้อมูลและเครื่องมือในการดำเนินงาน

- เรียนรู้จากต้นแบบ และนำมาประยุกต์
- แคนนำ ผู้นำ คนต้นแบบ รวบรวมข้อมูล
- การสนับสนุนของ หน่วยงาน องค์กรทั้งภาครัฐ และเอกชน ทั้งงบประมาณ และพื้นที่ทำกิจกรรม(ห้อง แสดง)

ออกกำลังกายด้วย ๒๒ ท่า
พื้นฐานร่างกายอ่อนโยน

จัดแสดงตามงาน
วันสำคัญ บุญประเพณี

แลกเปลี่ยนเรียนรู้ในพื้นที่ และ
ข้ามพื้นที่ทั้งในระดับจังหวัด เขต ภาค

ชุมชนคืออะไร

- ผู้สูงอายุและผู้สนใจเข้าร่วมเป็นสมาชิก ๖๐ คน
- สมาชิกได้ออกกำลังกาย รวมกลุ่มกิจกรรม และเป็นอาสาช่วยสภากาชาดชุมชน
- บูรณาการหน่วยงานทั้งในและนอกสถานที่ให้เกิดการมีส่วนร่วมในการหนุนเสริมกิจกรรม
- เกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ต่อยอดเทคนิค วิธี

เกิดการเปลี่ยนแปลงอย่างไร

- เกิดการรวมกลุ่มของชุมชนที่หลากหลายวัย เรียนรู้ข้ามวัย ข้ามรุ่น สร้างสัมพันธ์ภาพที่ดี
- เพิ่มจำนวนกลุ่มออกกำลังกาย สร้างแรงจูงใจ และทางเลือกในการปรับพฤติกรรมด้านสุขภาพ
- เกิดประสบการณ์ ชำนาญ สามารถถ่ายทอด จัดแสดง สามารถเพิ่มรายได้ ให้สมาชิกได้

Key actors	องค์การบริหารส่วนตำบลหัวดง
งานเด่น	รวมกลุ่มออกกำลังกายด้วยรำวง
พื้นที่	องค์การบริหารส่วนตำบลหัวดง อำเภอเมือง จังหวัดพิจิตร
วิทยากร	นายนเรศร์ อินทโชติ ตำแหน่งผู้ช่วยนักจัดการงานทั่วไป เบอร์โทร ๐๙๔-๗๒๐๘๑๕๕ huadonghealth@gmail.com

๑. ที่มาหรือฐานคิดของการดำเนินงาน

ตำบลหัวดงมีพื้นที่ที่รับผิดชอบ จำนวน ๖ หมู่บ้าน ประชากร ๓,๓๕๒ คน จำนวน ๑,๐๘๑ ครัวเรือน จากข้อมูลตำบล TCNAP พบอัตราป่วยสูงที่สุดคือ โรคความดันโลหิตสูง ๖๗.๖ ต่อพันประชากร รองลงมาคือโรคเบาหวาน ๓๗.๓ ต่อพันประชากร ซึ่งสอดคล้องกับข้อมูลบริการสุขภาพของโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล เหตุปัจจัยของการเจ็บป่วยคือการมีพฤติกรรมเสี่ยง มากที่สุดคือ การสูบบุหรี่ อันดับ ๑ คือ สูบบุหรี่เป็นประจำ ร้อยละ ๖.๕(๑๖๖ คน) รองลงคือดื่มสุราเป็นประจำร้อยละ ๕.๐(๑๒๘ คน) ไม่ได้ตรวจสุขภาพหรือคัดกรองโรคเป็นประจำทุกปีร้อยละ ๔.๖(๑๑๘ คน) และไม่ได้ออกกำลังกาย ร้อยละ ๔.๓(๑๑๐ คน) ตามลำดับ ทูทางสังคมและศักยภาพตำบลหัวดงในการจัดการสถานการณ์ด้านสุขภาพดังกล่าว ได้แก่ กลุ่มออกกำลังกายหลายกลุ่ม หลายแบบให้คนเข้าถึงและสนใจออกกำลังกาย รพ.สต. กลุ่มผสม. ซึ่งบริการตรวจคัดกรองตรวจรักษาโรคเรื้อรัง กองทุนสุขภาพสนับสนุนงบประมาณดำเนินกิจกรรมที่สร้างผลกระทบต่อสุขภาพ กลุ่มผู้สูงอายุครอบคลุมทุกหมู่บ้าน ในปี พ.ศ. ๒๕๕๖ ได้เพิ่มจำนวนกลุ่มออกกำลังกาย คือ กลุ่มรำวงย้อนยุค ซึ่งประยุกต์ทำออกกำลังจากแอโรบิค แต่ออกแบบให้ผู้สูงอายุทำได้ ไม่หนักเกินไป เพิ่มแรงจูงใจ สร้างความสนุกสนาน กลุ่มผู้สูงอายุได้เรียนรู้กระบวนการทำรำวง ต่อมาตั้งชื่อกลุ่มว่า รำวง ๓ ส.(สุขภาพ สนุก สามัคคี) และได้ร่วมแลกเปลี่ยนเรียนรู้ที่อำเภอตะพานหิน จังหวัดพิจิตร สรุปกระบวนการทำรำพื้นฐานของกลุ่ม ๒๒ ทำรำนำมาเผยแพร่ ขยายกลุ่ม ขยายสมาชิก จนแกนนำมีความเชี่ยวชาญ และเพิ่มจำนวนครอบคลุมทุกหมู่บ้านในตำบลหัวดง จนเป็นพื้นที่เรียนรู้ แลกเปลี่ยนทักษะ เทคนิคการรำวงเพื่อสุขภาพในระดับจังหวัด และเขต

๒. กลุ่มประชากรเป้าหมาย

๒.๑ ผู้สูงอายุทั้งหมด ๕๗๒ คน คิดเป็นร้อยละ ๑๖.๖๐ ของจำนวนประชากรทั้งหมด

๒.๒ ประชาชนทั่วไปที่สนใจ

๓. ผลที่ต้องการให้เกิดขึ้น

ในพื้นที่มีรูปแบบการออกกำลังกายสำหรับกลุ่มสูงวัย พัฒนาเป็นกลุ่มต้นแบบ สามารถเพิ่มจำนวนทางสังคม ที่เป็นกลุ่มส่งเสริมสุขภาพ และสร้างผลกระทบต่อหลายมิติ เช่น เศรษฐกิจ สุขภาพ สังคม เป็นต้น

๔. ข้อมูลและเครื่องมือในการดำเนินงาน

๔.๑ เรียนรู้จากต้นแบบ เป็นเครื่องมือนำมาประยุกต์ และต่อยอด ได้แก่ แกนนำ ผู้นำ คนต้นแบบ รำวงย้อนยุค

๔.๒ การสนับสนุนของ หน่วยงาน องค์การทั้งภาครัฐ และเอกชน ๒ ส่วน ได้แก่ ๒) งบประมาณ พื้นที่ทำกิจกรรม(ซุ้ม แสดง) เช่นสำนักงานพัฒนานาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัดพิจิตร สำนักงานการท่องเที่ยวและกีฬาจังหวัดพิจิตร สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดพิจิตร ธนาคารออมสิน ธนาคาร อทส. บริษัทที่ซีมีซีเอ็น บริษัทโตโยต้าที่หนุนเสริมและสนับสนุนกิจกรรมอย่างต่อเนื่อง ๒) การสนับสนุนแผนงาน โครงการจากกองทุนสุขภาพในการดูแลผู้สูงอายุที่เจ็บป่วยพิการ ติดบ้าน ติดเตียง

๕. รูปธรรมงาน

มีรูปธรรมงาน ๓ ส่วน ได้แก่ การรวมกลุ่มออกกำลังกายด้วย ๒๒ ทำพื้นฐานรำวงย้อนยุค การมีส่วนร่วมจัดแสดงตามงานวันสำคัญ บุญประเพณี และ การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ในพื้นที่ และข้ามพื้นที่ทั้งในระดับจังหวัด เขต ภาค

๖. วิธีการดำเนินงาน

รวมกลุ่มออกกำลังกายด้วย ๒๒ ท่าพื้นฐานร่วมนัด การดำเนินกิจกรรมจัดให้ฝึกและออกกำลังกายด้วยร่วมนัดในการจัดโรงเรียนผู้สูงอายุทุกวันจันทร์ที่อบต.หัวดง และเรียนรู้ เป็นกลุ่มรายหมู่บ้านตามความสนใจของสมาชิก

รวมตัวกันจัดแสดงตามงานวันสำคัญ บุญประเพณี วันสำคัญ จะจัดให้ร่วมนัดเป็นการแสดงที่ให้ทุกคนที่สนใจเข้าร่วมได้ตลอดเวลา

สนับสนุนให้แกนนำเป็นตัวแทนแลกเปลี่ยนเรียนรู้ในพื้นที่ และข้ามพื้นที่ ด้วยทำรำจากตำบลดั้งแบบและการประยุกต์ใช้ การสอนแลกเปลี่ยนทักษะ เทคนิค ทำรำในระดับภาค เป็นตัวแทนระดับอำเภอเข้าร่วมกิจกรรมสำคัญ

๗. ผลที่เกิดขึ้น (ผลผลิต ผลลัพธ์)

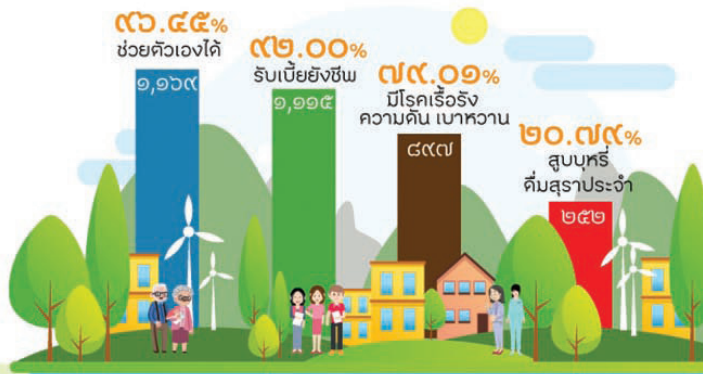
ผู้สูงอายุและผู้สนใจเข้าร่วมเป็นสมาชิก และสามารถใช้ทำร่วมนัดได้ครบทุกท่า เป็นต้นแบบ และสอนเพื่อนได้ จำนวน ๖๐ คน มีพื้นที่ออกกำลังกายสำหรับผู้สูงอายุและกลุ่มวัยอื่นที่สนใจ

บูรณาการหน่วยงานทั้งในและนอกสถานที่ให้เกิดการมีส่วนร่วมในการหนุนเสริมกิจกรรม เกิดการแลกเปลี่ยนใน นอกพื้นที่ ต่อยอดเทคนิค วิธี ขยายกลุ่ม/สมาชิก

๘. ผลกระทบที่เกิดขึ้น

ผลกระทบต่อ ๕ มิติโครงสร้างพื้นฐานของชุมชน ได้แก่ ๑) ด้านสังคม เกิดการรวมกลุ่มของชุมชนที่หลากหลายวัย เรียนรู้ข้ามวัย ข้ามรุ่น สร้างสัมพันธ์ภาพที่ดี ๒) ด้านสุขภาพ เพิ่มจำนวนกลุ่มออกกำลังกาย สร้างแรงจูงใจ และทางเลือกในการปรับพฤติกรรมด้านสุขภาพ ๓) ด้านเศรษฐกิจ ผู้เข้าร่วมมีประสบการณ์ชำนาญ สามารถถ่ายทอด จัดแสดง สามารถเพิ่มรายได้ ให้สมาชิกได้

ชมรมผู้สูงอายุ
เทศบาลตำบลพยุหะ อําเภอวิเชียรบุรี จังหวัดเพชรบูรณ์

เด็กและเยาวชน
ร่วมเรียนรู้กับผู้สูงอายุ

เกือบครึ่งมีสภาพการอยู่อาศัยอยู่คนเดียวหรือผู้สูงอายุอยู่ด้วยกัน ซึ่งต้องช่วยตัวเอง หรือมีลูกหลานช่วยเหลือบ้าง แต่ไม่ได้ช่วยเหลือประจำวัน

ผู้สูงอายุ ๑๖.๑๒% ๑,๒๑๒ คน

“กลุ่มสร้างสุข สูงวัย ได้รับการรับรองเป็นองค์กรสาธารณประโยชน์ มีเป้าหมายในการดูแลและให้ความสำคัญกับผู้สูงอายุทุกภาวะสุขภาพ”

ข้อมูลและเครื่องมือ

- ข้อมูลความเชี่ยวชาญ ทักษะภาพผู้นำ แก่นนำผู้สูงอายุ จำนวน ๑๕ คน
- ข้อมูลภาวะสุขภาพ ความสามารถในการปฏิบัติกิจวัตรประจำวัน ข้อมูลการเจ็บป่วย ความเสี่ยงจากหน่วยบริการสุขภาพ และฐานข้อมูลตำบล TCNAP
- หลักสูตรการเรียนรู้ในโรงเรียนสร้างสุข สูงวัย รวมถึงสื่อ วัสดุ

ชมรมผู้สูงอายุ

สภาเด็กและเยาวชน

เกิดการเปลี่ยนแปลงอย่างไร

ชุมชนได้อะไร

มีกิจกรรมทางสังคมของผู้สูงอายุ
เช่น จัดอาสาเพื่อดูแลเพื่อน ปรับปรุงพื้นที่สาธารณะ

ได้รับการดูแลและตรวจสุขภาพ
อย่างต่อเนื่อง รวมถึงมีทักษะในการดูแลตนเองและแนะนำคนอื่นได้

มีสมาชิกผู้สูงอายุ ๑๔๐ คน ผู้สูงอายุสามารถประเมิน และดูแลสุขภาพตนเอง มีทักษะการทำงาน การจักสาน สามารถต่อยอดได้ถ้าต้องการ

มีกองทุนในการดูแลกัน เมื่อเจ็บป่วย เมื่อเสียชีวิต

มีงานอาสา ที่เกิดประโยชน์กับพื้นที่สาธารณะในตำบล รวมถึงการเสริมความสามัคคี เกิดคนนำ คนพาทำใหม่ที่เป็นผู้สูงอายุ

มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างทุนทางสังคมในพื้นที่ และนอกพื้นที่

มีกลุ่มอาชีพผู้สูงอายุ สร้างงาน และสร้างรายได้แก่ผู้สูงอายุ

ผู้สูงอายุได้มีพื้นที่สร้างสรรค์และแสดงออก รวมถึงมีจิตอาสาช่วยเหลือผู้สูงอายุด้วย และชุมชน

มีการปรับสภาพแวดล้อมและที่อยู่อาศัยแก่ผู้สูงอายุให้มีความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน

Key actors	ชมรมผู้สูงอายุ
งานเด่น	เด็กและเยาวชนร่วมเรียนรู้กับผู้สูงอายุ
พื้นที่	เทศบาลตำบลพุดเตย อำเภอวิเชียรบุรี จังหวัดเพชรบูรณ์
วิทยากร	นายผา เหล่าเขตกิจ ตำแหน่งครูใหญ่โรงเรียนสร้างสุขผู้สูงอายุ เบอร์โทร ๐๙๑-๐๓๘๒๑๘๕

๑. ที่มาหรือฐานคิดของการดำเนินงาน

สถานการณ์ผู้สูงอายุในเขตพื้นที่ต.พุดเตย พบว่ามีผู้สูงอายุ ๑,๒๑๒ (๑๖.๑๒%) คน ครึ่งเรือนมีผู้สูงอายุอาศัย ๑๐๖๔ (๕๔.๒๐%) ครึ่งเรือน สามารถไป มาช่วยตัวเองได้ ๑,๑๖๙ (๙๖.๔๕%) คน รับประทานยั้งชีพ ๑,๑๑๕ (๙๒.๐๐%) เกือบครึ่งมีสภาพการอยู่อาศัยแบบอยู่คนเดียว และผู้สูงอายุอยู่ด้วยกัน ซึ่งต้องช่วยตัวเองหรือมีลูกหลานช่วยเหลือบ้าง แต่ไม่ได้ช่วยเหลือทุกวัน มีความเสี่ยงบุรี ต้มสุราประจำ ๒๕๒(๒๐.๗๙%)คน และมีโรคเรื้อรัง ความดันโลหิตสูง เบาหวาน ๘๙๗(๗๔.๐๑%)คน กิจกรรมที่สนับสนุนให้ผู้สูงอายุเข้าร่วม เพื่อชะลอการเจ็บป่วย มีโอกาสแลกเปลี่ยนเรียนรู้ด้านสุขภาพ สังคม เศรษฐกิจ สร้างกลไกที่ให้การดูแลช่วยเหลือผู้สูงอายุตามปัญหาและความต้องการจึงมีความจำเป็นและต้องดำเนินการอย่างต่อเนื่อง

กลุ่มสร้างสุขสูงวัย หรือโรงเรียนสร้างสุขผู้สูงอายุเทศบาลตำบลพุดเตย จัดตั้งขึ้นโดยผู้สูงอายุเทศบาลตำบลพุดเตย เดิมมีการดำเนินกิจกรรม จนสร้างผลงานที่กระทบต่อผู้สูงอายุมาอย่างต่อเนื่อง เทศบาลตำบลพุดเตย ซึ่งเป็นตำบลต้นแบบการพัฒนาที่เป็นความร่วมมือกับศูนย์พัฒนาสังคม หน่วยที่ ๓๘ จังหวัดเพชรบูรณ์ มีเป้าหมายพัฒนางานที่เกี่ยวข้องกับการดูแลและให้ความสำคัญกับผู้สูงอายุทุกภาวะสุขภาพ จึงร่วมกันจัดตั้งกลุ่มสร้างสุข สูงวัยขึ้นเริ่มดำเนินการเมื่อปี พ.ศ.๒๕๕๖ และเริ่มจัดการกิจกรรมในรูปแบบการเรียนการสอนสำหรับผู้สูงอายุที่สนใจทุกวันเสาร์ ต่อมากลุ่มสร้างสุข สูงวัย ได้รับการรับรองเป็นองค์กรสาธารณประโยชน์ ในนามโรงเรียนสร้างสุขผู้สูงอายุเทศบาลตำบลพุดเตย จากคณะกรรมการส่งเสริมการจัดสวัสดิการสังคม โดยมีเทศบาลตำบลพุดเตย หน่วยบริการสุขภาพในพื้นที่ร่วมเป็นผู้ประสาน สนับสนุน ร่วมออกแบบกิจกรรม การเรียน การสอน และแลกเปลี่ยนเรียนรู้สำหรับผู้สูงอายุ โดยเปิดรับผู้สูงอายุที่สนใจเข้าเรียนรู้ได้ตลอดเวลา และขยายไปยังกลุ่มเตรียมก่อนเข้าวัยสูงอายุ ซึ่งนอกจากการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ในกลุ่มผู้สูงอายุด้วยกันแล้วยังมีกิจกรรมร่วมกับเด็กและเยาวชน กลุ่มอาสาสมัคร กลุ่มอาชีพ หน่วยงานใน พื้นที่ และองค์กรที่ทำงานเกี่ยวข้องกับผู้สูงอายุนอกพื้นที่อีกด้วย

๒. กลุ่มประชากรเป้าหมาย

- ๒.๑ กลุ่มเตรียมเข้าสู่วัยสูงอายุ ๑,๑๐๐ (๑๔.๖๓%)คนของประชากรทั้งหมด
- ๒.๒ ผู้สูงอายุที่ไปมาได้ ๑,๑๖๙ คน
- ๒.๓ ผู้สูงอายุที่เป็นแกนนำ ผู้นำ ผู้สอนในโรงเรียนผู้สูงอายุ จำนวน ๑๕ คน
- ๒.๔ อาสาสมัครดูแลผู้สูงอายุ (อผส.) ๔๕ คน

๓. ผลที่ต้องการให้เกิดขึ้น

เทศบาลตำบลพุดเตย และชมรมผู้สูงอายุมีเป้าหมายให้มีพื้นที่จัดกิจกรรมสำหรับผู้สูงอายุที่ไปมาได้ ฝึกทักษะการดูแลสุขภาพ ทักษะอาชีพ ทักษะอื่นเพื่อให้ผู้สูงอายุมีกิจกรรมทางสังคมที่ดี เช่น การสื่อสาร การสนทนา การดนตรีบำบัด ธรรมะบำบัด เป็นต้น รวมถึงการมีสวัสดิการ เกิด ป่วย ตาย และการดูแลช่วยเหลือกันเอง คนทุกวัยยาก ลำบาก ด้อยโอกาสได้รับการดูแลเท่าเทียมกัน

๔. ข้อมูลและเครื่องมือในการดำเนินงาน

- ข้อมูลและเครื่องมือที่นำใช้เกี่ยวกับการดำเนินงานของกลุ่มสร้างสุขสูงวัย ได้แก่
- ๔.๑ ข้อมูลความเชี่ยวชาญ ศักยภาพผู้นำ แกนนำผู้สูงอายุ จำนวน ๑๕ คน

๔.๒ ข้อมูลภาวะสุขภาพแบ่งตามความสามารถในการปฏิบัติกิจวัตรประจำวัน ข้อมูลการเจ็บป่วย ความเสี่ยงจากหน่วยบริการสุขภาพ และฐานข้อมูลตำบล TCNAP

๔.๓ หลักสูตรการเรียนรู้ในโรงเรียนสร้างสุข สูงวัย รวมถึงสื่อ วัสดุ ประกอบการจัดการเรียนการสอนในหลักสูตร

๕. รูปธรรมงาน

งานเด่นของการสร้างสุข สูงวัยคือได้เรียนรู้ข้ามวัย ให้เด็กกับผู้สูงอายุมีโอกาสทำกิจกรรมร่วมกัน ได้แก่ ค่ายสามวัย ค่ายสูงวัย จิตอาสาสาธารณะ การจัดงานบุญประเพณี นอกจากนี้ยังมี กิจกรรมการเรียนการสอนตามหลักสูตร และกองทุนเพื่อนเยี่ยม ดูแลสุขภาพช่วยเหลือเมื่อเจ็บป่วยของสมาชิกในโรงเรียน

๖. วิธีการดำเนินงาน

ในการดำเนินงานของกลุ่มสร้างสุข สูงวัยมีกลไกการจัดการเรียนรู้หลักคือการเรียนรู้ข้ามวัย ผ่านกิจกรรมของโรงเรียนผู้สูงอายุที่มีสมาชิกจากสภาเด็กและเยาวชนเข้าร่วม เช่น การจัดค่ายผู้สูงอายุ ค่ายสามวัย การเป็นจิตอาสาสาธารณะ ดูแลความสะอาด ปรับปรุงภูมิทัศน์ของโรงเรียน วัด สวนสาธารณะ การฝึกทักษะอาชีพ ได้แก่ กลุ่มอาชีพ กลุ่มทำขนมหวาน กลุ่มออกกำลังกาย ฝึกทักษะและแลกเปลี่ยนเทคนิควิธี การจัดกิจกรรมในวันสำคัญ งานบุญประเพณี

จัดกิจกรรมการเรียนการสอนตามหลักสูตรโรงเรียนผู้สูงอายุ ทุกวันเสาร์ เวลา ๐๘.๓๐ - ๑๔.๓๐ น. ที่สวนสาธารณะหนองปอ ตำบลพุดเตย ผ่านกลไกการจัดการของ แต่งตั้งคณะกรรมการโรงเรียนสร้างสุข สูงวัย ประกอบด้วย ครูใหญ่ ผู้ช่วย เลขา คณะกรรมการฝ่ายต่างๆ มาจากการแต่งตั้ง และอาสาสมัคร จัดทำแผนการสอน และประสานวิทยากร โดยจัดทำแผนรายสัปดาห์ รายเดือน หมุนเวียนกันไป ดังนี้ ๑) วิชาการ ดูแลสุขภาพ เช่น การออกกำลังกาย(เปิดอง รำไม้พอง) การดูแลสุขภาพตนเอง ตรวจสุขภาพเบื้องต้น การประเมิน ความเครียด การสวดมนต์ นั่งสมาธิ เป็นต้น ๒) วิชาการฝึกทักษะอาชีพที่เป็นภูมิปัญญา เช่น จักสาน ขนมไทย แปรรูปอาหาร พานบายศรี เป็นต้น

จัดตั้งกองทุนเพื่อนช่วยเพื่อน สำหรับเยี่ยมเพื่อนนักเรียนที่ป่วยมาร่วมกิจกรรมไม่ได้ ดำเนินการโดยแกนนำ ผู้นำ และครู และ ระดมทุนสมาชิกที่สนใจเยี่ยมป่วย ร่วมงานศพเมื่อเสียชีวิต

๗. ผลที่เกิดขึ้น (ผลผลิต ผลลัพธ์)

๗.๑ มีผู้สูงอายุเข้าร่วมเรียนรู้ในหลักสูตรจำนวน ๑๔๐ คน มีศักยภาพในการประเมิน และดูแลตนเอง ด้านสุขภาพ มีทักษะการทำขนม การจักสาน สามารถต่อยอดได้ถ้าต้องการ

๗.๒ แกนนำผู้สูงอายุ ๑๕ คน ร่วมกับผู้นำสภาเด็กและเยาวชน ๒๑ คนร่วมวางแผน ออกแบบการดำเนินงานร่วมกัน เช่น การทำกิจกรรมจิตอาสา จัดค่ายสูงวัย เกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ข้ามรุ่น ข้ามวัย

๗.๓ มีกองทุนในการดูแลกัน เมื่อเจ็บป่วย เมื่อเสียชีวิต แต่บริการเฉพาะสมาชิกที่อยู่ในโรงเรียนสูงอายุ

๘. ผลกระทบที่เกิดขึ้น

มีผลกระทบต่อมิติโครงสร้างพื้นฐานของชุมชนทั้ง ๕ ด้าน ได้แก่ ๑) ด้านสังคม มีการรวมกลุ่มกันทำกิจกรรมทางสังคมของผู้สูงอายุ เช่น จิตอาสาเพื่อดูแลเพื่อน อาสาดูแลปรับปรุงพื้นที่สาธารณะ ๒) ด้านสุขภาพ ผู้ที่เข้าร่วมกิจกรรมในโรงเรียนได้รับการดูแลและตรวจสุขภาพอย่างต่อเนื่อง รวมถึงมีทักษะในการดูแลตนเองและแนะนำคนอื่นได้ ๓) ด้านเศรษฐกิจ มีกลุ่มอาชีพผู้สูงอายุเกิดขึ้นและสร้างรายได้แก่ผู้สูงอายุ ๔) ด้านสภาพแวดล้อม มีการปรับสภาพแวดล้อมและที่อยู่อาศัยแก่ผู้สูงอายุให้มีความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน

สรุปบทเรียน
ที่แสดงเนื้อหาประเด็น
“ชุมชนท้องถิ่น...
ไม่ทอดทิ้งกัน”

ผู้นำชุมชนท้องถิ่น

วาระ : ลดปัจจัยเสี่ยงสุขภาพ เพิ่มปัจจัยเสริมสุขภาพ

ประเด็น

ชุมชนท้องถิ่น...ไม่ทอดทิ้งกัน

การจัดสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อคนพิการ

- จัดให้มีการจัด ปรับ บ้านที่เอื้อต่อคนพิการ ผู้สูงอายุ
- สนับสนุนให้มีการซ่อมแซมบ้าน สร้างบ้าน เพื่อการมีที่อยู่อาศัยมั่นคง ปลอดภัย
- ปรับปรุงโครงสร้างในอาคาร สำนักงานให้เอื้อต่อการบริการคนพิการ เช่น การปรับทางลาด ราวจับในสำนักงาน อบต. รพ. สต.

กลุ่มสมาชิก

ศูนย์บริการคนพิการ

ศูนย์ปรับสภาพแวดล้อม

สภาเด็กและเยาวชน

การฟื้นฟูสภาพ

- สนับสนุนให้เข้าร่วมกิจกรรมในชุมชน เช่น งานบุญประเพณี วันครอบครัว วันคนพิการ เป็นต้น
- สนับสนุนให้มีการบริการของศูนย์ฟื้นฟูสมรรถภาพคนพิการ ผู้สูงอายุ ผู้ป่วยเรื้อรัง ในชุมชน
- สนับสนุนให้ จงท. สาธารณสุข อาสาสมัครบริการ และให้คำปรึกษาปัญหาสุขภาพ
- จัดทำข้อมูลคนพิการ ตามประเภท สถานการณ์ ช่วยเหลือตัวเอง สภาพการอยู่อาศัย

องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

ส่งเสริมอาชีพและเพิ่มรายได้

- สนับสนุนให้มีการฝึกอบรมทักษะอาชีพเสริมสำหรับคนพิการ เด็กวัยรุ่น คนยากจน และผู้ดูแลในครัวเรือน
- กำหนด กฎ กติกา ให้คนยากจน ไร้บ้าน ใช้ประโยชน์ที่ดินสาธารณะ เพื่อทำกิน อยู่อาศัย
- จัดตลาดในชุมชน ให้ขาย กระจายสินค้า และจัดหาตลาดเพิ่ม

สวัสดิการสังคม

- จัดให้มีบริการรถรับ-ส่งคนพิการ ผู้สูงอายุ ยากจนเข้าร่วมกิจกรรม หรือมีภาวะฉุกเฉิน หรือ ไปตรวจตามนัด ทำกายภาพบำบัด เป็นต้น
- สนับสนุนให้ได้รับเบี้ยยังชีพตามเกณฑ์ที่รัฐจัดให้ครอบครัว (ผู้ติดเชื้อเอชไอวี คนพิการ)
- กองทุนในชุมชนมีการกำหนดกติกา ข้อตกลง ให้ช่วยเหลือคนพิการ คนยากจน คนไร้บ้าน เช่น ให้เป็นทุนประกอบอาชีพ ช่วยเหลือฉุกเฉิน เป็นต้น

การดูแลที่บ้าน

- ประเมินสภาพทุกมิติ วางแผนการดูแล เช่น เยี่ยมบ้าน คัดกรอง สนับสนุนกายอุปกรณ์ เป็นต้น
- ประสานการดูแลร่วมกับอาสาสมัคร พร้อมกำกับ ติดตาม
- ประสานการรับรองความพิการ การขึ้นทะเบียน(คนพิการ คนจน ผู้ป่วยเอชไอวี เป็นต้น)
- ประสานการปรับสภาวะแวดล้อมในบ้าน ปรับบ้าน เติง ราวจับ ปลั๊กไฟ โถชักโครก บันได อุปกรณ์ช่วย จัดการสิ่งของ เป็นต้น

อสม. อสม.สามสี่

อาสา NCD (โรคไม่ติดต่อเรื้อรัง)

ส่งเสริมสุขภาพ ป้องกันป่วย

- ฝึกอบรมทักษะการดูแล สำหรับคนพิการ ผู้ดูแล (ออกกำลังกาย อาหาร พฤติกรรมสุขภาพ เป็นต้น)
- หนุนเสริมให้คนพิการ ผู้ป่วยเรื้อรังรวมกลุ่มทำกิจกรรม เช่น ฟิสิกส์ ออกกำลังกาย เล่นดนตรี เป็นต้น
- ฝึกอบรมอาสาสมัคร ผู้ดูแลในครัวเรือนช่วยฟื้นฟูสภาพ บริหารข้อ กล้ามเนื้อ การกรอก การกิน เป็นต้น
- ประสาน สนับสนุนให้ได้กายอุปกรณ์ที่จำเป็นตาม สิทธิ เช่น รถเข็นนั่ง ไม่เท้า คอกช่วยเดิน เป็นต้น
- บริการตรวจรักษาโรคเบื้องต้น โรคเรื้อรัง ในโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล
  - ดูแลสุขภาพช่องปาก (ขูดหินปูน ถูฟัน)
  - ตรวจคัดกรองความเสี่ยง ปจป.
  - (เบาหวาน ความดัน ชีพจรเร็ว ข้อเสื่อม)

โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล

กลุ่มทางสังคม องค์กรชุมชน/กองทุน

มีส่วนร่วมในชุมชน

- เข้าร่วมในการแสดงความคิดเห็นทั้งเวที
- การประชุมหมู่บ้าน ตำบลและ ประชาคม
- เข้าร่วมเป็นการเป็นผู้ทรงคุณวุฒิ ผู้เชี่ยวชาญ เป็นคณะกรรมการกองทุนสวัสดิการคนพิการ กรรมการกลุ่มช่วยเหลือ คนพิการ เป็นต้น

เครือข่ายจิตอาสา

ชมรมคนพิการ

กลุ่มอาสาผู้พิทักษ์

กลุ่มจิตอาสา

ดูแลช่วยเหลือกันในชุมชน

- ประสานหน่วยงานรัฐ เอกชน กลุ่ม องค์กรชุมชน ในและนอกพื้นที่ให้การช่วยเหลือ เช่น การให้สวัสดิการ การส่งเสริมอาชีพ การจัดการตลาดสินค้า การศึกษา ของใช้จำเป็น
- เป็นสมาชิกกองทุนสวัสดิการ ของชุมชน เช่น กลุ่มออมทรัพย์ กองทุนสวัสดิการชุมชน ให้ทุนเพื่อประกอบอาชีพ ให้สวัสดิการป่วย ตาย เป็นต้น
- ระดมทุน เงิน ทรัพยากร สิ่งของ เช่น ผ้าป่าผ้าอ้อม จัดซื้อกายอุปกรณ์ หรือตั้งเป็นกองทุนช่วยเหลือคนพิการ คนยากไร้ ผู้ป่วยติดเตียง เป็นต้น

ภาพที่ ๓.๑ ภาพรวมนวัตกรรมหรืองานเด่น ประเด็น “ชุมชนท้องถิ่น...ไม่ทอดทิ้งกัน”

ผู้นำ เวทีสุคยอด ชุมชนท้องถิ่น

วาระ : ลดปัจจัยเสี่ยงสุขภาพ เพิ่มปัจจัยเสริมสุขภาพ

ประเด็น ชุมชนท้องถิ่น...ไม่ทอดทิ้งกัน

ภาพที่ ๓.๒ ภาพรวมสุดยอดผู้นำชุมชนจากกลุ่มหรือองค์กรที่ขับเคลื่อนงาน ประเด็น “ชุมชนท้องถิ่น...ไม่ทอดทิ้งกัน”

สายใยผูกพัน ไม่ทอดทิ้งกัน สภาเด็กและเยาวชน ใส่ใจดูแลคนพิการ

ข้อมูลเคาน์ลงคม
จาก จปฐ. ของตำบล

ข้อมูลและเครื่องมือในการดำเนินงาน

ข้อมูลสุขภาพ
ของชุมชนมาจาก
ข้อมูล TCNAP

กิจกรรมดูแลผู้พิการ

ฝึกทักษะการฟื้นฟูให้ผู้ดูแล

สนับสนุนให้มีการรวมกลุ่มคนพิการทำอาสา

การดูแลที่บ้าน เช่น ติดตามเยี่ยมบ้าน

ผลกระทบ ๕ มิติ

ด้านสังคม

เกิดการดูแลช่วยเหลือกัน เด็กและเยาวชน
มีกิจกรรมร่วมกันเกิดความสัมพันธ์ที่ดี

สุขภาพ

เพิ่มทักษะการดูแลสุขภาพสำหรับคนพิการ
และครอบครัว

ด้านเศรษฐกิจ

สนับสนุน เสริมทักษะอาชีพ เพิ่มรายได้ครัวเรือน

ด้านสิ่งแวดล้อม

มีการปรับสภาพแวดล้อมที่เอื้อสำหรับคนพิการ
ทั้งการจัดบ้าน ในบ้าน การดูแลสภาพแวดล้อม
ในที่สาธารณะ

อะไรบ้างที่เปลี่ยนแปลง

ความเป็นพลเมือง
ของเยาวชนความคิด
สร้างสรรค์เพื่อ
สุขภาวะชุมชน

คุณภาพชีวิต และอยู่ใน
สังคมอย่างมีศักดิ์ศรี

จิตอาสา ด้านการดูแลสุขภาพผู้อื่น
จิตใจที่ให้ความช่วยเหลือดูแลผู้อื่น

สุขภาวะชุมชน
สังคมเอื้อเพื่อเพื่อแพร่

Key actors	องค์การบริหารส่วนตำบลวังกรด
งานเด่น	สภาเด็กและเยาวชน อบต.วังกรด ดูแลคนพิการ
พื้นที่	องค์การบริหารส่วนตำบลวังกรด ตำบลบางมูลนาก จังหวัดพิจิตร
วิทยากร	นางวิภา สายทอง ตำแหน่ง ครูศรพด.อบต.วังกรด เบอร์โทรศัพท์ ๐๙๑-๘๕๔๘๓๙๖

๑. ที่มาแนวคิด

ตำบลวังกรดมีทั้งหมด ๖ หมู่บ้าน มีประชากรทั้งหมด ๒,๔๕๖ คน มีผู้พิการ จำนวน ๖ ราย ได้ขึ้นในปี พ.ศ. ๒๕๖๐ มีผู้พิการที่ขาดผู้ดูแลและไม่มีอาชีพ ไม่มีรายได้ ต้องการช่วยเหลือดูแลสภาเด็กและเยาวชน ในพื้นที่ตำบลวังกรด สภาเด็กและเยาวชนให้ความสำคัญกับสถานการณ์ผู้พิการที่กล่าวมา จึงสำรวจปัญหาและความต้องการของผู้พิการ คนยากจน ผู้ที่ต้องการความช่วยเหลือเพื่อประสานให้การดูแลช่วยเหลือ เช่น การเยี่ยมบ้านช่วยฟื้นฟูสภาพ บริหารข้อ กล้ามเนื้อ พาเข้าร่วมกิจกรรมในหมู่บ้าน ตำบล การระดมเพื่อนไปช่วยปรับสภาพแวดล้อมในบ้าน นอกบ้าน ซ่อมแซมที่อยู่อาศัย และประสานการฝึกทักษะอาชีพให้คนพิการ โดยมี อบต.วังกรด เป็นหน่วยงานสนับสนุน ประสานงบประมาณ ทรัพยากร สิ่งของสนับสนุนกิจกรรมบริการ และหน่วยงานพมจ. สนับสนุนงบประมาณการตั้งกลุ่มฝึกอาชีพสำหรับคนพิการ และครอบครัว และแกนนำสภาเด็ก และเยาวชนซึ่งเป็นอาสาสมัครที่ให้การดูแล เช่น ฝึกการร้อยมาลัย ทำขนม เพื่อนำใช้เพื่อประกอบอาชีพเสริม เพิ่มรายได้

๒. กลุ่มเป้าหมาย

๒.๑ แกนนำสภาเด็กและเยาวชนจำนวน ๒๑ คน และสมาชิกกลุ่มเยาวชน ๑๐-๒๕ ปีจำนวน ๒๙๐ คน

๒.๒ คนพิการ ๖ คน

๓. ผลที่ต้องการให้เกิด

แกนนำกลุ่มสภาเด็กและเยาวชน มีส่วนร่วมในการดูแลช่วยเหลือคนพิการ เพิ่มคุณภาพชีวิตคนพิการ และครอบครัว และเสริมภาวะผู้นำ การอาสาให้กับกลุ่มวัยเด็ก และเยาวชน

๔. ข้อมูลเครื่องมือ

๔.๑ ข้อมูลคนพิการ ภาวะสุขภาพ ปัญหา และความต้องการด้านเศรษฐกิจ สังคม จากฐานข้อมูลตำบล TCNAP

๔.๒ ข้อมูลทุนทางสังคมและศักยภาพของพื้นที่ ที่ทีมงานที่สร้างผลกระทบตรง และอ้อมกับคนพิการ คนด้อยโอกาส คนยากจน จากฐานข้อมูลกองสวัสดิการสังคมอบต. ฐปฐ. เป็นต้น

๕. รูปแบบในการดำเนินงาน

รูปแบบงาน กิจกรรมของสภาเด็กและเยาวชนในการดูแลคนพิการ ประกอบด้วย ๒ งานหลัก ได้แก่ ๑) การดูแลสุขภาพคนพิการที่บ้าน และ ๒) การประสานหน่วยงาน สนับสนุนการฝึกทักษะอาชีพเสริม สำหรับคนพิการ คนยากจน คนด้อยโอกาส และครอบครัว

๖. วิธีดำเนินการ

การดูแลสุขภาพคนพิการที่บ้าน มีงาน กิจกรรมบริการของแกนนำสภาเด็กและเยาวชน ดังนี้ ๑) การฟื้นฟูสภาพ เช่น ฝึกทักษะการฟื้นฟูให้ผู้ดูแล เช่นการบริหารข้อและกล้ามเนื้อ มัดเล็ก มัดใหญ่ ฝึกสมอง ฝึกการเคลื่อนไหว เป็นต้น ๒) สนับสนุนให้มีการรวมกลุ่มคนพิการทำอาสา เช่น อาสาสมัครทำกิจกรรมเพื่อสาธารณะ เช่น การเก็บขยะ การแยกขยะ การช่วยทำความสะอาดในที่สาธารณะตามสมควร เป็นต้น ๓) การดูแลที่บ้าน เช่น ติดตามเยี่ยมบ้าน การดูแลสุขอนามัย กิจกรรมประจำวัน ตัดผม ตัดเล็บ ดูแลความสะอาดภายในและภายนอกบ้าน การประเมินภาวะฉุกเฉิน และประสานต่อตามแนวทาง และสนับสนุนให้บุตร ครอบครัวให้การดูแลช่วยเหลือ เช่นออกกำลังกาย บริหารข้อ จัดรถ รวช่วยเดิน ๒) การประสานหน่วยงาน เช่น อบต.วังกรด หน่วยงานพมจ. สนับสนุนงบประมาณการฝึกทักษะอาชีพเสริม สำหรับคนพิการ

คนยากจน คนด้อยโอกาส และครอบครัว เช่น การทำน้ายาล้างจาน ร้อยมาลัย ทำขนม เป็นต้น และทุน สำหรับการลงทุนรวมกลุ่ม

๗. ผลที่เกิดขึ้น

แกนนำเด็กและเยาวชน ๘-๑๐ คนเยาวชนมีส่วนร่วมในการให้ความช่วยเหลือดูแลผู้พิการ คนด้อยโอกาส คนยากจนในพื้นที่ มีจิตใจที่ให้ความช่วยเหลือดูแลผู้อื่น ช่วยให้เด็กและเยาวชนในเวลาว่างให้เกิดประโยชน์ไม่ ไปยุ่งเกี่ยวกับเครื่องดื่มแอลกอฮอล์และยาเสพติด มีทักษะะผู้นำ การอาสาช่วยเหลือผู้ด้อยโอกาส และชุมชน คนพิการ และครอบครัว ๖ ครอบครัว ผู้สูงอายุติดเตียง ติดบ้าน ๔ คนได้รับการดูแล ช่วยเหลือ เพิ่มคุณภาพ ชีวิต และอยู่ในสังคมอย่างมีศักดิ์ศรี

๘. ผลกระทบที่เกิดขึ้น

ผลกระทบ ๕ มิติ โครงสร้างพื้นฐานชุมชน ได้แก่ ๑)ด้านสังคม เกิดกลุ่มที่ให้การดูแลช่วยเหลือกัน เด็ก และเยาวชนมีงาน กิจกรรมร่วมกันเกิดความสัมพันธ์ที่ดี ลดพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสม ๒) ด้านเศรษฐกิจ ครอบครัวคนพิการได้รับการสนับสนุนด้านเศรษฐกิจครัวเรือน เสริมทักษะอาชีพ เพิ่มรายได้ครัวเรือน ๓) ด้าน สุขภาพ เพิ่มทักษะการดูแลสุขภาพสำหรับคนพิการและครอบครัว ๔) ด้านสภาวะแวดล้อม มีการปรับ สภาวะแวดล้อมที่เอื้อสำหรับคนพิการ ทั้งการจัดบ้าน ในบ้าน การดูแลสุขภาพแวดล้อมในที่สาธารณะ

ชมรมคนพิการตำบลตากตก

องค์การบริหารส่วนตำบลตากตก อำเภอบ้านตาก จังหวัดตาก

ชมรมคนพิการ

ดูแลคนพิการ

ครอบคลุมทุกมิติ

คนพิการ ๑๑๓ คน

ร้อยละ ๓.๗๓ ของประชากรทั้งหมด

ข้อมูลและเครื่องมือในการดำเนินงาน

- ข้อมูลคนพิการ ประเภทความพิการ ภาวะสุขภาพ และความสามารถในการช่วยเหลือตัวเอง จากฐานข้อมูล TCNAP
- ข้อมูลการรับสวัสดิการของรัฐ(เบี้ยยังชีพ) และขั้นตอน แนวทางบริการเพื่อการขึ้นทะเบียน การรับสวัสดิการที่รัฐจัดให้อื่น

ทำอย่างไร

การจัดสวัสดิการคนพิการ

- สวัสดิการรักษาพยาบาล
- สวัสดิการเสียชีวิต
- สมทบเงินเข้ากองทุนสวัสดิการ ปีละ ๓๖๐ บาท

ประสานช่วยเหลือกายอุปกรณ์

- ประสาน พมจ.ช่วยเหลือกายอุปกรณ์
- ประสานหน่วยงานภาครัฐ
- ประสานหน่วยงานเอกชน

ส่งเสริมการรวมกลุ่มอาชีพ

- ส่งเสริมอาชีพให้แก่คนพิการ เช่น
  - พริกแกง
  - ไข่เค็ม
  - ฟันตันทาก (เชือกร้อยกะลามาพะร้าว)
  - สิ่งประดิษฐ์จากวัสดุเหลือใช้

ปรับสภาพแวดล้อม

- กิจกรรมจิตอาสา ปรับสภาพแวดล้อมที่อยู่อาศัยอย่างเหมาะสม เพื่อให้คนพิการมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น

ทำแล้วเกิดผลอย่างไร

คนพิการที่เป็นสมาชิกได้รับการดูแลช่วยเหลือ การประกอบอาชีพเพิ่มรายได้ จำนวน ๓๐ ราย เจ็บป่วย ตัดเตียงได้รับการดูแลที่บ้าน จำนวน ๑๕ ราย สวัสดิการช่วยเหลือเมื่อป่วย ดาย จำนวน ๗๒ มีกลุ่มอาสาสมัครดูแล ช่วยเหลือ เช่น กลุ่มอสม.จำนวน ๑๓๐ คน ให้การดูแลครัวเรือนสัดส่วน อสม. ๑ คน ต่อ ๗ ครัวเรือน อสม. กลุ่มอาสาสมัครรักป็นสุข กลุ่มรวมใจเพื่อนพี่น้องที่ดูแลช่วยเหลือสวัสดิการ และคนพิการด้วยกันในพื้นที่ ซึ่งเป็นผู้เข้าใจปัญหาและความต้องการประสาน หน่วยงาน องค์กรให้การช่วยเหลือ

อะไรบ้างที่เปลี่ยนแปลง

ผลกระทบ ๕ มิติต่อโครงสร้างพื้นฐานชุมชน ด้านสังคม ชุมชนมีข้อมูลปัญหา และความต้องการของผู้สูงอายุ หากทางออก แก้ปัญหาได้ทันที อาสาสมัคร หน่วยงาน ผู้นำใช้ข้อมูลเพื่อออกแบบ ทำแผนงาน โครงการที่เกี่ยวข้องกับผู้สูงอายุได้ ด้านสุขภาพ ความครอบคลุม ในการดูแลผู้สูงอายุ สามารถถอดออกการทำงานเพื่อแก้ปัญหาอื่นได้

Key actors	ชมรมคนพิการตำบลตากตก
เรื่องเด่น	ดูแลคนพิการครอบคลุมทุกมิติ
พื้นที่	องค์การบริหารส่วนตำบลตากตก อำเภอบ้านตาก จังหวัดตาก
วิทยากร	นายเฉย คำภิโล ตำแหน่งคณะกรรมการชมรมคนพิการตำบลตากตก เบอร์โทรศัพท์ ๐๕๕-๘๘๘๕๘๘

๑. ที่มาหรือฐานคิดของการดำเนินงาน

องค์การบริหารส่วนตำบลตากตกเป็นองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่มีเขตรับผิดชอบทั้งหมด ๑๑ หมู่บ้าน พื้นที่รับผิดชอบ ๖๗.๕๖๕ ตารางกิโลเมตร ประชากรทั้งสิ้น ๒,๙๙๑ คน ผู้พิการในความรับผิดชอบขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ๑๑๓(๓.๗๓%) คนรับเบี้ยยังชีพทั้งหมด แม้ว่าองค์การบริหารส่วนตำบลตากตก อำเภอ บ้านตาก จังหวัดตาก จะมีความพร้อมในระดับหนึ่ง ในการดำเนินงานสวัสดิการสังคมด้านเบี้ยยังชีพผู้พิการ แต่ในสภาพความเป็นจริง พบว่า องค์การบริหารส่วนตำบลตากตก ยังคงมีปัญหาในการดำเนินงานด้านสวัสดิการผู้พิการ ทั้งนี้เนื่องจากความต้องการของผู้พิการมีความต้องการที่แตกต่างกัน ซึ่งองค์การบริหารส่วนตำบลตากตกได้ตระหนักและให้ความสำคัญด้านสวัสดิการผู้พิการ รายได้ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จำนวนบุคลากร ความรู้ความเข้าใจของบุคลากร เป็นต้น แต่การดำเนินงานส่วนใหญ่ยังคงให้ความสำคัญกับการบริหารการเงินมากกว่าตัวผู้พิการ

องค์การบริหารส่วนตำบลตากตก ได้ตระหนักถึงความสำคัญดังกล่าว เป็นนโยบายสำคัญต่อการจัดการในการพัฒนาชีวิตของประชาชนในพื้นที่ตำบลตากตก คือการพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการใน เพื่อปรับปรุงวิธีการในการส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการให้มีความเหมาะสมยิ่งขึ้น โดยมีการจัดตั้งชมรมคนพิการขึ้น ในวันที่ ๘ สิงหาคม พ.ศ. ๒๕๕๕ ขณะนั้นมีสมาชิกที่เป็นคนพิการสมัครเข้าร่วมจำนวน ๕๐ คน และมีการรับสมัครสมาชิกทุกปี และปัจจุบันมีสมาชิกชมรมคนพิการตำบลตากตกทั้งหมด ๗๒ คน ซึ่งมีการบริหารจัดการชมรมในรูปแบบของคณะกรรมการ โดยการกำหนดให้คนพิการมีสิทธิได้รับสิ่งอำนวยความสะดวกอันเป็นสาธารณะและความช่วยเหลืออื่นจากรัฐตลอดจนสวัสดิการและความช่วยเหลืออื่นจากรัฐในเรื่องต่างๆ และเพื่อให้การคุ้มครองสิทธิคนพิการเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพทั่วถึงเหมาะสมและเป็นธรรม

๒. กลุ่มประชากรเป้าหมาย

คนพิการในพื้นที่ ๒๒๙ คน และครอบครัว

๓. ผลที่ต้องการให้เกิดขึ้น

มีข้อมูลปัญหาและความต้องการของคนพิการ และให้การดูแลที่ครอบคลุมตอบสนองปัญหาและความต้องการ เปิดพื้นที่ให้คนพิการเข้าถึงข้อมูล สิทธิตามกฎหมาย บริการทั้งด้านสุขภาพ และสังคม

๔. ข้อมูลและเครื่องมือในการดำเนินงาน

๔.๑ ข้อมูลคนพิการ ประเภทความพิการ ภาวะสุขภาพ และความสามารถในการช่วยเหลือตัวเอง จากฐานข้อมูล TCNAP

๔.๒ ข้อมูลการรับสวัสดิการของรัฐ(เบี้ยยังชีพ) และขั้นตอน แนวทางบริการเพื่อการขึ้นทะเบียน การรับสวัสดิการที่รัฐจัดให้อื่น

๕. รูปธรรมงาน

ชมรมคนพิการตากตกมีรูปธรรมงานเด่น อย่างน้อย ๓ ส่วน ได้แก่ ๑)การจัดตั้งกลไกบริหารและการจัดการ ๒) การดูแลสุขภาพที่บ้าน ๓) การจัดสวัสดิการเพื่อ กายอุปกรณ์ ป่วย ตาย

๖. วิธีการดำเนินงาน

การจัดตั้งกลไกบริหารและการจัดการชมรมคนพิการ มีการแต่งตั้งคณะกรรมการซึ่งมีผู้แทนจาก ๑๑ หมู่บ้าน เป็นทั้งคนพิการ ผู้นำท้องที่ และได้ประชาสัมพันธ์ให้คนพิการสมัครเป็นสมาชิกชมรม โดยผู้ที่เป็น

สมาชิกทุกคนต้องสมทบเงินเข้ากองทุนสวัสดิการ ปีละ ๓๖๐ บาท ซึ่งจะทำให้ได้รับสิทธิสวัสดิการเมื่อป่วยตาย

การดูแลสุขภาพที่บ้านดำเนินการโดย กลุ่ม อสม. กลุ่มอาสาสมัครรักป็นสุข กลุ่มรวมใจเพื่อนพ้องน้องพี่ และแกนนำคนพิการในพื้นที่ ร่วมกับเจ้าหน้าที่รพ.สต. ติดตามดูแลสุขภาพที่บ้าน ประเมินสภาพ ให้การดูแลช่วยเหลือกิจวัตรประจำวัน ดูแลสุขอนามัยส่วนบุคคล สนับสนุนให้ผู้ดูแลสามารถช่วยเหลือ ดูแลคนพิการได้ตามความจำเป็น เช่น การปรับบ้าน ที่อยู่อาศัย ราวบันได พื้นบ้าน เป็นต้น

จัดให้คนพิการมีสวัสดิการช่วยเหลือ ป่วย ตาย และประสานกายอุปกรณ์ช่วย ในรายที่จำเป็น รวมถึงการสนับสนุนให้มีอาชีพเสริม เพื่อเพิ่มรายได้ในรายที่สามารถทำได้

๗. ผลที่เกิดขึ้น (ผลผลิต ผลลัพธ์)

คนพิการที่เป็นสมาชิกได้รับการดูแล ช่วยเหลือ ด้านการประกอบอาชีพ เพิ่มรายได้ จำนวน ๓๐ราย เจ็บป่วย ติดเตียงได้รับการดูแลที่บ้าน จำนวน ๑๕ราย สวัสดิการช่วยเหลือเมื่อป่วย ตาย จำนวน ๗๒ (๖๓.๗๒%) มีกลุ่มอาสาสมัครดูแล ช่วยเหลือ เช่น กลุ่มอสม.จำนวน ๑๓๐ คนให้การดูแลครัวเรือนสัดส่วน อสม. ๑ คนต่อ ๗ ครัวเรือน อสม. กลุ่มอาสาสมัครรักป็นสุข กลุ่มรวมใจเพื่อนพ้องน้องพี่ที่ดูแลช่วยเหลือ สวัสดิการ และคนพิการด้วยกันในพื้นที่ ซึ่งเป็นผู้เข้าใจปัญหาและความต้องการ ประสาน หน่วยงาน องค์กร ให้การช่วยเหลือ

๘. ผลกระทบที่เกิดขึ้น

ผลกระทบ ๕ มิติโครงสร้างพื้นฐานชุมชน ได้แก่ ด้านสังคม มีคนดูแลช่วยเหลือกันในชุมชน แก้ปัญหา ร่วมกันหาทางออกให้ครอบครัว มีสิทธิสวัสดิการครอบคลุมทุกคน ทุกภาวะสุขภาพอย่างน้อย ๑ สวัสดิการ ด้านเศรษฐกิจ เพิ่มจำนวนกลุ่มอาชีพ ครอบครัวมีอาชีพเสริม ด้านสุขภาพ มีกิจกรรมดูแลสุขภาพ ตรวจคัดกรอง แยกระดับปัญหาความต้องการด้านสุขภาพ ทำให้การจัดทำแผนงานโครงการในพื้นที่สอดคล้องและ สามารถแก้ปัญหาได้ตรงความต้องการด้านสุขภาพ

เทศบาลตำบลบางไผ่ อำเภอบางมูลนาก จังหวัดพิจิตร

ท้องถิ่นบริการครบเครื่อง ทุกเรื่องพิการ

ประชากร ๑,๕๕๕ คน ๔๗๖ คริวเรือน

มีกลุ่มคนพิการจำนวน ๕๗ คน

พิการทางการได้ยิน/สื่อความหมายจำนวน ๘ คน

พิการทางการเคลื่อนไหวหรือร่างกาย จำนวน ๓๘ คน

พิการทางสติปัญญา/การเรียนรู้ จำนวน ๑๑ คน

 คริวเรือนที่มีผู้สูงอายุดูแลเด็ก จำนวน ๕๕ คน

 ผู้ป่วยโรคเรื้อรัง จำนวน ๓๑ คน

เครื่องมือ

๔.๑ ข้อมูลปัญหาและความพิการ การขึ้นทะเบียน การรับสวัสดิการสังคม จากฐานข้อมูลตำบล และข้อมูลอปท.จากกองสวัสดิการสังคม ทูทางสังคม และศักยภาพในการจัดการด้านสวัสดิการ และการดูแลคนพิการ จากวิจัยชุมชน

๔.๒ กม. พรบ.ที่เกี่ยวข้องกับคนพิการ

๔.๓ แนวทางการดูแลคนพิการแต่ละประเภท

ใส่ใจดูแลผู้พิการ

การมีส่วนร่วมขององค์กรในพื้นที่และนอกพื้นที่ที่ทั้งหน่วยงานภาครัฐ ภาคประชาชน งานสาธารณสุขและงานพัฒนาสังคม

การฟื้นฟูสมรรถภาพ
การดูแลสุขภาพ

วิเคราะห์ข้อมูลความต้องการ

การพัฒนาสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อผู้พิการ

เร่งแก้ปัญหาความต้องการ

จัดการดูแลผู้พิการในพื้นที่

การจัดหาอุปกรณ์เครื่องช่วยพิการ

การป้องกันโรค

การรักษาพยาบาล

Key actors	เทศบาลตำบลบางไผ่
งานเด่น	ท้องถิ่นบริการครบเครื่อง ทุกเรื่องพิการ
พื้นที่	เทศบาลตำบลบางไผ่ อำเภอบางมูลนาก จังหวัดพิจิตร
วิทยากร	นายสถาพร อินทรา ตำแหน่งเจ้าพนักงานสาธารณสุขชุมชน เบอร์โทรศัพท์ ๐๘๖ - ๙๒๕๖๘๗๓

๑. ที่มาหรือฐานความคิดของการดำเนินงาน

เทศบาลบางไผ่มีประชากรทั้งสิ้น ๑,๕๕๕ คน ๔๗๖ ครัวเรือน กลุ่มคนพิการจำนวน ๕๗ คน ผู้สูงอายุจำนวน ๓๙๒ คน ผู้ป่วยโรคเรื้อรังจำนวน ๓๑ คน ปี พ.ศ. ๒๕๕๘ เทศบาลตำบลบางไผ่จัดตั้งชมรมคนพิการขึ้นเพื่อตอบสนองนโยบายของรัฐ จัดบริการสุขภาพที่เป็นพื้นฐานของการดำเนินการด้านสาธารณสุขให้กับคนพิการในชุมชน เช่น การบริการดูแลสุขภาพที่บ้าน การขึ้นทะเบียนคนพิการและให้ได้รับเบี้ยยังชีพ ให้ครอบครัว พบว่ามีลักษณะการดำเนินชีวิต ๓ ลักษณะ ได้แก่ (๑) ช่วยเหลือตัวเองได้ มีอาชีพ ไม่ใช้กายอุปกรณ์ (๒) ใช้กายอุปกรณ์แต่ยังช่วยตัวเองได้ และ (๓) ช่วยตัวเองไม่ได้ ต้องมีคนดูแล เพื่อให้ครอบครัวดูแลทั้งหมด จึงออกแบบการดำเนินการดำเนินงานของศูนย์บริการคนพิการบางไผ่ให้ครอบคลุม บริการที่จำเป็น เช่น การมีระบบให้คำปรึกษาคนพิการ และครอบครัว การช่วยเหลือครอบครัว ผู้ดูแลให้มีอาชีพ รวมถึงการฝึกอาชีพให้คนพิการ การจัดตั้งศูนย์กายอุปกรณ์ และประสาน สนับสนุนกายอุปกรณ์ที่จำเป็น เช่น ไม้เท้า รถเข็น ที่นอนลม และการประสานงานหรือจัดหาช่องทางให้คนพิการเข้าถึงบริการสุขภาพเหล่านั้น กิจกรรมต่างๆ มีความครอบคลุมการส่งเสริมสุขภาพ การป้องกันโรค การรักษาพยาบาลและการฟื้นฟูสภาพ โดยให้ความสำคัญเหมาะสมสอดคล้องกับความจำเป็น ความต้องการของผู้พิการและครอบครัวในพื้นที่ให้มากที่สุด

๒. กลุ่มประชากรเป้าหมาย

๒.๑ ผู้พิการจำนวน ๕๗ คน แบ่งเป็นผู้พิการทางการได้ยิน/สื่อความหมายจำนวน ๘ คน ผู้พิการทางการเคลื่อนไหวหรือร่างกาย จำนวน ๓๘ คน และผู้พิการทางสติปัญญา/การเรียนรู้ จำนวน ๑๑ คน

๒.๒ ผู้ป่วยโรคเรื้อรัง จำนวน ๓๑ คน

๒.๓ ครัวเรือนที่มีผู้สูงอายุดูแลเด็ก จำนวน ๕๔ คน

๓. ผลที่ต้องการให้เกิดขึ้น

การสร้างเสริมสุขภาพ การป้องกันและควบคุมโรคและปัจจัยที่คุกคามสุขภาพ การรักษาโรค การฟื้นฟูสมรรถภาพ การจัดหาอุปกรณ์เครื่องช่วยคนพิการ สำหรับคนพิการ

๔. ข้อมูลและเครื่องมือในการดำเนินงาน

๔.๑ ข้อมูลปัญหาและความพิการ การขึ้นทะเบียน การรับสวัสดิการสังคม จากฐานข้อมูลตำบล และข้อมูลอปท.จากกองสวัสดิการสังคม ทูทางสังคม และศักยภาพในการจัดการด้านสวัสดิการ และการดูแลคนพิการ จากวิจัยชุมชน

๔.๒ กฎหมาย. พรบ.ที่เกี่ยวข้องกับคนพิการ

๔.๓ แนวทางการดูแลคนพิการแต่ละประเภท

๕. รูปธรรมงาน

ประกอบด้วย ๑) ขอบเขตบริการตามมาตรฐานศูนย์บริการคนพิการ ได้แก่ บริการทางสังคม สนับสนุนการฝึกอาชีพ การดูแลสุขภาพ เป็นต้น และ ๒) การจัดการข้อมูลคนพิการ และการนำไปใช้

๖. วิธีการดำเนินงาน

ชมรมผู้พิการเทศบาลตำบลบางไผ่จัดการข้อมูลที่มีอยู่ในพื้นที่ มาวิเคราะห์ จากการสำรวจนำไปใช้ในการแยกประเภทและความต้องการของคนพิการ ที่เป็นปัญหาเร่งด่วนหรือปัญหาที่ต้องแก้ไขระยะยาว การให้ความสำคัญกับผู้พิการในพื้นที่นำไปสู่การส่งเจ้าหน้าที่เข้ารับการอบรมเพื่อพัฒนากระบวนการและวิธีการ

ดำเนินงานมาปรับใช้กับพื้นที่ การทำงานร่วมกับภาคีเครือข่าย การมีส่วนร่วมขององค์กรในพื้นที่และนอกพื้นที่ทั้งหน่วยงานภาครัฐ ภาคประชาชน งานสาธารณสุขและงานพัฒนาสังคม หรือร่วมกันในการจัดการดูแลผู้พิการในพื้นที่ เช่นการดูแลสุขภาพ การป้องกันโรค การรักษาพยาบาล การฟื้นฟูสมรรถภาพและการจัดหาอุปกรณ์เครื่องช่วยพิการ การพัฒนาให้เกิดการพัฒนาสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อผู้พิการ

๗. ผลที่เกิดขึ้น (ผลผลิต ผลลัพธ์)

กิจกรรมที่ชมรมผู้พิการเทศบาลตำบลบางไผ่ดำเนินการเป็นการส่งเสริมสุขภาพ การป้องกันโรค การรักษาโรค การฟื้นฟูสมรรถภาพร่างกาย และการมีอุปกรณ์เครื่องช่วยคนพิการที่ใช้ได้เหมาะสมกับความพิการ และได้รับกายอุปกรณ์ตามความจำเป็นทุกคน

๘. ผลกระทบที่เกิดขึ้น

ต่อ ๕ มิติโครงสร้างพื้นฐานของชุมชน (๑) ด้านสังคม จัดให้มีพื้นที่ในชุมชนสำหรับการทำกิจกรรมที่คนพิการสามารถเข้าร่วมได้ (๒) ด้านสุขภาพ การเสริมสร้างความรู้ความเข้าใจในการรักษาสุขภาพการออกกำลังกาย จนสามารถช่วยเหลือตนเองได้ (๓) ด้านเศรษฐกิจ การไม่เสียค่าใช้จ่ายในการดูแลและไม่เป็นภาระให้กับผู้ที่ต้องทำงานที่จะต้องออกจากงานมาเพื่อดูแล (๔) ด้านสภาวะแวดล้อม การปรับสภาพแวดล้อมที่เหมาะสมกับการดำเนินชีวิตของผู้พิการให้สะดวกและปลอดภัย (๕) ด้านการเมือง การปกครอง การให้ข้อมูลข่าวสารที่จำเป็น เหมาะสมตามประเภทความพิการเพื่อเปิดพื้นที่ในการแสดงสิทธิทางการเมือง

ชมรมคนพิการตำบลแม่ปะ

องค์การบริหารส่วนตำบลแม่ปะ อำเภอแม่สอด จังหวัดตาก

คนแม่ปะใส่ใจ ห่วงใยให้ความสำคัญซึ่งกัน

ความต้องการ

ส่งเสริมคุณภาพชีวิตของผู้พิการ ผู้ป่วยติดบ้านติดเตียง ในตำบลแม่ปะ ให้มีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น สามารถช่วยเหลือตัวเองได้ ส่งเสริมรายได้สร้างอาชีพที่เหมาะสมกับคนพิการ ส่งเสริมสุขภาพกายและสุขภาพจิต ให้กับผู้พิการและผู้ป่วยติดบ้านติดเตียง และสร้างจิตอาสาให้กับคนในชุมชน

พัฒนาอุปกรณ์

ชมรมคนพิการมีการดำเนินการจัดเก็บข้อมูล เป็นของตัวชมรมเอง มีการจัดเก็บพิกัดของผู้พิการ ที่มีภาวะเสี่ยงเพื่อสามารถช่วยเหลือได้รวดเร็วทันเวลา รวมถึงการจัดเก็บข้อมูล พิกัดบ้านของผู้พิการ ในตำบลแม่ปะด้วยระบบ GPS อีกด้วย

มุ่งเน้น

การส่งเสริมให้คนพิการสามารถดำรงชีวิตอยู่ในสังคม ได้เหมือนคนปกติทั่วไป ลดค่านิยมที่มองคนพิการ เป็นผู้ยากไร้ หรือผู้ด้อยโอกาสในสังคม ที่คอยแต่รอรับความช่วยเหลือ แต่กลับมุ่งสร้างทัศนคติใหม่ โดยสร้างโอกาสให้คนพิการได้แสดงความสามารถ ได้สร้างประโยชน์ให้แก่ชุมชน

ดำเนินงาน

- ๑.ชมรมคนพิการตำบลแม่ปะมีการบริหารจัดการกลุ่ม ในรูปแบบของคณะกรรมการ
- ๒.การดูแลสุขภาพคนพิการ โดยสมาชิกชมรมได้รวมตัวกัน เป็นจิตอาสาในการช่วยเหลือคนพิการ ลงเยี่ยมบ้านคนพิการเพื่อฝึกสอนการทำกายภาพ สำหรับผู้พิการติดเตียง ผู้พิการที่ป่วยติดบ้าน และการสนับสนุนรถเข็นให้กับผู้พิการเพื่อสะดวก ในการเดินทาง
- ๓.การส่งเสริมและสนับสนุนคนพิการให้เข้าถึงการใช้อุปกรณ์ต่าง ๆ ที่พึงได้รับ
- ๔.การส่งเสริมและพัฒนาอาชีพ ทางชมรมมีการติดต่อกับหน่วยงานต่างๆ ทั้งภาครัฐและเอกชน เข้ามาส่งเสริมการสร้างอาชีพให้กับคนพิการ เช่น การทำปายไม้ การทำกระดาษต้นไม้ออกจากเศษไม้ การทำงานฝีมือจากเศษวัสดุเหลือใช้ เป็นต้น

ผลที่เกิดขึ้น

- ๑.เกิดการจัดทำฐานข้อมูลผู้พิการ
- ๒.เกิดการส่งเสริมการทำงาน และพัฒนาทักษะอาชีพให้คนพิการในพื้นที่
- ๓.การดูแลช่วยเหลือกัน ในการสร้างและการเข้าถึงสวัสดิการต่างๆ ของคนพิการ
- ๔.เกิดตัวแทนของคนพิการในการเรียกร้องสิทธิของคนพิการ ตามกฎหมายกำหนด

Key actors	ชมรมคนพิการตำบลแม่ปะ
งานเด่น	คนแม่ปะใส่ใจ ห่วงใยให้ความสำคัญซึ่งกัน
พื้นที่	องค์การบริหารส่วนตำบลแม่ปะ อำเภอแม่สอด จังหวัดตาก
วิทยากร	นายกิติ สืบสันติพงษ์ ตำแหน่ง เลขาชมรมคนพิการตำบลแม่ปะ เบอร์โทรศัพท์ ๐๘๙-๐๖๒๔๗๕๗

๑. ที่มาหรือฐานคิดของการดำเนินงาน

พื้นที่รับผิดชอบ อบต.แม่ปะจำนวน ๑๑ หมู่บ้าน ประชากร ๑๕,๘๗๖ คน ๘,๕๗๑ ครัวเรือน ประกอบด้วย เด็ก ๐ - ๑๔ ปี ๑,๖๒๒ คน วัยทำงาน ๑๕ - ๕๙ ปีจำนวน ๕,๙๕๕ คน ผู้สูงอายุ ๒,๐๒๐ คน และ ข้อมูลคนพิการ ๔๐๕(๒.๕๕ %) คน เจ็บป่วยติดบ้าน ติดเตียง ๒๒๑(๑.๓๙%) ปัญหาและความต้องการในพื้นที่ พบว่า คนพิการในพื้นที่ขาดคนดูแล คนที่พอไปมาได้ ขาดอาชีพ ไม่มีรายได้ อบต.แม่ปะ มีเป้าหมายในการพัฒนา นโยบายสาธารณะเรื่องการดูแลสุขภาพชุมชนโดยชุมชน และภารกิจขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นด้านการส่งเสริมคุณภาพชีวิตของผู้พิการ จึงจัดงานมหกรรมอบต.แม่ปะพบคนพิการในวันคนพิการแห่งชาติ มีการรวมตัวกันของคนพิการทำกิจกรรมและการเสวนาปัญหาและอุปสรรคในการดำรงชีวิตของคนพิการ ทำให้องค์การบริหารส่วนตำบลแม่ปะได้รับทราบปัญหาและความต้องการที่แท้จริง โดยคนพิการส่วนใหญ่มีความคิดไปในแนวทางเดียวกันว่า **คนพิการยังคงมีศักยภาพในการทำงาน** แต่สังคมส่วนใหญ่กลับมองว่าคนพิการเป็นผู้ด้อยประสิทธิภาพ เป็นผู้ด้อยโอกาส จึงคิดแต่จะนำสิ่งของหรือเงินมามอบให้ ซึ่งไม่ตรงกับความต้องการที่แท้จริง ซึ่งถ้าหากคนพิการยังรับแต่ของบริจาคต่อไปจะทำให้คนพิการไม่ยอมทำงานและตกเป็นภาระของสังคมจากเกิดความเคยชินกับการรอรับของ องค์การบริหารส่วนตำบลแม่ปะและผู้พิการตำบลแม่ปะจึงร่วมกันผลักดันในการจัดตั้งชมรมคนพิการตำบลแม่ปะขึ้น เพื่อบริหารจัดการและช่วยเหลือดูแลคนพิการภายในตำบลแม่ปะให้สามารถสร้างงานสร้างอาชีพ รวมถึงการจัดสวัสดิการให้แก่คนพิการด้วย มีการประสานงานภาคีต่างๆ เพื่อจัดทำโครงการทางด้านอาชีพต่างๆ เกิดขึ้น โดยมุ่งหวังเพื่อฝึกอาชีพให้กับคนพิการทั้งในตำบลและนอกตำบล ทั้งนี้การรวมกลุ่มกันยังทำให้เกิดการดูแลการเข้าถึงสิทธิและสวัสดิการของคนพิการด้วย เนื่องจากการขาดความรู้ด้านกฎหมายของผู้พิการทำให้เสียสิทธิ์ประโยชน์ต่างๆ ต่อมาได้รับการจัดตั้งเป็นศูนย์บริการคนพิการจังหวัดตาก และยังมีแผนงานงานดูแลกลุ่มคนพิการขึ้นเพื่อให้ทันโลกทันสมัย โดยปัจจุบันได้มีการทำวิจัยเชิงลึกของกลุ่มผู้พิการด้วยตนเอง ถึงเรื่องความต้องการที่แท้จริงและการต้องการความช่วยเหลือของคนพิการในตำบลแม่ปะ

๒. กลุ่มประชากรเป้าหมาย

กลุ่มประชากรเป้าหมาย เป็นผู้พิการในตำบลแม่ปะ จำนวน ๔๐๕ คน รวมถึงผู้ป่วยติดบ้านติดเตียงจำนวน ๒๒๑ คน

๓. ผลที่ต้องการให้เกิดขึ้น

ส่งเสริมคุณภาพชีวิตของผู้พิการ ผู้ป่วยติดบ้านติดเตียง ในตำบลแม่ปะให้มีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น สามารถช่วยเหลือตัวเองได้ ส่งเสริมรายได้สร้างอาชีพที่เหมาะสมกับคนพิการ ส่งเสริมสุขภาพกายและสุขภาพจิตให้กับผู้พิการและผู้ป่วยติดบ้านติดเตียง และสร้างจิตอาสาให้กับคนในชุมชน

๔. ข้อมูลและเครื่องมือในการดำเนินงาน

ข้อมูลของชมรมคนพิการมีการดำเนินการจัดเก็บข้อมูลเป็นของตัวชมรมเอง มีการจัดเก็บพิกัดของผู้พิการที่มีภาวะเสี่ยงเพื่อให้สามารถช่วยเหลือได้รวดเร็วทันเวลา รวมถึงการจัดเก็บข้อมูล พิกัดบ้านของผู้พิการในตำบลแม่ปะด้วยระบบ GPS อีกด้วย

๕. รูปธรรมงาน

ให้การดูแลคนพิการครอบคลุมทุกมิติ ได้แก่ ด้านสังคม เศรษฐกิจ สภาวะแวดล้อม สุขภาพ มีรูปธรรมการจัดการ ๓ ส่วน ดังนี้ ๑) การจัดตั้งและบริหารจัดการชมรม ๒) การจัดการข้อมูลที่ครอบคลุม ถูกต้องและครบถ้วน ๓) การจัดการกองทุนเพื่อสวัสดิการ ช่วยเหลือคนพิการ

๖. วิธีการดำเนินงาน

ชมรมคนพิการตำบลแม่ปะมีการบริหารจัดการกลุ่มในรูปแบบของคณะกรรมการ มีการรับสมัครสมาชิก โดยต้องเป็นไปตามกฎข้อบังคับของชมรมคนพิการ ซึ่งสมาชิกมีการแบ่งออกเป็น ๒ ประเภท คือ ๑) สมาชิกสามัญ ได้แก่ คนพิการ หรือผู้ดูแลคนพิการในตำบลแม่ปะ และต้องบรรลุนิติภาวะ ๒) สมาชิกวิสามัญ ได้แก่ ผู้ที่มีความประพฤติเรียบร้อย แต่เป็นคนปกติที่มีความสนใจจะเข้าร่วมกิจกรรมกับชมรม สมาชิกจะต้องสมทบเงินเข้ากองทุนกองทุนสวัสดิการคนพิการตำบลแม่ปะโดยให้สมาชิกสะสมเงินออมทรัพย์วันละหนึ่งบาท และให้นำเงินออมทรัพย์ดังกล่าวมาชำระผ่านคณะกรรมการบริหาร

การดูแลสุขภาพคนพิการ โดยสมาชิกชมรมได้รวมตัวกันเป็นจิตอาสาในการช่วยเหลือคนพิการ ลงเยี่ยมบ้านคนพิการเพื่อฝึกสอนการทำกายภาพสำหรับผู้พิการติดเตียง ผู้พิการที่ป่วยติดบ้าน และการสนับสนุนรถเข็นให้กับผู้พิการเพื่อสะดวกในการเดินทาง การส่งเสริมและสนับสนุนคนพิการให้เข้าถึงการใช้สิทธิต่าง ๆ ที่พึงได้รับและการสร้างสวัสดิการให้กับสมาชิกชมรม ดังนี้ ๑) ในกรณีสมาชิกคลอดบุตรจะได้รับเงินค่าทำขวัญบุตรเป็นจำนวน ๓๐๐ บาทต่อครั้ง ๒) ในกรณีสมาชิกมีการเจ็บป่วยหรือเข้ารับการรักษาพยาบาลหรือฟื้นฟู ซึ่งการเจ็บป่วยหรือฟื้นฟูไม่ว่าจะเกิดจากสาเหตุใด สมาชิกมีสิทธิได้รับเงินจากการเข้ารับการรักษาพยาบาลหรือฟื้นฟูนั้น ครั้งละ ๓๐๐ บาท ทั้งสถานพยาบาลของรัฐและเอกชน ถ้ามีกรณีพิเศษคณะกรรมการบริหารกองทุนจะมีการพิจารณาเป็นรายๆไป ๓) ในกรณีสมาชิกมีความต้องการอุปกรณ์มีสิทธิได้รับอุปกรณ์ตามความจำเป็น ทั้งนี้ตามที่คณะกรรมการบริหารจะเห็นสมควร ๔) ในกรณีการเสียชีวิต ทายาทจะได้รับค่าทำศพ ๒,๐๐๐ บาท ๕) ในกรณีบุตรของสมาชิกที่กำลังศึกษาอยู่ ในระดับการศึกษาการขั้นพื้นฐาน และระดับอุดมศึกษา หรือระดับการศึกษาสูงขึ้น จะได้รับเงินทุนการศึกษา ทั้งนี้ตามที่คณะกรรมการบริหารจะเห็นสมควร การส่งเสริมและพัฒนาอาชีพ ทางชมรมมีการติดต่อกับหน่วยงานต่างๆ ทั้งภาครัฐและเอกชนเข้ามาส่งเสริมการสร้างอาชีพให้กับคนพิการ เช่น การทำป้าไม้ การทำกระถางต้นไม้จากเศษไม้ การทำงานฝีมือจากเศษวัสดุเหลือใช้ เป็นต้น

๗. ผลที่เกิดขึ้น (ผลผลิต ผลลัพธ์)

มีระบบข้อมูลผู้พิการของชุมชนและการสำรวจความต้องการที่แท้จริงของผู้พิการ และทันสมัย ครอบคลุม ๔๐๕ คน เข้าฝึกทักษะอาชีพ มีรายได้ เข้าถึงสวัสดิการชุมชน จำนวน ๑๖๐ คน และเมืองค์กรที่เป็นอิสระ พัทธ์สิทธิคนพิการตามกฎหมายกำหนด

๘. ผลกระทบที่เกิดขึ้น

๑) ด้านสังคม มีกลุ่มที่ให้การดูแลช่วยเหลือกัน มีระบบข้อมูลที่มีประสิทธิภาพเข้าถึงบริการสาธารณะได้ง่าย ๒) ด้านเศรษฐกิจ ส่งเสริมการประกอบอาชีพ เพิ่มรายได้ มีความมั่นคงในชีวิตจากการจัดการให้มีงานด้านเศรษฐกิจที่สร้างผลกระทบ ๓) ด้านสุขภาพ เข้าถึงบริการ ลดปัญหาการพึ่งพาบริการ เนื่องการสนับสนุนให้พึ่งตนเอง และจัดการตนเองและครอบครัว ๔) ด้านสภาวะแวดล้อม ชุมชนมีระบบการดูแลผู้ต้องการความช่วยเหลือด้านสภาวะแวดล้อมที่ครอบคลุม และเป็นระบบทั้งในบ้าน นอกบ้าน อุปกรณ์ช่วยเหลืออื่นๆ รวมถึงบริการสาธารณะที่เอื้อ

ประเด็น ชุมชนท้องถิ่น...ไม่ทอดทิ้งกัน

เทศบาลตำบลพยุหะ

ตำบลพยุหะ อำเภอวิเชียรบุรี จังหวัดเพชรบูรณ์

ท้องถิ่นบริการครบ ทุกเรื่องพิการ

ทุนและศักยภาพ

- ศูนย์กายอุปกรณ์
- อสม. ๕๐ คน
- (๑ : ๖๐ ครอบครัว)

ผู้พิการ ๑๑๓ คน
ร้อยละ ๕.๘๓

การเคลื่อนไหว ๕๕ คน -- ๒๕ คน
สติปัญญา ร้อยละ ๕๓.๙๒ ร้อยละ ๒๕.๕๑
จิตใจ อารมณ์ ๗ คน
ร้อยละ ๖.๘๑

ประเภทของ
ความพิการ

ประชากรทั้งหมด ๗,๕๑๗ คน

ข้อมูลและเครื่องมือ การขึ้นทะเบียนคนพิการ ข้อมูล TCNAP, RECAP, ๖๒๖, กชช.๒๓ และข้อมูลอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องกับคนพิการ รวมทั้งภาคีเครือข่ายในพื้นที่

ทำอย่างไร

มีข้อมูล

สร้างอาชีพ

ดูแลที่บ้าน

ปรับบ้าน

เสริมกาย
อุปกรณ์

ผลลัพธ์ที่เกิดขึ้น

คนพิการมีคุณภาพชีวิตที่ดี

ได้รับการส่งเสริมและ
การดูแลอย่างใกล้ชิด

เข้าถึงสิทธิและการ
บริการของรัฐทุกคน

ได้รับการปรับปรุง
ซ่อมแซมที่อยู่อาศัย

-คนพิการได้แสดงออกถึง
สิทธิการเป็นพลเมืองที่ดี

-มีการรวมกลุ่มการทำ
ชมพู่สมุนไพรของ
คนพิการ

-มีการปรับสภาพแวดล้อม
และที่อยู่อาศัยแก่คนพิการ
ให้มีความปลอดภัยในชีวิต
และทรัพย์สิน

มีอะไรเปลี่ยนแปลงบ้าง

-สังคม มีการรวมกลุ่มกัน
ทำกิจกรรมของผู้พิการ
และมีการประชุม และ
มอบเกียรติบัตรแก่
คนพิการทุกปี

-ได้รับการดูแล และ
ตรวจสอบสุขภาพอย่าง
ต่อเนื่อง

Key actors	ศูนย์บริการคนพิการเทศบาลตำบลพุดเตย
งานเด่น	ท้องถิ่นบริการครบ ทุกเรื่องพิการ
พื้นที่	เทศบาลตำบลพุดเตย อำเภอวิเชียรบุรี จังหวัดเพชรบูรณ์
วิทยากร	นางอนุพร พัฒนจันทร์กุล ตำแหน่ง ผู้อำนวยการกองสาธารณสุขและสิ่งแวดล้อม เบอร์โทรศัพท์ ๐๘๙-๘๐๙๑๘๗๒

๑. ที่มาหรือฐานคิดของการดำเนินงาน

เทศบาลตำบลพุดเตยมีประชากร ๗,๕๑๗ คน ๑,๙๓๖ ครัวเรือน มีผู้สูงอายุ ๑,๒๑๒ (๑๖.๑๒%) คน ครัวเรือนมีผู้สูงอายุอาศัย ๑๐๖๔ (๕๔.๒๐%) ครัวเรือน สามารถไปมาช่วยตัวเองได้ ๑,๑๖๙ (๙๖.๕๕%) คน มีคนพิการ ๑๑๓(๑.๕๐%) รับเบี้ยยังชีพทั้งหมด แยกประเภทคนพิการ พบว่าส่วนใหญ่ ผู้พิการทางการเคลื่อนไหวหรือร่างกาย ๕๕ (๕๓.๙๒%)คน พิการทางสติปัญญา/การเรียนรู้ ๒๕(๒๔.๕๑%)คน พิการทางการได้ยิน/ สื่อความหมาย ๑๕(๑๔.๑๗%) และผู้พิการทางจิตใจ อารมณ์ ๗(๖.๘๖%)ปัญหาและความต้องการในพื้นที่ ยังขาดคนดูแล คนที่พอไปมาได้ ขาดอาชีพ ไม่มีรายได้ เดิมเทศบาลตำบลพุดเตย ดูแลกลุ่มผู้พิการในเรื่อง เบี้ยยังชีพ การเยี่ยมบ้านผู้พิการ การให้ยืมอุปกรณ์แก่ผู้พิการ เช่น ไม้เท้า รถเข็น ที่นอนลม และจัดอบรมการดูแลผู้สูงอายุและความรู้ด้านกฎหมายเบื้องต้นแก่คนพิการ ต่อมาปี พ.ศ. ๒๕๕๘ ได้จัดตั้งศูนย์บริการคนพิการเทศบาลตำบลพุดเตย โดยได้รับการอนุมัติจากพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัดเพชรบูรณ์ เพื่อดูแลและส่งเสริมให้คนพิการได้รับการดูแลอย่างทั่วถึงและตามสิทธิที่จะได้รับ เช่น การขึ้นทะเบียนคนพิการ การส่งเสริมอาชีพ การเข้าถึงบริการของรัฐ การศึกษา เป็นต้น รวมถึงการติดตามขึ้นทะเบียนใหม่ และสนับสนุนให้เข้าถึงสวัสดิการสังคมครบทุกราย

๒. กลุ่มประชากรเป้าหมาย

คนพิการในเขตเทศบาลตำบลพุดเตยทุกคน ได้รับการและเข้าถึงสิทธิการให้บริการจากรัฐ กรณีพิการ รายใหม่ให้เข้าถึงสวัสดิการทุกราย

๓. ผลลัพธ์ที่ต้องการให้เกิดขึ้น

คนพิการมีคุณภาพชีวิตที่ดี ได้รับการส่งเสริมและการดูแลอย่างใกล้ชิด เข้าถึงสิทธิประโยชน์ที่จะได้รับ ตาม พ.ร.บ.ส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการแห่งชาติ ฯ

๔. ข้อมูลและเครื่องมือในการดำเนินงาน

๔.๑ ข้อมูลปัญหาและความพิการ การขึ้นทะเบียน การรับสวัสดิการสังคม จากฐานข้อมูลตำบล และ ข้อมูลอปท.จากกองสวัสดิการสังคม ทูทางสังคม และศักยภาพในการจัดการด้านสวัสดิการ และการดูแลคนพิการ จากวิจัยชุมชน

๔.๒ กม. พรบ.ที่เกี่ยวข้องกับคนพิการ

๔.๓ แนวทางการดูแลคนพิการแต่ละประเภท

๕. รูปธรรมงาน

ประกอบด้วย ๑) ขอบเขตบริการตามมาตรฐานศูนย์บริการคนพิการ ได้แก่ บริการทางสังคม สนับสนุนการฝึกอาชีพ การดูแลสุขภาพ เป็นต้น และ ๒)การจัดการข้อมูลคนพิการ และการนำใช้

๖. วิธีการดำเนินงาน

ศูนย์บริการคนพิการเทศบาล จัดกิจกรรมและดูแลผู้พิการทุกคนในเขตเทศบาลตำบลพุดเตย สสำรวจและวิเคราะห์ข้อมูลปัญหาและความต้องการ จัดทำแผนงาน ออกแบบบริการ เพื่อการประสานและส่งต่อคนพิการการดูแลรักษาและฟื้นฟู จัดทำทะเบียนและฐานข้อมูลคนพิการ การให้บริการความช่วยเหลือ และการติดตามประเมินผล รวมทั้งส่งเสริมทักษะทางด้านอาชีพ การอบรมให้ความแก่ผู้พิการ และการซ่อมแซมที่อยู่

อาศัยแก่คนพิการที่ยากจนให้มีความมั่นคงและปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน การดูแลเรื่องอุปกรณ์สำหรับคนพิการ เป็นต้น

๗. ผลที่เกิดขึ้น (ผลผลิต ผลลัพธ์)

คนพิการในพื้นที่ได้รับการดูแลครอบคลุม ครบถ้วนทุกคน มีคุณภาพชีวิตที่ดี ได้รับการส่งเสริมและการดูแลอย่างใกล้ชิดและทั่วถึง เข้าถึงสิทธิและการบริการของรัฐทุกคน ได้รับการปรับปรุงซ่อมแซมที่อยู่อาศัยแก่คนพิการ ปี พ.ศ. ๒๕๕๙ จำนวน ๓ หลัง ปี พ.ศ.๒๕๖๐ จำนวน ๑๑ หลัง และปี พ.ศ. ๒๕๖๑ จำนวน ๑๐ หลัง

๘. ผลกระทบที่เกิดขึ้น

มีผลกระทบต่อมิติโครงสร้างพื้นฐานของชุมชนทั้ง ๕ ด้าน ได้แก่ (๑) ด้านสังคม มีการรวมกลุ่มกันทำกิจกรรมของผู้พิการ และมีการประชุมและมอบเกียรติบัตรแก่คนพิการทุกปี (๒) ด้านสุขภาพ ได้รับการดูแลและตรวจสุขภาพอย่างต่อเนื่อง (๓) ด้านเศรษฐกิจ มีการรวมกลุ่มการทำแชมพูสมุนไพรของคนพิการ (๔) ด้านสภาพแวดล้อม มีการปรับสภาพแวดล้อมและที่อยู่อาศัยแก่คนพิการให้มีความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน (๕) ด้านการเมือง คนพิการได้แสดงออกถึงสิทธิการเป็นพลเมืองที่ดี เช่น การประชุมการประชาคม เป็นต้น

เทศบาลตำบลบางไผ่

ตำบลบางไผ่ อำเภอบางมูลนาก จังหวัดพิจิตร

แคโทรมา

**ดูแลทุกคน
ทุกที่
ทุกเวลา**

อาสาสมัครที่ปฏิบัติงานหน้าที ณ
ศูนย์บริการการแพทย์ฉุกเฉิน จำนวน **๕** คน
เจ้าหน้าที่ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น
จำนวน **๘** คน ให้บริการ
กลุ่มคนพิการ จำนวน **๕๗** คน
ผู้ป่วยโรคเรื้อรัง จำนวน **๓๑** คน
ครัวเรือนที่มีผู้สูงอายุดูแลเด็ก จำนวน **๕๕** คน

ข้อมูลและเครื่องมือ

ฐานข้อมูลประชากรกลุ่มต้องการ
ความช่วยเหลือ

ฐานข้อมูลตำบล TCNAP

การดูแลคนที่ร้องขอความช่วยเหลือของทต.

แนวทางจัดบริการการแพทย์ฉุกเฉิน

ทำอย่างไร

กำหนดแนวทาง กฎ กติกา การใช้บริการ

กำหนดบทบาทหน้าที่ของอาสาสมัคร

ประชาสัมพันธ์การบริการ

ค้นหาและจัดทำข้อมูลของผู้ป่วย

มีการพัฒนาวิธีการทำงาน
ให้ถูกหลักปฏิบัติ

ขอรับการสนับสนุนทุนงบจาก อปท.

จัดทำอุปกรณ์ที่จำเป็นให้ผู้ป่วย ผู้พิการ

ทำแล้วได้อะไร

มีกิจกรรมที่ส่งเสริมดูแลสุขภาพ
การได้รับบริการ จัดสวัสดิการเพิ่ม
ทักษะสำหรับผู้ป่วย

การใช้ทุนที่มีอยู่ในพื้นที่อย่างมีประสิทธิภาพสูงสุด

สร้างการมีส่วนร่วมของภาคีเครือข่าย
ในและนอกพื้นที่

เกิดแผนปฏิบัติงานร่วมกันของกลุ่ม
และการพัฒนาสิ่งแวดล้อม

เกิดความเชื่อมั่นในการดำรงชีวิต
ของคนพิการในพื้นที่ ๕๗ คน

มีอะไรเปลี่ยนแปลงบ้าง

มีการช่วยเหลือซึ่งกันและกันในสังคม
เกิดความสามัคคี

ทำให้ผู้ป่วย ผู้พิการ เข้าถึงหน่วยงาน
และดูแลสุขภาพด้วยการจัดการตนเองและ
ช่วยเหลือผู้อื่นลดความรุนแรง

ทำให้สมาชิกในครอบครัวมีเวลาประกอบอาชีพ
มากขึ้น เพื่อหารายได้ ลดค่าใช้จ่ายในการซื้ออุปกรณ์
และค่าเดินทาง

มีการปรับสภาพสิ่งแวดล้อมให้กับผู้ป่วย
โรคเรื้อรังและผู้พิการ ให้สามารถดำเนินชีวิต
ได้อย่างปลอดภัย

Key actors	เทศบาลตำบลบางไผ่
งานเด่น	แคโรมาดูแลทุกคน ทุกที่ ทุกเวลา
พื้นที่	เทศบาลตำบลบางไผ่ อำเภอบางมูลนาก จังหวัดพิจิตร
วิทยากร	นายสุทธิพงษ์ เปลี่ยนเนียม ตำแหน่งผู้ช่วยนักวิชาการประชาสัมพันธ์ เบอร์โทรศัพท์ ๐๘๔-๕๔๑๑๑๔๓

๑. ที่มาหรือฐานคิดของการดำเนินงาน

ศูนย์บริการการแพทย์ฉุกเฉิน (EMS)หรือกลุ่มเจ็บเมื่อไรก็โทรมา ได้จัดทำขึ้นด้วยนโยบายของผู้นำท้องถิ่นทุกฝ่าย เนื่องจากปัจจุบันแนวโน้มการเจ็บป่วยด้วยโรคต่างๆ แบบฉับพลัน การถูกทอดทิ้งของกลุ่มคนสูงอายุเนื่องจากคนวัยทำงานต้องออกไปประกอบอาชีพในสถานที่อื่นหรือต่างจังหวัด คนพิการที่อยู่บ้านโดยลำพังทำให้เป็นปัญหาและภาระของการบริหารงานท้องถิ่น ประกอบกับกระทรวงสาธารณสุขได้สนับสนุนให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีการจัดตั้งศูนย์บริการการแพทย์ฉุกเฉินตาม พรบ. ทางการแพทย์ฉุกเฉินในทางปฏิบัติ และภารกิจขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จำเป็นต้องดูแล ช่วยเหลือไม่ว่ากรณีใดๆ เพื่อเป็นการให้เกิดบริการและอำนวยความสะดวกสำหรับกลุ่มผู้ป่วย ผู้ป่วยฉุกเฉิน ผู้สูงอายุ ผู้พิการ ฯลฯ ให้ได้รับการดูแลสุขภาพได้อย่างรวดเร็วและทั่วถึง ทำให้ประชาชนกลุ่มดังกล่าวเข้าถึงบริการสาธารณสุขได้อย่างเท่าเทียมทั่วถึง

ปี พ.ศ. ๒๕๕๐ มีกลุ่มจิตอาสาเด็กและเยาวชนเข้ามาร่วมเป็นอาสาสมัคร กับงานป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย ซึ่งให้บริการรับ-ส่ง กรณีฉุกเฉิน อุบัติเหตุ เจ็บป่วย ผู้พิการ คนยากจน ช่วยเหลือเมื่อเกิดภัยพิบัติ เช่น น้ำท่วม ภัยแล้ง ไฟป่า ไฟไหม้ เป็นต้น ในพื้นที่และพื้นที่ใกล้เคียง

ปี พ.ศ. ๒๕๕๕ จำนวนการใช้บริการเพิ่มขึ้น โดยเฉพาะผู้พิการ และผู้ป่วยเรื้อรัง ผู้สูงอายุป่วยไปมาลำบาก การบริการล่าช้าเนื่องจากต้องบริการกลุ่มฉุกเฉินก่อน ทต.บางไผ่ จัดตั้งหน่วยบริการการแพทย์ฉุกเฉิน (EMS) และกลุ่มจิตอาสาเจ็บเมื่อไรก็โทรมา บริการผู้ที่ต้องการความช่วยเหลือ เพิ่มจำนวนอาสาสมัครโดยเฉพาะกลุ่มเด็กและเยาวชน โดยทต.สนับสนุนรถยนต์ วัสดุ อุปกรณ์ทางการแพทย์ ศูนย์บริการ ระบบสื่อสารวิทยุ โดยมีกองสาธารณสุขและสิ่งแวดล้อมดูแล สนับสนุนด้านวิชาการ และประสานงาน

๒. กลุ่มประชากรเป้าหมาย

๒.๑ อาสาสมัครที่ปฏิบัติหน้าที่ ณ ศูนย์บริการการแพทย์ฉุกเฉิน จำนวน ๔ คน

๒.๒ เจ้าหน้าที่ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จำนวน ๘ คน ให้บริการ

๒.๓ กลุ่มคนพิการ จำนวน ๕๗ คน

๒.๔ ผู้ป่วยโรคเรื้อรัง จำนวน ๓๑ คน

๒.๕ ครอบครัวที่มีผู้สูงอายุดูแลเด็ก จำนวน ๕๔ คน

๓. ผลที่ต้องการให้เกิดขึ้น

เพื่อต้องการให้ผู้พิการ ผู้ป่วยโรคเรื้อรัง จิตเวช เข้าถึงระบบบริการสาธารณสุขได้รวดเร็วและทั่วถึงลดภาระค่าใช้จ่ายของครอบครัว ลดความรุนแรงที่อาจเกิดกับครอบครัว ผู้ป่วย

๔. ข้อมูลและเครื่องมือในการดำเนินงาน

๔.๑ ฐานข้อมูลประชากรกลุ่มต้องการความช่วยเหลือ เช่น คนพิการ ผู้ป่วยจิตเวช ผู้สูงอายุ ครอบครัวยากจน ยากลำบาก เป็นต้น จากฐานข้อมูลตำบล TCNAP

๔.๒ แนวทางจัดบริการการแพทย์ฉุกเฉิน และการดูแลคนที่ร้องขอความช่วยเหลือของเทศบาล

๕. รูปธรรมงาน

รูปธรรมงาน กิจกรรมของการจัดการร่วมกัน ๔ ส่วนคือ ศูนย์บริการการแพทย์ฉุกเฉิน(EMS) กลุ่มเจ็บเมื่อไรก็โทรมา โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพในพื้นที่ และ ทต.บางไผ่ ประกอบด้วย ๒ งานหลัก ได้แก่ การบริการ รับ-ส่งฉุกเฉิน และตามความจำเป็นของผู้รับบริการ ๒๔ ชั่วโมง รวมถึงการบริการรับส่งคนพิการ ผู้ป่วย คนยากจนที่เจ็บป่วย จิตเวชฉุกเฉิน และการพัฒนาศักยภาพกลุ่มอาสาสมัครเจ็บเมื่อไรก็โทรมา ให้มีทักษะช่วยเหลือ ดูแลทั้งในลักษณะเหตุฉุกเฉิน อุบัติเหตุ จิตเวช และสาธารณสุข เป็นต้น

๖. วิธีการดำเนินงาน

ให้บริการในนามหน่วยบริการการแพทย์ฉุกเฉิน (EMS) นำใช้แนวทางการบริการฉุกเฉิน และการบริการสาธารณะ กำหนดแนวทาง กฎ กติกา การใช้บริการ และบทบาท หน้าที่ของอาสาสมัคร ในการเข้าให้การช่วยเหลือ ประชาสัมพันธ์การบริการ ช่องทางประสาน ติดต่อตลอด ๒๔ ชั่วโมง

ค้นหาและจัดทำข้อมูลของผู้ป่วย ผู้พิการ ร่วมกับ ทต. รพ.สต.เพื่อเป็นข้อมูลสำหรับช่วยเหลือผู้ป่วย ผู้พิการ ให้ถูกวิธี มีการพัฒนาวิธีการทำงานให้ถูกหลักปฏิบัติ โดยส่งเข้ารับการอบรมจากหน่วยอื่นๆ ตลอดเวลา กำหนดกฎ กติกา ร่วมกันระหว่าง รพสต. อปท. หน่วยงานข้างเคียง เพื่อจัดการให้บริการ ขอรับการสนับสนุนทุนงบประมาณจาก อปท. เพื่อพัฒนาการบริการ พัฒนาคนและงาน เพื่อดูแลผู้ป่วยและผู้พิการ รวมถึงการฝึกอบรมพัฒนาอาสาสมัครใหม่ และฟื้นฟูทักษะความรู้อาสาเดิม และสร้างการเรียนรู้ให้กลุ่มอาสาสมัครจิตอาสา ให้ประเมิน และช่วยปรับสภาพแวดล้อมในบ้าน นอกบ้านผู้ป่วย ผู้พิการ สนับสนุนบำรุงรักษาเครื่องมืออุปกรณ์ในการดำรงชีวิต เช่น รถเข็น เครื่องนุ่งห่ม จัดทำอุปกรณ์ที่จำเป็นให้ผู้ป่วย ผู้พิการ

๗. ผลที่เกิดขึ้น (ผลผลิต ผลลัพธ์)

กิจกรรมที่ส่งเสริมดูแลสุขภาพ การได้รับบริการ จัดสวัสดิการเพิ่มทักษะสำหรับผู้ป่วยโรคเรื้อรัง ผู้พิการ การใช้ทุนที่มีอยู่ในพื้นที่อย่างมีประสิทธิภาพสูงสุด สร้างการมีส่วนร่วมของภาคีเครือข่ายในและนอกพื้นที่ เกิดแผนปฏิบัติงานร่วมกันของกลุ่ม เกิดการพัฒนาสิ่งแวดล้อม เกิดความเชื่อมั่นในการดำรงชีวิต ของคนพิการในพื้นที่ ๕๗ คน(พิการร่างกาย ๓๘ คน ผู้พิการทางไม่ได้ยิน ๖ คน ผู้พิการสติปัญญา ๕ คน ผู้พิการทางจิตใจหรือพฤติกรรม จำนวน ๓ คน ไม่มีผู้ป่วยจิตเวช และผู้ป่วยที่มีโรคแทรกซ้อนหรือโรคเรื้อรัง จำนวน ๓๑ คน

๘. ผลกระทบที่เกิดขึ้น

ต่อมิติ ๕ มิติโครงสร้างพื้นฐานชุมชน ๑) ด้านสังคม มีการช่วยเหลือซึ่งกันและกันในสังคม เกิดความสามัคคี ๒) ด้านสุขภาพ ทำให้ผู้ป่วย ผู้พิการ เข้าถึงหน่วยงานและดูแลสุขภาพด้วยการจัดการตนเองและช่วยเหลือผู้อื่นลดความรุนแรง และทุพพลภาพ ๓) ด้านเศรษฐกิจ ทำให้สมาชิกในครอบครัวมีเวลาประกอบอาชีพมากขึ้น เพื่อหารายได้ ลดค่าใช้จ่ายในการซื้ออุปกรณ์ และค่าเดินทาง ๔) ด้านสุขภาพและสิ่งแวดล้อม มีการปรับสภาพสิ่งแวดล้อมให้กับผู้ป่วยโรคเรื้อรังและผู้พิการ ให้สามารถดำเนินชีวิตได้อย่างปลอดภัย

องค์การบริหารส่วนตำบลวังท่าดี

องค์การบริหารส่วนตำบลวังท่าดี อำเภอหนองไผ่ จังหวัดเพชรบูรณ์

ปรับบ้าน ปรับพื้นที่สาธารณะเพื่อผู้สูงอายุ คนพิการและคนด้อยโอกาส

การดำเนินการ

- ๑) การพัฒนากลไกการจัดการเพื่อให้มีการปรับบ้าน สร้างบ้าน ซ่อมบ้าน
- ๒) กิจกรรมของกลุ่มปรับสภาพแวดล้อมสำหรับผู้พิการ ซึ่งสร้างความร่วมมือกับพัฒนาชุมชนจังหวัดเพชรบูรณ์ และทุนทางสังคมในพื้นที่ ตรวจสอบข้อมูลคนพิการที่มีความด้อยโอกาสและสภาพความเป็นอยู่ไม่เอื้อต่อการดำรงชีวิต ส่งให้กองช่างองค์การบริหารส่วนตำบลวังท่าดีประมาณการงบประมาณการก่อสร้าง องค์การบริหารส่วนตำบลวังท่าดีประสานงานของงบประมาณและดำเนินการก่อสร้างพร้อมติดตามผล

สร้างชุมชน

ผู้สูงอายุ ผู้พิการมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น มีการทำกิจกรรมร่วมกับผู้สูงอายุด้วยตนเอง มีอาชีพ มีรายได้ สามารถเข้าถึงบริการสุขภาพ มีกิจกรรมที่ส่งเสริมด้านการดูแลสุขภาพ การจัดสวัสดิการ และส่งเสริมการเรียนรู้ และเพิ่มทักษะทางสังคมสำหรับผู้สูงอายุกลุ่มติดสังคมและผู้นำ

ผลที่เกิด

จากการดำเนินการ กลุ่มปรับสภาพแวดล้อมได้ดำเนินการช่วยปรับบ้าน สำหรับผู้สูงอายุที่ด้อยโอกาสผู้ยากไร้ ผู้พิการหรือผู้ยากจนทั้งหมด ๑๕ คน เป็นครัวเรือนผู้สูงอายุอาศัยอยู่ ๑๑ คน ทำให้ลดความเสี่ยงต่อการเกิดอุบัติเหตุ ผู้สูงอายุที่อยู่คนเดียว ๕ คนมีคนช่วยเหลือ ลดความเสี่ยงอุบัติเหตุ มีที่อยู่อาศัยที่แข็ง มั่นคง

ผลกระทบที่เกิดขึ้น

- ๑) ด้านสังคม ชุมชนมีกลไกในการดูแลช่วยเหลือกันครอบคลุมทุกด้าน
- ๒) ด้านสภาวะแวดล้อม มีการปรับสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อผู้สูงอายุ สร้างพื้นที่ชุมชนให้เป็นมิตรและลดค่าใช้จ่ายในการปรับปรุงแก้ไข
- ๓) ด้านสุขภาพ ลดความเสี่ยงต่อการเกิดอุบัติเหตุ มีแนวทางในการดูแลสุขภาพที่ครอบคลุมทุกมิติ
- ๔) ด้านการเมืองการปกครอง มีการใช้ กฎ กติกาของชุมชน และเสริมกระบวนการมีส่วนร่วม ทั้งร่วมคิดร่วมทำ และรับผลจากการดำเนินการ

Key actors	องค์การบริหารส่วนตำบลวังท่าดี
งานเด่น	ปรับบ้าน ปรับพื้นที่สาธารณะเพื่อผู้สูงอายุ คนพิการและคนด้อยโอกาส
พื้นที่	องค์การบริหารส่วนตำบลวังท่าดี อำเภอหนองไผ่ จังหวัดเพชรบูรณ์
วิทยากร	นางสาวเพชรรินทร์ ภิญโญฤทธิ ตำแหน่งผู้ช่วยช่าง เบอร์โทรศัพท์ ๐๖๕-๔๒๓๓๕๕๕

๑. ที่มาหรือฐานคิดของการดำเนินงาน

สถานการณ์ผู้สูงอายุในพื้นที่ตำบลวังท่าดีมีแนวโน้มเพิ่มขึ้น จนปัจจุบันมีผู้สูงอายุจำนวน ๘๖๔ คนหรือร้อยละ ๑๔.๐๔ เมื่อจำแนกภาวะสุขภาพและการเจ็บป่วย พบว่าส่วนใหญ่เป็นกลุ่มที่แข็งแรงไปมาได้ ไม่ป่วยด้วยโรคเรื้อรังอย่างน้อย ๑ โรคและไปมาได้ ๑๗๓ (๒๑.๕%) คน มีความพิการแต่ยังช่วยตัวเองได้ รับเบี้ยยังชีพกับอบต. ๕๙ (๗.๓%) คน ติดบ้าน ไปมาลำบากต้องดูแลช่วยเหลือทำกิจวัตรบางครั้ง ๕๙ (๗.๓%) คน ติดเตียงไปมาไม่ได้ ต้องมีคนดูแลตลอดเวลา ๕ (๐.๖%) คน มีผู้สูงอายุที่อยู่คนเดียวไม่มีคนดูแล ๔ คน คนยากจน ๑ คน กลุ่มผู้ด้อยโอกาสต้องการความช่วยเหลือ ๑ คน การดูแลผู้สูงอายุ คนด้อยโอกาสในพื้นที่มีทุนทางสังคม และศักยภาพในการดำเนินการที่ครอบคลุม การจัดการ แก้ไขปัญหาที่พบจากการบริการ ดูแลปัญหาด้านสังคม สุขภาพ เศรษฐกิจจะทำการประสานงาน หาวิธี ทางออกทั้งในรูปแบบผู้สูงอายุ ครอบครัวจัดการตนเอง เพื่อนบ้านช่วย กลุ่มทางสังคม องค์กรชุมชน ในและนอกชุมชนช่วย เป็นต้น ส่วนการแก้ไขปัญหาด้านสภาวะแวดล้อม อบต.วังท่าดี โดยกองช่างทำหน้าที่สนับสนุนเมื่อต้องแก้ไข จัดการ ให้เอื้อประโยชน์สำหรับผู้ที่ต้องการความช่วยเหลือ เช่น การออกแบบ ซ่อม สร้าง ปรับบ้าน จัดบ้านมีเป้าหมายให้ผู้ต้องการความช่วยเหลือมีความมั่นคง ปลอดภัยในการดำรงชีวิต

๒. กลุ่มประชากรเป้าหมาย

กลุ่มผู้สูงอายุ ผู้พิการด้อยโอกาสและต้องการความช่วยเหลือ จำนวนทั้งสิ้น๘๑๑คน

๓. ผลที่ต้องการให้เกิดขึ้น

เพื่อให้ผู้สูงอายุ ผู้พิการมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น มีการทำกิจกรรมร่วมกับผู้สูงอายุด้วยกันเอง มีอาชีพ มีรายได้ สามารถเข้าถึงบริการสุขภาพ มีกิจกรรมที่ส่งเสริมด้านการดูแลสุขภาพ การจิตสวัสดิการ และส่งเสริมการเรียนรู้ และเพิ่มทักษะทางสังคมสำหรับผู้สูงอายุกลุ่มติดสังคม และผู้นำ

๔. ข้อมูลและเครื่องมือในการดำเนินงาน

ข้อมูลคนพิการ คนด้อยโอกาส และผู้สูงอายุที่ต้องการความช่วยเหลือในเรื่องของการปรับสภาพแวดล้อมในบ้านและนอกบ้าน

๕. รูปธรรมงาน

มีงาน กิจกรรมที่ดำเนินการ ๒ ส่วนได้แก่ ๑) การพัฒนากลไกการจัดการเพื่อให้มีการปรับบ้าน สร้างบ้าน ซ่อมบ้าน และ ๒) กิจกรรมของกลุ่มปรับสภาพแวดล้อมสำหรับผู้พิการ ซึ่งสร้างความร่วมมือกับพัฒนาชุมชนจังหวัดเพชรบูรณ์ และทุนทางสังคมในพื้นที่ ตรวจสอบข้อมูลคนพิการที่มีความด้อยโอกาสและสภาพความเป็นอยู่ไม่เอื้อต่อการดำรงชีวิต ส่งให้กองช่างองค์การบริหารส่วนตำบลวังท่าดีประมาณการงบประมาณการก่อสร้าง องค์การบริหารส่วนตำบลวังท่าดีประสานงานของงบประมาณและดำเนินการก่อสร้างพร้อมติดตามผล

๖. วิธีการดำเนินงาน

คณะกรรมการปรับสภาพแวดล้อมในชุมชน ประชุม ลงมติดำเนินการ ๒ แนวทาง คือประชาคมในพื้นที่ และหาข้อสรุปโดยกรรมการเอง เพื่อปรับสภาพบ้านคนที่ต้องการความช่วยเหลือ จากผู้นำในชุมชนเมื่อได้ผู้ที่ควรแก่การช่วยเหลือและ ผู้นำและคนในชุมชน เช่นช่างไม้ ช่างปูน ระดมแรงปรับสภาพบ้านและเจ้าของมาร่วมในการทำอาหารเลี้ยงผู้ที่มาช่วยเหลือ ส่วนวัสดุ อุปกรณ์จะมีงบประมาณภาครัฐช่วยเหลือบางส่วน

โดยแผนกำหนดไว้ในข้อบัญญัติอบต.วังท่าดีจำนวน ๒ หลังไม่เกิน ๕๐,๐๐๐ บาท และ งบประมาณจาก พมจ. ช่วยเหลือปีละ ๑ หลังไม่เกิน ๒๐,๐๐๐ บาท

การปรับสภาพแวดล้อมที่ได้ดำเนินการ ประกอบด้วย การปรับบ้าน เช่น ติดราวบันได ปรับบันได ราวจับ เติงนอน ห้องน้ำ ห้องส้วม พื้นบ้าน พื้นรอบบ้าน เป็นต้น และยังออกแบบปรับสภาพที่สาธารณะ เช่น ห้องน้ำ ราวจับ ทางลาด ที่นั่งของผู้สูงอายุในวัด

การปรับพื้นที่สาธารณะที่เหมาะสมกับผู้สูงอายุ รพ.สต. มีการทำทางลาด ราวจับ และจัดที่นั่งสำหรับผู้สูงอายุ และทาง อบต. วังท่าดี มีการ สร้างห้องน้ำสำหรับผู้สูงอายุและผู้พิการ ทางลาด ราวจับ และที่นั่งสำหรับผู้สูงอายุ

๗. ผลที่เกิดขึ้น (ผลผลิต ผลลัพธ์)

จากการดำเนินการ กลุ่มปรับสภาพแวดล้อมได้ดำเนินการช่วยปรับบ้าน สำหรับผู้สูงอายุที่ด้อยโอกาสผู้ยากไร้ ผู้พิการหรือผู้ยากจน ทั้งหมด ๑๘ คน เป็นครัวเรือนผู้สูงอายุอาศัยอยู่ ๑๑ คน ทำให้ลดความเสี่ยงต่อการเกิดอุบัติเหตุ ผู้สูงอายุที่อยู่คนเดียว ๔ คนมีคนช่วยเหลือ ลดความเสี่ยงอุบัติเหตุ มีที่อยู่อาศัยที่แข็งแรงมั่นคง

๘. ผลกระทบที่เกิดขึ้น

ผลกระทบ ๕ มิติโครงสร้างพื้นฐานชุมชน ได้แก่ ๑) ด้านสังคม ชุมชนมีกลไกในการดูแลช่วยเหลือกัน ครอบคลุมทุกด้าน ๒) ด้านสภาวะแวดล้อม มีการปรับสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อผู้สูงอายุ สร้างพื้นที่ชุมชนให้เป็นมิตร และลดค่าใช้จ่ายในการปรับปรุงแก้ไข ๓) ด้านสุขภาพ ลดความเสี่ยงต่อการเกิดอุบัติเหตุ มีแนวทางในการดูแลสุขภาพที่ครอบคลุมทุกมิติ ๔) ด้านการเมืองการปกครอง มีการใช้ กฎ กติกา ของชุมชน และเสริมกระบวนการมีส่วนร่วม ทั้งร่วมคิด ทำ และรับผลจากการดำเนินการ

กู๊ซัพ กู๊ภัย เมืองแม่ปะ

องค์การบริหารส่วนตำบลแม่ปะ อำเภอแม่สอด จังหวัดตาก

คว้นต้องรับ ป่วยต้องรับ จนต้องช่วยเหลือ

การดำเนินงาน

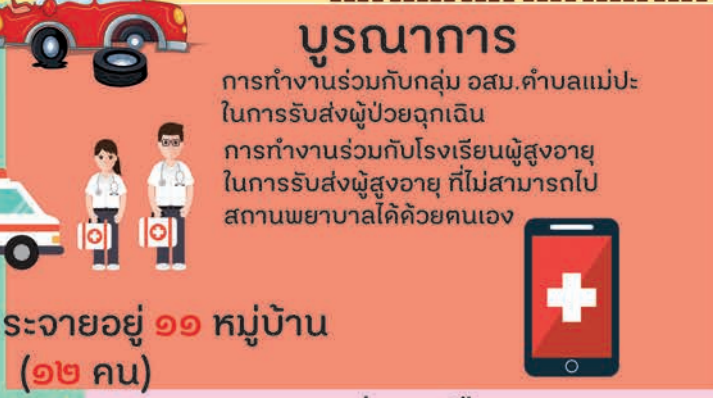
ทำงานในรูปแบบของคณะกรรมการ
เข้าร่วมอบรมและสะสมประสบการณ์
รับสมัครสมาชิกจากคนในชุมชน
ทำงานแบบบูรณาการร่วมกับหน่วยงาน
และกลุ่มต่าง

บูรณาการ

การทำงานร่วมกับกลุ่ม อสม.ตำบลแม่ปะ
ในการรับส่งผู้ป่วยฉุกเฉิน
การทำงานร่วมกับโรงเรียนผู้สูงอายุ
ในการรับส่งผู้สูงอายุ ที่ไม่สามารถไป
สถานพยาบาลได้ด้วยตนเอง

มีสมาชิกกระจายอยู่ ๑๑ หมู่บ้าน (๑๒ คน)

ผลที่ได้รับ

- เกิดอาสาสมัครจิตอาสาที่เข้าร่วมการทำงานในกลุ่มกู๊ซัพกู๊ภัย
- เกิดเป็นแนวทางในการถ่ายทอดความรู้ คำนการปฐมพยาบาลเบื้องต้น
- มีชุดดูแลประชาชนในพื้นที่ตลอด ๒๔ ชั่วโมง

การช่วยเหลือ

มีสมาชิกที่เป็นเยาวชนจิตอาสาในการช่วยเหลือผู้
ประสบภัยทั้งกรณีเหตุเร่งด่วน และเหตุร้องขอ
โดยไม่หวังสิ่งตอบแทนภายในตำบลเพิ่มมากขึ้น
และกระจายอยู่ครบทั้ง ๑๑ หมู่บ้าน

ผลกระทบที่เกิดขึ้น

- (๑) ด้านสังคม เกิดการช่วยเหลือเร่งด่วน
- (๒) ด้านสุขภาพ ลดความเสี่ยงของ ผู้ประสบภัยจากการเกิดอุบัติเหตุ
- (๓) ด้านการเมืองการปกครอง ช่วยป้องกัน ทรัพย์สินมีค่าสูญหายจากการเกิดอุบัติเหตุ

ภาพที่ ๓.๒.๘ กลุ่มกู๊ซัพ กู๊ภัย เมืองแม่ปะ

Key actors	กลุ่มกู้ชีพ กู้ภัย เมืองแม่ปะ
งานเด่น	ด่วนต้องรีบ ป่วยต้องรับ จนต้องช่วย
พื้นที่	องค์การบริหารส่วนตำบลแม่ปะ อำเภอแม่สอด จังหวัดตาก
วิทยากร	นายสุรัชย์ เปี้ยหลี ตำแหน่ง เจ้าพนักงานป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย อบต.

๑. ที่มาหรือฐานคิดของการดำเนินงาน

พื้นที่รับผิดชอบ อบต.แม่ปะจำนวน ๑๑ หมู่บ้าน ประชากร ๑๕,๘๗๖ คน ๘,๕๗๑ ครัวเรือน เป็นผู้สูงอายุ ๒,๐๒๐(๑๒.๗๒%)คน ช่วยเหลือตัวเอง ไปมาได้ ร้อยละ ๔๕.๒๒ ติดบ้าน ติดเตียงต้องมีคนช่วยเหลือ ๔๐ คน (๒.๖๒%) สภาพการอยู่อาศัยพบว่ามากกว่าครึ่ง เป็นผู้สูงอายุอยู่กับผู้สูงอายุ และผู้สูงอายุอยู่คนเดียว ยากจน ๒๑๓(๒.๔๘%)คน คนพิการ ๕๐๕(๒.๕๕%) สถานการณ์ฉุกเฉินในพื้นที่ส่วนใหญ่เป็นผู้ประสบภัยในพื้นที่ โดยเฉพาะอย่างยิ่งแรงงานต่างชาติดังกล่าว เช่น พม่า ไทยใหญ่ การบริการฉุกเฉินที่ต้องเคลื่อนย้าย หรือ ให้การปฐมพยาบาล ยังขาดอุปกรณ์และยานพาหนะ เป็นสาเหตุที่ทำให้ผู้ประสบภัยได้รับการบาดเจ็บที่รุนแรงมากขึ้น และเสี่ยงต่อภาวะทุพพลภาพ และเสียชีวิต มีการชักชวนเยาวชนที่มีจิตอาสาช่วยเหลือผู้ที่มีทุกข์ สมัครเข้าร่วมเป็นทีมอาสาสมัครกู้ชีพ กู้ภัย จำนวน ๑๒ คน กระจายอยู่ ๑๑ หมู่บ้าน รับการอบรม ฝึกทักษะจากศูนย์กู้ชีพพรินทรา อำเภอแม่สอด จากนั้นจึงตั้งกลุ่มกู้ชีพ กู้ภัย เมืองแม่ปะ บริการรับ-ส่งฉุกเฉิน เฉลี่ยเดือนละ ๓๐ ถึง ๔๐ ราย และทำงานเชื่อมโยงกับหน่วยงาน องค์การชุมชนทั้งภาครัฐและเอกชน ในการสนับสนุนด้านวิชาการ การจัดหาเวชภัณฑ์ และครุภัณฑ์ นอกจากนี้ ยังช่วยเหลือกลุ่มคนพิการ ผู้สูงอายุอยู่คนเดียว หรือ กลุ่มคนต่างสัญชาติที่อาศัยในพื้นที่ไม่มีสิทธิ คนยากจน ที่ร้องขอให้ช่วยเหลือ เช่น การส่งผู้ป่วยหรือผู้สูงอายุที่ไม่สามารถเดินทางเองได้ไปยังสถานพยาบาลหรือโรงพยาบาล ไปตามนัด ไปกายภาพเป็นต้น

๒. กลุ่มประชากรเป้าหมาย

๒.๑ ประชากรตำบลแม่ปะ ๑๕,๘๗๖ คน กลุ่มคนต่างสัญชาติ ๒ เท่าของประชากรในพื้นที่

๒.๒ ผู้ประสบเหตุภัยฉุกเฉิน ที่ต้องการได้รับความช่วยเหลือในตำบลแม่ปะ รวมถึงผู้ป่วยติดบ้านติดเตียงและผู้พิการ ที่ต้องการความช่วยเหลือเบื้องต้น

๓. ผลที่ต้องการให้เกิดขึ้น

การช่วยเหลือในกรณีเร่งด่วน ของผู้ประสบเหตุฉุกเฉิน อุบัติเหตุ ให้การดูแล ช่วยเหลือเบื้องต้น เพื่อลดความรุนแรง ทุพพลภาพ และเสียชีวิต อาสาสมัครมีทักษะการดูแลช่วยเหลือ ณ ที่เกิดเหตุที่ได้มาตรฐาน และมีประสิทธิภาพ และผู้ต้องการความช่วยเหลือ ที่ขาดศักยภาพในการจัดการเรื่องการรับ-ส่ง การเดินทาง และมีกลุ่มทางสังคม องค์การชุมชนคอยดูแลช่วยเหลือ

๔. ข้อมูลและเครื่องมือในการดำเนินงาน

๔.๑ ฐานข้อมูลประชากรกลุ่มต้องการความช่วยเหลือ เช่น คนพิการ ผู้ป่วยจิตเวช ผู้สูงอายุ ครอบครัวยากจน ยากลำบาก เป็นต้น จากฐานข้อมูลตำบล TCNAP

๔.๒ แนวทางจัดบริการการแพทย์ฉุกเฉิน และการดูแลคนที่ร้องขอความช่วยเหลือของหน่วยกู้ชีพ

๕. รูปธรรมงาน

ประกอบด้วย ๒ ส่วนได้แก่ ๑) บริการดูแล รับ-ส่งกรณีฉุกเฉิน ในพื้นที่ตำบลแม่ปะ ๒) พัฒนาศักยภาพเครือข่ายกู้ชีพกู้ภัยใน ๑๑ หมู่บ้านและกู้ภัยชนเผ่า

๖. วิธีการดำเนินงาน

ดำเนินงานในรูปแบบของคณะกรรมการกลุ่ม มีพนักงานของอบต.แม่ปะเป็นอาสาสมัครร่วมกับกลุ่มเยาวชนจิตอาสา เข้ามาทำงานโดยไม่มีค่าตอบแทน ได้รับการพัฒนาศักยภาพ ฝึกอบรมทักษะการดูแลเบื้องต้น การปฐมพยาบาล ณ. จุดเกิดเหตุ สามารถเป็นวิทยากรฝึกอบรม พัฒนาเครือข่ายในชุมชนได้ การจัดการทรัพยากร วัสดุอุปกรณ์ในการบริการได้จากการบริจาค จากบริษัท ห้างร้าน หน่วยงานรัฐ เอกชน

การจัดการข้อมูลประกอบด้วยการจัดการ ๒ ส่วน ได้แก่ ๑) ข้อมูลบริการประกอบด้วยบริการกรณีฉุกเฉิน ที่ประสานผ่านระบบการแพทย์ฉุกเฉิน ๑๖๖๙ ๒) ข้อมูลการร้องขอบริการของผู้ที่ต้องการช่วยเหลือไปรับบริการ ตรวจรักษา ที่หน่วยบริการ เช่น ผู้สูงอายุอยู่คนเดียว ป่วยติดเตียงต้องยก ครอบครัวกลุ่มคนข้ามสัญชาติ คนพิการ เป็นต้น นำใช้ในแลกเปลี่ยนเรียนรู้ในพื้นที่และจัดทำรายงานผลการปฏิบัติเพื่อให้เป็นข้อมูลสถานการณ์ในพื้นที่

งานสนับสนุนเครือข่าย ได้แก่ ๑) การอำนวยความสะดวกด้านการจราจรที่หน่วยงานเป็นช่วงเวลา เช่น โรงพยาบาล ศพต. โรงเรียน เป็นต้น ๒) ทำงานร่วมกับโรงเรียนผู้สูงอายุในการรับส่งผู้สูงอายุที่ไม่สามารถไปสถานพยาบาลได้ด้วยตนเองหรือไม่มีญาติไปส่ง ๓) ทำงานร่วมกับองค์การบริหารส่วนตำบลในการจัดการจราจรในกิจกรรมต่าง ๆ ๔) การทำงานร่วมกับกลุ่มชนเผ่าในกรณีมีเหตุฉุกเฉินของกลุ่มคนข้ามสัญชาติในพื้นที่

๗. ผลที่เกิดขึ้น (ผลผลิต ผลลัพธ์)

๗.๑ เกิดกลุ่มจิตอาสาเข้ามาร่วมทำงานทั้งในรูปแบบอาสาแรง อาสาเป็นเงิน วัสดุอุปกรณ์ที่จำเป็น เพื่อให้การช่วยเหลือด้านการบริการรับ-ส่งผู้ประสบเหตุฉุกเฉิน การปฐมพยาบาลเบื้องต้นและดูแลเหตุฉุกเฉินเร่งด่วน และนำส่งโรงพยาบาลใกล้เคียงโดยเร็ว

๗.๒ เกิดเป็นแนวทางในการถ่ายทอดความรู้ด้านการปฐมพยาบาลเบื้องต้นและการป้องกันตัวจากเหตุภัยด้านต่าง ๆ เบื้องต้น ให้กับชาวบ้านและผู้เข้าร่วมเรียนรู้ได้แลกเปลี่ยนประสบการณ์ซึ่งกันและกัน

๗.๓ มีชุดดูแลประชาชนในพื้นที่ตลอด ๒๔ ชั่วโมง ทำให้ประชาชนอุ่นใจที่มีคนดูแลในยามเกิดเหตุฉุกเฉินต่าง ๆ

๘. ผลกระทบที่เกิดขึ้น

กลุ่มกู้ชีพกู้ภัยสร้างผลกระทบ ๕ มิติ ดังนี้ (๑) ด้านสังคม มีกลุ่มที่ให้การดูแลช่วยเหลือคนที่ต้องการความช่วยเหลือ เพิ่มการอาสาในพื้นที่ (๒) ด้านสุขภาพ ลดความเสี่ยงของผู้ประสบเหตุฉุกเฉินที่ส่งผลการทุพพลภาพ และเสียชีวิต

อาสา NCD (โรคไม่ติดต่อเรื้อรัง)

องค์การบริหารส่วนตำบลชัยสมบูรณ์ อำเภอวิเชียรบุรี จังหวัดเพชรบูรณ์

โรคเรื้อรัง อาสาเรา เอาอยู่

ประชากร ๔,๙๔๕ คน ๑,๓๕๖ คนวัยเรื้อรัง

งานของอาสา NCD ประกอบด้วยงาน กิจกรรม ๓ ส่วน

- ๑) จัดทำข้อมูลผู้ป่วย โรคเรื้อรัง กลุ่มเสี่ยง และออกแบบบริการกลุ่มเสี่ยง และกลุ่มป่วย
- ๒) การพัฒนาศักยภาพของอาสาสมัครให้เกิดความเชี่ยวชาญ ด้านการจัดการโรคเรื้อรัง
- ๓) การสนับสนุนบริการโรคเรื้อรังของหน่วยบริการ ทั้งในหน่วยบริการ และในชุมชน

จำแนกผู้ป่วยโรคเรื้อรังออกเป็น ๓ กลุ่ม

กลุ่มดี

กลุ่มกำลัง

กลุ่มกำลัง

วิธีการ

งานบริการของอาสา NCD สํารวจข้อมูลผู้ป่วยเบาหวาน ผู้ป่วยความดันโลหิตสูง และผู้ป่วยโรคเรื้อรัง ในพื้นที่ที่ตนเองรับผิดชอบ จัดกิจกรรมดูแลผู้ป่วยโรคเบาหวานและโรคความดันโลหิตสูง จำนวน ๑๐ หมู่บ้าน เพื่อตรวจสุขภาพเบื้องต้น ตรวจคัดกรองภาวะแทรกซ้อน ให้ความรู้ในการปรับเปลี่ยนพฤติกรรม และสอนวิธีการออกกำลังกาย ให้กับผู้ป่วยที่มาใช้บริการในคลินิก NCD ของ รพ.สต.โพทะเล อสม.ทุกคน

ผลผลิต ผลลัพธ์

- ๑) ผู้ป่วยโรคเรื้อรังในพื้นที่ชุมชนได้รับการดูแล เพื่อส่งเสริมสุขภาพ จากครุ ก ของ รพ.สต.โพทะเล จำนวน ๒๐ คน
- ๒) ผู้ป่วยโรคเรื้อรังในพื้นที่ชุมชน ให้ความสำคัญต่อการดูแลสุขภาพของตนเองและลดการเกิดภาวะแทรกซ้อน จำนวน ๑๓๐ คน

ผลกระทบ

- ๑) ด้านสังคม เกิดกลุ่มทางสังคม ที่ให้การดูแลช่วยเหลือกันในชุมชน
- ๒) ด้านเศรษฐกิจ ผู้ป่วยและครอบครัว ลดรายจ่ายในการเดินทางรับบริการ ระบบบริการสาธารณสุขลดต้นทุนบริการสุขภาพโรคเรื้อรัง
- ๓) ด้านสุขภาพ เสริมความเข้มแข็งให้บริการสุขภาพในชุมชน และผู้รับบริการเข้าถึงบริการสุขภาพง่าย มีประสิทธิภาพ ทั้งการดูแล ส่งต่อ แลไว้ต่อการเปลี่ยนแปลง

Key actors	กลุ่มอาสา NCD(โรคไม่ติดต่อเรื้อรัง)
งานเด่น	โรคเรื้อรัง อาสาเรา เอาอยู่
พื้นที่	องค์การบริหารส่วนตำบลชัยสมบุญ อำเภอวิเชียรบุรี จังหวัดเพชรบูรณ์
วิทยากร	นางสายชล อุดมพร ประธานกลุ่มอาสา NCD(โรคไม่ติดต่อเรื้อรัง) เบอร์โทรศัพท์ ๐๘๓-๑๖๒-๘๑๙๔

๑. ที่มาหรือฐานคิดของการดำเนินงาน

ตำบลชัยสมบุญมีประชากร ๔,๙๔๕ คน ๑,๓๕๖ ครัวเรือน ปัจจุบันมีผู้สูงอายุจำนวน ๘๘๔(๑๗.๘๘%) คน และกลุ่มเตรียมวัยสูงอายุ(๕๐-๕๙ ปี) มีสัดส่วนที่ใกล้เคียงกัน คือ ๖๘๖(๑๓.๘๗%)คน ป่วยเรื้อรัง ๔๓๕ (๔๙.๒๑%)คน เป็นโรคความดันโลหิตสูงมากที่สุด รองลงมา เป็นเบาหวาน ข้อเสื่อม เป็นต้น มีความพิการ ๖๖(๗.๔๗%)คน ๑ ใน ๑๐ ดื่มสุรา หรือ สูบบุหรี่ ทุนทางสังคม และศักยภาพในการจัดการดูแลโรคเรื้อรัง ในตำบลชัยสมบุญ เป็นเพียงการเยี่ยมบ้านผู้ป่วยโรคเรื้อรังโดย อสม.เท่านั้น เนื่องด้วยสัดส่วนเจ้าหน้าที่สาธารณสุข ๑ คน ต่อประชากร ๙๘๙ คน การบริการสุขภาพที่บ้านจึงทำได้ในกรณีเร่งด่วน และจำเป็นต้องเป็นภาควิชาชีพ ดูแลและตัดสินใจ ส่วนการดูแลระยะยาวต้องอาศัยอาสาสมัครช่วยเหลือ แต่อสม.ที่ปฏิบัติงานก็ขาดทักษะความรู้เรื่องเยี่ยมบ้านผู้ป่วยโรคเรื้อรัง ทำให้ไม่เกิดความมั่นใจในการที่จะไปให้คำแนะนำผู้ป่วย ปี พ.ศ. ๒๕๕๓ ได้มีการส่งตัวผู้ป่วยโรคความดันโลหิตสูง โรคเบาหวานที่สามารถควบคุมระดับน้ำตาลและความดันโลหิตให้อยู่ในเกณฑ์ปกติ ผู้ป่วยไม่มีภาวะแทรกซ้อน มารับบริการที่โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลโพทะเล จึงได้เปิดให้บริการคลินิก NCD ขึ้น ให้บริการทุกวันศุกร์ ในส่วนของ อสม. มีการออกเยี่ยมบ้านผู้ป่วยโรคเรื้อรัง แต่เป็นการเยี่ยมแบบปกติ มีการจดบันทึกข้อมูลการเยี่ยมบ้าน เช่น ปัญหาที่พบ (เศรษฐกิจ สังคม สภาพแวดล้อม) ค่าความดันโลหิต ชั่งน้ำหนัก ส่วนสูง รอบเอว อาการปัจจุบันถามอาการเบื้องต้น คำแนะนำในการปฏิบัติตัวข้อมูลที่ส่งกลับไปยังโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลโพทะเล เป็นเพียงข้อมูลทั่วไป ไม่มีความละเอียดมาก นายศักดิ์ สระมาลา จึงได้มีแนวคิดตั้งกลุ่มเพื่อรับผู้มีจิตอาสามาช่วยในการดูแลผู้ป่วย จึงได้ตั้งกลุ่มอาสา NCD รพ.สต.โพทะเล เพื่อพัฒนาศักยภาพ ผูกอบรมทักษะการดูแลช่วยเหลือ ภาวะปกติ ภาวะฉุกเฉิน คัดกรองโรคกลุ่มเสี่ยง ช่วยบริการในคลินิกโรคเรื้อรังที่รพ.สต.

๒. กลุ่มประชากรเป้าหมาย

๒.๑ โรคความดันโลหิตสูง จำนวน ๓๒๑ คน ร้อยละ ๔๓.๓๙

๒.๒ โรคเบาหวาน จำนวน ๑๕๙ คน ร้อยละ ๒๑.๔๙

๒.๓ ปวดข้อ/ข้อเสื่อม จำนวน ๑๐๒ คน ร้อยละ ๑๓.๗๘

๓. ผลที่ต้องการให้เกิดขึ้น

ผู้ป่วยเรื้อรังในตำบลมีความสนใจ ใส่ใจในสุขภาพของตนเอง มีความกระตือรือร้นในการรับฟังคำแนะนำของอาสา NCD และนำไปปฏิบัติตามอย่างเคร่งครัดและปรับเปลี่ยนพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสม เพื่อลดและชะลอการเกิดภาวะแทรกซ้อน และเพิ่มจำนวน และความเชี่ยวชาญของอาสาสมัครในพื้นที่

๔. ข้อมูลและเครื่องมือในการดำเนินงาน

๔.๑ จากข้อมูล TCNAP ได้แก่ ข้อมูลการเจ็บป่วย ภาวะสุขภาพ พฤติกรรมและความเสี่ยง ทุนและศักยภาพการดูแล

๔.๒ แผนการดูแล และสนับสนุนบริการคลินิก

๕. ธุรกรรมงาน

ธุรกรรมงานของอาสา NCD ประกอบด้วยงาน กิจกรรม ๓ ส่วน ดังนี้ ๑) จัดทำข้อมูลผู้ป่วย โรคเรื้อรัง กลุ่มเสี่ยง และออกแบบบริการกลุ่มเสี่ยง และกลุ่มป่วย และ ๒) การพัฒนาศักยภาพของอาสาสมัครให้เกิด

ความเชี่ยวชาญ ด้านการจัดการโรคเรื้อรัง ๓) การสนับสนุนบริการโรคเรื้อรังของหน่วยบริการ ทั้งในหน่วยบริการ และในชุมชน

๖. วิธีการดำเนินงาน

งานบริการของอาสา NCD สำรวจข้อมูลผู้ป่วยเบาหวาน ผู้ป่วยความดันโลหิตสูง และผู้ป่วยโรคเรื้อรังในพื้นที่ที่ตนเองรับผิดชอบ จัดกิจกรรมดูแลผู้ป่วยโรคเบาหวานและโรคความดันโลหิตสูง จำนวน ๑๐ หมู่บ้าน เพื่อตรวจสุขภาพเบื้องต้น ตรวจคัดกรองภาวะแทรกซ้อน ให้ความรู้ในการปรับเปลี่ยนพฤติกรรม และสอนวิธีการออกกำลังกายให้กับผู้ป่วยที่มาใช้บริการในคลินิก NCD ของ รพ.สต.โพทะเล อสม.ทุกคน ดำเนินการเยี่ยมบ้านดูแลผู้ป่วยโรคเรื้อรัง เพื่อจำแนกผู้ป่วยโรคเรื้อรังออกเป็น ๓ กลุ่ม คือ **กลุ่มดี** (ปฏิบัติตัวได้ดีมี อาการแข็งแรง ไม่มีอาการของโรคที่รุนแรง) กลุ่มนี้ อสม.จะให้คำแนะนำ การดูแลสุขภาพได้เอง **กลุ่มกำลัง** (ปฏิบัติตัวได้ไม่ดี เช่น ขาดยา ขาดนัด รับประทานยาไม่ถูกต้อง เก็บรักษายาไม่เหมาะสม หรือมีพฤติกรรม สุขภาพไม่เหมาะสม อาจมีอาการหรือมีอาการของโรคแต่ไม่รุนแรง) กลุ่มนี้ อสม.จะแก้ปัญหาโดยมี นสค. ของ รพ.สต.โพทะเลเป็นที่ปรึกษา **กลุ่มขอตัวช่วย** (มีอาการของโรครุนแรง หรือ มีอาการกำเริบบ่อย หรือมี ภาวะแทรกซ้อนสูง หรือ บกพร่องกิจวัตรประจำวัน อสม.จะส่งต่อ รพ.สต.โพทะเล หรือกลุ่มแพทย์แผนไทย หรือ งานมิตรภาพบำบัดเยี่ยมบ้านของ รพ.วิเชียรบุรี) เพื่อให้การช่วยเหลือตามสภาพปัญหาต่อไป

๗. ผลที่เกิดขึ้น (ผลผลิต ผลลัพธ์)

๗.๑ ผู้ป่วยโรคเรื้อรังในพื้นที่ชุมชนได้รับการดูแลเพื่อส่งเสริมสุขภาพ และฟื้นฟูร่างกายได้อย่างถูกต้อง จากกลุ่มอาสา NCD ที่ผ่านการประชุมเชิงปฏิบัติการ ครุ ก ของ รพ.สต.โพทะเล จำนวน ๒๐ คน

๗.๒ ผู้ป่วยโรคเรื้อรังในพื้นที่ชุมชน ให้ความสำคัญต่อการดูแลสุขภาพของตนเองและ มีความรู้ในเรื่อง การดูแลสุขภาพของตนเอง เพื่อลดความรุนแรงของโรค และลดการเกิดภาวะแทรกซ้อน ๑๓๐ คน

๘. ผลกระทบที่เกิดขึ้น

ผลกระทบ ๕ ด้าน **โครงสร้างพื้นฐาน**ของชุมชน ดังนี้ ๑) ด้านสังคม เกิดกลุ่มทางสังคม ที่ให้การดูแลช่วยเหลือกันในชุมชน ๒) ด้านเศรษฐกิจ ผู้ป่วยและครอบครัว ลดรายจ่ายในการเดินทางรับบริการ ระบบบริการสาธารณสุขลดต้นทุนบริการสุขภาพโรคเรื้อรัง ๓) ด้านสุขภาพ เสริมความเข้มแข็งให้บริการสุขภาพในชุมชน และผู้รับบริการเข้าถึงบริการสุขภาพง่าย มีประสิทธิภาพทั้งการดูแล ส่งต่อ แลไว้ต่อการเปลี่ยนแปลง

อสม.รณสามสี

องค์การบริหารส่วนตำบลวังท่าดี อำเภอหนองไผ่ จังหวัดเพชรบูรณ์

แผนที่สุขภาพผู้สูงอายุ

ผู้สูงอายุทั้งหมด ๘๑๕ คน
สัดส่วนผู้สูงอายุต่อประชากร
ทั้งหมดร้อยละ ๑๒.๙๘

- ผู้สูงอายุติดเตียง **๑๕ คน**
- ผู้สูงอายุเจ็บป่วยเรื้อรัง **๓๙๕ คน**
- ผู้สูงอายุที่มีความพิการ **๕๒ คน**
- ผู้สูงอายุที่ป่วยติดบ้าน **๒๘ คน**

“อาสาสมัคร เป็นฐาน ดูแลกลุ่มเปราะบางทั่วถึง”

ข้อมูลและเครื่องมือที่ใช้

- ธงสีแดง ผู้สูงอายุที่ป่วยติดเตียง ๖ คน
- ธงสีเหลือง ผู้สูงอายุที่ป่วยเรื้อรัง ๖๐ คน
- ธงสีเขียว ผู้สูงอายุทั่วไป ๗๓๘ คน

- อพส.
- อบต.
- รพ.สต.
- หน่วยบริการฉุกเฉิน ๒๔ ชม.
- กองทุนหลักประกันสุขภาพ

อาสาสมัครในชุมชนเป็นฐานในการขับเคลื่อน คือ อพส. ร่วมกับ หน่วยบริการฉุกเฉิน ๒๔ ชม. อบต. และ รพ.สต. โดยงบประมาณของ อบต. และกองทุนหลักประกันสุขภาพ เป็นผู้สนับสนุนช่วยเหลือในการดำเนินงาน

ทำแล้วเกิดอะไร

ผู้สูงอายุป่วยติดเตียงได้รับการดูแลอย่างถูกต้อง และสามารถกลับมาเป็นสีเหลืองได้ ดูแลตนเองได้บ้าง หรือ อาจกลับมาเป็นปกติได้ในที่สุด

กรณีมีเหตุเจ็บป่วยของผู้สูงอายุยามฉุกเฉิน กลุ่ม อพส. และ หน่วยบริการฉุกเฉิน ๒๔ ชม. สามารถเข้าไปช่วยเหลือได้โดยไว และทันเวลาที่

ผู้ปฏิบัติงานช่วยเหลือผู้สูงอายุทำงานง่ายขึ้น

อะไรบ้างที่เปลี่ยนแปลง

การติดธง สีเขียว สีเหลือง สีแดง สามารถจำแนกประเภทของผู้ป่วยเพื่อการช่วยเหลือทางด้านสุขภาพและจิตใจได้ตรงตามความต้องการและมีประสิทธิภาพสูงสุด

Key actors	กลุ่มองสามสี
งานเด่น	แผนที่สุขภาพผู้สูงอายุ
พื้นที่	องค์การบริหารส่วนตำบลวังท่าดี อำเภอหนองไผ่ จังหวัดเพชรบูรณ์
วิทยากร	นางสาวพนิดา จำลอง ตำแหน่งนักพัฒนาชุมชนชำนาญการ เบอร์โทรศัพท์ ๐๙๗-๓๓๐๔๔๑๖

๑. ที่มาหรือฐานคิดของการดำเนินงาน

สถานการณ์ผู้สูงอายุในพื้นที่ตำบลวังท่าดีมีแนวโน้มเพิ่มขึ้น จนปัจจุบันมีผู้สูงอายุจำนวน ๘๖๙ คนหรือร้อยละ ๑๔.๐๔ เมื่อจำแนกภาวะสุขภาพและการเจ็บป่วย พบว่าส่วนใหญ่เป็นกลุ่มที่แข็งแรงไปมาได้ ไม่ป่วยด้วยโรคเรื้อรังอย่างน้อย ๑ โรคและไปมาได้ ๑๗๓ (๒๑.๕%)คน มีความพิการแต่ยังช่วยตัวเองได้ รับเบี้ยยังชีพกับอบต. ๕๙(๗.๓%) คน ตัดบ้าน ไปมาลำบากต้องดูแลช่วยเหลือทำกิจวัตรบางครั้ง ๕๙ (๗.๓%)คน ติดเตียงไปมาไม่ได้ ต้องมีคนดูแลตลอดเวลา ๕(๐.๖%) มีความครอบคลุมในการดูแลผู้สูงอายุในทุกภาวะสุขภาพ ปัญหาและความต้องการที่เกิดกับผู้สูงอายุทุกคน ทุกภาวะสุขภาพ คือ ภาวะฉุกเฉิน ได้แก่ อาการหมดสติ เป็นลม หกล้ม หรือมีอาการฉุกเฉินจากการเจ็บป่วยเรื้อรังเดิม ชักเกร็ง และผู้ป่วยติดบ้าน ติดเตียง ต้องได้รับการดูแลที่บ้านจากอาสาสมัคร เจ้าหน้าที่ทีมสุขภาพ หน่วยงานที่เข้ามาเยี่ยม ดูแลช่วยเหลือ เช่น เหล่ากาชาด พมจ. เป็นต้น

ปี พ.ศ. ๒๕๕๘ ทีมแกนนำตำบลวังท่าดี ประกอบด้วยผู้บริหารท้องถิ่น กลุ่ม อสม. ท้องที่ได้ ไปศึกษาดูงานที่ตำบลโกรนอก อำเภอโกรนลาศ จังหวัดสุโขทัย เรียนรู้นวัตกรรมองสีเพื่อดูแลผู้ป่วยเรื้อรังเมื่อเกิดภัยพิบัติ จึงนำหลักการมาใช้ในการทำข้อมูลภาวะสุขภาพผู้สูงอายุในพื้นที่ โดยกำหนดให้ติดธงหน้าบ้านเป็นสัญลักษณ์ที่แสดงภาวะสุขภาพผู้สูงอายุ ดังนี้ **สีแดง** คือ ผู้สูงอายุที่ป่วยติดเตียง **สีเหลือง** คือ ผู้สูงอายุที่ป่วยเรื้อรัง และ**สีเขียว** คือผู้สูงอายุทั่วไป และติดธงอยู่ตามหน้าบ้านของผู้สูงอายุแต่ละประเภท เมื่อ อผส.เห็นธงก็จะรับรู้ได้ทันทีว่ามีผู้สูงอายุประเภทไหนบ้าง และ จะให้ความสำคัญในการดูแลตามประเภทของผู้ป่วย หรือหน่วยกู้ชีพ กู้ภัยก็สามารถรับรู้ได้ถึงธงหน้าบ้านกรณีที่มีความต้องการความช่วยเหลือ ทำให้ช่วยเหลือได้ทันทีทั่วทั้งพื้นที่ มีการปรับข้อมูล และทบทวนผลการดำเนินงานที่เกี่ยวข้องกับการทำข้อมูลภาวะสุขภาพผู้สูงอายุโดยชุมชน

๒. กลุ่มประชากรเป้าหมาย

ผู้สูงอายุ ตั้งแต่ ๖๐ ปีขึ้นไปจำนวน ๘๖๙ คน

๓. ผลที่ต้องการให้เกิดขึ้น

ผู้สูงอายุที่เจ็บป่วยติดบ้าน ติดเตียง มีปัญหาและความต้องการด้านเศรษฐกิจ การเข้าถึงสวัสดิการมีคนดูแล ช่วยเหลือ แก้ไขปัญหา หาทางออก ได้ทันทั่วทั้งพื้นที่ และชุมชนมีส่วนร่วมในการช่วยเหลือ ประสานการดูแล

๔. ข้อมูลและเครื่องมือในการดำเนินงาน

๔.๑ จำนวน อสม. อผส. care givers อาสากู้ชีพ ซึ่งเป็นศักยภาพในการดูแล ช่วยเหลือผู้สูงอายุร่วมกับหน่วยงานรัฐ อบต. และ รพ.สต.บ้านกลาง ในการเป็นพี่เลี้ยง พัฒนาทักษะ การประเมิน วิเคราะห์ภาวะสุขภาพของผู้สูงอายุ

๔.๒ แนวทางการวิเคราะห์ภาวะสุขภาพเพื่อจัดระดับภาวะสุขภาพ เพื่อให้สีธง และทำแผนการติดตามดูแลร่วมกันของอาสาสมัคร รพ.สต. อบต. และกองทุนสุขภาพฯ

๕. รูปธรรมงาน

รูปธรรมงานเด่นของ อสม.องสามสี มีงาน กิจกรรมหลัก ๓ งาน ได้แก่ ๓)การจัดทำข้อมูลภาวะสุขภาพผู้สูงอายุ และให้สัญลักษณ์ธงสีที่บ้านผู้สูงอายุ ๒) มอบหมายอาสาสมัครติดตามดูแลสุขภาพผู้สูงอายุตามความจำเป็น ๓) การปรับปรุงข้อมูลตามการเปลี่ยนแปลงของภาวะสุขภาพ

๖. วิธีการดำเนินงาน

การจัดทำข้อมูลภาวะสุขภาพผู้สูงอายุ และให้สัญลักษณ์ธงสีที่บ้านผู้สูงอายุ ดำเนินการดังนี้ ฝีกอบรม ทักษะอาสาสมัคร (อสม. อผส.)ในการใช้เครื่องมือประเมินความสามารถในการปฏิบัติกิจวัตรประจำวัน จำแนกประเภทของผู้สูงอายุตามเกณฑ์คะแนนในเครื่องมือกำหนดมีข้อมูลดังนี้ สีเขียว ผู้สูงอายุปกติ เกณฑ์ การประเมิน ๑๒ คะแนน ขึ้นไป ได้ ๗๓๔ คน สีเหลือง ผู้สูงอายุป่วยเรื้อรัง เกณฑ์การประเมิน ๑๒ คะแนน ขึ้น ไป ได้ ๕๙ คน สีแดง ผู้สูงอายุที่ป่วยติดเตียง เกณฑ์การประเมิน ๑๒ คะแนน ขึ้นไป ได้ ๕ คน ประชาสัมพันธ์ ทางหอกระจายข่าว และทำความเข้าใจกับครอบครัวในการให้สีธงโดยอสม. ประจำครัวเรือน ติดธงบริเวณ หน้าบ้านผู้สูงอายุให้อยู่ในตำแหน่งที่เห็นชัดเจน

มอบหมายอาสาสมัครติดตามดูแลสุขภาพผู้สูงอายุตามความจำเป็น ดำเนินการใน ๒ ส่วน ถ้าเป็นอสม. จะดูแลตามครัวเรือนที่รับผิดชอบ อผส.จะดูแลกลุ่มติดบ้านติดเตียง และให้การดูแลสุขภาพที่บ้าน คือหลังคา เรือนที่มีธงสีแดง

การปรับปรุงข้อมูลตามการเปลี่ยนแปลงของภาวะสุขภาพ ในรอบปีจะดำเนินการร่วมกันโดยอสม. รพ. สต. อบต. อผส. สรุปประเมินภาวะสุขภาพ และปรับสีธง เช่น สุขภาพดีขึ้นช่วยตัวเองได้ปรับจากสีเหลืองเป็น สีเขียว หรือปรับจากสีแดง เป็นสีเหลือง เป็นต้น

๗. ผลที่เกิดขึ้น (ผลผลิต ผลลัพธ์)

ผู้สูงอายุที่เป็นผู้ป่วยติดเตียง (ติดธงสีแดง) ๖ คน ผู้สูงอายุที่เป็นผู้ป่วยเรื้อรัง (ติดธงสีเหลือง) ๖๐ คน ได้รับการดูแลที่บ้านโดยอาสาสมัคร รพ.สต. อบต. และ ผู้สูงอายุทั่วไป (ติดธงสีเขียว) ๗๓๔ คน เป็นกรณี เฝ้าระวังความเสี่ยงเจ็บป่วยฉุกเฉิน

๘. ผลกระทบที่เกิดขึ้น

ผลกระทบ ๕ มิติต่อโครงสร้างพื้นฐานชุมชน ด้านสังคม ชุมชนมีข้อมูลปัญหา และความต้องการของ ผู้สูงอายุ หากทางออก แก้ปัญหาได้ทันที อาสาสมัคร หน่วยงาน ผู้นำใช้ข้อมูลเพื่อออกแบบ ทำแผนงาน โครงการที่เกี่ยวข้องกับผู้สูงอายุได้ ด้านสุขภาพ ความครอบคลุมที่ในการดูแลผู้สูงอายุ สามารถต่อยอดการ ทำงานเพื่อแก้ปัญหาอื่นได้

ประเด็น **ชุมชนท้องถิ่น...ไม่ทอดทิ้งกัน**
เทศบาลตำบลบางไผ่
 เทศบาลตำบลบางไผ่ อำเภอบางมูลนาก จังหวัดพิจิตร

ศูนย์พึ่งได้ OSCC

กลุ่มประชากรเป้าหมาย

- ตำบลบางไผ่ไม่มีเด็ก คือ ผู้มีอายุ **ต่ำกว่า ๑๘ ปี** แต่ไม่รวมถึงผู้บรรลุนิติภาวะด้วยการสมรส จำนวน **๒๕๑** คน
- กลุ่มสตรีในตำบลบางไผ่
- ตำบลบางไผ่มีผู้สูงอายุ คือผู้ที่มีอายุ **๖๐ ปี** ขึ้นไป จำนวน **๖๕๕** คน
- ตำบลบางไผ่มีคนพิการ จำนวน **๕๗** คน

ข้อมูลและเครื่องมือในการดำเนินงาน

- ข้อมูลเด็กอายุ ๐ – ๑๘ ปี สตรี ผู้สูงอายุ ๖๐ ปีขึ้นไปและคนพิการจากแหล่งข้อมูล **TCNAP, RECAP**
- เอกสารข้อมูลหน่วยงานทุกภาคส่วนจากแหล่งอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง **ข้อมูล จปฐ. กชช.๒ค**

“ศูนย์พัฒนาครอบครัวเทศบาลตำบลบางไผ่”

ภายใต้แนวคิด

“การบูรณาการช่วยเหลือกลุ่มเป้าหมายที่ประสบปัญหาเพื่อสร้างความเสมอภาคและเท่าเทียมกันในสังคม”

ทำอย่างไร

- ศูนย์ OSCC เทศบาลตำบลบางไผ่เป็นสถานที่บริการ **รับแจ้งเหตุ/บะแสะ**
- ศูนย์ OSCC เทศบาลตำบลบางไผ่เป็นสถานที่ **รวบรวม ข้อมูลเบื้องต้น** จากการรับแจ้งเหตุ เช่น ข้อมูลผู้ประสบปัญหา สภาพเหตุการณ์ สถานที่เกิดเหตุ คดีครอง วิเคราะห์ เบื้องต้นตามประเด็นปัญหาว่ามีความรุนแรงมากน้อยเพียงใด
- ศูนย์ OSCC เทศบาลตำบลบางไผ่เป็นสถานที่ประสานและ **ให้คำแนะนำ** ทางด้านกฎหมาย ดูแลทางด้านความปลอดภัย แล้วบันทึกข้อมูลลงสู่ระบบ OSCC ส่งต่อไปยังหน่วยงานเจ้าภาพหลักหรือหน่วยงานให้บริการตามประเด็นปัญหาเพื่อ ให้ความช่วยเหลือต่อไป

ทำแล้วเกิดอะไร

- การให้ความช่วยเหลือเด็ก สตรี ผู้สูงอายุและคนพิการ ที่ประสบปัญหา ได้รับการแก้ไข ช่วยเหลืออย่างรวดเร็วทันเหตุการณ์และครบวงจร
- เพื่อให้บุคคลหรือกลุ่มคนได้รับการคุ้มครองพิทักษ์สิทธิ ผู้ที่กระทำผิด ได้ดำเนินตามกฎหมายและการได้รับการฟื้นฟูเยียวยา ทั้งด้านร่างกายจิตใจ
- ช่วยให้ผู้คนที่ได้รับการช่วยเหลือสามารถกลับไปใช้ชีวิตในสังคมอย่างปกติสุข

OSCC
 One Stop Crisis Center
1300
 HOTLINE

ศูนย์ช่วยเหลือสังคม

อะไรบ้างที่เปลี่ยนแปลง

- (๑) **ด้านสังคม** ผู้ที่ได้รับผลได้รับผลกระทบจากปัญหาไม่ได้รับความเสมอภาค หรือความเท่าเทียมกันในสังคม จากเด็ก สตรี ผู้สูงอายุ และคนพิการ การได้รับการเยียวยาให้กลับไปใช้ชีวิตอยู่ในสังคมอย่างปกติสุข
- (๒) **ด้านสุขภาพ** ได้รับการบริการสุขภาพ ที่ดูแลสุขภาพให้แข็งแรงทั้งด้านร่างกายและจิตใจ
- (๓) **ด้านสภาวะแวดล้อม** การประสานงานกับหน่วยงานอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องในการให้บริการด้านจัดการสิ่งแวดล้อมให้เหมาะสมกับปัญหาแต่ละประเด็น
- (๔) **ด้านการเมืองการปกครอง** การศึกษาด้านกฎหมายต่างๆ เช่น การคุ้มครองพิทักษ์สิทธิและการดำเนินการตามกฎหมาย

Key actors	เทศบาลตำบลบางไผ่
งานเด่น	ศูนย์พึ่งได้ OSCC
พื้นที่	เทศบาลตำบลบางไผ่ อำเภอบางมูลนาก จังหวัดพิจิตร
วิทยากร	นายเฉลา เกษศิลา ตำแหน่ง ปลัดเทศบาลตำบลบางไผ่ เบอร์โทรศัพท์ ๐๘๙ - ๕๖๕๘๒๖๒

๑. ที่มาหรือฐานความคิดของการดำเนินงาน

การเปลี่ยนแปลงทางสังคมส่งผลให้เด็ก สตรี ผู้สูงอายุ และคนพิการได้รับผลกระทบจากปัญหาต่างๆ เพิ่มมากขึ้น ได้เฉพาะปัญหาสำคัญ ๔ เรื่อง ได้แก่ ๑) การตั้งครรภ์ไม่พร้อม ๒) การค้ามนุษย์ ๓) การใช้แรงงานเด็ก ๔) การใช้ความรุนแรงต่อเด็กและสตรี ผู้สูงอายุและคนพิการ โดยเฉพาะอย่างยิ่งกลุ่มเป้าหมายที่ต้องการการดูแลอย่างใกล้ชิด เช่น เด็กปฐมวัยอายุ ๐ - ๕ ปี ซึ่งปัญหาดังกล่าววันวันจะมีความรุนแรงมากขึ้น ปัญหาต่างๆ ได้ส่งผลกระทบต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนและการพัฒนาประเทศชาติโดยรวม ตามนโยบายของรัฐบาลในการบูรณาการดำเนินงานของหน่วยงานภาครัฐและเอกชนที่เกี่ยวข้องให้ตั้งศูนย์ช่วยเหลือกลุ่มคนที่ประสบปัญหาภายใต้ชื่อว่า “OSCC ศูนย์ช่วยเหลือสังคม” ปี พ.ศ. ๒๕๕๘ เทศบาลตำบลบางไผ่ตอบรับนโยบายด้วยการจัดตั้ง “ศูนย์พัฒนาครอบครัวเทศบาลตำบลบางไผ่” ภายใต้แนวคิด “การบูรณาการช่วยเหลือกลุ่มเป้าหมายที่ประสบปัญหาเพื่อสร้างความเสมอภาคและเท่าเทียมกันในสังคม” จัดทำระบบการให้บริการประชาชนในลักษณะศูนย์บริการเบ็ดเสร็จเพื่อให้บริการและส่งต่ออย่างมีประสิทธิภาพ การทำงานร่วมกับระหว่างหน่วยงานภาครัฐและเอกชน มูลนิธิและเครือข่ายภาคประชาชน เพื่อให้ผู้ประสบปัญหาได้รับการช่วยเหลืออย่างรวดเร็วทันเหตุการณ์ครบวงจรจนสามารถกลับไปใช้ชีวิตอยู่ในครอบครัวและสังคมได้อย่างปกติสุข

๒. กลุ่มประชากรเป้าหมาย

กลุ่มเป้าหมายหลักของศูนย์ OSCC เทศบาลตำบลบางไผ่ ได้แก่ ๑) เด็ก คือ ผู้มีอายุต่ำกว่า ๑๘ ปี แต่ไม่รวมถึงผู้บรรลุนิติภาวะด้วยการสมรส จำนวน ๒๕๑ คน ๒) สตรี ๓) ผู้สูงอายุ คือผู้ที่มีอายุ ๖๐ ปี ขึ้นไป จำนวน ๖๔๔ คน และ ๔) คนพิการ จำนวน ๕๗ คน

๓. ผลที่ต้องการให้เกิดขึ้น

เพื่อให้ผู้ประสบภัยทั้ง ๔ กลุ่ม ได้แก่ เด็ก สตรี ผู้สูงอายุ ได้รับการคุ้มครองพิทักษ์สิทธิและการดำเนินการตามกฎหมาย การฟื้นฟูเยียวยาด้านร่างกายจิตใจและสังคม และผู้ประสบภัยได้รับการช่วยเหลืออย่างรวดเร็วทันเหตุการณ์ครบวงจร

๔. ข้อมูลและเครื่องมือในการดำเนินงาน

ข้อมูลที่ศูนย์ OSCC เทศบาลตำบลบางไผ่นำใช้ ได้แก่ ข้อมูลเด็กอายุ ๐ - ๑๘ ปี สตรี ผู้สูงอายุ ๖๐ ปีขึ้นไปและคนพิการจากแหล่งข้อมูล TCNAP, RECAP เอกสารข้อมูลหน่วยงานทุกภาคส่วนจากแหล่งอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง ข้อมูล เช่น เวชระเบียน

๕. รูปธรรมงาน

เทศบาลตำบลบางไผ่ เป็นหน่วยงานที่มีหน้าที่ให้บริการความช่วยเหลือแก่ผู้ประสบปัญหา แต่มิได้เป็นหน่วยงานเจ้าภาพหลัก พัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์เป็นเจ้าภาพหลักประสานหน่วยงานภาครัฐ โดยเฉพาะสถานพยาบาล กรมแรงงาน สถานีตำรวจ และหน่วยงานราชการอื่นและองค์กรเอกชนที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้บริการประชาชนที่ประสบปัญหาในระบบเดียวกัน เกิดการเชื่อมต่อบริการที่ชัดเจนและไม่เกิดช่องว่างในระบบบริการ ตั้งแต่รับแจ้งเบาะแสจนถึงการติดตามและรายงานผล โดยได้รับการช่วยเหลืออย่างต่อเนื่องจนได้รับการกลับสู่สังคมอย่างปกติสุข

๖. วิธีการดำเนินงาน

ศูนย์ OSCC เทศบาลตำบลบางไผ่เป็นสถานที่บริการรับแจ้งเหตุ/เบาะแส ที่ต้องดำเนินการสอบถาม ข้อมูลการแจ้งเหตุ/เบาะแสให้ชัดเจน รวบรวมข้อมูลเบื้องต้นจากการรับแจ้งเหตุ เช่น ข้อมูลผู้ประสบปัญหา สภาพพฤติกรรม สถานที่เกิดเหตุ เป็นต้น คัดกรอง วิเคราะห์ เบื้องต้นตามประเด็นปัญหาว่ามีความรุนแรง มากน้อยเพียงใด ประสานและให้คำแนะนำทางด้านกฎหมาย ดูแลทางด้านความปลอดภัย แล้วบันทึกข้อมูล ลงสู่ระบบ OSCC ส่งต่อไปยังหน่วยงานเจ้าภาพหลักหรือหน่วยงานให้บริการตามประเด็นปัญหาเพื่อให้ความ ช่วยเหลือต่อไป

๗. ผลที่เกิดขึ้น (ผลผลิต ผลลัพธ์)

การให้ความช่วยเหลือเด็ก สตรี ผู้สูงอายุและคนพิการ ที่ประสบปัญหาได้รับการแก้ไข ช่วยเหลืออย่าง รวดเร็วทันเหตุการณ์และครบวงจร เพื่อให้บุคคลหรือกลุ่มคนได้รับการคุ้มครองพิทักษ์สิทธิ ผู้ที่กระทำผิดได้ ดำเนินตามกฎหมายและการได้รับการฟื้นฟูเยียวยา ทั้งด้านร่างกายจิตใจและทางสังคมกลับไปใช้ชีวิตในสังคม อย่างปกติสุข

๘. ผลกระทบที่เกิดขึ้น

ต่อ ๕ มิติโครงสร้างพื้นฐานของชุมชน ได้แก่ ๑) ด้านสังคม ผู้ที่ได้รับผลได้รับผลกระทบจากปัญหาไม่ได้ รับความเสมอภาค หรือความเท่าเทียมกันในสังคม จากเด็ก สตรี ผู้สูงอายุ และคนพิการ การได้รับการเยียวยา ให้กลับไปใช้ชีวิตอยู่ในสังคมอย่างปกติสุข ๒) ด้านสุขภาพ ได้รับการบริการสุขภาพ ที่ดูแลสุขภาพให้แข็งแรง ทั้งด้านร่างกายและจิตใจ ๓) ด้านสภาวะแวดล้อม การประสานงานกับหน่วยงานอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องในการ ให้บริการด้านจัดการสิ่งแวดล้อมให้เหมาะสมกับปัญหาแต่ละประเด็น ๔) ด้านการเมืองการปกครอง การศึกษาด้านกฎหมายต่างๆ เช่น การคุ้มครองพิทักษ์สิทธิและการดำเนินการตามกฎหมาย

กลุ่มจิตอาสาเมืองแม่ปะ

องค์การบริหารส่วนตำบลแม่ปะ อำเภอแม่สอด จังหวัดตาก

แรงบันดาลใจ

หลังจากปี ๒๕๕๖ ได้มีการจัดตั้งโรงเรียนผู้สูงอายุแห่งแรกขึ้นในตำบลแม่ปะ นักเรียนผู้สูงอายุจึงมีการรวมตัวกันเพื่อตั้งกลุ่มจิตอาสา ออกเยี่ยมเพื่อผู้สูงอายุที่ไม่สามารถมาโรงเรียนได้ โดยมี นางคำฟ้า วงษา เป็นแกนนำ ต่อมาจึงมีแนวคิดในการขยายขอบเขตให้ครอบคลุมกลุ่มเปราะบางมากขึ้น

การลงพื้นที่

การออกเยี่ยมจะคัดเลือกจากครัวเรือนที่มีฐานะยากจนก่อน โดยในกลุ่มผู้มีฐานะจะเป็นการเยี่ยมเพื่อให้กำลังใจซึ่งกันและกัน สร้างสังคมดูแลซึ่งกันและกัน ทำให้ไม่รู้สึกโดดเดี่ยว รวมถึงการช่วยเหลือเบื้องต้นให้กับกลุ่มเปราะบางในตำบลแม่ปะ ให้มีกำลังใจในการดำเนินชีวิต และมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น

ที่มาของข้อมูล

กองสวัสดิการ อบต.แม่ปะ ชมรมคนพิการ ผู้นำในหมู่บ้าน ประชาชนโดยทั่วไป โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลแม่ปะ โครงการดูแลผู้ป่วยภาวะพึ่งพิงระยะยาว(CG) ข้อมูลสนับสนุนจาก TCNAP ข้อมูลทุนต่าง ๆ จาก RECAP ข้อมูลจาก จปฐ กชข.๒ค เป็นต้น

สิ่งที่อยากเห็น

เกิดการคนดูแลเอาใจใส่ให้กำลังใจ และช่วยเหลือบรรเทาทุกข์ ในกลุ่มเปราะบางของตำบลแม่ปะ ซึ่งประกอบด้วย ผู้ด้อยโอกาส ผู้ป่วยติดบ้านติดเตียง ผู้พิการ ผู้สูงอายุ ผู้สูงอายุถูกทอดทิ้ง ผู้สูงอายุไร้สัญชาติ ให้มีความเป็นอยู่ดีขึ้นตามศักยภาพ การออกเยี่ยมบ้าน ยังทำให้เกิดการพูดคุยของคนในวัยเดียวกันอีกด้วย ส่งผลให้เข้าใจปัญหาซึ่งกันและกันมากขึ้น

เป้าหมาย

ดูแลช่วยเหลือ ผู้สูงอายุไร้สัญชาติ ๑๖ ครัวเรือน
 ผู้ป่วยติดบ้านติดเตียง ๒๒๑ ครัวเรือน
 เด็กแรกเกิด ๒๗๙ ครัวเรือน
 ผู้พิการ ๕๐๕ คน
 ผู้สูงอายุ ๒๐๒๐ คน

ทางกลุ่มมีการวางแผนออกช่วยเหลือ
 อย่างน้อย ๑๕ ครั้งต่อเดือน

Key actors	กลุ่มจิตอาสาเมืองแม่ปะ
งานเด่น	ดูแลเท่าเทียม ช่วยเหลือเท่ากัน
พื้นที่	องค์การบริหารส่วนตำบลแม่ปะ อำเภอแม่สอด จังหวัดตาก
วิทยากร	นางคำฟ้า วงษา ตำแหน่ง ประธานกลุ่มกลุ่มจิตอาสาเมืองแม่ปะ เบอร์โทรศัพท์ ๐๘๗-๑๔๖-๒๓๔๓

๑. ที่มาหรือฐานคิดของการดำเนินงาน

ปี พ.ศ.๒๕๕๕ นายมานพ ยะเขี้ยว นายองค์การบริหารส่วนตำบลแม่ปะ ได้ริเริ่มโครงการจิตอาสาเมืองแม่ปะ จากความร่วมมือของมูลนิธิแม่สอดสามัคคีการกุศล และมูลนิธิ องค์การการกุศลอื่นในจังหวัดตาก ร่วมบริจาคสิ่งของ อุปโภค บริโภค ที่จำเป็น และเงิน ให้กับทางกลุ่มจิตอาสาเพื่อนำไปช่วยเหลือ ผู้ยากไร้ ผู้ป่วยติดเตียง ผู้พิการ ผู้สูงอายุที่ไม่มีคนดูแลในตำบล ปี พ.ศ. ๒๕๕๖ ได้มีการจัดตั้งโรงเรียนผู้สูงอายุ แห่งแรกขึ้นในตำบลแม่ปะ นักเรียนผู้สูงอายุจึงมีการรวมตัวกันเพื่อตั้งกลุ่มจิตอาสา ออกเยี่ยมผู้สูงอายุที่ไม่สามารถมาโรงเรียนได้ โดยมี นางคำฟ้า วงษา เป็นแกนนำและขยายกลุ่มเป้าหมายซึ่งเป็นผู้ที่ต้องการความช่วยเหลือ เช่น กลุ่มชาติพันธุ์ กลุ่มคนไร้สัญชาติที่ย้ายแรงงานเข้ามาทำงานในพื้นที่ คนยากจน คนถูกทอดทิ้ง เป็นต้น และขยายงาน เพิ่มเป้าหมายตามสถานการณ์ที่ต้องให้การช่วยเหลือ กลุ่มจิตอาสาขยายขอบเขตให้ครอบคลุมผู้ที่ต้องการความช่วยเหลือให้มากที่สุด ร่วมอุปถัมภ์ สิ่งของ เงิน ที่ได้รับบริจาคจากหน่วยงานต่างๆ ทั้งรัฐ เอกชน จัดให้ ผู้ยากไร้ ผู้ป่วยติดเตียง ผู้พิการ ผู้สูงอายุ ในตำบล และยังร่วมกับแกนนำชุมชนประมุขที่ศนจัดบ้าน ดูแลความสะอาด ให้ผู้ป่วย ผู้ที่ต้องการความช่วยเหลือที่บ้านอีกด้วย

๒. กลุ่มประชากรเป้าหมาย

- ๒.๑ เด็กช่วงอายุ ๐-๓ ปี จำนวน ๒๗๔ คน
- ๒.๒ ผู้สูงอายุติดบ้านติดเตียงและพิการ จำนวน ๒๒๑ คน
- ๒.๓ ผู้สูงอายุไร้สัญชาติ จำนวน ๑๖ คน
- ๒.๔ ผู้พิการ จำนวน ๔๐๕ คน
- ๒.๕ ผู้สูงอายุ จำนวน ๒,๐๒๐ คน

๓. ผลที่ต้องการให้เกิดขึ้น

คนยากจน คนไร้สัญชาติ คนพิการ ผู้สูงอายุป่วยติดเตียง ติดบ้าน แรงงานข้ามชาติ ที่ประสบปัญหา ยากลำบาก ได้รับการดูแล ช่วยเหลือ ทัวถึง ครอบครัว ไม่เลือกปฏิบัติ

๔. ข้อมูลและเครื่องมือในการดำเนินงาน

๔.๑ ข้อมูลผู้ที่ต้องการความช่วยเหลือ เช่น คนยากจน คนไร้สัญชาติ คนพิการ ผู้สูงอายุป่วยติดเตียง ติดบ้าน แรงงานข้ามชาติ จากฐานข้อมูลตำบล TCNAP และกองสวัสดิการสังคม อบต.แม่ปะ

๔.๒ ข้อมูลทุนทางสังคม และศักยภาพในการจัดการดูแลกลุ่มเปราะบาง จากฐานข้อมูล RECAP

๕. รูปธรรมงาน

ประกอบด้วยงาน ๒ ส่วน ได้แก่ ๑) การจัดการกลุ่มจิตอาสาแม่ปะ ได้แก่ จัดการงาน จัดการข้อมูล จัดการคน และ ๒) การประสานเครือข่ายร่วมสนับสนุน และดำเนินการ

๖. วิธีการดำเนินงาน

การจัดการกลุ่มจิตอาสาตำบลแม่ปะ ประกอบด้วยงาน ๓ ส่วนดังนี้ ๑) การจัดการงานอาสาช่วยเหลือ ดูแลประกอบดูแลที่บ้าน โดยกำหนดเป้าหมายกิจกรรมการดูแลที่บ้านไว้อย่างน้อย ๑๕ ครั้ง/เดือน และเป็นความร่วมมือของ กองสวัสดิการองค์การบริหารส่วนตำบลแม่ปะ โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล ชมรมคนพิการเมืองแม่ปะ โรงเรียนผู้สูงอายุซึ่งในทุกคร้วเรือนที่ได้ทำการเยี่ยม นอกจากมอบของอุปโภค บริโภคแล้ว ยังมีหมอบจากโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลลงตรวจสุขภาพเบื้องต้นให้อีกด้วย การจัดทำ

ข้อมูลต่าง ๆ ของ(CG) และการให้กำลังใจจากนักเรียนผู้สูงอายุอีกด้วย และยังร่วมกันปรับสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อผู้ป่วยเช่น ที่นอก จัดบ้านเพื่อป้องกันอุบัติเหตุ จัดสิ่งของจำเป็นให้ ติดราวจับห้องน้ำ ปรับห้องน้ำ เปลี่ยนโถชักโครก ปรับพื้นบ้านป้องกันลื่นหกล้ม เป็นต้น ๒) การจัดการคน กลุ่มจิตอาสาแม่ปะมีสมาชิกทีม ๑๓ คนกระจายอยู่ใน ๑๑ หมู่บ้าน มีนางคำฟ้า วงษา เป็นประธานกลุ่มแบ่งบทบาทกันลงเยี่ยมดูแลสุขภาพที่บ้าน รวมถึงประสานงานและเชื่อมโยงข้อมูลกับทีมเจ้าหน้าที่สาธารณสุข กองสวัสดิการอบต.แม่ปะ ทีม(CG) และนักเรียนโรงเรียนผู้สูงอายุ ๓) การจัดการทรัพยากร (สิ่งของ อุปกรณ์ เงิน)ได้มาจากการบริจาคจากหน่วยงานรัฐ เอกชน บริษัท รวมถึงผู้มีจิตศรัทธา นำใช้เพื่อช่วยเหลือผู้ป่วยตามความจำเป็น

การประสานเครือข่ายร่วมสนับสนุน และดำเนินการกลุ่มจิตอาสาเมืองแม่ปะจะมีการเชื่อมโยงงานกับ องค์การบริหารส่วนตำบลแม่ปะ ชมรมคนพิการ โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลแม่ปะ ชมรมคนพิการเมืองแม่ปะ โครงการดูแลผู้ป่วยภาวะพึ่งพิงระยะยาว(CG) ในการประชุมปรึกษาหารือเพื่อเลือกพื้นที่เป้าหมายว่าจะลงพื้นที่ได้บ้างโดยคัดสรรจาก ข้อมูลต่าง ๆ ร่วมกัน โดยแต่ละรายจะมีการดำเนินงานที่แตกต่างกันไป เช่น ในครัวเรือนผู้ยากไร้ จะมีเครื่องอุปโภค บริโภค หรือเงินไปช่วยเหลือด้วย ในรายที่มีฐานะแต่ขาดคนดูแลทางกลุ่มจะเขาไปพบปะพูดคุย ตรวจสอบสุขภาพเบื้องต้น ในกรณีผู้ป่วยติดเตียงหรือพิการจะช่วยทำกายภาพบำบัด และจัดภูมิทัศน์ ให้อีกด้วย และสำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัดตาก สร้างที่อยู่อาศัยให้ผู้ยากไร้เป็นต้น รวมถึงการสนับสนุนข้อมูลจากกลุ่มหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง นอกจากนี้ ทางกลุ่มยังได้รับ เครื่องอุปโภค บริโภค และเงิน ที่ได้รับบริจาค จากผู้มีจิตศรัทธา ห้างร้านต่าง ๆ ทั้งในและนอกตำบล เพื่อส่งต่อไปยังผู้ด้อยโอกาส ในสังคม

๗. ผลที่เกิดขึ้น (ผลผลิต ผลลัพธ์)

เกิดการคนดูแลเอาใจใส่ให้กำลังใจและช่วยเหลือบรรเทาทุกข์ในกลุ่มเปราะบางของตำบลแม่ปะ ซึ่งประกอบด้วย ผู้ด้อยโอกาส ผู้ป่วยติดบ้านติดเตียง ผู้พิการ ผู้สูงอายุ ผู้สูงอายุถูกทอดทิ้ง ผู้สูงอายุไร้สัญชาติ ให้มีความเป็นอยู่ดีขึ้นตามอัตภาพ การออกเยี่ยมบ้านยังทำให้เกิดการพูดคุยของคนในวัยเดียวกันอีกด้วย ส่งผลให้เข้าใจปัญหาซึ่งกันและกันมากขึ้น

๘. ผลกระทบที่เกิดขึ้น

ผลกระทบที่เกิดขึ้นในตำบลแม่ปะ มีดังนี้ (๑)ด้านสังคม เกิดสังคมแห่งการดูแลช่วยเหลือกัน แบ่งปันน้ำใจ เข้าใจซึ่งกันและกัน เป็นสังคมจิตอาสาพัฒนาชุมชน (๒)ด้านสุขภาพ การมีส่วนร่วมในการจัดการด้านสุขภาพ ของหน่วยงาน กลุ่ม องค์กรในพื้นที่ (๓)ด้านเศรษฐกิจ การลดรายจ่าย และแบ่งปัน ช่วยเหลือเครื่องอุปโภค บริโภค และเงิน รวมถึงสนับสนุนการประกอบอาชีพให้กับผู้ยากไร้ หรือผู้พิการที่สามารถทำงานได้ เป็นต้น (๔)ด้านสภาวะแวดล้อม มีการจัดภูมิทัศน์ของบ้านให้มีสภาพแวดล้อมที่เหมาะสมกับการดำเนินชีวิตเพิ่มมากขึ้น (๕)ด้านการเมือง การบริการ ช่วยเหลือ ดูแลมีความเท่าเทียมกัน ทั้งถึงตามสิทธิของความเป็นมนุษย์

กลุ่มสมาชิก แก้ได้ทุกเรื่อง

ประชากรทั้งหมด ๒,๕๕๖ คน

ทำอย่างไร

การดำเนินงานของกลุ่มสมาชิก มีวิธีดำเนินงานโดยมี อบต.วังกรด เป็นเจ้าภาพหลัก และมีส่วนร่วมกับผู้นำท้องที่ แกนนำในชุมชน ให้รวมกลุ่มสมาชิก เช่น มีสมาชิก ๑๐ หลังคาเรือน กลุ่มคนเลียงวัว มีสมาชิก ๕ หลังคาเรือน กลุ่มแปรรูปสมุนไพร เช่น ชาผง ชาแห้ง ผสมสมุนไพรบรรจุแคปซูล เป็นต้น

มีอะไรเปลี่ยนแปลงบ้าง

ทำให้คนในชุมชนมีกิจกรรมร่วมกัน มีการช่วยเหลือดูแลกัน
 ช่วยลดรายจ่ายครัว เพิ่มรายได้ คนว่างงานมีอาชีพ ลดการหนี้สิน
 ช่วยลดปัจจัยเสี่ยงด้านสุขภาพ

ข้อมูลแลเครื่องมือ

ข้อมูลพฤติกรรมเสี่ยงของคนในพื้นที่
 ข้อมูลทุนทางสังคม และศักยภาพในการจัดการโดยตรงด้านเศรษฐกิจ

ทำแล้วได้อะไร

เกิดการรวมกลุ่มทำอาชีพเสริม เพิ่มรายได้ คนต้นแบบเล็กเหล่า ๑๕ ครัวเรือน
 ลดปัจจัยเสี่ยงด้านสุขภาพ ได้แก่ กลุ่มคนงคเหล่า จำนวน ๗๗ คน ครัวเรือปลอดเหล่า ๑๘ ครัวเรือน

Key actors	องค์การบริหารส่วนตำบลวังกรด
งานเด่น	กลุ่มสัมมาชีพ แก้ได้ทุกอย่าง
พื้นที่	องค์การบริหารส่วนตำบลวังกรด ตำบลบางมูลนาก จังหวัดพิจิตร
วิทยากร	นางประจบ ผูกพรหม ตำแหน่ง เลขานุการสภาอบต.วังกรดตำบล เบอร์โทร ๐๙๑-๘๕๔๘๓๙๖ wangkrod60@gmail.com

๑. ที่มาหรือฐานคิดของการดำเนินงาน

ตำบลวังกรดมีทั้งหมด ๖ หมู่บ้าน มีประชากรทั้งหมด ๒,๔๕๖ คน ๗๓๙ ครัวเรือน มีเนื้อที่ ๔๐.๙๓ ตารางกิโลเมตร เป็นพื้นที่ทำการเกษตร ๒๑,๒๔๑ ไร่ ส่วนพื้นที่ที่เหลือปลูกบ้าน ใช้สำหรับเป็นที่อยู่อาศัยและเป็นแหล่งน้ำ คลอง หนองและเหมือง การประกอบอาชีพ ประชากรส่วนใหญ่มี อาชีพเกษตรกรทำนา ร้อยละ ๗๑.๘๑ และสามารถทำนาได้เพียงปีละ ๑ ครั้งรองลงมา คือ เกษตรทำสวน ทำไร่ เลี้ยงไก่ เลี้ยงเป็ด ปลูกผักขาย เป็นต้น กว่าครึ่งพฤติกรรมเสี่ยง ได้แก่ สูบบุหรี่ ดื่มสุรา และเป็นวัยทำงานเป็นส่วนใหญ่ที่สูบบุหรี่ แต่วัยรุ่นส่วนใหญ่ดื่มสุรา เมื่อว่างจากการทำนา ทำงาน มักชวนกันไม่ดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ และพากันไม่เล่นการพนัน จึงทำให้เกิดภาระหนี้สินในครัวเรือนเฉลี่ย ๑๐,๐๐๐ บาทต่อเดือน เดิมมองการบริหารส่วนตำบลวังกรด หาทงออก และแก้ปัญหาพฤติกรรมเสี่ยง ปัญหาด้านเศรษฐกิจของชุมชนมาอย่างต่อเนื่อง มีความพยายามส่งเสริมอาชีพในชุมชนที่มาจากความเชี่ยวชาญในระดับครัวเรือน คือการรวมกลุ่มครัวเรือนที่ทำอาชีพเสริมคล้ายกัน ให้รวมกันทำ หรือรวมกันขาย เป็นกลุ่มที่เรียกตนเองว่า กลุ่มสัมมาชีพ ได้แก่ กลุ่มทำขนมไทย กลุ่มคนเลี้ยงวัว กลุ่มปลูกแปรรูปสมุนไพร โดยทางหน่วยงานภาครัฐสามารถสนับสนุนงบประมาณเพื่อเป็นทุนได้ ในช่วงปี พ.ศ. ๒๕๖๐ ผู้นำ ผู้บริหารอบต.วังกรด และสภาอบต. ได้มีความเห็นร่วมกันว่าควรจัดตั้งกลุ่มสัมมาชีพชุมชนเพิ่ม เพื่อฝึกทักษะอาชีพให้ผู้ว่างงาน ผู้ติดการพนัน ผู้ดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ ซึ่งอาจทำให้แก้ปัญหาพฤติกรรมเสี่ยงนี้ได้ ประกอบกับองค์การบริหารส่วนตำบลวังกรด ได้เข้าร่วมเป็นศูนย์ประสานงาน (ศปง.) แอลกอฮอล์ ซึ่งเป็นการขับเคลื่อนการ ลด ละ เลิก การดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ในพื้นที่ มีการจัดกิจกรรมร่วมงดเหล้า และเลิกเหล้าตลอดชีวิต โดยกำหนดให้กลุ่มผู้นำท้องที่ ผู้บริหารท้องถิ่น รวม ๓๐ คนตั้งปณิธานเลิกเหล้า เพื่อเป็นต้นแบบทั้งตำบล และถ้าครัวเรือนสามารถปฏิบัติได้ตามแนวทางเดียวกันจะสนับสนุนให้รวมกลุ่มสัมมาชีพ และประกาศเกียรติคุณเป็นต้นแบบเลิกเหล้าในตำบล

๒. กลุ่มประชากรเป้าหมาย

๒.๑ ผู้นำในพื้นที่ ประกอบด้วย ผู้ใหญ่บ้าน ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน สมาชิกอบต. รวม ๓๐ คน

๒.๒ กลุ่มอาชีพ ๓ กลุ่ม

๒.๓ ครัวเรือนในพื้นที่จำนวน ๗๓๙ ครัวเรือน

๓. ผลที่ต้องการให้เกิดขึ้น

ลดพฤติกรรมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ และลดความเสี่ยงในกลุ่มที่ได้รับผลกระทบของประชาชน โดยค้นหาต้นแบบเพิ่มจำนวน ขยายกลุ่ม ขยายพื้นที่ และ เกิดการรวมกลุ่มที่สร้างอาชีพ เพิ่มรายทั้งในระดับครัวเรือนระดับกลุ่ม

๔. ข้อมูลและเครื่องมือในการดำเนินงาน

๔.๑ ข้อมูลพฤติกรรมเสี่ยงของคนในพื้นที่ การประกอบอาชีพ การจ้างงาน คนว่างงาน จากฐานข้อมูลตำบล TCNAP

๔.๒ ข้อมูลทุนทางสังคม และศักยภาพในการจัดการโดยตรงด้านเศรษฐกิจ สภาวะแวดล้อม จากการวิจัยชุมชน RECAP

๕. รูปธรรมงาน

งานกลุ่มสัมมาชีพมีรูปธรรมงาน ๒ ส่วนดังนี้ ๑) ส่งเสริมการรวมกลุ่มสัมมาชีพตามอาชีพดั้งเดิม ๒) กฎกติกากิจการจัดการมีเงื่อนไขของการเป็นต้นแบบเล็กเหล่า

๖. วิธีการดำเนินงาน

การดำเนินงานของกลุ่มสัมมาชีพ มีวิธีดำเนินงานโดยมี อบต.วังกรด เป็นเจ้าภาพหลัก และมีส่วนร่วมร่วมกับผู้นำท้องถิ่น แกนนำในชุมชน ให้รวมกลุ่มสัมมาชีพ เช่น แ มีสมาชิก ๑๐ หลังคาเรือน กลุ่มคนเลี้ยงวัว มีสมาชิก ๕ หลังคาเรือน กลุ่มแปรรูปสมุนไพร เช่น ชาผง ชาแห้งสมุนไพร ผสมสมุนไพรบรรจุแคปซูล เป็นต้น

ระดมผู้นำทั้งใน อบต. รพ.สต. หมู่บ้าน ให้สมัครใจเล็กเหล่า และประกาศเป็นต้นแบบ และจัดให้ปลูกผักกินเองตามพื้นที่สาธารณะริมคลอง ถ้าเป็นต้นแบบ

๗. ผลที่เกิดขึ้น (ผลผลิต ผลลัพธ์)

เกิดผล ๒ ส่วน ได้แก่ ๑) เกิดการรวมกลุ่มทำอาชีพเสริม เพิ่มรายได้ คนต้นแบบเล็กเหล่า ๑๘ ครัวเรือน กลุ่มสัมมาชีพที่ อบต.สนับสนุน ๓ กลุ่ม ได้แก่ กลุ่มเลี้ยงโค กลุ่มสมุนไพร กลุ่มทำขนมไทย ๒) ลดปัจจัยเสี่ยงด้านสุขภาพ ได้แก่ กลุ่มคนงดเหล้า จำนวน ๗๒ คน ครัวเรือปลอดเหล้า ๑๘ ครัวเรือน

๘. ผลกระทบที่เกิดขึ้น

ด้านสังคม ทำให้คนในชุมชนมีกิจกรรมร่วมกัน มีการช่วยเหลือดูแลกัน **ด้านเศรษฐกิจ** ช่วยลดรายจ่าย ครัว เพิ่มรายได้ คนว่างงานมีอาชีพ ลดภาระหนี้สิน **ด้านสุขภาพ** ช่วยลดปัจจัยเสี่ยง

กองทุนสวัสดิการชุมชนตำบลแม่ปะ

องค์การบริหารส่วนตำบลแม่ปะ อำเภอแม่สอด จังหวัดตาก

ทุกคน ทุกความต้องการ ดูแลทั่วถึง

จากแนวความคิด

การจัดสวัสดิการให้ทุกอย่างตั้งแต่เกิด-ตาย
จัดสรรความช่วยเหลือ เด็กแรกเกิด

ให้ทุนการศึกษากับเยาวชน สวัสดิการช่วยเหลือคนไทยพดกั้น
สวัสดิการกู้เงินฉุกเฉินในกองทุน จากการดำเนินงานของกลุ่ม
จะมุ่งพัฒนาคุณภาพชีวิตของคนในชุมชนให้ดำรงชีวิตอยู่ได้ด้วยการทำงาน
และสร้างความเข้มแข็งให้กับครอบครัวและชุมชน

กิจกรรม สนับสนุน

ร้านกาแฟ ของกองทุน
กิจกรรมการคิดแยกขยะ
คืนทาง

สร้างสวัสดิการ

๑. เมื่อมีสมาชิกคลอดบุตร
๒. เมื่อต้องเดินทางไปโรงพยาบาล
๓. เมื่อมีสมาชิกเสียชีวิต
๔. เมื่อเกิดอุบัติเหตุ

สู่ความต้องการ

๑. การสร้างมีส่วนร่วมของคนในชุมชน
๒. การดูแลตั้งแต่เกิดถึงชั่งตะกอนเป็นการจัดสวัสดิการให้กับสมาชิก
๓. การสร้างจิตอาสา การส่งเสริมสมาชิกในกลุ่มร่วมทำกิจกรรมจิตอาสา

สร้างความสำเร็จ

๑. การสร้างระบบสวัสดิการชุมชนของตำบล ช่วยเหลือตั้งแต่เกิด
เมื่อเจ็บป่วย และเมื่อเสียชีวิต
๒. การสร้างหลักประกันเพื่อความมั่นคง ความเป็นอยู่ที่ดีขึ้นของคนในชุมชน
๓. การสร้างให้เกิดการช่วยเหลือเกื้อกูลกันในชุมชน
๔. การสร้างความสัมพันธ์อันดีของคนในชุมชน
๕. การสร้างกระบวนการมีส่วนร่วมกับทุกภาคส่วน ทั้งภาครัฐ ท้องถิ่น
องค์การชุมชนในการสนับสนุนระบบสวัสดิการ

ปัจจุบันมีสมาชิก ๒๗๖ คน

Key actors	องค์การบริหารส่วนตำบลแม่ปะ
งานเด่น	ทุกคน ทุกความต้องการ ดูแลทั่วถึง
พื้นที่	องค์การบริหารส่วนตำบลแม่ปะ อำเภอแม่สอด จังหวัดตาก
วิทยากร	นางสาวพัชฎิฐิญา วันธนาพันธ์ ตำแหน่ง ผ.อ.กองสวัสดิการสังคม เบอร์โทรศัพท์ ๐๙๗-๙๒๘-๙๑๕๑

๑. ที่มาหรือฐานคิดของการดำเนินงาน

พื้นที่รับผิดชอบ อบต.แม่ปะจำนวน ๑๑ หมู่บ้าน ประชากร ๑๕,๘๗๖ คน ๘,๕๗๑ ครัวเรือน ประกอบด้วย เด็ก ๐ - ๑๔ ปี ๑,๖๒๒ คน วัยทำงาน ๑๕ - ๕๙ ปีจำนวน ๕,๙๕๕ คน ผู้สูงอายุ ๒,๐๒๐ คน และ ข้อมูลคนพิการ ๔๐๕ คน จากนโยบายกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ปี พ.ศ. ๒๕๕๐ โดยสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการจัดสวัสดิการสังคมแห่งชาติ ได้เข้าไปมีส่วนร่วมและให้การส่งเสริมสนับสนุนการจัดสวัสดิการชุมชน และในช่วงนั้นเกิดปัญหาการว่างงานของสตรีในชุมชน จึงมีการการรวมตัวของแม่บ้าน มีการรวมตัวทำกิจกรรมขึ้น เช่น การรับจ้างทำอาหาร ทำขนมพื้นบ้านในงานประเพณี และเทศกาลต่าง ๆ ได้นำเงินที่ได้ส่วนหนึ่งเป็นค่าใช้จ่าย และผลกำไรอีกส่วนเข้ากลุ่มตั้งเป็นเงินกองทุนช่วยเหลือคนในหมู่บ้าน จากนั้นมีแนวคิดที่ต้องการพัฒนากลุ่ม โดยเริ่มทำพานบายศรี ประกอบกับได้รับคำปรึกษาจากผู้ใหญ่บ้าน และภาคีเครือข่ายภายนอกพื้นที่ เข้ามาให้ความรู้ และส่งเสริมให้เกิดการรวมตัวกันของประชาชนในการช่วยเหลือตนเองในด้านสวัสดิการต่าง ๆ เป็นแนวทางในการสร้างชุมชนเข้มแข็งโดยชุมชนแนวทางหนึ่ง จากนั้นสำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ให้การสนับสนุนงบประมาณ และให้ความรู้เรื่องการบริหารจัดการกลุ่ม และสำนักงานพัฒนาองค์กรชุมชนได้รับรองสถานภาพความเป็นองค์กรชุมชน รวมทั้งสนับสนุนการจัดตั้งกองทุนสวัสดิการวันละบาท มีสวัสดิการสำหรับผู้ที่เป็นสมาชิกเมื่อเกิด ให้ทุนการศึกษา กับเยาวชน สวัสดิการช่วยเหลือคนไทยพดถิ่น สวัสดิการกู้เงินฉุกเฉินในกองทุน จากการดำเนินงานของกลุ่มจะมุ่งพัฒนาคุณภาพชีวิตของคนในชุมชนให้ดำรงชีวิตอยู่ได้ด้วยพึ่งตนเอง และสร้างความเข้มแข็งให้กับครอบครัวและชุมชน มีสมาชิกเพิ่มมากขึ้น และเปิดโอกาสให้ประชาชนที่อาศัยอยู่ต่างหมู่บ้านสามารถเข้ามาเป็นสมาชิกได้ ปัจจุบันมีสมาชิกกระจายใน ๗ หมู่บ้าน คือ หมู่ที่ ๒,๓,๔,๕,๗,๙,๑๑ ปัจจุบันมีสมาชิกทั้งหมด ๑๖๐ คน

๒. กลุ่มประชากรเป้าหมาย

ประชากรในตำบลแม่ปะ ไม่จำกัดอายุ ไม่จำกัดเพศ

๓. ผลที่ต้องการให้เกิดขึ้น

คนทุกกลุ่มวัยในตำบลแม่ปะมีสวัสดิการอย่างน้อย ๑ เรื่อง แหล่งทุนและทรัพยากรในการดูแลผู้ต้องการความช่วยเหลือ รวมสวัสดิการช่วยเหลือคนไทยพดถิ่น

๔. ข้อมูลและเครื่องมือในการดำเนินงาน

๔.๑ ข้อมูลผู้ที่ต้องการความช่วยเหลือ เช่น คนยากจน คนไร้สัญชาติ คนพิการ ผู้สูงอายุป่วยติดเตียง ติดบ้าน แรงงานข้ามชาติ จากฐานข้อมูลตำบล TCNAP และกองสวัสดิการสังคม อบต.แม่ปะ

๔.๒ ข้อมูลทุนทางสังคม และศักยภาพในการจัดการดูแลกลุ่มเปราะบาง จากฐานข้อมูล RECAP

๕. รูปธรรมงาน

ประกอบด้วยการจัดการกองทุนสวัสดิการชุมชน ที่ประกอบด้วยการจัดการงาน การจัดการแกนนำและสมาชิก และการจัดการเงิน ทรัพยากร และข้อมูล เพื่อให้สมาชิก หรือคนในตำบลแม่ปะเข้าถึงบริการของกองทุน

๖. วิธีการดำเนินงาน

การจัดการกองทุนสวัสดิการชุมชนตำบลแม่ปะมีการจัดการให้กองทุนขับเคลื่อนได้ใน ๓ ส่วน ได้แก่ ๑) จัดการงาน มุ่งงานที่ดำเนินการโดนกองทุน คือ การจัดตั้งที่ต้องผ่านการประชาคม แต่งตั้งคณะกรรมการ หากติกา ข้อตกลง ระเบียบข้อบังคับ กำหนดรูปแบบการบริหารจัดการ ประเภทสวัสดิการพร้อมกับกติกา ข้อตกลง ๒) การจัดการแกนนำและสมาชิก ซึ่งมาจากการรับสมัครและอาสาเข้ามาทำงานมีการพัฒนาศักยภาพแกนนำ กรรมการ เพื่อให้บริหารกองทุนได้อย่างมีประสิทธิภาพ ปัจจุบันมีสมาชิก ๑๖๐ คน และ ๓) การจัดการเงิน ทรัพยากร และข้อมูล เป็นการจัดสวัสดิการต่าง ๆ (เกิด ป่วย ตาย) ทุนการศึกษา และการสร้างงานสร้างอาชีพ การจัดการข้อมูลของสมาชิกในเรื่องต่าง ๆ เช่น ใครเคยรับความช่วยเหลือจากกลุ่มไปแล้วบ้าง การกู้เงินฉุกเฉิน เป็นต้น รวมถึงข้อมูลการดำเนินงานและข้อมูลสมาชิก การจัดการทุน โดยมีการเก็บค่าสมาชิกปีละ ๓๖๕ บาทเป็นเงินที่ใช้ในการบริหารจัดการ

ส่วนสวัสดิการที่ได้รับดูแลตั้งแต่เกิดยังเชิงตะกอนเป็นการจัดสวัสดิการให้กับสมาชิก โดยการเกิดจะมีการมอบเงินขวัญถุงให้ มีการมอบทุนการศึกษาให้เด็กเรียนดีแต่ยากจน การช่วยเหลือเงินแก่ผู้ป่วยหรือประสบอุบัติเหตุฉุกเฉิน การช่วยเหลือค่าทำศพให้กับญาติผู้เสียชีวิต สนับสนุนให้เข้าถึงสวัสดิการของชุมชนในเรื่องอื่นๆ เช่น การเยี่ยมอุปการณในการประกอบพิธีกรรมต่าง ๆ เช่น โต๊ะ เก้าอี้ เต็นท์ ช้อน ชาม จาน เป็นต้น และการส่งเสริมสมาชิกในกลุ่มร่วมทำกิจกรรมจิตอาสาต่าง ๆ ในหมู่บ้านหรือการทำกิจกรรมในตำบล เช่น การสนับสนุนกลุ่มแม่บ้านในการทำอาหารในงานชุมชน การสนับสนุนการลงเยี่ยมบ้านผู้ป่วยและผู้พิการในชุมชน

๗. ผลที่เกิดขึ้น (ผลผลิต ผลลัพธ์)

- ๗.๑ การสร้างระบบสวัสดิการชุมชนของตำบล ช่วยเหลือตั้งแต่เกิด เมื่อเจ็บป่วย และเมื่อเสียชีวิต
- ๗.๒ การสร้างหลักประกันเพื่อความมั่นคง ความเป็นอยู่ที่ดีขึ้นของคนในชุมชน
- ๗.๓ การสร้างให้เกิดการช่วยเหลือเกื้อกูลกันในชุมชน
- ๗.๔ การสร้างความสัมพันธ์อันดีของคนในชุมชน
- ๗.๕ การสร้างกระบวนการมีส่วนร่วมกับทุกภาคส่วน ทั้งภาครัฐ ท้องถิ่น องค์กรชุมชนในการสนับสนุนระบบสวัสดิการ

๘. ผลกระทบที่เกิดขึ้น

๘.๑ การสร้างมีส่วนร่วมของคนในชุมชน มาร่วมกันคิด ร่วมกันสร้างระบบ ร่วมกันบริหารจัดการและร่วมกันรับผลประโยชน์ จึงเป็นกองทุนที่ชุมชนเป็นเจ้าของอย่างแท้จริง

๘.๒ การสร้างระบบสวัสดิการในคนในชุมชน ได้เข้าเป็นสมาชิกกองทุนสวัสดิการชุมชนตำบลให้ครบทุกครัวเรือนในตำบลแม่ปะ

๘.๓ การพัฒนากองทุนให้ทุกคนในชุมชนรู้สึกเป็นเจ้าของ โดยการจัดสวัสดิการให้กับทุกคนถึงแม้ไม่ได้เป็นสมาชิก ภายใต้แนวคิดที่วางงบประมาณสองส่วนมาจากภาครัฐสมทบ ดังนั้นทุกคนในชุมชนจึงควรมีสิทธิในเงินกองทุนนี้ แต่จะมีการจัดสวัสดิการให้แก่คนที่สมาชิกเพิ่มขึ้นในอีกระดับหนึ่งด้วย

เครือข่ายห้วคดงไม่ทอดทงทงกัน

องค์การบริหารส่วนตำบลห้วคดง อำเภอเมืองพิจิตร จังหวัดพิจิตร

ดูแล เท่าเทียม
ช่วยเหลือ แบ่งปัน

ผู้สูงอายุ

ผู้พิการ

๓,๓๔๒ คน

๔๐๗ ครัวเรือน

ผู้ด้อยโอกาส

ผู้ติดเชื่อ

ปี ๒๕๕๗

ตำบลห้วคดงโดย อบต.ห้วคดง ได้รับเลือกจากสำนักงานพัฒนาสังคม และความมั่นคงของมนุษย์จังหวัดพิจิตรให้เป็นตำบลต้นแบบ ในการจัดสวัสดิการสังคมให้แก่ประชาชน จึงทำให้มีหน่วยงานต่างๆ เข้ามามีบทบาทในการจัดสวัสดิการให้แก่ประชาชนในพื้นที่มากขึ้น

ปี ๒๕๖๑

มีการรวมตัวของภาคประชาชน กลุ่มองค์กรต่างๆ โดยการนำของ สภาองค์กรชุมชนตำบลห้วคดง พร้อมทั้งหน่วยงานราชการ ทั้งภายในและภายนอกพื้นที่ จัดตั้ง **เครือข่ายห้วคดงไม่ทอดทงกัน** เพื่อเป็นกลุ่มตั้งรับการแก้ไขปญหาของประชาชนตำบลห้วคดง

วิธีการดำเนินงาน

TCNAP/RECAP

สำรวจข้อมูล

แบบสำรวจผู้ยากไร้

ตรวจสอบข้อมูล

จัดลำดับความสำคัญ

หาแนวทางการแก้ไข

ชุมชนช่วยกันดูแล

แนวทางการช่วยเหลือ

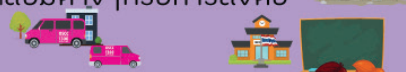
ระยะคืน

คือการช่วยเหลือเฉพาะหน้าเช่นเงิน ข้าวสาร อาหารแห้ง

ระยะกลาง

คือการช่วยเหลือด้านที่อยู่อาศัยการปรับสภาพแวดล้อมต่างๆหรือการส่งต่อ ความช่วยเหลือไปยังหน่วยอื่นที่เกี่ยวข้อง

ระยะยาว

คือการช่วยเหลือด้านอาชีพ ด้านการศึกษา หรืออื่นๆตามความเหมาะสม

Key actors	เครือข่ายหัวดงไม่ทอดทิ้งกัน
งานเด่น	ดูแลเท่าเทียม ช่วยเหลือ แบ่งปัน
พื้นที่	องค์การบริหารส่วนตำบลหัวดง อำเภอเมือง จังหวัดพิจิตร
วิทยากร	นางสาวศิริเพ็ญ บุญปู่ ตำแหน่ง ประธานเครือข่ายหัวดงไม่ทอดทิ้งกัน เบอร์โทรศัพท์ ๐๘๑๓๖๖๘๒๔

๑. ที่มาหรือฐานคิดของการดำเนินงาน

ตำบลหัวดงมีพื้นที่ที่รับผิดชอบจำนวน ๖ หมู่บ้าน ประชากรทั้งหมด ๓,๓๔๒ คน จำนวน ๙๐๗ ครัวเรือน มีจำนวนผู้สูงอายุทั้งหมด ๗๐๐ คน คิดเป็นร้อยละ ๑๗.๕๗ ของจำนวนประชากรทั้งหมด ทุนทางสังคม และศักยภาพที่มั่งคั่ง กิจกรรมสร้างผลกระทบกับผู้สูงอายุ ได้แก่ ความครอบคลุมการจัดสวัสดิการเบี้ยยังชีพ ๕๗๕ คน พัฒนาอาชีพเสริม กองทุนสวัสดิการชุมชน ศักยภาพในการดูแลช่วยเหลือกันในพื้นที่ คือเครือข่ายหัวดงไม่ทอดทิ้งกัน เกิดขึ้นอย่างเป็นทางการเมื่อเดือนกรกฎาคม ๒๕๖๑ โดยการนำของนายพิชัย นวลนภาศรี อดีตนายกององค์การบริหารส่วนตำบล ประธานสภาองค์กรชุมชนจังหวัดพิจิตร ซึ่งเป็นคนหัวดง ร่วมกับนายกององค์การบริหารส่วนตำบลหัวดง นายมนูญ ดิษเสถียร และนายบันเทิง ศรีนาก ประธานชมรมผู้สูงอายุของการบริหารส่วนตำบลหัวดง อีกทั้งยังมีผู้นำท้องถิ่น เช่นกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ซึ่งทำงานในการดูแลกลุ่มเปราะบางทางสังคมในพื้นที่ เช่น คนยากจน คนถูกทอดทิ้ง ผู้สูงอายุอยู่คนเดียว เป็นต้น เดิมการดำเนินการไปตามภารกิจหน้าที่ของแต่ละองค์การ เช่น องค์การบริหารส่วนตำบลหัวดงก็ดำเนินการในภาพรวมดูแลเด็ก ดูแลผู้สูงอายุ คนพิการหรือการสงเคราะห์ สภาองค์กรชุมชนก็มีการดำเนินงานช่วยเหลือในการปรับสภาพที่อยู่อาศัยให้กับผู้ยากไร้ในหมู่บ้านของตำบลหัวดง ในด้านของชมรมผู้สูงอายุก็ช่วยเหลือสงเคราะห์ผู้สูงอายุไม่ว่าจะเป็นการเยี่ยมบ้านของผู้สูงอายุ การปรับสภาพที่อยู่อาศัยของผู้สูงอายุ ซึ่งกระบวนการต่างเหล่านี้เป็นกระบวนการช่วยเหลือในลักษณะที่มีความคล้ายคลึงกัน แต่ขาดการเชื่อมโยงในด้านการทำงาน การงบประมาณ และฐานข้อมูลและหน่วยงานราชการที่จะสามารถเข้ามาช่วยเหลือ นายพิชัย นวลนภาศรี จึงมีการชักชวนกลุ่มองค์กรต่างๆในหมู่บ้านและเทศบาลตำบลหัวดงซึ่งเป็นองค์กรปกครองท้องถิ่นอีกแห่งในตำบลมาประชุมกันเพื่อหาวิธีในการเชื่อมโยงงานเชื่อมโยงข้อมูล เชื่อมโยงงบประมาณ เชื่อมโยงหน่วยงานราชการต่างๆทั้งในและนอกพื้นที่เข้ามามีส่วนร่วมในการทำงานแก้ไขปัญหาให้กับกลุ่มเปราะบางทางสังคมในตำบลหัวดง ประกอบกับมีเหตุการณ์ที่ต้องหาทางออกร่วมกันของผู้เกี่ยวข้องในชุมชน คือ นักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ ๖ เพศหญิงในหมู่บ้านลำชะล่า หมู่ที่ ๒ สอบติดคณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยนครสวรรค์ แต่ด้วยยากจนไม่มีค่าใช้จ่าย และครอบครัวผู้ยากไร้ที่มีเด็กที่ต้องเลี้ยงถึง ๖ คน แต่มีคนหาเงินเข้าบ้านเพียง ๑ คน ทำให้เกิดความขาดแคลนในหลายๆด้าน ทั้งด้านอาหาร ด้านการศึกษา ด้านที่อยู่อาศัย จากสถานการณ์ดังกล่าวเครือข่ายหัวดงไม่ทอดทิ้งกันจึงทบทวน และนำข้อมูลที่ได้ มาออกแบบและจัดทำแผนการดูแล เพื่อเกิดการดูแล ช่วยเหลือกันทั่วทั้งที่ และเตรียมความพร้อมในการจัดการระยะยาว เพื่อความเท่าเทียมทั่วถึงทุกคน

๒. กลุ่มประชากรเป้าหมาย

- ๒.๑ คนพิการ ๑๗๘ คน
- ๒.๒ เด็กและเยาวชน ๕๒๕ คน
- ๒.๓ ผู้สูงอายุ ๗๐๐ คน
- ๒.๔ ผู้ด้อยโอกาส ๓๐ คน
- ๒.๕ ผู้ติดเชื้อเอชไอวี ๖ คน

๓. ผลที่ต้องการให้เกิดขึ้น

คนยากจน คนพิการ ผู้สูงอายุป่วยติดเตียง ติดบ้าน เด็กด้อยโอกาสที่ประสบปัญหา ยากลำบาก ได้รับการดูแล ช่วยเหลือ ทัวถึง ครอบครัว ไม่เลือกปฏิบัติ

๔. ข้อมูลและเครื่องมือในการดำเนินงาน

๔.๑ ข้อมูลผู้ที่ต้องการความช่วยเหลือ เช่น คนยากจน คนไร้สัญชาติ คนพิการ ผู้สูงอายุป่วยติดเตียง ติดบ้าน แรงงานข้ามชาติ จากฐานข้อมูลตำบล TCNAP และกองสวัสดิการสังคม อบต.ห้วยด

๔.๒ ข้อมูลทุนทางสังคม และศักยภาพในการจัดการดูแลกลุ่มเปราะบาง จากฐานข้อมูล RECAP

๕. รูปธรรมงาน

ประกอบด้วย งาน กิจกรรม ๒ ส่วน ได้แก่ ๑) กระบวนการที่ทำให้เกิดความร่วมมือของ ๕ องค์หลักในพื้นที่ และ ๒) การนำใช้กฎ กติกาข้อตกลง

๖. วิธีการดำเนินงาน

จากการเห็นปัญหาร่วมกันของหน่วยงาน องค์กรในชุมชนมีการแต่งตั้งคณะกรรมการในการดำเนินงานของเครือข่ายห้วยดไม่ทอดทิ้งกัน ประกอบด้วย ท้องที่ ท้องถิ่น ภาคประชาชน สภาองค์กรชุมชน โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลทั้ง ๒ แห่ง โรงเรียนในพื้นที่ทั้ง ๕ แห่ง วัด ๗ วัดในพื้นที่ หน่วยงานราชการในระดับจังหวัด พัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัดพิจิตร บ้านพักเด็กและครอบครัวจังหวัดพิจิตร ศูนย์คุ้มครองคนไร้ที่พึ่งจังหวัดพิจิตร รูปแบบการขับเคลื่อนใช้การรณรงค์ให้ชุมชนเห็นความสำคัญของการดูแลช่วยเหลือกัน เรียกว่า” วันโฮม”และทำการสำรวจข้อมูล ซึ่งภารกิจแรกของเครือข่ายห้วยดไม่ทอดทิ้งกัน ก็คือการจัดทำข้อมูลกลุ่มคนเปราะบางทางสังคม ได้แก่ ผู้สูงอายุ คนพิการ เด็ก ผู้ยากไร้ ผู้ติดเชื่อเพื่อให้เกิดความเชื่อมโยงในการทำงานและเกิดการใช้ฐานข้อมูลในการช่วยเหลือให้เป็นไปในทิศทางเดียวกันทั้งตำบล กำหนดมาตรการในการช่วยเหลือที่ชัดเจน ซึ่งมีเป้าหมายคนด้อยโอกาส ยากจน ถูกทอดทิ้ง คนที่ถูกกระทำรุนแรง เด็กที่ได้รับการดูแลปกป้อง โดยมีการกำหนดการช่วยเหลือไว้ ๓ ระยะ ดังนี้ ระยะต้น คือการช่วยเหลือเฉพาะหน้าเช่นเงิน ข้าวสาร อาหารแห้ง ระยะกลาง คือการช่วยเหลือด้านที่อยู่อาศัยการปรับสภาพแวดล้อมต่างๆ หรือการส่งต่อความช่วยเหลือไปยังหน่วยอื่นที่เกี่ยวข้อง ระยะยาว คือ การช่วยเหลือด้านอาชีพ ด้านการศึกษา หรืออื่นๆตามความเหมาะสม

๗. ผลที่เกิดขึ้น (ผลผลิต ผลลัพธ์)

มีกลุ่มคนที่ให้การดูแลช่วยเหลือบรรเทาทุกข์ในกลุ่มเปราะบางของตำบลห้วยด ประกอบด้วย ผู้ด้อยโอกาส ผู้ป่วยติดบ้านติดเตียงขาดการดูแลที่เหมาะสม ผู้พิการ ผู้สูงอายุ ผู้สูงอายุถูกทอดทิ้ง เด็กยากจน ด้อยโอกาส ให้มีความเป็นอยู่ดีขึ้น มีสิทธิในการเข้าถึงทรัพยากร บริการที่จำเป็น เท่าเทียมผู้อื่น ที่ผ่านมาได้ให้การช่วยเหลือให้เด็กไม่ได้เรียนให้เข้าเรียนต่อ ๑ ราย และครอบครัวยากจนให้มีให้มีที่ทำกิน มีอาชีพเลี้ยงดูครอบครัว

๘. ผลกระทบที่เกิดขึ้น

ผลกระทบที่เกิดขึ้นในตำบลห้วยด มีดังนี้ (๑)ด้านสังคม เกิดสังคมแห่งการดูแลช่วยเหลือกัน แบ่งปันน้ำใจ เข้าใจซึ่งกันและกัน (๒)ด้านสุขภาพ การมีส่วนร่วมในการจัดการด้านสุขภาพ ของหน่วยงาน กลุ่มองค์กรในพื้นที่ (๓)ด้านเศรษฐกิจ การลดรายจ่าย และแบ่งปัน ช่วยเหลือเครื่องอุปโภค บริโภค และเงิน รวมถึงสนับสนุนการประกอบอาชีพให้กับผู้ยากไร้ หรือผู้พิการที่สามารถทำงานได้เป็นต้น (๔)ด้านสภาวะแวดล้อม มีการจัดภูมิทัศน์ของบ้านให้มีสภาพแวดล้อมที่เหมาะสมกับการดำเนินชีวิต เพิ่มมากขึ้น (๕)ด้านการเมือง การบริการ ช่วยเหลือ ดูแลมีความเท่าเทียมกัน ทัวถึงตามสิทธิของความเป็นมนุษย์

สรุปบทเรียน
ที่แสดงเนื้อหาประเด็น
“สร้างภูมิ...
คุ้มภัย”

ผู้นำชุมชนท้องถิ่น

วาระ : ลดปัจจัยเสี่ยงสุขภาพ เพิ่มปัจจัยเสริมสุขภาพ

ประเด็น อาหารมั่นคง...ชุมชนปลอดภัย

๑) การพัฒนาศักยภาพ

- จัดฝึกอบรมให้ความรู้ เกษตรผสมผสาน
- หลักคิดตามแนวเศรษฐกิจพอเพียง
- มีการพัฒนาผลิตภัณฑ์ทางการเกษตรและการแปรรูปจากผลผลิต
- พัฒนาอาสาสมัคร และหมอดินอาสา
- กิจกรรมแลกเปลี่ยนเรียนรู้จากพื้นที่จริง

๒) การพัฒนาเครื่องมือ

- สนับสนุนการจัดหา วัสดุ อุปกรณ์

๓) การจัดทำสื่อ

- จัดทำสื่อโฆษณาประชาสัมพันธ์

๔) การจัดหาตลาด

- มีการจัดหาตลาดทั้งในและนอกชุมชน
  - และการออกร้านจำหน่ายสินค้า
- ข้อมูลเกษตรกรกรรรม พื้นที่เกษตรกรกรรรม แหล่งน้ำ ส่งเสริมการทำเกษตรกรรมตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ฝึกอบรม พัฒนาศักยภาพ สร้างจิตอาสา สร้างความรู้ สร้างอาชีพ สร้างสวัสดิการ อบรม เพิ่มความรู้ทาง ICT

๑) การการบริหารงานกองทุน

- แต่งตั้งคณะกรรมการจาก ท้องถิ่น ท้องที่ หน่วยงานในพื้นที่และภาคประชาชน
- ประชุมชี้แจงเพื่อวางหลักเกณฑ์ในการบริหารจัดการกองทุน

๒) การพัฒนาศักยภาพ

- จัดให้คณะกรรมการและสมาชิกเข้ารับการอบรมเกี่ยวกับการบริหารกองทุน
- การจัดทำกิจกรรมกลุ่มประเภทแลกเปลี่ยนเรียนรู้ทั้งในและนอกพื้นที่
- การกู้ยืมเงินเพื่อลงทุนด้านการเกษตร

๓) การสวัสดิการ

- มีการจัดสวัสดิการให้กับสมาชิกและครอบครัว เช่น ทุนการศึกษา หรือเมื่อเจ็บป่วยหรือเสียชีวิต

ระดมทุน
กองทุน กุ๊ยม
สวัสดิการ

๑) การพัฒนาศักยภาพแกนนำ

- การจัดอบรมการเกษตร เพาะปลูก เลี้ยงสัตว์ ตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง
- อบรมการใช้ผลิตภัณฑ์จากป่า
- การคิดคำถามดูแล ให้คำแนะนำจากผู้เชี่ยวชาญ ราษฎรชุมชน
- การพัฒนาผู้นำ แกนนำ เป็นผู้ถ่ายทอดความรู้

๒) การรวมกลุ่มอาชีพต่างๆ

อาหารจากบ้านชุมชน

ดูแลป่าชุมชน
อาหารจากป่า

ท้องที่ (กำหนด
ผู้ใหญ่บ้าน)

กองทุนในชุมชน

สถานการณ์

ข้อมูลการประกอบอาชีพเกษตรกรกรรรม : ทำนา ทำไร่ เลี้ยงสัตว์ ประมง

อปท.

พื้นที่ทำกิน

มีการใช้ปุ๋ยเคมี ในการเพาะปลูก และทำการเกษตร

สภาพดิน มีความเสื่อมโทรม ขาดแร่ธาตุที่เหมาะสมแก่การทำเกษตร

ขาดแคลนปุ๋ย ปัจจุบันซื้อจกพื้นที่ การเกษตร

การเรียนรู้ตามหลัก เศรษฐกิจพอเพียง ในชุมชน

ขาดแหล่ง น้ำขนาดเล็กในพื้นที่

รุกพื้นที่ป่า มากขึ้น

กลุ่มองค์กรชุมชน

จัดเก็บเมล็ดพันธุ์ ปลูกข้าวไม่ใช้สารเคมี จำหน่ายข้าวราคาสมาชิก ทำปุ๋ยใช้เอง

แหล่งสร้าง อาหารคุณภาพ

ทำปุ๋ยน้ำชีวภาพ สารสกัดสมุนไพรจากธรรมชาติ ปลูกผักต่างชนิดกัน ไม่ใช้สารเคมี

โรงเรียน

ทำเกษตรผสมผสานตามเศรษฐกิจพอเพียงในโรงเรียนปลูกฝังสร้างอาหาร

๑) การพัฒนาศักยภาพแกนนำ

- การจัดฝึกอบรมการบริหารจัดการวิสาหกิจชุมชน
- การจัดศึกษาดูงาน ศึกษาดูงานชุมชน หรือกลุ่มวิสาหกิจชุมชน
- การคิดคำถามดูแล ให้คำแนะนำ เกษตรกร
- การพัฒนาผู้นำ แกนนำ เป็นวิทยากรถ่ายทอดความรู้แก่คนทั้งในและนอกชุมชน

๒) การรวมกลุ่มอาชีพและการทำกิจกรรม

- มีการรวมกลุ่มเกษตรกร เช่น กลุ่มเลี้ยงไส้เดือนดิน กลุ่มปลูกข้าวอินทรีย์ กลุ่มปลูกผัก กลุ่มเกษตรกรอินทรีย์ กลุ่มเกษตรกรชาวนาแปลงใหญ่ กลุ่มผลิตปุ๋ยอินทรีย์
- ส่งเสริมการปลูกผักปลอดภัย และการรวมกลุ่ม
- มีการแบ่งปันเมล็ดพันธุ์ให้กับสมาชิก

๑)การวางแผนดำเนินการ

- อปท. และผู้นำ แกนนำกลุ่มอาชีพ ร่วมประชุม ประชาคม เพื่อค้นหาแหล่งประโยชน์ ทุนทางสังคมที่ผลิตอาหารปลอดภัย

๒)การพัฒนาศักยภาพ

- ค้นหากุณและศักยภาพในพื้นที่และมี คณะกรรมการดำเนินงาน
- การฝึกอบรม ดูงาน แลกเปลี่ยนเรียนรู้ เพื่อการพัฒนาศักยภาพกลุ่ม

๓)การดำเนินการ

- การส่งเสริมการผลิตปุ๋ยอินทรีย์
- การถ่ายทอดความรู้สู่ชุมชน
- การพัฒนาให้เป็นแหล่งเรียนรู้
- การจัดหาตลาดเพื่อการจำหน่ายผลผลิต

๑) การแต่งตั้งกรรมการ

- การแต่งตั้งคณะกรรมการของโรงเรียน ที่มาจาก ๔ องค์หลักในชุมชน

๒) การพัฒนาศักยภาพ

- การจัดการเรียนรู้ด้านเกษตร ปลูก พืช เลี้ยงสัตว์ ตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงให้กับนักเรียน
- ผู้ปกครอง ราษฎรชาวบ้านถ่ายทอดความรู้ เกษตรปลอดภัยให้กับนักเรียนและคนในชุมชน
- นำกลุ่มอาชีพต่างๆในชุมชน ร่วมกันให้ความรู้กับ ผู้ปกครองและนักเรียนในชุมชน

๓) รูปแบบการดำเนินการ

- มอบหมายให้เด็กนักเรียนร่วมเรียนรู้หรือสามารถ เป็นผู้นำและถ่ายทอดการเกษตรปลอดภัย
- มอบหมายงานให้นักเรียนเป็นผู้ดูแล การเพาะปลูก การเลี้ยงสัตว์ เพื่อการเกษตร ในโรงเรียน
- นำผลผลิตที่ได้มาประกอบอาหารกลางวัน

ภาพที่ ๔.๑ ภาพรวมนวัตกรรมหรืองานเด่น ประเด็น “สร้างภูมิ...คุ้มนิเวศ”

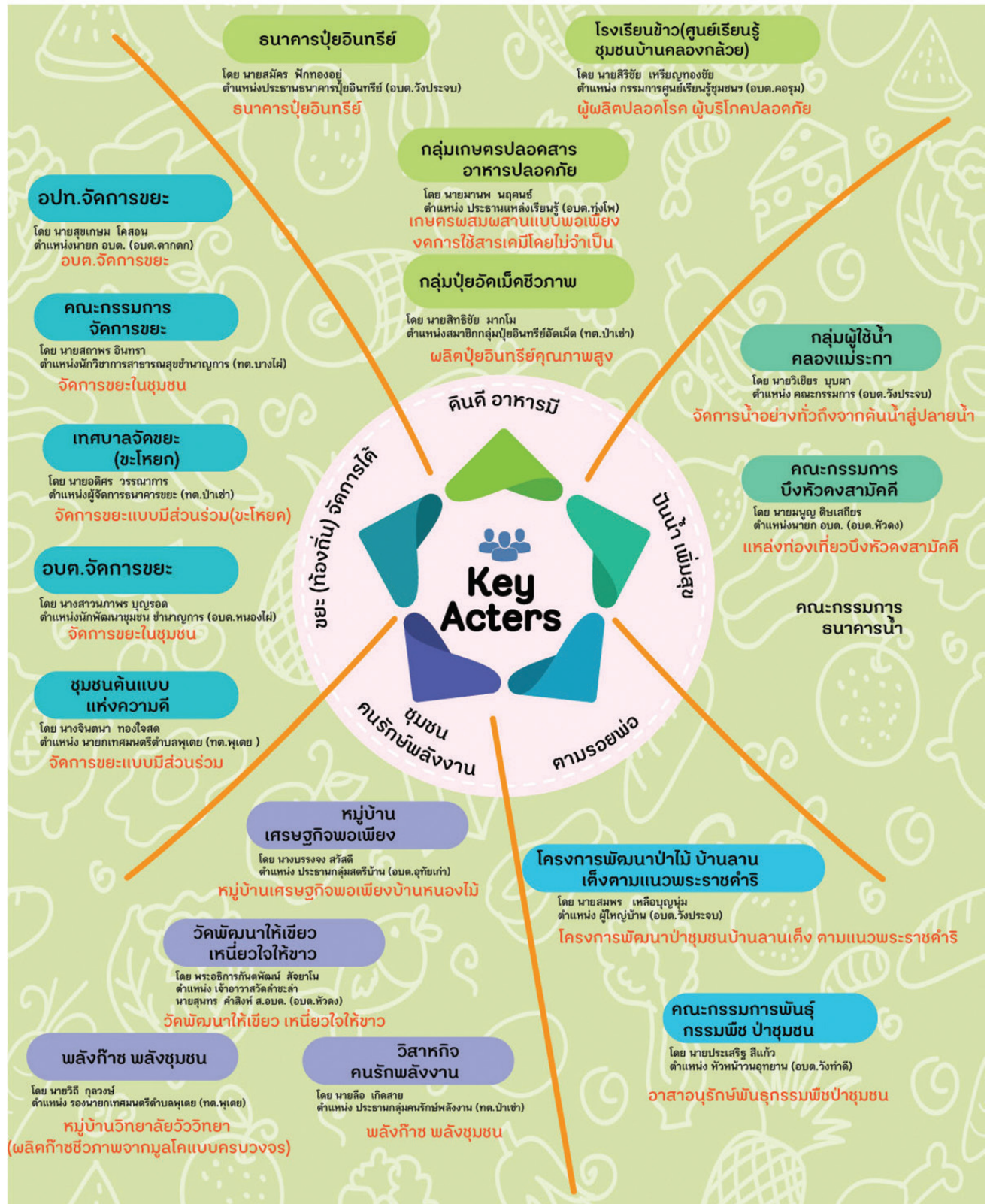

ผู้นำ เวทีสุดยอด ชุมชนท้องถิ่น

วาระ : ลดปัจจัยเสี่ยงสุขภาพ เพิ่มปัจจัยเสริมสุขภาพ

ประเด็น สร้างภูมิ...คุ้มนิเวศ

ภาพที่ ๔.๒ ภาพรวมสุดยอดผู้นำชุมชนจากกลุ่มหรือองค์กรที่ขับเคลื่อนงาน ประเด็น “สร้างภูมิ...คุ้มนิเวศ”

กลุ่มทำปุ๋ยหมักบ้านแก่งหิน

องค์การบริหารส่วนตำบลวังประจวบ อำเภอเมือง จังหวัดตาก

การทำปุ๋ยหมักเริ่มจาก หมอคุณอาสาบ้านแก่งหิน
ตระหนักถึงปัญหาความอุดมสมบูรณ์ของดินในพื้นที่
จึงได้นำความรู้ที่ได้รับจากการอบรมมาทดลองใช้ในครอบครัว
ในปี ๒๕๕๖ ได้มีการรวมกลุ่มทำปุ๋ยหมัก โดยแบ่งกลุ่มตามคุ้มบ้าน
ซึ่งมีทั้งหมด ๘ คุ้ม โดยแบ่งเป็น ๘ กลุ่ม และในปีพ.ศ ๒๕๕๗ ได้รวมกลุ่มเป็นกลุ่มใหญ่
มีการรวมสมาชิกจาก ๘ กลุ่มเป็นกลุ่มเดียวโดยใช้ชื่อ กลุ่มปุ๋ยหมักบ้านแก่งหิน

ธนาคารปุ๋ยอินทรีย์

สมาชิกกลุ่มปุ๋ยหมักบ้านแก่งหินมีจำนวน ๕๗ คน

“กลุ่มปุ๋ยอินทรีย์ ช่วยลดต้นทุนการผลิต ลดการใช้ปุ๋ยเคมี เพิ่มผลผลิต
คุณภาพผลผลิตเพิ่มขึ้น ปลอดภัยต่อผู้ผลิต สิ่งแวดล้อมและผู้บริโภค”

ข้อมูลและ เครื่องมือ

- ข้อมูลความเชี่ยวชาญ ทักษะภาพผู้นำ แก่นนำกลุ่ม จำนวน ๕๗ คน
- ข้อมูลการผลิต การลดต้นทุนการผลิตจากการใช้ปุ๋ยอินทรีย์ของ TCNAP
- ข้อมูลจากฐานข้อมูลชุมชน การผลิตในภาคเกษตรกรรม ได้แก่ ๖ปฐ. กษช.๒ค

วิธีดำเนินงาน

แบบที่ ๑ การรวมกองวัสดุ

- รวมกองวัสดุสำหรับทำปุ๋ยหมักพร้อมรดน้ำให้ชุ่ม
ใช้จอบขมุนผสมคลุกเคล้า

แบบที่ ๒ นวัตกรรมจากภูมิปัญญา

- ประดิษฐ์เครื่องผสมคลุกเคล้าที่ประดิษฐ์ขึ้นเอง
เครื่องคลุกเคล้าวัสดุสำหรับผลิตปุ๋ยหมัก ต่อท่อ
พ่นน้ำแบบง่าย ๆ นำวัสดุแช่ลงในน้ำที่ผสมสารเร่ง
พด.๑ พด.๒ และเทใส่ในเครื่องผสมคลุกเคล้าที่
ประดิษฐ์ขึ้นเอง

แบบที่ ๓ ส่งเสริมให้เกษตรกรทำปุ๋ยหมักจากเศษพืชกองเล็ก ๆ

- ส่งเสริมครัวเรือนเกษตรกรให้ลดการเผาตอซัง ให้นำมาทำ
ปุ๋ยหมักจากการหมักกองคอกซังข้าว และเศษพืช/ผักในครัวเรือน

แบบที่ ๔ ทำเป็นกองใหญ่

- การคลุกเคล้าเศษพืช มูลสัตว์ สารเร่ง พด.๑ ให้ความชื้นเพียงพอ
ใช้เครื่องจักรรวมกอง กองในร่ม ไม่ต้องกลับกอง

เกิดการเปลี่ยนแปลงอย่างไร

- เกษตรกรลดต้นทุนการซื้อปุ๋ยเคมีได้ ๕๐๐ บาท/ไร่
- กลุ่มเกิดครัวเรือนที่ใช้ปุ๋ยอินทรีย์ ๕๗ ครัวเรือน
- คนในชุมชนได้บริโภคอาหารปลอดภัย
- ลดการเจ็บป่วยของเกษตรกรจากการใช้สารเคมี

ชุมชนได้อะไร

- ด้านสังคม เกิดชุมชนเกษตรกรอินทรีย์ปลอดภัย
- ด้านเศรษฐกิจ ลดรายจ่ายต้นทุนในการทำเกษตร
- ด้านสิ่งแวดล้อม ลดมลพิษจากการใช้ปุ๋ยเคมี
- ด้านสุขภาพ ลดการเจ็บป่วยของเกษตรกรจากการใช้สารเคมี

Key actors	กลุ่มทำปุ๋ยหมักบ้านแก่งหิน
งานเด่น	ธนาคารปุ๋ยอินทรีย์
พื้นที่	องค์การบริหารส่วนตำบลวังประจวบ อำเภอเมือง จังหวัดตาก
วิทยากร	นายสมัคร พักทองอยู่ ตำแหน่ง ประธานธนาคารปุ๋ย

๑. ที่มาหรือฐานคิดของการดำเนินงาน

การทำปุ๋ยหมักในพื้นที่ที่มีการดำเนินงานจากการที่ นายสมัคร พักทองอยู่ เป็นหมอดินอาสาประจำหมู่บ้านแก่งหิน เมื่อปี พ.ศ. ๒๕๓๘ ตระหนักถึงปัญหาความอุดมสมบูรณ์ของดินในพื้นที่จึงได้นำความรู้ที่ได้รับจากการอบรมมาทดลองใช้ในครอบครัว เริ่มต้นจากทำปุ๋ยหมักโดยใช้สารเร่ง พด.๑ แล้วใช้กับผักสวนครัวข้างบ้าน สังเกตพบว่าพืชผักเจริญเติบโตงอกงามดี ปลอดภัยจากโรคต่างๆ ได้แนะนำวิธีทำและวิธีการทำปุ๋ยหมักให้กับคนอื่น ๆ ในชุมชนรวมทั้งประสานงานกับหน่วยงานราชการที่ให้การสนับสนุน และในปี ๒๕๔๖ ได้มีการรวมกลุ่มทำปุ๋ยหมัก โดยแบ่งกลุ่มตามคุ้มบ้าน ซึ่งมีทั้งหมด ๘ คุ้มโดยแบ่งเป็น ๘ กลุ่ม และในปี พ.ศ. ๒๕๔๗ ได้รวมกลุ่มเป็นกลุ่มใหญ่มีการรวมสมาชิกจาก ๘ กลุ่มเป็นกลุ่มเดียวโดยใช้ชื่อ กลุ่มปุ๋ยหมักบ้านแก่งหิน ซึ่งมีการจัดหาวัสดุในการทำปุ๋ยหมัก และแบ่งให้กับสมาชิกในกลุ่ม มีการผลิตปุ๋ยหมักเพิ่มขึ้นส่วนที่เหลือใช้จะแบ่งขายทำให้สร้างรายได้ให้กับสมาชิกกลุ่ม

๒. กลุ่มประชากรเป้าหมาย

มีสมาชิกกลุ่มปุ๋ยหมักบ้านแก่งหินมีจำนวน ๕๗ คน

๓. ผลที่ต้องการให้เกิดขึ้น

๓.๑ สมาชิกกลุ่มปุ๋ยหมักบ้านแก่งหิน สามารถเพิ่มผลผลิตทางการเกษตร โดยใช้ปุ๋ยเคมีอย่างถูกต้อง ร่วมกับการใช้ปุ๋ยอินทรีย์ ทำให้ต้นทุนการใช้ปุ๋ยเคมีลดลง ลดค่าใช้จ่ายในการทำเกษตร

๓.๒ เกิดการขยายผลการใช้ปุ๋ยเพื่อลดต้นทุนการผลิตอย่างยั่งยืน โดยผ่านกลไกศูนย์จัดการผ่านธนาคารปุ๋ยอินทรีย์

๔. ข้อมูลและเครื่องมือในการดำเนินงาน

ข้อมูลที่ได้จากแหล่งข้อมูล TCNAP, RECAP เอกสาร ข้อมูลจากแหล่งอื่นๆ ได้แก่ ข้อมูล จปฐ. กชช.๒๐

๕. รูปธรรมงาน

กลุ่มปุ๋ยหมักบ้านแก่งหิน มีการทำปุ๋ยอินทรีย์ ใช้ปุ๋ยร่วมกัน ทำให้ลดต้นทุนการผลิต สามารถลดต้นทุนการใช้ปุ๋ยเคมี เพิ่มผลผลิตต่อไร่ และคุณภาพผลผลิต

๖. วิธีการดำเนินงาน

มีการรวมกลุ่มปุ๋ยหมัก โดยมีนายสมัคร พักทองอยู่เป็นแกนนำ โดยมีการช่วยกันจัดหาวัสดุ ช่วยกันผลิตปุ๋ย แบ่งกันปุ๋ยหมักเพื่อไปใช้ในการทำเกษตรกรรม มีการผลิตปุ๋ยหมักเพิ่มขึ้น ส่วนที่เหลือใช้จะแบ่งขาย ซึ่งในการทำปุ๋ยหมักของกลุ่มปุ๋ยหมักบ้านแก่งหิน มีหลากหลายรูปแบบ ได้แก่

แบบที่ ๑ รวมกองวัสดุสำหรับทำปุ๋ยหมักพร้อมรดน้ำให้ชุ่ม ใช้จอบหมุนผสมคลุกเคล้า

แบบที่ ๒ นวัตกรรมจากภูมิปัญญา คิดประดิษฐ์เครื่องผสมคลุกเคล้าที่ประดิษฐ์ขึ้นเอง **เครื่อง**

คลุกเคล้าวัสดุสำหรับผลิตปุ๋ยหมัก ต่อท่อพ่นน้ำแบบง่ายๆ นำวัสดุแช่ลงในน้ำที่ผสมสารเร่ง พด.๑ พด.๒ และเทใส่ในเครื่องผสมคลุกเคล้าที่ประดิษฐ์ขึ้นเอง นำมากองไว้ไม่ต้องกลับกอง และไม่ต้องให้น้ำอีก การใช้เครื่องผสมคลุกเคล้าดังกล่าววัสดุต่างๆ จะเข้ากันได้ดีและทั่วถึง มีการคิดประดิษฐ์ รถบรรทุกให้สามารถยกดัมพ์ เพื่อสะดวกในการใช้งาน และประหยัดแรงงาน

แบบที่ ๓ ส่งเสริมให้เกษตรกรทำปุ๋ยหมักจากเศษพืชกองเล็กๆ ในครัวเรือนเพื่อลดการเผาตอซัง

แบบที่ ๔ ทำเป็นกองใหญ่ โดยคลุกเคล้าเศษพืช มูลสัตว์ สารเร่ง พด.๑ ให้ความชื้นเพียงพอ ใช้เครื่องจักรรวมกอง กองใหม่ ไม่ต้องกลับกอง

การจัดการปุ๋ยหมักจะมีการแบ่งปุ๋ยให้กับสมาชิกในกลุ่ม ปุ๋ยหมักส่วนที่เหลือใช้จะแบ่งขายทำให้สร้างรายได้ให้กับสมาชิกกลุ่ม

๗. ผลที่เกิดขึ้น (ผลผลิต ผลลัพธ์)

๗.๑ เกษตรกรได้ความรู้เรื่องการใช้ปุ๋ยอินทรีย์เพื่อลดต้นทุนการผลิต สามารถลดต้นทุนการใช้ปุ๋ยเคมีจากการดำเนินงานของกลุ่มเกิดครัวเรือนที่ใช้ปุ๋ยอินทรีย์ ๕๗ ครัวเรือน มีการผลิตปุ๋ยอินทรีย์ใช้เองแทนการใช้ปุ๋ยเคมีสามารถลดต้นทุนการซื้อปุ๋ยเคมีได้ ๔๐๐ บาทต่อไร่

๗.๒ สามารถเพิ่มผลผลิตต่อไร่ และคุณภาพผลผลิตดีตรงตามความต้องการ

๗.๓ คนในชุมชนได้บริโภคอาหารปลอดภัยสารพิษ ผู้ผลิต และผู้บริโภคมีสุขภาพที่ดี

๗.๔ ลดการเจ็บป่วยของเกษตรกรจากการใช้สารเคมี

๘. ผลกระทบที่เกิดขึ้น

ผลกระทบต่อโครงสร้างชุมชนท้องถิ่น ได้แก่ ๑) ด้านสังคม เกิดการรวมกลุ่มกันทำให้มีธนาคารปุ๋ยอินทรีย์ภายในชุมชน เกิดชุมชนทำการเกษตรอินทรีย์ปลอดภัย ๒) ด้านเศรษฐกิจ ลดรายจ่ายต้นทุนในการทำเกษตร ๓) ด้านสภาวะแวดล้อม ลดมลพิษจากการใช้ปุ๋ยเคมีในการทำเกษตรกรรม ๔) ด้านสุขภาพ ประชาชนมีสุขภาพแข็งแรงจากการที่ได้บริโภคพืชผัก สวนครัว ข้าว ผลไม้ ที่ปลอดภัย และลดการเจ็บป่วยของเกษตรกรจากการใช้สารเคมี

ศูนย์เรียนรู้ชุมชนบ้านคลองกล้วย (โรงเรียนข้าว)

องค์การบริหารส่วนตำบลคอรัม อำเภอพิชัย จังหวัดอุตรดิตถ์

ผู้ผลิตปลอดโรค ผู้บริโภคปลอดภัย

ครัวเรือนที่ทำนา ไร่ละ ๑๐.๘๐ ของครัวเรือนที่ทำนาทั้งหมดในตำบลคอรัม พ.ศ.๒๕๕๘ การทำนาโดยใช้สารเคมีเป็นระยะเวลานาน ทำให้ประสบปัญหาข้าววัชพืช ปัญหาด้านสุขภาพของเกษตรกร ดินเสื่อมสภาพ จากการใช้สารเคมี ต้นทุนการผลิตสูงขึ้น ผลผลิตลดลง เกษตรกรมีหนี้สิน มีการรวมตัวกันในการแก้ไขปัญหา โดยศึกษางานด้านการจัดการแมลง โรค ที่รบกวนพืชผลผลิต ได้มีการรวมกลุ่มวิสาหกิจชุมชนบ้านคลองกล้วย ขึ้น

“การนำข้อมูลแก้ไขปัญหามาทำให้เกษตรกรในชุมชนสามารถดำรงอาชีพอยู่ได้อย่างยั่งยืน และสามารถพึ่งตนเองได้”

ข้อมูลและเครื่องมือ

- ข้อมูลความเชี่ยวชาญ ศักยภาพผู้นำ เกษตรกร จำนวน ๑๒ คน
- ข้อมูลอาชีพ จำนวนไร่ละประชากร จำแนกตามอาชีพ TCNAP
- แผนชุมชน
- หลักสูตรการเรียนรู้ภายในองค์การบริหารส่วนตำบลคอรัม

กิจกรรมการดำเนินงาน

- การจัดการโรงเรียนข้าวชุมชน
- การผลิตสารชีวภัณฑ์ทดแทนการใช้สารเคมี
- ผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าว
- ผลิตปุ๋ยอินทรีย์อัดเม็ด
- เพาะกล้าข้าวจำหน่าย
- การคัดเมล็ดพันธุ์ข้าว

๕ สร้าง

สร้างคน

พัฒนาศักยภาพคน เกษตรกร ๒๐๐ คน
สร้างผู้นำการเปลี่ยนแปลง ๑๒ คน

สร้างงาน

สร้างกิจกรรม สร้างงาน/รายได้ในพื้นที่

สร้างโอกาส

การเข้าถึงการผลิต/การบริโภคอย่างเป็นธรรมและเท่าเทียม

สร้างสังคมอุดมปัญญา

มีเวทีความคิด การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ในชุมชน ปีละ ๑๒ ครั้ง

เกิดการเปลี่ยนแปลงอย่างไร

ชุมชนคืออะไร?

ด้านเศรษฐกิจ

การลดต้นทุนการเกษตรเกิดการสร้างงานสร้างรายได้

ด้านสังคม

เกิดการสร้างผู้นำการเปลี่ยนแปลง ผู้นำทางความคิด

ด้านสิ่งแวดล้อม

จัดการสิ่งแวดล้อม การลดการใช้สารเคมี การจัดการดิน น้ำ

Key actors	ศูนย์เรียนรู้ชุมชนบ้านคลองกล้วย (โรงเรียนข้าว)
งานเด่น	ผู้ผลิตปลอดโรค ผู้บริโภคปลอดภัย
พื้นที่	องค์การบริหารส่วนตำบลคอรุม อำเภอพิชัย จังหวัดอุตรดิตถ์
วิทยากร	นายสิริชัย เจริญทองชัย ตำแหน่ง กรรมการศูนย์เรียนรู้ชุมชนบ้านคลองกล้วย เบอร์โทรศัพท์ ๐๘๑-๘๔๒๔๔๘๓

๑. ที่มาหรือฐานคิดของการดำเนินงาน

พื้นที่ตำบลคอรุมมีครัวเรือนที่ประกอบอาชีพทำนามีร้อยละ ๑๐.๘๐ ในปีพ.ศ ๒๕๔๔ จากปัญหาดันทุนในการผลิตสูงเนื่องจากการใช้สารเคมีที่มีราคาแพงมาก ทำให้แกนนำของชุมชนต้องหาแนวทางแก้ไข เพื่อจะได้ช่วยเหลือตนเองและเกษตรกรในชุมชน จึงได้เข้าไปศึกษาอบรมการทำสารชีวภัณฑ์ต่างๆ มาใช้แทนสารเคมี จึงได้ดำเนินการจัดตั้งกลุ่มผลิตสารชีวภัณฑ์ขึ้นมาอีก ในปีพ.ศ ๒๕๕๐ เกิดปัญหาข้าวติดข้าวแดงขึ้นอีก ทำให้ผลผลิตออกมาลดลงมาก ทางแกนนำของกลุ่มจึงต้องคิดหาวิธีการแก้ไข โดยการเข้าไปศึกษาดูงานที่ศูนย์เมล็ดพันธุ์ข้าว จังหวัดพิษณุโลกและจังหวัดแพร่ เพื่อขอคำปรึกษา หลังจากนั้นทางศูนย์เมล็ดพันธุ์ข้าว จึงได้แนะนำให้ทางชุมชนผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวเอง เพื่อแก้ไขปัญหาข้าวปน และยังช่วยให้สามารถแก้ไขข้าวติดข้าวแดงได้อีกด้วย โดยทางศูนย์เมล็ดพันธุ์ข้าวจังหวัดพิษณุโลกยังสนับสนุนเมล็ดพันธุ์ให้ชุมชนฟรีมา ๓ ตัน เพื่อนำมาขยายพันธุ์ในชุมชน ทางกลุ่มจึงได้แต่งตั้งคณะกรรมการกลุ่มผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวขึ้น ในปีพ.ศ ๒๕๕๑ เกษตรกรในชุมชนพบว่าดินที่ใช้ในการเกษตรเสื่อมคุณภาพลงมาก จากการใช้สารเคมีมาเป็นระยะเวลาทางกลุ่มจึงได้หาแนวทางแก้ไขปัญหา จากการที่ทางกลุ่มได้เรียนรู้การทำปุ๋ยอินทรีย์จากศูนย์ถ่ายทอดเทคโนโลยีตำบลคอรุมจึงได้ต่อยอดก่อตั้งกลุ่มผลิตปุ๋ยอินทรีย์อัดเม็ดขึ้นเองในชุมชน เพื่อทำการผลิตและจำหน่ายในชุมชน เป็นการแก้ไขปัญหาดินเสื่อมคุณภาพได้ดี คนในชุมชนสนใจและนำไปใช้อย่างแพร่หลาย และในปีพ.ศ ๒๕๕๕ ทางกลุ่มมีความต้องการที่จะซื้อเครื่องคัดเมล็ดพันธุ์เพื่อใช้ในการคัดแยกเมล็ดพันธุ์ข้าว จึงเสนอความต้องการไปทางกลุ่ม SML เพื่อของบประมาณในการจัดซื้อเครื่องคัดเมล็ดพันธุ์ให้กับกลุ่ม โดยใช้งบประมาณในการจัดซื้อจำนวน ๕๐๐,๐๐๐ บาท และได้ทำการส่งเครื่องประกอบติดตั้งที่ศูนย์เรียนรู้เพื่อคัดเมล็ดพันธุ์ข้าวให้กับสมาชิกทุกอาทิตย์และนำเงินที่ได้มาปันผลให้กับสมาชิกร่วมกันเกิดกลุ่มคัดเมล็ดพันธุ์ข้าวบ้านคลองกล้วยขึ้น

๒. กลุ่มประชากรเป้าหมาย

สมาชิกกลุ่มศูนย์เรียนรู้ชุมชนบ้านคลองกล้วย (โรงเรียนข้าว) หมู่ที่ ๘ บ้านคลองกล้วย ตำบลคอรุม และแกนนำเกษตรกรจำนวน ๑๒ คน

๓. ผลที่ต้องการให้เกิดขึ้น

เกิดการสร้างงาน สร้างรายได้ในชุมชน ลดต้นทุนการผลิตของเกษตรกร โดยการลดการใช้สารเคมี และผลิตสารชีวภัณฑ์ใช้เองในชุมชน เกษตรกรมีทางเลือกในการผลิตข้าวในพื้นที่ จากการผลิตข้าวเพื่อบริโภค เป็นเมล็ดพันธุ์ข้าวที่จำหน่ายให้แก่คนในชุมชนและนอกชุมชน

๔. ข้อมูลและเครื่องมือในการดำเนินงาน

ข้อมูลที่ใช้ในการดำเนินงาน ได้แก่ แผนชุมชน ข้อมูลเกษตรกรในพื้นที่ตำบลคอรุมจากแหล่งข้อมูล TCNAP, RECAP, ข้อมูล จปฐ., กชช.๒ค ข้อมูลภาวะสุขภาพของประชาชนจากรพ.สต. และข้อมูลอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง

๕. รูปธรรมงาน

เกิดการขยายโรงจัดเก็บผลผลิตสามารถรองรับผลผลิตของสมาชิกกลุ่มได้ทั้งหมด มีระบบการผลิตที่ปลอดภัย และลดต้นทุนการผลิตได้ทั้งชุมชน การขยายพื้นที่โรงเก็บผลผลิตของกลุ่ม ลานตากเมล็ดพันธุ์ และ

เพิ่ม อุปกรณ์เพื่อการขยายการดำเนินงาน เช่น ตาชั่งเมล็ดพันธุ์ เพื่อรองรับผลผลิตของสมาชิกกลุ่มที่มีเพิ่มขึ้น

๖. วิธีการดำเนินงาน

มีการรับสมัครสมาชิกในการรวมกลุ่ม จัดตั้งคณะกรรมการโดยมติในที่ประชุม เพื่อดำเนินงานกลุ่มทำการประชุมกลุ่มร่วมกันพร้อมกับคนในชุมชน เพื่อหาแนวทางการดำเนินงานร่วมกันเพื่อคนในชุมชนมีความเข้าใจร่วมกันและให้ความร่วมมือในการดำเนินการของศูนย์เรียนรู้ชุมชนบ้านคลองกล้วย ร่วมคิด ร่วมทำในทุกๆ เรื่องที่ดำเนินการอยู่ ซึ่งสมาชิกของศูนย์เรียนรู้ชุมชนบ้านคลองกล้วย ทุกคนมีส่วนร่วมในการเสนอแนวทางในการดำเนินการร่วมกันกับคณะกรรมการกลุ่ม มีการจัดประชุมเพื่อชี้แจงการทำงานและกิจกรรมที่เกิดขึ้นในศูนย์เรียนรู้ชุมชนบ้านคลองกล้วย มีระบบการผลิตที่ปลอดภัย โดยการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าว ผลิตปุ๋ยอินทรีย์อัดเม็ด คัดเลือกเมล็ดพันธุ์ เพาะพันธุ์ข้าวจำหน่าย และลดต้นทุนการผลิตได้ทั้งชุมชน และทำการจัดสรรกำไรสุทธิประจำปี ทางเกษตรตำบลและองค์การบริหารส่วนตำบลอรุณ เข้ามาส่งเสริมและพัฒนาศักยภาพเกษตรกรให้เกิดการรวมกลุ่มทำให้เกิดเป็นศูนย์เรียนรู้ชุมชนบ้านคลองกล้วย โดยมีการจัดอบรมเกษตรกรส่งเสริมแกนนำกลุ่มให้มีความสามารถถ่ายทอดความรู้ที่มีอยู่ได้ อบรม เรียนรู้เพื่อเพิ่มศักยภาพของศูนย์เรียนรู้ให้มีมาตรฐาน และความเป็นมืออาชีพ ประชาสัมพันธ์ข้อมูล การดำเนินกิจกรรม โดยผ่านเวทีการประชุม การประชุม และ การนำเสนอกิจกรรม

๗. ผลที่เกิดขึ้น (ผลผลิต ผลลัพธ์)

ศูนย์เรียนรู้ชุมชนบ้านคลองกล้วยสามารถพัฒนาศักยภาพ สร้างแกนนำกลุ่มเกษตรกรซึ่งมีจำนวน ๒๐ คน ที่มีความรู้ความสามารถจากประสบการณ์จริงสามารถถ่ายทอดความรู้ได้ สร้างงาน สร้างอาชีพ และรายได้เสริมให้แก่คนในชุมชน ลดอัตราคนว่างงาน และการออกไปทำงานต่างถิ่น สร้างโอกาสในการเข้าถึงการผลิต และการบริโภค สร้างสังคม จากการมีเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้ในชุมชนทุกเดือน

๘. ผลกระทบที่เกิดขึ้น

มีผลกระทบต่อมิติโครงสร้างพื้นฐานของชุมชนทั้ง ๕ ด้าน ได้แก่ (๑) ด้านสังคม เป็นแบบอย่างของการทำเกษตรปลอดภัยให้กับคนในพื้นที่และพื้นที่ใกล้เคียง (๒) ด้านเศรษฐกิจ ลดรายจ่ายให้ครัวเรือน เพิ่มรายได้ (๓) ด้านสภาพแวดล้อม ได้แก่ ดิน น้ำ ดิขึ้น เนื่องจากลดการสารเคมี และปรับเปลี่ยนวิธีการผลิตเป็นการใช้สารชีวภัณฑ์ทดแทน(๔) ด้านการเมือง ประชาชนได้มีส่วนร่วมคิดและแสดงความคิดเห็นในระดับกลุ่ม และระดับท้องถิ่น (๕) ด้านสุขภาพ มีสุขภาพร่างกายที่แข็งแรง ลดโอกาสเสี่ยงต่อการเกิดโรคจากการมีแหล่งสร้างอาหารปลอดภัยในชุมชน

เกษตรกรผสมผสาน
แบบ **พอเพียง**
งดการใช้สารเคมี
โดยไม่จำเป็น

ใช้สารเคมี
๓๐ %

ไม่ใช้สารเคมี
ชีวภาพ
๗๐ %

ข้อมูลและเครื่องมือ
ในการดำเนินงาน

สมาชิกกลุ่ม
เกษตรกรปลอดสารอาหารปลอดภัย
จำนวน ๒๔ คน

ข้อมูลสมาชิกกลุ่มเกษตรกรปลอดสารอาหารปลอดภัย

ข้อมูลทุนทางสังคมและศักยภาพของชุมชน

ได้แก่ วิทยากรที่ให้ความรู้แนวทางการทำเกษตรพอเพียงจากอบต.

งบประมาณจากอบต.ทุ่งโพ

ในการพัฒนากลุ่มเกษตรกรปลอดสารอาหารปลอดภัยให้เป็นแหล่งเรียนรู้

รูปธรรมงาน

มีการรวมกลุ่มเพื่อทำเกษตรผสมผสาน
แบบพอเพียง

วิธีการดำเนินงาน

มีการเตรียมดินโดยใช้ปุ๋ยหมักชีวภาพ
ทำเองจากมูลสัตว์และวัชพืช
คัดเลือกเมล็ดพันธุ์เพื่อเพาะปลูก
ให้เหมาะสมกับฤดูกาล
ไม่ใช้สารเคมีโดยไม่จำเป็น

ผลที่เกิดขึ้น

ด้านสังคม มีการรวมกลุ่มทำเกษตรผสมผสานแบบพอเพียง
และดูแลช่วยเหลือกันภายในกลุ่มและในชุมชน

ด้านเศรษฐกิจ มีการลดรายจ่ายต้นทุนในการผลิต

ด้านสภาวะแวดล้อม มีความปลอดภัยจากสารเคมี ดินมีความอุดมสมบูรณ์
ตามธรรมชาติ

ด้านสุขภาพ ส่งผลให้สุขภาพแข็งแรงจากการบริโภคผลผลิตที่มีความปลอดภัย

Key actors	กลุ่มเกษตรกรปลอดสาร อาหารปลอดภัย
งานเด่น	เกษตรผสมผสานแบบพอเพียง งดการใช้สารเคมีโดยไม่จำเป็น
พื้นที่	องค์การบริหารส่วนตำบลทุ่งโพ ต.ทุ่งโพ อ.หนองฉาง จ. อุทัยธานี
วิทยากร	นายมานพ นฤคนธ์ ตำแหน่ง ประธานกลุ่มเกษตรกรปลอดสาร เบอร์โทรศัพท์ ๐๘๒ - ๑๖๖๘๘๔๘

๑. ที่มาหรือฐานคิดของการดำเนินงาน

กลุ่มเกษตรกรปลอดสารอาหารปลอดภัยมีการรวมกลุ่มกันเพื่อทำเกษตรตั้งแต่ปี ๒๕๕๖ โดยมีนายมานพ นฤคนธ์เป็นแกนนำที่ริเริ่มทำเกษตรทำเกษตรผสมผสานแบบพอเพียง แนวคิดและแรงบันดาลใจในการทำเกษตร คือเกษตรและอาหารจำเป็นต่อการดำรงชีวิต ก่อนจะปลูกหรือเลี้ยงอะไรควรมีการศึกษาก่อน และควร งดการใช้สารเคมี โดยมีการปรับปรุงพื้นที่สภาพดินโดยใช้ปุ๋ยหมักชีวภาพทำเองจากมูลสัตว์และวัชพืช ขุดสระ น้ำเก็บน้ำไว้ใช้ในการเกษตรช่วงหน้าแห้ง มีการไปศึกษาดูงานต่างพื้นที่ กลุ่มเกษตรกรปลอดสาร มีการทำเกษตร ผสมผสานแบบพอเพียง ได้แก่ ทำนา ปลูกไม้ยืนต้น ปลูกผลไม้ ปลูกผักสวนครัว โดยมีการใช้สารเคมี ประมาณ ร้อยละ ๓๐ ไม่ใช้สารเคมีประมาณ ร้อยละ ๗๐ มีการเลี้ยงปลาในกระชัง ส่วนในสระก็จะเลี้ยงปลา รวม เช่น ปลาสลิด ปลาตะกิม เป็นต้น ผักและผลไม้ที่ได้ก็จะทำไปวางขายที่ร้านค้าภายในอำเภอหนองฉาง

๒. กลุ่มประชากรเป้าหมาย

กลุ่มเกษตรกรปลอดสารอาหารปลอดภัยจำนวน ๒๗ คน

๓. ผลที่ต้องการให้เกิดขึ้น

มีการทำเกษตรผสมผสานแบบพอเพียง ได้แก่ ทำนา ปลูกไม้ยืนต้น ปลูกผลไม้ ปลูกผักสวนครัว เลี้ยง ปลา บำรุงดินโดยวิธีธรรมชาติและงดใช้สารเคมีโดยไม่จำเป็น

๔. ข้อมูลและเครื่องมือในการดำเนินงาน

๔.๑ ข้อมูลสมาชิกกลุ่มเกษตรกรปลอดสารอาหารปลอดภัย

๔.๒ ข้อมูลทุนทางสังคมและศักยภาพของชุมชน ได้แก่ วิทยากรที่ให้ความรู้แนวทางการทำเกษตร พอเพียงจากอบต.

๔.๓ งบประมาณจากอบต. ทุ่งโพในการพัฒนามูลุ่เกษตรกรปลอดสารอาหารปลอดภัยให้เป็นแหล่งเรียนรู้

๕. รูปธรรมงาน

กลุ่มเกษตรกรปลอดสาร อาหารปลอดภัยมีการรวมกลุ่มเพื่อทำเกษตรผสมผสานแบบพอเพียง ได้แก่ ทำ นา ปลูกไม้ยืนต้น ปลูกผลไม้ ได้แก่ มะม่วงน้ำดอกไม้ มะเฟือง มะกอกน้ำ มะละกอ ขนุน ละมุด กระถ้อน พุทรา นมสด ส้มโอ ชมพู กัลยน้ำว่า กัลยไข่ ฝรั่ง เป็นต้น ปลูกผักสวนครัว เช่น ข่า ตะไคร้ โหระพา กระเพรา พริก พัก ถั่วพู เป็นต้น โดยมีการใช้สารเคมีประมาณ ร้อยละ ๓๐ ไม่ใช้สารเคมีประมาณ ร้อยละ ๗๐ มีการบำรุงดิน โดยใช้ปุ๋ยหมักชีวภาพทำเองจากมูลสัตว์และวัชพืช มีการเลี้ยงปลาในกระชัง เลี้ยงปลารวมในสระ เช่น ปลา สลิด ปลาตะกิม

๖. วิธีการดำเนินงาน

กลุ่มเกษตรกรปลอดสาร อาหารปลอดภัยมีการดำเนินงานและกิจกรรม โดยมีการเตรียมและการจัดสรร พื้นที่เพื่อทำการเกษตร โดยมีการเตรียมดินโดยใช้ปุ๋ยหมักชีวภาพทำเองจากมูลสัตว์และวัชพืช คัดเลือกเมล็ด พันธุ์เพื่อเพาะปลูกให้เหมาะสมกับฤดูกาล ไม่ใช้สารเคมีโดยไม่จำเป็นในการดูแลบำรุงรักษาดินและดูแล ผลผลิต ทำการเก็บเกี่ยวผลผลิต และการกระจายผลผลิตชุมชน

๗. ผลที่เกิดขึ้น (ผลผลิต ผลลัพธ์)

กลุ่มเกษตรกรปลอดสารอาหารปลอดภัยมีการเกษตรผสมผสานแบบพอเพียง มีการบำรุงดินโดยใช้ปุ๋ยหมักชีวภาพ และไม่ใช้สารเคมีโดยไม่จำเป็น

๘. ผลกระทบที่เกิดขึ้น

มีผลกระทบต่อโครงสร้างชุมชนท้องถิ่น ได้แก่ ด้านสังคม มีการรวมกลุ่มทำเกษตรผสมผสานแบบพอเพียง และดูแลช่วยเหลือกันภายในกลุ่มและในชุมชน ด้านเศรษฐกิจ มีการลดรายจ่ายต้นทุนในการผลิต ด้านสภาวะแวดล้อม มีความปลอดภัยจากสารเคมี ดินมีความอุดมสมบูรณ์ตามธรรมชาติ และด้านสุขภาพ ส่งผลให้สุขภาพแข็งแรงจากการบริโภคผลผลิตที่มีความปลอดภัย

กลุ่มวิสาหกิจชุมชนปุ๋ยอินทรีย์ ตำบลป่าเช่า อำเภอเมือง จังหวัดอุตรดิตถ์

ผลิตปุ๋ยอินทรีย์ คุณภาพสูง

ประชากรทั้งหมด **๗,๕๐๖** คน

ครัวเรือนทั้งหมด **๒,๘๑๑** ครัวเรือน

พื้นที่การเกษตร **๑๒,๓๘๕** ไร่

อาชีพทางการเกษตร จำนวน **๖๒๓** ครัวเรือน
รายได้เฉลี่ย **๑๐,๐๐๑ - ๒๐,๐๐๐** บาทต่อปี

ทำเพื่อใคร

ครัวเรือนที่ประกอบอาชีพทางการเกษตร
จำนวน **๖๒๓** ครัวเรือน

แผนพัฒนา ๓ ปี

สำมะโนที่ดินเพื่อการพัฒนาที่ดิน

แผนการใช้ที่ดินระดับตำบลแบบ
บูรณาการ

ข้อมูล TCNAP, RECAP

เอกสาร ข้อมูลจากแหล่งอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง

ทำแล้วได้อะไร

มีการฝึกอบรม การถ่ายทอดความรู้โดย
มีจำนวนผู้เข้ารับการถ่ายทอดเทคโนโลยี **๑๐๐**
คนจำนวน **๒** ครั้ง/ปี วิทยากรชุมชนที่มีความ
เชี่ยวชาญในเทคโนโลยีที่ถ่ายทอด จำนวน **๒** คน

กลุ่มผลิตปุ๋ยอินทรีย์ดำเนินการผลิตปุ๋ยอินทรีย์
ทดแทนปุ๋ยเคมี จำนวน **๑๐๐** ตัน /ปี ปุ๋ยหมักอินทรีย์
จำนวน **๕๐** ตัน/ปี ปุ๋ยอินทรีย์น้ำและสารไล่แมลง
จำนวน **๕,๐๐๐** ลิตร/ปี

การจ้างแรงงาน สำหรับเกษตรกรที่รายได้น้อยและว่างงานในช่วงวิกฤตภัยแล้ง

จำนวน **๖๖** ราย **๑,๖๓๖** แรง มูลค่าการจ้างแรงงาน **๕๙๐,๘๐๐** บาท ค่าวัสดุอุปกรณ์ **๕๙๐,๓๙๐** บาท

"ปุ๋ยอินทรีย์คุณภาพสูง"

ผู้นำชุมชน และแกนนำเกษตรกร ทั้ง ๘ หมู่บ้าน
ร่วมขับเคลื่อนกิจกรรมต่างๆ

ประชาสัมพันธ์ในรูปแบบปากต่อปาก

ดำเนินงาน กลุ่มวิสาหกิจผลิตปุ๋ยอินทรีย์อัดเม็ด
ตำบลป่าเช่าดำเนินการผลิต

บริหารจัดการกลุ่ม โดยมีกลุ่มเกษตรกรปลอดสารพิษ
ตำบลป่าเช่า

สาริตการใช้เพื่อสร้างความเชื่อมั่นให้คนในชุมชนใช้ปุ๋ยอินทรีย์

มีอะไรเปลี่ยนแปลงบ้าง

สมาชิกกลุ่มที่เป็นผู้สูงอายุ มีพื้นที่สร้างสรรค์ในการ
ทำกิจกรรม มีสร้างการดูแล ช่วยเหลือกัน

สร้างแหล่งอาหารให้ปลอดภัย ลดการเกิดโรคจาก
การใช้สารเคมี

ส่งเสริมอาชีพทำให้เกิดรายได้ในครอบครัวและ
การลดค่าใช้จ่ายต้นทุนในการผลิต

ลดมลภาวะจากการใช้สารเคมี

ประชาชนมีส่วนร่วมในการวางแผนการดำเนินงาน
งบประมาณดำเนินงาน จัดการฝึกอบรมถ่ายทอด
ความรู้ ส่งเสริมการผลิตการใช้ปุ๋ยอินทรีย์ในพื้นที่

Key actors	กลุ่มวิสาหกิจชุมชนปุ๋ยอินทรีย์
งานเด่น	ผลิตปุ๋ยอินทรีย์คุณภาพสูง
พื้นที่	เทศบาลตำบลป่าเช่า อำเภอเมือง จังหวัดอุดรธานี
วิทยากร	นายสิทธิชัย มากโม ตำแหน่ง ประธานกลุ่มวิสาหกิจชุมชนปุ๋ยอินทรีย์ เบอร์โทรศัพท์ ๐๘-๙๙๕๙-๑๑๕๖

๑. ที่มาหรือฐานคิดของการดำเนินงาน

กลุ่มวิสาหกิจชุมชนปุ๋ยอินทรีย์น้อมนำหลักการทรงงานของในหลวงรัชกาลที่ ๙ เรื่องการระเบิดจากข้างใน ที่ทรงให้ประชาชน เป็นผู้คิดตัดสินใจ และทำด้วยตนเองมาเป็นแนวทางการแก้ปัญหา และช่วยเหลือเกษตรกรที่ได้รับผลกระทบจากสภาวะเศรษฐกิจอย่างเหมาะสมกับพื้นที่และยั่งยืน เพื่อเป็นแนวทางการบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติ ระดับตำบลอย่างมีประสิทธิภาพและสอดคล้องกับความต้องการของชุมชน รวมถึงแนวนโยบายของรัฐในระดับต่างๆ สร้างกระบวนการเรียนรู้โดยกระบวนการมีส่วนร่วมจากกลุ่มเกษตรกรที่ได้รับผลกระทบโดยตรงและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องทั้งภาครัฐและเอกชน เพื่อสร้างการเปลี่ยนแปลง เป็นแหล่งการสร้างหลักสูตรการเรียนรู้ หลักสูตรการดำรงชีวิตตามวิถีเกษตรปลอดภัย เกษตรอินทรีย์ ของมหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช ภายใต้โครงการเสริมสร้างศักยภาพชุมชนและภาคีในการจัดการอาหารปลอดภัยด้วยเทคโนโลยีสารสนเทศ ซึ่งตำบลป่าเช่ามีประชากรทั้งหมด ๗,๕๐๖ คน ๒,๘๑๑ ครัวเรือน มีครัวเรือนที่ประกอบอาชีพทางการเกษตร จำนวน ๖๓๓ ครัวเรือนรายได้เฉลี่ย ๑๐,๐๐๑ - ๒๐,๐๐๐ บาทต่อปี มีพื้นที่การเกษตร ๑๒,๓๘๕ ไร่ และจากข้อมูลสำมะโนที่ดินเพื่อการพัฒนาที่ดิน ตามแผนการใช้ที่ดินระดับตำบลแบบบูรณาการ ตำบลป่าเช่า อำเภอเมืองอุดรธานี จังหวัดอุดรธานี กรมพัฒนาที่ดิน ๒๕๕๕ พบว่าเกษตรกรมีการใช้ปุ๋ยเคมี ร้อยละ ๑๗.๑๒ ปุ๋ยเคมีและปุ๋ยอินทรีย์ ร้อยละ ๗๖.๐๓ ปุ๋ยอินทรีย์ ร้อยละ ๕ และไม่มีใช้ปุ๋ย ร้อยละ ๑.๓๗ และความต้องการความช่วยเหลือจากหน่วยงานรัฐ ด้านการควบคุมราคาปุ๋ยร้อยละ ๔๘.๖๓ ผลผลิตทางการเกษตรที่สำคัญได้แก่ ข้าว ข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ ข้าวโพดหวาน พืชผัก ไม้ผล และมีการเลี้ยงสัตว์เศรษฐกิจจำนวนมาก แต่เกษตรกรส่วนใหญ่ประสบปัญหาราคาสินค้าผลผลิตไม่แน่นอน จำหน่ายได้ในราคาที่ต่ำ ต้นทุนการผลิตสูง ผลผลิตทางการเกษตรมีการปนเปื้อนสารเคมีเพราะเกษตรกรมีการใช้ปัจจัยการผลิต เช่น ปุ๋ยเคมี และสารเคมีในการป้องกันกำจัดศัตรูพืชจำนวนมาก จากปัญหาดังกล่าวจึงมีการรวมตัวจัดตั้งกลุ่มผลิตปุ๋ยอินทรีย์อัดเม็ดขึ้นในพื้นที่ตำบลป่าเช่า และได้ดำเนินการจดทะเบียนกลุ่มวิสาหกิจชุมชนกลุ่มผลิตปุ๋ยอินทรีย์อัดเม็ดตำบลป่าเช่า เพื่อผลิตปุ๋ยอินทรีย์อัดเม็ดจากมูลสัตว์ที่มีจำนวนมากในพื้นที่ จำหน่ายให้แก่เกษตรกรในราคาถูก โดยเทศบาลตำบลป่าเช่าร่วมกับกระทรวงวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี โดยสถาบันวิจัยวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งประเทศไทย (วว.) ได้นำผลการวิจัย พัฒนา **"ปุ๋ยอินทรีย์คุณภาพสูง"** เพื่ออบรมและผลิตปุ๋ยให้แก่เกษตรกรในพื้นที่ตำบลป่าเช่า โดยจัดดำเนินโครงการถ่ายทอดเทคโนโลยี นำวัตถุดิบจากมูลสัตว์ ที่หาได้ในท้องถิ่น เช่น มูลโค มูลสุกร ตากแห้งแล้วมาทำเป็นปุ๋ยหมัก มาทำการบดให้ละเอียดผสมกับธาตุอาหารชนิดต่างๆ ตามความต้องการของพืชและผลการวิเคราะห์คุณภาพดิน ทำให้ได้ปุ๋ยอินทรีย์คุณภาพสูง ใช้ทดแทนปุ๋ยเคมีได้อย่างมีประสิทธิภาพ เพิ่มคุณภาพให้แก่ดิน และลดต้นทุนทางการเกษตร ตลอดจนเป็นการเพิ่มรายได้ให้กับเกษตรกรเป็นการส่งเสริมอาชีพเกษตรกรตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง สามารถช่วยให้เกษตรกรลดรายจ่ายในต้นทุนการผลิตพืชต่างๆ ได้ และมีรายได้เสริมในการผลิตปุ๋ยเพื่อจำหน่ายให้เกษตรกร ตามนโยบายของรัฐบาลในการส่งเสริมและสนับสนุนให้ชุมชนต่างๆมีการประกอบอาชีพภายในชุมชน โดยมุ่งเน้นการใช้ทรัพยากรในชุมชนนั้นๆ ก่อให้เกิดมูลค่าเพิ่มเชิงเศรษฐกิจ โดยการสร้างเป็นผลผลิตที่ช่วยสร้างเศรษฐกิจในชุมชน ให้พึ่งพาตนเองได้ รวมทั้งมีความต้องการให้มีการขยายผลการใช้ปุ๋ยอินทรีย์และมีส่วนร่วมในการผลิตและการใช้เกิดเครือข่ายภาคประชาชนในพื้นที่จึงดำเนินการให้มีรูปแบบการผลิตเพื่อใช้และจำหน่ายในราคาประหยัด แต่การผลิตปุ๋ยอินทรีย์อัดเม็ดเหมาะสำหรับการอัดเม็ด

ปุ๋ยหมักจากมูลสัตว์ ซึ่งในพื้นที่ตำบลป่าเขายังมีเศษวัสดุทางการเกษตรอีกเป็นจำนวนมากเช่น เปลือกและซังข้าวโพด ฟางข้าว เปลือกถั่วลย จึงมีการพัฒนารูปแบบการดำเนินการอย่างต่อเนื่องโดยประยุกต์วิธีการผลิตปุ๋ยจากเศษวัสดุทางการเกษตรในการทำปุ๋ยหมักอินทรีย์ ปุ๋ยอินทรีย์น้ำและสารไล่แมลงจนสามารถดำเนินการจัดตั้งเป็นธนาคารปุ๋ยอินทรีย์ตำบลป่าเขา มีการดำเนินการแบ่งปันในรูปของปุ๋ยเพื่อใช้มีการฝาก การถอน การกู้ยืม และมีความยั่งยืนตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียง

๒. กลุ่มประชากรเป้าหมาย

ครัวเรือนที่ประกอบอาชีพทางการเกษตร จำนวน ๖๒๓ ครัวเรือน

๓. ผลที่ต้องการให้เกิดขึ้น

๓.๑ เพิ่มศักยภาพการผลิตปุ๋ยอินทรีย์ชุมชนให้มีปริมาณเพียงพอต่อความต้องการในชุมชนโดยปุ๋ยอินทรีย์อัดเม็ดที่ผลิตได้ จำนวน ๑๐๐ ตัน/ปี ปุ๋ยหมักอินทรีย์ จำนวน ๕๐ ตัน/ปี ปุ๋ยอินทรีย์น้ำและสารไล่แมลง จำนวน ๕,๐๐๐ ลิตร/ปี

๓.๒ เป็นทางเลือกหนึ่งให้เกษตรกร ในการลดปริมาณหรือทดแทนการใช้ปุ๋ยเคมีและปรับเปลี่ยนกระบวนการผลิตโดยการใช้ปุ๋ยอินทรีย์ ในการผลิตพืชเพื่อลดต้นทุนการผลิตพืช ลดปัญหาผลกระทบจากการเสื่อมโทรมของทรัพยากรดินและสิ่งแวดล้อม ตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียง

๓.๓ เกษตรกรองค์กรชุมชนมีกระบวนการเรียนรู้และร่วมมือกันในการพัฒนาทรัพยากรที่มีอยู่ให้เกิดประโยชน์สูงสุด และมีส่วนในการฟื้นฟูสิ่งแวดล้อม

๓.๔ สร้างงาน สร้างรายได้ ลดรายจ่าย สร้างแหล่งอาหารให้ปลอดภัย และเกิดความร่วมมือระหว่างประชาชนกับภาคราชการ ในรูปแบบประชารัฐเพื่อแก้ไขปัญหาได้อย่างยั่งยืน และเป็นต้นแบบการผลิตทางการเกษตรปลอดภัยสำหรับผู้ผลิตและผู้บริโภค ขยายเครือข่ายของเกษตรกร

๔. ข้อมูลและเครื่องมือในการดำเนินงาน

ข้อมูลแผนพัฒนาการเกษตรตำบลป่าเขา แผนพัฒนา ๓ ปี สำมะโนที่ดินเพื่อการพัฒนาที่ดิน แผนการใช้ที่ดินระดับตำบลแบบบูรณาการ ตำบลป่าเขา จากแหล่งข้อมูล TCNAP, RECAP และเอกสาร ข้อมูลจากแหล่งอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง

๕. งบประมาณ

ปุ๋ยอินทรีย์อัดเม็ดคุณภาพสูง ปุ๋ยอินทรีย์สูตรพระราชทานของสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ปุ๋ยอินทรีย์น้ำ ฮอร์โมน และสารอินทรีย์ไล่แมลง มีการจัดตั้งธนาคารปุ๋ยอินทรีย์ตำบลป่าเขา เพื่อให้บริการอย่างเอื้ออาทรและส่งเสริมการทำเกษตรปลอดภัยและเกษตรอินทรีย์ในพื้นที่ จำนวน ๑ แห่ง

๖. วิธีการดำเนินงาน

ภาคประชาชน ได้แก่ ผู้นำชุมชน และแกนนำเกษตรกร ทั้ง ๘ หมู่บ้าน ร่วมขับเคลื่อนกิจกรรมต่างๆ ทั้งในรูปแบบกิจกรรมอาสา และรูปแบบคณะกรรมการศูนย์ถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตร ประชาสัมพันธ์ในรูปแบบปากต่อปาก และการให้ความร่วมมือในทุกขั้นตอนการดำเนินงาน กลุ่มวิสาหกิจผลิตปุ๋ยอินทรีย์อัดเม็ดตำบลป่าเขาดำเนินการผลิต บริหารจัดการกลุ่ม โดยมีกลุ่มเกษตรกรปลอดสารพิษตำบลป่าเขา สาธิตการใช้เพื่อสร้างความเชื่อมั่นให้คนในชุมชนใช้ปุ๋ยอินทรีย์ เกษตรกรผู้เลี้ยงสัตว์ในพื้นที่ตำบลป่าเขา นำมูลสัตว์มาร่วมผลิตปุ๋ย แลกเปลี่ยนปุ๋ยอินทรีย์กับธนาคารเพื่อสร้างความต่อเนื่องในการผลิต ประชาชนในพื้นที่ตำบลป่าเขา นำวัตถุดิบที่สามารถผลิตปุ๋ยอินทรีย์ และปุ๋ยอินทรีย์น้ำได้ มาแลกเปลี่ยนกับปุ๋ยของธนาคารปุ๋ยอินทรีย์ตำบลป่าเขา ภาครัฐ ได้แก่ กรมพัฒนาที่ดิน โดยสถานีพัฒนาที่ดิน อุตรดิตถ์ พัฒนาส่งเสริมและถ่ายทอดเทคโนโลยีการจัดการทรัพยากรดิน เช่น การปรับปรุงบำรุงดิน การขับเคลื่อนเกษตรอินทรีย์ การจัดทำแผนการใช้ที่ดินแบบบูรณาการ เป็นต้น เพื่อเพิ่มผลผลิตทางการเกษตร พร้อมทั้งอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืน / สนับสนุนงบประมาณตามสภาพปัญหา สถาบันวิจัยวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งประเทศไทย (วว.) โดยฝ่ายเทคโนโลยีการเกษตร ดำเนินการถ่ายทอด

เทคโนโลยีแบบบูรณาการเพื่อพัฒนาชนบท/สนับสนุนเครื่องจักร กระทบวงเกษตรและสหกรณ์โดยสำนักงานเกษตรจังหวัด สำนักงานเกษตรอำเภอเมืองอุดรดิตถ์ ส่งเสริมการใช้ปุ๋ยอินทรีย์ การทำเกษตรอินทรีย์ และเทศบาลตำบลป่าเซ่าให้ความสำคัญกับภาคเกษตร สนับสนุนการดำเนินการในทุกรูปแบบ จัดเวทีชุมชนเพื่อให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการวางแผนการดำเนินงาน งบประมาณดำเนินงาน จัดการฝึกอบรมถ่ายทอดความรู้ ส่งเสริมการผลิต การใช้ปุ๋ยอินทรีย์ในพื้นที่ และศูนย์ถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรประจำตำบล กองทุนหลักประกันสุขภาพ ประสานของงบประมาณในการดำเนินการในส่วนที่เกี่ยวข้อง และกองทุนหลักประกันสุขภาพตำบลป่าเซ่า สนับสนุนงบประมาณดำเนินการใช้ปุ๋ยอินทรีย์ เกษตรปลอดภัย การรณรงค์การทำเกษตรปลอดภัย การสะท้อนถึงปัญหาที่ส่งผลกระทบต่อด้านด้านสุขภาพ ด้านสิ่งแวดล้อม จากการใช้สารเคมี นอกจากนั้นฟาร์มเลี้ยงสัตว์ขนาดใหญ่ในพื้นที่ จำหน่ายมูลสัตว์ที่เหลือจากระบบการผลิตก๊าซชีวภาพในราคาถูกเพื่อสนับสนุนการใช้ปุ๋ยอินทรีย์ ร้านจำหน่ายสินค้าในพื้นที่ตำบล ให้ความร่วมมือในการฝากประชาสัมพันธ์และการจำหน่ายปุ๋ยอินทรีย์ของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนผลิตปุ๋ยอินทรีย์อัดเม็ดตำบลป่าเซ่า เน้นการเข้าถึงของคนในชุมชน

๗. ผลที่เกิดขึ้น (ผลผลิต ผลลัพธ์)

๗.๑ มีการฝึกอบรม การถ่ายทอดความรู้โดยมีจำนวนผู้เข้ารับการถ่ายทอดเทคโนโลยี ๑๐๐ คนจำนวน ๒ ครั้ง/ปี วิทยากรชุมชนที่มีความเชี่ยวชาญในเทคโนโลยีที่ถ่ายทอด จำนวน ๒ คน

๗.๒ กลุ่มผลิตปุ๋ยอินทรีย์ดำเนินการผลิตปุ๋ยอินทรีย์ทดแทนปุ๋ยเคมี จำนวน ๑๐๐ ตัน /ปี ปุ๋ยหมักอินทรีย์ จำนวน ๕๐ ตัน/ปี ปุ๋ยอินทรีย์น้ำและสารไล่แมลง จำนวน ๕,๐๐๐ ลิตร/ปี

๗.๓ การจ้างแรงงาน สำหรับเกษตรกรที่รายได้น้อยและว่างงานในช่วงวิกฤตภัยแล้ง จำนวน ๖๖ ราย ๑,๖๓๖ แรงแรง มูลค่าการจ้างแรงงาน ๔๕๐,๘๐๐ บาท ค่าวัสดุอุปกรณ์ ๔๕๐,๓๕๐ บาท

๘. ผลกระทบที่เกิดขึ้น

ต่อ ๕ มิติโครงสร้างพื้นฐานของชุมชน (๑) ด้านสังคม สมาชิกกลุ่มที่เป็นผู้สูงอายุ มีพื้นที่สร้างสรรค์ในการทำกิจกรรม มีสร้างการดูแล ช่วยเหลือกัน(๒) ด้านสุขภาพ สร้างแหล่งอาหารให้ปลอดภัย ลดการเกิดโรคจากการใช้สารเคมี (๓) ด้านเศรษฐกิจ ส่งเสริมอาชีพทำให้เกิดรายได้ในครอบครัวและการลดค่าใช้จ่ายต้นทุนในการผลิต (๔)ด้านสภาวะแวดล้อม ลดมลภาวะจากการใช้สารเคมี (๕) ด้านการเมือง จากการทำประชาคมประชาชนมีส่วนร่วมในการวางแผนการดำเนินงาน งบประมาณดำเนินงาน จัดการฝึกอบรมถ่ายทอดความรู้ ส่งเสริมการผลิตการใช้ปุ๋ยอินทรีย์ในพื้นที่

กลุ่มผู้ใช้น้ำคลองแม่ระกา

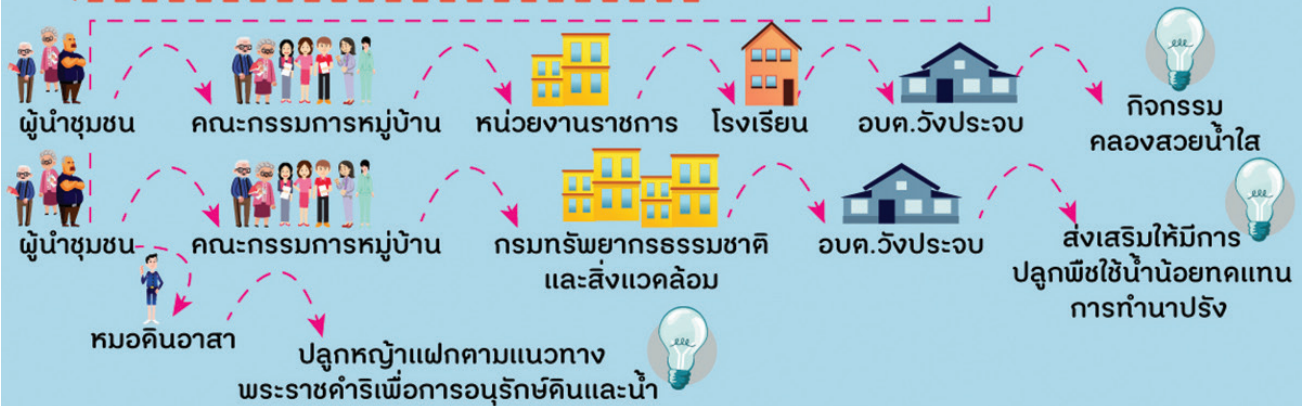
องค์การบริหารส่วนตำบลวังประจวบ อำเภอเมืองตาก จังหวัดตาก

ข้อมูลและเครื่องมือในการดำเนินงาน

ข้อมูลที่ได้จากแหล่งข้อมูล TCNAP, RECAP เอกสาร และข้อมูลจากแหล่งอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องกับการจัดการน้ำ ได้แก่ ข้อมูล จปฐ. กชช.๒ค

จัดตั้งคณะกรรมการเครือข่ายผู้ใช้น้ำคลองแม่ระกา

ผลที่เกิดขึ้น

มีฝ่ายกำกับเก็บน้ำใช้ตลอดทั้งปี จำนวน ๕ ฝ่าย เกิดการพัฒนาชุดลดค่าคลองไม่ให้คืนเงินเกษตรกร ๓๑๕๘ ครัวเรือน มีแหล่งน้ำในการทำเกษตรอย่างเพียงพอ เกิดจิตสำนึกในการอนุรักษ์ทรัพยากรน้ำในชุมชน

ผลกระทบที่เกิดขึ้น

- ๑) ด้านสังคม เกิดเครือข่ายผู้ใช้น้ำคลองแม่ระกา ทำให้มีแหล่งน้ำในการทำเกษตรอย่างเพียงพอ
- ๒) ด้านเศรษฐกิจ ลดรายจ่ายต้นทุนในการทำเกษตร
- ๓) ด้านสภาวะแวดล้อม แหล่งน้ำมีความอุดมสมบูรณ์ตามธรรมชาติ

Key actors	กลุ่มผู้ใช้น้ำคลองแม่ระกา
งานเด่น	จัดการน้ำอย่างทั่วถึงจากต้นน้ำสู่ปลายน้ำ
พื้นที่	องค์การบริหารส่วนตำบลวังประจบ อำเภอเมืองตาก จังหวัดตาก
วิทยากร	นายวิเชียร บุษผาดำแหน่ง คณะกรรมการ

๑. ที่มาหรือฐานคิดของการดำเนินงาน

ตำบลวังประจบประกอบอาชีพเกษตรกรรมเป็นส่วนใหญ่จำนวน ๓๐๐๕ คน คิดเป็นร้อยละ ๕๙.๐๘ จากจำนวนผู้ประกอบอาชีพทั้งหมด ๕,๐๑๘ คน มีแม่น้ำคลองแม่ระกาไหลผ่านพื้นที่ตำบลวังประจบ อำเภอเมืองตาก จังหวัดตาก ในหมู่ที่ ๑ หมู่ที่ ๒ หมู่ที่ ๓ หมู่ที่ ๔ หมู่ที่ ๕ หมู่ที่ ๙ จึงเกิดการจัดสรรปันน้ำเพื่อใช้ในการทำการเกษตร โดยมีการตั้งกฎ กติกา ในการร่วมกันดูแลรักษาเพื่อให้มีน้ำใช้เพียงพอตลอดทั้งปี ระดมความคิดการมีส่วนร่วมเรื่องความร่วมมือในการอนุรักษ์และใช้น้ำ จึงเกิดการจัดตั้งกลุ่มผู้ใช้น้ำคลองแม่ระกาขึ้น และมีการคัดเลือกคณะกรรมการเครือข่ายผู้ใช้น้ำคลองแม่ระกา เพื่อกำหนด กฎ ระเบียบ ข้อตกลงรักษาผลประโยชน์ของผู้ใช้น้ำอย่างเท่าเทียมและทั่วถึงกัน

๒. กลุ่มประชากรเป้าหมาย

เกษตรกรผู้ใช้น้ำ ๙๑๕๘ ครัวเรือน

๓. ผลที่ต้องการให้เกิดขึ้น

เกษตรกรมีน้ำใช้สำหรับการทำเกษตรอย่างเพียงพอ เช่น การทำนาปี และการปลูกพืชใช้น้ำน้อยช่วงหลังฤดูกาลเก็บเกี่ยว มีฝายกักเก็บน้ำใช้ตลอดลำคลองตลอดทั้งปีทั้งที่ใช้สำหรับเลี้ยงสัตว์ ทำการเกษตร และส่งเสริมการปลูกพืชบำรุงดินระยะสั้น เช่น ถั่วเหลือง ถั่วเขียว

๔. ข้อมูลและเครื่องมือในการดำเนินงาน

ข้อมูลที่ได้จากแหล่งข้อมูล TCNAP, RECAP เอกสารและข้อมูลจากแหล่งอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องกับการจัดการน้ำ ได้แก่ ข้อมูล จปฐ. กชช.๒ค

๕. รูปธรรมงาน

๕.๑ กิจกรรมคลองสวยน้ำใส

๕.๒ ธรรมนูญประชาสัมพันธื้ให้ความรู้ในการอนุรักษ์และการใช้น้ำ

๕.๓ ปลูกพืชใช้น้ำน้อยทดแทนการทำนาปรัง และปลูกหญ้าแฝกตามแนวทางพระราชดำริเพื่อการอนุรักษ์ดินและน้ำ

๖. วิธีการดำเนินงาน

จัดตั้งคณะกรรมการเครือข่ายผู้ใช้น้ำคลองแม่ระกา โดยแต่ละหมู่บ้านที่มีคลองแม่ระกาไหลผ่านต้องร่วมเป็นคณะกรรมการ มีอำนาจหน้าที่ คือ รับทราบปัญหาจากผู้ใช้น้ำ ความต้องการโดยผ่านกระบวนการประชาคมหมู่บ้าน การจัดการน้ำที่เหมาะสมเพื่อกระจายน้ำอย่างทั่วถึงจากต้นน้ำสู่ปลายน้ำ และขอรับการสนับสนุนจากหน่วยงานรัฐเพื่อปรับปรุงและพัฒนาไม่ให้เกิดน้ำขัง มีกิจกรรมปลูกจิตสำนึกในการอนุรักษ์น้ำให้เด็ก เยาวชนและประชาชนทั่วไป ได้แก่ กิจกรรมคลองสวยน้ำใสที่มีการดำเนินการร่วมกันระหว่าง ผู้นำชุมชน คณะกรรมการหมู่บ้าน หน่วยงานราชการในพื้นที่ โรงเรียน และองค์การบริหารส่วนตำบลวังประจบ ธรรมนูญประชาสัมพันธื้ให้ความรู้ในการอนุรักษ์และการใช้น้ำ โดยมีผู้นำชุมชน คณะกรรมการหมู่บ้าน กรมทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม และองค์การบริหารส่วนตำบลวังประจบร่วมดำเนินการ ส่งเสริมให้มีการปลูกพืชใช้น้ำน้อยทดแทนการทำนาปรัง โดยมีกำนัน-ผู้ใหญ่บ้าน คณะกรรมการหมู่บ้านเป็นแกนนำในการขอความร่วมมือเกษตรกรในชุมชน ให้การสนับสนุนโดยสำนักงานเกษตรอำเภอเมืองตากและองค์การบริหารส่วนตำบลวังประจบ และส่งเสริมการปลูกหญ้าแฝกตามแนวทางพระราชดำริเพื่อการอนุรักษ์

ดินและน้ำ โดยมีผู้นำชุมชนและหมอดินอาสาเป็นแกนนำหลักในการเชิญชวนประชาชนเข้าร่วมโครงการ มีผู้ให้การสนับสนุน คือ หน่วยงานราชการในพื้นที่ สำนักงานพัฒนาที่ดิน และองค์การบริหารส่วนตำบลวังประจบ

๗. ผลที่เกิดขึ้น (ผลผลิต ผลลัพธ์)

- ๗.๑ มีฝายกักเก็บน้ำใช้ตลอดทั้งปี จำนวน ๕ ฝาย
- ๗.๒ เกิดการพัฒนาชุดล่อกล้ำคลองไม่ให้ตื้นเขิน
- ๗.๓ เกษตรกร ๙๑๕๘ คนมีแหล่งน้ำในการทำเกษตรอย่างเพียงพอ
- ๗.๔ เกิดจิตสำนึกในการอนุรักษ์ทรัพยากรน้ำในชุมชน

๘. ผลกระทบที่เกิดขึ้น

มีผลกระทบต่อโครงสร้างชุมชนท้องถิ่น ได้แก่ ๑) ด้านสังคม เกิดเครือข่ายผู้ใช้น้ำคลองแม่ระกา ทำให้มีแหล่งน้ำในการทำเกษตรอย่างเพียงพอ ๒) ด้านเศรษฐกิจ ลดรายจ่ายต้นทุนในการทำเกษตร ๓) ด้านสภาวะแวดล้อม แหล่งน้ำมีความอุดมสมบูรณ์ตามธรรมชาติ

องค์การบริหารส่วนตำบลห้วยคด

องค์การบริหารส่วนตำบลห้วยคด อำเภอเมือง จังหวัดพิจิตร

แหล่งท่องเที่ยว บึงห้วยคดสามัคคี

มีพื้นที่จำนวน ๔๔๕ ไร่
ประกอบอาชีพเกษตรกรรม จำนวน ๔๙๒ คน
ทำนา ๕๖๗ คน **ร้อยละ ๙๔.๙๒**
ทำสวน ทำไร่ ๑๑ คน **ร้อยละ ๒.๒๔**
เลี้ยงสัตว์และประมง ๑๔ คน **ร้อยละ ๒.๘๔**

ข้อมูลและ เครื่องมือ

- ข้อมูลแผนชุมชน ประชาชนในตำบลห้วยคด ๑๒๘ ครัวเรือน จำนวน ๕๓๖ คน
- ข้อมูลภาวะสุขภาพ ความสามารถในการปฏิบัติกิจวัตรประจำวัน ข้อมูลการเจ็บป่วย ความเสี่ยงจากหน่วยบริการสุขภาพ และฐานข้อมูลตำบล TCNAP
- ฐานข้อมูลอื่นๆ เช่น จปฐ., กชช.๒ค.

การดำเนินงาน

- แปรสภาพพื้นที่ว่างเปล่าให้กลายเป็นแหล่งท่องเที่ยว

- ระดมทุนจากเงินกองทุนหมู่บ้าน และจัดตั้งคณะกรรมการบริหารจัดการบึงห้วยคดสามัคคี

- จัดสรรร้านค้าให้แก่หมู่บ้านที่เป็นสมาชิกนำสินค้ามาจำหน่ายให้กับนักท่องเที่ยว

เกิดการเปลี่ยนแปลงอย่างไร

ประชาชนเห็นคุณค่าของทรัพยากรธรรมชาติ ปฏิบัติตนในการช่วยกันดูแลรักษาและ ร่วมกันเป็นเจ้าของ ทำให้เกิดการสร้างรายได้เพิ่มขึ้นจากการพัฒนาบึงห้วยคดเป็นแหล่งท่องเที่ยว ได้แก่ การจำหน่ายอาหาร เครื่องดื่ม ค่าบริการที่พักกลางน้ำ รายได้จากการจูงเรือ ผลิตภัณฑ์ชุมชน สินค้า OTOP

ชุมชนได้อะไร

ด้านสังคม
สร้างการมีส่วนร่วมในชุมชน ในการจัดการแหล่งทรัพยากรในพื้นที่

ด้านเศรษฐกิจ
เพิ่มรายได้ให้กับคนในชุมชน และลดต้นทุนการผลิตในการทำเกษตรกรรม

ด้านสภาวะแวดล้อม
อนุรักษ์และมีการรักษาทรัพยากรธรรมชาติภายในพื้นที่

Key actors	องค์การบริหารส่วนตำบลห้วยดง
งานเด่น	แหล่งท่องเที่ยวบึงห้วยดงสามัคคี
พื้นที่	องค์การบริหารส่วนตำบลห้วยดง อำเภอเมือง จังหวัดพิจิตร
วิทยากร	นายมนูญ ดิษเสถียร ตำแหน่ง นายกองค์การบริหารส่วนตำบลห้วยดง เบอร์โทรศัพท์ ๐๘๑-๕๓๖๖๑๕๙

๑. ที่มาหรือฐานคิดของการดำเนินงาน

บึงห้วยดงสามัคคี หรืออ่างเก็บน้ำแก้มลิงทุ่งคลองคั่นของตำบลห้วยดง มีพื้นที่จำนวน ๔๔๔ ไร่ เป็นแหล่งรองรับและกักเก็บน้ำไว้ใช้เพื่อการเกษตรของเกษตรกรในพื้นที่ตำบลห้วยดง ซึ่งประชาชนในเขตพื้นที่ตำบลห้วยดง ส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเกษตรกรรมมีจำนวน ๔๕๒ คน โดยทำนาเป็นอาชีพหลัก ๔๖๗ คน ร้อยละ ๙๔.๙๒ ทำสวน ทำไร่ ๑๑ คน คิดเป็นร้อยละ ๒.๒๔ เลี้ยงสัตว์และประมง ๑๔ คน คิดเป็นร้อยละ ๒.๘๔ ปัจจุบันมีประชาชนในตำบลห้วยดงและนอกตำบลได้เข้ามาใช้ประโยชน์ในสถานที่แห่งนี้เพิ่มมากขึ้น ทั้งมาหาปลา มาพักผ่อนกับครอบครัว รวมถึงเป็นแหล่งเพาะพันธุ์สัตว์น้ำในพื้นที่ด้วยจุดเด่นสำคัญของบึงห้วยดงสามัคคี คือ เป็นแหล่งน้ำธรรมชาติที่ติดถนนสายหลักคือถนนทางหลวงแผ่นดิน หมายเลข ๑๓๐๔ ซึ่งเป็นเส้นทางที่เชื่อมต่อระหว่างตำบลหนองปล้อง ตำบลบ้านบุง ตำบลมะมั่ง ที่สำคัญแหล่งน้ำแห่งนี้ยังเป็นแหล่งน้ำที่เกษตรกร ๒ ตำบล คือ ตำบลห้วยดง และตำบลบ้านบุง ได้ใช้ประโยชน์ในการทำการเกษตรร่วมกันอีกด้วย ทั้งนี้ ในฤดูปลูกข้าว หรือมีการเกษตร ประชาชนทั้ง ๒ ตำบล ก็จะได้มีการประชุมเพื่อปรึกษาหารือ เพื่อกำหนดกฎกติกา ในการเปิด-ปิดประตูระบายน้ำในพื้นที่ ในปี พ.ศ. ๒๕๕๙ นายมนูญ ดิษเสถียรประธานกองทุนหมู่บ้านตำบลห้วยดง ได้เล็งเห็นว่าในพื้นที่ตำบลห้วยดง มีทรัพยากรธรรมชาติที่สามารถจะพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวของคนในตำบลห้วยดงและตำบลใกล้เคียง จึงได้ประชุมปรึกษาหารือร่วมกันกับประธานกองทุนหมู่บ้านทุกหมู่บ้านรวม ๘ หมู่บ้านในพื้นที่ตำบลห้วยดง คือ หมู่ที่ ๑ บ้านห้วยดง หมู่ที่ ๓ บ้านเขาพระ หมู่ที่ ๔ บ้านเนินยาว หมู่ที่ ๕ บ้านหนองนาตา หมู่ที่ ๖ บ้านน้ำโจนเหนือ หมู่ที่ ๗ บ้านห้วยดง หมู่ที่ ๘ บ้านห้วยดง และหมู่ที่ ๙ บ้านปากคลอง ซึ่งทั้งประธานกองทุนทั้ง ๘ หมู่บ้าน ได้ประชุมปรึกษาหารือจนได้ข้อสรุปร่วมกันในการแปรสภาพพื้นที่ที่ว่างเปล่า ให้กลายเป็นแหล่งท่องเที่ยว โดยได้ประสานขอใช้พื้นที่กับองค์การบริหารส่วนตำบลห้วยดง ในการก่อสร้างเป็นแหล่งท่องเที่ยวในพื้นที่ตำบลห้วยดง มีการปรับปรุงภูมิทัศน์ในพื้นที่ เพิ่มพื้นที่สีเขียว ต้นไม้ ตามแนวอ่างเก็บน้ำให้กลายเป็นสถานที่พักผ่อนหย่อนใจที่สวยงามเป็นธรรมชาติ ภายใต้การบริหารจัดการของคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านทั้ง ๘ หมู่บ้าน ทำให้ประชาชนมีรายได้เพิ่มมากขึ้น

๒. กลุ่มประชากรเป้าหมาย

ประชาชนในตำบลห้วยดง ๑๒๘ ครัวเรือน จำนวน ๕๓๖ คน

๓. ผลที่ต้องการให้เกิดขึ้น

พัฒนาบึงห้วยดงสามัคคี หรืออ่างเก็บน้ำแก้มลิงทุ่งคลองคั่นของตำบลห้วยดงเป็นแหล่งท่องเที่ยว

๔. ข้อมูลและเครื่องมือในการดำเนินงาน

ข้อมูลนำใช้ได้แก่ แผนพัฒนาตำบลห้วยดง และจากแหล่งข้อมูล TCNAP , RECAP และข้อมูลจากแหล่งอื่นๆที่เกี่ยวข้องได้แก่ ข้อมูล จปฐ. กชช. ๒๓ ข้อมูลสุขภาพจากรพ. สต

๕. รูปธรรมงาน

บึงห้วยดงสามัคคี หรืออ่างเก็บน้ำแก้มลิงทุ่งคลองคั่นของตำบลห้วยดง มีแพกลางน้ำ เป็นแหล่งท่องเที่ยวของชุมชน ซึ่งคนในชุมชนและพื้นที่ใกล้เคียงใช้เป็นสถานที่พักผ่อนหย่อนใจ

๖. วิธีการดำเนินงาน

ผู้นำชุมชนและอบต.ห้วยดง ร่วมกันคิด จัดประชุมประชาคมปรึกษาหารือหาข้อสรุปร่วมกันในการแปรสภาพพื้นที่ว่างเปล่าให้กลายเป็นแหล่งท่องเที่ยว โดยระดมทุนจากเงินกองทุนหมู่บ้าน และจัดตั้ง

คณะกรรมการบริหารจัดการบึงห้วยดงสามัคคี โดยให้ประชาชนในพื้นที่เสนอบุคคลขึ้นเป็นคณะกรรมการ หลังจากนั้นดำเนินการปรับปรุงภูมิทัศน์ เพิ่มพื้นที่สีเขียว โดยปลูกต้นไม้รอบๆ บึงห้วยดงสามัคคี ให้กลายเป็นแหล่งพักผ่อนหย่อนใจ พร้อมทั้งสร้างแหล่งน้ำแบบเคลื่อนที่ในการนั่งชมวิวทิวทัศน์บรรยากาศรอบบึงห้วยดงสามัคคี นอกจากนี้บึงห้วยดงสามัคคียังเป็นแหล่งน้ำที่เกษตรกร ๒ ตำบล คือ ตำบลห้วยดง และตำบลบ้านบุง ซึ่งประชาชนได้ใช้ประโยชน์ในการทำเกษตรโดยในฤดูปลูกข้าว หรือฤดูที่มีการทำเกษตรกรรมประชาชนทั้ง ๒ ตำบล ก็จะได้มีการประชุมเพื่อปรึกษาหารือ เพื่อกำหนดกฎ กติกา ในการเปิด-ปิดประตูระบายน้ำในพื้นที่ การพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวทำให้เกิดการสร้างอาชีพ สร้างรายได้ สร้างการมีส่วนร่วม โดยจัดสรรร้านค้าให้แก่หมู่บ้านที่เป็นสมาชิกนำสินค้ามาจำหน่ายให้กับนักท่องเที่ยว

๗. ผลที่เกิดขึ้น (ผลผลิต ผลลัพธ์)

ประชาชนเห็นคุณค่าของทรัพยากรธรรมชาติ ปลูกจิตสำนึกในการช่วยกันดูแลรักษาและร่วมกันเป็นเจ้าของทำให้เกิดการสร้างรายได้เพิ่มขึ้นจากการพัฒนาบึงห้วยดงเป็นแหล่งท่องเที่ยว ได้แก่ การจำหน่ายอาหาร เครื่องดื่มค่าบริการแพกลางน้ำ รายได้จากการวิ่งเรือ ผลิตภัณฑ์ชุมชน สินค้า OTOP

๘. ผลกระทบที่เกิดขึ้น

ส่งผลต่อโครงสร้างพื้นฐานของชุมชน ได้แก่ (๑) ด้านสังคม สร้างการมีส่วนร่วมในชุมชนในการจัดการแหล่งทรัพยากรในพื้นที่ (๒) ด้านเศรษฐกิจ เพิ่มรายได้ให้กับคนในชุมชน และลดต้นทุนการผลิตในการทำเกษตรกรรม (๓) ด้านสภาวะแวดล้อม อนุรักษ์และมีการรักษาทรัพยากรธรรมชาติภายในพื้นที่

พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช รัชกาลที่๙ ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ รับพัฒนาป่าไม้ บ้านลานเต็งไว้เป็นโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ เมื่อวันที่ ๑ ตุลาคม ๒๕๕๐

กลุ่มประชากรเป้าหมาย
ประชาชนในพื้นที่หมู่ที่ ๔
จำนวน ๓๐๐ ครัวเรือน
และพื้นที่ใกล้เคียง

ข้อมูลและเครื่องมือในการดำเนินงาน

ข้อมูลที่ได้จากแหล่งข้อมูล TCNAP, RECAP เอกสาร ข้อมูลจากแหล่งอื่นๆ
ที่เกี่ยวข้องกับการดูแลป่าไม้ ข้อมูล จปฐ. กชช.๒ค

ประชาชน หมู่ที่ ๔

ยื่น
ฎีกา

สำนักพระราชวัง

โครงการ
อันเนื่องมาจาก
พระราชดำริ

อนุรักษ์พันธุ์พืช
ปลูกป่าร่วมกัน

ผลที่เกิดขึ้น

- มีหน่วยงานรัฐ ร่วมกับหมู่บ้านในการดูแลรักษาทรัพยากรธรรมชาติ
- มีความสามัคคีกันในการรักษาไว้ซึ่งธรรมชาติ โดยมีแนวทางพระราชดำริเป็นสิ่งยึดเหนี่ยว
- มีแหล่งขยายพันธุ์พืช เพาะกล้าไม้ อนุรักษ์พันธุ์ไม้ท้องถิ่น มีการปลูกป่าเพิ่มขึ้นในปี พ.ศ. ๒๕๖๐ จำนวน ๕๖๓ ไร่ คิดเป็นร้อยละ ๐.๓๖

เป็นแหล่งเรียนรู้
ให้กับเยาวชนและ
ประชาชนที่สนใจ

ผลกระทบที่เกิดขึ้น

ด้านสังคม ประชาชนในพื้นที่มีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น
สร้างการมีส่วนร่วม

ด้านเศรษฐกิจ ป่าเป็นแหล่งอาหารในชุมชนทำให้ลดรายจ่าย
ในครัวเรือน

ด้านสภาวะแวดล้อม เพิ่มความอุดมสมบูรณ์ตามธรรมชาติ

Key actors	กลุ่มป่าชุมชนบ้านลานเต็ง ตามแนวพระราชดำริ
งานเด่น	โครงการพัฒนาป่าชุมชนบ้านลานเต็ง ตามแนวพระราชดำริ
พื้นที่	องค์การบริหารส่วนตำบลวังประจวบ อำเภอเมืองตาก จังหวัดตาก
วิทยากร	นายสมพร เหลือบุญน่ม ตำแหน่ง ผู้ใหญ่บ้านหมู่ที่ ๙

๑. ที่มาหรือฐานคิดของการดำเนินงาน

ป่าชุมชนบ้านลานเต็ง ตำบลวังประจวบเป็นแหล่งทรัพยากรธรรมชาติที่สำคัญของการใช้ประโยชน์ของหมู่ ๙ ตำบลวังประจวบ อำเภอเมืองตาก จังหวัดตากและพื้นที่ใกล้เคียง หากแต่การใช้ประโยชน์ร่วมกันได้เกิดการทำลายป่าไม้กันมาก ชุมชนจึงมีความคิดร่วมกันในการที่จะรักษาป่าไว้โดยถวายฎีกาเพื่อขอพระราชทานพระมหากรุณารับโครงการพัฒนาป่าไม้บ้านลานเต็งไว้เป็นโครงการโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ เมื่อวันที่ ๑ ตุลาคม ๒๕๕๑ เพื่ออนุรักษ์สภาพป่าเบญจพรรณและไม้เต็งรังให้สามารถฟื้นกลับคืนสู่ระบบนิเวศตามที่น่ายชนะ ม่วงมิตร ซึ่งดำรงตำแหน่งผู้ใหญ่บ้านในขณะนั้นได้ขอพระราชทานพระมหากรุณาธิคุณ หลังจากได้มีการจัดตั้งป่าไม้ บ้านลานเต็งเป็นโครงการโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริแล้ว ทางหมู่ที่ ๙ และพื้นที่ใกล้เคียงได้มีกิจกรรมต่างๆในการอนุรักษ์ป่าชุมชนบ้านลานเต็ง

๒. กลุ่มประชากรเป้าหมาย

ประชาชนในพื้นที่หมู่ที่ ๙ จำนวน ๓๐๐ ครัวเรือน และพื้นที่ใกล้เคียง

๓. ผลที่ต้องการให้เกิดขึ้น

ผู้นำชุมชน และประชาชนในพื้นที่ได้เล็งเห็นถึงความสำคัญของทรัพยากรธรรมชาติ ทรัพยากรป่าไม้ในพื้นที่ สภาพผืนป่าที่ควรค่าแก่การรักษาให้คงอยู่ให้ลูกหลาน ได้ใช้ประโยชน์จากป่าชุมชน เช่น มีแหล่งอาหารจากป่า

๔. ข้อมูลและเครื่องมือในการดำเนินงาน

ข้อมูลที่ได้จากแหล่งข้อมูล TCNAP, RECAP เอกสาร ข้อมูลจากแหล่งอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องกับการดูแลป่าไม้ ข้อมูล จปฐ. กชช.๒ค

๕. รูปธรรมงาน

แนวทางการรักษาทรัพยากรธรรมชาติ จากการมีส่วนร่วมของภาครัฐและประชาชน กระบวนการสร้างความสามัคคีในการรักษาไว้ซึ่งธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม เช่น มีการเพาะกล้าไม้เพื่อการอนุรักษ์พันธุ์ไม้ท้องถิ่น

๖. วิธีการดำเนินงาน

จัดตั้งกลุ่มป่าชุมชนบ้านลานเต็ง ตามแนวพระราชดำริ เป็นแนวคิดให้คนในชุมชนรู้จักอนุรักษ์และหวงแหนป่าในพื้นที่ ผู้นำชุมชนและประชาชนของชาวบ้าน หมู่ ๙ บ้านลานเต็ง ตำบลวังประจวบ อำเภอเมืองตากจึงทำการถวายฎีกาผ่านทางราชเลขาธิการ สำนักพระราชวัง เพื่อนำพื้นที่บริเวณดังกล่าวเข้ารวมเป็นโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริเพื่อให้ประชาชนได้ใช้ประโยชน์จากพื้นที่ป่าไม้อย่างยั่งยืน เป็นการรวมกลุ่มเพื่อการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ โดยการมีส่วนร่วมของชุมชนทั้งในการปลูกป่าและอนุรักษ์พันธุ์พืช สร้างธรรมชาติและสร้างอาหารจากป่า กลุ่มป่าชุมชนบ้านลานเต็ง ตามแนวพระราชดำริดูแลป่าร่วมกับกรมป่าไม้ มีกิจกรรมร่วมกันในการมีส่วนร่วมอนุรักษ์พันธุ์พืช ปลูกป่าร่วมกัน จัดทำแนวกันไฟ และลาดตระเวนตรวจดูแลป่า โดยกิจกรรมของป่าชุมชนบ้านลานเต็งตามพระราชดำริ หมู่บ้านลานเต็งได้ร่วมกับกรมป่าไม้ ซึ่งกรมป่าไม้นั้นเป็นผู้สนับสนุนและเป็นที่ปรึกษาให้กับโครงการ งานส่วนแรกๆของโครงการ คือ การอนุรักษ์พันธุ์กรรมพืชท้องถิ่น พืชพื้นเมืองในท้องที่ตำบลซึ่งมีการเก็บฐานข้อมูลพันธุ์พืชในท้องที่ไว้เพื่อไม่ให้

สูญหายไปตามกาลเวลาและเป็นแหล่งเรียนรู้ให้กับเยาวชนและประชาชนที่สนใจเข้ามาศึกษาหาความรู้ได้ ส่วนของงานหรือกิจกรรมอีกหนึ่งอย่าง คือ การขยายพันธุ์พืช เป็นการเพาะพันธุ์ไม้ยืนต้นเพื่อใช้ในกิจกรรมต่างๆ ที่สำคัญ เช่น การปลูกต้นไม้เนื่องในวันพ่อและวันแม่ และการปลูกป่าเนื่องในวันต้นไม้โลก ส่วนราชการหรือประชาชนทั่วไป สามารถมาขอรับกล้าไม้เพื่อนำไปปลูกในพื้นที่ป่าของหมู่บ้านของตนได้ ตัวอย่างต้นไม้ที่ทำการขยายพันธุ์ เช่น ไม้แดง ไม้สัก ไม้มะค่า เป็นต้น

๗. ผลที่เกิดขึ้น (ผลผลิต ผลลัพธ์)

๗.๑ มีหน่วยงานรัฐ ร่วมกับหมู่บ้านในการดูแลรักษาทรัพยากรธรรมชาติของชุมชนนี้สามารถแก้ปัญหาได้โดยความร่วมมือและมีส่วนร่วมของชุมชน

๗.๒ มีความสามัคคีกันในการรักษาไว้ซึ่งธรรมชาติโดยมีแนวทางพระราชดำริเป็นสิ่งยึดเหนี่ยว

๗.๓ มีแหล่งขยายพันธุ์พืช เพาะกล้าไม้ อนุรักษ์พันธุ์ไม้ท้องถิ่น มีการปลูกป่าเพิ่มขึ้นในปี พ.ศ. ๒๕๖๐ จำนวน ๕๖๓ ไร่ คิดเป็นร้อยละ ๐.๗๖

๘. ผลกระทบที่เกิดขึ้น

มีผลกระทบต่อโครงสร้างชุมชนท้องถิ่น ได้แก่ ๑) ด้านสังคม ประชาชนในพื้นที่มีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น สร้างการมีส่วนร่วม และจิตสำนึกของชุมชนร่วมกันในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ในพื้นที่ ๒) ด้านเศรษฐกิจ ป่าเป็นแหล่งอาหารในชุมชนทำให้ลดรายจ่ายในครัวเรือน ๓) ด้านสภาวะแวดล้อม เพิ่มความอุดมสมบูรณ์ตามธรรมชาติ

กลุ่มอนุรักษ์พันธุกรรมพืชป่าชุมชนตำบลวังท่าดี
ตำบลวังท่าดี อ.หนองไผ่ จ. เพชรบูรณ์

อาสาอนุรักษ์
พันธุกรรมพืช
ป่าชุมชน

เนื้อที่ ๕๒,๕๐๐ ตารางกิโลเมตร ประชากรทั้งหมด ๖,๑๔๐ คน

- สภาเด็กและเยาวชน ตำบลวังท่าดี จำนวน ๗๓ คน
- อาสาสมัครพิทักษ์ป่า จำนวน ๔๐ คน
- ผู้ที่ใช้ประโยชน์จากป่าชุมชน จำนวน ๓๐๐ คน

กลุ่มเป้าหมาย

ข้อมูลและเครื่องมือในการดำเนินงาน

ข้อมูลพันธุ์ไม้จากกรมป่าไม้และระเบียบวนอุทยาน ปี พ.ศ.๒๕๓๗ แหล่งข้อมูล TCNAP, RECAP เอกสาร ข้อมูลจากแหล่งอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง กับการดูแลรักษาและอนุรักษ์พันธุ์พืช

ผลที่เกิดขึ้น

- ตำบลวังท่าดีมีพื้นที่ป่าไม้เพิ่มขึ้นจากเดิมร้อยละ ๑๐ ต่อปี
- มีการทำลายป่าในพื้นที่ลดลงอย่างต่อเนื่อง
- ประชาชนเกิดการรักและหวงแหนในป่าชุมชน
- ประชาชนมีรายได้จากการหาอาหารขายโดยเป็นอาหารที่ปลอดภัยซึ่งได้มาจากป่าชุมชน
- เยาวชนสนใจในเรื่องป่าไม้มากขึ้น สามารถบอกต่อข้อมูลพันธุ์ไม้และสามารถขยายพันธุ์ไม้ได้อย่างถูกวิธี

ผลกระทบที่เกิดขึ้น

- **ด้านสังคม** เกิดอาสาสมัครพิทักษ์ป่า เยาวชนในตำบลใช้เวลาว่างให้เกิดประโยชน์ ผู้ที่เป็นอาสาสมัครพิทักษ์ป่าเกิดความรู้ความเชี่ยวชาญด้านพันธุ์ไม้ สามารถบอกต่อและรณรงค์ได้อย่างถูกวิธี
- **ด้านเศรษฐกิจ** ป่าเป็นแหล่งอาหารในชุมชนทำให้ลดรายจ่ายในครัวเรือน
- **ด้านสภาวะแวดล้อม** เพิ่มความอุดมสมบูรณ์ตามธรรมชาติ

Key actors	กลุ่มอนุรักษ์พันธุกรรมพืชป่าชุมชนตำบลวังท่าดี
งานเด่น	อาสาอนุรักษ์พันธุกรรมพืชป่าชุมชน
พื้นที่	ตำบลวังท่าดี อ. หนองไผ่ จ. เพชรบูรณ์
วิทยากร	นายประเสริฐ สีแก้ว ตำแหน่ง หัวหน้าวนอุทยานตำบลวังท่าดี เบอร์โทรศัพท์ ๐๙๖-๙๑๕๒๕๖๕

๑. ที่มาและฐานความคิดในการดำเนินงาน

พื้นที่ตำบลวังท่าดี มีประมาณ ๕๒,๕๐๐ ตารางกิโลเมตร ประชาชนตำบลวังท่าดีมีประชากรทั้งหมด ๖,๑๙๐ คนและมีพื้นที่ป่าไม้ร้อยละ ๓๐ ของพื้นที่ทั้งหมด ตำบลวังท่าดีมีแหล่งน้ำและทรัพยากรป่าไม้ที่อุดมสมบูรณ์แต่ขาดการขยายพันธุ์และอนุรักษ์พื้นที่ป่าไม้ ทำให้ป่าไม้ลดน้อยลงร้อยละ ๑๕ ต่อปี หลังจากมีการจัดตั้งวนอุทยานวังท่าดี ซึ่งมีเจ้าหน้าที่วนอุทยาน และอาสาพิทักษ์ป่า ทำให้เกิดแนวคิดต้องการส่งเสริมการอนุรักษ์และฟื้นฟูพื้นที่ป่าชุมชนตำบลวังท่าดีเพื่อให้เป็นพื้นที่สีเขียว มีระบบนิเวศที่สมบูรณ์ เป็นแหล่งอาหารแก่สัตว์และประชาชนในตำบลวังท่าดี จึงมีการรวมกลุ่มกันเป็นกลุ่มอนุรักษ์พันธุกรรมพืชป่าชุมชนตำบลวังท่าดีขึ้น โดยมีการลงสำรวจพื้นที่ป่าอย่างละเอียด โดยพบว่าบนพื้นที่ตลอดแนวเขานั้นมีสัตว์เล็กเช่น ไก่ป่า ชะมด กระต่ายป่า อาศัยอยู่เป็นจำนวนมากแต่ขาดอาหาร จึงสร้างความร่วมมือกับกลุ่มสภาเด็กและเยาวชนตำบลวังท่าดีทำการเพาะพันธุ์พืชที่สามารถเป็นอาหารให้สัตว์ได้เช่น กล้วยป่า ไม้ตรง ตะขบ โดยต้นไม้ทุกต้นมีการติดป้ายชื่อวงศ์และตระกูล เพื่อการดูแลที่ทั่วถึง และในทุกๆ ๑ สัปดาห์ จะมีการเดินป่าสำรวจป่าไม้ในป่าชุมชนติดตามการเติบโตของพืชโดย มีการตั้งเป้าหมายในการขยายพื้นที่ป่าให้เพิ่มขึ้นร้อยละ ๑๐ ต่อปี

๒. กลุ่มประชากรเป้าหมาย

- ๒.๑ สภาเด็กและเยาวชนตำบลวังท่าดี จำนวน ๗๓ คน
- ๒.๒ อาสาสมัครพิทักษ์ป่า จำนวน ๔๐ คน
- ๒.๓ ผู้ที่ใช้ประโยชน์จากป่าชุมชน จำนวน ๓๐๐ คน

๓. ผลที่ต้องการให้เกิด

คณะกรรมการพันธุกรรมพืชป่าชุมชนตำบลวังท่าดีส่งเสริมให้มีเยาวชนมีการเกิดจิตสำนึกในการรักพื้นที่ป่าและเสียสละเวลาว่างร่วมทำกิจกรรมอาสาพัฒนาป่าชุมชน เช่น ติดป้ายชื่อต้นไม้ วงศ์ตระกูลต้นไม้และเรียนรู้ชื่อพันธุ์ไม้บริเวณป่าริมทางระหว่างหมู่ที่ ๔ ถึงบริเวณแพทองเกี้ยวอ่างเก็บน้ำคลองลำกงเพื่อให้เกิดความเข้าใจเบื้องต้นของต้นไม้และการใช้ประโยชน์และเยาวชนสามารถบอกต่อได้

๔. ข้อมูลและเครื่องมือในการดำเนินงาน

ใช้ข้อมูลพันธุ์ไม้จากกรมป่าไม้และระเบียบวนอุทยาน ปีพ.ศ.๒๕๓๗ แหล่งข้อมูล TCNAP, RECAP เอกสาร ข้อมูลจากแหล่งอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องกับการดูแลรักษาและอนุรักษ์พันธุ์พืช

๕. รูปแบบ

คณะกรรมการพันธุกรรมพืชป่าชุมชนตำบลวังท่าดีมีการจัดกิจกรรมรณรงค์เพื่ออนุรักษ์และใช้ป่าไม้อย่างรู้คุณค่าโดยการปลูกต้นไม้ทดแทนบริเวณริมอ่างเก็บน้ำคลองลำกงและมีกิจกรรมอาสาสมัครรักษ่าป่าทำกิจกรรมสำรวจเส้นทางป่าและติดชื่อพันธุ์ไม้เพื่อให้เกิดการดูแลต้นไม้ในพื้นที่ตำบลวังท่าดีอย่างถูกวิธี

๖. วิธีการดำเนินงาน

มีการสำรวจป่าในชุมชนแบ่งระดับความสมบูรณ์ออกเป็น ๒ ระดับคือ ๑.) ป่าสมบูรณ์ ๒.) ป่าไม่สมบูรณ์ มีการปรึกษาองค์การบริหารส่วนตำบลวังท่าดี และกรมชลประทานในการแก้ไขปัญหา โดยมีแนวทางในการปลูกป่าทดแทนในพื้นที่ที่สามารถปลูกทดแทนได้ และดูแลป่าชุมชนที่มีการรุกราน ตัดต้นไม้ เผาป่าเพื่อหาอาหาร ติดชื่อพันธุ์ไม้เพื่อบอกชนิดต้นไม้ รวมกลุ่มเกษตรกรและจัดตั้งอาสาสมัครรักษ่าป่าเพื่อดูแลป่าชุมชนตำบลวังท่าดีโดยมีการประชาสัมพันธ์และรณรงค์ผ่านทางโรงเรียนในพื้นที่เพื่อเป็นการปลูกฝังการอนุรักษ์

และรักในผืนป่าชุมชน คณะกรรมการพันธุ์กรรมพืชป่าชุมชนตำบลวังท่าดีมีการจัดกิจกรรมรณรงค์เพื่ออนุรักษ์และใช้ป่าไม้อย่างรู้คุณค่าโดยการปลูกต้นไม้ทดแทนบริเวณริมอ่างเก็บน้ำคลองลำกงและมีกิจกรรมอาสาสมัครรักษาทำกิจกรรมสำรวจเส้นทางป่าและติดชื่อพันธุ์ไม้เพื่อให้เกิดการดูแลต้นไม้ในพื้นที่ตำบลวังท่าดีอย่างถูกวิธี

๗. ผลที่เกิดขึ้น

ตำบลวังท่าดีมีพื้นที่ป่าไม้เพิ่มขึ้นจากเดิมร้อยละ ๑๐ ต่อปี และมีการทำลายป่าในพื้นที่ลดลงอย่างต่อเนื่อง ประชาชนเกิดการรักและหวงแหนในป่าชุมชน ประชาชนมีรายได้จากการหาอาหารขายโดยเป็นอาหารที่ปลอดภัยซึ่งได้มาจากป่าชุมชน เกิดการสร้างรายได้ เยาวชนสนใจในเรื่องป่าไม้มากขึ้น สามารถบอกต่อข้อมูลพันธุ์ไม้และสามารถขยายพันธุ์ไม้ได้อย่างถูกวิธี

๘. ผลกระทบที่เกิดขึ้น

มีผลกระทบต่อโครงสร้างชุมชนท้องถิ่น ได้แก่ ๑) ด้านสังคม เกิดอาสาสมัครพิทักษ์ป่า เยาวชนในตำบลใช้เวลาว่างให้เกิดประโยชน์ ผู้ที่เป็นอาสาสมัครพิทักษ์ป่าเกิดความรู้ความเชี่ยวชาญด้านพันธุ์ไม้ สามารถบอกต่อและรณรงค์ได้อย่างถูกวิธี ๒) ด้านเศรษฐกิจ ป่าเป็นแหล่งอาหารในชุมชนทำให้ลดรายจ่ายในครัวเรือน ๓) ด้านสภาวะแวดล้อม เพิ่มความอุดมสมบูรณ์ตามธรรมชาติ

กลุ่มสตรีแปรรูปบ้านหนองไม้

องค์การบริหารส่วนตำบลอุทัยเก่า อำเภอหนองฉาง จังหวัดอุทัยธานี

หมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง บ้านหนองไม้

ประชากร 9 หมู่บ้าน
จำนวน 77 ครัวเรือน

ข้อมูลและเครื่องมือ

- แหล่งข้อมูล TCNAP RECAP
- ข้อมูลจปฐ, กชช. 2ค
- ข้อมูลอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง

รวมกลุ่มเพื่อสร้างอาชีพเสริม
โดยการใช้พลังงานทดแทน

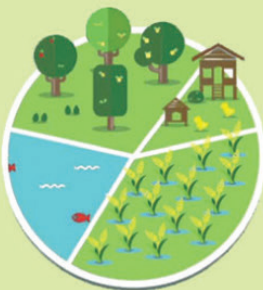
เพิ่มรายได้ ลดรายจ่าย
เกิดเงินออมของครัวเรือน

การบริหารจัดการและพัฒนากลุ่มอาชีพ
ภายใต้การขับเคลื่อนร่วมกันอย่างเข้มแข็ง
ของผู้นำท้องถิ่น ท้องถิ่น หน่วยงานภาครัฐ
ในพื้นที่ และภาคประชาชน

รูปธรรมงาน

ส่งเสริมให้ประชาชนใช้ชีวิตตามแนวเศรษฐกิจพอเพียง สร้างอาชีพ เพิ่มรายได้และลดรายจ่ายในครัวเรือน ลดการใช้พลังงานโดยมีการใช้ทดแทน ได้แก่ พลังงานแสงอาทิตย์ในการแปรรูปผลิตภัณฑ์ทางการเกษตรต้านอัดแท่ง บ่อหมักก๊าซชีวภาพ และได้รับรางวัลหมู่บ้านดีเด่น ประจำปี 2558 จากสำนักงานพัฒนาชุมชนจังหวัดอุทัยธานี เรื่องหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง

ผลต่อชุมชน

ด้านสังคม

เป็นแบบอย่างที่ดีในเรื่องหมู่บ้านต้นแบบเศรษฐกิจพอเพียงให้กับคนในพื้นที่และพื้นที่ใกล้เคียง

ด้านเศรษฐกิจ

ลดรายจ่ายให้ครัวเรือน เพิ่มรายได้

ด้านสิ่งแวดล้อม

สร้างการมีส่วนร่วมในการดูแลรักษาและสิ่งแวดล้อมในชุมชน รณรงค์การใช้พลังงานทดแทน

ด้านการเมือง

ประชาชนได้มีส่วนร่วมคิดและแสดงความคิดเห็นในระดับกลุ่มและระดับท้องถิ่น

ด้านสุขภาพ

มีสุขภาพร่างกายที่แข็งแรง ลดโอกาสเสี่ยงต่อการเกิดโรค

Key actors	กลุ่มสตรีแปรรูปบ้านหนองไม้
งานเด่น	หมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงบ้านหนองไม้
พื้นที่	องค์การบริหารส่วนตำบลอุทัยเก่า อำเภอหนองฉาง จังหวัดอุทัยธานี
วิทยากร	นางบรรจง สวัสดิ์ ตำแหน่งประธานกลุ่มสตรีบ้านหนองไม้ เบอร์โทรศัพท์ ๐๙๓-๐๕๑๘๓๒๕

๑. ที่มาหรือฐานคิดของการดำเนินงาน

การส่งเสริมการใช้พลังงานทดแทนภายในหมู่บ้าน เกิดจากการเห็นข้อมูลจากการทำบัญชีครัวเรือนภายในหมู่บ้าน พบว่าในหมู่ที่ ๙ บ้านหนองไม้มีค่าใช้จ่ายที่เกิดขึ้นจากการดำรงชีวิตในครัวเรือนที่สูงมาก โดยเฉพาะค่าไฟฟ้า ค่าแก๊สหุงต้ม ในปี พ.ศ.๒๕๕๗ - ๒๕๕๘ ได้มีส่งเสริมการดำเนินชีวิตตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียงอย่างจริงจัง โดยการสร้างอาชีพเสริม มีการใช้พลังงานทดแทนในชีวิตประจำวัน ส่งเสริมการออมเงินประกอบกับการได้รับแรงผลักดันจากสำนักงานพลังงานจังหวัดอุทัยธานีที่ให้การสนับสนุนด้านพลังงาน ได้แก่ เตอบพลังงานแสงอาทิตย์ที่ได้รับการสนับสนุนจากกระทรวงพลังงาน ประชาชนจึงได้รวมตัวรวมกลุ่มกัน คิดค้นและหาพลังงานทดแทนมาใช้ในชีวิตประจำวัน จึงเกิดการเรียนรู้และการพัฒนาระบบการจัดการพลังงานทดแทนต่างๆ ได้แก่ เตอ้อังโล่ เตอบพลังงานแสงอาทิตย์ ถ่านอัดแท่ง บ่อหมักก๊าซชีวภาพ โดยในปัจจุบันหมู่ที่ ๙ บ้านหนองไม้ สามารถเป็นศูนย์เรียนรู้ถ่ายทอดเรื่องราวการผลิตและการใช้พลังงานทดแทนให้กับคนในชุมชนหรือผู้ที่สนใจเข้ามาเรียนรู้ในพื้นที่ได้

๒. กลุ่มประชากรเป้าหมาย

ประชาชนในหมู่ที่ ๙ บ้านหนองไม้ จำนวน ๗๗ ครัวเรือน

๓. ผลที่ต้องการให้เกิดขึ้น

เกิดกลไกการขับเคลื่อนการพัฒนางานเชิงพื้นที่ทำให้เกิดกระบวนการจัดการตนเองของหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงที่มีการใช้พลังงานทดแทน เพื่อสร้างความเข้มแข็งโดยใช้กระบวนการมีส่วนร่วมจากทุกภาคส่วน

๔. ข้อมูลและเครื่องมือในการดำเนินงาน

ข้อมูลจากแหล่งข้อมูล TCNAP, RECAP, ข้อมูล จปฐ., กชช.๒๓ และข้อมูลอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง

๕. รูปธรรมงาน

ส่งเสริมให้ประชาชนใช้ชีวิตตามแนวเศรษฐกิจพอเพียง สร้างอาชีพ เพิ่มรายได้และลดรายจ่ายในครัวเรือน ลดการใช้พลังงานโดยมีการใช้ทดแทน ได้แก่ พลังงานแสงอาทิตย์ในการแปรรูปผลิตภัณฑ์ทางการเกษตร ถ่านอัดแท่ง บ่อหมักก๊าซชีวภาพ และได้รับรางวัลหมู่บ้านดีเด่นประจำปี ๒๕๕๘ จากสำนักงานพัฒนาชุมชนจังหวัดอุทัยธานี เรื่อง หมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง

๖. วิธีการดำเนินงาน

การดำเนินงานของหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงบ้านหนองไม้ ภายใต้การขับเคลื่อนร่วมกันอย่างเข้มแข็งของผู้นำท้องถิ่น ท้องที่ หน่วยงานภาครัฐในพื้นที่ และภาคประชาชน ที่เน้นการส่งเสริมวิถีการดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง เพื่อให้เกิดการประหยัด อดออม ลด ละ เลิกอบายมุข เพื่อให้ประชาชน มีคุณภาพชีวิตและความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น สามารถลดภาระค่าใช้จ่าย และหนี้สินในครัวเรือนลงได้ มีการรวมกลุ่มอาชีพที่หลากหลาย เพื่อร่วมกันสร้างฐานความเป็นอยู่แบบพอเพียง เน้นการช่วยเหลือซึ่งกันและกัน เกิดความสามัคคี เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ต่อกัน จากการดำเนินเนินงานอย่างเข้มแข็งได้มีส่งเสริมการดำเนินชีวิตตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียงอย่างจริงจัง โดยการสร้างอาชีพเสริม การใช้พลังงานทดแทนในชีวิตประจำวัน ได้แก่ เตอ้อังโล่ เตอบพลังงานแสงอาทิตย์ ถ่านอัดแท่ง บ่อหมักก๊าซชีวภาพ ส่งเสริมการออมเงินในทุก

ครัวเรือน มีการจัดสวัสดิการต่างๆ และมีแหล่งกักเงินเพื่อการลงทุนในการประกอบอาชีพ ลดปัญหาหนี้สิน
นอกระบบ นำไปสู่การจัดการตนเองอย่างยั่งยืน

๗. ผลที่เกิดขึ้น (ผลผลิต ผลลัพธ์)

เกิดความเข้มแข็งของชุมชนและเกิดรูปธรรมการจัดการ เกิดการพัฒนากระบวนการบริหารจัดการ และ
พัฒนาระบบการทำงานในชุมชน เป็นหมู่บ้านต้นแบบด้านเศรษฐกิจพอเพียงให้ผู้ที่มาแลกเปลี่ยนเรียนรู้เห็น
รูปธรรมภายในหมู่บ้าน ในเรื่องรูปธรรมการทำเศรษฐกิจพอเพียง และการใช้พลังงานทดแทนได้แก่ เต้าอั้งโล่
เตาอบพลังงานแสงอาทิตย์ ถ่านอัดแท่ง ปอหมักก๊าซชีวภาพและสามารถนำกลับไปปรับใช้พัฒนาพื้นที่
ของตนเองได้อย่างเหมาะสม

๘. ผลกระทบที่เกิดขึ้น

มีผลกระทบต่อมิติโครงสร้างพื้นฐานของชุมชนทั้ง ๕ ด้าน ได้แก่ (๑) ด้านสังคม เป็นแบบอย่างที่ดีใน
เรื่องหมู่บ้านต้นแบบเศรษฐกิจพอเพียงให้กับคนในพื้นที่และพื้นที่ใกล้เคียง สร้างการมีส่วนร่วมในการรักษา
สิ่งแวดล้อมและลดการใช้พลังงานในพื้นที่ (๒) ด้านเศรษฐกิจ ลดรายจ่ายให้ครัวเรือน เพิ่มรายได้ (๓) ด้าน
สภาพแวดล้อม สร้างการมีส่วนร่วมในการดูแลรักษาและสิ่งแวดล้อมในชุมชน รณรงค์การใช้พลังงาน
ทดแทนในระดับครัวเรือน (๔) ด้านการเมือง ประชาชนได้มีส่วนร่วมคิดและแสดงความคิดเห็นในระดับกลุ่ม และ
ระดับท้องถิ่น (๕) ด้านสุขภาพ มีสุขภาพร่างกายที่แข็งแรง ลดโอกาสเสี่ยงต่อการเกิดโรค หมู่บ้านเศรษฐกิจ
พอเพียงบ้านหนองไม้ มีการอาสาสมัครสร้างสุขภาพที่เกิดจากนโยบายของรัฐ โดยเปิดโอกาสให้คนในชุมชนที่
มีจิตอาสาเข้ามาเป็นอาสาสมัครในการดูแลด้านสุขภาพของคนในชุมชน

วัดลำชะล่า

วัดลำชะล่า อำเภอเมือง จังหวัดพิจิตร

วัดลำชะล่า มีพื้นที่ประมาณ ๗ ไร่เศษ พ.ศ.๒๕๕๖ พระอธิการกันตพัฒน์สัจจญาโน เป็นเจ้าอาวาสวัด มีแนวคิดการพัฒนาวัดลำชะล่า ของวัดให้มีความร่มรื่น เป็นแหล่งเพิ่มเติมธรรมะในการดำรงชีวิต พัฒนาจิตใจ ปลูกฝังจิตสำนึก ในการเสียสละและที่สำคัญต้องการ ให้วัดเป็นที่ยึดเหนี่ยวจิตใจ ของคนในชุมชนด้วย การเริ่มปลูกต้นไม้ เพิ่มความ ชุ่มชื้นและความร่มเย็นให้กับพื้นที่

“วัดเป็นที่ยึดเหนี่ยวจิตใจของคนในชุมชนให้ชุมชนให้เกิดความศรัทธาในพระพุทธศาสนา ใช้หลัก อดยากทำ ก็มาทำเอง ปลูกฝังการทำบุญแบบไม่ได้บังคับจิตใจ ”

ข้อมูลและ เครื่องมือ

- ข้อมูลแผนชุมชน ประชาชนในตำบลห้วยคต ๑๒๘ ครัวเรือน จำนวน ๕๓๖ คน
- ข้อมูลภาวะสุขภาพ ความสามารถในการปฏิบัติกิจวัตรประจำวัน ข้อมูลการเจ็บป่วย ความเสี่ยงจากหน่วยบริการสุขภาพ และฐานข้อมูลตำบล TCNAP
- ฐานข้อมูลอื่นๆ เช่น จปฐ., กชช.๒ค.

- ส่งเสริมการปลูกต้นไม้บริเวณวัด
- ชุดลอกคลองบริเวณวัด
- ชุดป้องกันมลพิษเสียง ฝุ่นละออง ฝนกรด และมลพิษทางน้ำ
- ติดตั้งการใช้พลังงานทดแทนจากแสงอาทิตย์ (โซลาร์เซลล์)
- ป่อหมักแก๊สชีวภาพจากเศษอาหารแทนการใช้แก๊สสูงคิม เพื่อลดค่าใช้จ่ายในวัด

เกิดการเปลี่ยนแปลงอย่างไร

- ด้านสังคม สร้างการมีส่วนร่วมในชุมชนในการพัฒนาวัด เป็นพื้นที่สร้างสรรค์ทำกิจกรรมของชุมชน
- ด้านเศรษฐกิจ ลดค่าใช้จ่าย เช่น ค่าแก๊สสูงคิม ค่าใช้จ่ายไฟฟ้าภายในวัด
- ด้านสุขภาพ เป็นสถานที่ออกกำลังกาย ส่งเสริมให้ร่างกายแข็งแรง
- ด้านสภาวะแวดล้อม เป็นสถานที่พักผ่อน เป็นพื้นที่สร้างสรรค์ในชุมชน

ชุมชนได้อะไร

เกิดสิ่งแวดล้อมที่สร้างสรรค์เพิ่มความชุ่มชื้นและความ ร่มเย็นในชุมชน คนในชุมชนมีส่วนร่วมในการทำกิจกรรม ในวัด เป็นศูนย์รวมทางจิตวิญญาณ และเป็นศูนย์กลาง ในการจัดกิจกรรม เช่น ประเพณีสงกรานต์รดน้ำดำหัว หรือจัดกิจกรรมการออกกำลังกาย

Key actors	วัดลำชะล่า
งานเด่น	วัดพัฒนาให้เขียว เหนียวใจให้ขาว
พื้นที่	วัดลำชะล่า อำเภอเมือง จังหวัดพิจิตร
วิทยากร	พระอธิการกันตพัฒน์ สัจยาโน ตำแหน่ง เจ้าอาวาสวัดลำชะล่า เบอร์โทรศัพท์ ๐๘๔-๒๘๙๔๑๖๘

๑. ที่มาหรือฐานคิดของการดำเนินงาน

วัดลำชะล่า ตั้งอยู่หมู่ที่ ๒ บ้านลำชะล่า มีพื้นที่ประมาณ ๗ ไร่เศษ เมื่อก่อนพื้นที่บริเวณวัดมีความแห้งแล้ง ขาดการพัฒนาที่เป็นรูปธรรม ประชาชนมีการแบ่งแยกทางความคิดและเห็นวัดเป็นเพียงสถานที่จัดงานศพ งานบวชไม่ได้เป็นศูนย์รวมจิตใจ ต่อมาปี พ.ศ. ๒๕๕๖ ได้มีเจ้าอาวาสรูปใหม่มาดำรงตำแหน่ง คือ พระอธิการกันตพัฒน์สัจจาโน จึงเกิดแนวคิดการพัฒนาวัดลำชะล่าขึ้น โดยได้เริ่มพัฒนาลักษณะทางกายภาพของวัดให้มีความร่มรื่น เพื่อให้คนที่เข้ามาในวัดเกิดความร่มเย็น เป็นแหล่งเพิ่มเติมธรรมะในการดำรงชีวิต พัฒนาจิตใจปลูกฝังจิตสำนึกในการเสียสละและที่สำคัญต้องการให้วัดเป็นที่ยึดเหนี่ยวจิตใจของคนในชุมชนให้ได้ ด้วยการเริ่มปลูกต้นไม้ เพิ่มความชุ่มชื้นและความร่มเย็นให้กับพื้นที่ ขุดลอกคลองหน้าวัด สร้างศาลาเย็นใจ เลี้ยงปลานิล ปลาตะเพียน ปลาแรด ปลาสวาย สร้างแรงดึงดูดให้คนหันมาเข้าวัดเพื่อพักผ่อนหย่อนใจ หลังจากนั้นก็เริ่มสร้างความศรัทธา คือ ให้ชุมชนเกิดความศรัทธาในพระพุทธศาสนา ใช้หลัก “อยากทำ ก็มาทำเอง” ปลูกฝังการทำบุญแบบไม่ได้บังคับจิตใจ ไม่ใช่การยึดเยียดหรือความอดเสียมิได้ แต่เป็นการทำบุญแบบออกมาจากใจจริง มีศรัทธาจริง อยากทำจริง และสุดท้ายสร้างการให้ คือ การทำโรงงาน เลี้ยงน้ำ เลี้ยงอาหารทุกครั้งก็เข้ามาทำกิจกรรมในวัด ใช้วัดเป็นศูนย์กลางในการจัดกิจกรรม เช่น ประเพณีสงกรานต์ รดน้ำดำหัว หรือจัดกิจกรรมการออกกำลังกายในพื้นที่เป็นการอำนวยความสะดวกโดยไม่เสียค่าใช้จ่ายใดใด มีการทำบุญทุกวันพระ มีเทศน์ทุกวันพระ เมื่อมีการจัดกิจกรรมก็จะเกิดความร่วมมือ ร่วมใจทำให้ประชาชนมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่าง ๆ ของวัด เกิดความเสียสละ เกิดการมีส่วนร่วมของชุมชนและวัด โดยการยึดหลักการให้ เพื่อให้ชุมชนมีการแบ่งปันจนทำให้เกิดการร่วมมือร่วมใจในการทำงานอย่างเป็นระบบ มีแนวการทำงานร่วมกันที่ชัดเจน ต่อมาในปี พ.ศ. ๒๕๕๘ วัดลำชะล่าได้พัฒนารูปแบบของการใช้พลังงานทดแทนเพื่อให้เกิดความประหยัดและการอนุรักษ์พลังงาน ด้วยการใชพลังงานทดแทนจากแสงอาทิตย์ (โซล่าเซลล์) ทำให้สามารถลดค่าไฟฟ้าในวัดได้ถึง ๒,๐๐๐ บาทต่อเดือนและการใช้บ่อหมักแก๊สชีวภาพจากเศษอาหารแทนการใช้แก๊สหุงต้ม

๒. กลุ่มประชากรเป้าหมาย

ประชาชนในตำบลห้วยดง ๑๒๘ ครัวเรือน จำนวน ๕๓๖ คน

๓. ผลที่ต้องการให้เกิดขึ้น

ประชาชนมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่าง ๆ ของวัด เกิดความเสียสละ เกิดการมีส่วนร่วมระหว่างชุมชนและวัด

๔. ข้อมูลและเครื่องมือในการดำเนินงาน

ข้อมูลนำใช้ได้แก่ แผนพัฒนาตำบลห้วยดง และจากแหล่งข้อมูล TCNAP , RECAP และข้อมูลจากแหล่งอื่นๆที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ ข้อมูล จปฐ. กชช. ๒๓ ข้อมูลสุขภาพจากรพ. สด

๕. รูปธรรมงาน

สร้างแหล่งพักผ่อนหย่อนใจในชุมชน ได้แก่ศาลาเย็นใจ ในวัด มีการเลี้ยงปลานิล ปลาตะเพียน ปลาแรด ปลาสวาย สร้างแรงดึงดูดให้คนหันมาเข้าวัด มีการใช้พลังงานทดแทนจากแสงอาทิตย์ (โซล่าเซลล์) และแก๊สชีวภาพในวัด

๖. วิธีการดำเนินงาน

มีการร่วมกันพัฒนาลักษณะทางกายภาพของวัด ได้แก่ ปลูกต้นไม้ เพิ่มความชุ่มชื้นและความร่มเย็นให้กับพื้นที่ ขุดลอกคลองหน้าวัด สร้างศาลาเย็นใจ เลี้ยงปลานิล ปลาตะเพียน ปลาแรด ปลาสวาย สร้างแรงดึงดูดให้คนหันมาเข้าวัดเพื่อพักผ่อนหย่อนใจหลังจากนั้นก็เริ่มสร้างความศรัทธา เกิดความศรัทธาในพระพุทธศาสนา มีการทำโครงการ ใช้วัดเป็นศูนย์กลางในการจัดกิจกรรม เช่น ประเพณีสงกรานต์รดน้ำดำหัวหรือจัดกิจกรรมการออกกำลังกายในพื้นที่เป็นการอำนวยความสะดวกโดยไม่เสียค่าใช้จ่ายใดใด มีการทำบุญทุกวันพระ มีเทศน์ทุกวันพระ ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของชุมชนและวัด และการร่วมมือร่วมใจในการทำงานอย่างเป็นระบบ มีการกำหนดแนวการทำงานร่วมกันที่ชัดเจน ต่อมาในปี และติดตั้งการใช้พลังงานทดแทนจากแสงอาทิตย์ (โซล่าเซลล์) และการใช้ปุ๋ยมักแก๊สชีวภาพจากเศษอาหารแทนการใช้แก๊สหุงต้ม เพื่อลดค่าใช้จ่ายในวัด

๗. ผลที่เกิดขึ้น (ผลผลิต ผลลัพธ์)

เกิดสิ่งแวดล้อมที่สร้างสรรค์เพิ่มความชุ่มชื้นและความร่มเย็นในชุมชน คนในชุมชนมีส่วนร่วมในการทำกิจกรรมในวัด เป็นศูนย์รวมทางจิตวิญญาณ และเป็นศูนย์กลางในการจัดกิจกรรม เช่น ประเพณีสงกรานต์รดน้ำดำหัว หรือจัดกิจกรรมการออกกำลังกาย

๘. ผลกระทบที่เกิดขึ้น

ส่งผลต่อโครงสร้างพื้นฐานของชุมชน ได้แก่ (๑) ด้านสังคม สร้างการมีส่วนร่วมในชุมชนในการสร้างพื้นที่สร้างสรรค์ในชุมชน และลดการใช้พลังงานในวัด (๒) ด้านเศรษฐกิจ ลดรายจ่ายค่าไฟฟ้า และก๊าซหุงต้มในวัด (๒) ด้านสุขภาพ เป็นพื้นที่ออกกำลังกาย เสริมสร้างสุขภาพ ลดการเกิดการเจ็บป่วย (๓) ด้านสภาวะแวดล้อม มีการสร้างสภาวะแวดล้อมที่เอื้อต่อสถานที่พักผ่อน

กลุ่มวิสาหกิจชุมชนปุ๋ยอินทรีย์

เทศบาลตำบลป่าเขา อำเภอเมือง จังหวัดอุดรธานี

สถานะข้อมูล

- ตำบลป่าเขามีประชากรทั้งหมด ๗,๕๐๖ คน ๒,๘๑๑ ครัวเรือน
- ตำบลป่าเขามีครัวเรือนที่ประกอบอาชีพทางการเกษตร จำนวน ๖๒๓ ครัวเรือน
- ตำบลป่าเขามีรายได้เฉลี่ย ๑๐,๐๐๑ - ๒๐,๐๐๐ บาทต่อคนต่อปี
- ตำบลป่าเขามีพื้นที่การเกษตร ๑๒,๓๘๕ ไร่
- ตำบลป่าเขามีเกษตรกรมีการใช้ปุ๋ยเคมี ร้อยละ ๑๗.๑๒
- ตำบลป่าเขามีเกษตรกรมีการใช้ปุ๋ยเคมีและปุ๋ยอินทรีย์ ร้อยละ ๗๖.๐๓
- ตำบลป่าเขามีเกษตรกรมีการใช้ปุ๋ยอินทรีย์ ร้อยละ ๕
- ตำบลป่าเขามีเกษตรกรมีการไม่ใช้ปุ๋ย ร้อยละ ๑.๓๗
- ตำบลป่าเขามีการควบคุมราคาปุ๋ยร้อยละ ๕๘.๖๓

ผลิตปุ๋ยอินทรีย์คุณภาพสูง

ข้อมูลและเครื่องมือในการดำเนินงาน

- ข้อมูลแผนพัฒนาการเกษตรตำบลป่าเขา
- ระบบข้อมูลตำบล TCNAP ตำบลป่าเขา
- องค์ความรู้จากภูมิปัญญา
- องค์ความรู้การจัดการดินจากกรมพัฒนาที่ดิน
- ข้อมูลจากการจัดเวทีประชุมสัมมนาแลกเปลี่ยน
- ความรู้องค์ความรู้ในการนำข้อมูลมาถ่ายทอด

เทศบาลตำบลป่าเขาร่วมกับกระทรวงวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี โดยสถาบันวิจัยวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งประเทศไทย (วว.) ได้นำผลการวิจัย พัฒนา "ปุ๋ยอินทรีย์คุณภาพสูง"

ทำอย่างไร

- มีกิจกรรมออกเยี่ยมประชาชนในพื้นที่เพื่อรับฟังปัญหาและความต้องการ
- มีการกำหนดกฎกติกาในการใช้ทรัพยากร
- มีการจัดกิจกรรมและทำโครงการที่ตอบสนองต่อความต้องการของคนในพื้นที่
- มีกิจกรรมพัฒนาพื้นที่สาธารณะ โดยใช้เวลาร่วมกันให้เกิดประโยชน์ในพื้นที่
- จัดทำแผนพัฒนาทางการเกษตรที่ยั่งยืนตำบลป่าเขา
- มีการถ่ายทอดความรู้ ในการจัดทำเกษตรอินทรีย์ การฝึกอบรม การปลูกผักปลอดสารพิษ และการถ่ายทอดความรู้ยาสมุนไพรพื้นบ้าน และเรื่องจัดการดินที่ได้การรับรองจากกรมพัฒนาที่ดิน

ทำแล้วเกิดอะไร

1. มีการฝึกอบรม การถ่ายทอดความรู้โดยมีจำนวนผู้เข้ารับการถ่ายทอดเทคโนโลยี ๑๐๐ คนจำนวน ๒ ครั้ง/ปี วิทยากรชุมชนที่มีความเชี่ยวชาญในเทคโนโลยีที่ถ่ายทอด จำนวน ๒ คน
2. กลุ่มผลิตปุ๋ยอินทรีย์ดำเนินการผลิตปุ๋ยอินทรีย์ทดแทนปุ๋ยเคมี จำนวน ๑๐๐ ตัน /ปี ปุ๋ยหมักอินทรีย์ จำนวน ๕๐ ตัน/ปี ปุ๋ยอินทรีย์น้ำและสารไล่แมลง จำนวน ๕,๐๐๐ ลิตร/ปี
3. การจ้างแรงงาน สำหรับเกษตรกรที่รายได้น้อยและว่างงานในช่วงวิกฤตภัยแล้ง จำนวน ๖๖ ราย ๑,๖๓๖ แรง มูลค่าจ้างแรงงาน ๕๕๐,๘๐๐ บาท ค่าวัสดุอุปกรณ์ ๕๕๐,๓๕๐ บาท

อะไรบ้างที่เปลี่ยนแปลง

- (๑) ด้านสังคม สมาชิกกลุ่มที่เป็นผู้สูงอายุ มีพื้นที่สร้างสรรคในการทำกิจกรรม มีสร้างการดูแล ช่วยเหลือกัน
- (๒) ด้านสุขภาพ สร้างแหล่งอาหารให้ปลอดภัย ลดการเกิดโรคจากการใช้สารเคมี
- (๓) ด้านเศรษฐกิจ ส่งเสริมอาชีพทำให้เกิดรายได้ในครอบครัวและการลดค่าใช้จ่ายต้นทุนในการผลิต
- (๔) ด้านสภาวะแวดล้อม ลดมลภาวะจากการใช้สารเคมี
- (๕) ด้านการเมือง จากการทำประชาคมประชาชนมีส่วนร่วมในการวางแผนการดำเนินงานงบประมาณดำเนินงาน จัดการฝึกอบรมถ่ายทอดความรู้ ส่งเสริมการผลิตการใช้ปุ๋ยอินทรีย์ในพื้นที่

Key actors	กลุ่มวิสาหกิจชุมชนปุ๋ยอินทรีย์
งานเด่น	ผลิตปุ๋ยอินทรีย์คุณภาพสูง
พื้นที่	เทศบาลตำบลป่าเขา อำเภอเมือง จังหวัดอุดรธานี
วิทยากร	นายสิทธิชัย มากโม ตำแหน่ง ประธานกลุ่มวิสาหกิจชุมชนปุ๋ยอินทรีย์ เบอร์โทรศัพท์ ๐๘-๙๙๕๙-๑๑๕๖

๑. ที่มาหรือฐานคิดของการดำเนินงาน

กลุ่มวิสาหกิจชุมชนปุ๋ยอินทรีย์น้อมนำหลักการทรงงานของในหลวงรัชกาลที่ ๙ เรื่องการระเบิดจากข้างใน ที่ทรงให้ประชาชน เป็นผู้คิดตัดสินใจ และทำด้วยตนเองมาเป็นแนวทางการแก้ปัญหา และช่วยเหลือเกษตรกรที่ได้รับผลกระทบจากภาวะเศรษฐกิจอย่างเหมาะสมกับพื้นที่และยั่งยืน เพื่อเป็นแนวทางการบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติ ระดับตำบลอย่างมีประสิทธิภาพและสอดคล้องกับความต้องการของชุมชน รวมถึงแนวนโยบายของรัฐในระดับต่างๆ สร้างกระบวนการเรียนรู้โดยกระบวนการมีส่วนร่วมจากกลุ่มเกษตรกรที่ได้รับผลกระทบโดยตรงและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องทั้งภาครัฐและเอกชน เพื่อสร้างการเปลี่ยนแปลง เป็นแหล่งการสร้างหลักสูตรการเรียนรู้ หลักสูตรการดำรงชีวิตตามวิถีเกษตรปลอดภัย เกษตรอินทรีย์ ของมหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช ภายใต้โครงการเสริมสร้างศักยภาพชุมชนและภาคีในการจัดการอาหารปลอดภัยด้วยเทคโนโลยีสารสนเทศ ซึ่งตำบลป่าเขามีประชากรทั้งหมด ๗,๕๐๖ คน ๒,๘๑๑ ครัวเรือน มีครัวเรือนที่ประกอบอาชีพทางการเกษตร จำนวน ๖๒๓ ครัวเรือนรายได้เฉลี่ย ๑๐,๐๐๑ - ๒๐,๐๐๐ บาทต่อปี มีพื้นที่การเกษตร ๑๒,๓๘๕ ไร่ และจากข้อมูลสำมะโนที่ดินเพื่อการพัฒนาที่ดิน ตามแผนการใช้ที่ดินระดับตำบลแบบบูรณาการ ตำบลป่าเขา อำเภอเมืองอุดรธานี จังหวัดอุดรธานี กรมพัฒนาที่ดิน ๒๕๕๕ พบว่าเกษตรกรมีการใช้ปุ๋ยเคมี ร้อยละ ๑๗.๑๒ ปุ๋ยเคมีและปุ๋ยอินทรีย์ ร้อยละ ๗๖.๐๓ ปุ๋ยอินทรีย์ ร้อยละ ๕ และไม่ใช้ปุ๋ย ร้อยละ ๑.๓๗ และความต้องการความช่วยเหลือจากหน่วยงานรัฐ ด้านการควบคุมราคาปุ๋ยร้อยละ ๔๘.๖๓ ผลผลิตทางการเกษตรที่สำคัญได้แก่ ข้าว ข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ ข้าวโพดหวาน พืชผัก ไม้ผล และมีการเลี้ยงสัตว์เศรษฐกิจจำนวนมาก แต่เกษตรกรส่วนใหญ่ประสบปัญหาหาราคาผลผลิตไม่แน่นอน จำหน่ายได้ในราคาที่ต่ำ ต้นทุนการผลิตสูง ผลผลิตทางการเกษตรมีการปนเปื้อนสารเคมีเพราะเกษตรกรมีการใช้ปัจจัยการผลิต เช่น ปุ๋ยเคมี และสารเคมีในการป้องกันกำจัดศัตรูพืชจำนวนมาก จากปัญหาดังกล่าวจึงมีการรวมตัวจัดตั้งกลุ่มผลิตปุ๋ยอินทรีย์อัดเม็ดขึ้นในพื้นที่ตำบลป่าเขา และได้ดำเนินการจดทะเบียนกลุ่มวิสาหกิจชุมชนกลุ่มผลิตปุ๋ยอินทรีย์อัดเม็ดตำบลป่าเขา เพื่อผลิตปุ๋ยอินทรีย์อัดเม็ดจากมูลสัตว์ที่มีจำนวนมากในพื้นที่ จำหน่ายให้แก่เกษตรกรในราคาถูก โดยเทศบาลตำบลป่าเขาร่วมกับกระทรวงวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี โดยสถาบันวิจัยวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งประเทศไทย (วว.) ได้นำผลการวิจัย พัฒนา **"ปุ๋ยอินทรีย์คุณภาพสูง"** เพื่ออบรมและผลิตปุ๋ยให้แก่เกษตรกรในพื้นที่ตำบลป่าเขา โดยจัดดำเนินโครงการถ่ายทอดเทคโนโลยี นำวัตถุดิบจากมูลสัตว์ ที่หาได้ในท้องถิ่น เช่น มูลโค มูลสุกร ตากแห้งแล้วมาทำเป็นปุ๋ยหมัก มาทำการบดให้ละเอียดผสมกับธาตุอาหารชนิดต่างๆ ตามความต้องการของพืชและผลการวิเคราะห์คุณภาพดิน ทำให้ได้ปุ๋ยอินทรีย์คุณภาพสูง ใช้ทดแทนปุ๋ยเคมีได้อย่างมีประสิทธิภาพ เพิ่มคุณภาพให้แก่ดิน และลดต้นทุนทางการเกษตร ตลอดจนเป็นการเพิ่มรายได้ให้กับเกษตรกรเป็นการส่งเสริมอาชีพเกษตรกรตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง สามารถช่วยให้เกษตรกรลดรายจ่ายในต้นทุนการผลิตพืชต่างๆ ได้ และมีรายได้เสริมในการผลิตปุ๋ยเพื่อจำหน่ายให้แก่เกษตรกร ตามนโยบายของรัฐบาลในการส่งเสริมและสนับสนุนให้ชุมชนต่างๆมีการ

ประกอบอาชีพภายในชุมชน โดยมุ่งเน้นการใช้ทรัพยากรในชุมชนนั้นๆ ก่อให้เกิดมูลค่าเพิ่มเชิงเศรษฐกิจ โดยการสร้างเป็นผลผลิตที่ช่วยสร้างเศรษฐกิจในชุมชน ให้พึ่งพาตนเองได้ รวมทั้งมีความต้องการให้มีการขยายผลการใช้ปุ๋ยอินทรีย์และมีส่วนร่วมในการผลิตและการใช้เกิดเครือข่ายภาคประชาชนในพื้นที่จึงดำเนินการให้มีรูปแบบการผลิตเพื่อใช้และจำหน่ายในราคาประหยัด แต่การผลิตปุ๋ยอินทรีย์อัดเม็ดเหมาะสำหรับการอัดเม็ดปุ๋ยหมักจากมูลสัตว์ ซึ่งในพื้นที่ตำบลป่าเขายังมีเศษวัสดุทางการเกษตรอีกเป็นจำนวนมากเช่น เปลือกและซังข้าวโพด ฟางข้าว เปลือกถั่วลย จึงมีการพัฒนารูปแบบการดำเนินการอย่างต่อเนื่องโดยประยุกต์วิธีการผลิตปุ๋ยจากเศษวัสดุทางการเกษตรในการทำปุ๋ยหมักอินทรีย์ ปุ๋ยอินทรีย์น้ำและสารไล่แมลงจนสามารถดำเนินการจัดตั้งเป็นธนาคารปุ๋ยอินทรีย์ตำบลป่าเขา มีการดำเนินการแบ่งปันในรูปของปุ๋ยเพื่อใช้มีการฝาก การถอน การกู้ยืม และมีความยั่งยืนตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียง

๒. กลุ่มประชากรเป้าหมาย

ครัวเรือนที่ประกอบอาชีพทางการเกษตร จำนวน ๖๒๓ ครัวเรือน

๓. ผลที่ต้องการให้เกิดขึ้น

๓.๑ เพิ่มศักยภาพการผลิตปุ๋ยอินทรีย์ชุมชนให้มีปริมาณเพียงพอต่อความต้องการในชุมชนโดยปุ๋ยอินทรีย์อัดเม็ดที่ผลิตได้ จำนวน ๑๐๐ ตัน/ปี ปุ๋ยหมักอินทรีย์ จำนวน ๕๐ ตัน/ปี ปุ๋ยอินทรีย์น้ำและสารไล่แมลง จำนวน ๕,๐๐๐ ลิตร/ปี

๓.๒ เป็นทางเลือกหนึ่งให้เกษตรกร ในการลดปริมาณหรือทดแทนการใช้ปุ๋ยเคมีและปรับเปลี่ยนกระบวนการผลิตโดยการใช้ปุ๋ยอินทรีย์ ในการผลิตพืชเพื่อลดต้นทุนการผลิตพืช ลดปัญหาผลกระทบจากการเสื่อมโทรมของทรัพยากรดินและสิ่งแวดล้อม ตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียง

๓.๓ เกษตรกรองค์กรชุมชนมีกระบวนการเรียนรู้และร่วมมือกันในการพัฒนาทรัพยากรที่มีอยู่ให้เกิดประโยชน์สูงสุด และมีส่วนร่วมในการฟื้นฟูสิ่งแวดล้อม

๓.๔ สร้างงาน สร้างรายได้ ลดรายจ่าย สร้างแหล่งอาหารให้ปลอดภัย และเกิดความร่วมมือระหว่างประชาชนกับภาคราชการ ในรูปแบบประชารัฐเพื่อแก้ไขปัญหาได้อย่างยั่งยืน และเป็นเป็นต้นแบบการผลิตทางการเกษตรปลอดภัยสำหรับผู้ผลิตและผู้บริโภค ขยายเครือข่ายของเกษตรกร

๔. ข้อมูลและเครื่องมือในการดำเนินงาน

ข้อมูลแผนพัฒนาการเกษตรตำบลป่าเขา แผนพัฒนา ๓ ปี สำมะโนที่ดินเพื่อการพัฒนาที่ดิน แผนการใช้ที่ดินระดับตำบลแบบบูรณาการ ตำบลป่าเขา จากแหล่งข้อมูล TCNAP, RECAP และเอกสาร ข้อมูลจากแหล่งอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง

๕. งบประมาณ

ปุ๋ยอินทรีย์อัดเม็ดคุณภาพสูง ปุ๋ยอินทรีย์สูตรพระราชทานของสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ปุ๋ยอินทรีย์น้ำ ฮอร์โมน และสารอินทรีย์ไล่แมลง มีการจัดตั้งธนาคารปุ๋ยอินทรีย์ตำบลป่าเขา เพื่อให้บริการอย่างเอื้ออาทรและส่งเสริมการทำเกษตรปลอดภัยและเกษตรอินทรีย์ในพื้นที่ จำนวน ๑ แห่ง

๖. วิธีการดำเนินงาน

ภาคประชาชน ได้แก่ ผู้นำชุมชน และแกนนำเกษตรกร ทั้ง ๘ หมู่บ้าน ร่วมขับเคลื่อนกิจกรรมต่างๆ ทั้งในรูปแบบกิจกรรมอาสา และรูปแบบคณะกรรมการศูนย์ถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตร ประชาสัมพันธ์ในรูปแบบปากต่อปาก และการให้ความร่วมมือในทุกขั้นตอนการดำเนินงาน กลุ่มวิสาหกิจผลิตปุ๋ยอินทรีย์อัดเม็ดตำบลป่าเขาดำเนินการผลิต บริหารจัดการกลุ่ม โดยมีกลุ่มเกษตรกรปลอดสารพิษตำบลป่าเขา สาธิตการใช้เพื่อสร้างความเชื่อมั่นให้คนในชุมชนใช้ปุ๋ยอินทรีย์ เกษตรกรผู้เลี้ยงสัตว์ในพื้นที่ตำบลป่าเขา นำมูลสัตว์มาร่วมผลิตปุ๋ย แลกเปลี่ยนปุ๋ยอินทรีย์กับธนาคารเพื่อสร้างความต่อเนื่องในการผลิต ประชาชนในพื้นที่ตำบล

ป่าเขา นำวัตถุดิบที่สามารถผลิตปุ๋ยอินทรีย์ และปุ๋ยอินทรีย์น้ำได้ มาแลกเปลี่ยนกับปุ๋ยของธนาคารปุ๋ยอินทรีย์ตำบลป่าเขา ภาครัฐ ได้แก่ กรมพัฒนาที่ดิน โดยสถานีพัฒนาที่ดิน อุตรดิตถ์ พัฒนาส่งเสริมและถ่ายทอดเทคโนโลยีการจัดการทรัพยากรดิน เช่น การปรับปรุงบำรุงดิน การขับเคลื่อนเกษตรอินทรีย์ การจัดทำแผนการใช้ที่ดินแบบบูรณาการ เป็นต้น เพื่อเพิ่มผลผลิตทางการเกษตร พร้อมทั้งอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืน /สนับสนุนงบประมาณตามสภาพปัญหา สถาบันวิจัยวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งประเทศไทย (วว.) โดยฝ่ายเทคโนโลยีการเกษตร ดำเนินการถ่ายทอดเทคโนโลยีแบบบูรณาการเพื่อพัฒนาชนบท/สนับสนุนเครื่องจักร กระทบวงเกษตรและสหกรณ์โดยสำนักงานเกษตรจังหวัด สำนักงานเกษตรอำเภอเมืองอุตรดิตถ์ ส่งเสริมการใช้ปุ๋ยอินทรีย์ การทำเกษตรอินทรีย์ และเทศบาลตำบลป่าเขาให้ความสำคัญกับภาคเกษตร สนับสนุนการดำเนินการในทุกรูปแบบ จัดเวทีชุมชนเพื่อให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการวางแผนการดำเนินงาน งบประมาณดำเนินงาน จัดการฝึกอบรมถ่ายทอดความรู้ ส่งเสริมการผลิต การใช้ปุ๋ยอินทรีย์ในพื้นที่ และศูนย์ถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรประจำตำบล กองทุนหลักประกันสุขภาพ ประสานของงบประมาณในการดำเนินการในส่วนที่เกี่ยวข้อง และกองทุนหลักประกันสุขภาพตำบลป่าเขา สนับสนุนงบประมาณดำเนินการใช้ปุ๋ยอินทรีย์ เกษตรปลอดภัย การรณรงค์การทำเกษตรปลอดภัย การสะท้อนถึงปัญหาที่ส่งผลกระทบต่อด้านด้านสุขภาพ ด้านสิ่งแวดล้อม จากการใช้สารเคมี นอกจากนั้นฟาร์มเลี้ยงสัตว์ขนาดใหญ่ในพื้นที่ จำหน่ายมูลสัตว์ที่เหลือจากระบบการผลิตก๊าซชีวภาพในราคาถูกเพื่อสนับสนุนการใช้ปุ๋ยอินทรีย์ ร้านจำหน่ายสินค้าในพื้นที่ตำบล ให้ความร่วมมือในการฝากประชาสัมพันธ์และการจำหน่ายปุ๋ยอินทรีย์ของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนผลิตปุ๋ยอินทรีย์อัดเม็ดตำบลป่าเขา เน้นการเข้าถึงของคนในชุมชน

๗. ผลที่เกิดขึ้น (ผลผลิต ผลลัพธ์)

๗.๑ มีการฝึกอบรม การถ่ายทอดความรู้โดยมีจำนวนผู้เข้ารับการถ่ายทอดเทคโนโลยี ๑๐๐ คนจำนวน ๒ ครั้ง/ปี วิทยากรชุมชนที่มีความเชี่ยวชาญในเทคโนโลยีที่ถ่ายทอด จำนวน ๒ คน

๗.๒ กลุ่มผลิตปุ๋ยอินทรีย์ดำเนินการผลิตปุ๋ยอินทรีย์ทดแทนปุ๋ยเคมี จำนวน ๑๐๐ ตัน /ปี ปุ๋ยหมักอินทรีย์ จำนวน ๕๐ ตัน/ปี ปุ๋ยอินทรีย์น้ำและสารไล่แมลง จำนวน ๕,๐๐๐ ลิตร/ปี

๗.๓ การจ้างแรงงาน สำหรับเกษตรกรที่รายได้น้อยและว่างงานในช่วงวิกฤตภัยแล้ง จำนวน ๖๖ ราย ๑,๖๓๖ แรง มูลค่าการจ้างแรงงาน ๔๙๐,๘๐๐ บาท ค่าวัสดุอุปกรณ์ ๔๙๐,๓๕๐ บาท

๘. ผลกระทบที่เกิดขึ้น

ต่อ ๕ มิติโครงสร้างพื้นฐานของชุมชน (๑) ด้านสังคม สมาชิกกลุ่มที่เป็นผู้สูงอายุ มีพื้นที่สร้างสรรค์ในการทำกิจกรรม มีสร้างการดูแล ช่วยเหลือกัน(๒) ด้านสุขภาพ สร้างแหล่งอาหารให้ปลอดภัย ลดการเกิดโรคจากการใช้สารเคมี (๓) ด้านเศรษฐกิจ ส่งเสริมอาชีพทำให้เกิดรายได้ในครอบครัวและการลดค่าใช้จ่ายต้นทุนในการผลิต (๔)ด้านสภาวะแวดล้อม ลดมลภาวะจากการใช้สารเคมี (๕) ด้านการเมือง จากการทำประชาคมประชาชนมีส่วนร่วมในการวางแผนการดำเนินงาน งบประมาณดำเนินงาน จัดการฝึกอบรมถ่ายทอดความรู้ ส่งเสริมการผลิตการใช้ปุ๋ยอินทรีย์ในพื้นที่

เทศบาลตำบลพยุหะ

ตำบลพยุหะ อำเภอวิเชียรบุรี จังหวัดเพชรบูรณ์

ครัวเรือนที่มีการคัดแยกขยะ
๑,๗๙๙ ครัวเรือน

ครัวเรือนที่ไม่มีการคัดแยกขยะ
๑๓๗ ครัวเรือน

ครัวเรือนทั้งหมด
๑,๙๓๖ ครัวเรือน

พ.ศ. ๒๕๕๘ เริ่มต้นโครงการพลังงานหมุนเวียนโดย

ทำอย่างไร

กลุ่มพลังงานหมุนเวียนของ
เทศบาลตำบลพยุหะ จัดตั้งขึ้น
เพื่อเป็นการลดปริมาณขยะใน
พื้นที่เทศบาลตำบลพยุหะ
มีจำนวน ๒ กลุ่ม ได้แก่

พลังก๊าซ พลังชุมชน

ไบโอ..ก่อโอชะ

ข้อมูลและเครื่องมือ

TCNAP
RECAP
จปฐ.
กช.๒ค
การประชาคม
แผนชุมชน
แผนพัฒนาเทศบาล

ผลลัพธ์ที่ได้

ปริมาณขยะลดลง

ครัวเรือนสามารถนำไปปรับใช้

ลดค่าใช้จ่ายและสามารถนำ
ก๊าซชีวภาพมาใช้ในครัวเรือนได้

นำน้ำมันไบโอดีเซลไปใช้กับ
เครื่องยนต์ทางการเกษตรได้

มีการเปลี่ยนแปลงอย่างไร

มีการรวมกลุ่มกันทำกิจกรรม
เพื่อร่วมกันรักษาสิ่งแวดล้อม
และลดปริมาณขยะในพื้นที่

มีสุขภาพร่างกายที่ดี

ลดรายจ่ายให้ครัวเรือน

ปริมาณขยะลดลง
สิ่งแวดล้อมน่าอยู่น่าอาศัย

ประชาชนได้มีการทำงานกันเป็นกลุ่ม
ร่วมการคิดและแสดงความคิดเห็น

Key actors	เทศบาลตำบลพุดเตย
งานเด่น	พลังก๊าซ พลังชุมชน
พื้นที่	เทศบาลตำบลพุดเตย อำเภอวิเชียรบุรี จังหวัดเพชรบูรณ์
วิทยากร	นายวิถี กุลวงษ์ ตำแหน่ง รองนายกเทศมนตรีตำบลพุดเตย เบอร์โทรศัพท์ ๐๘๑๔๖๒๘๕๕๖

๑. ที่มาหรือฐานคิดของการดำเนินงาน

เทศบาลตำบลพุดเตย มีปัญหาเรื่องการจัดการขยะในครัวเรือน เช่น เศษอาหาร มูลสัตว์ น้ำเก่าพืชเก่า นางจิตนา ทองใจสด นายกเทศมนตรีตำบลพุดเตยจึงได้มีแนวคิดในการลดปริมาณขยะในครัวเรือนที่เป็นเศษอาหาร มูลสัตว์ และน้ำมันพืชเก่าและได้มีการศึกษาข้อมูล ค้นหาแหล่งเรียนรู้เพื่อขับเคลื่อนการดำเนินงานในพื้นที่ เพื่อลดปริมาณขยะและรายจ่ายในครัวเรือน โดยในปี พ.ศ. ๒๕๕๘ จึงนำแกนนำชุมชน ไปศึกษาดูงานการนำขยะมาผลิตก๊าซชีวภาพ และการทำน้ำมันไบโอดีเซลจากนั้นกลุ่มแกนนำชุมชนจึงได้คัดเลือกบ้านนายวิถี กุลวงษ์ เป็นต้นแบบในการดำเนินงานด้านขยะเปียก และมูลสัตว์ มาเป็นพลังงานในการผลิตเป็นก๊าซชีวภาพเพื่อใช้ในครัวเรือนและนายสมาน บุญเลิศ เป็นผู้นำกลุ่มทำไบโอดีเซล โดยการมีส่วนร่วมของประชาชนในพื้นที่ ร่วมคิด ร่วมทำ และนำความรู้มาปรับใช้ให้เข้ากับพื้นที่

๒. กลุ่มประชากรเป้าหมาย

ประชาชนเทศบาลตำบลพุดเตยที่สนใจเข้าร่วมกลุ่มและกิจกรรมการทำก๊าซชีวภาพและน้ำมันไบโอดีเซล

๓. ผลลัพธ์ที่ต้องการให้เกิดขึ้น

๓.๑ มีการผลิตก๊าซชีวภาพใช้ในครัวเรือน ปริมาณขยะลดลง

๓.๒ นำน้ำมันพืชเก่าที่ใช้แล้วมีผลผลิตเป็นน้ำมันไบโอดีเซล

๔. ข้อมูลและเครื่องมือในการดำเนินงาน

ข้อมูลครัวเรือนต้นแบบ ประเภทพลังงานทดแทนในชุมชน จากการวิจัยชุมชน RECAP

๕. รูปธรรม

กลุ่มพลังงานหมุนเวียนของเทศบาลตำบลพุดเตยโดยชุมชนเป็นผู้ดำเนินการ จัดตั้งขึ้น มี ๒ กลุ่ม ได้แก่

(๑) กลุ่มพลังก๊าซพลังชุมชน ตั้งอยู่ที่หมู่ ๑ (๒) กลุ่มไบโอดีเซล ตั้งอยู่ที่สวนสาธารณะหนองปอ

๖. วิธีการดำเนินงาน

มีการศึกษาข้อมูลค้นหาแหล่งเรียนรู้เพื่อลดปริมาณขยะในครัวเรือนที่เป็นเศษอาหาร มูลสัตว์ และน้ำมันพืชเก่า และเพื่อลดปริมาณขยะและรายจ่ายในครัวเรือน สร้างการมีส่วนร่วมของประชาชนในพื้นที่ในการร่วมคิด ร่วมทำ โดยนำแกนนำชุมชนไปศึกษาดูงานจากแหล่งเรียนรู้การนำขยะมาผลิตก๊าซชีวภาพ และการทำน้ำมันไบโอดีเซล จากนั้นกลุ่มแกนนำชุมชนจึงได้คัดเลือกบ้านต้นแบบในการดำเนินงานด้านขยะเปียก และมูลสัตว์มาเป็นพลังงานก๊าซชีวภาพเพื่อใช้ในครัวเรือน ทำให้ลดค่าใช้จ่ายในครัวเรือน ลดต้นทุนในการทำเกษตรกรรม และลดปริมาณขยะในชุมชน

๗. ผลที่เกิดขึ้น (ผลผลิต ผลลัพธ์)

ปริมาณขยะในครัวเรือนลดลง ทำให้ลดค่าใช้จ่ายและนำก๊าซชีวภาพมาใช้ในครัวเรือนได้ น้ำมันไบโอดีเซลที่ได้จากการผลิตนำไปใช้กับเครื่องยนต์ทางการเกษตรได้

๘. ผลกระทบที่เกิดขึ้น

มีผลกระทบต่อมิติโครงสร้างพื้นฐานของชุมชนทั้ง ๕ ด้าน ได้แก่ (๑) ด้านสังคม มีการรวมกลุ่มกันทำกิจกรรมเพื่อร่วมกันรักษาสีเขียวและลดปริมาณขยะในพื้นที่ (๒) ด้านสุขภาพ มีสุขภาพร่างกายที่ดี (๓) ด้านเศรษฐกิจ ลดรายจ่ายให้ครัวเรือน (๔) ด้านสภาพแวดล้อม ปริมาณขยะลดลง สิ่งแวดล้อมน่าอยู่ น่าอาศัย (๕) ด้านการเมือง ประชาชนได้มีการทำงานกันเป็นกลุ่ม ร่วมการคิดและแสดงความคิดเห็น ทั้งในระดับกลุ่ม และระดับท้องถิ่น

องค์การบริหารส่วนตำบลตากตก

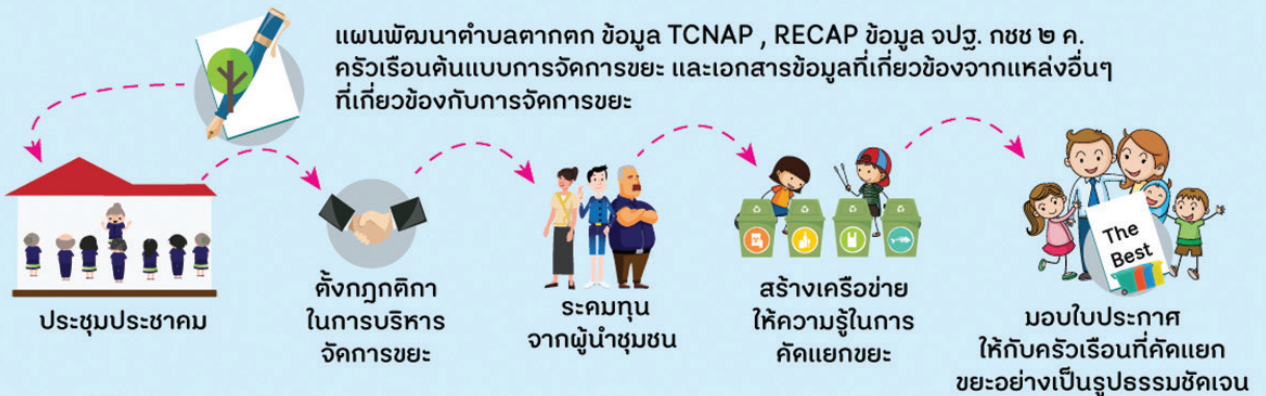
องค์การบริหารส่วนตำบลตากตก อำเภอบ้านตาก จังหวัดตาก

ประชากร
จำนวน ๓,๓๗๐ คน

ครัวเรือน
จำนวน ๘๗๖ ครัวเรือน

ลดปริมาณขยะในครัวเรือน และชุมชน ประชาชนในพื้นที่เกิดความรู้และทักษะในการบริหารจัดการวิธีการจัดการขยะในครัวเรือน สร้างการมีส่วนร่วมของคนในชุมชนและเครือข่ายในและนอกชุมชน เกิดกลุ่มจิตอาสาและเครือข่ายในการทำงานในการจัดการขยะ

- ด้านสังคม** สร้างกลไกการคัดแยกขยะจากต้นทาง สร้างเครือข่ายเชื่อมโยงของกลุ่มของคนหรือกลุ่มองค์กร สร้างการมีส่วนร่วม
- ด้านเศรษฐกิจ** เกิดอาชีพและรายได้จากสมาชิกในครัวเรือนที่ร่วมจัดการขยะ ลดรายจ่ายของครอบครัว นำวัสดุจากขยะมา รีไซเคิล
- ด้านสภาวะแวดล้อม** ลดปริมาณขยะในชุมชน มีการจัดการขยะชุมชนที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม
- ด้านสุขภาพ** ลดปัจจัยเสี่ยงจากการเกิดโรค
- ด้านการเมือง** การปกครอง ประชาชนมีส่วนร่วมในการวางแผนการดำเนินงานการจัดการขยะในพื้นที่

Key actors	องค์การบริหารส่วนตำบลตากตก
งานเด่น	อบต.จัดการขยะ
พื้นที่	องค์การบริหารส่วนตำบลตากตก อำเภอบ้านตาก จังหวัดตาก
วิทยากร	นายสุขเกษม โคนสอน ตำแหน่ง นายกองค์การบริหารส่วนตำบลตากตก เบอร์โทรศัพท์ ๐๘๖-๕๔๒๓๘๖๔

๑. ที่มาหรือฐานคิดของการดำเนินงาน

ปัญหาการจัดการขยะ เป็นปัญหาสิ่งแวดล้อมระดับประเทศ ซึ่งตำบลตากตกก็ได้รับผลกระทบจากปัญหาการจัดการขยะดังกล่าวด้วย จึงจำเป็นที่ทุกภาคส่วนต้องมีส่วนร่วมในการช่วยกันพัฒนาให้บ้านเรือนชุมชน สังคม น่าอยู่ ลดปัญหาขยะล้นเมือง มลพิษทั้งทางอากาศ ส่งผลกระทบต่อสุขภาพอนามัยของคนในตำบล ประกอบกับประชาชนไม่เห็นความสำคัญในการคัดแยกขยะมูลฝอยและของเสีย จึงส่งผลกระทบต่อคุณภาพสิ่งแวดล้อมในด้านต่างๆ เช่นเกิดมลพิษทางดิน มลพิษทางน้ำ มลพิษทางอากาศ และปัญหาด้านสาธารณสุขล้วนเป็นอันตรายต่อประชาชน อาทิ มีกลิ่นเหม็น เป็นแหล่งเพาะพันธุ์ยุง แมลงวัน และสัตว์นำโรคอื่นๆ ล้วนนำเชื้อโรคมายังคน น้ำจากขยะที่อาจซึมลงไปใต้น้ำใต้ดิน ทำให้เกิดมลพิษในน้ำและในดิน รวมทั้งเกิดสภาพภูมิทัศน์ที่ไม่เหมาะสม ก่อให้เกิดความรำคาญแก่ประชาชนที่อาศัยอยู่บริเวณใกล้เคียง เพราะในปัจจุบันขยะมูลฝอยจากครัวเรือน ล้วนปล่อยให้ย่อยสลายเองตามธรรมชาติ หรืออาจทำลายโดยการเผา ซึ่งการกำจัดโดยวิธีนี้ก่อให้เกิดปัญหาทางด้านสิ่งแวดล้อมและสุขภาพอนามัยของประชาชน อีกทั้งพฤติกรรมของประชาชนโดยทั่วไป ยังทิ้งขยะมูลฝอยโดยขาดจิตสำนึกและปล่อยให้ปนเปื้อนของหน่วยงานที่รับผิดชอบ ทำให้มีปริมาณขยะที่เกิดขึ้นมากมาย องค์การบริหารส่วนตำบลตากตกจึงสนับสนุนให้มีการจัดตั้งกลุ่มจัดการขยะระดับตำบล จึงเป็นกลุ่มที่เกิดการรวมตัวกันของแกนนำชุมชน กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน กลุ่มแม่บ้าน กลุ่มสตรี กลุ่มอสม. จำนวน ๑๑ หมู่บ้าน ในเขตพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลตากตก ร่วมกับโรงเรียนในเขตพื้นที่ จำนวน ๔ โรงเรียน ได้แก่ โรงเรียนบ้านหนองชะลาบ โรงเรียนวัดพระธาตุน้อย โรงเรียนสว่างวิทยา โรงเรียนบ้านตาก ประถม โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลในพื้นที่ จำนวน ๒ แห่ง ได้แก่ โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลบ้านหนองจิว โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลตากตก เป็นการดำเนินการคัดแยกขยะจากต้นทางหรือจากครอบครัวของตนเอง ขยายผลไปสู่ ประชาชนในพื้นที่ โดยได้รับการสนับสนุนหลักจากองค์การบริหารส่วนตำบลตากตก ในการจัดหาวิทยากรในการให้ความรู้ในการคัดแยกขยะ เพื่อสร้างมูลค่า การจัดการขยะเปียกภายในครัวเรือน เพื่อเป็นปุ๋ยหมัก ปุ๋ยอินทรีย์ ให้กับพืชผักสวนครัว พืชไร่ พืชสวน ส่งเสริมให้มีการปลูกผักในครัวเรือน ผักสวนครัวรั้วกินได้ ตลอดจนจัดการศึกษาดูงานจากโรงงานคัดแยกขยะ ในกลุ่มผู้นำชุมชน เพื่อให้เกิดจิตสำนึกในการดูแลรักษาทรัพยากรธรรมชาติ ช่วยกันสร้างสรรค์ชุมชน สังคมให้น่าอยู่ปลอดภัย เสริมสร้างความร่วมมือของคนในชุมชน ในการพัฒนาตำบลให้น่าอยู่ ทุกภาคส่วนมีส่วนร่วมกัน

๒. กลุ่มประชากรเป้าหมาย

ประชากรในตำบลตากตก จำนวน ๓,๓๗๐ คน ๘๗๖ ครัวเรือน

๓. ผลที่ต้องการให้เกิด

มีการจัดการขยะในชุมชน โดยประชาชนในชุมชนมีทักษะในการจัดการขยะอย่างถูกวิธีทุกครัวเรือน สร้างเครือข่ายติดตามจากกลุ่มของเด็กและเยาวชนในพื้นที่และหน่วยงานในพื้นที่ให้การสนับสนุนการจัดการขยะในพื้นที่

๔. ข้อมูลและเครื่องมือในการดำเนินการ

แผนพัฒนาตำบลตากตก ข้อมูล TCNAP , RECAP ข้อมูล จปฐ. กชช ๒ ค. ครัวเรือนต้นแบบการจัดการขยะ และเอกสารข้อมูลที่เกี่ยวข้องจากแหล่งอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องกับการจัดการขยะ

๕. รูปธรรมงาน

มีการจัดการขยะในชุมชน ได้แก่ กิจกรรมให้ความรู้การคัดแยกขยะ โดยคัดแยกขยะต้นทางจากครอบครัว มีการมอบใบประกาศให้กับครัวเรือนที่คัดแยกขยะอย่างเป็นรูปธรรมชัดเจน สร้างจิตอาสาในการจัดการจัดการขยะและสิ่งแวดล้อม

๖. วิธีการดำเนินงาน

จัดประชุมประชาคมปรึกษาหารือหาข้อสรุปร่วมกันในการตั้งกฎกติกาในการบริหารจัดการขยะในตำบล และร่วมกันระดมทุนจากผู้นำชุมชน ซึ่งเป็นแกนนำร่องในการคัดแยกขยะต้นทาง จัดซื้อถุงขยะที่มีสัญลักษณ์ของกลุ่ม จำหน่ายให้แก่ประชาชนในพื้นที่ เพื่อลดปริมาณขยะที่เกิดขึ้นจากครัวเรือนทำการจัดตั้งคณะกรรมการบริหารจัดการกลุ่มจัดการขยะระดับตำบล โดยให้ประชาชนในพื้นที่เสนอบุคคลขึ้นเป็นคณะกรรมการ โดยมีประชาชนทุกกลุ่มในตำบลร่วมเป็นสมาชิก สร้างเครือข่ายให้ความรู้ในการคัดแยกขยะเน้นในกลุ่มเด็กและเยาวชน ในการติดตามการดำเนินการคัดแยกขยะจากต้นทาง ให้ความรู้ คำแนะนำ ตลอดจนคำชม เพื่อสร้างกำลังใจให้กับประชาชนได้ร่วมกันพัฒนาตำบล ตลอดจนสร้างความเข้าใจในการคัดแยกขยะในเวทีการประชุมของแต่ละหมู่บ้าน และนำเสนอปัญหาการบริหารจัดการกลุ่ม ต่อที่ประชุมระดับตำบล เพื่อร่วมกันหาแนวทางแก้ไข ปรับปรุงกระบวนการทำงานให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น ดำเนินการจัดการคัดแยกขยะต้นทางจากครอบครัว มีการมอบใบประกาศให้กับครัวเรือนที่คัดแยกขยะอย่างเป็นรูปธรรมชัดเจน ประชาชนเห็นคุณค่าของการคัดแยกขยะต้นทาง ลดปริมาณขยะในครัวเรือน สร้างรายได้

๗. ผลที่เกิดขึ้น (ผลผลิต ผลลัพธ์)

ลดปริมาณขยะในครัวเรือน และชุมชน ประชาชนในพื้นที่เกิดความรู้และทักษะในการบริหารจัดการวิธีการจัดการขยะในครัวเรือน สร้างการมีส่วนร่วมของคนในชุมชนและเครือข่ายในและนอกชุมชน เกิดกลุ่มจิตอาสาและเครือข่ายในการทำงานในการจัดการขยะ

๘. ผลกระทบที่เกิดขึ้น ๕ มิติ

ส่งผลต่อ ๕ มิติโครงสร้างพื้นฐานของชุมชน (๑) ด้านสังคม สร้างกลไกการคัดแยกขยะจากต้นทาง สร้างเครือข่ายเชื่อมโยงของกลุ่มของคนหรือกลุ่มองค์กร สร้างการมีส่วนร่วมภาคประชาชนโดยใช้พื้นที่หลักเป็นต้นตั้ง สนับสนุนให้ภาคประชาชนมีส่วนร่วมในการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมคัดแยกขยะ (๒) ด้านเศรษฐกิจ เกิดอาชีพและรายได้จากสมาชิกในครัวเรือนที่ร่วมจัดการขยะ ลดรายจ่ายของครอบครัว นำวัสดุจากขยะมา รีไซเคิล (๓) ด้านสภาวะแวดล้อม ลดปริมาณขยะในชุมชน มีการจัดการขยะชุมชนที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม (๔) ด้านสุขภาพ ลดปัจจัยเสี่ยงจากการเกิดโรค (๕) ด้านการเมือง การปกครอง ประชาชนมีส่วนร่วมในการวางแผนการดำเนินงานการจัดการขยะในพื้นที่

เทศบาลตำบลบางไผ่

เทศบาลตำบลบางไผ่ อำเภอบางมูลนาก จังหวัดพิจิตร

ข้อมูลและเครื่องมือในการดำเนินการ

ข้อมูลที่เทศบาลตำบลบางไผ่ ข้อมูล TCNAP , RECAP ข้อมูล จปฐ. กชช ๒ ค.ได้แก่ ข้อมูลครัวเรือนทำเกษตรอินทรีย์ ครัวเรือนต้นแบบการจัดการขยะ และเอกสารข้อมูลที่เกี่ยวข้องจากแหล่งอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องกับการจัดการขยะ

ผลที่เกิดขึ้น

ลดปริมาณขยะในครัวเรือน และชุมชน
ประชาชนในพื้นที่มีทักษะในการจัดการขยะในครัวเรือน
สร้างการมีส่วนร่วมของคนในชุมชน เครือข่ายในและนอกชุมชน เกิดกลุ่มจิตอาสาและเครือข่ายในการทำงานในการจัดการขยะ

ผลกระทบที่เกิดขึ้น ๕ มิติ

ด้านสังคม สร้างกลไกการคัดแยกขยะจากต้นทาง
ด้านเศรษฐกิจ เกิดอาชีพและรายได้จากสมาชิกในครัวเรือน
ด้านสถานะแวดล้อม ลดปริมาณขยะในชุมชน มีการจัดการขยะชุมชนที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม
ด้านสุขภาพ ลดปัจจัยเสี่ยงจากการเกิดโรค
ด้านการเมือง การปกครอง ประชาชนมีส่วนร่วมในการวางแผนการดำเนินงานการจัดการขยะในพื้นที่

Key actors	เทศบาลตำบลบางไผ่
งานเด่น	จัดการขยะในชุมชน
พื้นที่	เทศบาลตำบลบางไผ่ อำเภอบางมูลนาก จังหวัดพิจิตร
วิทยากร	นายสถาพร อินทรา ตำแหน่ง นักวิชาการสาธารณสุขชำนาญการ เบอร์โทรศัพท์ ๐๘๖ - ๒๑๓๒๒๔๔

๑. ที่มาหรือฐานคิดของการดำเนินงาน

นับตั้งแต่อดีตมาสู่ปัจจุบันปัญหาขยะมูลฝอยเป็นปัญหาสำคัญที่อยู่คู่กับสังคมไทยมายาวนานและนับวันยังมีแนวโน้มทวีความรุนแรงมากขึ้น สาเหตุเนื่องมาจากการเพิ่มขึ้นของปริมาณขยะมูลฝอยทุกปี ตามอัตราการเพิ่มขึ้นของจำนวนประชากร การขยายตัวทางเศรษฐกิจและการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมในการอุปโภคบริโภคของประชาชน ตามพระราชบัญญัติเทศบาล พ.ศ. ๒๔๙๓ และที่แก้ไขเพิ่มเติมถึง (ฉบับที่ ๑๓) พ.ศ. ๒๕๕๒ เทศบาลตำบลมีหน้าที่ต้องทำให้เขตเทศบาล ตามมาตรา ๕๐ ข้อ ๓ รักษาความสะอาดถนนหรือทางเดิน และที่สาธารณะรวมทั้งกำจัดมูลฝอยและสิ่งปฏิกูลให้เกิดเป็นรูปธรรมตามอำนาจหน้าที่ เมื่อปี ๒๕๕๒ เทศบาลตำบลบางไผ่ จึงได้เริ่มดำเนินการเกี่ยวกับการจัดการขยะในชุมชนแต่ยังไม่ได้รับความร่วมมือเท่าที่ควร ในขณะที่เดียวกันปริมาณขยะมูลฝอยที่ได้รับการจัดการอย่างถูกต้องเพิ่มขึ้นในอัตราที่ต่ำแม้ว่าองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นซึ่งเป็นหน่วยงานที่มีหน้าที่รับผิดชอบในการบริหารจัดการขยะมูลฝอย ทั้งการจัดเก็บ เคลื่อนย้าย รวมทั้งการกำจัด จะได้รับการสรรงบประมาณในการบริหารจัดการขยะมูลฝอยเพิ่มขึ้นแต่ก็ยังไม่เพียงพอกับปริมาณขยะมูลฝอยที่มีแนวโน้มเพิ่มขึ้นทุกปี ปัจจุบันเทศบาลตำบลบางไผ่ มีประชากรทั้งสิ้น ๑,๕๕๕ คน มีครัวเรือน ๔๗๖ ครัวเรือน มีปริมาณขยะที่เทศบาลตำบลบางไผ่ จัดเก็บและเคลื่อนย้ายเพื่อนำไปกำจัดโดยการฝังกลบ ณ สถานที่กำจัดขยะมูลฝอยของเทศบาลเมืองบางมูลนาก เฉลี่ย ๑๗.๗ ตัน/เดือน โดย ๑ ครัวเรือนจะทิ้งขยะเฉลี่ย ๒๙.๐๑ กิโลกรัม/เดือน โดยประชากร ๑ คนจะทิ้งขยะเฉลี่ย ๑๑.๓๐ กิโลกรัม/เดือน และในแต่ละเดือนเทศบาลตำบลบางไผ่มีรายจ่ายเป็นค่าธรรมเนียมการกำจัดขยะมูลฝอย ตันละ ๓๐๐ บาท เฉลี่ยเป็นเงิน ๕,๓๑๐ บาท/เดือน จะเห็นได้ว่าปัญหาในด้านการบริหารจัดการขยะ ไม่ว่าจะเป็นปริมาณขยะที่เพิ่มมากขึ้นจากการขยายตัวทางเศรษฐกิจและการเปลี่ยนแปลงในพฤติกรรมในการอุปโภคบริโภคของประชาชนปัญหาการทิ้งขยะไม่เป็นที่ ไม่เป็นเวลาและปัญหาขยะตกค้างเป็นปัญหาที่สำคัญของทุกฝ่ายที่จะต้องรวมกันหาแนวทางแก้ไขปัญหาขยะมูลฝอยในระยะยาว โดยต้องสนับสนุนและขยายผลให้ประชาชนลดปริมาณการเกิดขยะมูลฝอยจากครัวเรือนโดยหลักการ ๓Rs (Reduce Reuse Recycle) สร้างแรงจูงใจด้านรายได้ให้กับประชาชนในการร่วมกันคัดแยกขยะมูลฝอยตั้งแต่ครัวเรือน ในปี พ.ศ. ๒๕๕๔ กองสาธารณสุขและสิ่งแวดล้อมเทศบาลตำบลบางไผ่ ได้จัดการทำโครงการรณรงค์คัดแยกขยะเพื่อให้ประชาชนทั่วไป มีความรู้เกี่ยวกับขยะประเภทต่างๆ ปัญหาและผลกระทบที่เกิดขึ้นจากขยะ วิธีการลดปริมาณขยะ การคัดแยก การนำกลับมาใช้ใหม่ การกำจัดอย่างถูกวิธี โดยสร้างความตระหนักและการมีส่วนร่วมของประชาชนในการลดปริมาณขยะมูลฝอยและอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม เพื่อแก้ปัญหาด้านการสาธารณสุขและอนามัยสิ่งแวดล้อมให้ประชาชนมีสุขภาพอนามัยที่ดีขึ้น รวมถึงเป็นการสร้างรายได้และความคุ้มครองให้กับสมาชิกในครัวเรือนด้วย ซึ่งก็ได้ผลระดับหนึ่ง ต่อมาปี พ.ศ. ๒๕๖๐ เทศบาลตำบลบางไผ่ โดยกองสาธารณสุขและสิ่งแวดล้อมได้ปรับแผนการดำเนินงานโดยให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการจัดการขยะอย่างเต็มรูปแบบ โดยมีการจัดตั้งคณะกรรมการบริหารจัดการขยะขึ้นทั้งองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและชุมชนจำนวน ๒๖ คน โดยมี นายอลัมพล เจียมศรีพงษ์ นายกเทศมนตรีตำบลบางไผ่ เป็นประธานคณะกรรมการเพื่อกำหนดเป้าหมาย วางแผนการดำเนินงานระยะเวลาและการดำเนินงานต่างๆ ได้แก่การ จัดเก็บถึงขยะในเขตเทศบาลให้ใส่ภาชนะมาทิ้งเป็นเวลา รถบริการจัดเก็บขยะเป็นโซนตามชุมชนต่างๆ จัดการกลุ่มเป้าหมายต้นแบบการคัด

แยกขยะทิ้งขยะเพื่อทำเป็นปุ๋ยหมัก จนทำให้เกิดความร่วมมือจากภาคประชาชนในชุมชนเป็นอย่างดี โดยมีเทศบาลตำบลบางไผ่เป็นผู้สนับสนุนเรื่องงบประมาณและวิธีการดำเนินงานต่างๆ

๒. กลุ่มประชากรเป้าหมาย

คณะกรรมการจัดการขยะและผู้นำชุมชน เป็นผู้ถ่ายทอดความรู้ต่างๆ ๒๐ คน จำนวน ๑๗๐ ครัวเรือน จาก ๓ ชุมชนที่เข้าร่วมโครงการและประชาชนทั่วไปตามชุมชนต่างๆ อีก ๓๐๖ ครัวเรือนที่มีของจำนวนน้อย

๓. ผลที่ต้องการให้เกิด

เพื่อให้ประชาชนในชุมชนต่างๆ มีคุณภาพชีวิตที่ดีไม่เสี่ยงจากโรคร้ายที่เกิดจากขยะ นำผลิตภัณฑ์ที่เกิดจากการคัดแยกขยะไปใช้ให้เกิดประโยชน์มีอาชีพและรายได้ เกิดการออมในแต่ละครอบครัว มีกลุ่มย่อยในการดำเนินการนอกจากคณะกรรมการ เช่น กลุ่มเด็กและเยาวชน หน่วยงานในพื้นที่ ประชาชนในชุมชนมีทักษะในการจัดการขยะอย่างถูกวิธีทุกครัวเรือนด้วยตัวเอง

๔. ข้อมูลและเครื่องมือในการดำเนินการ

ข้อมูลที่เทศบาลตำบลบางไผ่ ข้อมูล TCNAP, RECAP ได้แก่ ข้อมูลครัวเรือนทำเกษตรอินทรีย์ ครัวเรือนต้นแบบการจัดการขยะ และเอกสารข้อมูลที่เกี่ยวข้องจากแหล่งอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องกับการจัดการขยะ

๕. รูปธรรมงาน

มีการจัดการขยะในชุมชน ได้แก่ กิจกรรมให้ความรู้การคัดแยกขยะ ทำปุ๋ยหมักในวงปูนซีเมนต์ ค้นหาคนต้นแบบครัวเรือนต้นแบบจัดการขยะ รณรงค์ให้ใช้ถุงพลาสติกจากกลุ่มผู้ประกอบการและประชาชน สร้างจิตอาสาในการจัดการจัดการขยะและสิ่งแวดล้อม โดยกลุ่มเด็กและเยาวชน รับแลกชื้อขยะและเปิดบัญชีให้ครัวเรือน ส่งเสริมอาชีพให้มีการคัดแยกขยะ

๖. วิธีการดำเนินงาน

เทศบาลตำบลบางไผ่ร่วมกับคณะกรรมการจัดการขยะมีการทำข้อมูลที่มีอยู่ในพื้นที่มาวิเคราะห์ ทำให้ค้นหาทุนและศักยภาพชุมชน ร่วมกำหนดแผนการดำเนินงานและปรับปรุงแผนให้เหมาะสมในการจัดการขยะของชุมชนให้เป็นปัจจุบันเพื่อติดตามผลดำเนินงาน โดยคณะกรรมการจัดการขยะมีการรณรงค์ให้ความรู้คนในชุมชนและต้นแบบครัวเรือนจัดการขยะรับรู้และเข้าใจร่วมกัน มีการพัฒนากระบวนการขั้นตอนการทำงานร่วมกันของคณะทำงาน โดยการศึกษาดูงานจากหน่วยงานต้นแบบ มีการหารือร่วมกันกำหนดการทำงานและช่องทางสื่อสารเพื่อให้ครัวเรือนและประชาชนในชุมชนเข้าใจ ทำความเข้าใจบทบาทหน้าที่คณะวิทยากรมาให้ความรู้ความเข้าใจการจัดการขยะ ทำให้เกิดการมีส่วนร่วมในการพัฒนารูปแบบการจัดการขยะ การออม และการจัดการขยะให้เหมาะสมเกิดสภาพแวดล้อมที่ดีในการดำรงชีวิต มีการสร้างจิตอาสาในการจัดการขยะด้วยกลุ่มเด็กและเยาวชน เพื่อส่งต่อถึงครัวเรือน เพื่อเป็นการดูแล รักษาสภาพแวดล้อมในชุมชน

๗. ผลที่เกิดขึ้น (ผลผลิต ผลลัพธ์)

ลดปริมาณขยะในครัวเรือน และชุมชน ประชาชนในพื้นที่เกิดความรู้และทักษะในการบริหารจัดการวิธีการจัดการขยะในครัวเรือน สร้างการมีส่วนร่วมของคนในชุมชนและเครือข่ายในและนอกชุมชน เกิดกลุ่มจิตอาสาและเครือข่ายในการทำงานในการจัดการขยะ

๘. ผลกระทบที่เกิดขึ้น ๕ มิติ

ส่งผลกระทบต่อ ๕ มิติโครงสร้างพื้นฐานของชุมชน (๑) ด้านสังคม สร้างกลไกการคัดแยกขยะจากต้นทาง สร้างเครือข่ายเชื่อมโยงของกลุ่มของคนหรือกลุ่มองค์กร สร้างการมีส่วนร่วมภาคประชาชนโดยใช้พื้นที่หลักเป็นตัวตั้ง สนับสนุนให้ภาคประชาชนมีส่วนร่วมในการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมกรรมการคัดแยกขยะ (๒) ด้านเศรษฐกิจ เกิดอาชีพและรายได้จากสมาชิกในครัวเรือนที่ร่วมจัดการขยะ ลดรายจ่ายของครอบครัว นำวัสดุจากขยะมา รีไซเคิล (๓) ด้านสภาวะแวดล้อม ลดปริมาณขยะในชุมชน มีการจัดการขยะชุมชนที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม (๔) ด้านสุขภาพ ลดปัจจัยเสี่ยงจากการเกิดโรค (๕) ด้านการเมือง การปกครอง ประชาชนมีส่วนร่วมในการวางแผนการดำเนินงานการจัดการขยะในพื้นที่

จัดการขยะแบบมีส่วนร่วม (ชะโยยก)

๑๐ ช้อ

สร้างสังคม

ลดขยะ

๗,๕๒๔ คน

๓,๐๒๗ ครัวเรือน

๑ ครัวเรือน
คน จัดการขยะ
รวม ๑๗๘ คน

มีขยะ ๗ - ๑๐ ตันต่อวัน

สร้าง

บ้านเมืองสะอาด
สุขภาพที่ดี
อากาศบริสุทธิ์
แหล่งน้ำสะอาด
สร้างรายได้

ลด

แหล่งเชื้อโรค
สารพิษตกค้าง
ฝุ่นละออง

ปัญหา

บ้านเมืองสกปรกไม่น่ามอง ส่งกลิ่นเหม็นรบกวน เป็นแหล่งเพาะพันธุ์สัตว์และพาหะนำโรคต่างๆ เช่น หนู แมลงสาบ ยุงลาย แมลงวัน รวมทั้งยังเป็นแหล่งแพร่เชื้อโรคโดยตรง เช่น โรคทางเดินอาหาร อหิวาตกโรค อุจจาระร่วง บิด โรคผิวหนัง บาดทะยัก มีการปนเปื้อนจากสารพิษ เช่น ปุ๋ย ตะกั่ว ในพื้นดิน และแม่น้ำลำคลอง เกิดการอุดตันก่อระบายน้ำ เป็นแหล่งกำเนิดมลพิษทางอากาศจากการตกค้างของขยะ เกิดฝุ่นละออง คิวิน จากการเผาขยะ นำไปสู่ปัญหาไม่ว่าจะเป็นด้านสิ่งแวดล้อม ภูมิทัศน์ไม่น่ามอง ยังส่งผลกระทบต่อสุขภาพของประชาชน

การจัดการ

- ๑.) การคัดแยกขยะ
- ๒.) การจัดเก็บขยะ
- ๓.) การกำจัดขยะ
- ๔.) การใช้ประโยชน์จากขยะ
- ๕.) สร้างกลไกการคัดแยกต้นทาง
- ๖.) ให้ผู้ร่วมคัดแยกขยะได้เป็นที่ยกย่องจากสังคม เช่น ป้ายแสดงการเป็นสมาชิกของการคัดแยกขยะ
- ๗.) ให้ชุมชน หมู่บ้าน ที่ให้ความร่วมมืออย่างดี ได้รับการยกย่อง และได้รับการเชิดชูเกียรติจากสังคม
- ๘.) การแยกทิ้งจากขยะอื่นๆ
- ๙.) การเก็บรวบรวม (กิจกรรมคัดแยกจากครัวเรือน)
- ๑๐.) การเก็บรวบรวม/ขนส่ง

๑. การบริหารจัดการขยะมูลฝอยของเทศบาลตำบลป่าเช่ามีประสิทธิภาพ
๒. สามารถลดปริมาณขยะจากแหล่งต้นกำเนิด ลดภาระการกำจัดขยะ และสามารถลดงบประมาณในการกำจัดขยะมูลฝอยได้
๓. ประชาชนตระหนักและรับรู้ถึงความจำเป็นในการคัดแยกขยะ และเห็นประโยชน์คุณค่าของขยะที่สามารถนำกลับมาใช้ใหม่ได้

๔. เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการบริหารจัดการขยะมูลฝอยในพื้นที่ ลดงบประมาณเพื่อการจัดการขยะมูลฝอย และการแก้ไขปัญหาสิ่งแวดล้อม ซึ่งเป็นผลมาจากขยะมีพิษ และสิ่งปฏิกูลต่างๆ
๕. มีการขยายผลสู่การสร้างกระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชน ในการดูแลรักษาสิ่งแวดล้อมที่ตนเกิด และบูรณาการความร่วมมือในการจัดการสิ่งแวดล้อมของท้องถิ่น สอดคล้องหลักการของเมืองน่าอยู่อย่างยั่งยืน มีความสอดคล้องกับนโยบายของโครงการแผ่นดินธรรมแผ่นดินทอง

Key actors	เทศบาลตำบลป่าเช่า
งานเด่น	จัดการขยะแบบมีส่วนร่วม (ชะโยหด)
พื้นที่	เทศบาลตำบลป่าเช่า อำเภอเมือง จังหวัดอุดรดิติถ์
วิทยากร	นายอดิศร วรณการ ตำแหน่ง ผู้จัดการธนาการขยะ เบอร์โทรศัพท์ ๐๙-๓๑๓๔-๙๖๙๐

๑. ที่มาหรือฐานคิดของการดำเนินงาน

จากนโยบายการบริหารราชการแผ่นดินของรัฐบาลซึ่งมีนโยบายต่างๆ ๑๑ ด้าน และมีนโยบายด้านการกำจัดมูลฝอยการจัดการระบบบริหารจัดการขยะมูลฝอยของประเทศ พ.ศ.๒๕๕๗ จังหวัดอุดรดิติถ์ หน่วยงานราชการต่างๆ ตลอดจนเทศบาลตำบลป่าเช่า ได้เล็งเห็นถึงสภาพปัญหาที่ จึงต้องมีการบริหารจัดการขยะอย่างชัดเจน เทศบาลตำบลป่าเช่า มีพื้นที่รับผิดชอบทั้งหมด ๔๕ ตารางกิโลเมตร ประกอบด้วย ๘ หมู่บ้าน มีจำนวนครัวเรือนทั้งหมด ๓,๐๒๗ ครัวเรือน มีประชากรในเขตตำบลป่าเช่าประมาณ ๗,๕๒๙ คน มีปริมาณขยะที่เกิดขึ้นในแต่ละวัน ถึง ๗ - ๑๐ ตันต่อวัน ส่งผลให้มีขยะตกค้างเป็นจำนวนมากในแต่ละวัน ส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมและสภาพความเป็นอยู่ ในชุมชนมากมาย เช่น บ้านเมืองสกปรกไม่น่ามอง ส่งกลิ่นเหม็นรบกวน เป็นแหล่งเพาะพันธุ์สัตว์และพาหะนำโรคต่างๆ เช่น หนู แมลงสาบ ยุงลาย แมลงวัน รวมทั้งยังเป็นแหล่งแพร่เชื้อโรคโดยตรง เช่น โรคทางเดินอาหาร อหิวาตกโรค อุจจาระร่วง บิด โรคผิวหนัง บาดทะยัก มีการปนเปื้อนจากสารพิษ เช่น ปรอก ตะกั่ว ในพื้นดินและแม่น้ำลำคลอง เกิดการอุดตันท่อบายน้ำ เป็นแหล่งกำเนิดมลพิษทางอากาศจากการตกค้างของขยะ เกิดฝุ่นละออง ควัน จากการเผาขยะ นำไปสู่ปัญหาไม่ว่าจะเป็นด้านสิ่งแวดล้อมภูมิทัศน์ไม่น่ามอง ยังส่งผลกระทบต่อสุขภาพของประชาชน เทศบาลตำบลป่าเช่าจึง ได้จัดทำโครงการ ชะ - โยหด (บริหารจัดการขยะแบบมีส่วนร่วม) เพื่อหาวิธีการแก้วิกฤติปัญหาของขยะมูลฝอยของหมู่บ้านในเขตตำบลป่าเช่า

๒. กลุ่มประชากรเป้าหมาย

กลุ่มร้านค้า แกนนำชุมชน คณะกรรมการหมู่บ้าน คณะกรรมการคุ้มตัวแทนครัวเรือนๆละ ๑ คน จำนวน ๑๗๔ คน

๓. ผลที่ต้องการให้เกิดขึ้น

- ๓.๑ เพิ่มประสิทธิภาพการบริหารจัดการขยะมูลฝอยของเทศบาลตำบลป่าเช่า
- ๓.๒ เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการบริหารจัดการขยะมูลฝอยในพื้นที่ ลดงบประมาณเพื่อการจัดการขยะมูลฝอยและการแก้ไขปัญหาสิ่งแวดล้อม ซึ่งเป็นผลมาจากขยะมีพิษ และสิ่งปฏิกูลต่างๆ อย่างถูกวิธี
- ๓.๓ กระตุ้นให้ชุมชนได้ตระหนักและรับรู้ถึงความจำเป็นในการคัดแยกขยะ และเห็นประโยชน์หรือคุณค่าของขยะที่สามารถนำกลับมาใช้ใหม่ได้
- ๓.๔ เพื่อให้สอดคล้องกับนโยบายของโครงการแผ่นดินธรรมแผ่นดินทอง

๔. ข้อมูลและเครื่องมือในการดำเนินงาน

แผนพัฒนา ๓ ปี ตำบลป่าเช่า จากแหล่งข้อมูล TCNAP, RECAP และเอกสารข้อมูลจากแหล่งอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง

๕. รูปธรรมงาน

มีการคัดแยกขยะในชุมชน จัดการขยะมูลฝอยในพื้นที่ ลดงบประมาณเพื่อการจัดการขยะมูลฝอยและการแก้ไขปัญหาสิ่งแวดล้อม ซึ่งเป็นผลมาจากขยะมีพิษ และสิ่งปฏิกูลต่างๆ เกิดหมู่บ้านต้นแบบการจัดการขยะ

๖. วิธีการดำเนินงาน

ประชุมผู้นำชุมชนและตัวแทนชุมชนเพื่อเสนอแนวทางการดำเนินงาน โดยหลักการ คัดแยกขยะ การใช้ประโยชน์จากขยะและวิธีการจัดการขยะเป็นระบบครบวงจร ตั้งแต่การคัดแยกที่แหล่งกำเนิด การเก็บ

รวบรวม และการกำจัดขยะโดยวิธีเหมาะสม และแต่งตั้งคณะกรรมการเพื่อชุมชน ได้มีส่วนร่วมในการประชาสัมพันธ์ในการดำเนินการจำนวน ๓ ครั้ง คือ ก่อนดำเนินการ ระหว่างดำเนินการ และประเมินผลการดำเนินโครงการตามระยะที่เหมาะสม รณรงค์ประชาสัมพันธ์เชิงรุกให้ทั่วถึงทุกชุมชน ทุกหลักคาเรือน เพื่อสร้างแรงจูงใจ เพิ่มความรู้ความเข้าใจความร่วมมือในการคัดแยกขยะ ประชาสัมพันธ์โครงการเพื่อรับสมัครเป็นกลุ่มเป้าหมายนำร่อง เข้าร่วมโครงการ ได้แก่ ๑.) การคัดแยกขยะ ๒.) การจัดเก็บขยะ ๓.) การกำจัดขยะ ๔.) การใช้ประโยชน์จากขยะ ๕.) สร้างกลไกการคัดแยกต้นทาง ๖.) ให้ผู้ร่วมคัดแยกขยะได้เป็นที่ยกย่องจากสังคม เช่น ป้ายแสดงการเป็นสมาชิกของการคัดแยกขยะ ๗.) ให้ชุมชน หมู่บ้าน ที่ให้ความร่วมมืออย่างดีได้รับการยกย่อง และได้รับการเชิดชูเกียรติจากสังคม ๘.) การแยกทิ้งจากขยะอื่นๆ ๙.) การเก็บรวบรวม (กิจกรรมคัดแยกจากครัวเรือน) ๑๐.) การเก็บรวบรวม/ขนส่ง

๗. ผลที่เกิดขึ้น (ผลผลิต ผลลัพธ์)

๗.๑ การบริหารจัดการขยะมูลฝอยของเทศบาลตำบลป่าเซ่ามีประสิทธิภาพ

๗.๒ สามารถลดปริมาณขยะจากแหล่งต้นกำเนิด ลดภาระการจัดขยะ และสามารถลดงบประมาณในการกำจัดขยะมูลฝอยได้

๗.๓ ประชาชนตระหนักและรับรู้ถึงความจำเป็นในการคัดแยกขยะ และเห็นประโยชน์คุณค่าของขยะที่สามารถนำกลับมาใช้ใหม่ได้

๗.๔ เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการบริหารจัดการขยะมูลฝอยในพื้นที่ ลดงบประมาณเพื่อการจัดการขยะมูลฝอยและการแก้ไขปัญหาสิ่งแวดล้อม ซึ่งเป็นผลมาจากขยะมีพิษ และสิ่งปฏิกูลต่างๆ

๗.๕ มีการขยายผลสู่การสร้างกระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชน ในการดูแลรักษาสิ่งแวดล้อมถิ่นเกิด และบูรณาการความร่วมมือในการจัดการสิ่งแวดล้อมของท้องถิ่น สอดคล้องหลักการของเมืองน่าอยู่อย่างยั่งยืน มีความสอดคล้องกับนโยบายของโครงการแผ่นดินธรรมแผ่นดินทอง

๘. ผลกระทบที่เกิดขึ้น

ต่อ ๕ มิติโครงสร้างพื้นฐานของชุมชน (๑) ด้านสังคม สร้างกลไกการคัดแยกขยะจากต้นทาง สร้างเครือข่ายเชื่อมโยงของกลุ่มของคนหรือกลุ่มองค์กร สร้างการมีส่วนร่วมภาคประชาชนโดยใช้พื้นที่หลักเป็นตัวตั้ง สนับสนุนให้ภาคประชาชนมีส่วนร่วมในการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมคัดแยกขยะ ผลักดันให้หน่วยงานภาครัฐ เอกชน กำหนดให้ปัญหาขยะเป็นปัญหาสำคัญ (๒) ด้านสุขภาพ ลดปัจจัยเสี่ยงจากการเกิดโรค (๓) ด้านเศรษฐกิจ การลดค่าใช้จ่ายในครัวเรือน เพิ่มรายได้ (๔) ด้านสภาวะแวดล้อม ลดปริมาณขยะในชุมชน มีการจัดการขยะชุมชนที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม (๕) ด้านการเมือง การปกครอง ประชาชนมีส่วนร่วมในการวางแผนการดำเนินงานการจัดการขยะในพื้นที่

เทศบาลตำบลพุเตย

อำเภอวิเชียรบุรี จังหวัดเพชรบูรณ์

ประมาณขยะ
๗.๕ ตัน/วัน

เทศบาลไม่มีที่กำจัด
ขยะมูลฝอยของตนเอง

ประชาชนไม่มีการ
คัดแยกขยะก่อนทิ้ง

“พุเตยชุมชนไร้ถัง”

ปี ๒๕๕๗ เป็นจุดเริ่มต้นก้าวแรกของ
การแก้ไขปัญหaxyะ คือ ชุมชนต้นแบบไร้ถัง
ชุมชนนำร่อง
-ชุมชนวัดพุเตยประสิทธิ์
-ชุมชนพัฒนาท้องถิ่น

ปี ๒๕๕๘ พัฒนาต่อยอดมาเป็นโครงการ
หน้าบ้านนำมอง
บ้านตัวอย่างชุมชนละ ๕ ครัวเรือน ต่อปี

สิ่งที่เกิดขึ้น

ชุมชนในเขตเทศบาลตำบลพุเตย ทั้ง ๔ ชุมชน ร่วมกิจกรรมชุมชนต้นแบบแห่งความดี
คัดแยกขยะตั้งแต่ต้นทาง ปริมาณขยะของชุมชนลดลง

มีการคัดแยกขยะแต่ต้นทาง

ส่งเสริมชุมชนให้เป็นต้นแบบแห่งความดี

ส่งเสริมให้ชุมชนมีความเข้มแข็ง
“ร่วมคิด ร่วมทำ ร่วมวางแผน ร่วมคืนสึนใจ”

สร้างรายได้จากการคัดแยกขยะ
โดยการลดรายจ่าย เพิ่มรายได้

สภาพแวดล้อมน่าอยู่ สะอาด สวยงาม

ผลกระทบที่เกิดขึ้น

๑. มีการรวมกลุ่มกันทำกิจกรรมที่ดีเพื่อสังคม
๒. ประชาชนมีสุขภาพทางกายและสุขภาพทาง
ด้านจิตใจที่ดี
๓. เกิดรายได้จากการคัดแยกขยะ
และมีสวัสดิการการให้ความช่วยเหลือ
แก่สมาชิก
๔. มีสภาพแวดล้อมที่ด็น่าอยู่น่าอยู่อาศัย
๕. มีการสร้างการมีส่วนร่วมและความคิดเห็น
ในการประชุม

เกิดแหล่งการเรียนรู้ขึ้น ๖ แหล่ง

ข้อมูลและเครื่องมือ

แผนพัฒนาชุมชน
แผนพัฒนาเทศบาล
การประชุม
TCNAP
RECAP
จปฐ
กช.๒ค

Key actors	เทศบาลตำบลพุดเตย
งานเด่น	พุดเตยชุมชนไร้ถัง
พื้นที่	เทศบาลตำบลพุดเตย อำเภอวิเชียรบุรี จังหวัดเพชรบูรณ์
วิทยากร	นางจินตนา ทองใจสด ตำแหน่ง นายกเทศมนตรีตำบลพุดเตย เบอร์โทรศัพท์ ๐๘๑-๘๑๑๑๑๔

๑. ที่มาหรือฐานคิดของการดำเนินงาน

สถานการณ์ปัญหาขยะของชุมชน ปริมาณขยะมูลฝอย ๗.๕ ตัน/วัน เทศบาล ฯ ไม่มีสถานที่กำจัดขยะมูลฝอยของตนเอง ประชาชนไม่มีการคัดแยกขยะก่อนทิ้ง ทำให้มีขยะจำนวนมาก ถึงรองรับปริมาณขยะตั้งเกลื่อนกลาด ทำให้เกิดทัศนียภาพไม่สวยงาม และต้องใช้งบประมาณจำนวนมากในการจัดซื้อถังขยะทุกปี เทศบาลตำบลพุดเตย โดยนางจินตนา ทองใจสด นายกเทศมนตรีตำบลพุดเตย มีนโยบายด้านการพัฒนาสิ่งแวดล้อม และการจัดการทรัพยากรธรรมชาติ ภายใต้วิสัยทัศน์ “พุดเตย ชุมชนไร้ถัง” จากนโยบายดังกล่าวสู่การปฏิบัติจริง โดยมุ่งสร้างความร่วมมือของประชาชนและแกนนำในชุมชน การสำรวจคุณลักษณะและองค์ประกอบของขยะการสร้างความรู้ ความเข้าใจ และปลูกจิตสำนึก เพื่อลดปริมาณขยะ คัดแยกและนำขยะกลับมาใช้ประโยชน์ให้มากที่สุด ทั้งในรูปแบบการแปรรูปใช้ใหม่และใช้ซ้ำ เพื่อให้ขยะที่จะต้องนำไปกำจัดลดลงให้เหลือน้อยที่สุด ในปีพ.ศ ๒๕๕๗ เป็นจุดเริ่มต้นก้าวแรกของการแก้ไขปัญหาขยะ คือ โครงการชุมชนต้นแบบไร้ถัง ชุมชนนำร่อง เขต ๑ คือ ชุมชนวัดพุดเตยประสิทธิ์ และเขต ๒ คือ ชุมชนพัฒนาท้องถิ่น จากนโยบายการปฏิบัติงานสู่การลงมือปฏิบัติอย่างจริงจัง นำแกนนำชุมชนไปศึกษาดูงานสร้างความรู้ความเข้าใจจนเกิดความสำเร็จขยายออกไปทุกชุมชนในเขตเทศบาลตำบลพุดเตยทั้ง ๔ ชุมชน เกิดชุมชนไร้ถังครอบคลุมทุกพื้นที่ โดยมีวิธีการเก็บถังขยะภายในชุมชนออกทั้งหมดเว้นตลาดและหน่วยงานราชการ ขยะชุมชน แบ่งออกได้ดังนี้ ขยะอินทรีย์ มีปริมาณขยะประมาณร้อยละ ๖๐ ขยะรีไซเคิลมีปริมาณขยะประมาณร้อยละ ๓๐ ขยะอันตรายมีปริมาณขยะประมาณร้อยละ ๕ และขยะทั่วไปมีปริมาณขยะประมาณร้อยละ ๕ ชุมชน ๔ ชุมชนเป็นชุมชนต้นแบบไร้ถัง ประชาชนมีการคัดแยกขยะก่อนทิ้ง มีการจัดเก็บขยะตามเวลา เริ่มปฏิบัติงานตั้งแต่ ๐๖.๐๐-๑๒.๐๐น. สัปดาห์ละ ๖ วัน หยุดวันศุกร์ เพื่อตรวจสอบสภาพรถยนต์ ต่อมาดำเนินโครงการชุมชนเกษตรอินทรีย์ เพื่อสิ่งแวดล้อม อบรมให้ความรู้การจัดการขยะมูลฝอย เน้นลดปริมาณขยะ อบรมให้ความรู้ด้านการจัดการน้ำเสียภายในครัวเรือน เน้นการใช้ถังดักไขมันภายในครัวเรือน และอบรมให้ความรู้การเลี้ยงไส้เดือนดิน เป็นการทำจัดขยะเศษผัก ผลไม้ และปีพ.ศ ๒๕๕๘ พัฒนาต่อยอดมาเป็นโครงการหน้าบ้านนำมอง เพื่อรณรงค์ให้ชุมชน มีการบริหารจัดการสิ่งแวดล้อม มีความเป็นระเบียบเรียบร้อย เอื้อต่อการอยู่อาศัย ร่วมกันพัฒนาคุณภาพสิ่งแวดล้อม

๒. กลุ่มประชากรเป้าหมาย

ชุมชนในเขตเทศบาลตำบลพุดเตย ทั้ง ๔ ชุมชน ร่วมกิจกรรมชุมชนต้นแบบแห่งความดี คัดแยกขยะตั้งแต่ต้นทาง ปริมาณขยะของชุมชนลดลง

๓. ผลที่ต้องการให้เกิดขึ้น

- ๓.๑ มีการจัดการขยะแต่ต้นทาง
- ๓.๒ ส่งเสริมชุมชนให้เป็นต้นแบบแห่งความดี “การบริหารจัดการขยะ ด้วยวิถีชุมชนแบบพอเพียง”
- ๓.๓ ส่งเสริมให้ชุมชนมีความเข้มแข็ง “ร่วมคิด ร่วมทำ ร่วมวางแผน ร่วมตัดสินใจ”
- ๓.๔ สร้างรายได้จากการคัดแยกขยะโดยการลดรายจ่าย เพิ่มรายได้
- ๓.๕ สภาพแวดล้อมน่าอยู่ สะอาด สวยงาม

๔. ข้อมูลและเครื่องมือในการดำเนินงาน

ข้อมูลและเครื่องมือที่เทศบาลตำบลพุดเตย นำใช้เกี่ยวกับการบริหารจัดการชุมชนต้นแบบแห่งความดี ได้แก่ แผนพัฒนาชุมชน แผนพัฒนาเทศบาล การประชาคม ข้อมูล TCNAP, RECAP, จปฐ. และ กชช.๒ค และข้อมูลอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องเกี่ยวกับการบริหารจัดการขยะในพื้นที่

๕. รูปธรรม

เทศบาลตำบลพุดเตย เป็นผู้ริเริ่มการดำเนินงานโครงการ โดยมีทุนทางสังคมเป็นแกนนำหลักในการขับเคลื่อนการดำเนินงาน โดยเฉพาพะชุมชนวัดพุดเตยประสิทธิ์ เกิดการรวมกลุ่มกันจัดตั้งเป็น กลุ่มขยะได้ใจรวมกลุ่มกันขึ้นเพื่อรับซื้อขยะในชุมชนที่ครัวเรือนคัดแยกไว้ รับซื้อตามหมู่บ้านเดือนละ ๑ ครั้ง ขยะบางส่วนนำมารีไซเคิล เพื่อนำกลับมาใช้อีกเป็นไม้กวาดโคมไฟ ไม้กวาดดอกหญ้า อีกทั้งยังมีการจัดสวัสดิการ และเงินปันผลให้แก่สมาชิกเมื่อสิ้นสิ้นปี เป็นแหล่งเรียนรู้ที่กับหน่วยงาน องค์กรในการบริหารจัดการขยะตามวิถีชุมชนคนพุดเตย

๖. วิธีการดำเนินงาน

เทศบาลตำบลพุดเตย มีการบริหารจัดการขยะโดยมุ่งสร้างความร่วมมือของประชาชนและแกนนำในชุมชน การสำรวจคุณลักษณะและองค์ประกอบของขยะการสร้างความรู้ ความเข้าใจ และปลูกจิตสำนึก เพื่อลดปริมาณขยะ คัดแยกและนำขยะกลับมาใช้ประโยชน์ให้มากที่สุด ทั้งในรูปแบบการแปรรูปใช้ใหม่และใช้ซ้ำ เพื่อให้ขยะที่จะต้องนำไปกำจัดลดลงให้เหลือน้อยที่สุด โดยผ่านกระบวนการประชาคม แสดงความคิดเห็น จากนั้นเกิดชุมชนไร่ถึงขึ้น และติดตามประเมินผลเพื่อแก้ไขปัญหาต่าง ๆ จนประสบความสำเร็จและขยายผลต่อไปยังทุกชุมชนทั่วพื้นที่เทศบาล โดยการสร้างระเบียบและข้อตกลงร่วมกันระหว่างชุมชนและเทศบาล จนเกิดกระบวนการ จัดตั้งกลุ่มในการสร้างการมีส่วนร่วมของชุมชน และพัฒนาต่อยอดมาเป็นโครงการหน้าบ้านนำมอง เพื่อรณรงค์ให้ชุมชน มีการบริหารจัดการสิ่งแวดล้อม มีความเป็นระเบียบเรียบร้อย เอื้อต่อการอยู่อาศัย ร่วมกันพัฒนาคุณภาพสิ่งแวดล้อม มีดำเนินการ ดังนี้ ประชุมชี้แจงการดำเนินการ และให้คณะกรรมการชุมชนแต่ละชุมชนคัดเลือกบ้านตัวอย่างชุมชนละ ๕ ครัวเรือน เข้าร่วมโครงการ ๖ คณะกรรมการตรวจแนะนำและประเมินเดือนละ ๑ ครั้ง และกำหนดเกณฑ์ ๓ ด้าน ดังนี้ ๑. ด้านการมีส่วนร่วมของชุมชน ๓๕ คะแนน ๒. ด้านความสะอาดของชุมชน ๔๐ คะแนน และ ๓. ด้านโครงการริเริ่มขึ้นใหม่ ๒๕ คะแนน ทำให้เกิดต้นแบบในการจัดการขยะในพื้นที่

๗. ผลลัพธ์ที่เกิดขึ้น

จากผลการดำเนินการ พบว่า ครัวเรือนมีการจัดการขยะ โดยคัดแยกก่อนส่งออกทำลาย เกิดชุมชนต้นแบบในการจัดการขยะ ชุมชน ๔ ชุมชนเป็นชุมชนต้นแบบไร่ถึง และ มีแหล่งเรียนรู้เกิดขึ้น จำนวน ๖ แหล่งเรียนรู้ ได้แก่ ขยะได้ใจ สวนตาหลวง ไบโอบีโอโอะ พลังก๊าซพลังชุมชน บ้านพอเพียง คนเอาถ่าน

๘. ผลกระทบที่เกิดขึ้น

มีผลกระทบต่อมิติโครงสร้างพื้นฐานของชุมชนทั้ง ๕ ด้าน ได้แก่ (๑) ด้านสังคม มีการรวมกลุ่มกันทำกิจกรรมที่ดีเพื่อสังคม และร่วมกันแก้ไขและป้องกันปัญหาที่จะเกิดขึ้น (๒) ด้านสุขภาพ ประชาชนมีสุขภาพทางกายและสุขภาพทางด้านจิตใจที่ดี (๓) ด้านเศรษฐกิจ เกิดรายได้จากการคัดแยกขยะและมีสวัสดิการการให้ความช่วยเหลือแก่สมาชิก (๔) ด้านสภาพแวดล้อม มีสภาพแวดล้อมที่ดีน่าอยู่น่าอยู่อาศัย (๕) ด้านการเมือง มีการสร้างการมีส่วนร่วมและความคิดเห็นในการประชาคม และสร้างการมีบทบาทที่ดีแก่ประชาชนในการทำหน้าที่เป็นพลเมือง

องค์การบริหารส่วนตำบลหนองไผ่

องค์การบริหารส่วนตำบลหนองไผ่ อำเภอหนองขาหย่าง จังหวัดอุทัยธานี

อบต.จัดการขยะ แลกยิ้ม

โครงการคัดแยก แลก ยิ้ม เริ่มวันที่ ๑๓ เมษายน ๒๕๖๖ ต้นทุนในการทำกิจกรรม ๑,๘๘๒ บาท ขยะที่รับแลกสามารถแลกของบริโภค เช่น น้ำมัน น้ำปลา น้ำตาล ปลายกระป๋อง น้ำยาล้างจาน เป็นต้น โดยจะเทียบราคาของกับมูลค่าขยะ การทอดผ้าป่าเพื่อสมทบทุนการศึกษาให้กับโรงเรียนวัดหนองระแหง ๒ ครั้ง รวมเงิน ๘,๐๕๑ บาท ปัจจุบัน ร.ชยะ มีเงินรวม ๕,๗๒๒. บาท

กลุ่มประชากรเป้าหมาย

ประชากรในตำบลหนองไผ่ ๑๒๕ ครัวเรือน และกลุ่มต่างๆในชุมชน ได้แก่ กลุ่มเกษตรกร ชมรมผู้สูงอายุตำบลหนองไผ่

ข้อมูลและ

เครื่องมือใน

การดำเนินงาน

แหล่งข้อมูล การดำเนินงานด้านสังคม มีการรวบรวมข้อมูลจากแหล่งที่มาข้อมูล ได้แก่ ข้อมูลจากระบบฐานข้อมูลตำบล (TCNAP) และการวิจัยชุมชน (RECAP) ข้อมูลจาก จปฐ.รพ.สต.หนองไผ่ โรงเรียนวัดหนองระแหงเหนือ กองทุนสวัสดิการชุมชนตำบลหนองไผ่

กระบวนการนำใช้ข้อมูล การประชุมหารือกันซึ่งนำไปใช้โดยการเก็บรวบรวมข้อมูลมาบูรณาการข้อมูลวิเคราะห์ข้อมูลร่วมกันพร้อมทั้งคืนข้อมูลให้ชุมชนโดยผ่านเวทีประชุมและเผยแพร่ข้อมูลให้หน่วยงานราชการในพื้นที่ได้รับทราบ บรรลุลงในแบบพัฒนาท้องถิ่นและจัดทำข้อบัญญัติงบประมาณของ อบต.หนองไผ่ และการบูรณาการ งบประมาณจากหน่วยงาน การระดมทุนทั้งในและนอกพื้นที่ในการกำหนดงบประมาณ

อบต.หนองไผ่

ให้ความรู้กับภาคประชาชน

รับสมัครอาสาสมัครท้องถิ่นรักชาติโลก

ทำปุ๋ยหมักอินทรีย์จากขยะชีวภาพ

จัดตลาดนัดรีไซเคิล

รณรงค์ลด ละ เลิกการใช้ถุงพลาสติกและกล่องโฟม

กิจกรรมคลองสวยน้ำใส

ผลที่เกิดขึ้น

- ๑ เกิดการรณรงค์และขยายผลสู่การสร้างกระบวนการการมีส่วนร่วมในการดูแลสิ่งแวดล้อมในชุมชน
- ๒ มีการคัดแยกและกระบวนการจัดการขยะ รวมถึง เพื่อลดปริมาณขยะในชุมชน สร้างความรู้ และทักษะสามารถคัดแยกและจัดการขยะแต่ละประเภทได้อย่างเหมาะสม
- ๓ ส่งเสริมให้เด็กและเยาวชนสามารถดำเนินการคัดแยกขยะภายในบ้านเรือน
- ๔ เกิดสร้างเครือข่ายการดำเนินงานในการจัดการขยะ

ผลกระทบที่เกิดขึ้น

- ด้านสังคม ประชาชนในพื้นที่มีความรู้ความเข้าใจกระบวนการจัดเก็บขยะที่ถูกต้อง
- ด้านสุขภาพ ช่วยลดปัญหาปริมาณขยะและปัญหาเกี่ยวกับสุขภาวะของประชาชนในพื้นที่
- ด้านเศรษฐกิจ ลดปริมาณขยะในชุมชน และนำขยะมาใช้ประโยชน์
- ด้านสภาวะแวดล้อม สร้างสภาพแวดล้อมในพื้นที่ชุมชนมีความสะอาดปราศจากขยะมูลฝอย
- ด้านการเมือง สร้างการรณรงค์และขยายผลสู่การสร้างกระบวนการการมีส่วนร่วมในการดูแล สิ่งแวดล้อมในชุมชน

Key actors	องค์การบริหารส่วนตำบลหนองไผ่
งานเด่น	อบต.จัดการขยะแลกยิ้ม
พื้นที่	องค์การบริหารส่วนตำบลหนองไผ่ อำเภอหนองขาหย่าง จังหวัดอุทัยธานี
วิทยากร	นางสาวนภาพร บุญรอด ตำแหน่ง นักพัฒนาชุมชนชำนาญการ เบอร์โทรศัพท์ ๐๖๕-๔๓๑๔๓๔๓

๑. ที่มาหรือฐานคิดของการดำเนินงาน

การขับเคลื่อนการจัดการขยะขององค์การบริหารส่วนตำบลหนองไผ่ มีการดำเนินการกิจกรรมเริ่มตั้งแต่วันที่ ๑๓ เมษายน ๒๕๖๐ โดยทางจังหวัดอุทัยธานีมีนโยบายให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดอุทัยธานีดำเนินการเรื่องการบริหารจัดการขยะ ทำให้นายสมควร สุทัศน์ นายกองค์การบริหารส่วนตำบลหนองไผ่ มีแนวคิดในการทำกิจกรรมคัดแยกแลกยิ้มขึ้นในพื้นที่ตำบลหนองไผ่ เมื่อวันที่ ๑๓ เมษายน ๒๕๖๐ โดยใช้งบประมาณส่วนตัวในการลงทุนในการทำกิจกรรมในโครงการคัดแยก แลก ยิ้ม และนำขยะที่ได้รับมาจำหน่ายได้ต้นทุนในการทำกิจกรรม ๑,๘๘๒ บาท และได้ดำเนินการกิจกรรมคัดแยก แลก ยิ้ม ต่อมาอย่างต่อเนื่องเป็นต้น โดยออกรับแลกขยะทุกเดือนในวันจ่ายเงินเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุ ผู้พิการ และผู้ป่วยเอดส์ ณ ศาลาประชาคมของแต่ละหมู่บ้าน ขยะที่รับแลกสามารถแลกของบริโภค เช่น น้ำมัน น้ำปลา น้ำตาล ปลากระป๋อง น้ยาล้างจาน น้ำตาล เป็นต้น สำหรับการแลกสิ่งของจะดูจากมูลค่าของขยะที่นำมาแลกและต่อมาได้มีการจัดทำการทอดผ้าป่าเพื่อสมทบทุนการศึกษาให้กับโรงเรียนวัดหนองระแหงเหนือในวันที่ ๑๓ มกราคม ๒๕๖๑ มียอดจำนวนเงินที่ทอดผ้าป่าขยะ จำนวน ๒,๗๓๑. บาท วันที่ ๑๒ เมษายน ๒๕๖๑ ทอดผ้าป่าครั้งที่ ๒ เพื่อระดมทุนเข้าธนาคารขยะ จำนวนเงิน ๑,๓๑๐. บาท ในปัจจุบันมียอดเงินในบัญชีธนาคารขยะ อบต.หนองไผ่ จำนวน ๕,๗๒๒. บาท มีการแต่งตั้งคณะทำงานในการบริหารจัดการธนาคารขยะ อบต.หนองไผ่ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อปลูกจิตสำนึกในการจัดการขยะและการรักษาสิ่งแวดล้อมภายในชุมชน และส่งเสริมให้ประชาชนมีการคัดแยกขยะ ลดปริมาณขยะตั้งแต่ต้นทาง พร้อมทั้งสนับสนุนให้มีการออมเงิน และจัดสวัสดิการประโยชน์ตอบแทนต่าง ๆ ให้กับสมาชิกของธนาคารขยะ อบต.หนองไผ่

๒. กลุ่มประชากรเป้าหมาย

ประชากรในตำบลหนองไผ่ ๑๒๕ ครัวเรือน และกลุ่มต่างๆในชุมชน ได้แก่ กลุ่มเกษตรกร ชมรมผู้สูงอายุ ตำบลหนองไผ่

๓. ผลที่ต้องการให้เกิดขึ้น

๓.๑ เกิดการรณรงค์สร้างการมีส่วนร่วมในการแก้ปัญหาขยะด้วย ๓R ให้กับชุมชนในเรื่องการคัดแยกขยะด้วยหลัก ๓R ส่งการนำไปปฏิบัติจริงในชีวิตประจำวันของประชาชนในพื้นที่ตำบลหนองไผ่

๓.๒ เกิดการเรียนรู้และนำไปปฏิบัติในการจัดการขยะ ในการทำบุญหมักอินทรีย์จากขยะชีวภาพในครัวเรือน

๓.๓ เกิดพื้นที่ปลอดถุงพลาสติกและกล่องโฟม ณ ตลาดประชารัฐในพื้นที่ตำบลหนองไผ่

๔. ข้อมูลและเครื่องมือในการดำเนินงาน

แหล่งข้อมูล การดำเนินงานด้านสังคม มีการรวบรวมข้อมูลจากแหล่งที่มาข้อมูล ได้แก่ ข้อมูลจากระบบฐานข้อมูลตำบล (TCNAP) และการวิจัยชุมชน (RECAP) ข้อมูลจาก จปฐ.รพ.สต.หนองไผ่ โรงเรียนวัดหนองระแหงเหนือ กองทุนสวัสดิการชุมชนตำบลหนองไผ่

กระบวนการนำใช้ข้อมูล การดำเนินงานด้านสังคมของกลุ่มประชากร และกลุ่มทางสังคม มีกระบวนการนำใช้ คือ การประชาคมท้องถิ่นซึ่งนำไปใช้โดยการเก็บรวบรวมข้อมูลมาบูรณาการข้อมูล วิเคราะห์ข้อมูลร่วมกันพร้อมทั้งคืนข้อมูลให้ชุมชนโดยผ่านเวทีประชาคมและเผยแพร่ข้อมูลให้หน่วยงานราชการภายในพื้นที่ได้รับทราบพร้อมทั้งบรรจุลงในแบบพัฒนาท้องถิ่นและจัดทำข้อบัญญัติงบประมาณของ อบต.หนองไผ่ และ

การบูรณาการ งบประมาณจากหน่วยงาน การระดมทุนทั้งในและนอกพื้นที่ในการกำหนดงบประมาณ ดำเนินการ

๕. รูปธรรมงาน

มีการทำปุ๋ยหมักอินทรีย์จากขยะชีวภาพ มีการรณรงค์ ลด ละ เลิก การใช้ถุงพลาสติกและกล่องโฟม ส่งเสริมในร้านค้าในชุมชน ร้านค้าตลาดประชารัฐ ลด ละ เลิก การใช้ถุงพลาสติกและกล่องโฟม มีการจัดตลาดนัดรีไซเคิลขึ้นภายในชุมชนตำบลหนองไผ่ทุกวันที่ ๓ ของเดือน

๖. วิธีการดำเนินงาน

องค์การบริหารส่วนตำบลหนองไผ่ จัดกิจกรรมให้ความรู้กับภาคประชาชนในพื้นที่ตำบลหนองไผ่อย่างต่อเนื่อง ตามแผนการบริหารจัดการขยะมูลฝอยของตำบลหนองไผ่ สร้างจิตสำนึกในการคัดแยกขยะในพื้นที่ โดยมีการจัดกิจกรรมรณรงค์การคัดแยกขยะ อบรมให้ความรู้เรื่องขยะ อบรมให้ความรู้การทำปุ๋ยหมักอินทรีย์จากขยะชีวภาพ รวมถึงการรณรงค์ ลด ละ เลิก การใช้ถุงพลาสติกและกล่องโฟม ส่งเสริมในร้านค้าในชุมชน ร้านค้าตลาดประชารัฐ ลด ละ เลิก การใช้ถุงพลาสติกและกล่องโฟม มีการจัดตลาดนัดรีไซเคิลขึ้นภายในชุมชนตำบลหนองไผ่ทุกวันที่ ๓ ของเดือน การรับสมัครอาสาสมัครท้องถิ่นรักษ์โลก เพื่อเป็นกลไกในการขับเคลื่อนการจัดการขยะในพื้นที่ เช่น กิจกรรม Big Clening Day กิจกรรมคลองสวยน้ำใส ประชาชนร่วมใจกำจัดผักตบชวา การรณรงค์การคัดแยกขยะตามหลัก ๓R

๗. ผลที่เกิดขึ้น (ผลผลิต ผลลัพธ์)

- ๗.๑ เกิดการรณรงค์และขยายผลสู่การสร้างกระบวนการมีส่วนร่วมในการดูแลสิ่งแวดล้อมในชุมชน
- ๗.๒ มีการคัดแยกและกระบวนการจัดการขยะ รวมถึง เพื่อลดปริมาณขยะในชุมชน สร้างความรู้ และทักษะ สามารถคัดแยกและจัดการขยะแต่ละประเภทได้อย่างเหมาะสม
- ๗.๓ ส่งเสริมให้เด็กและเยาวชนสามารถดำเนินการคัดแยกขยะภายในบ้านเรือน
- ๗.๔ เกิดสร้างเครือข่ายการดำเนินงานในการจัดการขยะ

๘. ผลกระทบที่เกิดขึ้น

ต่อ ๕ มิติโครงสร้างพื้นฐานของชุมชน (๑) ด้านสังคม ประชาชนในพื้นที่มีความรู้ความเข้าใจกระบวนการจัดเก็บขยะที่ถูกต้อง (๒) ด้านสุขภาพ ช่วยลดปัญหาปริมาณขยะและปัญหาเกี่ยวกับสุขภาวะของประชาชนในพื้นที่ (๓) ด้านเศรษฐกิจ ลดปริมาณขยะในชุมชน และนำขยะมาใช้ประโยชน์ (๔) ด้านสภาวะแวดล้อม สร้างสภาพแวดล้อมในพื้นที่ชุมชนมีความสะอาดปราศจากขยะมูลฝอย (๕) ด้านการเมือง สร้างการรณรงค์และขยายผลสู่การสร้างกระบวนการมีส่วนร่วมในการดูแล สิ่งแวดล้อมในชุมชน

สรุปทเรียน
ที่แสดงเนื้อหาประเด็น
“อาหารมั่นคง...
ชุมชนปลอดภัย”

ผู้นำ เวทีสุดยอด ชุมชนท้องถิ่น

วาระ : ลดปัจจัยเสี่ยงสุขภาพ เพิ่มปัจจัยเสริมสุขภาพ

ประเด็น อาหารมั่นคง...ชุมชนปลอดภัย

๑) การพัฒนาศักยภาพ

- จัดฝึกอบรมให้ความรู้ เกษตรผสมผสาน
- หลักคิดตามแนวเศรษฐกิจพอเพียง
- มีการพัฒนาผลิตภัณฑ์ทางการเกษตรและการแปรรูปจากผลผลิต
- พัฒนาอาสาสมัคร และหมอดินอาสา
- กิจกรรมแลกเปลี่ยนเรียนรู้จากพื้นที่จริง

๒) การพัฒนาเครื่องมือ

- สนับสนุนการจัดหา วัสดุ อุปกรณ์

๓) การจัดทำสื่อ

- จัดทำสื่อโฆษณาประชาสัมพันธ์

๔) การจัดหาตลาด

- มีการจัดหาตลาดทั้งในและนอกชุมชน
- และการออกร้านจำหน่ายสินค้า

ข้อมูลเกษตรกรกรรรม พื้นที่เกษตรกรกรรรม แหล่งน้ำ ส่งเสริมการทำเกษตรกรรมตาม ปัญหาเศรษฐกิจพอเพียง ฝึกอบรม พัฒนาศักยภาพ สร้างจิตอาสา สร้างความรู้ สร้างอาชีพ สร้างสวัสดิการ อบรม เพิ่มความรู้ทาง ICT

อปท.

พื้นที่ทำกิน

อาชีพหลัก: ทำไร่ ทำนา เลี้ยงสัตว์ และทำสวน

กองทุนในชุมชน

ระดมทุน กองทุน กุ๊ยม สวัสดิการ

ข้อมูลการประกอบอาชีพเกษตรกร : ทำนา ทำไร่ เลี้ยงสัตว์ ประมง

มีการใช้ปุ๋ยเคมี ในการเพาะปลูก และทำการเกษตร

สภาพดิน มีความเสื่อมโทรม ขาดแร่ธาตุที่เหมาะสมแก่การทำเกษตร

ขาดแคลนปุ๋ย ปัจจุบันซื้อจกที่ การเกษตร

การเรียนรู้ตามหลัก เศรษฐกิจพอเพียง ในชุมชน

ขาดแหล่ง น้ำขนาดเล็กในพื้นที่

รุกพื้นที่ป่า มากขึ้น

ท้องที่ (กำหนด ผู้ใหญ่บ้าน)

ดูแลป่าชุมชน อาหารจากป่า

กลุ่มองค์กรชุมชน

จัดเก็บเมล็ดพันธุ์ ปลูกข้าวไม่ใช้สารเคมี จำหน่ายข้าวราคาสมาชิก ทำปุ๋ยใช้เอง

๑) การพัฒนาศักยภาพแกนนำ

- การจัดฝึกอบรมการบริหารจัดการวิสาหกิจชุมชน
- การจัดศึกษาดูงาน ศึกษาดูงานชุมชน หรือกลุ่มวิสาหกิจชุมชน
- การติดตามดูแล ให้คำแนะนำ เกษตรกร
- การพัฒนาผู้นำ แกนนำ เป็นวิทยากรถ่ายทอด ความรู้แก่คนทั้งในและนอกชุมชน

๒) การรวมกลุ่มอาชีพและการทำกิจกรรม

- มีการรวมกลุ่มเกษตรกร เช่น กลุ่มเลี้ยงไส้เดือนดิน กลุ่มปลูกข้าวอินทรีย์ กลุ่มปลูกผัก กลุ่มเกษตรกรอินทรีย์ กลุ่มเกษตรกรชาวนาแปลงใหญ่ กลุ่มผลิตปุ๋ยอินทรีย์
- ส่งเสริมการปลูกผักปลอดสาร และการรวมกลุ่ม
- มีการแบ่งปันเมล็ดพันธุ์ให้กับสมาชิก

๑) การการบริหารงานกองทุน

- แต่งตั้งคณะกรรมการจาก ท้องถิ่น ท้องที่ หน่วยงานในพื้นที่และภาคประชาชน
- ประชุมชี้แจงเพื่อวางหลักเกณฑ์ในการ บริหารจัดการกองทุน

๒) การพัฒนาศักยภาพ

- จัดให้คณะกรรมการและสมาชิกเข้ารับการ อบรมเกี่ยวกับการบริหารกองทุน
- การจัดทำกิจกรรมกลุ่มประชุมแลกเปลี่ยน เรียนรู้ทั้งในและนอกพื้นที่
- การกู้ยืมเงินเพื่อลงทุนด้านการเกษตร

๓) การสวัสดิการ

- มีการจัดสวัสดิการให้กับสมาชิกและครอบครัว เช่น กู้ยืมเงิน หรือเมื่อเจ็บป่วยหรือเสียชีวิต

๑) การพัฒนาศักยภาพแกนนำ

- การจัดอบรมการเกษตร เพาะปลูก เลี้ยงสัตว์ ตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง
- อบรมการใช้ผลิตภัณฑ์จากป่า
- การติดตามดูแล ให้คำแนะนำจากผู้เชี่ยวชาญ ราษฎรชุมชน
- การพัฒนาผู้นำ แกนนำ เป็นผู้ถ่ายทอดความรู้

๒) การรวมกลุ่มอาชีพต่างๆ

อาหารจากป่าชุมชน

แหล่งสร้าง อาหารคุณภาพ

ทำปุ๋ยน้ำชีวภาพ สารสกัดสมุนไพรจากธรรมชาติ ปลูกผักต่างชนิดกัน ไม่ใช้สารเคมี

๑)การวางแผนดำเนินการ

- อปท. และผู้นำ แกนนำกลุ่มอาชีพ ร่วมประชุม ประชาคม เพื่อค้นหาแหล่งประโยชน์ ทุนทาง สังคมที่ผลิตอาหารปลอดภัย

๒)การพัฒนาศักยภาพ

- ค้นหากุญแจและศักยภาพในพื้นที่และมี คณะกรรมการดำเนินการ
- การฝึกอบรม ดูงาน แลกเปลี่ยนเรียนรู้ เมื่อการพัฒนาศักยภาพกลุ่ม

๓)การดำเนินการ

- การส่งเสริมการผลิตปุ๋ยอินทรีย์
- การถ่ายทอดความรู้สู่ชุมชน
- การพัฒนาให้เป็นแหล่งเรียนรู้
- การจัดหาตลาดเพื่อการจำหน่ายผลผลิต

โรงเรียน

ทำเกษตรผสมผสานตามเศรษฐกิจพอเพียงในโรงเรียนปลูกฝังสร้างอาหาร

๑) การแต่งตั้งกรรมการ

- การแต่งตั้งคณะกรรมการของโรงเรียน ที่มาจาก ๕ องค์ครหลักในชุมชน

๒) การพัฒนาศักยภาพ

- การจัดการเรียนรู้ด้านเกษตร ปลูก พืช เลี้ยงสัตว์ ตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงให้กับนักเรียน
- ผู้ปกครอง ราษฎรช่วยบ้านถ่ายทอดความรู้ เกษตรปลอดสารให้กับนักเรียนและคนในชุมชน
- นำกลุ่มอาชีพต่างๆในชุมชน ร่วมกันให้ความรู้กับ ผู้ปกครองและนักเรียนในชุมชน

๓) รูปแบบการดำเนินการ

- มอบหมายให้เด็กนักเรียนบรรมเรียนรู้หรือสามารถ เป็นผู้นำและถ่ายทอดการเกษตรปลอดสาร
- มอบหมายงานให้นักเรียนเป็นผู้ดูแล การเพาะปลูก การเลี้ยงสัตว์ เพื่อการเกษตร ในโรงเรียน
- นำผลผลิตที่ได้มาประกอบอาหารกลางวัน

ภาพที่ ๕.๑ ภาพรวมนวัตกรรมหรืองานเด่น ประเด็น “อาหารมั่นคง...ชุมชนปลอดภัย”

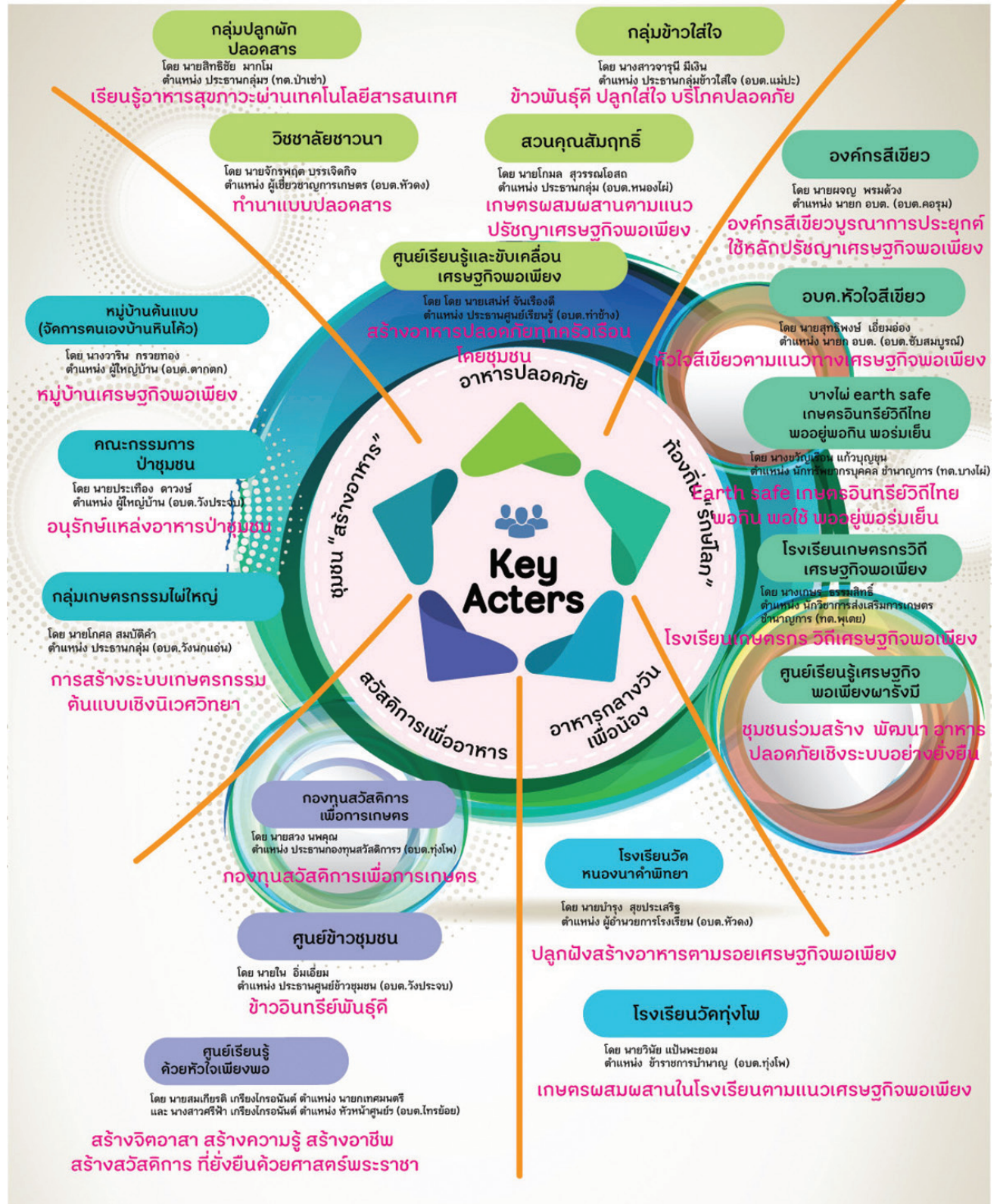

ผู้นำ เวทีสุดยอด ชุมชนท้องถิ่น

วาระ : ลดปัจจัยเสี่ยงสุขภาพ เพิ่มปัจจัยเสริมสุขภาพ

ประเด็น อาหารมั่นคง...ชุมชนปลอดภัย

ภาพที่ ๕.๒ ภาพรวมสุดยอดผู้นำชุมชนจากกลุ่มหรือองค์กรที่ขับเคลื่อนงาน ประเด็น “อาหารมั่นคง...ชุมชนปลอดภัย”

วิสาหกิจชุมชนผักปลอดภัยพืชมังคภาพบ้านเกาะไทย
เทศบาลตำบลป่าเป้า อำเภอเมือง จังหวัดอุตรดิตถ์

สร้างอาหารเพื่อสุขภาวะด้วยเทคโนโลยีสารสนเทศ

พัฒนาต่อเนื่องด้วย ICT

เกษตรกร ๑๐๐ ครอบครัว มีความสุขมากขึ้น

วิสาหกิจชุมชนผักปลอดภัยพืชมังคภาพบ้านเกาะไทย

พัฒนาภาคีจัดการตนเอง

การเข้าถึงอาหารปลอดภัยของชุมชน

วิสาหกิจชุมชนผักปลอดภัยพืชมังคภาพบ้านเกาะไทย

จำนวนสมาชิก **๒๕** คน

จุดแข็งที่สร้างความเข้าใจให้ประชาชน

ฝึกอบรมเป็นกิจกรรมย่อย

ส่งเสริมการใช้ปุ๋ยชีวภาพ

การใช้อินเทอร์เน็ต

คู่มือที่เฉพาะสม

ศูนย์การเรียนรู้ผักปลอดภัย

เชื่อมโยงกลุ่มเกษตรกร กลุ่มวิสาหกิจชุมชน

ใช้การเรียนรู้ผ่านเทคโนโลยีสารสนเทศ ใช้สื่อ วิกิทัศน์ สื่อ On line ร้อยละ **๖๐**

ผลผลิต ผลลัพธ์

ฐานข้อมูลแหล่งอาหารปลอดภัย และผลิตภัณฑ์ชุมชนและมีตลาดปลอดภัยในพื้นที่ชุมชนป่าเป้า

ผลกระทบที่เกิดขึ้น

มีพื้นที่สร้างสรรคทำกิจกรรม

ลดการใช้สารเคมี

สุขภาพลดการใช้สารเคมี

มีความปลอดภัยทั้งผู้ผลิตและผู้บริโภค

Key actors	วิสาหกิจชุมชนผักปลอดสารพิษบ้านเกาะไทย
งานเด่น	เรียนรู้อาหารสุขภาพผ่านเทคโนโลยีสารสนเทศ
พื้นที่	เทศบาลตำบลป่าเขา อำเภอเมือง จังหวัดอุดรธานี
วิทยากร	นายสิทธิชัย มากโม ตำแหน่ง ประธานกลุ่ม เบอร์โทรศัพท์ ๐๘-๙๙๕๙-๑๑๕๖

๑. ที่มาหรือฐานคิดของการดำเนินงาน

กลุ่มเกษตรกรผู้ปลูกผักตำบลป่าเขาหมู่ที่ ๓ ๔ และหมู่ที่ ๕ มีการเข้าร่วมการเรียนรู้ผ่านโรงเรียนเกษตรกรผักต่างๆ ในปี พ.ศ.๒๕๔๖ โดยมีสมาชิก ๒๕ คน และร่วมกันจัดตั้งเป็นกลุ่มวิสาหกิจชุมชน เพื่อร่วมกันในการจัดการทั้งปัจจัยการผลิต ตลาด การพัฒนาต่างๆ ที่ทางหน่วยงานรัฐสนับสนุน และมีความต้องการให้สินค้าเกษตรมีความปลอดภัยและให้ผู้บริโภคเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนากระบวนการผลิตสินค้าเกษตรปลอดภัย โดยพัฒนาศักยภาพของชุมชนทั้งด้านการผลิตและการตลาดโดยใช้ช่องทางการตลาดที่หลากหลายและใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเข้ามาช่วยในการดำเนินงาน ทั้งนี้มีต้นทุนในเรื่องการเรียนรู้ ตามหลักสูตรการดำรงชีวิตแบบพอเพียง และศูนย์โอเอซีที่ชุมชน รวมทั้งเทศบาลตำบลป่าเขาได้ส่งเสริมให้เกิดต้นแบบของการจัดการและการเผยแพร่ระบบอาหารสุขภาพ ดังนั้นเทศบาลตำบลป่าเขาและหน่วยงานภาคีจึงได้ร่วมกันดำเนินการส่งเสริมศักยภาพชุมชนด้านเกษตรปลอดภัยด้วยกระบวนการเรียนรู้ผ่านเทคโนโลยีสารสนเทศ และจัดทำแปลงสาธิต เช่น ผักกางมุ้ง การทำเกษตรแปลงใหญ่ การทำปุ๋ยอินทรีย์ใช้เอง โรงเรียนผักแต่ละชนิด ส่งเสริมการเรียนรู้ของกลุ่มเกษตรกรให้สามารถลดต้นทุนการผลิต เพิ่มคุณภาพและได้รับมาตรฐานความปลอดภัยของผลผลิตทางการเกษตร ตลอดจนการบริหารจัดการกลุ่มเกษตรกรให้เข้มแข็งด้วยการเรียนรู้ผ่านเทคโนโลยีสารสนเทศของชุมชน

๒. กลุ่มประชากรเป้าหมาย

เกษตรกร และสมาชิกกลุ่มวิสาหกิจชุมชนและผู้สนใจใน ๘ หมู่บ้าน จำนวน ๑๐๐ คน

๓. ผลที่ต้องการให้เกิดขึ้น

มีแหล่งเรียนรู้การผลิตผักปลอดภัยจากสารพิษ การดำเนินการผลิตปุ๋ยอินทรีย์ สารชีวภัณฑ์ต่างๆ และเป็นการรวมกลุ่มกันจัดการมีรูปแบบการเรียนรู้ทั้งแปลงสาธิต โรงเรียนผักแต่ละชนิด ส่งเสริมการเรียนรู้ของกลุ่มเกษตรกรให้สามารถลดต้นทุนการผลิต เพิ่มคุณภาพและได้รับมาตรฐานความปลอดภัยของผลผลิตทางการเกษตรตลอดจนการบริหารจัดการกลุ่มเกษตรกรให้เข้มแข็งด้วยการเรียนรู้ผ่านเทคโนโลยีสารสนเทศของชุมชน สนับสนุนการขยายตลาดและการเข้าถึงผลผลิตปลอดภัยของกลุ่มเกษตรกร

๔. ข้อมูลและเครื่องมือในการดำเนินงาน

ข้อมูลจากแหล่งข้อมูล ข้อมูลทะเบียนเกษตรกร แผนพัฒนาการเกษตร ศูนย์ถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตร TCNAP, RECAP, ข้อมูล จปฐ., กชช.๒๓ ข้อมูลภาวะสุขภาพของประชาชนจากรพ.สต. และข้อมูลอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง

๕. งบประมาณ

ผักปลอดภัยจากสารพิษ ผลิตปุ๋ยอินทรีย์ สารชีวภัณฑ์ต่างๆ แปลงสาธิต โรงเรียนผักแต่ละชนิด มีการทำสารสกัดสมุนไพรล้างพิษ การแปรรูปและการทำบรรจุภัณฑ์ มีแหล่งอาหารปลอดภัย และผลิตภัณฑ์ของชุมชน หลักสูตรการเรียนรู้ของชุมชนด้วยเทคโนโลยีสารสนเทศ ใช้สื่อ วีดิทัศน์ สื่อ On line

๖. วิธีการดำเนินงาน

จัดเวทีสร้างความเข้าใจให้ประชาชนในตำบลป่าเขา โดยแนะนำระบบการเรียนรู้ผ่านระบบ ICTหรือเทคโนโลยีสารสนเทศ ใช้สื่อ วีดิทัศน์ สื่อ On line ใช้สื่อ เป็นเครื่องมือหลักของการสร้างกระบวนการเรียนรู้ โดยเรียนรู้จากประสบการณ์ของต้นแบบบุคคล กลุ่ม ชุมชน เครือข่ายที่แท้จริง ดำเนินการเรียนรู้จากการลงมือปฏิบัติ ด้วยประเด็นปัญหาของแต่ละครอบครัว กลุ่ม ชุมชน เป็นโจทย์เพื่อหาคำตอบในการแก้ปัญหา ผ่าน

อาหารมั่นคง...ชุมชนปลอดภัย

การทำโครงการต่างๆ เช่น การทำสารสกัดสมุนไพรล้างพิษ การแปรรูปและการทำบรรจุภัณฑ์ ฯลฯ โดยมีการจัดการฝึกอบรมเป็นกิจกรรมย่อย จำนวน ๔ ครั้ง รวม ๑๐ วัน ในแต่ละหลักสูตร มีเกษตรกรผ่านการฝึกอบรมและถ่ายทอดความรู้ ตามหลักสูตรการเรียนรู้ของชุมชนด้วยเทคโนโลยีสารสนเทศร้อยละ ๖๐ มีฐานข้อมูลการเรียนรู้แหล่งอาหารปลอดภัย ผลิตภัณฑ์ชุมชน ซึ่งกระบวนการเรียนรู้เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง จัดกระบวนการเรียนรู้เป็นกลุ่มโดยใช้พื้นที่เป็นตัวตั้ง และเชื่อมโยงการทำงานร่วมกับกลุ่มเกษตรกร กลุ่มวิสาหกิจชุมชน เพื่อออกแบบระบบฐานข้อมูล และระบบการเรียนรู้ ทำให้มีฐานข้อมูลแหล่งอาหารปลอดภัย ผลิตภัณฑ์ชุมชน

๗. ผลที่เกิดขึ้น (ผลผลิต ผลลัพธ์)

๗.๑ มีพื้นที่ในการส่งเสริมการเรียนรู้ของกลุ่มเกษตรกรให้สามารถลดต้นทุนการผลิต เพิ่มคุณภาพและได้รับมาตรฐานความปลอดภัยของผลผลิตทางการเกษตร ตลอดจนการบริหารจัดการกลุ่มเกษตรกรให้เข้มแข็งด้วยการเรียนรู้ผ่านเทคโนโลยีสารสนเทศของชุมชน

๗.๒ กลุ่มเกษตรกรมีการรวมกลุ่มติดต่อซื้อขายผลผลิตปลอดภัยมีการเชื่อมโยงกับผู้บริโภคได้โดยตรง

๗.๓ มีผลิตภัณฑ์และบรรจุภัณฑ์ของกลุ่ม มีฐานข้อมูลแหล่งอาหารปลอดภัย และผลิตภัณฑ์ชุมชนและมีตลาดปลอดภัยในพื้นที่ชุมชนป่าเขา

๘. ผลกระทบที่เกิดขึ้น

ต่อ ๕ มิติโครงสร้างพื้นฐานของชุมชน (๑) ด้านสังคมมีพื้นที่สร้างสรรค์ในการทำกิจกรรม เพื่อแสดงศักยภาพของตนเอง ภายในตำบล และเกิดความกล้าแสดงออก รวมทั้งการช่วยเหลือกัน (๒) ด้านสุขภาพลดการใช้สารเคมี ในผลผลิตมีความปลอดภัยทั้งผู้ผลิตและบริโภค (๓) ด้านเศรษฐกิจ เอื้อประโยชน์แก่สมาชิกครอบครัวและผู้ดูแลที่มีเวลาในการประกอบอาชีพมากขึ้น รวมทั้งการได้รับการส่งเสริมอาชีพทำให้เกิดรายได้ในครอบครัวและการลดค่าใช้จ่ายของครอบครัว (๔) ด้านสภาวะแวดล้อม มีการลดการใช้สารเคมี (๕) ด้านการเมือง การปกครองเกษตรกรสามารถเข้ามาใช้สิทธิทางการเมืองในการแสดงสิทธิตามที่ควรได้รับ

กลุ่มข้าวใส่ใจ

องค์การบริหารส่วนตำบลแม่ปะ อำเภอแม่สอด จังหวัดตาก

“ข้าวพันธุ์ดี ปลุกใส่ใจ บริโภคปลอดภัย”

จากความคิด

มีการผลิตข้าว ๓๐๐ ตันต่อปี
สามารถใช้เป็นเมล็ดพันธุ์ได้เพียง ๑๐ %
จึงมีการสนับสนุนการเพิ่มผลผลิต
ในการสร้างเมล็ดพันธุ์

กลุ่มเป้าหมาย

ครัวเรือนที่ทำนา ๓๖๒ ครัวเรือน
ครัวเรือนที่ทำการเกษตร อินทรีย์ ๑๑๒ ครัวเรือน
ครัวเรือนที่ปลูกพืชไว้ทานเอง ๒๓๕ ครัวเรือน

การต่อยอด

นอกจากการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวที่เพียงพอต่อความต้องการ
แล้วยังพัฒนาไปสู่การสร้างมูลค่าของข้าวด้วยการ
สร้างเครื่องหมายการค้าให้ผลิตภัณฑ์ของตนเอง
ที่เรียกว่า “ข้าวใส่ใจ” ที่สร้างรายได้ให้แก่สมาชิก
 อีกทั้งยังส่งผลกระทบต่อเศรษฐกิจของชุมชนโดยการจ้างแรงงาน
 และรับซื้อผลผลิตข้าวของคนในชุมชนอีกด้วย

ผลที่ต้องการให้เกิด

ชุมชน มุ่งเน้นการสร้างรายได้และลดต้นทุนการผลิต
ของสมาชิกกลุ่มผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าว และส่งเสริม
การทำนาข้าวแบบเกษตรประณีตและเกษตรอินทรีย์
โดยการคัดเลือกสายพันธุ์ที่ดีในการลองผิดลองถูก
จนสามารถสร้างมูลค่าทางการตลาดเพิ่มขึ้นด้วยการ
รับรองมาตรฐานสายพันธุ์จากหน่วยงานหรือองค์กร
ที่เชื่อถือได้

การเปลี่ยนแปลง

๑. ปัญหาสารเคมีตกค้างในเลือดเกษตรกรหมดไป
๒. พัฒนาศักยภาพให้กับเกษตรกรผู้ปลูกข้าวให้มีความก้าวหน้าทันต่อโลกในปัจจุบัน
๓. สร้างเครือข่ายกลุ่มเกษตรกรผู้ปลูกข้าวให้หันมาทำเกษตรแนวใหม่ใส่ใจสุขภาพ

วิธีการ

๑. “การบริหารจัดการกลุ่ม” กลุ่มต้องการที่จะแปรรูปข้าวที่มีคุณภาพจากแปลงผลิตเมล็ดพันธุ์ เพื่อขายให้กับผู้บริโภคโดยตรง
๒. การสร้างความเข้มแข็งของกลุ่มนั้นต้องมีการตลาดที่ดีเพื่อที่จะสามารถนำสินค้าออกจำหน่ายและเป็นที่รู้จักของคนทั่วไป
๓. “เกษตรประณีต” เป็นขั้นตอนการทำเกษตรแบบเข้าใจธรรมชาติ เป็นการเกษตรในพื้นที่ประมาณ ๑ ไร่ของที่สามารถปลูกพืชในครัวเรือนไว้กินไว้ใช้อย่างครบถ้วน

๔. “เกษตรอินทรีย์” คือ การทำการเกษตรด้วยหลักธรรมชาติ บนพื้นที่การเกษตรที่ไม่มีสารพิษตกค้างและหลีกเลี่ยงจากการปนเปื้อนของสารเคมีทางดิน ทางน้ำ และทางอากาศ
๕. “มาตรฐานการผลิต” กระบวนการและขั้นตอนการประเมินคุณภาพผลิตภัณฑ์ข้าวใส่ใจให้สามารถผ่านมาตรฐานเกษตรปลอดภัย (GAP)
๖. “การคัดเลือกสายพันธุ์” ขั้นตอนการคัดเลือกสายพันธุ์ข้าว นั้นเป็นส่วนสำคัญอีกขั้นตอนหนึ่งในการผลิตข้าวที่มีคุณภาพ เพราะเมื่อเมล็ดพันธุ์ที่ดีก็จะทำให้ผลผลิตหรือผลลัพท์เป็นไปตามเป้าหมายที่ตั้งไว้

Key actors	กลุ่มข้าวใส่ใจ
งานเด่น	ข้าวพันธุ์ดี ปลูกใส่ใจ บริโภคปลอดภัย
พื้นที่	องค์การบริหารส่วนตำบลแม่ปะ อำเภอแม่สอด จังหวัดตาก
วิทยากร	นางสาวจรรณี มีเงิน ตำแหน่ง ประธานกลุ่มข้าวใส่ใจ เบอร์โทรศัพท์ ๐๘๖-๘๘๖-๘๗๑๕

๑. ที่มาหรือฐานคิดของการดำเนินงาน

พื้นที่รับผิดชอบ อบต.แม่ปะจำนวน ๑๑ หมู่บ้าน ประชากร ๑๕,๘๗๖ คน ๘,๕๗๑ ครัวเรือน ประกอบอาชีพทำนา ๓๖๒ ครัวเรือน คิดเป็นร้อยละ ๔๐ ของครัวเรือนภาคเกษตรในตำบลแม่ปะ ทำเกษตรอินทรีย์และลดการใช้สารเคมี ๑๑๒ คิดเป็นร้อยละ ๕๗ และทำกิจกรรมเพื่ออาหารปลอดภัย ๒๗๕ ครัวเรือน คิดเป็นร้อยละ ๔๒ ของครัวเรือนในภาคการเกษตรทั้งหมด ที่ผลิตเพื่อจำหน่ายเพียงอย่างเดียว จะเห็นได้ว่าคนในตำบลแม่ปะมีการตื่นตัวในการลดการใช้สารเคมีทางการเกษตร

วิสาหกิจชุมชนศูนย์ผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวชุมชนแม่ปะเหนือ จังหวัดตาก มีเป้าหมายผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวคุณภาพดีสำหรับชุมชนและสมาชิก ผลผลิตของสมาชิกกลุ่มรวมกันมีมากกว่า ๓๐๐ ตันต่อปี แต่สามารถขายเป็นเมล็ดพันธุ์ที่ดีได้เพียงร้อยละ ๑๐ ทางกลุ่มจึงมีแนวคิดที่จะแปรรูปข้าวที่มีคุณภาพจากแปลงผลิตเมล็ดพันธุ์ เพื่อขายให้กับผู้บริโภคโดยตรง เพื่อลดการถูกเอารัดเอาเปรียบจากนายทุนและราคาตลาดที่ไม่สามารถกำหนดราคาตามต้นทุนที่แท้จริงได้ แม่บ้านเกษตรกรจึงรวมตัวกันจัดตั้งกลุ่มวิสาหกิจชุมชนข้าวใส่ใจ เพื่อแปรรูปและบรรจุข้าวสารขายสู่ผู้บริโภคโดยตรง เป้าหมายต่อไปคือผลิตข้าวอินทรีย์ที่ปลอดภัย พร้อมทั้งมีความพยายามขยายสมาชิก เพิ่มพื้นที่ปลูกที่ทำให้ผลผลิตที่ปลอดภัย ด้วยการชักชวนเพื่อเกษตรกร ปรับวิธีการผลิตจากสารเคมีเป็นทำเกษตรอินทรีย์เพื่อให้ปลอดภัยทั้งคนกิน คนปลูก

๒. กลุ่มเป้าหมาย

- ๒.๑ ครัวเรือนที่ทำนา ๓๖๒ ครัวเรือน
- ๒.๒ ครัวเรือนที่ทำเกษตรอินทรีย์ ๑๑๒ ครัวเรือน
- ๒.๓ ครัวเรือนที่ปลูกผักไว้ทานเอง ๒๗๕ ครัวเรือน

๓. ผลที่ต้องการให้เกิดขึ้น

- ๓.๑ ผู้บริโภค และผู้ผลิต ปลอดภัยจากการใช้สารเคมี
- ๓.๒ มีการคัดเลือกสายพันธ์ที่ดี และมีคุณภาพในการผลิตข้าวเพื่อบริโภค
- ๓.๓ ลดรายจ่ายในการผลิต และเพิ่มมูลค่าของผลผลิต

๔. รูปธรรมงาน

ประกอบด้วย ๒ ส่วน ได้แก่ ๑) การจัดการกลุ่มข้าวใส่ใจ ๒) การจัดการข้อมูลเพื่อปรับปรุงพัฒนาสายพันธ์ ผลผลิต และจัดการตลาด

๕. ข้อมูลและเครื่องมือในการดำเนินงาน

- ๕.๑ ข้อมูลการประกอบอาชีพของครัวเรือน พื้นที่เพาะปลูก การใช้สารเคมีในพื้นที่ ข้อมูลการเจ็บป่วยภาวะสุขภาพที่เกี่ยวข้องกับการบริโภค จากฐานข้อมูลตำบล TCNAP
- ๕.๒ แนวทางการประเมินมาตรฐานผลผลิตที่ปลอดภัย จากหน่วยงานของ GAP

๖. วิธีการดำเนินงาน

“การบริหารจัดการกลุ่มข้าวใส่ใจ” กลุ่มต้องการที่จะแปรรูปข้าวที่มีคุณภาพจากแปลงผลิตเมล็ดพันธุ์เพื่อขายให้กับผู้บริโภคโดยตรง เพื่อลดการถูกเอารัดเอาเปรียบจากนายทุนและราคาตลาดที่ไม่สามารถกำหนดราคาตามต้นทุนที่แท้จริงได้ “การบริหารจัดการคน” กลุ่มนั้นได้มีสมาชิกมาจากการรวมตัวของแม่บ้านเกษตรกร ซึ่งแม่บ้านและครอบครัวจากกลุ่มวิสาหกิจชุมชนศูนย์ผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวแม่ปะเหนือ “การบริหารจัดการงาน” ซึ่งกลุ่มนั้นได้มีการทำงานแบบบูรณาการงานร่วมกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ทั้งภาครัฐ

อาหารมั่นคง...ชุมชนปลอดภัย

และเอกชน เช่น องค์การบริหารส่วนตำบลแม่ปะ บริษัทรอยเตอร์ประเทศไทยจำกัด เป็นต้น “การบริหารจัดการข้อมูล” ซึ่งทางกลุ่มนั้นมีการเก็บข้อมูลในรูปแบบอิเล็กทรอนิกส์ โดยมีการบันทึกคำสั่งซื้อของลูกค้า และบันทึกค่าใช้จ่ายออนไลน์ผ่าน Google Doc และเก็บข้อมูล Real time และสรุปบัญชีและผลการดำเนินงานเป็นรายเดือน “การบริหารจัดการการเงิน” มีการร่วมหุ้นจากสมาชิกเพื่อเป็นทุนหมุนเวียนและได้รับงบประมาณสนับสนุนจากทั้งหน่วยงานเอกชนและหน่วยงานภาครัฐเพื่อการพัฒนากลุ่มและสร้างความยั่งยืนให้กับกลุ่มข้าวใส่ใจ

การสร้างความเข้มแข็งของกลุ่มนั้นต้องมีการตลาดที่ดีเพื่อที่จะสามารถนำสินค้าออกจำหน่ายและเป็นที่ยอมรับของคนทั่วไปซึ่งทางกลุ่มข้าวใส่ใจนั้นได้มีช่องทางการจำหน่ายผลิตภัณฑ์ข้าวใส่ใจไว้หลากหลาย เช่น ช่องทางการจำหน่ายทางสื่อสังคมออนไลน์ เว็บไซต์ Facebook และการส่งตรงแบบ Delivery นั้นเป็นการเพิ่มยอดขายได้เป็นอย่างดีและกลุ่มก็ได้มีการพัฒนารูปแบบผลิตภัณฑ์ให้มีความน่าสนใจและได้รับการรับรองมาตรฐานจากหน่วยงานของ GAP ว่าเป็นข้าวที่ใส่ใจทั้งผู้ผลิตและผู้บริโภค หมุดห่วงเรื่องสารเคมีตกค้าง

๗. ผลที่เกิดขึ้น (ผลผลิต ผลลัพธ์)

๗.๑ เกิดการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมและทัศนคติของกลุ่มเกษตรกรในการทำเกษตรปลอดภัย

๗.๒ คนในชุมชนมีอาชีพเสริมและสร้างรายได้ลดรายจ่ายลดหนี้สินจากการทำเกษตร

๗.๓ สามารถขยายตลาดใหม่ๆและเพิ่มมูลค่าให้กับผลผลิตของตนโดยไม่ถูกเอารัดเอาเปรียบจากพ่อค้าคนกลางและยังสามารถกำหนดราคาเองได้ไม่ต่ำกว่าต้นทุนการผลิต

๗.๔ มีผักปลอดภัยให้คนในชุมชนใช้บริโภคและส่งผลดีต่อสุขภาพ

๘. ผลกระทบที่เกิดขึ้น

๘.๑ ปัญหาสารเคมีตกค้างในเลือดเกษตรกรหมดไป

๘.๒ พัฒนาศักยภาพให้กับเกษตรกรผู้ปลูกข้าวให้มีความก้าวหน้าทันต่อโลกในปัจจุบัน

๘.๓ สร้างเครือข่ายกลุ่มเกษตรกรผู้ปลูกข้าวให้หันมาทำเกษตรแนวใหม่ใส่ใจสุขภาพ

๘.๔ ถ่ายทอดองค์ความรู้ให้กับบุคคลภายในชุมชนและนอกชุมชนที่เข้ามาศึกษาการดำเนินงานในพื้นที่ สร้างค่านิยมใหม่ให้แก่เกษตรกรได้เห็นถึงความสำคัญและคุณค่าของเกษตรกรรมที่ปลอดภัย

กลุ่มวิชาลัยชานาตำบลห้วยคอง

องค์การบริหารส่วนตำบลห้วยคอง อำเภอเมือง จังหวัดพิจิตร

ชานาตำบลห้วยคองทำนาปลอดสาร เกษตรปลอดโรค ผู้บริโภคภัย

พัฒนาการโครงการ

“โครงการการทำนาสู่เกษตรอินทรีย์” ร่วมกับศูนย์กิจกรรมธรรมชาติพิจิตร จากการดำเนินงานศูนย์เรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงโรงเรียนชานาตำบลห้วยคอง มีการพัฒนาขยายก่อตั้งเป็นวิชาลัยชานาตำบลห้วยคองขึ้น

เกิดการเปลี่ยนแปลงอย่างไร

- สร้างการมีส่วนร่วมในชุมชนในการจัดตั้งโรงเรียนชานาในชุมชนเป็นแหล่งเรียนรู้ทางด้านการทำเกษตรปลอดสาร
- เสริมสร้างสุขภาพจากการรับประทานอาหารปลอดภัย ลดการเกิดการเจ็บป่วย
- ลดการใช้สารเคมีในพื้นที่

Key actors	กลุ่มวิชาลัยชาวนาตำบลห้วยดง
งานเด่น	ทำนาแบบปลอดภัย
พื้นที่	องค์การบริหารส่วนตำบลห้วยดง อำเภอเมือง จังหวัดพิจิตร
วิทยากร	นายจักรพฤต บรรเจิดกิจ ตำแหน่ง ผู้เชี่ยวชาญการเกษตรปลอดภัย เบอร์โทรศัพท์ ๐๘๑-๐๔๑๕๘๘๓

๑. ที่มาหรือฐานคิดของการดำเนินงาน

ประชาชนในเขตพื้นที่ตำบลห้วยดง ส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเกษตรกรรมมีจำนวน ๔๙๒ คน โดยทำนาเป็นอาชีพหลัก ๔๖๗ คน ร้อยละ ๙๔.๙๒ ทำสวน ทำไร่ ๑๑ คน คิดเป็นร้อยละ ๒.๒๔ เลี้ยงสัตว์และประมง ๑๔ คน คิดเป็นร้อยละ ๒.๘๔ ซึ่งส่วนใหญ่การทำเกษตรกรรมจะมีการปลูกพืชชนิดเดียวติดต่อกันเป็นระยะเวลาหลายปีเกิดปัญหาต่างๆ มากมายในปัจจุบัน ทั้งการผลิตข้าวที่เปลี่ยนแปลงไปมีการใช้ปุ๋ยเคมีมากขึ้นช่วยเร่งการเจริญเติบโตของต้นข้าวเกิดการระบาดของโรคและแมลงศัตรูพืชปัญหาวัชพืชทำให้ต้องใช้สารเคมีในการป้องกันกำจัดศัตรูพืชในปริมาณที่มากขึ้น ส่งผลให้ต้นทุนการผลิตสูงขึ้นไม่เข้าใจในด้านเทคนิคในการปรับปรุงและการพัฒนาการทำนาข้าวผลผลิตตกต่ำ ราคาที่ไม่แน่นอน ด้านปัญหาสิ่งแวดล้อมดินแข็งขาดความอุดมสมบูรณ์น้ำเน่าเสีย มีสารเคมีที่ตกค้าง มีหนี้สินเกษตรกรเพิ่มมากขึ้น อีกทั้งยังมีปัญหาสุขภาพมีสารพิษตกค้างในร่างกายจากปัญหาดังกล่าว องค์การบริหารส่วนตำบลห้วยดงได้เข้าร่วมกับหน่วยงานต่างๆ เช่น ศูนย์เรียนรู้กสิกรรมธรรมชาติเพื่อขับเคลื่อนปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ตำบลสายคำโห้ อำเภอเมืองพิจิตร จังหวัดพิจิตร สำนักงานเกษตรอำเภอเมืองพิจิตร สำนักงานพัฒนาที่ดินจังหวัดพิจิตร สำนักงานทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมจังหวัดพิจิตรและกรมส่งเสริมคุณภาพสิ่งแวดล้อม นำโดยนายสุรพล วิบุรณญาณ นายกองการบริหารส่วนตำบลห้วยดง ต้องการลดการใช้สารเคมีในการทำเกษตรของชุมชน โดยการใช้สารชีวภาพในการแก้ปัญหาจึงจัดตั้งศูนย์เรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงโรงเรียนชาวนาตำบลห้วยดง และทำพิธีเปิดในวันที่ ๒๓ กรกฎาคม ๒๕๕๓ ดำเนินงานเพื่อส่งเสริมให้เกษตรกรได้มีความรู้เทคนิคการทำนาไร้สารพิษ เกษตรกรสามารถผลิตข้าวคุณภาพสูง เพิ่มผลผลิตข้าว ช่วยลดต้นทุนการผลิต ประหยัดค่าใช้จ่าย อีกทั้งยังช่วยฟื้นฟูสุขภาพร่างกายคุณภาพชีวิตและสิ่งแวดล้อมให้อุดมสมบูรณ์ได้ โดยดำเนินงาน “โครงการการทำนาสู่เกษตรอินทรีย์” ร่วมกับศูนย์กสิกรรมธรรมชาติพิจิตร”จากการดำเนินงานศูนย์เรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงโรงเรียนชาวนาตำบลห้วยดง มีการพัฒนาขยายก่อตั้งเป็นวิชาลัยชาวนาตำบลห้วยดงขึ้น ในพื้นที่สาธารณะทุ่งคลองคัน หมู่ที่ ๑ บ้านห้วยดงมีการอบรมเกษตรกรให้มีเข้าใจเกี่ยวกับการทำนาในรูปแบบเกษตรแบบไร้สารพิษ ทำให้มีผลผลิตทางการเกษตรที่มีคุณภาพดีต่อสุขภาพร่างกายผู้ผลิตและผู้บริโภค

๒. กลุ่มประชากรเป้าหมาย

สมาชิกกลุ่มวิชาลัยชาวนาตำบลห้วยดง ๒๐ คน

๓. ผลที่ต้องการให้เกิดขึ้น

สร้างอาหารปลอดภัย มีข้าวปลอดภัยไว้บริโภคและจำหน่าย เพื่อสร้างรายได้ให้กับเกษตรกรที่ทำนาในพื้นที่

๔. ข้อมูลและเครื่องมือในการดำเนินงาน

ข้อมูลนำใช้ได้แก่ แผนพัฒนาตำบลห้วยดง และจากแหล่งข้อมูล TCNAP , RECAP และข้อมูลจากแหล่งอื่นๆที่เกี่ยวข้องได้แก่ ข้อมูล จปฐ. กษช. ๒๓ ข้อมูลสุขภาพจาก รพ.สต.

๕. รูปธรรมงาน

มีการจัดตั้งแหล่งเรียนรู้ วิชาลัยชาวนาตำบลห้วยดงขึ้น เพื่อเป็นต้นแบบสร้างการเรียนรู้และส่งเสริมให้เกษตรกรได้มีความรู้และเทคนิคในการทำเกษตรแบบไร้สารพิษ ลดค่าใช้จ่าย ลดต้นทุน เพิ่มผลผลิต และ

เกษตรกรนักเรียนชวนามีนำความรู้ที่ได้จากการเข้าร่วมกิจกรรมในหลักสูตร “การทำนาสู่เกษตรกรอินทรีย์” ไปปฏิบัติในพื้นที่ได้จริง

๖. วิธีการดำเนินงาน

ผู้นำชุมชนและอบต.หัวดง ร่วมกันคิด แก้ไขปัญหาการทำเกษตรกรรมในพื้นที่หัวดง ที่เกิดปัญหาต่างๆ เช่นการใช้สารเคมี โรคแมลง ศัตรูพืช ผลผลิตราคาตกต่ำ และมีการจัดตั้งแหล่งเรียนรู้ วิชชาลัยชวนาตำบลหัวดงขึ้น เพื่อเป็นต้นแบบสร้างการเรียนรู้และส่งเสริมให้เกษตรกรได้มีความรู้และเทคนิคในการทำเกษตรแบบไร้สารพิษ ลดค่าใช้จ่าย ลดต้นทุน เพิ่มผลผลิต จัดกระบวนการเรียนรู้ฝึกอบรมให้กับเกษตรกรผู้สนใจเข้าร่วมกิจกรรมในหลักสูตร “การทำนาสู่เกษตรกรอินทรีย์” ระยะเวลาที่ฝึกอบรมสัปดาห์ละ ๑ วัน จำนวนทั้งหมด ๒๐ ครั้ง นำโดยนายจักรภฤต บรรเจิดกิจ ปรารชญ์ชาวบ้านจังหวัดพิจิตร บรรยายให้ความรู้กับเกษตรกรที่สนใจได้เรียนรู้ด้านเกษตรกรรมอย่างเป็นระบบและอย่างมีประสิทธิภาพ ให้มีเข้าใจเกี่ยวกับการทำนาในรูปแบบเกษตรแบบไร้สารพิษสามารถนำความรู้ที่ได้ไปปฏิบัติใช้ในการประกอบอาชีพในชีวิตประจำวัน ทำให้มีผลผลิตทางการเกษตรที่มีคุณภาพดีต่อสุขภาพร่างกายผู้ผลิตและผู้บริโภค

๗. ผลที่เกิดขึ้น (ผลผลิต ผลลัพธ์)

นักเรียนชวนาสามารถนำองค์ความรู้ที่พัฒนาขึ้นไปประยุกต์ใช้ให้เหมาะสมกับการทำนาประกอบอาชีพหลักและอาชีพเสริม และนักเรียนชวนายังสามารถเป็นวิทยากรเผยแพร่องค์ความรู้ด้านเกษตรกรรมปลอดสารพิษให้นักเรียนชวนาได้ทำการเกษตรปลอดสารพิษ ในพื้นที่ทำการเกษตรของตนเอง ได้ผลผลิตที่ปลอดภัย มีคุณภาพ ไว้บริโภคเอง และสามารถจำหน่าย สร้างรายได้เพิ่มขึ้น

๘. ผลกระทบที่เกิดขึ้น

ส่งผลต่อโครงสร้างพื้นฐานของชุมชน ได้แก่ (๑) ด้านสังคม สร้างการมีส่วนร่วมในชุมชนในการจัดตั้งโรงเรียนชวนาในชุมชน เป็นแหล่งเรียนรู้ทางด้านการทำเกษตรปลอดสารทุกขั้นตอนการผลิต (๒) ด้านเศรษฐกิจ ลดต้นทุนการผลิต และลดรายจ่ายในครัวเรือน (๓) ด้านสุขภาพ เสริมสร้างสุขภาพจากการรับประทานอาหารปลอดภัย ลดการเกิดการเจ็บป่วย (๓) ด้านสภาวะแวดล้อม ลดการใช้สารเคมีในพื้นที่

กลุ่มสวนบุญสัมฤทธิ์

ตำบลหนองไผ่ อำเภอนองขาอย่าง จังหวัดอุทัยธานี

เกษตรผสมผสาน ตามแนวปรัชญา เศรษฐกิจพอเพียง

ตำบลหนองไผ่มีพื้นที่ ๓๐,๑๑๒ ไร่

ประชากรทั้งหมด ๒,๔๕๖ คน

จำนวนครัวเรือน ๘๓๕ ครัวเรือน

ส่วนใหญ่มีอาชีพหลักเกษตรกร

ข้อมูลและเครื่องมือ

- ข้อมูลจากระบบฐานข้อมูลตำบล (TCNAP)
- การวิจัยชุมชน (RECAP)
- จปฐ.
- รพ.สต.หนองไผ่
- โรงเรียนวัดหนองระแหงเหนือ
- กองทุนสวัสดิการชุมชนตำบลหนองไผ่

ทำอย่างไร

รวมกลุ่มเกษตรกรที่มีความสนใจโดยแบ่งพื้นที่ทำกินของกลุ่มสวนบุญสัมฤทธิ์ตามหลักทฤษฎีใหม่ โดยแบ่งเป็นอัตราส่วน ๓๐: ๓๐: ๓๐: ๑๐ ได้แก่

แหล่งน้ำ ๓๐%

พืชสวนไร่ ๓๐%

นาข้าว ๓๐%

อยู่อาศัย ๑๐%

ทำแล้วได้อะไร

เกษตรกรในพื้นที่มีการทำเกษตรผสมผสานตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ส่งผลทำให้ลดต้นทุนในการผลิต

เพิ่มรายได้จากผลผลิตที่มีคุณภาพ ทำให้ความมั่นคงทางอาหารในกับตนเองครอบครัวและชุมชน

มีอะไรเปลี่ยนแปลงบ้าง

สร้างฐานความคิดในเรื่องของการทำเกษตรผสมผสานเป็นการทำการเกษตรที่ง่ายและทุกคนสามารถทำได้ โดยเริ่มจากการทำเกษตรเพื่อตนเองและครอบครัว จากนั้นค่อยๆ ขยายออกไป

สามารถสร้างแหล่งอาหารให้กับตนเองและครอบครัวได้ สร้างการมีสุขภาพที่ดีตั้งแต่ต้นทางด้วยการบริโภค

สร้างรายได้เสริมให้ครอบครัว ลดรายจ่ายในครัวเรือนทั้งเรื่องการบริโภค

มีการปรับสภาพแวดล้อมสำหรับการดำเนินชีวิตของให้ปลอดภัยขึ้นจากการลดใช้สารเคมี

Key actors	กลุ่มสวนบุญสัมฤทธิ์
งานเด่น	เกษตรผสมผสานตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง
พื้นที่	องค์การบริหารส่วนตำบลหนองไผ่ อำเภอหนองขาหย่าง จังหวัดอุทัยธานี
วิทยากร	นายโกมล สุวรรณโอสถ ตำแหน่ง ประธานกลุ่มเกษตรผสมผสาน เบอร์โทรศัพท์ ๐๘๕-๗๓๓๖๕๖๕

๑. ที่มาหรือฐานคิดของการดำเนินงาน

ตำบลหนองไผ่มีพื้นที่ประมาณ ๓๐,๑๑๒ ไร่ มีประชากรทั้งหมด ๒,๔๕๖ คน จำนวน ๘๓๕ ครัวเรือน ส่วนใหญ่มีอาชีพหลักเกษตรกรรม คือการปลูกข้าว มีอาชีพเสริม ได้แก่ เลี้ยงสัตว์ ทอผ้า รับจ้าง และมีการรวมกลุ่มต่างๆในชุมชน ได้แก่ กลุ่มเกษตรกร ซึ่งสวนบุญสัมฤทธิ์เป็นการทำเกษตรผสมผสานตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงโดยใช้หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ๓ ห่วง ๒ เงื่อนไข ภายใต้ ๕ ฐานเรียนรู้ ซึ่งส่งผลให้เพิ่มทักษะชีวิตเป็นภูมิคุ้มกันตัวเองในการดำเนินชีวิตของเกษตรกร โดยแบ่งพื้นที่ทำกินของกลุ่มสวนบุญสัมฤทธิ์ตามหลักทฤษฎีใหม่ โดยแบ่งเป็นอัตราส่วน ๓๐: ๓๐: ๓๐: ๑๐ ได้แก่ แบ่งเป็นแหล่งน้ำ ๓๐ ประมาณ ๓๐% ของพื้นที่ พืชสวนไร่ ๓๐% ของพื้นที่ นาข้าว ๓๐% ของพื้นที่ และที่อยู่อาศัย ๑๐% ของพื้นที่ ได้รับการโดยสนับสนุนการดำเนินงานและกิจกรรมเกษตรผสมผสานโดยองค์การบริหารส่วนตำบลหนองไผ่ การต่อยอดองค์ความรู้เบื้องต้นในด้านการเกษตร มีการปลูกผักปลอดสารเคมี ซึ่งสามารถเพิ่มรายได้ ลดรายจ่าย ให้ตนเองและครอบครัว และยังช่วยเสริมสร้างสุขภาพอนามัยในตนเองและครอบครัวในชุมชน

๒. กลุ่มประชากรเป้าหมาย

เกษตรกรที่มีความสนใจในการทำเกษตรผสมผสานตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง จำนวน ๑๐ ครัวเรือน จำนวน ๓๘ คน

๓. ผลที่ต้องการให้เกิดขึ้น

การทำเกษตรแบบผสมผสานตามแนวเศรษฐกิจพอเพียง มีการต่อยอดองค์ความรู้เบื้องต้นในด้านการเกษตรการปลูกผักปลอดสารเคมี สามารถเพิ่มรายได้ ลดรายจ่ายครอบครัว เสริมสร้างสุขภาพ อนามัยของเกษตรกรและชุมชน

๔. ข้อมูลและเครื่องมือในการดำเนินงาน

มีการรวบรวมข้อมูลจากแหล่งที่มาข้อมูล ได้แก่ ข้อมูลจากระบบฐานข้อมูลตำบล (TCNAP) และการวิจัยชุมชน (RECAP) ข้อมูลจาก จปฐ.รพ.สต.หนองไผ่ โรงเรียนวัดหนองระแหงเหนือ กองทุนสวัสดิการชุมชนตำบลหนองไผ่

๕. รูปธรรมงาน

กลุ่มเกษตรกรทำเกษตรผสมผสานตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงได้แก่ ปลูกพืชและมีการเลี้ยงสัตว์หลากหลายชนิดในพื้นที่เดียวกัน เลี้ยงปลา เลี้ยงกบในนาข้าว มีสระน้ำ ร่องน้ำ อ่างเก็บน้ำ หรือแหล่งน้ำประจำไร่ โดยมีน้ำประมาณ ๓๐% ของพื้นที่ พืชสวนไร่ ๓๐ % ของพื้นที่ นาข้าว ๓๐% ของพื้นที่ และที่อยู่อาศัย ๑๐% ของพื้นที่

๖. วิธีการดำเนินงาน

มีการรวมกลุ่มเกษตรกรที่มีความสนใจในการทำเกษตรผสมผสานตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ได้แก่ การปลูกพืชและมีการเลี้ยงสัตว์หลากหลายชนิดในพื้นที่เดียวกัน โดยมี กิจกรรมแต่ละชนิดเกี่ยวคู่ประโยชน์ต่อกันโดยมีประสิทธิภาพ มีการใช้ทรัพยากรที่มีอยู่ในไร่นาให้เหมาะสม เกิดประโยชน์สูงสุด มีการปลูกพืชจะเป็นประโยชน์ต่อกิจกรรมการเลี้ยงสัตว์ และผลที่ได้จากการเลี้ยงสัตว์จะเป็นประโยชน์ต่อพืช มีการเลี้ยงปลาในนาข้าว การเลี้ยงกบในนาข้าว มีสระน้ำ หรือแหล่งน้ำประจำไร่ โดยมีน้ำประมาณ ๓๐% ของพื้นที่ พืชสวนไร่ ๓๐% ของพื้นที่ นาข้าว ๓๐ % ของพื้นที่ และที่อยู่อาศัย ๑๐% ของพื้นที่ โดยได้รับการสนับสนุน

การดำเนินงานและกิจกรรมเกษตรผสมผสานจากองค์การบริหารส่วนตำบลหนองไผ่ ที่มีการต่อยอดองค์ความรู้เบื้องต้นในด้านการเกษตร การทำเกษตรผสมผสานตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ปลูกผักปลอดสารเคมี และมีการทำเวทีประชาคมและเผยแพร่ข้อมูลให้เกษตรกรในพื้นที่มีองค์ความรู้ และการบูรณาการงบประมาณจากหน่วยงาน การระดมทุนทั้งในและนอกพื้นที่ในการกำหนดงบประมาณดำเนินการสนับสนุนการทำเกษตรผสมผสานตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

๗. ผลที่เกิดขึ้น (ผลผลิต ผลลัพธ์)

เกษตรกรในพื้นที่มีการทำเกษตรผสมผสานตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ส่งผลทำให้ลดต้นทุนในการผลิต และเพิ่มรายได้จากผลผลิตที่มีคุณภาพ ทำให้ความมั่นคงทางอาหารในกับตนเองครอบครัวและชุมชน

๘. ผลกระทบที่เกิดขึ้น

ส่งผลต่อ ๕ มิติโครงสร้างพื้นฐานของชุมชน (๑) ด้านสังคม สร้างฐานความคิดในเรื่องของการทำเกษตรผสมผสานเป็นการทำการเกษตรที่ง่ายและทุกคนสามารถทำได้ โดยเริ่มจากการทำเกษตรเพื่อตนเองและครอบครัว จากนั้นค่อยๆ ขยายออกไป (๒) ด้านสุขภาพ สามารถสร้างแหล่งอาหารให้กับตนเองและครอบครัวได้ สร้างการมีสุขภาพที่ดีตั้งแต่ต้นทางด้วยการบริโภค (๓) ด้านเศรษฐกิจ สร้างรายได้เสริมให้ครอบครัว ลดรายจ่ายในครัวเรือนทั้งเรื่องการบริโภค (๔) ด้านสภาวะแวดล้อม มีการปรับสภาพแวดล้อมสำหรับการดำเนินชีวิตของให้ปลอดภัยขึ้นจากการลดใช้สารเคมี

ศูนย์เรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียง บ้านท่าช้าง

องค์การบริหารส่วนตำบลท่าช้าง อำเภอพรหมพิราม จังหวัดพิษณุโลก

สร้างอาหารปลอดภัยทุกครัวเรือนโดยชุมชน ปลูกให้ได้ ปลูกให้เป็น ปลูกให้พอ ปลูกให้ต่อเนื่อง ปลูกด้วยหัวใจรัก

๒๘๖ ครัวเรือน ๘๗๑ คน
สร้างอาหารปลอดภัย

เด็กนักเรียน ๖๓ คน
มีอาหารบริโภคในโรงเรียน

สร้างงานในชุมชน ๑๗ คน

ผู้สูงอายุ ๘๖ คน NCDS ๐%

ปลูกเป็น คือการพัฒนาของคนในชุมชน
ให้สามารถปลูกผักสวนครัว ตามชีวอินทรีย์
ต้องใช้เวลา ๒ ปี กว่าชาวบ้านจะชำนาญ

ปลูกใจ

รักผักดีกว่ารักหญ้า ทุกที่เต็มไปด้วยผักสวนครัว

ปลูกได้ การหลอมหลวม
ให้คนในหมู่บ้านได้สิทธิใน
การปลูกผักสวนครัวอย่าง
เท่าเทียมได้รับปัจจัยสนับสนุน
อย่างเสมอภาค

ผู้นำท้องถิ่น ท้องถิ่น พระ วิสาหกิจชุมชนเห็นพ้องกัน
เข้าใจปัญหา และเข้าถึงแนวทางแก้ปัญหา ลงมือพัฒนา
แบบมีส่วนร่วม

รูปแบบงาน

ศูนย์เรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงบ้านท่าช้างมีการรวมกลุ่มเพื่อปลูกผักสวนครัว
ปลอดภัยตามแนวพอเพียง ปลูกผักสวนครัว เช่น พริกต้นใบ ช่า ตะไคร้ โหระพา
กระเพรา พริก พริก ถั่วพู และที่สร้างชื่อ กล้าปลปลูกปลอดภัยในพื้นที่ลุ่ม โดยมีลค
การใช้ปุ๋ยเคมีประมาณเหลือร้อยละ ๓๐ ไม่ใช้สารอาหารพิษไม่จำเป็นสิ้นเปลือง
เช่น ปุ๋ยนาโน ออร์โธนิซ พืชมาผลิตใช้เหลือ ร้อยละ ๑๐ เลิกใช้สารเคมีที่มีผล
เสียต่อสุขภาพ ได้แก่ พาราควอต ไกลโครเซต ในการกำจัดวัชพืช ร้อยละ ๐
ทดแทนด้วยการบำรุงดินโดยใช้ปุ๋ยหมักชีวภาพทำเองจากมูลสัตว์และวัชพืช

ผลที่ต้องการให้เกิดขึ้น

มีการปลูกผักสวนครัวแบบพอเพียง ได้แก่ ปลูกผักสวนครัวริมรั้ว พื้นที่
ว่างหลังบ้าน คลอดแนวถนนในหมู่บ้าน โดยมุ่งเน้นการปลูกดินที่เหมาะสม แล้ว
บรรจุในกระถาง หรือภาชนะ เช่น ยางรถยนต์ กระถางเก่า กระป๋องสี และดูแล
การปลูกด้วยวิธีธรรมชาติ โดยงดการใช้สารเคมีทุกชนิดโดยไม่จำเป็นและ
พัฒนาให้กองทุนเมล็ดพันธุ์ให้สมาชิกกลุ่มได้ยืม สร้างความสร้างความมั่นคง
ทางอาหารปลอดภัยและนำไปสู่ความมั่งคั่ง ด้วยการพัฒนาเป็นพื้นที่ท่องเที่ยว
เชิงเกษตรชุมชนและเกิดเมนูอาหารปลอดภัยจากผักสวนครัว สร้างความยั่งยืน
ของชุมชนโดยการนำศักยภาพของคนในชุมชนสู่ผู้บริโภคผ่านกลไกการตลาด
ในรูปแบบวิสาหกิจชุมชนแก้ท่าช้าง บ้านท่าช้าง สร้างงานให้คนในชุมชนท่าช้าง

Key actors	ศูนย์เรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงบ้านท่าช้าง
งานเด่น	สร้างอาหารปลอดภัยทุกครัวเรือนโดยชุมชน
พื้นที่	องค์การบริหารส่วนตำบลท่าช้าง อ. พรหมพิราม จ. พิษณุโลก
วิทยากร	นางเสนห์ เรืองดี ตำแหน่งประธานศูนย์เรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงบ้านท่าช้าง เบอร์โทรศัพท์ ๐๘๕- ๑๕๑๐๓๗๔

๑. ที่มาหรือฐานคิดของการดำเนินงาน

ศูนย์เรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงบ้านท่าช้าง มีการรวมกลุ่มกันเพื่อทำเกษตรตั้งแต่ปี ๒๕๕๔ โดยมีนางเสนห์ เรืองดี อดีตผู้ใหญ่เป็นแกนนำที่ริเริ่มจากการไปศึกษาดูงาน และตระหนักถึงผลกระทบต่อสุขภาพชาวบ้าน ทำารณณรงค์ให้คนในชุมชนได้แบบพอเพียงแนวคิดและแรงบันดาลใจในการทำปลูกพืชผักสวนครัว คือ เป็นกิจกรรมพึ่งพาตนเองโดยเฉพาะพืชผักสวนครัว อาหารที่จำเป็นต่อการดำรงชีวิต ก่อนจะปลูกจะมีการศึกษาหาหรือและทดลองทำต้นแบบก่อน และควรลดการใช้สารเคมี โดยมีการปรุงดินที่เหมาะสมกับผักสวนครัว โดยใช้ปุ๋ยหมักชีวภาพทำเองจากมูลสัตว์และวัชพืชในพื้นที่ มีการไปศึกษาดูงานต่างพื้นที่ กลุ่มเกษตรปลอดภัยมีการทำเกษตรผสมผสานแบบพอเพียง ได้แก่ ปลูกผักสวนครัว ริมรั้ว โดยมีการใช้ปุ๋ยเคมีประมาณ ร้อยละ ๑๐ ไม่ใช้สารเคมีประมาณ ร้อยละ ๔๐ ผักและผลไม้ที่ได้ก็จะทำไปวางขายที่ตลาดอาหารปลอดภัย ร้านค้าหน้าอำเภอเมือง จังหวัดพิษณุโลก ผ่านวิสาหกิจชุมชนเห็ดท่าช้าง

๒. กลุ่มประชากรเป้าหมาย

ประชาชน ในหมู่ที่ ๑๒ บ้านท่าช้าง จำนวน ๒๖๘ ครัวเรือน

๓. ผลที่ต้องการให้เกิดขึ้น

มีการปลูกผักสวนครัวแบบพอเพียง ได้แก่ ปลูกผักสวนครัวริมรั้ว ไล่ทาง พื้นที่ว่าง ตลอดแนวถนนในหมู่บ้าน โดยการปรุงดินบรรจุในภาชนะ เช่น ยางรถยนต์ กระถางเก่า กระป๋องสีและยกทรงปรับปรุงดิน เช่น ใส่นอน และพื้นที่ว่างเปล่า โดยใช้วิธีธรรมชาติและงดใช้สารเคมีโดยไม่จำเป็น และพัฒนา กองกองทุนเมล็ดพันธุ์แจก ซึ่งสามารถสร้างความมั่นคงทางอาหารปลอดภัย และสามารถนำไปสู่ความคั่งด้วยการพัฒนาเป็นพื้นที่ท่องเที่ยวเชิงเกษตรชุมชน และเมนูอาหารปลอดภัยจากผักสวนครัว สร้างความยั่งยืนด้วยเกษตรกรรมปลอดภัยสู่ผู้บริโภคผ่านกลไกการตลาดตรงถึงมือผู้บริโภค ในรูปแบบวิสาหกิจชุมชน

๔. ข้อมูลและเครื่องมือในการดำเนินงาน

๔.๑ ข้อมูลสมาชิกกลุ่มศูนย์เรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงบ้านท่าช้าง

๔.๒ ข้อมูลทุนทางสังคมและศักยภาพของชุมชน ได้แก่ วิทยากรที่ให้ความรู้แนวทางการทำเกษตรพอเพียงจากเกษตรตำบล พัฒนาการประจำตำบล อบต.

๔.๓ งบประมาณจาก อบต.ท่าช้าง ในการพัฒนาศูนย์เรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงบ้านท่าช้างให้เป็นแหล่งเรียนรู้

๕. รูปธรรมงาน

ศูนย์เรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงบ้านท่าช้างมีการรวมกลุ่มเพื่อปลูกผักสวนครัวปลอดภัยตามแนวพอเพียง ปลูกผักสวนครัว เช่น ผักกินใบ ช่า ตะไคร้ โหระพา กระเพรา พริก พัก ถั่วพู และที่มีชื่อเสียง คือ การปลูกกล้วยปลีปลอดภัยในพื้นที่ราบ เป็นต้น โดยมีการลดการใช้ปุ๋ยเคมีประมาณเหลือร้อยละ ๓๐ ไม่ใช้ธาตุอาหารพืชสิ้นเปลือง เช่น ปุ๋ยนาโน สอร์โมนพืช ประมาณร้อยละ ๑๐ เลิกใช้สารเคมีที่มีผลสุขภาพ ได้แก่ พาราควอต ไกลโคเรเซต ในการกำจัดวัชพืช แมลง ให้เหลือร้อยละ ๐ มีการบำรุงดินโดยใช้ปุ๋ยหมักชีวภาพทำเองจากมูลสัตว์และวัชพืช

จ. วิธีการดำเนินงาน

ศูนย์เรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงบ้านท่าช้าง มีการดำเนินงานและกิจกรรม โดยมีการเตรียมและการจัดสรรพื้นที่เพื่อทำการเกษตร โดยมีการเตรียมดินโดยใช้ปุ๋ยหมักชีวภาพทำเองจากมูลสัตว์และวัชพืชคัดเลือกเมล็ดพันธุ์เพื่อเพาะปลูกให้เหมาะสมกับฤดูกาล ไม่ใช้สารเคมีโดยไม่จำเป็นในการดูแลบำรุงรักษาดินและดูแลผลผลิต ทำการเก็บเกี่ยวผลผลิตและการกระจายผลผลิตชุมชน

ฉ. ผลที่เกิดขึ้น (ผลผลิต ผลลัพธ์)

ศูนย์เรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงบ้านท่าช้าง มีนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง มาดำเนินงานตามแบบแผนการเพาะปลูก ปลูกให้ได้ ปลูกให้เป็น ปลูกให้พอ ปลูกให้ต่อเนื่อง มีการบำรุงดินโดยใช้ปุ๋ยหมักชีวภาพและไม่ใช้สารเคมีโดยไม่จำเป็น

ค. ผลกระทบที่เกิดขึ้น

มีผลกระทบต่อโครงสร้างชุมชนท้องถิ่น ได้แก่ ด้านสังคม มีการรวมกลุ่มสู่การพัฒนาเชิงพาณิชย์ในรูปแบบวิสาหกิจชุมชน และดูแลช่วยเหลือกันภายในกลุ่มและในชุมชน ด้านเศรษฐกิจ มีการลดรายจ่ายต้นทุนในการผลิตด้วยกองทุนเมล็ดพันธุ์ ด้านสภาวะแวดล้อมมีความปลอดภัยจากสารเคมี ดินมีความอุดมสมบูรณ์ตามธรรมชาติ และด้านสุขภาพส่งผลให้สุขภาพแข็งแรงจากการบริโภคผลผลิตที่มีความปลอดภัย

องค์การบริหารส่วนตำบลคอรัม อำเภอพิชัย จังหวัดอุตรดิตถ์

พื้นที่ต้นแบบในการเรียนรู้การจัดการพื้นที่ ๖ ระดับ

- ระดับบุคคล/ครัวเรือน มุ่งเน้นให้เกิดการเรียนรู้เพื่อปรับเปลี่ยนพฤติกรรมการผลิต
- ระดับกลุ่ม มุ่งเน้นให้เกิดการเรียนรู้ของกลุ่ม วิชาหรือชุมชน เพื่อปรับเปลี่ยนรูปแบบการบริหารจัดการ รูปแบบการผลิต
- ระดับองค์กร มุ่งเน้นให้เกิดการเรียนรู้ในระดับสภาชุมชน องค์กรต่าง ๆ ที่มีรูปแบบการบริหารจัดการ
- ระดับหมู่บ้าน มุ่งเน้นให้เกิดการเรียนรู้ในระดับหมู่บ้าน เพื่อให้เกิดการปรับเปลี่ยนวิถีการผลิต
- ระดับตำบล มุ่งเน้นให้เกิดการเรียนรู้การจัดการในรูปแบบบูรณาการ การนำเข้าสู่แผนพัฒนาตำบล
- ระดับเครือข่าย มุ่งเน้นให้เกิดการเรียนรู้ในระดับเครือข่าย ผลักดันให้เกิดการใช้พื้นที่สาธารณะให้เกิดประโยชน์

ผลที่ต้องการให้เกิดขึ้น

สร้างการเรียนรู้ให้เกิดการพึ่งพาตนเองในตำบลได้ทุกระดับ

สร้างการมีส่วนร่วมจากทุกภาคส่วน

เกิดผู้นำการเปลี่ยนแปลง ผู้นำทางความคิด ๑๕ คน

"คนตำบลคอรัมพึ่งตนเอง อยู่ดีมีสุข มีการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง และยั่งยืน"

พื้นที่ต้นแบบในการจัดการพื้นที่อาหารของชุมชน

ทำแล้วเกิดอะไร

- การใช้ข้อมูลเชิงประจักษ์ และขยายผลสู่ชุมชน
- เกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ปรับ ประยุกต์ และขยายผลแก่ครัวเรือนที่ทำเกษตรกรรม จำนวน ๑,๔๕๐ ครัวเรือน
- เกิดการทำงานในระบบปกติอย่างมีคุณภาพ
- เกิดการพึ่งพาตนเองได้ในทุกระดับ

เกิดการเปลี่ยนแปลงอย่างไร

- ผู้นำมีการต่อยอดความคิดในการทำกิจกรรม เช่นองค์ความรู้จากค่ายผู้นำ ด้วยการทำ คลังใบไม้ ปุ๋ยพืชสด
- การสร้างกระบวนการเรียนรู้และขยายผลการดำเนินงานให้เกิดกิจกรรมครอบคลุม ๖ ระดับ

Key actors	องค์การบริหารส่วนตำบลคอรั่ม
งานเด่น	“องค์กรสีเขียว” บูรณาการประยุกต์ใช้หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง
พื้นที่	องค์การบริหารส่วนตำบลคอรั่ม อำเภอพิชัย จังหวัดอุตรดิตถ์
วิทยากร	นายผจญ พูลด้วง ตำแหน่ง นายกองค์การบริหารส่วนตำบลคอรั่ม เบอร์โทรศัพท์ ๐๙๗-๑๙๑๕๕๙๖

๑. ที่มาหรือฐานคิดของการดำเนินงาน

องค์การบริหารส่วนตำบลคอรั่ม ต้องการสร้างจิตสำนึกให้กับพนักงานส่วนตำบล เพื่อเป็นต้นแบบให้คนในชุมชนได้ปฏิบัติตาม โดยใช้การสร้างพื้นที่ต้นแบบ เพื่อให้เกิดการเรียนรู้เชิงประจักษ์ มุ่งเน้นการ “พึ่งพาตนเอง” ในระดับครัวเรือน องค์กร/ชุมชน และระดับตำบล โดยเริ่มจากการล้อมวงคุยกัน ประกอบด้วย คณะผู้บริหาร ข้าราชการฝ่ายประจำ และฝ่ายการเมือง กำหนด ผู้ใหญ่บ้าน ชวนคิด ชวนทำ โดย ดร.เจษฎา มิ่งฉาย อาจารย์จากมหาวิทยาลัยราชภัฏอุตรดิตถ์ ทำให้เกิดการใช้พื้นที่สาธารณะภายในที่ทำการองค์การบริหารส่วนตำบลให้เกิดประโยชน์ต่อคนในชุมชน สร้างให้เกิดกิจกรรม “องค์กรสีเขียว” ขึ้นในสำนักงาน เป็นการสร้างจิตสำนึกให้พนักงานส่วนตำบลได้ปฏิบัติตนเป็นต้นแบบที่ดีในเรื่องของการนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาประยุกต์ในทุกกระบวนการทำงาน ในงานตามภารกิจหน้าที่ และบูรณาการร่วมกัน รวมถึงปรับใช้ในชีวิตประจำวัน ให้เกิดประโยชน์สูงสุด โดยมอบหมายหน้าที่ให้พนักงานทุกคน มีพื้นที่ ในการดูแล รับผิดชอบ ซึ่งประกอบด้วย แปลงผัก โรงเรือนเลี้ยงหมู โรงเรือนเลี้ยงไก่ โรงเรือนเพาะเห็ด แปลงผักกลางมุ้ง การทำน้ำหมักชีวภาพจากเศษอาหาร รวมถึง สถานที่จัดจำหน่าย ทุกกิจกรรมขั้นตอนมีการบูรณาการร่วมกันอย่างเป็นระบบ เน้นการทำงานในระบบปกติอย่างมีคุณภาพ

๒. กลุ่มประชากรเป้าหมาย

ประชาชนในพื้นที่ตำบลคอรั่มทุกกลุ่มเป้าหมาย ๔๕๒๖ คน

๓. ผลที่ต้องการให้เกิดขึ้น

ความสำคัญกับการสร้างพื้นที่ต้นแบบที่ทำให้เกิดการยอมรับ การเรียนรู้เชิงประจักษ์ เน้น “การเรียนรู้ด้วยตา สัมผัสได้ด้วยใจ ปฏิบัติได้ด้วยมือ” ทำให้เชื่อว่า “องค์กรสีเขียว” สามารถสร้างการเรียนรู้ให้เกิดการพึ่งพาตนเอง ทั้งในระดับบุคคล ครัวเรือน กลุ่ม องค์กร/ชุมชน ตำบล หมู่บ้าน และระดับเครือข่าย ทั้งนี้ทั้งนั้นเกิดการมีส่วนร่วมจากทุกภาคส่วนอย่างแท้จริง มีภูมิคุ้มกันในทุกระดับ เกิดผู้นำการเปลี่ยนแปลง ไม่ว่าจะผู้นำทางความคิด หรือผู้นำในการขับเคลื่อนงาน ส่งผลกระทบต่อเป้าหมายของทุกคนในตำบลคอรั่ม คือ “การพึ่งตนเอง การอยู่ดีมีสุข การพัฒนาอย่างต่อเนื่อง และยั่งยืน”

๔. ข้อมูลและเครื่องมือในการดำเนินงาน

ข้อมูลจากเครื่องมือวิจัยชุมชน RECAP ฐานข้อมูลตำบล TCNAP และแผนชุมชน

๕. รูปธรรมงาน

เกิดพื้นที่ต้นแบบในการจัดการเรียนรู้ต้นเศรษฐกิจพอเพียงในองค์กร ซึ่งเป็นแหล่งเรียนรู้ในการจัดการพื้นที่ในระดับตำบล ทั้งการปลูกพืช การทำปศุสัตว์ที่คนในชุมชนสามารถนำกลับไปประยุกต์ในเองทั้งในระดับครัวเรือนและระดับกลุ่ม

๖. วิธีการดำเนินงาน

ขั้นเตรียมการ

๑) กระบวนการสร้างการมีส่วนร่วม ผ่านเวทีพูดคุยกัน ซึ่งประกอบด้วย คณะผู้บริหาร ข้าราชการฝ่ายประจำและฝ่ายการเมือง กำหนด ผู้ใหญ่บ้าน นำคุยโดย ภาควิชาการจากมหาวิทยาลัยราชภัฏอุตรดิตถ์

๒) เกิดข้อสรุปจากเวทีพูดคุยในเรื่องการใช้พื้นที่สาธารณะ เป็นพื้นที่ต้นแบบ สร้างให้เกิดรูปธรรมการเรียนรู้หลากหลายรูปแบบ สามารถเรียนรู้ได้จากการปฏิบัติจริง โดยนำกระบวนการทำงานเข้าสู่งานตามภารกิจ เพื่อให้เกิดการทำงานในระบบปกติอย่างมีคุณภาพ

๓) ขยายผลการดำเนินการสู่ชุมชนโดยเน้นกระบวนการ “เรียนรู้ด้วยตา สัมผัสได้ด้วยใจ ปฏิบัติได้ด้วยมือ”

ขั้นดำเนินงาน

๑) จัดสรรพื้นที่สาธารณะในบริเวณที่ทำการขององค์การบริหารส่วนตำบลคอรัม วางผังโครงสร้างนำเข้าสู่แผนพัฒนาตำบลเพื่อจัดทำโครงสร้างพื้นฐาน เช่น ก่อสร้างโรงเรียนหมู โรงเรียนไก่ โรงเรียนข้าว โรงเรียนยา เป็นต้น

๒) จัดรูปแบบกระบวนการเรียนรู้แต่ละโรงเรียนให้ครอบคลุม ๖ ระดับ

(๑) ระดับบุคคล/ครัวเรือน มุ่งเน้นให้เกิดการเรียนรู้เพื่อปรับเปลี่ยนพฤติกรรมการผลิตในระดับบุคคลและครัวเรือน

(๒) ระดับกลุ่ม มุ่งเน้นให้เกิดการเรียนรู้ของกลุ่ม วิสาหกิจชุมชน เพื่อปรับเปลี่ยนรูปแบบการบริหารจัดการ รูปแบบการผลิต หรือปรับใช้ให้เข้ากับบริบทของกลุ่ม หรือ วิสาหกิจของตนเอง

(๓) ระดับองค์กร มุ่งเน้นให้เกิดการเรียนรู้ในระดับสภาชุมชน องค์กรต่าง ๆ ที่มีรูปแบบการบริหารจัดการเพื่อปรับเปลี่ยนกระบวนการบริหารจัดการตามบริบทขององค์กร

(๔) ระดับตำบล มุ่งเน้นให้เรียนรู้การบริหารจัดการในรูปแบบบูรณาการ การนำเข้าสู่แผนพัฒนาตำบลและสู่วิถีการปฏิบัติ

(๕) ระดับหมู่บ้าน มุ่งเน้นให้เกิดการเรียนรู้ในระดับหมู่บ้าน เพื่อให้เกิดการปรับเปลี่ยนวิถีการผลิต ผลักดันให้เกิดการรวมกลุ่มในระดับหมู่บ้าน และเชื่อมโยงข้อมูล งาน เงิน และกิจกรรมร่วมกันในระดับหมู่บ้าน

(๖) ระดับเครือข่าย มุ่งเน้นให้เกิดการเรียนรู้ในระดับเครือข่าย ผลักดันให้เกิดการใช้พื้นที่สาธารณะให้เกิดประโยชน์ทั้งในด้านการจัดการอาหาร การจัดการสิ่งแวดล้อม และการจัดการคน เงิน งาน

๗. ผลที่เกิดขึ้น (ผลผลิต ผลลัพธ์)

๗.๑ เกิดพื้นที่ต้นแบบ มีข้อมูลเชิงประจักษ์ และขยายผลสู่ชุมชน

๗.๒ เกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ปรับ ประยุกต์ และขยายผล

๗.๓ เกิดการทำงานในระบบปกติอย่างมีคุณภาพ

๗.๔ เกิดการพึ่งพาตนเองได้ในทุกระดับ

๘. ผลกระทบที่เกิดขึ้น

มีผลกระทบต่อมิติโครงสร้างพื้นฐานของชุมชนทั้ง ๕ ด้าน ได้แก่ (๑) ด้านสังคม เป็นแบบอย่างของหน่วยงานในการทำเกษตรให้กับคนในพื้นที่และพื้นที่ใกล้เคียง สร้างกระบวนการเรียนรู้และขยายผลการดำเนินงานให้เกิดกิจกรรมครอบคลุมทุนทางสังคมทั้ง ๖ ระดับ (๒) ด้านเศรษฐกิจ ลดรายจ่ายให้ครัวเรือนเพิ่มรายได้ (๓) ด้านสภาพแวดล้อม สร้างการมีส่วนร่วมในการดูแลทรัพยากรและสิ่งแวดล้อมในชุมชนให้มีความปลอดภัย (๔) ด้านการเมือง สร้างข้อตกลงร่วมกันระหว่างผู้บริหารและข้าราชการขององค์การบริหารส่วนตำบลคอรัม รวมถึงประชาชนในพื้นที่ โดยมีการร่วมคิดและแสดงความคิดเห็นทั้งในระดับกลุ่ม และระดับท้องถิ่น (๕) ด้านสุขภาพ มีสุขภาพร่างกายที่แข็งแรง ลดโอกาสเสี่ยงต่อการเกิดโรค

“อบต.หัวใจสีเขียวตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียง”

ชัยสมบูรณ

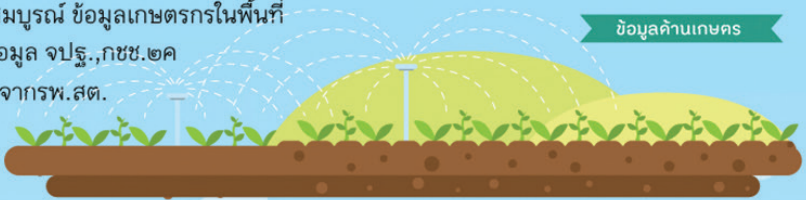
มุ่งเน้นส่งเสริมการทำเกษตรอินทรีย์ในทุกระดับของพื้นที่ ทั้งภาคส่วนท้องถิ่น และภาคประชาชน โดยการเชื่อมโยงกับระบบต่างๆ ที่มีอยู่ในพื้นที่ ปลูกฝังการดำเนินชีวิตให้เป็นไปตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ตามแนวพระราชดำริของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวให้กับบุคลากรในองค์กร และประชาชนในพื้นที่

ข้อมูลและเครื่องมือในการดำเนินงาน

- ข้อมูลจากแผนพัฒนาตำบลชัยสมบูรณ ข้อมูลเกษตรกรในพื้นที่
- แหล่งข้อมูล TCNAP, RECAP, ข้อมูล จปฐ., กชช.๒ค
- ข้อมูลภาวะสุขภาพของประชาชนจากรพ.สต.

ข้อมูลด้านเกษตร

ผลที่ต้องการให้เกิดขึ้น

ส่งเสริมการทำเกษตรอินทรีย์ในทุกระดับของพื้นที่ ทั้งภาคส่วนท้องถิ่น และภาคประชาชนเกิดความร่วมมือระหว่าง ระดับกลุ่มองค์กรทั้งภาครัฐ และภาคเอกชน เกิดส่วนร่วมในการพัฒนาพื้นที่ ใช้กระบวนการมีส่วนร่วม เป็นเครื่องมือในการ พัฒนาค้น พัฒนางาน และสร้างจิตสาธารณะ ในการทำงานร่วมกัน

ระดับบุคคล (เจ้าหน้าที่) มีการแบ่งบทบาทหน้าที่อย่างชัดเจน สามารถออกแบบกระบวนการทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ มุ่งเน้นการพัฒนาศักยภาพทีมงาน

ระดับกลุ่มองค์กรทั้งภาครัฐและภาคเอกชน เกิดความเข้าใจ และสามารถทำงานร่วมกันอย่างเป็นระบบ

ระดับชุมชน (ท้องถิ่น) มีส่วนร่วมในการพัฒนาควบคู่ไปกับชุมชนท้องถิ่น เกิดการพัฒนาคน พัฒนางาน และสร้างจิตสาธารณะ จึงเกิดเป็น “อบต.หัวใจสีเขียวตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียง”

ด้านสังคม

ด้านเศรษฐกิจ

ด้านสภาพแวดล้อม

ด้านการเมือง

ด้านสุขภาพ

เป็นแบบอย่างของหน่วยงานในการทำเกษตรให้กับคนในพื้นที่และพื้นที่ใกล้เคียง ลดรายจ่ายให้ครัวเรือน เพิ่มรายได้
สร้างการมีส่วนร่วมในการดูแลทรัพยากรและสิ่งแวดล้อมในชุมชนให้มีความปลอดภัย
สร้างข้อตกลงร่วมกันระหว่างผู้บริหารและข้าราชการขององค์การบริหารส่วนตำบลชัยสมบูรณ รวมถึงประชาชนในพื้นที่ โดยมีการร่วมคิดและแสดงความคิดเห็นทั้งในระดับกลุ่ม และระดับท้องถิ่น
มีสุขภาพร่างกายที่แข็งแรง ลดโอกาสเสี่ยงต่อการเกิดโรค

ผลที่เกิดขึ้น

Key actors	องค์การบริหารส่วนตำบลชัยสมบูรณ
งานเด่น	อบต.หัวใจสีเขียวตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียง
พื้นที่	องค์การบริหารส่วนตำบลชัยสมบูรณ อำเภอวิเชียรบุรี จังหวัดเพชรบูรณ์
วิทยากร	นาย สุทธิพงษ์ เอี่ยมอ่อน ตำแหน่ง นายกององค์การบริหารส่วนตำบลชัยสมบูรณ เบอร์โทรศัพท์ ๐๘๑-๗๕๒-๔๕๖๕

๑. ที่มาหรือฐานคิดของการดำเนินงาน

ตำบลชัยสมบูรณ มีพื้นที่ครอบคลุมทั้งหมด ๓๒,๕๒๗ ไร่ หรือประมาณ ๕๐ ตารางกิโลเมตร ตั้งอยู่ที่ทิศตะวันตกของอำเภอวิเชียรบุรี พื้นที่ส่วนใหญ่เป็นพื้นที่ราบลุ่ม เหมาะสำหรับการทำการเกษตรกรรมด้านพืชไร่ พื้นที่บางส่วนเป็นที่ราบสูงและเป็นดินร่วนเหมาะแก่การปลูกพืชเกษตร มีทั้งหมด ๑๐ หมู่บ้าน ซึ่งองค์การบริหารส่วนตำบลชัยสมบูรณมุ่งเน้นการประสานงานหน่วยงาน องค์กรภาคี สร้างความร่วมมือในการพัฒนาท้องถิ่น ท้องถิ่น ภาคประชาชน เพื่อพัฒนา สนับสนุนและเชื่อมโยงการทำงาน ภายใต้ทุนศักยภาพ ให้เหมาะสมกับสถานการณ์และความต้องการของประชาชนเพื่อออกแบบการพัฒนาที่เหมาะสมกับพื้นที่ มุ่งเน้นการจัดการตนเอง โดยการสร้างวิธิตัดร่วม ๓ ระดับได้แก่ ในระดับบุคคล (เจ้าหน้าที่) มีการแบ่งบทบาทหน้าที่อย่างชัดเจนสามารถออกแบบกระบวนการทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ มุ่งเน้นการพัฒนาศักยภาพทีมงานระดับกลุ่มองค์กรทั้งภาครัฐและภาคเอกชน เกิดความเข้าใจและสามารถทำงานร่วมกันอย่างเป็นระบบ ระดับชุมชน (ท้องที่) มีส่วนร่วมในการพัฒนาควบคู่ไปกับชุมชนท้องถิ่น ใช้กระบวนการมีส่วนร่วมเป็นเครื่องมือในการ พัฒนาคน พัฒนางาน และสร้างจิตสำนึกในการทำงานร่วมกัน ที่ตรงต่อความต้องการของพี่น้องประชาชนอย่างเท่าเทียมกันจึงเกิดเป็น **“อบต.หัวใจสีเขียวตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียง”** มุ่งเน้นส่งเสริมการทำเกษตรอินทรีย์ในทุกกระดับของพื้นที่ ทั้งภาคส่วนท้องถิ่น และภาคประชาชน โดยการเชื่อมโยงกับระบบต่าง ๆ ที่มีอยู่ในพื้นที่ ปลูกฝังการดำเนินชีวิตให้เป็นไปตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงตามแนวพระราชดำริของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวให้กับบุคลากรในองค์กร และประชาชนในพื้นที่

๒. กลุ่มประชากรเป้าหมาย

บุคลากรในองค์กร ๔๕ คน และประชาชนในพื้นที่ตำบลชัยสมบูรณทั้งหมดจำนวน ๕๔๔๕ คน จำนวน ๑๓๕๖ ครัวเรือน

๓. ผลที่ต้องการให้เกิดขึ้น

มุ่งเน้นส่งเสริมการทำเกษตรอินทรีย์ในทุกกระดับของพื้นที่ ทั้งภาคส่วนท้องถิ่น และภาคประชาชน เกิดความร่วมมือระหว่าง ระดับกลุ่มองค์กรทั้งภาครัฐและภาคเอกชน เกิดส่วนร่วมในการพัฒนาพื้นที่ ใช้กระบวนการมีส่วนร่วมเป็นเครื่องมือในการ พัฒนาคน พัฒนางาน และสร้างจิตสำนึกในการทำงานร่วมกัน

๔. ข้อมูลและเครื่องมือในการดำเนินงาน

ข้อมูลจากแผนพัฒนาตำบลชัยสมบูรณ ข้อมูลเกษตรกรในพื้นที่ แหล่งข้อมูล TCNAP, RECAP ข้อมูลจปฐ. กชช.๒ค ข้อมูลภาวะสุขภาพของประชาชนจาก รพ.สต.และข้อมูลอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง

๕. ุปรธรรมงาน

เกิดพื้นที่ต้นแบบ “อบต.หัวใจสีเขียวตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียง” ในการจัดการเรียนรู้ต้นเศรษฐกิจพอเพียงในองค์กร โดยมีกิจกรรมต่างๆ ได้แก่ การเลี้ยงหมู เลี้ยงปลา เลี้ยงเป็ด เลี้ยงไก่ ปลูกผักปลอดสารพิษ

๖. วิธีการดำเนินงาน

องค์การบริหารส่วนตำบลชัยสมบูรณมีการจัดทำโครงการ “อบต.หัวใจสีเขียวตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียง” เพื่อส่งเสริมการทำเกษตรอินทรีย์ในทุกกระดับของพื้นที่ โดยการเชื่อมโยงกับหน่วยงาน ท้องที่ กลุ่มเกษตรกร กลุ่มผู้สูงอายุและประชาชนในพื้นที่ เพื่อปลูกฝังการดำเนินชีวิตให้เป็นไปตามปรัชญาเศรษฐกิจ

พอเพียงตามแนวพระราชดำริของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวให้กับบุคลากรในองค์กร โดยมีการเผยแพร่ ถ่ายทอดความรู้ให้แก่คนในตำบล ในขณะที่มีการจัดเวทีประชาคม การจัดเวที อบต. สัจจะใช้พื้นที่ใน อบต. เพาะปลูกพืชผัก เลี้ยงสัตว์ ได้แก่ หมู เป็ด ไก่ และปลา โดยมีเจ้าหน้าที่ของ อบต. เข้ามามีส่วนร่วมในการ ดำเนินงาน มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างคนในชุมชน และนอกชุมชนได้เข้ามาศึกษาระบบการดำเนินชีวิต ตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

๗. ผลที่เกิดขึ้น (ผลผลิต ผลลัพธ์)

องค์การบริหารส่วนตำบลชัยสมบูรณเป็นแบบอย่างมีการดำเนินชีวิตให้เป็นไปตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงตามแนวพระราชดำริของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว เป็นแบบอย่างให้คนในชุมชนได้ดำเนินชีวิตแบบพออยู่ พอกิน ลดปริมาณการนำเข้าสารเคมีป้องกันและกำจัดศัตรูพืชสร้างความปรองดองสมานฉันท์ สามัคคีแก่องค์กร และชุมชน

๘. ผลกระทบที่เกิดขึ้น

มีผลกระทบต่อมิติโครงสร้างพื้นฐานของชุมชนทั้ง ๕ ด้าน ได้แก่ (๑) ด้านสังคม เป็นแบบอย่างของหน่วยงานในการทำเกษตรให้กับคนในพื้นที่และพื้นที่ใกล้เคียง (๒) ด้านเศรษฐกิจ ลดรายจ่ายให้ครัวเรือนเพิ่มรายได้ (๓) ด้านสภาพแวดล้อม สร้างการมีส่วนร่วมในการดูแลทรัพยากรและสิ่งแวดล้อมในชุมชนให้มีความปลอดภัย (๔) ด้านการเมือง สร้างข้อตกลงร่วมกันระหว่างผู้บริหารและข้าราชการขององค์การบริหารส่วนตำบลชัยสมบูรณ รวมถึงประชาชนในพื้นที่ โดยมีการร่วมคิดและแสดงความคิดเห็นทั้งในระดับกลุ่ม และระดับท้องถิ่น (๕) ด้านสุขภาพ มีสุขภาพร่างกายที่แข็งแรง ลดโอกาสเสี่ยงต่อการเกิดโรค

เทศบาลตำบลบางไผ่ อำเภอบางมูลนาก จังหวัดพิจิตร

Earth safe เกษตรอินทรีย์วิถีไทยพอกิน พอใช้ พออยู่ พอร่วมเย็น

เนื่องจากสภาวะปัจจุบัน ประชากรในพื้นที่เทศบาลตำบลบางไผ่ ส่วนใหญ่ ประกอบอาชีพเกษตรกรรมร้อยละ ๗๐ ประชากรมีการบริโภคอาหารไม่ถูกหลักโภชนาการเพราะต้องใช้เวลาในการประกอบอาชีพ ทำให้ได้รับอาหารที่เป็นอันตรายต่างๆ

ข้อมูล และเครื่องมือ

- ข้อมูลจากแหล่งข้อมูล TCNAP, RECAP, ข้อมูล จปฐ., กชช.๒ค และข้อมูลอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ จำนวนประชากรที่มีอัตราส่วนในการบริโภคอาหารพืชผัก เช่น ผู้สูงอายุ เด็กและเยาวชน ประชาชนทั่วไป ข้อมูลภาวะสุขภาพของประชาชนจากรพ.สศ.

กลุ่มเป้าหมาย

กลุ่มผู้ที่ปลูกผักปลอดสารพิษ จำนวน ๒๐ คน แกนนำกลุ่มผู้สูงอายุ ประชาชนที่มีความรู้ด้านการเกษตร ข้าราชการพนักงาน กอท.ที่สามารรถถ่ายทอดได้จำนวน ๗ คน

รูปธรรม

แปลงสาธิตเกษตรอินทรีย์วิถีไทย โดยปราศจากสารเคมีในทุกๆแบบ ทุกกระบวนการปลูก ดำเนินโดยยึดหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงตามศาสตร์พระราชา

ผลที่ต้องการให้เกิดขึ้น

เพื่อปลูกค่านิยมในการบริโภคผักปลอดสารพิษ สร้างอาชีพ มีรายได้ และมีสุขภาพที่ดีขึ้น มีกิจกรรมส่งเสริมสุขภาพ เพื่อเพิ่มทักษะให้กลุ่มเกษตรกรปลอดสารพิษ

วิธีดำเนินการ

อปท. เป็นผู้ดำเนินการหลักในการจัดตั้งกลุ่ม มีการฝึกอบรมให้ความรู้เกี่ยวกับการทำเกษตรอินทรีย์วิถีไทย ศึกษาดูงานแลกเปลี่ยนเรียนรู้ในกลุ่มเครือข่ายเกษตรอินทรีย์ในจังหวัดพิจิตร และจังหวัดอื่นๆ จัดทำแปลงสาธิตโดยมีพื้นที่ในการทำการเกษตรร่วมกับโรงเรียนผู้สูงอายุและกลุ่มผู้สูงอายุ

ผลกระทบที่เกิดขึ้น

๑. ด้านสังคม เป็นแบบอย่างของการทำเกษตรปลอดสารให้กับคนในพื้นที่
๒. ด้านเศรษฐกิจ ลดรายจ่ายให้ครัวเรือน เพิ่มรายได้
๓. ด้านสภาพแวดล้อม สร้างการมีส่วนร่วมในการดูแลทรัพยากร
๔. ด้านการเมือง ประชาชนได้มีส่วนร่วมคิดและแสดงความคิดเห็นในระดับกลุ่ม และระดับท้องถิ่น
๕. ด้านสุขภาพ มีสุขภาพร่างกายที่แข็งแรง ลดโอกาสเสี่ยงต่อการเกิดโรค

ผลที่เกิดขึ้น

มีการส่งเสริมการดูแลสุขภาพด้วยการกินอาหารที่ปลอดภัย ส่งเสริมการเรียนรู้ในการผลิตอาหารปลอดสารพิษ ประชาชนได้บริโภคผักปลอดสารพิษ

Key actors	เทศบาลตำบลบางไผ่
งานเด่น	Earth safe เกษตรอินทรีย์วิถีไทยพอกิน พอใช้ พออยู่ พอर्मเย็น
พื้นที่	เทศบาลตำบลบางไผ่ อำเภอบางมูลนาก จังหวัดพิจิตร
วิทยากร	น.ส.ขวัญเรือน แก้วบุญขุนตำแหน่ง นักทรัพยากรบุคคลชำนาญการ เบอร์โทรศัพท์ ๐๘๗- ๗๓๓๐๐๘๗

๑. ที่มาหรือฐานคิดของการดำเนินงาน

เนื่องจากสภาวะปัจจุบัน ประชากรในพื้นที่เทศบาลตำบลบางไผ่ ส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเกษตรกรรมร้อยละ ๗๐ ประชากรมีการบริโภคอาหารไม่ถูกหลักโภชนาการเพราะต้องใช้เวลาในการประกอบอาชีพ ทำให้ได้รับอาหารที่ปนเปื้อนสารพิษต่างๆ จากผักที่วางขายตามท้องตลาดนั้นล้วนมีสารปนเปื้อนเป็นจำนวนมาก ประกอบกับเนื่องจากเกษตรกรจำนวนไม่น้อยได้นำสารเคมี มาใช้เพื่อเร่งปริมาณผลผลิตเพื่อให้ได้จำนวนมากขึ้น และกำจัดวัชพืช ซึ่งสารเคมีเหล่านี้มีการตกค้างอยู่ในผักจำนวนมาก บางครั้งเกษตรกรใช้สารเคมีเกินคำแนะนำ และเก็บเกี่ยวผลผลิตจำหน่ายก่อนระยะเวลาที่กำหนด ผู้ที่ได้รับผลกระทบโดยตรงคือผู้บริโภค ทำให้เกิดส่งผลกระทบต่อภาวะสุขภาพของมนุษย์ และสภาพแวดล้อมได้แก่ การมีสารเคมีตกค้างในร่างกาย ทำให้เกิดความผิดปกติในร่างกาย อาจก่อให้เกิดอาการผิดปกติต่อระบบทางเดินอาหาร และระบบประสาทอย่าง ร้ายแรง ร่างกายอ่อนแอ และทรุดโทรม อาจเกิดอันตรายต่อชีวิตได้ ดังนั้นเทศบาลตำบลบางไผ่จึงมีการนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงนำมาใช้ ในการจัดตั้งกลุ่ม **Earth safe เกษตรอินทรีย์วิถีไทยพอกิน พอใช้ พออยู่พอर्मเย็น** เพื่อนำมาปลูกฝังให้ประชาชนได้รู้จักหลีกเลี่ยงการบริโภคผักที่ปนเปื้อนสารเคมี คือ การปลูกผักไว้กินเองในครัวเรือนโดยไร้สารเคมี และการปลูกค่านิยมในการบริโภคผักปลอดสารพิษนั้น จะทำให้ประชาชน ตระหนักถึงผลกระทบของสารเคมีต่อตัวเองและผู้บริโภค หรือเป็นผู้บริโภคที่รู้จักสังเกตการเลือกรับประทานผักที่ปลอดสารพิษ เนื่องจากสภาพพื้นที่ปัจจุบันของเทศบาลตำบลบางไผ่มีพื้นที่ทำการเกษตรจำนวนมากและมีกลุ่มปลูกผัก พืช ส่วนจำนวนมากที่สนใจการทำทฤษฎีใหม่ๆ เข้ามาปรับใช้เนื่องจากอัตราเสี่ยงในการเสียชีวิตจากการใช้สารเคมีจำเป็นต้องดูแลสุขภาพด้วยการรับประทานอาหารที่มีประโยชน์และอัตราเสี่ยงอาการเกิดโรคต่างๆ โดยปัจจุบันมีพื้นที่ดำเนินการและกลุ่มที่เข้าร่วมกิจกรรมเพื่อรับความรู้นำไปแนะนำและขยายผลให้แก่ประชาชนในพื้นที่

๒. กลุ่มประชากรเป้าหมาย

กลุ่มผู้ที่ปลูกผักปลอดสารพิษ จำนวน ๒๐ คน แกนนำกลุ่มผู้สูงอายุ ประชาชนที่มีความรู้ด้านการเกษตร ข้าราชการพนักงาน ท้องถิ่นที่สามารถถ่ายทอดได้จำนวน ๗ คน

๓. ผลที่ต้องการให้เกิดขึ้น

เพื่อปลูกค่านิยมในการบริโภคผักปลอดสารพิษ สร้างอาชีพ มีรายได้ และมีสุขภาพที่ดีขึ้นมีกิจกรรมส่งเสริมสุขภาพเพื่อเพิ่มทักษะให้กลุ่มเกษตรกรปลอดสารพิษ

๔. ข้อมูลและเครื่องมือในการดำเนินการ

ข้อมูลที่ใช้ของกลุ่ม “บางไผ่ Earthsafe เกษตรอินทรีย์วิถีไทยพอกิน พอใช้ พออยู่พอर्मเย็น” ได้แก่ ข้อมูลจากแหล่งข้อมูล TCNAP, RECAP, ข้อมูล จปฐ., กชช.๒ค และข้อมูลอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ จำนวนประชากรที่มีอัตราส่วนในการบริโภคอาหารพืชผัก เช่น ผู้สูงอายุ เด็กและเยาวชน ประชาชนทั่วไป ข้อมูลภาวะสุขภาพของประชาชนจากรพ.สต.

๕. รูปธรรม

แปลงสาธิตเกษตรอินทรีย์วิถีไทย โดยปราศจากสารเคมีในทุกๆแบบ ทุกกระบวนการปลูก ดำเนินโดยยึดหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงตามศาสตร์พระราชา

๖. วิธีดำเนินการ

อปท. เป็นผู้ดำเนินการหลักในการจัดตั้งกลุ่ม *บางไผ่ Earth saf เกษตรอินทรีย์วิถีไทย พอกิน พอใช้ พออยู่ พอมีพอกิน* มีการฝึกอบรมให้ความรู้เกี่ยวกับการทำเกษตรอินทรีย์วิถีไทย ศึกษาดูงาน แลกเปลี่ยนเรียนรู้ในกลุ่มเครือข่ายเกษตรอินทรีย์ในจังหวัดพิจิตรและจังหวัดอื่นๆ จัดทำแปลงสาธิตโดยมีพื้นที่ในการทำ การเกษตรร่วมกับโรงเรียนผู้สูงอายุและกลุ่มผู้สูงอายุที่จัดตั้งกลุ่ม มีการกำหนดแผนงานการปฏิบัติหน้าที่ สมาชิกของกลุ่มโดยสลับเปลี่ยนหมุนเวียนกัน และมีการจัดการเรียนรู้ใช้กับกลุ่มเดือนละ ๑ ครั้ง โดยมีวิทยากร จากหน่วยงานต่างๆ ได้แก่ ศูนย์ชัยพัฒนาการเกษตรสิรินธรบางมูลนาก, ปรากฏชาวบ้านจากศูนย์เรียนรู้ เศรษฐกิจพอเพียง และเครือข่ายเกษตรอินทรีย์ในจังหวัดพิจิตร มาปรับใช้โดยนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง มาปรับใช้และเรียนรู้การทำเกษตรอินทรีย์วิถีไทย โดยปราศจากสารเคมีในทุกๆแบบ ทุกกระบวนการปลูก ดำเนินชีวิตโดยยึดหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ตามศาสตร์พระราชา สร้างเป็นศูนย์เรียนรู้ที่สามารถถ่ายทอดได้ เน้นความซื่อสัตย์ต่อตนเองและผู้บริโภค ส่งผลให้เกิดอาหารปลอดภัยในชุมชน

๗. ผลที่เกิดขึ้น(ผลผลิต ผลลัพธ์)

มีการส่งเสริมการดูแลสุขภาพด้วยการกินอาหารที่ปลอดภัย ส่งเสริมการเรียนรู้ในการผลิตอาหารปลอดภัย สารพิษ ประชาชนได้บริโภคผักปลอดสารพิษ สารพิษตกค้างในร่างกายลดน้อยลง สร้างอาชีพ สร้างรายได้ และสร้างการมีส่วนร่วมของภาคีเครือข่ายภายในและภายนอกพื้นที่

๘. ผลกระทบที่เกิดขึ้น

มีผลกระทบต่อมิติโครงสร้างพื้นฐานของชุมชนทั้ง ๕ ด้าน ได้แก่ (๑) ด้านสังคม เป็นแบบอย่างของการทำเกษตรปลอดภัยให้กับคนในพื้นที่และพื้นที่ใกล้เคียง (๒) ด้านเศรษฐกิจ ลดรายจ่ายให้ครัวเรือน เพิ่มรายได้ (๓) ด้านสภาพแวดล้อม สร้างการมีส่วนร่วมในการดูแลทรัพยากรและสิ่งแวดล้อมในชุมชนให้มีความปลอดภัย (๔) ด้านการเมือง ประชาชนได้มีส่วนร่วมคิดและแสดงความคิดเห็นในระดับกลุ่ม และระดับท้องถิ่น (๕) ด้านสุขภาพ มีสุขภาพร่างกายที่แข็งแรง ลดโอกาสเสี่ยงต่อการเกิดโรค

ประเด็น อาหารมั่นคง...ชุมชนปลอดภัย

เทศบาลตำบลพยุหะ

ตำบลพยุหะ อำเภอวิเชียรบุรี จังหวัดเพชรบูรณ์

ผู้ที่ประกอบอาชีพเกษตรกรรม ๔๔๒ คน

-ทำนา ๒๕๒ คน

-ทำสวน ๑๘ คน

-เพาะเลี้ยงสัตว์น้ำ ๓ คน

-ทำไร่ ๑๓๖ คน

-เลี้ยงสัตว์ ๔ คน

-ประมง ๒๙ คน

โรงเรียนเกษตรกร วิถีเศรษฐกิจพอเพียง

ปี ๒๕๕๘ เริ่มต้นจากการรวมกลุ่มเกษตรกรปลูกพืชปลอดภัย

วิธีการดำเนินงาน

วิเคราะห์ระบบนิเวศ
ไร่-นา-สวน

ทบทวนและวางแผน

การตัดสินใจข้อมูล
ที่ได้นำมาวิเคราะห์

กิจกรรมอื่นๆ ตามความเหมาะสม
ของพืชและกลุ่มเกษตรกร

นำหัวข้อพิเศษ
บรรยายเชิงอภิปราย

ดำเนินการโดยเกษตรกรที่ได้รับ
การคัดเลือกเป็นวิทยากรเกษตรกร

ผลลัพธ์ที่เกิดขึ้น

เกษตรกรให้ความสนใจ
การผลิตพืชปลอดภัยมากขึ้น

สังคมเกษตรกรเกิดการ
แลกเปลี่ยนเรียนรู้

ผลผลิตทางการเกษตร
ที่ได้มีความปลอดภัยจาก
สารเคมีตกค้าง

เกษตรกรหันมาผลิต
พืชปลอดภัยในเขต
เทศบาลตำบลพยุหะ
มากขึ้น

มีการใช้หลักวิชาการทาง
การเกษตรเข้ามาใช้ในระบบ
การผลิต

ขั้นตอนการผลิตที่ถูกต้อง
และเหมาะสมตามมาตรฐาน GAP

ผลกระทบที่เกิดขึ้น

มีแหล่งเรียนรู้ด้านการเกษตร
ในเขตเทศบาลตำบลพยุหะ

เกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้

เกษตรกรในเขตเทศบาลตำบล
พยุหะลดการใช้สารเคมีทำการเกษตร

ประชาชนในเขตเทศบาล
ตำบลพยุหะได้บริโภค พืช ผัก
ปลอดภัยตามมาตรฐาน GAP

Key actors	เทศบาลตำบลพุดเตย
งานเด่น	โรงเรียนเกษตรกร วิถีเศรษฐกิจพอเพียง
พื้นที่	เทศบาลตำบลพุดเตย อำเภอวิเชียรบุรี จังหวัดเพชรบูรณ์
วิทยากร	นางเกสร ธรรมสิทธิ์ ตำแหน่ง นักวิชาการส่งเสริมการเกษตรชำนาญการ เบอร์โทรศัพท์ ๐๘๗-๑๙๔๖๕๒๕

๑. ที่มาหรือฐานคิดของการดำเนินงาน

เทศบาลตำบลพุดเตยมีประชากร ๗,๕๑๗ คน ๑,๙๓๖ ครัวเรือน มีครัวเรือนที่ประกอบอาชีพเกษตรกรรม ๔๔๒ (๒๒.๘%) ครัวเรือน ส่วนใหญ่ทำนา ๒๕๒(๕๑.๑๐%) ครัวเรือน รองลงมาคือ ทำไร่ ๑๓๖(๓๐.๗๗%) ครัวเรือน และ ทำประมง ๒๔(๖.๕๖%) ครัวเรือน การทำเกษตรในพื้นที่ส่วนใหญ่เป็นการผลิตเพื่อบริโภค ๖๓๒ (๖๕.๖๓%) ผลิตเพื่อบริโภคและจำหน่าย ๒๑๑(๒๑.๙๑%) ในกลุ่มครัวเรือนที่ประกอบอาชีพเกษตรกรรมมี ๘๔ ครัวเรือนที่ใช้สารเคมี ครัวเรือนที่เข้าร่วมดำเนินกิจกรรมลดและป้องกันอันตรายจากการใช้สารเคมีเพื่อผลิตอาหารปลอดภัย โดยใช้ปุ๋ยหมัก ๕๐ ครัวเรือน ลดปริมาณสารเคมี ๙๖ ครัวเรือน เทศบาลตำบลพุดเตย สนับสนุนการประกอบอาชีพเกษตรกรรมโดยใช้การจัดการความรู้ของเกษตรกรในการวิถิการผลิต เทียบเคียงผลที่ได้จากการปฏิบัติจริง โรงเรียนเกษตรกร วิถีพอเพียง เริ่มรวมกลุ่มเกษตรกรปลูกพืชปลอดภัย เมื่อปี พ.ศ. ๒๕๕๗ เป็นร่วมแลกเปลี่ยนเรียนรู้กันระหว่าง เกษตรกรในพื้นที่ และ เจ้าหน้าที่เพื่อวิเคราะห์สถานการณ์ ใน ไร่-นา-สวน ตั้งแต่ขั้นเตรียม ขั้นผลิต จนถึงเก็บผลผลิต และปัญหาและอุปสรรค ในการผลิต และทางออกและการจัดการ วิธีการนี้เป็นการฝึกให้เกษตรกรได้มีโอกาสคิด วิเคราะห์และตัดสินใจด้วยตนเอง รวมถึงการนำวิธีการที่ได้ผลจากคำแนะนำของทางราชการ รวมทั้งภูมิปัญญาท้องถิ่นมาฝึกทำเอง ง่ายๆ เพื่อพิสูจน์และเปรียบเทียบผล กระบวนการเรียนรู้จึงต่อยอดไปถึงการใช้พื้นที่จริง ปฏิบัติจริงในการวิเคราะห์ออกแบบการปลูก บำรุง รักษา และจัดการกับสถานการณ์ปัญหาที่อาจเกิดขึ้น กระบวนการเรียนรู้ดังกล่าวจึงเกิดเป็นวิทยากร ผู้นำด้านเกษตรกรรมแนวใหม่ ผู้นำการเปลี่ยนแปลง สามารถแลกเปลี่ยนเรียนรู้ และจัดการเรียนรู้ได้ เป็นต้นแบบ และเป็นที่ยอมรับของคนใน และนอกพื้นที่

๒. กลุ่มประชากรเป้าหมาย

ประชากรที่ประกอบอาชีพเกษตรกรในเขตตำบลพุดเตย จำนวน ๕๐ ครัวเรือน

๓. ผลที่ต้องการให้เกิดขึ้น

เกษตรกรนำความรู้ และประสบการณ์ที่ได้เรียนรู้ มาปรับใช้ในการประกอบอาชีพเกษตรกรรมได้พร้อมทั้งมีความรู้เรื่องระบบการผลิตทางการเกษตรที่ถูกต้อง สามารถใช้สารชีวภัณฑ์ทดแทนการใช้สารเคมีได้ด้วยตนเอง (สามารถตัดสินใจได้ด้วยตนเอง) และสามารถคัดเลือกเมล็ดพันธุ์ที่ดีเหมาะสมกับสภาพการเพาะปลูกพืชได้ ซึ่งส่งผลให้เกษตรกรในเขตพื้นที่เทศบาลตำบลพุดเตยทำการเกษตรปลอดภัยเพิ่มมากขึ้น ลดสารพิษตกค้างในร่างกาย ทำให้สุขภาพร่างกายที่แข็งแรง มีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น

๔. ข้อมูลและเครื่องมือในการดำเนินงาน

ข้อมูลที่โรงเรียนเกษตรกรนำไปใช้ ได้แก่ ทะเบียนเกษตรกรในเขตเทศบาลตำบลพุดเตย รูปแบบการจัดตั้งโรงเรียนเกษตรของกรมส่งเสริมการเกษตร องค์ความรู้การใช้สารชีวภัณฑ์ องค์ความรู้การเลือกเมล็ดพันธุ์ องค์ความรู้เรื่องระบบการผลิตทางการเกษตรที่ถูกต้อง จากผู้เชี่ยวชาญด้านการเกษตร และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องด้านการเกษตร

๕. รูปธรรมงาน

ประกอบด้วย จัดการเรียนรู้ให้เกษตรกรที่สนใจแบบหลักสูตรจริง โรงเรียนเกษตรกร วิถีพอเพียง และแปลงเกษตรและคนต้นแบบ

๖. วิธีการดำเนินงาน

อปท.เป็นผู้ดำเนินการหลักในการจัดตั้งโรงเรียนเกษตรกร และนำใช้ทุนทางสังคมในพื้นที่พัฒนาหลักสูตรโรงเรียนเกษตรกร โดยกำหนดหลักสูตรการเรียนจำนวน ๘ ครั้ง โดยแต่ละครั้งของการเรียนรู้ประกอบด้วย ๑) วิเคราะห์ระบบการผลิตและต้นทุนการผลิต ข้อกำหนดตาม GPA ข้าว เพื่อใช้รับประทานและแปรรูปวางแผนการจัดทำแปลงเรียนรู้การใช้ปุ๋ยตามค่าวิเคราะห์ดิน ๒) การเตรียมดิน ตรวจวิเคราะห์ดินและการใช้ปุ๋ยตามค่าวิเคราะห์ดิน ธาตุอาหารพืชและการสูญเสียธาตุอาหารพืชไปจากดิน นำเสนอความก้าวหน้าในการจัดทำแปลงการเรียนรู้ การใช้ปุ๋ยตามค่าวิเคราะห์ดิน ๓) พันธุ์และอัตราการใช้เมล็ดพันธุ์ นำเสนอผลการเปรียบเทียบการเจริญเติบโตของข้าวและแปลงการเรียนรู้ ๔) ปุ๋ยและการใช้ปุ๋ย นำเสนอผลการเปรียบเทียบการเจริญเติบโตของข้าวและแปลงการเรียนรู้ ๕) การป้องกันกำจัดโรคและแมลง นำเสนอ ลดปัญหาโรคแมลง การตรวจดูแปลงข้าวอยู่เสมอว่ามีโรคแมลงเข้ามาทำลายหรือไม่ ๖) การกำจัดวัชพืช ชนิดของวัชพืช นำเสนอการปราบวัชพืช ทำได้โดยวิธีการใช้มือถอนหรือใช้ยาฆ่าวัชพืช ๗) การใช้สารชีวภัณฑ์ทดแทนการใช้สารเคมี นำเสนอการใช้สารชีวภัณฑ์ ๘) การปลูกพืชบำรุงดิน นำเสนอการปลูกพืชบำรุงดิน สรุป/ปัญหาและแนวทางแก้ไข

๗. ผลที่เกิดขึ้น(ผลผลิต ผลลัพธ์)

เกษตรกรให้ความสนใจการผลิตพืชปลอดภัยมากขึ้น รวมทั้งมีเกษตรกรหันมาผลิตพืชปลอดภัยในเขตเทศบาลตำบลพุดเตยมากขึ้น สังคมเกษตรเกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ และมีการใช้หลักวิชาการทางการเกษตรเข้ามาใช้ในระบบการผลิตที่ถูกต้องเพิ่มมากขึ้น ผลผลิตทางการเกษตรที่ได้มีความปลอดภัยจากสารเคมีตกค้าง ซึ่งเป็นไปตามวิธีการ และขั้นตอนการผลิตที่ถูกต้องและเหมาะสมตามมาตรฐาน GAP (Good Agricultural Practice)รวมทั้งสิ้น ๕๐ ครัวเรือน

๘. ผลกระทบที่เกิดขึ้น

มีแหล่งเรียนรู้ด้านการเกษตรในเขตเทศบาลตำบลพุดเตย ส่งผลให้เกษตรกรมีโอกาสได้เข้าถึงข้อมูลที่เป็นประโยชน์ต่อการประกอบอาชีพ ผู้ผลิตลดการใช้สารเคมีทำการเกษตร ส่งผลให้มลพิษในอากาศลดน้อยลง เกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ การแสดงความคิดเห็นในกลุ่มเกษตรกรเพิ่มขึ้นและคนในตำบลพุดเตยได้บริโภค พืช ผัก ปลอดภัยตามมาตรฐาน GAP (Good Agricultural Practice)

ศูนย์เรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียง บ้านพารังหมี

เทศบาลตำบลไทรน้อย อำเภอนนทบุรี จังหวัดนนทบุรี

สร้างการเรียนรู้ และพัฒนาอาหารปลอดภัยโดยชุมชน ทุกวิธีที่ทำให้เกษตรกรมีสุขภาพกายดีขึ้น สุขภาพจิตดีขึ้น

ประชากร ๗๕๗ คน

ครอบครัวเกษตรกร ๑๕๕ ครัวเรือน

เครือข่ายอาหารปลอดภัย ๒ เครือข่าย

ผู้สูงอายุ ๕๖ คน

สมัครสมาชิกทุกปี ปีละ ๑ ครั้ง
ก่อนฤดูการเพาะปลูก

แปลงสาธิตเพื่อการเรียนรู้ กลุ่มละ ๓ แปลง

ราคาที่สูงกว่า ต้นละ ๒๐๐ บาท

ร่วมอบรมประชุมทุกครั้งหากขาด
ติดต่อกับ ๓ ครั้งให้ออกจากสมาชิก

ทำบัญชีต้นทุนการเกษตร

บริโภคสุ่มภายนอก ๑๓๐๐ ตัน

บริโภคภายในชุมชน ๒๐๐ ตัน

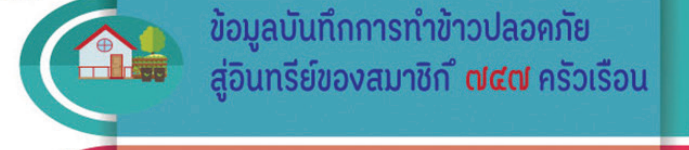
พันธุ์ข้าว ๒๐๐ ตัน

ร่วมกันผลิตสารชีวภัณฑ์ทดแทนเคมีในแปลง
เกษตรกรร่วมกันผลิตปุ๋ยอินทรีย์ทดแทนปุ๋ยเคมี

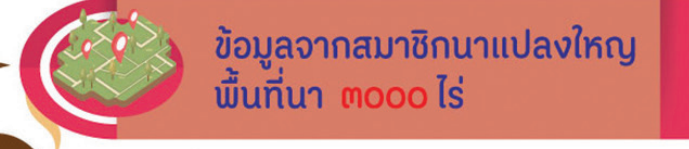
ข้อมูลฉบับที่ GAP ผู้เกษตรกรมีอาชีพ

ข้อมูลบันทึกการทำข้าวปลอดภัย
สู่อินทรีย์ของสมาชิก ๗๕๗ ครัวเรือน

ลดต้นทุนการผลิตไม่ใช่สารเคมี,
ใช้ผลิตสารอินทรีย์ ร้อยละ ๑๕

ข้อมูลจากสมาชิกนาแปลงใหญ่
พื้นที่นา ๓๐๐๐ ไร่

รูปธรรมงาน

- มีพื้นที่ ๒๕๐๐ ไร่ ได้ผลผลิต ๑๗๐๐๐ ตัน จากผู้ผลิตสู่ผู้บริโภค หมู่ ๓ ต.ไทรน้อย
- มีเครือข่ายนาแปลงใหญ่ หมู่ ๑๒๓ ต.ไทรน้อย
- มีเครือข่ายนาแปลงใหญ่มะม่วง หมู่ ๗, หมู่ ๑๐ ต.ไทรน้อย

Key actors	ศูนย์เรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงบ้านผารังหมี
งานเด่น	ชุมชนร่วมสร้าง พัฒนา อาหารปลอดภัยเชิงระบบอย่างยั่งยืน
พื้นที่	บ้านผารังหมี ต.ไทรย้อย อ.ไทรย้อย จ.พิษณุโลก
วิทยากร	นางสุดใจ ชมภูมี ไทร ประธานศูนย์เรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงบ้านผารังหมี รองนายก เทศบาลตำบลไทรย้อย อ.เนินมะปราง จ.พิษณุโลก เบอร์โทร ๐๖๓-๑๕๖๖๔๔๕

๑. ที่มาหรือฐานคิดของการดำเนินงาน

ศูนย์เรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงบ้านผารังหมี เป็นพื้นที่ของหมู่บ้าน ที่เดินตามรอยศาสตร์ของพระราชชา (ในหลวงรัชกาลที่ ๙ ตั้งแต่รูปแบบการดำเนินชีวิตสู่การพัฒนาจิตสำนึก ของคนในชุมชน ให้เกิดความพอเพียง รักและหวงแหนทรัพยากรในพื้นที่อย่างแท้จริง มีกิจกรรม หรือการประชุมหมู่บ้าน เป็นศูนย์เรียนรู้ ของชุมชน เป็นที่รองรับการศึกษาดูงานเกี่ยวกับเศรษฐกิจพอเพียง ในการพัฒนาการผลิตเกษตรเพื่ออาหาร ปลอดภัย พื้นที่นั้นนอกจากจะเป็นที่เรียนรู้ และ ยังเป็นพื้นที่ร่วม กันผลิตปัจจัยการเกษตรเพื่อลดต้นทุน สำหรับ กลุ่มเครือข่ายข้าวหอมมะลิ และมะม่วงปลอดภัย ประกอบด้วย น้ำหมัก ปุ๋ยอินทรีย์ ฮอร์โมนพืช เป็น ต้น ลดการซื้อสารเคมี และละเว้นการใช้ฮอร์โมนสังเคราะห์ และส่งเสริมการลดเคมี กำจัดศัตรูพืชที่เป็น อันตรายต่อสุขภาพ และหัวใจสำคัญของความสำเร็จ คือ การรวมกลุ่มเกษตรกร เป็นเครือข่าย ที่สร้างความรู้ ความเข้าใจต่อการประกอบอาชีพเกษตรกรรมร่วมกัน นำไปสู่การได้รับการสนับสนุนการผลิตอย่างเท่าเทียม เสมอภาค ร่วมกันพัฒนาในทิศทางเดียวกัน โดยเฉพาะการศูนย์รวมทำทุกวิถีที่ทำให้เกษตรกรมีสุขภาพกายดี ขึ้น สุขภาพจิตดีขึ้น (สุขภาพดี มีรายได้เพิ่ม สุขภาพจิตดี)

๒. กลุ่มประชากรเป้าหมาย

พื้นที่บริการศูนย์เรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงบ้านผารังหมี ประกอบด้วย ประชาชน หมู่ ๓,๑๒,๑๐ ๑๗ เกษตรกรทั้งสิ้น จำนวน ๗๔๗ คน .

๓. ผลที่ต้องการให้เกิดขึ้น

๓.๑ สุขภาพดีขึ้นของเกษตรกรบ้านผารังหมี และ ผลผลิตคุณภาพดีปลอดภัยสู่ผู้บริโภคอย่างมั่นใจ

๓.๒ การลดต้นทุนการผลิตให้ได้ไม่น้อยกว่าร้อยละ ๓๐ (ลด ละ เลิก เคมี การเกษตร, เพิ่มประสิทธิภาพ ผลผลิตทางการเกษตรด้วยชีววิถี กลีกรรรมไร้อาเคมี)

๔. ข้อมูลและเครื่องมือในการดำเนินงาน

๔.๑ ข้อมูลจากสมาชิกนาแปลงใหญ่

๔.๒ จากข้อมูลบันทึกการทำข้าวปลอดภัยสู่อินทรีย์ของสมาชิก

๔.๓ จากข้อมูลจดบันทึก GAP

๔.๔ จากข้อมูลทำบัญชีต้นทุนการประกอบอาชีพ

๔.๕ มีแปลงสาธิตเพื่อการเรียนรู้ กลุ่มละ 3 แปลง

๕. งบประมาณ

๕.๑ มีพื้นที่ ๒,๘๐๐ ไร่ ได้ผลผลิต ๑,๗๐๐ ตัน จากผู้ผลิตสู่ผู้บริโภค หมู่ ๓ ต.ไทรย้อย

๕.๒ มีเครือข่ายนาแปลงใหญ่ หมู่ ๑๒ ต.ไทรย้อย

๕.๓ มีเครือข่ายนาแปลงใหญ่มะม่วง หมู่ ๗ ,หมู่ ๑๐ ต.ไทรย้อย

๖. วิธีการดำเนินงาน

๖.๑ สมัครงานทุกปี ปีละ ๑ ครั้ง ก่อนฤดูการเพาะปลูก เพื่อโอกาสการเข้าถึงอย่างเสมอภาค เท่าเทียมของคนในชุมชน

๖.๒ ร่วมอบรมประชุมทุกครึ่งหากขาดติดต่อ ๓ ครั้งให้ออกจากสมาชิก

๖.๓ ร่วมกันผลิตสารชีวภัณฑ์ทดแทนเคมีในแปลงเกษตร

๖.๔ ร่วมกันผลิตปุ๋ยอินทรีย์ทดแทนปุ๋ยเคมี

๗. ผลที่เกิดขึ้น (ผลผลิต ผลลัพธ์)

ได้ผลผลิตข้าวปลอดภัย ๑,๗๐๐ ตัน แยกเป็นข้าวเปลือก ๑) เก็บพันธุ์ข้าวใช้ในฤดูกาลต่อไป และจำหน่าย ๒๐๐ ตัน ๒) ข้าวหอมมะลิแท้ และปลอดภัย บริโภคภายในชุมชน ๒๐๐ ตัน ๓) ข้าวบริโภค ที่สีและบรรจุถุงจำหน่ายภายนอกชุมชน ๑,๓๐๐ ตัน

๘. ผลกระทบที่เกิดขึ้น

๘.๑ เกษตรกรในชุมชนเข้าร่วมโครงการ ๑๐๐ เปอร์เซ็นต์ และมีเกษตรกรรายรอบ เข้าร่วมเพิ่มขึ้นทุกปี

๘.๒ เกิดการเครือข่ายเกษตรแปลงใหญ่ เกิดขึ้น ๒ กลุ่ม ๑) กลุ่มนาแปลงใหญ่ หมู่ ๑๒ (ข้าว) ผลการดำเนินการสามารถข้าวจำหน่ายได้ราคาที่สูงกว่า ต้นละ ๒๐๐ บาท เป็นอย่างต่ำได้ผ่านกระบวนการแปรรูปบรรจุ ได้มาตรฐาน อย. ๒) กลุ่มผู้ปลูกมะม่วงแปลงใหญ่ (หมู่ ๗, หมู่ ๑๐ ต.ไทรย้อย) กลุ่มแปลงใหญ่ได้รับการสนับสนุนปัจจัยการผลิตทุกๆกลุ่ม ตามความจำเป็นกลุ่มทำแผนเสนอผ่านมาตรฐานการผลิตการเกษตรที่เหมาะสมได้ มาตรฐาน GAP ทุกแปลง

ปลูกฝังสร้างอาหาร

ตามรอยเศรษฐกิจพอเพียง

นักเรียนทั้งหมด ๗๕ คน

นักเรียนในโครงการเศรษฐกิจพอเพียง ๔๕ คน (ป.๑-ป.๖) ๖๐%

ข้อมูลและเครื่องมือที่ใช้ดำเนินงาน

ข้อมูลนักเรียนของตำบลทุ่งโพ

ข้อมูลและเมล็ดพันธุ์พืชที่ใช้ปลูกในโรงเรียนจากกลุ่มเกษตรกรในตำบลทุ่งโพ

กิจกรรมการเรียนรู้ ตามรอยเศรษฐกิจพอเพียงในหลวงรัชกาลที่ ๙

การปลูกพืชผักสวนครัว พืชสมุนไพร

การดูแลบ่อเลี้ยงปลา นิล ปลาเทโพ ปลาชุก

นำผลผลิตที่ได้มาใช้เป็นวัตถุดิบในโครงการอาหารกลางวัน

จัดการเรียนรู้ การสอนตามหลักสูตรการศึกษาพื้นฐาน

มีทักษะชีวิต

อนุรักษ์ และพัฒนาสิ่งแวดล้อม

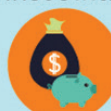
ทำแล้วเกิดอะไร

- นักเรียนมีความรู้ในเรื่องปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง
- มีทักษะในเรื่องการทำเกษตรเพื่อเป็นอาหาร เช่น ปลูกผัก เลี้ยงปลา
- มีแหล่งอาหารของนักเรียน และคนชุมชน
- สร้างความสามัคคีในชุมชน

นักเรียน ครู ผู้ปกครองและคนในชุมชนมีความรักและสามัคคีช่วยเหลือกัน

ผลกระทบ

ลดค่าใช้จ่ายในเรื่องวัตถุดิบในการประกอบอาหารในโรงเรียนครัวเรือน

ปลูกฝังให้นักเรียนมีความจงรักภักดีที่เคารพต่อสถาบันพระมหากษัตริย์ รู้จักสิทธิที่ทุกคนมีสิทธิเท่าเทียมกัน

นักเรียนได้รับประทานอาหารที่ปลอดภัยจากสารเคมี มีสุขภาพร่างกายแข็งแรง

Key actors	โรงเรียนวัดทุ่งโพ
งานเด่น	ปลูกฝังสร้างอาหารตามรอยเศรษฐกิจพอเพียง
พื้นที่	องค์การบริหารส่วนตำบลทุ่งโพ ต.ทุ่งโพ อ.หนองฉาง จ. อุทัยธานี
วิทยากร	นายวินัย แป้นพยอม ตำแหน่ง ข้าราชการบำนาญ เบอร์โทรศัพท์ ๐๘๙-๘๖๐๗๓๕๑

๑. ที่มาหรือฐานคิดของการดำเนินงาน

โรงเรียนวัดทุ่งโพ ตั้งอยู่ในหมู่ ๘ ต.ทุ่งโพ อ.หนองฉาง จ.อุทัยธานี เปิดการเรียนการสอนระดับประถมศึกษาให้กับเด็กในและนอกชุมชน มีนักเรียนทั้งหมด ๗๕ คน ในปี ๒๕๕๗ ได้เริ่มทำตามแนวทางพระราชดำริของในหลวงรัชกาลที่ ๙ ด้วยการส่งเสริมการเรียนรู้ให้กับนักเรียนในเรื่องหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงโดยให้นักเรียนทำกิจกรรมตามเศรษฐกิจพอเพียง เช่น เลี้ยงปลา ปลูกผัก และเพาะเห็ด เป็นต้น มีการออม และส่งเสริมให้นักเรียนมีการต่อยอดนำผลผลิตมาประกอบอาหารกลางวัน นอกจากนั้นผลผลิตที่ได้ยังนำไปเป็นแหล่งอาหารของคนชุมชน ปัจจุบันมีจำนวนนักเรียนในโครงการเศรษฐกิจพอเพียงทั้งหมด ๔๕ คน

๒. กลุ่มประชากรเป้าหมาย

นักเรียนชั้นประถมศึกษาโรงเรียนวัดทุ่งโพจำนวน ๔๕ คน

๓. ผลที่ต้องการให้เกิดขึ้น

นักเรียนโรงเรียนวัดทุ่งโพ ได้เรียนรู้หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง มีการออม ประหยัด รับผิดชอบ

๔. ข้อมูลและเครื่องมือในการดำเนินงาน

ข้อมูลนักเรียนตำบลทุ่งโพ เมล็ดพันธุ์พืช ข้อมูลวิธีปลูกพืชที่ใช้ปลูกในโรงเรียนจากกลุ่มเกษตรกรในตำบลทุ่งโพ

๕. รูปธรรมงาน

จัดกิจกรรมการเรียนการสอนตามหลักสูตร เพิ่มเติมกิจกรรมการเรียนรู้ตามรอยเศรษฐกิจพอเพียงในหลวงรัชกาลที่ ๙ นักเรียนโรงเรียนวัดทุ่งโพได้เรียนรู้หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ได้แก่ การปลูกพืชผักสวนครัว พืชสมุนไพร รู้จักการออม ประหยัด มีความรับผิดชอบ

๖. วิธีการดำเนินงาน

จัดกิจกรรมการเรียนการสอนตามหลักสูตรของกระทรวงศึกษาธิการ ส่งเสริมการเรียนรู้ให้กับนักเรียนในโรงเรียนเรื่องหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง โดยนักเรียนและครูร่วมมือกันทำกิจกรรม ได้แก่ ทำแปลงปลูกผัก ดูแลปลาลูกปลา ปลาที่บ่อกิน และปลาตู้ ซึ่งการปลูกผักจะปลูกตามฤดูกาล ให้นักเรียนปลูกแต่ละแปลงตามที่ครูกำหนด นำผลผลิตที่ได้ เช่น ผัก เห็ด ปลา นำมาใช้เป็นวัตถุดิบในโครงการอาหารกลางวัน ให้นักเรียนที่ยากจนนำกลับไปประกอบอาหารที่บ้าน และแปลงปลูกผักของโรงเรียนวัดทุ่งโพยังเป็นแหล่งอาหารของชุมชน ปัจจัยที่ทำให้ทำงานได้สำเร็จ คือ นักเรียนและครูมีการร่วมทำกิจกรรมกับคนในชุมชน และแสวงหาความรู้อย่างต่อเนื่องในการปลูกผัก และเลี้ยงปลาให้ได้ผลผลิต โดยขอคำปรึกษาจากกลุ่มเกษตรกรในชุมชน การมีส่วนร่วมของนักเรียน ผู้ปกครอง และคนในชุมชน และมีการทำงานเป็นทีม

๗. ผลที่เกิดขึ้น (ผลผลิต ผลลัพธ์)

นักเรียนมีความรู้ในเรื่องปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง มีทักษะในเรื่องการทำเกษตรเพื่อเป็นอาหาร เช่น ปลูกผัก เลี้ยงปลา และมีแหล่งอาหารของนักเรียน และคนชุมชนสร้างความสามัคคีในชุมชน

๘. ผลกระทบที่เกิดขึ้น

สร้างผลกระทบต่อโครงสร้างชุมชนท้องถิ่น ได้แก่ ด้านสังคม นักเรียน ครู ผู้ปกครองและคนในชุมชนมีความรักและสามัคคีช่วยเหลือกัน เช่น การดูแลแปลงผักในโรงเรียน การขุดบ่อเลี้ยงปลา ด้านเศรษฐกิจ ลดค่าใช้จ่ายในเรื่องวัตถุดิบในการประกอบอาหารในโรงเรียน ครูเรือน ด้านสุขภาพ นักเรียนได้รับประทานอาหารที่ปลอดภัยจากสารเคมี มีสุขภาพร่างกายแข็งแรง และด้านการเมืองการปกครอง ปลูกฝังให้นักเรียนมีความจงรักภักดีดี เคารพต่อสถาบันพระมหากษัตริย์ การรู้จักสิทธิที่ทุกคนมีสิทธิเท่าเทียมกัน

โรงเรียนวัดหนองนาคำพิทยา

องค์การบริหารส่วนตำบลห้วยคด อำเภอเมือง จังหวัดพิจิตร

ส่งเสริมการทำ

แปลงผักตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ได้แก่ ผักสวนครัว สมุนไพร บ่อเลี้ยงปลาดุก กบ สหกรณ์ร้านค้าในโรงเรียน ธนาคารขยะ โรงปุ๋ยหมักในโรงเรียน

การดำเนินงาน

แบ่งการเรียนรู้เป็น ๔ ฐาน เพื่อเรียนรู้ ในภาคปฏิบัติของนักเรียน ในเรื่อง "เศรษฐกิจพอเพียง" เพื่อให้เกิดความเข้าใจอย่างแท้จริงในปรัชญา และสามารถนำไปปฏิบัติต่อได้ในครัวเรือน ซึ่งแต่ละฐานก็จะมีกิจกรรมต่าง ๆ เพื่อเสริมความรู้ ความเข้าใจ

ผลกระทบ

นักเรียนมีทักษะชีวิต รู้จัก โรงเรียนนำผลผลิตมาขายในสหกรณ์นำมาประกอบอาหารกลางวัน เป็นทุนหมุนเวียนให้รายได้ให้แก่เด็ก สร้างการมีส่วนร่วมในชุมชน

ส่งผลกระทบต่อโครงสร้างพื้นฐานของชุมชน

- (๑) ด้านสังคม สร้างการมีส่วนร่วมในชุมชนในการสร้างอาหารทั้งในโรงเรียน และในชุมชน
- (๒) ด้านเศรษฐกิจ ลดรายจ่ายค่าอาหารในโรงเรียน และครัวเรือน
- (๓) ด้านสุขภาพ เสริมสร้างสุขภาพจากการรับประทานอาหารปลอดภัย ลดการเกิดการเจ็บป่วย
- (๔) ด้านสภาวะแวดล้อม มีการสร้างสภาวะแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ของนักเรียน ผู้ปกครองและคนในชุมชน

Key actors	โรงเรียนวัดหนองนาคำพิทยา
งานเด่น	เกษตรผสมผสานในโรงเรียนตามแนวเศรษฐกิจพอเพียง
พื้นที่	องค์การบริหารส่วนตำบลห้วยดง อำเภอเมือง จังหวัดพิจิตร
วิทยากร	นายบำรุง สุขประเสริฐ ตำแหน่ง ผู้อำนวยการโรงเรียน เบอร์โทรศัพท์ ๐๘๑-๐๔๕๖๑๓๓

๑. ที่มาหรือฐานคิดของการดำเนินงาน

เมื่อปี พ.ศ.๒๕๕๖ โรงเรียนวัดหนองนาคำพิทยา ได้ก่อตั้งกลุ่มส่งเสริมการทำเกษตรแบบผสมผสานตามแนวเศรษฐกิจพอเพียงโรงเรียนวัดหนองนาคำพิทยาขึ้น มีวัตถุประสงค์เพื่อแก้ไขปัญหาของการขาดแคลนอาหารกลางวันของนักเรียน ซึ่งทางนายบำรุง สุขประเสริฐ ผู้อำนวยการโรงเรียนวัดหนองนาคำพิทยาและคณะกรรมการ ได้สำรวจและเห็นความเดือดร้อนของนักเรียนส่วนใหญ่ประสบกับสภาพปัญหาความยากจนและด้อยโอกาส โดยเฉพาะเรื่องการขาดแคลนอาหารกลางวันของนักเรียน จึงมีแนวคิดริเริ่มการทำเกษตรผสมผสานตามหลักเศรษฐกิจพอเพียงขึ้นมาในโรงเรียน อีกทั้งเป็นการดำเนินการตามโครงการเกษตรเพื่ออาหารกลางวันตามแนวพระราชดำริของสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี โดยมีเป้าหมายเพื่อปลูกพืชผักสวนครัวนำผลผลิตไปใช้ในการประกอบอาหารกลางวันให้กับนักเรียน จากเป้าหมายการทำเกษตรแบบผสมผสานตามแนวเศรษฐกิจพอเพียงโรงเรียนวัดหนองนาคำพิทยาได้จัดทำโครงการส่งเสริมการเรียนรู้หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในโรงเรียน ได้รับการสนับสนุนจากสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิจิตร เขต๑ และองค์การบริหารส่วนตำบลห้วยดง โดยผู้บริหารสถานศึกษา ครู บุคลากรทางการศึกษามาร่วมกันบูรณาการในการจัดการเรียนการสอนแหล่งเรียนรู้ในโรงเรียน ต้องการปลูกฝังให้กับนักเรียน ได้มีความรู้ความเข้าใจเห็นความสำคัญเห็นคุณค่าของหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง พัฒนาคุณภาพชีวิตนักเรียน โดยนักเรียนจะได้ศึกษาเรียนรู้ ฝึกปฏิบัติจริงภายในแหล่งเรียนรู้ ปัจจุบันกลุ่มส่งเสริมการทำเกษตรแบบผสมผสานตามแนวเศรษฐกิจพอเพียงโรงเรียนวัดหนองนาคำพิทยา เป็นแหล่งศึกษาเรียนรู้ของนักเรียนเยาวชน ชุมชน มุ่งเน้นให้นักเรียนลงมือฝึกปฏิบัติจริงทั้งการเพาะปลูกพืช การขุดต้นไม้ การเลี้ยงสัตว์ต่างๆอยู่ในพื้นที่เดียวกันภายใต้การเกื้อกูล ประโยชน์ต่อกันและกันอย่างมีประสิทธิภาพสูงสุด ระบบเกษตรผสมผสานมีการดำเนินการละชนิดกิจกรรมอย่างเหมาะสมกับสภาพแวดล้อม ทรัพยากรธรรมชาติในพื้นที่อย่างมีประสิทธิภาพ ตลอดจนนำวัสดุที่เหลือใช้จากการผลิตชนิดหนึ่งมาหมุนเวียนใช้ประโยชน์กับการผลิตอีกชนิดหนึ่งภายในพื้นที่แบบครบวงจร ตามหลักสูตรสาระการเรียนรู้เพิ่มเติมซึ่งเป็นการนำองค์ความรู้ท้องถิ่นมาใช้พัฒนาจัดเป็นฐานการเรียนรู้เกษตรผสมผสานให้แก่ นักเรียน จำนวน ๙ ฐาน คือ ๑.เรือนเพาะชำ ๒.การปลูกผักสวนครัว ๓.การปลูกผักในโรงเรือน ๔.สมุนไพร ๕.การเลี้ยงปลา ๖.การเลี้ยงกบ ๗.สหกรณ์ร้านค้าในโรงเรียน ๘.ธนาคารขยะ ๙.การทำปุ๋ยหมัก การดำเนินงานที่ผ่านมาโรงเรียนวัดหนองนาคำพิทยา ได้พัฒนาให้นักเรียนให้ได้รับองค์ความรู้ด้านการทำเกษตรผสมผสานตามแนวเศรษฐกิจพอเพียงมีการปลูกผักและมีผักปลอดสารพิษทำอาหารกลางวันรับประทานอย่างพอเพียง ช่วยลดปัญหาการขาดสารอาหารในนักเรียน สร้างสัมพันธที่ดี ความสามัคคีพร้อมความเป็นเจ้าของ มีประชาชนและผู้ปกครองเข้ามามีส่วนร่วมในการช่วยเหลือโรงเรียนในการทำอาหารให้กับนักเรียนรับประทาน นักเรียนสามารถนำประสบการณ์ไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันของตนเองรู้จักวิธีการหารายได้พิเศษจากเศรษฐกิจพอเพียง ก่อให้เกิดความตระหนักและฝังรากลึกภายในตนเองอย่างยั่งยืน

๒. กลุ่มประชากรเป้าหมาย

นักเรียนโรงเรียนวัดหนองนาคำพิทยา

๓. ผลที่ต้องการให้เกิดขึ้น

ปลูกฝังให้เด็กมีทักษะชีวิต มีความรับผิดชอบ มีวินัยในตัวเอง ต่อสังคมส่วนรวมเป็นภูมิคุ้มกันตัวเองในการดำเนินชีวิต นำผลผลิตมาขายในสหกรณ์ และนำมาประกอบอาหารกลางวัน สร้างความตระหนัก รักถิ่นกำเนิดเกิดทูลสถาบัน

๔. ข้อมูลและเครื่องมือในการดำเนินงาน

ข้อมูลนำใช้ ได้แก่ จำนวนเด็กนักเรียน และจากแหล่งข้อมูล TCNAP, RECAP และข้อมูลจากแหล่งอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องได้แก่ ข้อมูล จปฐ. กชช. ๒๓ ข้อมูลสุขภาพจากรพ. สด

๕. รูปธรรมงาน

แปลงผักตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ได้แก่ ผักสวนครัว สมุนไพร บ่อเลี้ยงปลาตก กบ สหกรณ์ร้านค้าในโรงเรียน ธนาคารขยะ โรงปุ๋ยหมักในโรงเรียน

๖. วิธีการดำเนินงาน

ผู้บริหารและคณะกรรมการโรงเรียนวัดหนองนาคำพิทยา ทำความเข้าใจสถานการณ์ของนักเรียนที่มีปัญหาการขาดแคลนอาหารกลางวันกับผู้ปกครองเข้ามามีส่วนร่วมแก้ไขปัญหาและช่วยเหลือในการทำอาหารให้กับนักเรียน แบ่งบทบาทหน้าที่ของคณะครูรับผิดชอบแหล่งเรียนรู้ให้แก่เด็กนักเรียน

การจัดทำหลักสูตรสาระการเรียนรู้จากองค์ความรู้ท้องถิ่นเป็นฐานการเรียนรู้เกษตรผสมผสานให้แก่เด็กนักเรียนทั้งหมด ๔ ฐานการเรียนรู้ คือ ๑. เรือนเพาะชำ ๒. การปลูกผักสวนครัว ๓. การปลูกผักในโรงเรือน ๔. สมุนไพร ๕. การเลี้ยงปลาตก ๖. การเลี้ยงกบ ๗. สหกรณ์ร้านค้าในโรงเรียน ๘. ธนาคารขยะ ๙. การทำปุ๋ยหมัก มีการสร้างกระบวนการเรียนรู้ให้นักเรียนภายใต้ ๔ ฐานการเรียนรู้ให้นักเรียนได้รับองค์ความรู้ มีการพัฒนาทักษะด้วยการลงมือปฏิบัติด้วยแนวทางการทำเกษตรผสมผสานตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง และนำผลผลิตที่ได้จากการแหล่งเรียนรู้นำมาขายในสหกรณ์เพื่อทำอาหารกลางวันและสร้างรายได้ ลดรายจ่ายให้กับเด็กนักเรียน มีการขยายผลการดำเนินการตามโครงการเกษตรเพื่ออาหารกลางวันตามแนวพระราชดำริของสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารีนักเรียนมีองค์ความรู้เบื้องต้นในด้านการเกษตรการปลูกผักใช้เวลาว่างให้เกิดประโยชน์ มีอาหารกลางวันที่มีคุณภาพถูกหลักโภชนาการรับประทานอย่างเพียงพอ ต่อเนื่องตลอดปีการศึกษา มีสุขภาพกายและสุขภาพจิตดีอยู่ในสังคมอย่างมีความสุขทั้งยังสามารถสร้างเครือข่ายขยายจากโรงเรียนไปบ้าน ตามโรงเรียนและชุมชนจากการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนให้สอดคล้องกับหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

๗. ผลที่เกิดขึ้น (ผลผลิต ผลลัพธ์)

นักเรียนมีทักษะชีวิต รู้จัก โรงเรียนนำผลผลิตมาขายในสหกรณ์นำมาประกอบอาหารกลางวัน เป็นทุนหมุนเวียนให้รายได้ให้แก่เด็ก สร้างการมีส่วนร่วมในชุมชน

๘. ผลกระทบที่เกิดขึ้น

ส่งผลต่อโครงสร้างพื้นฐานของชุมชน ได้แก่ (๑) ด้านสังคม สร้างการมีส่วนร่วมในชุมชนในการสร้างอาหารทั้งในโรงเรียน และในชุมชน (๒) ด้านเศรษฐกิจ ลดรายจ่ายค่าอาหารในโรงเรียน และครัวเรือน (๓) ด้านสุขภาพ เสริมสร้างสุขภาพจากการรับประทานอาหารปลอดภัย ลดการเกิดการเจ็บป่วย (๓) ด้านสถานะแวดล้อม มีการสร้างสถานะแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ของนักเรียน ผู้ปกครองและคนในชุมชน

ดูแลสมาชิกตลอดชีวิต

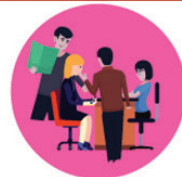
กองทุนสวัสดิการเพื่อการเกษตร

- ประชากรหมู่ ๑๕ ตำบลทุ่งโพ ทั้งหมด ๓๕๐ คน
- สมาชิกกองทุน ปัจจุบัน ๓๕ คน (เป้าหมาย สมาชิกกองทุน สวัสดิการเพื่อการเกษตร ๘๐ คน)

ข้อมูลและเครื่องมือในการดำเนินงาน

- ข้อมูลจากสถาบันการจัดการการเงินทุนชุมชนและกลุ่มต่างๆ ในชุมชน เช่น การปันผลดอกเบี้ยที่เกิดขึ้น จากกลุ่มต่างๆ กลุ่มเงินล้าน กลุ่มแม่บ้าน ธนาคารหมู่บ้าน กลุ่มสัจจะออมทรัพย์ กลุ่มสตรี กลุ่ม ๒๕ ตาสืบประวัติ
- ข้อมูลอปท. เช่น ข้อมูลเครื่องมือการดำเนินงาน จาก ธนาคาร ธกส. สนับสนุนด้านวิทยากร ร่วมกับ อบต.

ขั้นตอนการดำเนินงาน

รวมกลุ่มและกองทุนเพื่อบริหารจัดการ

จัดตั้งคณะกรรมการ

รับสมัครสมาชิกกองทุน

สวัสดิการของกองทุน

กองทุนมีเงินทุนหมุนเวียน ๕,๐๐๐,๐๐๐ บาท

- เงินสำรองจ่ายภาษีที่ดิน ๕,๐๐๐ บาท/ปี
- เงินสำรองค่าเมล็ดพันธุ์ ๓๐,๐๐๐ บาท/ปี
- เงินสำรองค่ารักษาพยาบาล ๒๕,๐๐๐ บาท/ปี
- เงินดูแลผู้สูงอายุและผู้ป่วย ๒๐,๐๐๐ บาท/ปี
- เงินค่าทำศพในหมู่บ้าน ๑๐,๐๐๐ บาท/ปี
- เงินค่าพันธุ์ เบ็ด ไม้ ปลา กบ ๕๐,๐๐๐ บาท/ปี

สวัสดิการกู้ยืม ๒ รูปแบบ

เงิน
ปีละ ๑ ครั้ง ดอกเบี้ย ร้อยละ ๘ บาท

อุปกรณ์
ดอกเบี้ย ร้อยละ ๐.๕ ต่อเดือน

ผลต่อชุมชน

ด้านสังคม
ทำให้เกิดระบบสวัสดิการที่ช่วยเหลือดูแลคนในชุมชนให้มีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น

ด้านเศรษฐกิจ
มีแหล่งกู้ยืมเงินในการทำเกษตรกรรม ทำให้มีรายได้เพิ่มขึ้น ลดการกู้เงินนอกระบบ และลดรายจ่ายค่าอาหารในครัวเรือน

Key actors	กองทุนสวัสดิการเพื่อการเกษตร
งานเด่น	ดูแลสมาชิกตลอดชีวิต
พื้นที่	องค์การบริหารส่วนตำบลทุ่งโพ อ.หนองฉาง จ.อุทัยธานี
วิทยากร	นายสงวน นพคุณ ตำแหน่ง ประธานกองทุนสวัสดิการเพื่อการเกษตร เบอร์โทรศัฟท์ ๐๘๖-๐๗๘๒๖๐๐

๑. ที่มาหรือฐานคิดของการดำเนินงาน

ปี ๒๕๔๖ บ้านชลประทาน ตำบลทุ่งโพ ได้รับเงินสนับสนุนจากรัฐบาลในโครงการ ๑ ตำบล ๑ ล้าน จึงได้มีการรวมกองทุนต่างๆ เข้าด้วยกันแล้วจัดตั้งเป็นสถาบันการจัดการเงินทุนชุมชน มีประธานสถาบันการเงิน คือ นายสงวน นพคุณ และให้ประธานกลุ่มต่างๆ เป็นคณะกรรมการกลุ่ม โดยนำเงินทุนของทุกกอง มารวมกัน และใช้ระเบียบข้อบังคับให้ดอกเบียรูปแบบเดียว ซึ่งจะให้สมาชิกไม่ต้องทำหลายสัญญา สามารถกู้ได้ในวงเงินที่สูงมากขึ้น และสามารถจัดสวัสดิการต่างๆ ให้หมู่บ้านได้มากขึ้น สวัสดิการที่ทางสถาบันฯ ได้ให้แก่สมาชิกเป็นสวัสดิการตั้งแต่เกิดจนตาย ด้านการศึกษาได้มอบทุนการศึกษาให้แก่เด็กที่ทางบ้านมีฐานะยากจน สำหรับการกู้ยืมเงินของทางสถาบันฯ มี ๒ รูปแบบคือ แบบเป็นตัวเงิน โดยให้กู้เป็นจำนวนเงิน ปีละ ๑ ครั้ง และแบบเป็นสิ่งของจะให้กู้เป็นอุปกรณ์ในการทำการเกษตรและพันธุ์พืชพันธุ์สัตว์ คิดดอกเบี้ยร้อยละ ๐.๕ ต่อเดือน ระบบการกู้ยืมของสถาบันฯ เป็นการแก้ไขปัญหาหนี้ของระบบของคนในหมู่บ้าน ปัจจุบันประชากรหมู่ ๑๔ ของตำบลทุ่งโพมีทั้งหมด ๓๔๐ คน เป็นสมาชิกกองทุนสวัสดิการเพื่อการเกษตร ๓๔ คน

๒. กลุ่มประชากรเป้าหมาย

สมาชิกกองทุนสวัสดิการเพื่อการเกษตร จำนวน ๘๐ คน

๓. ผลที่ต้องการให้เกิดขึ้น

มีการบริหารจัดการกองทุนไปใช้ยกระดับระบบงานกองทุนภายในชุมชน ได้แก่ ให้กู้ยืมเงิน และมีสวัสดิการตั้งแต่เกิดจนตายแก่สมาชิก

๔. ข้อมูลและเครื่องมือในการดำเนินงาน

ข้อมูลจากสถาบันการจัดการเงินทุนชุมชน และกลุ่มต่างๆ ในชุมชน เช่น การปันผลดอกเบียที่เกิดขึ้น จากกลุ่มต่างๆ กลุ่มเงินล้าน กลุ่มแม่บ้าน อนาคตหมู่บ้าน กลุ่มสัจจะออมทรัพย์ กลุ่มสตรี กลุ่ม ๒๕ ตาสืบประวัติ ข้อมูลอุปท. เช่น ข้อมูลเครื่องมือการดำเนินงาน จาก อนาคต ธกส. สนับสนุนด้านวิทยากร ร่วมกับ อบต.

๕. รูปธรรมงาน

๕.๑ มีพันธู์ไ่พันธู์เปิดพันธู์ปลาแจกจ่ายให้กับสมาชิกกองทุน

๕.๒ มีเมล็ดพันธุ์ฝักแจกจ่ายให้คนในชุมชน

๕.๓ มีก้อนเห็ดนางฟ้าแจกจ่ายให้คนในชุมชน

๖. วิธีการดำเนินงาน

๖.๑ มีการรวมทุน และกองทุนต่างๆ ในตำบลทุ่งโพเพื่อบริหารจัดการ

๖.๒ มีการจัดตั้งคณะกรรมการ และกำหนดการทำงาน ข้อตกลงในการกู้ยืม สวัสดิการ และการปันผลต่างๆ ให้กับสมาชิก

๖.๓ ขั้นตอนการสมัครเข้ากองทุน ต้อง มีชื่ออยู่ในหมู่ ๑๔ ต.ทุ่งโพ และมีอายุ 15 ปีขึ้นไป สามารถสมัครได้ที่ประธานกองทุน

๖.๔ สวัสดิการที่ทางสถาบันฯ ได้ให้แก่สมาชิกเป็นสวัสดิการตั้งแต่เกิดจนตาย เช่น การเปิดบัญชีเงินฝากให้เด็กแรกเกิด และฝากเงินเข้าให้ ๕๐ บาทต่อเดือนเป็นเวลา ๑ ปี เมื่อครบ ๑ ปี จะนำสมุดเงินฝากมอบให้แก่แม่ของเด็ก หรือหากสมาชิกหรือครอบครัวของสมาชิกมีการเจ็บป่วยจะมีกระเช้าหรือของเยี่ยมมอบให้และให้ค่าน้ำมันรถในการเดินทางดูแลผู้ป่วย ด้านการศึกษาได้มอบทุนการศึกษาให้แก่เด็กที่ทางบ้านมีฐานะยากจน

นอกจากนี้ยังมีการแจกบ่อปูนเพื่อใช้ในการเลี้ยงปลา และปลูกผัก และแจกพันธุ์ปลาพันธุ์สัตว์ด้วย ทำให้ทุกบ้านในหมู่บ้านมีบ่อปูนในการเลี้ยงปลาและปลูกพืชผักไว้ทั้งรับประทานและบางครัวเรือนมีการขยายการปลูกเลี้ยงเพื่อจำหน่าย และยังมีการตั้งโรงสีข้าวชุมชนและนำข้าวที่สีแล้วบรรจุห่อออกวางจำหน่ายเป็นผลิตภัณฑ์ชุมชน โดยภายในโรงสียังมีเครื่องคัดแยกเมล็ดพันธุ์เพื่อใช้เป็นพันธุ์ข้าวของคนในหมู่บ้าน สำหรับการกู้ยืมเงินของทางสถาบันฯ มี ๒ รูปแบบคือแบบเป็นตัวเงิน โดยให้กู้เป็นจำนวนเงิน ปีละ ๑ ครั้ง คิดดอกเบี้ยร้อยละ ๘ บาทต่อปี และแบบเป็นสิ่งของจะให้กู้เป็นอุปกรณ์ในการทำเกษตรและพันธุ์พืชพันธุ์สัตว์ คิดดอกเบี้ยร้อยละ ๐.๕ ต่อเดือน เงินทุนหมุนเวียน ๕,๐๐๐,๐๐๐ บาท จ่ายภาษีปีละ ๕,๐๐๐ บาท/ปี ค่าเมล็ดพันธุ์ ๓๐,๐๐๐ บาท/ปี ค่ารักษาพยาบาล ๒๕,๐๐๐ บาท/ปี ดูแลผู้สูงอายุ ผู้ป่วย ๒๐,๐๐๐ บาท/ปี ค่าทำศพในหมู่บ้าน ๑๐,๐๐๐ บาท/ปี ค่าพันธุ์ เบ็ด ไก่ ปลา กบ ๔๐,๐๐๐ บาท/ปี

๗. ผลที่เกิดขึ้น (ผลผลิต ผลลัพธ์)

ทำให้คนในชุมชนมีแหล่งกู้ยืมเงิน และสวัสดิการต่างๆ ตั้งแต่เกิดจนตาย เกิดความสามัคคีกันในชุมชน

๘. ผลกระทบที่เกิดขึ้น

ด้านสังคม ทำให้เกิดระบบสวัสดิการที่ช่วยเหลือดูแลคนในชุมชนให้มีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น

ด้านเศรษฐกิจ มีแหล่งกู้ยืมเงินในการทำเกษตรกรรมทำให้มีรายได้เพิ่มขึ้น ลดการกู้เงินนอกระบบและลดรายจ่ายค่าอาหารในครัวเรือน

ด้านสถานะแวดล้อม สถานะแวดล้อมดีขึ้นจากการลดใช้สารเคมี

ศูนย์ข้าวชุมชน

องค์การบริหารส่วนตำบลวังประจวบ อำเภอเมืองตาก จังหวัดตาก

ตำบลวังประจวบมี ๑๕ หมู่บ้าน

ศูนย์ข้าวชุมชนตั้งอยู่ใน
หมู่ที่ ๓ บ้านสะแกเครือ

ประชากรทั้งสิ้น
๘,๗๑๖ คน

หมู่ที่ ๓ มีประชากรทั้งสิ้น
๑,๑๙๑ คน

เกษตรกรทั้งสิ้น
๒,๕๖๓ คน

หมู่ที่ ๓ มีเกษตรกรทั้งสิ้น
๕๗๕ คน

ทำนาทั้งสิ้น
๖๑๘ คน

หมู่ที่ ๓ ทำนาทั้งสิ้น
๕๐๙ คน

ข้อมูลและ
เครื่องมือ

- ข้อมูลที่ได้จากแหล่งข้อมูล TCNAP, RECAP
- เอกสาร ข้อมูลจากแหล่งอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องกับการข้อมูลเกษตรกร
- ข้อมูล จปฐ., กชช.๒ค

ข้าวอินทรีย์พันธุ์ดี

ผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวมะลิ ๑๐๕

คัดเลือกเมล็ดพันธุ์ข้าว

การส่งเมล็ดพันธุ์ตรวจให้ทาง
ศูนย์ข้าวลำปางรับรอง

เลือกพื้นที่สำหรับการเตรียมดิน
เลือกดินที่ไม่มีปัญหาในการผลิต
เป็นดินที่มีความอุดมสมบูรณ์

ระยะเวลาในการเก็บเกี่ยว ๑๒๐ วัน
พร้อมเป็นรวงข้าวที่สมบูรณ์
เพื่อคัดเลือกพันธุ์ดีต่อไป

ผลที่เกิดขึ้น

กลุ่มเป้าหมาย

ผู้เกษตรกรที่เป็นผู้นำ จำนวน ๕ คน
เกษตรกรที่สนใจในพื้นที่ ๕๐ คน

รวมกลุ่มกันในการทำ
เกษตรอินทรีย์

รูปธรรมงาน

เกษตรกรในชุมชนปลูกข้าวพันธุ์ดีเพื่อ

๑. เพิ่มผลผลิตและจำหน่ายเมล็ดพันธุ์ข้าวพันธุ์ดีมีรายได้สูงขึ้นกว่าข้าวทั่วไป โดยจำหน่ายเมล็ดพันธุ์ข้าวแล้วได้ราคาคันละ ๑๘,๐๐๐ บาท โดยค่างจากข้าวทั่วไป ขายในราคา คันละ ๘,๐๐๐ – ๑๐,๐๐๐ บาท ซึ่งเมล็ดพันธุ์ข้าวจะได้ราคาดีกว่าข้าวทั่วไป
๒. ใช้ปุ๋ยหมักชีวภาพและสารชีวภาพแทนการใช้สารเคมี ลดการตกค้างของสารเคมีในผลผลิต ลดความเสี่ยงด้านสุขภาพ เป็นการทำเกษตรตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

ผลกระทบที่เกิดขึ้น

ส่งผลกระทบต่อโครงสร้างชุมชนท้องถิ่น ได้แก่

- ๑) ด้านสังคม สร้างการมีส่วนร่วมในการการทำเกษตรอินทรีย์ การคัดเลือกเมล็ดพันธุ์ข้าว และ การดำเนินกิจกรรมร่วมกับหน่วยงานต่างๆ
- ๒) ด้านเศรษฐกิจ ช่วยให้เกษตรกรลดค่าใช้จ่ายเรื่องปุ๋ยเคมี ในการทำการเกษตร สร้างรายได้
- ๓) ด้านสภาวะแวดล้อม ลดปัญหาสารเคมีตกค้างในดินซึ่งทำให้ดินมีสภาพเสื่อมโทรม การลดขยะอินทรีย์ โดยนำมาทำปุ๋ยอินทรีย์
- ๔) ด้านการเมืองการปกครอง เกิดความคิด ข้อตกลงร่วมกันภายในกลุ่ม
- ๕) ด้านสุขภาพ ลดการเจ็บป่วย มีสุขภาพแข็งแรงจากการรับประทาน อาหารปลอดภัยจากสารเคมี การใช้สารชีวภาพในการป้องกันและกำจัดศัตรูพืชในปัจจุบัน ได้ข้าวปลอดภัยลดการตกค้างของสารเคมีในผลผลิต

Key actors	ศูนย์ข้าวชุมชน
งานเด่น	ข้าวอินทรีย์พันธุ์ดี
พื้นที่	องค์การบริหารส่วนตำบลตำบลวังประจวบ อำเภอเมืองตาก จังหวัดตาก
วิทยากร	นายใน อิมเอี่ยม ตำแหน่ง ประธานศูนย์ข้าวชุมชน เบอร์โทรศัพท ๐๘๗-๑๔๗๙๐๑๖

๑. ที่มาหรือฐานคิดของการดำเนินงาน

ตำบลวังประจวบ มีประชากรทั้งหมด ๘,๗๑๖ คน พื้นที่บ้านสะแกเครือ หมู่ที่ ๓ เป็นพื้นที่หมู่บ้าน การเกษตร โดยมีครัวเรือนทั้งหมด ๓๘๗ ครัวเรือน เป็นครัวเรือนเกษตร ๒๓๙ ครัวเรือน คิดเป็น ๖๑.๗๖ % โดยมีพื้นที่หมู่บ้านทั้งหมด ๑๐,๕๓๐ ไร่ เป็นพื้นที่การเกษตร ๖,๗๔๘ ไร่ ซึ่งเป็นพื้นที่ปลูกข้าว ๔,๕๐๐ ไร่ (๖๖.๖๙%) ซึ่งเกษตรกรส่วนใหญ่ในพื้นที่ปลูกข้าว เป็นลักษณะการปลูกข้าวพื้นเมือง ข้าวพันธุ์พวงทอง แม่แปด และข้าวพันธุ์ปน ซึ่งทำให้เกษตรกรประสบปัญหาด้านผลผลิตต่ำ รายได้ต่อไร่น้อย โดยปลูกข้าวพันธุ์พื้นเมืองได้ผลผลิตต่อไร่ ประมาณ ๔๐๐ กิโลกรัม ราคาตันละ ๕,๐๐๐-๖,๐๐๐ บาท การปลูกข้าวพื้นเมือง จะมีรายได้ ๒,๐๐๐-๒,๔๐๐ บาท/ไร่) นายใน อิมเอี่ยม ประธานกลุ่มศูนย์ข้าวชุมชน ซึ่งเล็งเห็นปัญหาเกษตรกรส่วนใหญ่ในพื้นที่ปลูกข้าว เป็นลักษณะการปลูกข้าวพื้นเมือง ข้าวพันธุ์พวงทอง แม่แปด และข้าวพันธุ์ปน ซึ่งทำให้เกษตรกรประสบปัญหาด้านผลผลิตต่ำ รายได้ต่อไร่น้อย จึงได้มีแนวคิด ความต้องการให้คนในชุมชนปลูกข้าวพันธุ์ดีเพื่อเพิ่มผลผลิตและจำหน่ายข้าวพันธุ์ให้มีรายได้สูงขึ้น และงดการใช้สารเคมี หันมาปลูกข้าวอินทรีย์ โดยการสร้างการมีส่วนร่วมของชุมชนลดต้นทุนการผลิตค่าสารเคมี โดยใช้ปุ๋ยอินทรีย์ ลดรายจ่ายลง ควบคู่ไปกับการทำเกษตรอินทรีย์ เช่นการทำปุ๋ยอินทรีย์ ปุ๋ยน้ำหมัก การใช้สารชีวภาพในการป้องกันและกำจัดศัตรูพืชจนปัจจุบัน เพื่อให้ข้าวปลอดภัยได้ข้าวปลอดภัย เป็นการสร้างอาหารได้อย่างสมบูรณ์

๒. กลุ่มประชากรเป้าหมาย

ผู้เกษตรกรที่เป็นผู้นำ จำนวน ๕ คน เกษตรกรที่สนใจในพื้นที่ ๕๐ คน

๓. ผลที่ต้องการให้เกิดขึ้น

เกษตรกรในพื้นที่หันมาปลูกข้าวอินทรีย์ โดยการสร้างการมีส่วนร่วมของชุมชนลดต้นทุนการผลิตค่าสารเคมีได้ดี โดยใช้ปุ๋ยอินทรีย์ ลดรายจ่ายลง ควบคู่ไปกับการทำเกษตรอินทรีย์ เช่นการทำปุ๋ยอินทรีย์ ปุ๋ยน้ำหมัก การใช้สารชีวภาพในการป้องกันและกำจัดศัตรูพืชจนปัจจุบัน ได้ผลผลิตเป็นข้าวปลอดภัย

๔. ข้อมูลและเครื่องมือในการดำเนินงาน

ข้อมูลที่ได้จากแหล่งข้อมูล TCNAP, RECAP เอกสาร ข้อมูลจากแหล่งอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องกับการข้อมูลเกษตรกร ข้อมูล จปฐ. กชช.๒ค

๕. รูปธรรมงาน

เกษตรกรในชุมชนปลูกข้าวพันธุ์ดีเพื่อเพิ่มผลผลิตและจำหน่ายเมล็ดพันธุ์ข้าวพันธุ์ที่มีรายได้สูงขึ้นกว่าข้าวทั่วไป โดยจำหน่ายเมล็ดพันธุ์ข้าวแล้วตกตันละ ๑๘,๐๐๐ บาท โดยต่างจากข้าวทั่วไป ขายในราคา ตันละ ๘,๐๐๐ - ๑๐,๐๐๐ บาท ซึ่งเมล็ดพันธุ์ข้าวจะได้ราคาดีกว่าข้าวทั่วไป และมีการใช้ปุ๋ยน้ำหมักชีวภาพและสารชีวภาพแทนการใช้สารเคมี ลดการตกค้างของสารเคมีในผลผลิต ลดความเสี่ยงด้านสุขภาพ เป็นการทำเกษตรตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

๖. วิธีการดำเนินงาน

เกษตรกรในพื้นที่มีการรวมกลุ่มกันในการทำเกษตรอินทรีย์ และคัดเลือกเมล็ดพันธุ์ข้าว ขั้นตอนการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวจะเริ่มจากการจัดทำปฏิทินการปลูกใส่ปุ๋ย ฮอร์โมน การตัดพันธุ์ปน การส่งเมล็ดพันธุ์ตรวจให้ทางศูนย์ข้าวรับรอง หลังจากนั้นเลือกพื้นที่สำหรับการเตรียมดิน เลือกดินที่ไม่มีปัญหาในการผลิต เป็นดินที่มีความที่มีความอุดมสมบูรณ์ทั่วทั้งแปลง ปรับปรุงดินร่วนซุย ด้วยการใส่ปุ๋ยหมัก ปุ๋ยคอก ปุ๋ยพืชสด ซึ่งเหมาะกับระบบรากข้าว ที่เป็นระบบรากฝอย การปักดำจะเริ่มตั้งแต่การตากกล้า นำเมล็ดพันธุ์ที่ดีมีคุณภาพ มาหว่าน

ทำพันธุ์ข้าว พืชข้าวเติบโตจะมีช่วงการตรวจตัดข้าวปนตั้งแต่เป็นต้นกล้า ได้ ๒๕ วันพร้อมถอนกล้าเพื่อเตรียมการปักดำ ปักดำพร้อมเก็บเกี่ยวได้ ในระยะเวลาในการเก็บเกี่ยว ๑๒๐ วัน พร้อมเป็นรวงข้าวที่สมบูรณ์เพื่อคัดเมล็ดพันธุ์ที่ดีต่อไป

การตรวจคัดพันธุ์ปนทำเสมอ ๕ ระยะ คือ ๑) ระยะในแปลงกล้า ต้องตรวจดูกลีมีลักษณะผิดปกติหรือข้าวที่เป็นโรคให้ทำลาย ๒) ระยะแตกกอตรวจดูลักษณะการแตกกอ การชูใบ สีและส่วนต่างๆ ของใบและต้น ความสูงเป็นต้น โดยให้ตัดทิ้งทั้งกอ ๓) ระยะออกดอก ความสูงต่ำของต้นข้าวในระยะออกดอก อายุของการออกดอก และการออกดอกไม่สม่ำเสมอ ลักษณะดอก สีและขนาดของดอก เกสรตัวผู้และเกสรตัวเมียให้ตัดทิ้งทั้งกอ ๔) ระยะข้าวโน้มรวง หลังข้าวออกดอกอยู่ในระยะการสร้างแป้งในเมล็ดรวงข้าวจะเริ่มโน้มรวง เพราะเมล็ดมีน้ำหนักมากขึ้น เมื่อมีบางรวงโน้มลงไม่สม่ำเสมอ หรือไม่พร้อมให้ตัดทิ้งทั้งกอ ๕) ระยะเมล็ดแก่ข้าวเมื่อแก่จัด รวงจะเริ่มเหลือง ให้ตรวจดูลักษณะของรวงและเมล็ดให้ตรงตามพันธุ์ รวมทั้งความผิดปกติจากโรคและแมลงรบกวนให้ตัดทิ้งทั้งกอ การเก็บเกี่ยวข้าวเพื่อนำไปใช้ทำเป็นเมล็ดพันธุ์ควรเก็บเกี่ยวเมื่อข้าวแก่จัด คือต้องตรวจดูเมล็ดในรวงเกือบทุกเมล็ดแก่สุกทั้งรวงหรือนับจากที่รวงข้าวออกดอกประมาณ ๓๐ - ๓๕ วันเมล็ดพันธุ์ที่จะมาใช้พันธุ์ต้องตรงตามพันธุ์เป็นเมล็ดแก่และสมบูรณ์ การเก็บเกี่ยวจะเก็บเกี่ยวด้วยมือ เมื่อเก็บเกี่ยวเสร็จแล้ว ควรตากแดดไว้ในแปลงนาจนแห้งสนิท จึงนำไปนวด การทำความสะอาดเมล็ดพันธุ์ข้าวต้องแยกสิ่งเจือปนต่างๆ การเตรียมยุ้งฉางที่จัดเก็บ ควรป้องกัน นก หงู และฝนเป็นอย่างดี การเก็บตัวอย่างวิเคราะห์ จะเก็บตัวอย่างเมล็ดพันธุ์ข้าวเพื่อไปวิเคราะห์เพื่อหาอัตราของเมล็ดพันธุ์บริสุทธิ์ สิ่งเจือปน ความชื้น และอัตราการงอกของเมล็ดพันธุ์ข้าว ซึ่งจะเก็บตัวอย่าง คนละ ๑ กิโลกรัม ในการตรวจจะส่งไปที่ศูนย์กรมการข้าวจังหวัดลำปาง ใช้เวลาในการดำเนินงานพร้อมส่งกลับประมาณ ๑ เดือน เพื่อจะได้ เมล็ดพันธุ์ข้าวที่สมบูรณ์ มีอัตราการงอกและความแข็งแรงสูง เมล็ดพันธุ์ข้าวเจริญเติบโตเร็วและสม่ำเสมอ และผ่านการรับรองของกรมการข้าวพร้อมจำหน่ายเมล็ดพันธุ์ต่อไป

๗. ผลที่เกิดขึ้น (ผลผลิต ผลลัพธ์)

เกษตรกร คนในชุมชนปลูกข้าวพันธุ์ดีเพื่อเพิ่มผลผลิตและจำหน่ายเมล็ดพันธุ์ข้าวพันธุ์ที่มีรายได้สูงขึ้นกว่าข้าวทั่วไป โดยจำหน่ายเมล็ดพันธุ์ข้าวแล้วตกต้นละ ๑๘,๐๐๐ บาท แตกต่างจากข้าวทั่วไป ขายในราคา ต้นละ ๘,๐๐๐ - ๑๐,๐๐๐ บาท ซึ่งเมล็ดพันธุ์ข้าวจะได้ราคาดีกว่าข้าวขายทั่วไป และหันมาปลูกข้าวอินทรีย์ โดยการสร้างการมีส่วนร่วมของชุมชนลดต้นทุนการผลิตค่าสารเคมีได้ดี โดยใช้ปุ๋ยอินทรีย์ ลดรายจ่ายลง ควบคู่ไปกับการทำเกษตรอินทรีย์ เช่นการทำปุ๋ยอินทรีย์ ปุ๋ยน้ำหมัก การใช้สารชีวภาพในการป้องกันและกำจัดศัตรูพืช จนปัจจุบัน ได้ข้าวปลอดภัยลดการตกค้างของสารเคมีในผลผลิต

๘. ผลกระทบที่เกิดขึ้น

ส่งผลกระทบต่อโครงสร้างชุมชนท้องถิ่น ได้แก่ ๑) ด้านสังคม สร้างการมีส่วนร่วมในการการทำเกษตรอินทรีย์ การคัดเลือกเมล็ดข้าวพันธุ์ดี และการดำเนินกิจกรรมร่วมกับหน่วยงานต่างๆ ๒) ด้านเศรษฐกิจ ช่วยให้เกษตรกรลดค่าใช้จ่ายเรื่องปุ๋ยเคมีในการทำเกษตร สร้างรายได้ ๓) ด้านสภาวะแวดล้อม ลดปัญหาสารเคมีตกค้างในดินซึ่งทำให้ดินมีสภาพเสื่อมโทรม การลดขยะอินทรีย์ โดยนำมาทำปุ๋ยอินทรีย์ ๔) ด้านการเมืองการปกครอง เกิดกติกา ข้อตกลงร่วมกันภายในกลุ่ม ๕) ด้านสุขภาพ ลดการเจ็บป่วย มีสุขภาพแข็งแรงจากการรับประทานอาหารปลอดภัยจากสารเคมี

ศูนย์เรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงด้วยหัวใจเพียงพอ

เทศบาลตำบลไทรน้อย อำเภอนนทบุรี จังหวัดนนทบุรี

สร้างการเรียนรู้ จิตอาสา และสวัสดิการผู้ด้อยโอกาส เพื่อสุขภาพแข็งแรง มีรายได้เพิ่ม สุขภาพจิตดี

สถานะสุขภาวะของชุมชน

- ๑. พื้นที่ป่าไม้บริหารจัดการโดยชุมชน ๘๘%
- ๒. พื้นที่ป่าทิ้งร้าง ๐.๑๖%
- ๓. การปลูกป่าหรือเพิ่มพื้นที่ป่าทั้งตำบล ๒๒.๒๔%
- ๔. จัดทำฐานข้อมูลทรัพยากรธรรมชาติป่าไม้ ๘๔.๑๒%
- ๕. ครีวเรือนที่เข้าร่วมกิจกรรมการรักษาสีเขียวด้วยต้นไม้ ๒๒.๒๔%
- ๖. ครีวเรือนที่มีการทำแนวป้องกันไฟป่า ๑๘.๑๘%
- ๗. หมู่บ้าน/ชุมชนที่มีการส่งเสริมกลุ่มองค์กรชุมชนและประชาชนมีข้อมูลปัญหาเพื่อการอนุรักษ์รักษาผืนป่าชุมชน ๘๘.๒๐%
- ๘. จำนวนหมู่บ้านที่มีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ป่าชุมชน ๒๒.๒๔%
- ๙. หมู่บ้าน/ชุมชนที่มีการจัดทำโครงการในการใช้ประโยชน์จากป่า ๘๔.๒๒%

งานและกิจกรรม/ทุนทางสังคม

งานและกิจกรรม	ทุนทางสังคม	งานและกิจกรรม	ทุนทางสังคม
๑. การสร้างปกป้องกันไฟไหม้ในชุมชน	๑. (เทศบาลตำบลไทรน้อย, โรงเรียนโนนหิ่, คณะกรรมการหมู่บ้าน สำนักจัดการทรัพยากรป่าไม้ที่ ๕)	๕. จัดทำฐานข้อมูลชนิดพันธุ์ป่าไม้ และทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม	๑. (เทศบาลตำบลไทรน้อย, โรงเรียนโนนหิ่, สภาเด็กและเยาวชน สำนักจัดการทรัพยากรป่าไม้ที่ ๕)
๒. รวบรวมและสำรวจชนิดพันธุ์ป่าไม้ในพื้นที่ชุมชน	๑. (เทศบาลตำบลไทรน้อย, โรงเรียนโนนหิ่, คณะกรรมการหมู่บ้าน สำนักจัดการทรัพยากรป่าไม้ที่ ๕)	๖. การสำรวจ ปลูก ขยายพันธุ์และแปรรูปใช้ประโยชน์จากสมุนไพร	๑. (เทศบาลตำบลไทรน้อย, โรงเรียนโนนหิ่, วิชาห้องชุมชนชีววิถี ไทรน้อย)
๓. รณรงค์สร้างจิตสำนึก ปลูก รักษา ป่าไม้ในชุมชน และร่วมปลูกบริเวณที่สาธารณะและสองฝั่งคลอง	๑. (เทศบาลตำบลไทรน้อย, โรงเรียนโนนหิ่, คณะกรรมการหมู่บ้าน ศูนย์ อปพร.ไทรน้อย, องค์การพิทักษ์ผู้สูงอายุตำบลไทรน้อย)	๗. การผลิตปุ๋ยอินทรีย์มูลค่างคาว จากป่าน้ำตาล	๑. (เทศบาลตำบลไทรน้อย, กลุ่มผลิตปุ๋ยอินทรีย์ หมู่ ๑๘, กลุ่มเกษตรผู้ผลิตมะม่วงส่งออก)
๔. การอนุรักษ์ชายฝั่ง และการนำน้ำใช้ประโยชน์ เช่น การจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ	๑. (เทศบาลตำบลไทรน้อย, โรงเรียนโนนหิ่, สทง.ท้องที่ชายและกีฬา จ.พิษณุโลก, สทง.ตำบลไทรน้อย)	๘. ปฏิบัติการอนุรักษ์ร่วมปลูกทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม	๑. (เทศบาลตำบลไทรน้อย, คณะกรรมการหมู่บ้าน, องค์การผู้สูงอายุตำบลไทรน้อย)

พลผลิต พลลัพธ์

- มีพื้นที่ป่าในชุมชนเพิ่มขึ้น
- ชาวบ้านเห็นความสำคัญของพื้นที่ป่า
- เริ่มมีการดูแลรักษาและอนุรักษ์ป่ามากขึ้น
- ชาวบ้านได้ตระหนักถึงความสำคัญของป่าเพิ่มขึ้น
- ได้ข้อมูลและระเบียบพรหมไม่มีอยู่ในพื้นที่
- สร้างการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ผืนป่าและใช้ประโยชน์จากป่า
- เกิด กฎ กติการะเบียบชุมชนเรื่อง การอนุรักษ์พื้นที่ป่า และเกิดแหล่งความมั่นคงทางอาหาร
- เกิดแหล่งอาหารจากป่าที่สมบูรณ์
- สร้างงานสร้างอาชีพและลดการใช้สารเคมี
- พื้นที่ป่าไม้ได้รับการดูแล
- การป้องกันไฟป่าและป้องกันมรดกพื้นที่ป่า

ผู้ได้รับผลประโยชน์

๑. ครีวเรือนที่ใช้ประโยชน์จากป่าชุมชน ๕๐. ผู้ป่วยจิตเวช ๑๐. ผู้ป่วยระยะสุดท้าย ๑๑. คนพิการ ๑๖ คน ๑๒. ผู้ด้อยโอกาส ๒๕ คน ๑๓. ผู้ป่วยโรคเรื้อรัง ๑๔. โรงเรียนในพื้นที่ ๖๕ คน ๑๕. กลุ่มอาชีพ
๕. ผู้ป่วยจิตเวช ๑๐. ผู้ป่วยระยะสุดท้าย ๑๑. คนพิการ ๑๖ คน ๑๒. ผู้ด้อยโอกาส ๒๕ คน ๑๓. ผู้ป่วยโรคเรื้อรัง ๑๔. โรงเรียนในพื้นที่ ๖๕ คน ๑๕. กลุ่มอาชีพ

อยู่อย่างพอดี บนวิถีคนไทรน้อย

ภาพที่ ๕.๒.๑๕ ศูนย์เรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียง ด้วยหัวใจเพียงพอ

Key actors	ศูนย์เรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียง ด้วยหัวใจเพียงพอ
งานเด่น	สร้างจิตอาสา สร้างความรู้ สร้างอาชีพ สร้างสวัสดิการ ที่ยั่งยืนด้วยศาสตร์พระราชา
พื้นที่	ต.ไทรย้อย อ.ไทรย้อย จ.พิษณุโลก
วิทยากร	นายสมเกียรติ เกรียงไกรอนันต์ นายกเทศบาลตำบลไทรย้อย อ.เนินมะปราง จ.พิษณุโลก เบอร์โทรศัพท์ ๐๙๗-๐๙๕๑๓๐๓

๑. ที่มาหรือฐานคิดของการดำเนินงาน

เทศบาลตำบลไทรย้อย ได้จัดตั้งศูนย์เรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงตามแนวทางพระราชดำริ เพื่อเป็นการแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นในตำบลไทรย้อย ทั้งเรื่องของคุณภาพ เศรษฐกิจ สังคม สิ่งแวดล้อม และผลกระทบต่อวิถีการดำรงชีวิตของประชาชนในตำบลไทรย้อย โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อเสริมสร้างความรู้ตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจแบบพอเพียงให้แก่ประชาชนสามารถลดรายจ่าย เพิ่มรายได้ สามารถพึ่งพาตนเองได้ และเพื่อเป็นการปลูกฝังค่านิยมฝึักทักษะในการทำการเกษตรตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียงให้แก่เด็กและเยาวชนในตำบลไทรย้อย สามารถนำไปปรับใช้ในการดำเนินชีวิตประจำวันได้ต่อไปในอนาคต

การขับเคลื่อนการพัฒนาการเกษตรตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ได้รับการยอมรับจากชุมชนต่างๆ อย่างแพร่หลายว่าสามารถช่วยให้เกษตรกรและชุมชนมีความสามารถในการพึ่งตนเองในการประกอบอาชีพ โดยเฉพาะอย่างยิ่งการพึ่งพาอาศัยกันในกลุ่มชนในการดำเนินกิจกรรมต่างๆ รวมถึงการแก้ไขปัญหาและพัฒนาชุมชนอย่างมีส่วนร่วม โครงการศูนย์เรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงตามแนวทางพระราชดำริ เทศบาลตำบลไทรย้อย เกิดขึ้นจากสภาพปัญหาของประชาชนในตำบลไทรย้อย ทั้งเรื่องการมุ่งเน้นการหาเงิน ก่อให้เกิดความเครียด นำมาซึ่งปัญหาเศรษฐกิจ สังคม และสุขภาพ ตามมาอย่างมากมาย จากสถิติการเจ็บป่วยจากโรคเรื้อรัง ที่ไม่ได้เกิดจากเชื้อโรค เช่น เบาหวาน ความดัน โรคไต หลอดเลือด หัวใจ รวมถึงผลการตรวจพบสารเคมีในกระแสเลือดของประชาชนตำบลไทรย้อยในปริมาณสูงถึงร้อยละ ๘๒ ซึ่งปัญหาสารเคมีตกค้างในกระแสเลือดนี้ สามารถพัฒนาไปสู่โรคมะเร็งได้ในที่สุด ปัญหาที่มาจากความเจริญเหล่านี้ ประชาชนในตำบลไทรย้อย ซึ่งส่วนใหญ่มีฐานะยากจน ไม่สามารถรับมือได้ไหว เพราะประชาชนในตำบลไทรย้อย ยังมีการอพยพแรงงานไปทำงานในเมือง เพื่อหาเงินกึ่งให้ผู้สูงอายุและเด็กอยู่ที่บ้าน คณะผู้บริหารเทศบาลตำบลไทรย้อย จึงมีแนวคิดว่าจะร่วมกันแก้ไขปัญหาเหล่านี้ให้ได้อย่างยั่งยืนต่อเนื่อง จะต้องนำแนวทางเศรษฐกิจพอเพียงของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว มาเป็นทางเลือกให้กับประชาชนในพื้นที่ได้เรียนรู้และลองปฏิบัติ ทั้งนี้เพื่อให้ประชาชนมีความสามารถรู้เท่าทันกระแสการเปลี่ยนแปลงที่ถาโถมเข้ามาอย่างรวดเร็ว ดังนั้นเทศบาลตำบลไทรย้อย จึงประกาศเป็นวาระตำบล “โดยนายสมเกียรติ เกรียงไกรอนันต์ ตำแหน่งนายกเทศมนตรีตำบลไทรย้อยขอประกาศเจตนารมณ์อันแน่วแน่ในอันที่จะมุ่งมั่นแก้ไขปัญหาสุขภาพของประชาชนตำบลไทรย้อยเนื่องจากมีการตรวจพบสารเคมีในเลือดของประชาชนในตำบลไทรย้อยเป็นจำนวนมากร้อยละ ๘๒ และประชาชนมีปัญหการเจ็บป่วยเรื้อรังและมีความเสี่ยงที่จะเจ็บป่วยด้วยโรคเบาหวานความดัน ไขมันเป็นจำนวนมาก ฉะนั้นจึงต้องประกาศวาระสุขภาพให้เป็นปัญหาที่จะต้องแก้ไขให้ลดลงโดยการดำเนินงานจะใช้กองทุนระบบหลักประกันสุขภาพระดับท้องถิ่นเทศบาลตำบลไทรย้อย เป็นแกนนำในการขับเคลื่อนโดยจะขอความร่วมมือกับหน่วยงานทั้งของภาครัฐและภาคเอกชนรวมถึงกลุ่มองค์กรในพื้นที่และต่างพื้นที่ เพื่อระดมศักยภาพของทุกภาคส่วนที่มีส่วนเกี่ยวข้องในด้านสุขภาพของประชาชนตำบลไทรย้อย รวมถึงและบูรณาการหาแนวทางในการแก้ไขปัญหาาร่วมกันทั้งนี้ต้องสอดคล้องกับวิถีชีวิตและวัฒนธรรมของชุมชนและร่วมกันกำหนดลำดับการดำเนินกิจกรรม ให้สอดคล้องกันอย่างเป็นระบบ เป็นรูปธรรมเพื่อบรรลุเป้าหมายที่ตั้งไว้คือลดจำนวนปริมาณสารเคมีตกค้างในกระแสเลือดของประชาชนตำบลไทรย้อย ให้ได้”

๒. กลุ่มประชากรเป้าหมาย

ประกอบด้วย ประชาชน จาก ๑๘ หมู่ ๘,๖๑๔ คน ๒,๘๕๑ ครัวเรือน ผู้ได้รับผลประโยชน์ ในรูปแบบสวัสดิการของชุมชน ผู้ด้อยโอกาสในชุมชน ผู้สูงอายุ ผู้พิการ ในพื้นที่ ๓๐๐ คน

๓. ผลที่ต้องการให้เกิดขึ้น

เกิดการจัดการความรู้ตนเองของชุมชน เพื่อพึ่งพาตนเองตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง- การลดต้นทุนการผลิตให้ได้ไม่น้อยกว่าร้อยละ ๓๐ (ลด ละ เลิก เคมีการเกษตร, เพิ่มประสิทธิภาพผลผลิตทางการเกษตรด้วยชีววิถี กลีกรรรมไร้สารเคมี) ได้จัดทำฐานการเรียนรู้ เพื่อให้ผู้เข้าร่วมโครงการได้รับความรู้ ทักษะ สาธิตวิธีการทำ และการใช้ประโยชน์ สามารถนำไปปรับใช้ในการประกอบอาชีพต่างๆทางด้านเกษตรกรรม เพื่อลดต้นทุนในการผลิต ลดใช้สารเคมี และการดำเนินวิถีชีวิตแบบพอเพียงโดยแบ่งเป็นฐานการเรียนรู้ทั้งหมด ๘ ฐานการเรียนรู้

๔. ข้อมูลและเครื่องมือในการดำเนินงาน

ข้อมูลจากกรมการปกครอง ข้อมูล จปฐ. และข้อมูลความต้องการของประชาชนในพื้นที่

๕. งบประมาณ

๕.๑ สร้างการเรียนรู้ให้กับคนในชุมชน ปีละ ๑๒๐๐ คน

๕.๒ สร้างจิตอาสาเพื่อชุมชน คนไทร้อย ๒๐๐ คน

๕.๓ สามารถสนับสนุนคนในชุมชนให้สามารถพึ่งพาตนเองกว่า ๑๘๐๐ ครัวเรือน

๕.๔ ช่วยเหลือผู้ด้อยโอกาส ผู้สูงอายุ ผู้พิการ ได้มากกว่า ๓๐๐ คน/ปี

๖. วิธีการดำเนินงาน

ได้จัดทำฐานการเรียนรู้ เพื่อให้ผู้เข้าร่วมโครงการได้รับความรู้ ทักษะ สาธิตวิธีการทำ และการใช้ประโยชน์ สามารถนำไปปรับใช้ในการประกอบอาชีพต่างๆทางด้านเกษตรกรรม เพื่อลดต้นทุนในการผลิต ลดใช้สารเคมี และการดำเนินวิถีชีวิตแบบพอเพียงโดยแบ่งเป็นฐานการเรียนรู้ทั้งหมด ๘ ฐานการเรียนรู้ ๑) ฐานคนเอาถ่าน ๒) ฐานคนมีน้ำยา ๓) ฐานคนรักแม่โพสพ ๔) ฐานคนรักเห็ด ๕) ฐานคนรักอินทรี ๖) ฐานขยายพันธุ์พืช ๗) ฐานคนรักสัตว์ ๘) ฐานแก๊สชีวภาพ จากมูลสัตว์ และเศษอาหาร

๗. ผลที่เกิดขึ้น (ผลผลิต ผลลัพธ์)

๗.๑ อบรมและสนับสนุนปัจจัยสู่การพึ่งพาตนเอง ๑๘๐๐ ครอบครัว

๗.๒ ข้าว ผักปลอดภัย บริโภคภายในชุมชนและสวัสดิการชุมชน ๘- ๑๐ ตันต่อปี

๗.๓ จิตอาสา เพื่อผู้สูงอายุและผู้ด้อยโอกาส และกิจกรรมสาธารณะประโยชน์ กว่า ๒๐๐ คน

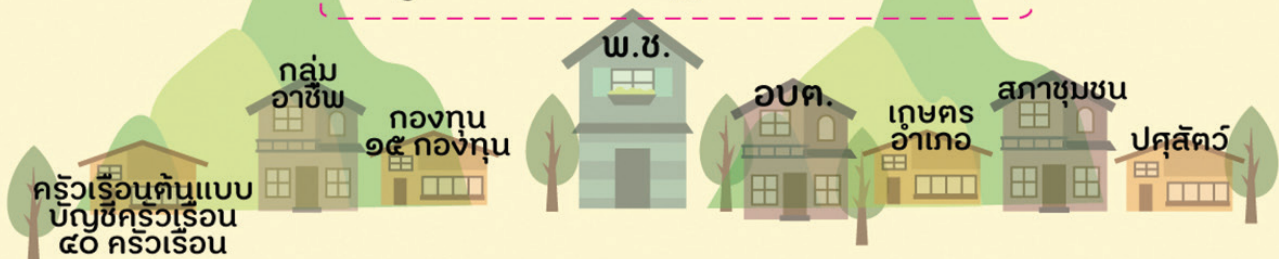
๘. ผลกระทบที่เกิดขึ้น

ชาวบ้านทั่วไป ได้รับอบรม และความรู้สู่การพึ่งพาตนเอง เกษตรกร สามารถลดต้นทุนการผลิต ร้อย ๒๐ สร้างจิตอาสา และการเป็นความพลเมืองของตำบลไทร้อย ผู้สูงอายุ ผู้ด้อยโอกาส ได้รับการดูแลและสนับสนุนปัจจัยดำรงชีพ จากกิจกรรมของศูนย์เรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงด้วยหัวใจเพียงพอ ไม่น้อยกว่า ๓๐๐ คนต่อปี

หมู่บ้านต้นแบบ(จัดการตนเองบ้านหินไค้ว)

องค์การบริหารส่วนตำบลตากตก อำเภอตำบลตากตก จังหวัดตาก

หมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง

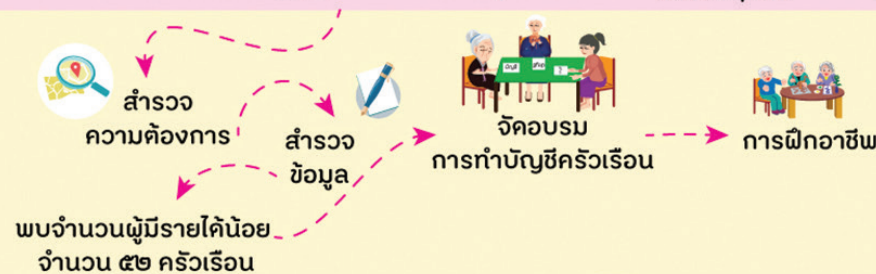
เป้าหมาย

ประชาชนในหมู่ที่ ๒ บ้านหินไค้ว จำนวน ๘๒ ครัวเรือน
สร้างความเข้มแข็งโดยใช้กระบวนการมีส่วนร่วมจากทุกภาคส่วน

ข้อมูลและเครื่องมือในการดำเนินงาน

แผนพัฒนาตำบลตากตก ข้อมูลจากTCNAP, RECAP, ข้อมูล จปฐ., กชช.๒ค และข้อมูลอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง

ประชุม
วางแผน

๔ กิจกรรม

- ๑) การจัดทำบัญชีครัวเรือน
- ๒) กิจกรรมการส่งเสริมอาชีพ การทำไข่เค็ม การทำพริกแกง
- ๓) กิจกรรมการทำการเกษตรในครัวเรือน เช่น การทำปุ๋ยหมัก
- ๔) กิจกรรมส่งเสริมด้านสุขภาพของครัวเรือนชุมชน กิจกรรมไข่แลกยุง

ผลที่เกิดขึ้น

เกิดความเข้มแข็งของชุมชนและเกิดรูปธรรมการจัดการ เกิดการพัฒนากระบวนการบริหารจัดการ และพัฒนาระบบการทำงานในชุมชน เป็นหมู่บ้านต้นแบบด้านเศรษฐกิจพอเพียงหินไค้วโมเดล ที่แสดงให้เห็นรูปธรรมในเรื่องการทำเศรษฐกิจพอเพียง

ผลกระทบที่เกิดขึ้น

ด้านสังคม เป็นแบบอย่างที่ดีในเรื่องหมู่บ้านต้นแบบเศรษฐกิจพอเพียง
ด้านเศรษฐกิจ ลดรายจ่ายให้ครัวเรือน ลดต้นทุนการผลิต เพิ่มรายได้
ด้านสภาพแวดล้อม สร้างการมีส่วนร่วมในการดูแลรักษาและสิ่งแวดล้อมที่มีการลดการใช้สารเคมี
ด้านการเมือง ประชาชนได้มีส่วนร่วมคิดและแสดงความคิดเห็นในระดับกลุ่มและระดับท้องถิ่น
ด้านสุขภาพ มีสุขภาพร่างกายที่แข็งแรง ลดโอกาสเสี่ยงต่อการเกิดโรค

Key actors	หมู่บ้านต้นแบบ(จัดการตนเองบ้านหินไค้ว)
งานเด่น	หมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง
พื้นที่	องค์การบริหารส่วนตำบลตากตก อำเภอตำบลตากตก จังหวัดตาก
วิทยากร	นางวาริน กรวยทอง ตำแหน่ง ผู้ใหญ่บ้านหมู่ที่ ๒ เบอร์โทรศัพท์ ๐๘๔ ๘๑๑ ๕๕๖๕

๑. ที่มาหรือฐานคิดของการดำเนินงาน

หินไค้วโมเดล หมู่ที่ ๒ ตำบลตากตก เป็นหมู่บ้านจัดการตนเอง และต้นแบบที่ได้รับการคัดเลือกให้เป็นหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงระดับอำเภอ โดยนำปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช รัชกาลที่ ๙ มาเป็นแนวทางการจัดการหมู่บ้าน และยังได้มีการบูรณาการร่วมกับภาคีเครือข่าย เช่น องค์การบริหารส่วนตำบลตากตก พัฒนาชุมชนอำเภอบ้านตาก อำเภอบ้านตาก เกษตรอำเภอบ้านตาก กรมปศุสัตว์ เป็นต้น ในการแก้ไขปัญหาทั้ง ๕ ด้าน ได้แก่ ด้านสังคม เศรษฐกิจ สุขภาพ สิ่งแวดล้อม และการเมืองการปกครอง โดยมีแกนนำ สภาชุมชน ร่วมเสนอปัญหาและความต้องการของประชาชนในหมู่บ้าน บ้านหินไค้วโมเดลยังมีการส่งเสริมให้เด็กและเยาวชน ประชาชนในหมู่บ้านจัดทำบัญชีครัวเรือน ซึ่งในหมู่บ้านมีการทำบัญชีครัวเรือนจำนวน ๘๒ ครัวเรือน โดยมีครัวเรือนต้นแบบในการจัดทำบัญชีครัวเรือน จำนวน ๔๐ ครัวเรือน มีการส่งเสริมอาชีพให้กับคนในหมู่บ้าน เช่น กลุ่มนาแปลงใหญ่ กลุ่มทำพริกแกง ๑๑ พี่น้อง กลุ่มทำไข่เค็มสมุนไพร กลุ่มเลี้ยงสัตว์ ธนาคารปุ๋ย และยังมีกองทุนต่างๆ จำนวน ๑๕ กองทุน เงินในการบริหารจัดการจำนวน ๖,๐๐๐,๐๐๐ บาท และช่วยหนุนเสริมในการประกอบอาชีพ เช่น กองทุนแม่ของแผ่นดิน กองทุน ๔๑๐๑ กองทุนเมล็ดพันธุ์ข้าว กองทุน กขคจ. กองทุนออมทรัพย์เพื่อการผลิต ฯลฯ ในการช่วยเหลือคนในหมู่บ้าน ซึ่งแหล่งเรียนรู้หินไค้วโมเดลมีรูปธรรมและการจัดการตนเองที่มีความชัดเจนและยังส่งเสริมการเรียนรู้ของกลุ่มเด็กและเยาวชน ประชาชนในพื้นที่ การดำรงชีวิตประจำวันด้วยการยึดหลักเศรษฐกิจพอเพียง การใช้บัญชีครัวเรือน เพื่อควบคุมรายจ่ายในครัวเรือน เป็นการสร้างชุมชนพอเพียงที่มีคุณธรรมที่ดี ซึ่งเป็นพื้นฐานสำคัญในการแก้ปัญหาต่างๆของหมู่บ้าน ในการแก้ไขปัญหาชุมชน รวมทั้งส่งเสริมให้เป็นแหล่งเรียนรู้ที่สำคัญของเด็กและเยาวชนโดยดึงเด็ก เยาวชนเข้ามามีส่วนร่วมในการนำการทำกิจกรรมเพื่อสังคม การเรียนรู้ทั้งในเรื่องเศรษฐกิจพอเพียง การส่งเสริมการเรียนรู้ ในด้านอาชีพ เพื่อเป็นทุนในการดำรงชีวิต เพื่อให้คนในชุมชนมีหลักในการใช้ชีวิต ให้กินดีอยู่ดี พึ่งพาตนเองได้ และเป็นการเพิ่มทักษะการเรียนรู้ของเด็กและเยาวชน และคนในชุมชนให้สามารถนำไปใช้ และเป็นหลักในชีวิตประจำวันได้

๒. กลุ่มประชากรเป้าหมาย

ประชาชนในหมู่ที่ ๒ บ้านหินไค้ว จำนวน ๘๒ ครัวเรือน

๓. ผลที่ต้องการให้เกิดขึ้น

เกิดกลไกการขับเคลื่อนการพัฒนางานเชิงพื้นที่ทำให้เกิดกระบวนการจัดการตนเองของหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงที่เป็นต้นแบบ และสร้างความเข้มแข็งโดยใช้กระบวนการมีส่วนร่วมจากทุกภาคส่วน

๔. ข้อมูลและเครื่องมือในการดำเนินงาน

ข้อมูลจากแหล่งข้อมูล แผนพัฒนาตำบลตากตก ข้อมูลจากTCNAP, RECAP, ข้อมูล จปฐ., กขช.๒ค และข้อมูลอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง

๕. รูปธรรมงาน

ส่งเสริมให้ประชาชนใช้ชีวิตตามแนวเศรษฐกิจพอเพียง สร้างอาชีพ เพิ่มรายได้และลดรายจ่ายในครัวเรือน เป็นหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงระดับอำเภอบ้านตาก จ. ตาก

๖. วิธีการดำเนินงาน

การดำเนินงานของหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงหินไค้วโมเดล มีดังนี้ มีการประชุม วางแผน การดำเนินงานร่วมกับ องค์การบริหารส่วนตำบลตากตก สภาชุมชน แกนนำชุมชน และภาคีเครือข่าย เพื่อร่วมวางแผนแก้ไข

ปัญหา และสำรวจความต้องการของคนในหมู่บ้าน หมู่ที่ ๒ ดำเนินการสำรวจข้อมูล จปฐ. และประสานข้อมูล TCNAP RECAP กับองค์การบริหารส่วนตำบลตากตก พัฒนาชุมชนอำเภอบ้านตาก เพื่อสำรวจปัญหาและความต้องการของคนในหมู่บ้าน พบจำนวนผู้มีรายได้น้อย จำนวน ๕๒ ครัวเรือน นำใช้ข้อมูลดังกล่าวในการวางแผนการดำเนินงานโดยมีการจัดอบรมการทำบัญชีครัวเรือนควบคุมรายจ่าย การฝึกอาชีพให้กับคนในหมู่บ้าน โดยมีองค์การบริหารส่วนตำบลตากตก พัฒนาชุมชน เกษตรอำเภอบ้านตาก พมจ. สนับสนุนด้านงบประมาณและวิทยากรในการจัดอบรมและส่งเสริมอาชีพในหมู่บ้าน และมีแผนการดำเนินงานประกอบด้วย ๔ กิจกรรม ได้แก่ ๑) การจัดทำบัญชีครัวเรือน ส่งเสริมให้ครัวเรือนในหมู่บ้านจัดทำบัญชีครัวเรือนเพื่อควบคุมรายจ่ายในครัวเรือน ๒) กิจกรรมการส่งเสริมอาชีพ ได้แก่ การทำไข่เค็ม การทำพริกแกง เป็นการส่งเสริมอาชีพเพิ่มรายได้ให้กับครัวเรือนในหมู่บ้าน ๓) กิจกรรมการทำการเกษตรในครัวเรือน เช่น การทำปุ๋ยหมัก โครงการ ๔๑๐๑ เป็นการลดปัญหาและต้นทุนการผลิต เน้นสร้างการมีส่วนร่วมของคนในชุมชน ๔) กิจกรรมส่งเสริมด้านสุขภาพของครัวเรือนชุมชน กิจกรรมไข่แลกยูง เป็นการสร้างแรงกระตุ้นในการส่งเสริมสุขภาพให้กับคนในหมู่บ้าน ด้านการกำจัดลูกน้ำยุงลายในที่อยู่อาศัย โดยการทำข้อตกลงร่วมกันหากบ้านไหนไม่มียูงจะได้ไข่จำนวน ๑๐ ฟอง และหากบ้านไหนมียูงจะโดนปรับเงินจำนวน ๕๐ บาท โดยการดำเนินงานได้รับงบประมาณสนับสนุนของกลุ่ม องค์การบริหารส่วนตำบลตากตก เกษตรอำเภอบ้านตาก ปศุสัตว์อำเภอบ้านตาก พัฒนาชุมชนอำเภอบ้านตาก โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล สสส. อำเภอบ้านตาก ให้การสนับสนุน งบประมาณ วิทยากรในการประกอบอาชีพและการจัดกิจกรรมในหมู่บ้าน การดำเนินงานของกลุ่มมีการทำงานร่วมกับสำนักสงฆ์ช่วยในการพัฒนาจิตใจและสร้างภูมิคุ้มกันให้ชุมชน เป็นที่ยึดเหนี่ยวจิตใจของคนในชุมชน อำเภอบ้านตาก การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอ บ้านตาก เกษตรอำเภอบ้านตาก พัฒนาชุมชนอำเภอบ้านตาก ปศุสัตว์อำเภอบ้านตาก องค์การบริหารส่วนตำบลตากตก โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลในพื้นที่ และหน่วยงานต่างๆ ให้ความรู้แก่คนในชุมชนในการพัฒนาหมู่บ้าน ในด้านต่างๆเช่นการฝึกอาชีพ การทำบัญชีครัวเรือน ธนาคารปุ๋ย การดูแลสุขภาพอนามัย การทำการเกษตร โดยองค์การบริหารส่วนตำบลตากตกเป็นสื่อกลางในการติดต่อประสานงาน โดยการจัดประชาคมเพื่อรวบรวมปัญหาและหาทางออกร่วมกันในหมู่บ้าน การให้อิสระในการเสนอความคิดเห็นต่อที่ประชุม รับฟังความคิดเห็น ดำเนินงานตามมติที่ประชุมเพื่อร่วมกันพัฒนาหมู่บ้าน

๗. ผลที่เกิดขึ้น (ผลผลิต ผลลัพธ์)

เกิดความเข้มแข็งของชุมชนและเกิดรูปธรรมการจัดการ เกิดการพัฒนากระบวนการบริหารจัดการ และพัฒนาระบบการทำงานในชุมชน เป็นหมู่บ้านต้นแบบด้านเศรษฐกิจพอเพียงหินไคว้โมเดล ที่แสดงให้เห็นรูปธรรมในเรื่องการทำเศรษฐกิจพอเพียง ประชาชนใช้ชีวิตตามแนวเศรษฐกิจพอเพียง สร้างอาชีพ เพิ่มรายได้ และลดรายจ่ายในครัวเรือน โดยสร้างวินัยในการใช้จ่ายในครอบครัว โดยมีครัวเรือนต้นแบบจำนวน ๔๐ ครัวเรือน และยังมีการส่งเสริมและสนับสนุนการสร้างอาชีพโดยการนำวัตถุดิบที่มีอยู่ในหมู่บ้านมาแปรรูปสร้างรายได้ เช่น กลุ่มไข่เค็ม กลุ่มทำพริกแกง เพื่อส่งเสริมรายได้ของคนในหมู่บ้าน ชุมชน จำนวน ๒๐ ครัวเรือน

๘. ผลกระทบที่เกิดขึ้น

มีผลกระทบต่อมิติโครงสร้างพื้นฐานของชุมชนทั้ง ๕ ด้าน ได้แก่ (๑) ด้านสังคม เป็นแบบอย่างที่ดีในเรื่องหมู่บ้านต้นแบบเศรษฐกิจพอเพียงให้กับคนในพื้นที่และพื้นที่ใกล้เคียง สร้างการมีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหาของชุมชน (๒) ด้านเศรษฐกิจ ลดรายจ่ายให้ครัวเรือน ลดต้นทุนการผลิต เพิ่มรายได้ (๓) ด้านสภาพแวดล้อม สร้างการมีส่วนร่วมในการดูแลทรัพยากรและสิ่งแวดล้อมที่มีการลดการใช้สารเคมี โดยการทำปุ๋ยหมักแทนการใช้ปุ๋ยอินทรีย์ (๔) ด้านการเมือง ประชาชนได้มีส่วนร่วมคิดและแสดงความคิดเห็นในระดับกลุ่มและระดับท้องถิ่น (๕) ด้านสุขภาพ มีสุขภาพร่างกายที่แข็งแรง ลดโอกาสเสี่ยงต่อการเกิดโรค และมีข้อตกลงร่วมกันในการควบคุมโรคระบาด เช่น โรคไข้เลือดออก

คณะกรรมการป่าชุมชนบ้านแก่งหิน

องค์การบริหารส่วนตำบลตำบลวังประจวบ อำเภอเมืองตาก จังหวัดตาก

อนุรักษ์แหล่งอาหารป่าชุมชน

ป่าชุมชนที่อุดมสมบูรณ์มีทรัพยากรป่าไม้ที่สมบูรณ์ เป็นแหล่งอาหารของชุมชนเช่น พักหวาน เห็ดลม พักสาบ พักอีตุ๊ก ดอกกระเจียว ชะงู แวนเปราะ เห็ดไข่เหลือง หน่อไม้ เห็ดเหาะ เห็ดโคน เห็ดลม

ข้อมูลและเครื่องมือในการดำเนินงาน

ข้อมูลที่ได้จากแหล่งข้อมูล TCNAP, RECAP เอกสาร ข้อมูลจากแหล่งอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องกับการดูแลป่าไม้ในจังหวัด ข้อมูล จปฐ. กชช.๒ค

ผลที่เกิดขึ้น

ประชาชนในพื้นที่และพื้นที่ข้างเคียงสามารถเข้าถึงอาหารที่เกิดตามฤดูกาลภายในป่าชุมชนบ้านแก่งหินได้อย่างทั่วถึง อาหารที่เกิดจากป่าชุมชนจึงมีความอุดมสมบูรณ์ตลอดทั้งปี ประชาชนในพื้นที่ส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหาในการรักษาทรัพยากรธรรมชาติของชุมชน สร้างรายได้ให้แก่ครัวเรือน ประมาณ ๒๐๐๐ ถึง ๓๐๐๐ บาทต่อวัน

ผลกระทบที่เกิดขึ้น

- ด้านสังคม สร้างการมีส่วนร่วมในการจัดการทรัพยากรป่าไม้และสิ่งแวดล้อมในท้องถิ่น
- ด้านเศรษฐกิจ ลดค่าใช้จ่ายในครัวเรือน สร้างรายได้
- ด้านสภาวะแวดล้อม ป่าไม้และทรัพยากรในป่าชุมชนมีความอุดมสมบูรณ์ตามธรรมชาติ
- ด้านการเมืองการปกครอง เกิดคึกคัก ข้อตกลงร่วมกันภายในชุมชน
- ด้านสุขภาพ ลดการเจ็บป่วย มีสุขภาพแข็งแรงจากการรับประทานอาหารปลอดภัยจากสารเคมี

Key actors	คณะกรรมการป่าชุมชนบ้านแก่งหิน
งานเด่น	อนุรักษ์แหล่งอาหารป่าชุมชน
พื้นที่	องค์การบริหารส่วนตำบลตำบลวังประจวบ อำเภอเมืองตาก จังหวัดตาก
วิทยากร	นายประเทือง ดาวงษ์ ตำแหน่ง ผู้ใหญ่บ้านหมู่ที่ ๒ เบอร์โทรศัพท์ ๐๙๘-๗๖๐๐๐๑๙

๑. ที่มาหรือฐานคิดของการดำเนินงาน

ตำบลวังประจวบ มีประชากรทั้งหมด ๕,๐๑๘ คน โดยส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเกษตรกร พื้นที่หมู่ที่ ๒ บ้านแก่งหินประกอบด้วยประชากร ๔๘๔ คน เพศชาย ๒๔๑ คน เพศหญิง ๒๔๓ คน ประชากรส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเกษตรกร ทำนา ปลูกข้าว ไร่จ้างและหาของป่า ในบริเวณพื้นที่ป่าชุมชน คณะกรรมการหมู่บ้านจึงมีแนวคิด วางระเบียบ กฎ กติกา ในการรักษาสภาพป่าชุมชนให้มีความอุดมสมบูรณ์อย่างที่สุด โดยมีการกำหนดแผนการบริหารจัดการป่า โดยการประสานหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในพื้นที่ เป็นการรวมกลุ่มกันของหมู่บ้านเพื่ออนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและรักษาไว้ซึ่งแหล่งอาหารของหมู่บ้าน โดยการกำหนดกติการ่วมกัน การปฏิบัติร่วมกันและการดูแลรักษาป่าโดยการมีส่วนร่วมของชุมชน

๒. กลุ่มประชากรเป้าหมาย

ประชากรหมู่ที่ ๒ บ้านแก่งหิน ๔๘๔ คน และประชาพื้นที่ใกล้เคียง

๓. ผลที่ต้องการให้เกิดขึ้น

มีกฎ ระเบียบที่ได้ตกลงร่วมกันในการสร้างแนวทางในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติร่วมกันเพื่อสร้างพื้นที่ที่อุดมสมบูรณ์เพื่อลูกหลานในอนาคต มีกิจกรรมในการอนุรักษ์เพิ่มขึ้น ปลูกป่าเพิ่มและสร้างเครือข่ายออกไปยังหมู่บ้านใกล้เคียง

๔. ข้อมูลและเครื่องมือในการดำเนินงาน

ข้อมูลที่ได้จากแหล่งข้อมูล TCNAP, RECAP เอกสาร ข้อมูลจากแหล่งอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องกับการดูแลป่าไม้ในจังหวัด ข้อมูล จปฐ. กชช.๒ค

๕. รูปธรรมงาน

มีคณะกรรมการป่าชุมชนที่เข้มแข็ง สามารถแก้ปัญหาด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม มีศักยภาพในการจัดการป่าไม้และทรัพยากรในป่าชุมชนโดยกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชน มีกิจกรรม เพื่อจัดการทรัพยากรธรรมชาติของชุมชนได้ เช่น ปลูกป่าเพิ่ม ห้ามตัดไม้ ห้ามจับสัตว์ฤดูวางไข่ เป็นต้น

มีป่าชุมชนที่อุดมสมบูรณ์มีทรัพยากรป่าไม้ที่สมบูรณ์และเป็นแหล่งอาหารของชุมชนมีของป่าที่สามารถหาได้ตลอดทั้งปี โดยตั้งแต่เดือนมกราคม ถึง เดือนเมษายน สามารถหาของป่าได้เช่น ผักหวาน เห็ดลม ผักสาบ ผักอีตีด เดือนพฤษภาคมถึงเดือนสิงหาคม สามารถหาของป่าได้เช่น ดอกกระเจียว ชะงู แวนเปราะ เห็ดไข่เหลือง หน่อไม้ และเดือนกันยายนถึงเดือนธันวาคม สามารถหาของป่าได้เช่น เห็ดเผาะ เห็ดโคน เห็ดลม หน่อไม้ เป็นต้น

๖. วิธีการดำเนินงาน

บ้านแก่งหินโดยประชาชนในหมู่บ้านเข้ามาจับตบตาและส่วนร่วมในการจัดการทรัพยากรป่าไม้และสิ่งแวดล้อมในท้องถิ่น ในรูปแบบป่าชุมชนซึ่งประกอบด้วยสมาชิกมีการร่วมกันจัดตั้งกลุ่มขึ้นบริหารจัดการดูแลป่าชุมชนโดยมีคณะกรรมการป่าชุมชนเป็นผู้ดำเนินการใช้ประโยชน์จากป่าโดยมีการดำเนินการ ดังนี้ แต่งตั้งคณะกรรมการขึ้นมาเป็นกรรมการป่าชุมชนในการดูแลและดำเนินงานที่เกี่ยวกับป่าชุมชน ดูแลงบประมาณ การรักษาป่า เช่น ปลูกต้นไม้ ควบคุมบุกรุก กำหนดการปิดป่าชุมชน การจัดทำแนวกันไฟ และทำหลักเขตพื้นที่ของป่าชุมชน สร้างกฎระเบียบร่วมกัน เช่น ห้ามจับอึ่งอ่างในช่วงวางไข่ ห้ามตัดไม้โดยไม่ได้รับอนุญาต สามารถนำไม้หนอนขอนลี้ม ไม้ไผ่อกขาย มาจำหน่ายนำเงินมาพัฒนาชุมชนต่อไปได้ วางระเบียบกฎเกณฑ์ การใช้ประโยชน์จากป่าชุมชนมีการวางแผนวางระเบียบปฏิบัติที่ชัดเจน ส่งเสริมการปลูกป่า โดย

ได้รับการสนับสนุนจากองค์การบริหารส่วนตำบลวังประจวบซึ่งได้มีการจัดกิจกรรมส่งเสริมการปลูกป่า การบวชป่า คัดเลือกและจัดส่งสมาชิกในหมู่บ้านเข้ารับการอบรมหลักสูตรป่าชุมชน รวมกันเพาะพันธุ์กล้าไม้ปลูกเสริมบริเวณที่ว่างเปล่า โดยปีแรกให้ได้ ๓,๐๐๐ ต้น และปีต่อไปปลูกเพิ่มปีละ ๑,๐๐๐ ต้น และส่งป่าชุมชนเข้าร่วมประกวดตามโครงการของรัฐ เช่น องค์การบริหารส่วนจังหวัด เพื่อเสริมสร้างแรงจูงใจและกระตุ้นจิตสำนึกของชุมชน

๗. ผลที่เกิดขึ้น (ผลผลิต ผลลัพธ์)

ประชาชนในพื้นที่และพื้นที่ข้างเคียงสามารถเข้าถึงอาหารที่เกิดตามฤดูกาลภายในป่าชุมชนบ้านแก่งหินได้อย่างทั่วถึง อาหารที่เกิดจากป่าชุมชนจึงมีความอุดมสมบูรณ์ตลอดทั้งปี ประชาชนในพื้นที่ส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหาในการรักษาทรัพยากรธรรมชาติของชุมชน สร้างรายได้ให้แก่ครัวเรือน ประมาณ ๒๐๐๐ ถึง ๓๐๐๐ บาทต่อวัน

๘. ผลกระทบที่เกิดขึ้น

ส่งผลกระทบต่อโครงสร้างชุมชนท้องถิ่น ได้แก่ ๑) ด้านสังคม สร้างการมีส่วนร่วมในการจัดการทรัพยากรป่าไม้และสิ่งแวดล้อมในท้องถิ่น ๒) ด้านเศรษฐกิจ ลดค่าใช้จ่ายในครัวเรือน สร้างรายได้ ๓) ด้านสภาวะแวดล้อม ป่าไม้และทรัพยากรในป่าชุมชนมีความอุดมสมบูรณ์ตามธรรมชาติ ๔) ด้านการเมืองการปกครอง เกิดกติกา ข้อตกลงร่วมกันภายในชุมชน ๕) ด้านสุขภาพ ลดการเจ็บป่วย มีสุขภาพแข็งแรงจากการรับประทานอาหารปลอดภัยจากสารเคมี

กลุ่มเกษตรกรเกษตรกรรมต้นแบบเชิงนิเวศบ้านไผ่ใหญ่ องค์การบริหารส่วนตำบลวังนกแอ่น อำเภอวังทอง จังหวัดพิษณุโลก

กิจกรรมพึ่งพาตนเอง

การรวมกลุ่มกัน
180
ครอบครัว
เพื่อทำเกษตรกรรม
จาก 400 ครัวเรือน

ข้อมูลและเครื่องมือ

- ข้อมูลสมาชิกกลุ่มเกษตรกรเกษตรกรรมต้นแบบเชิงนิเวศบ้านไผ่ใหญ่
- ข้อมูลทุนทางสังคมและศักยภาพของชุมชน ได้แก่ วิทยากรที่ให้ความรู้แนวทางเกษตรพอเพียง
- งบประมาณจากอบต.วังนกแอ่น ในการพัฒนากลุ่มให้เป็นแหล่งเรียนรู้
- ส่งเสริมเสริมความเข้มแข็ง สู้การพัฒนาอาหารปลอดภัยโดยสภาเกษตรกร จังหวัดพิษณุโลก

เกษตรกรรมเชิงนิเวศ

พึ่งพาความรู้และภูมิปัญญาชุมชน

ระบบนิเวศที่ช่วยเกื้อหนุนภาคเกษตร โดยการเรียนรู้วิธีการทำเกษตรที่สูสามารถรับมือกับสภาพแวดล้อมและภูมิอากาศที่เปลี่ยนแปลงได้อย่างชาญฉลาด

พึ่งพาความหลากหลายของสายพันธุ์พืช

การปลูกพืชด้วยสายพันธุ์ที่หลากหลายหมุนเวียนเปลี่ยนไปตามฤดูกาลที่เหมาะสมจะช่วยให้ส่งเสริมความอุดมสมบูรณ์ของดิน

เกิดจากชุมชนและเพื่อชุมชน

การบริโภคอาหารที่ปลอดภัยและผลิตในชุมชนของตนเอง รวมถึงการสนับสนุนเศรษฐกิจชุมชน ส่งเสริมให้ชาวบ้านมีอาชีพ

ปุ๋ยธรรมชาติผลิตอาหารที่ปลอดภัยกว่า

ปุ๋ยธรรมชาติช่วยลดต้นทุนการผลิต และมีความยั่งยืน วัตถุประสงค์ที่ใช้ลดการใช้ปุ๋ยเคมี

ฟาร์มโร้คคอก

ปุ๋ยสัตว์เลี้ยงดูด้วยอาหารธรรมชาติที่ปลอดภัยกว่า ทำให้สัตว์เจ็บป่วยน้อยลง และเพิ่มบทบาทปุ๋ยสัตว์ขึ้นมาในฐานะกลไกสำคัญในการผลิตปุ๋ย

ช่วยเหลือชุมชน

เกษตรกรและผู้บริโภครู้จักใกล้ชิดและอยู่ในชุมชนเดียวกัน และผู้บริโภคก็รู้จักที่มาของอาหารเหล่านั้น

ควบคุมศัตรูพืชด้วยวิถีธรรมชาติ

การปลูกพืชที่มีคุณสมบัติไล่แมลงในพื้นที่เกษตร อาศัยหลักการของห่วงโซ่อาหารและการกินกันเป็นทอดๆ เพื่อกำจัดแมลงศัตรูพืช

รูปธรรมงาน

กลุ่มเกษตรกรเกษตรกรรมต้นแบบเชิงนิเวศบ้านไผ่ใหญ่ มีการรวมกลุ่มเพื่อผลิตพืชสวนครัวแบบผสมผสานปลอดภัยตามแนวพอเพียง **ปลูกผักสวนครัว** เช่น พริกในใบ ข่า ตะครี โหระพา กะเพรา พริก พัก ตั้วหมู ไ้บร็อคเอง **ปลูกไม้ผลตามฤดูกาล** เช่น กาแฟ ส้มโอ แมคคาเดเมีย ทุเรียน เงาะ มังคุด แก้วมังกร เป็นรายได้รายเดือน **ปลูกพืชไร่** เพื่อเป็นอาหารสัตว์ เหลือจึงนำมาจำหน่ายสามเดือนต่อครั้ง มีรายได้รายปี 6 เดือน จากพืชไร่ มันสำปะหลัง ยางพารา ทำให้มีเงินหมุนเวียน เกษตรกรไม่มีหนี้ผูกพัน และยังอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม ทำให้**ลดใช้ปุ๋ยเคมีเหลือ ร้อยละ 10 น้ำหมักไล่แมลง ร้อยละ 100 เลิกใช้สารเคมีที่มีผลเสียต่อสุขภาพ** ได้แก่ พาราควอต ไกลโฟเซต และคลอร์ไพริฟอส ในการกำจัดวัชพืช โดยใช้น้ำหมักสับประรดผสมเกลือทดแทน

ผลที่ต้องการให้เกิดขึ้น

การทำเกษตรเชิงนิเวศก่อให้เกิดการเกษตรที่มีสุขภาพและอาหารที่มีประโยชน์สำหรับปัจจุบันและอนาคต โดยปกป้องดิน น้ำ และ สภาพภูมิอากาศ ส่งเสริมความหลากหลายทางชีวภาพ และไม่ปนเปื้อนสิ่งแวดล้อมด้วยสารเคมี หรือการคิดแปลงพันธกรรม สามารถสร้างความมั่นคงทางอาหารปลอดภัย และสามารถนำไปสู่ความมั่นคงด้วยการพัฒนาเป็นพื้นที่ท่องเที่ยวเชิงเกษตรชุมชน และมีเมนูอาหารปลอดภัยจากผักสวนครัว สร้างความยั่งยืนด้วยเกษตรกรรมปลอดภัยสู่ผู้บริโภคผ่านกลไกการตลาดตรงถึงมือผู้บริโภค ในรูปแบบกลุ่มเกษตรกร

Key actors	กลุ่มเกษตรกรเกษตรกรรมเชิงนิเวศบ้านไผ่ใหญ่
งานเด่น	การสร้างระบบเกษตรกรรมต้นแบบเชิงนิเวศวิทยา
พื้นที่	องค์การบริหารส่วนตำบลวังนกแอ่น อ. วังทอง จ. พิษณุโลก
วิทยากร	นายโกศล สมบัติคำ ตำแหน่งประธานกลุ่มเกษตรกรเกษตรกรรมเชิงนิเวศบ้านไผ่ใหญ่ เบอร์โทรศัพท์๐๘๑-๘๗๖๒๐๕

๑. ที่มาหรือฐานคิดของการดำเนินงาน

กลุ่มเกษตรกรเกษตรกรรมเชิงนิเวศบ้านไผ่ใหญ่มีการรวมกลุ่มกันกว่า ๑๕๐ ครอบครัว จาก ๔๐๐ ครอบครัว เพื่อทำเกษตรกรรมเชิงนิเวศ ตั้งแต่ปี ๒๕๓๒ โดยมีนายโกศล สมบัติคำ อดีตนักวิชาการเกษตรและปราชญ์เกษตรกร ที่มีประสบการณ์ทำงานในประเทศตะวันออกกลางได้นำความรู้มาเป็นแนวทางแก้ไขปัญหาเกษตรกร ได้แก่ การควบคุมปริมาณ คุณภาพผลผลิต การสร้างสวนผลไม้ที่มีปริมาณและใช้ระบบเชือกถึง ให้ผู้บริโภคมารับจึงทำให้กำหนดราคาผลผลิตผลิตล่วงหน้าเองได้ จึงมุ่งเน้นให้เกษตรกรปลูกพืชหลากหลาย คือ มีหลายชนิดพืช แต่มีจำนวนน้อยเท่าที่กำลังของแรงงานในครอบครัวดูแลได้ เนื่องจากพื้นที่เป็นเกษตรกรรม ร้อยละ ๖๐ เป็นผู้สูงอายุ และมีหนี้สินมาก ส่งผลกระทบต่อสุขภาพชาวบ้าน จึงทำรณรงค์ให้คนในชุมชนได้ทำการเกษตรเชิงนิเวศ ทำเท่าที่กำลังทุน และศักยภาพของคนในครอบครัวทำไหว โดยนำแนวคิดและแรงบันดาลใจหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง คือ เป็นกสิกรรมพึ่งพาตนเองโดยเฉพาะพืชผักสวนครัวเอง อาหารที่จำเป็นต่อการดำรงชีวิต ก่อนจะปลูกพืชเศรษฐกิจ ปศุสัตว์ปลอดภัย ตั้งแต่ต้นน้ำคือ แบ่งพื้นที่บางส่วนสำหรับ ปลูกพืชไร่ ทำเป็นอาหารไก่ เป็นต้น จะมีการศึกษาหาหรือและทดลองทำต้นแบบ และควรลดการใช้สารเคมี ใช้ปุ๋ยอินทรีย์ การรวมกลุ่มเพื่อลดปัจจัยการผลิต ร่วมกันผลิตปุ๋ยอินทรีย์ ฮอร์โมนพืช

๒. กลุ่มประชากรเป้าหมาย

ประชาชน ในหมู่ที่ ๑๒ บ้านไผ่ใหญ่ จำนวน ๔๐๐ ครัวเรือน จำนวนประชากร ๑๓๒๐ คน

๓. ผลที่ต้องการให้เกิดขึ้น

มีการปลูกผักสวนครัวแบบพอเพียง ได้แก่ ปลูกผักสวนครัวรั้วริ้ว ไหล่ทาง พื้นที่ว่าง ตลอดแนวถนนในหมู่บ้าน โดยการปรุงดินบรรจุในภาชนะ เช่น ยางรถยนต์ กระถังเก่า กระป๋องสีและยกทรงปรับปรุงดิน เช่น ไหล่ถนน และพื้นที่ว่างเปล่า โดยใช้วิธีธรรมชาติและดใช้สารเคมีโดยไม่จำเป็น และพัฒนากองทุนเมล็ดพันธุ์จ่ายแจก ซึ่งสามารถสร้างความมั่นคงทางอาหารปลอดภัย และสามารถนำไปสู่ความคั่งด้วยการพัฒนาเป็นพื้นที่ท่องเที่ยวเชิงเกษตรชุมชน และเมนูอาหารปลอดภัยจากผักสวนครัว สร้างความยั่งยืนด้วยเกษตรกรรมปลอดภัยสู่ผู้บริโภคผ่านกลไกการตลาดตรงถึงมือผู้บริโภค ในรูปแบบวิสาหกิจชุมชน

๔. ข้อมูลและเครื่องมือในการดำเนินงาน

๔.๑ ข้อมูลสมาชิกกลุ่มกลุ่มเกษตรกรเกษตรกรรมเชิงนิเวศบ้านไผ่เหลือง

๔.๒ ข้อมูลทุนทางสังคมและศักยภาพของชุมชน ได้แก่ วิทยากรที่ให้ความรู้แนวทางการทำเกษตรพอเพียงจากเกษตรกรตำบล พัฒนาการประจำตำบล อบต.

๔.๓ งบประมาณจาก อบต.ท่าช้าง ในการพัฒนากลุ่มเกษตรกรเกษตรกรรมเชิงนิเวศบ้านไผ่เหลืองให้เป็นแหล่งเรียนรู้

๕. รูปธรรมงาน

กลุ่มเกษตรกรเกษตรกรรมเชิงนิเวศบ้านไผ่ใหญ่ มีการรวมกลุ่มเพื่อผลิตพืชสวนครัวแบบผสมผสานปลอดภัยตามแนวพอเพียง ปลูกผักสวนครัว เช่น ผักกินใบ ข่า ตะไคร้ โหระพา กระเพรา พริก พัก ถั่วพู ไร่บริโภคเอง และปลูกไม้ผลตามฤดูกาล เช่น กาแฟ ส้มโอ มะคาเดเมีย ทูเรียน เงาะ มังคุด แก้วมังกร เป็นรายได้รายเดือน ปลูกพืชไร่ ไร่เลี้ยงไก่ เหลือจำหน่ายเป็นรายสามเดือน

รายได้รายปี ๖ เดือน จากมันสำปะหลัง ยางพารา ทำให้มีเงินหมุนเวียน เกษตรกรไม่มีหนี้ผูกพัน และยังอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม ทำให้ลดใช้ปุ๋ยเคมีเหลือร้อยละ ๑๐ ทำธาตุอาหารพืชสิ้นเปลืองแต่จำเป็นต้องใช้ เช่น ฮอร์โมนพืช น้ำหมักไล่แมลง ๑๐๐ เปอร์เซ็นต์ เลิกใช้สารเคมีที่มีผลสุขภาพ ได้แก่ พาราควอต ไกลโคเซต ในการกำจัดวัชพืช โยใช้น้ำหมักสับประรดผสมเกลือทดแทน

กลุ่มเกษตรกรเกษตรกรรมเชิงนิเวศบ้านไผ่ใหญ่มีการดำเนินงานและกิจกรรม โดยมีการเตรียมและการจัดสรรพื้นที่เพื่อทำการเกษตร โดยมีการเตรียมดินโดยใช้ปุ๋ยหมักชีวภาพทำเองจากมูลสัตว์และวัชพืช ร้อยละ ๙๐ ร่วมกับ ปุ๋ยเคมี ๑๐ คัดเลือกพันธุ์พืชที่เหมาะสมกับชุดดิน และระดับความสูงของพื้นที่จากระดับน้ำทะเล เพื่อเพาะปลูกให้เหมาะสมกับฤดูกาล ไม่ใช้สารเคมีที่ไม่จำเป็นในการโรดแมลง ทำให้ผลผลิตมีคุณภาพ การเก็บเกี่ยวผลผลิตที่เหมาะสม และกระจายผลผลิตของชุมชน

๗. ผลที่เกิดขึ้น (ผลผลิต ผลลัพธ์)

กลุ่มเกษตรกรเกษตรกรรมเชิงนิเวศบ้านไผ่ใหญ่มีนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง มาดำเนินงานตามแบบแผนการเพาะปลูก ปลูกให้เหมาะสมกับพื้นที่ลดการใช้ปุ๋ยเคมี มีการบำรุงดินโดยใช้น้ำหมักชีวภาพ และจุลินทรีย์ท้องถิ่น (LEM) ไม่ใช้สารเคมีในการกำจัดศัตรูพืช โดยใช้ธรรมชาติจัดการแทน

๘. ผลกระทบที่เกิดขึ้น

มีผลกระทบต่อโครงสร้างชุมชนท้องถิ่น ได้แก่ ด้านสังคม มีการรวมกลุ่มสู่การพัฒนาเชิงพาณิชย์ในรูปแบบกลุ่มเกษตรเชิงนิเวศบ้านไผ่ใหญ่ และดูแลช่วยเหลือกันภายในกลุ่มสมาชิกและในชุมชน ด้านเศรษฐกิจมีการลดรายจ่ายต้นทุนในการผลิตด้วยกองทุนปุ๋ยอินทรีย์ของชุมชน ด้านสภาวะแวดล้อมมีความปลอดภัยจากสารเคมี ดินมีความอุดมสมบูรณ์ตามธรรมชาติ และด้านสุขภาพส่งผลให้สุขภาพแข็งแรงจากการบริโภคผลผลิตที่มีความปลอดภัย การปฏิบัติการเกษตรที่ไม่ต้องสัมผัสสารเคมี

